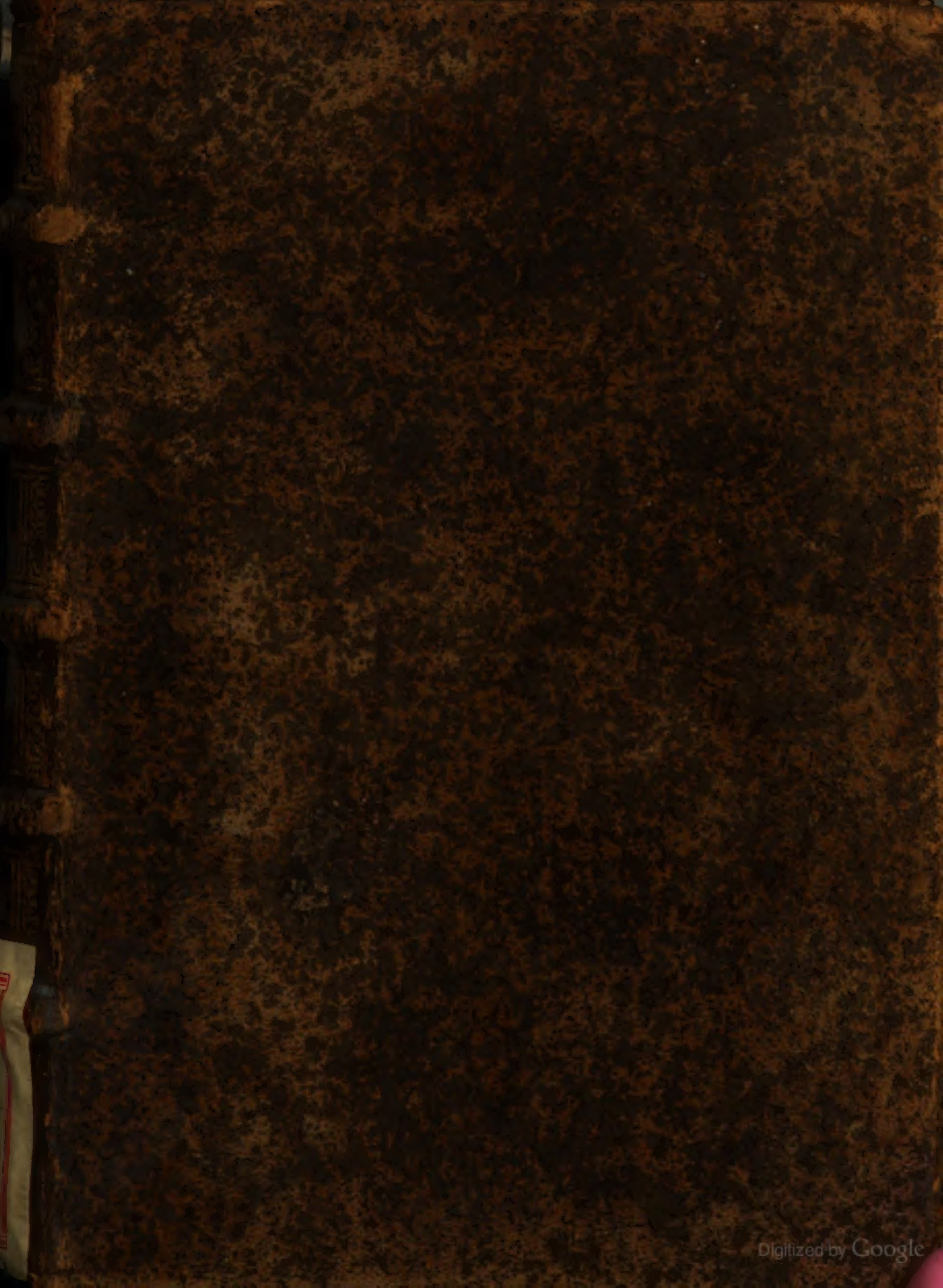
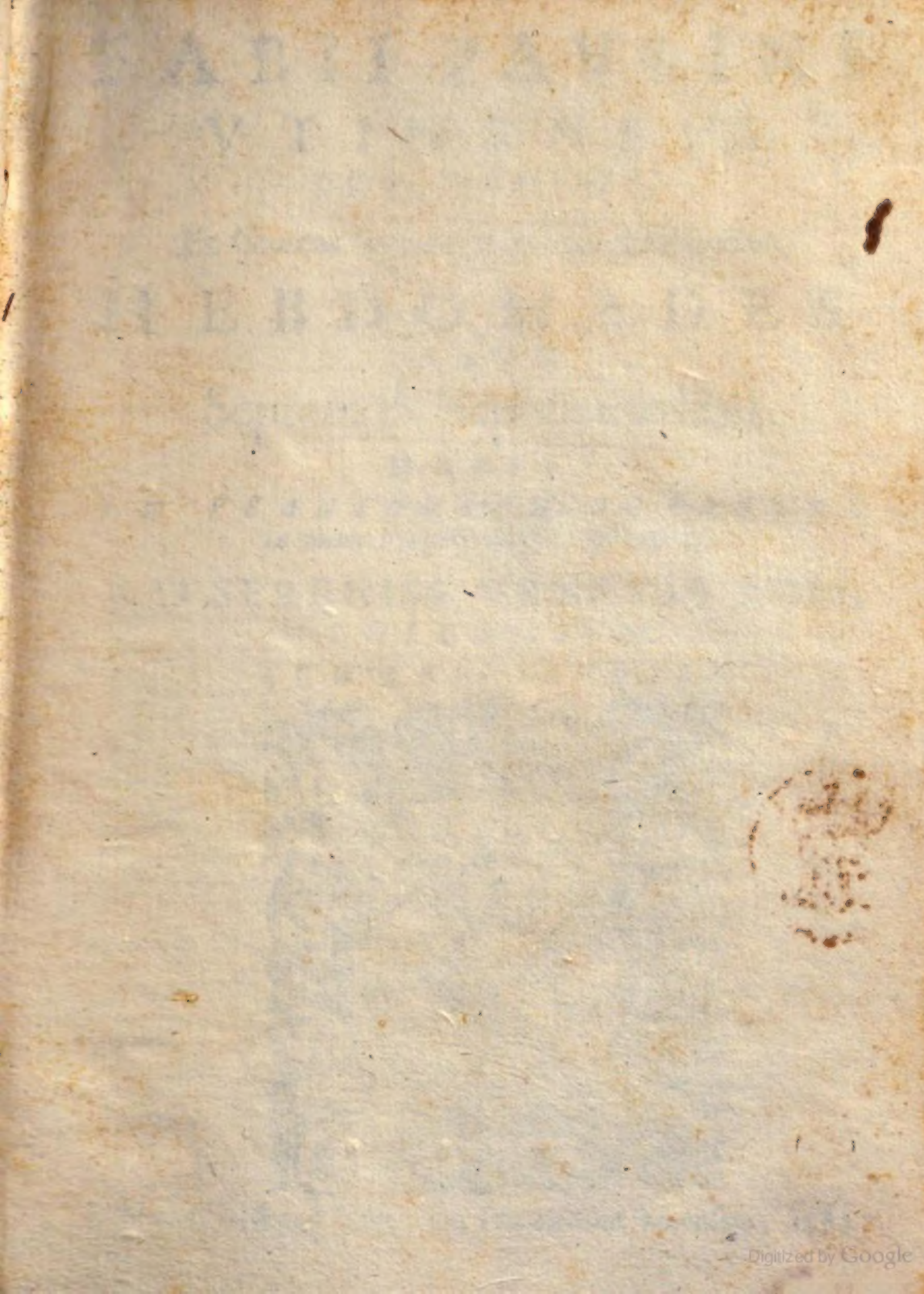

FABII PAVLINI VTINENSIS PHILOSOPHI,

Et Græcas literas Venetijs profitentis,

HEBDOMADES, SIVE Septem de Septenario libri,

HABITI

IN VRANICORVM ACADEMIA

In vnius Vergilij verſus explicatione.

AD SERENISS. VENETAE REIP. COLLEGIVM.

CVM PRIVILEGIIS.

Venetijs, Apud Franciſcum Franciſcium Senenſem, 1589.

AD SERENISS.

VENETAE REIPVBLICAE COLLEGIVM.

VM primùm fortuna bonis aduersaria plerunque consilijs de incepto me cursu instituta vita reuocauit, & animum ad religionis munera obeunda addictum ercepta demandati mihi Sacerdotij occasione retardauit, tacitè me quasi admonitum diuinitus ratus esse me tanto oneri sustinendo; quale Religionis persona imponit parum fortasse aptum, omnem mentem à cogitatione docendi diuina, ad humana traduxi, & applicui ad eius

artis studia, quæ ab ineunte ætate quasi hæreditariam tractanda susceperam, & cùm à præstantissimis illorum temporum Academiæ IIIViris in Regione Vrbis vna publicè interpretandi esset iniuncta cura, nihil prætermisi, quod ad meum spectare posse munus videretur: sed his non contentus, vt quantum in me esset litterarum studia adiuuarem, & huius Ciuitatis litterariæ dignitati, & amplitudini, quantum mea tenuitas pateretur, consulerem, operam dedi cum doctis quibusdam viris, vt Academiæ hic quædam quasi forma excitaretur. Et cum omnes in hac palæstra suo quisque in genere virtutis darent comparatæ specimen, ex quo haud pœnitendi fortasse fructus hactenus sunt editi, mihi qui humanitatis potissimum studia profiterer, minimè detrectanti est impositum, vt Maronis aliquem versum non vulgari, aut contrita ratione interpretarer, hosq; septem habui explicationum libros extemporaria penè, & subita dictione, vt ex ipso genere scriptionis coniici facile potest. Hi cùm & ex Academiæ instituto, & multis alijs de causis essent edendi, nefario me obstringi scelere existimaui, nisi sub Serenissimo huius vestri Magistratus, & Imperij nomine diuulgarentur, cum & libri habiti sint

Venetijs,

Venetijs, & in his vestræ huius immortalis, imperioq; natæ Urbis mentio crebris sermonibus, ac locis vsurpetur, quam in quinto maximè ex septenarij numeri felicißimis auspicijs quemadmodum & Romam constitutam ostendimus; & Academia, in qua habiti, floreat Venetijs, multiq; ex Veneta nobilitate in ea sint ascripti. Ego verò, qui illos habui, & natura huic pareã imperio, cui me cœlũ patrium (quod summi ego boni loco semper posui) subiectum genuit, Utinensis enim Ciuitas nemini fide, & pietate in hanc Remp. (pace omnium sit dictum) concedens inter suos me ciues enumerat, & optione, qui semper minimum vestræ voluntatis nutum anteposui omnibus meis commodis, & saluti, tum lege, qui sub vestra militia literaria iampridem mereo, & nunc nouo in hoc genere auctus sum honore; sapientissimis enim, & Illustrissimis III Viris referentibus M. ANTONIO BARBARO, IACOBO FOSCARENO vtroq. Eq. et Procuratoria D. M. dignitate insignito, & GABRIELE CORNELIO vniuersi Senatus iudicio cunctis suffragijs in demortui Parthenij præceptoris in Græca lingua mei locũ sum suffectus, & honestissimũ Græcarum literarum interpretandarũ munus ad me delatum, Postremò fide tenear, ad quam libe-

randam

randam iam aggredi debeo, cùm enim ex his ærumnis, in quas Tricesimensis Sacerdotij causa me coniecerat, vestra singulari benignitate fuissem vindicatus, pollicitus sum me perfecturum, vt aliquod extaret meæ in vos pietatis, & grati animi monumentum. Vos verò quasi vestro iure hos videbamini sibi vindicare, cum vester iste Serenissimus Magistratus totus ex septenario (vt ostendi) constet, vosq; omnes septenarij, idest vestro in genere perfectissimi, & omni Senatoria laude cumulati sitis, & instar cœlestium orbium per hebdomadas alter alteri in hoc Imperij vestri orbe imperandi vicem tribuatis. Quare non potuit, non debuit, alijs quàm vobis noster hic Septenarius liber destinari. Vos igitur Serenissime Princeps, & Illustriss. Patres pro vestra benignitate, qua propius abestis ab ipso Deo, dum illum imitati, apud quem omnibus patet aditus neminem subiunctorum, aut externorũ ne minimum quidem soletis aspernari, accipite non grauate hanc meam qualemcunque inductionis, & pietatis significationem, & quicquid id est ab animo certe addictissimo, & fidelissimo profectum boni consulite.

Sublimitati Vestræ addictiss.

Fabius Paulinus.

INDEX CAPITVM TOTIVS OPERIS.

PRIMI LIBRI CAPITA.

† Non

LIBRI SECVNDI CAPITA.

LIBRI TERTII CAPITA.

LIBRI QVARTI CAPITA.

tum

LIBRI QVINTI CAPITA.

regna,

LIBRI SEXTI CAPITA.

LIBRI SEPTIMI CAPITA.

Ecclesiam

FINIS.

INDEX AVCTORVM QVI IN HOC OPERE APPELLANTVR.

c Cen-

Gaspar

Quin-

INDEX

INDEX RERUM, QVAE IN HIS LIBRIS CONTINENTVR.

A

Eiusdem

Ar-

Canto-

D

Dia-

E

F

G

H

Hircus

I

Iris

L.

Lyra

Ma-

Musica

Orpheus

f 2 Planetę

Punitio

Q

R

ſenſi-

In

Pra-

Stellarum

Van

V

Z

F I N I S.

ERRATA SIC CORRIGITO.

f. 19. ver. 20. [illegible] lege [illegible] 10. 10 27 rem [illegible] remissioribus. 44 33 [illegible] [illegible] 48 29 [illegible] 50 25 [illegible] unum. 55 9 dalle missioni di Hermogene [illegible] delle [illegible] 59 12 continua continua [illegible] [illegible] 61 25 [illegible] & meloseas. 68 33 idem [illegible] [illegible] 69 26 [illegible] 71 9 [illegible] 81 22 [illegible] 86 [illegible] 87 8 & 17 [illegible] 89 20 [illegible] 92 8 [illegible] 97 [illegible] 98 20 [illegible] 99 17 modulationi modulationi 29 [illegible] [illegible] 32 [illegible] 100 11 [illegible] elevarent. 103 16 [illegible] 113 31 Dicaearcus Dicaearcus 121 8 reputatur lege reputantur. 121 25 corpori corpori 126 10 [illegible] 132 9 [illegible] [illegible] & 134 21 efficiente efficiente. 135 [illegible] 140 16 conuerta lege conuertat. 144 19 [illegible] 147 14 [illegible] 33 [illegible] lege [illegible]. 151 [illegible] 157 25 [illegible] 76 15 quia qui 177 17 [illegible] [illegible] 182 16 indigentiam indigentia 184 12 quasi quasi. 187 4 [illegible] [illegible] 5 [illegible] 20 hæc fuisse hæc [illegible] fuisse. 190 20 ut sunt [illegible] lege [illegible] 21 [illegible] 24 illas illam. 191 24 [illegible] 192 21 [illegible] animaduerteret. 206 30 tradũq; tradamo. 208 3 [illegible] Ptolomeus ait. 219 8 elementorum elementorum 9 [illegible] 15 elementares lege elementales. 220 21 elementaria elementaria. 224 14 [illegible] 225 6 de Arythmetica de Arithmetica vbique. 232 13 [illegible] lege [illegible] 20 [illegible] 26 continuat contemnat. 233 28 [illegible] lege [illegible] 37 24 [illegible] lege [illegible] 248 10 post [illegible] posset, quod [illegible] quod in libro [illegible] complexus est [illegible], qua. 250 25 [illegible] 258 17 [illegible] 259 4 [illegible] lege [illegible] 271 13 [illegible] 275 13 commune lege commune. 280 28 [illegible] 282 2 septem dies cum septem dies. 295 14 [illegible] 299 3 [illegible] lege [illegible] 300 16 cælo mundo cælo & mundo 307 10 [illegible] lege omnes. 312 19 [illegible] 314 14 [illegible] 318 5 [illegible] 323 [illegible] quare Venetus quare in Venetus. 332 20 in Græcia in Græcia. 335 16 [illegible] lege [illegible] 21 [illegible] 340 30 [illegible] 349 29 [illegible] [illegible] 30 [illegible] 356 20 [illegible] 357 1 [illegible] 359 4 [illegible] nomina [illegible] 364 3 [illegible] lege reuelatore. 368 13 [illegible] lege colenda. 370 14 [illegible] 374 24 [illegible] 377 4 Mida, Midas. 381 2 Zach. 32 & 4. Zach. 3 & 4. 387 24 [illegible] 389 10 [illegible] totidem filij. 18 cohonestari lege cohonestari. 390 27 [illegible] 391 21 Ciriacus Cyriacus. 393 24 & [illegible] lege [illegible] 401 27 nunc nunc. 402 9 [illegible] 407 29 commendantur commendant. 33 [illegible] 411 27 aliud aliud. 416 23 [illegible] 419 19 [illegible] 23 [illegible] 421 21 [illegible] 23 [illegible] lege [illegible] 437 8 [illegible] 15 [illegible] lege argenteum. 29 [illegible] 438 19 probabilibus lege probabilibus. 449 1 [illegible] lege [illegible]. 450 Amonij Ammonij. 464 communisi nterpretatio communis interpretatio.

ERRATA IN INDICE AVCTORVM.

1 Ab. Tritemius lege Ab. Tritemius. Albumaxar Albumasar. Appollonij int. Apollonij int. Appollodorus [illegible] Aphtonij scholi. Apthonij scholi. [illegible] lege [illegible] 2 [illegible] E. Emanuel Brienius lege Emanuel Brennius. Hidra lege Hidræ. F [illegible] L [illegible] M [illegible] Metro Scepsius. Midras lege Midras. N Nicomachus lege Nicomachus. P Paulis [illegible] Porphirius. Porphyrius. Proclus. [illegible] Protospatarius. T Tertullianus Tertullianus. Themistius Themistius. Tobia Tobiæ. V [illegible] Valer. Flaccus. Erratum in dedicatoria. f. 2 hered [illegible] lege [illegible].

Si quæ errata [illegible] inuenies, benigne lector [illegible] in eo [illegible], qua chalcographi [illegible] emendarentur, quod in [illegible] [illegible] consuetudo, vt ne tẽporis exigui iacturam faciant, [illegible] auctores, & li[illegible] dignentur.

FABII PAVLINI VTINENSIS PHILOSOPHI

HEBDOMADVM

Liber Primus,

SIVE DE ELOQVENTIA, ET POETICA.

PROOEMIVM.

Poetarum præstantia demonstratur, Maronisq́; potißimum inter Latinos. Versus explicandus proponitur, & Methodus adhibenda in explicando.

SI cum ab ipso Deo omnium auctore discessimus, Academici præstantissimi, & vos reliqua concio, Nihil est in his, quæ sunt, hoc Homine præstantius, quem diligẽs illius dignitatis indagator Plato, cum Mercurio cognomẽto termaximo, diuinum inter animantia miraculum appellat, θεῖον θαῦμα ζώων, quid de illis sentiendum, qui tantum cæteris præstant hominibus, quantum ipsi homines brutis antecellunt?

nempe, quòd diuinum inter homines ipsi sint miraculum, & hominum homines, vel (si ita loqui fas est) inter homines Dij. In hoc vero præclaro hominum genere omnium concessu, & suo quasi iure principatum Poeta sibi vendicat. Quid enim est pręstanti Poeta melius, quid doctius, quid humano generi vtilius, quid porrò ornatius, quid deniq́ue diuinius? Quod cum lente, (vt omnia) considerarent Plato, atq; Democritus, primi omnium nescio quid in hoc hominũ genere deprehenderunt, quod humani vires ingenij lõgo interuallo superaret, & ambo in hanc sententiam, quam multi postea sunt amplexati, discessere, vt arbitrarentur neminem posse esse Poetam, qui non diuino quodam spiritu, atque furore raperetur, & poemata perfecta, suisq́; numeris omnibus absoluta non humani esse opus ingenij, sed diuini cuiusdam spiritus impulsu, instinctuq́ue, velut è cortina, & adyto proficisci sacris Poetarum excussa præcordijs, Quod facile declarat paucitas ipsorum, quæ tanta est, vt non singulis tantum ætatibus, & apud omnes gentes, quæ literarum studia coluere, sed vix à mundi primordio in toto terrarum orbe, & ex omni vetustatis, & temporum memoria, tres, aut ad summum quattuor Poetæ boni reperiantur. Sed admirabile est (vt de cœteris nunc sileam,) quam vnus inter omnes Latinos emineat in omni genere laudis noster Maro, in quo tot sunt congesta bona, atque virtutes, vt nihil putem cogitari posse diuinius, cuique tantum abest, vt quemquam anteferendum putem, vt nullum arbitrer fuisse Poetam tam impudentem, qui plura, quàm in hoc sunt, tacitus auderet optare, aut tam sui amantem, tantoq́ue opinionis errore, & mente captum, vt cum eo existimaret se posse conferri. Dij immortales, quanta est in hoc Poeta rerum omnium scientia, quanta in omni genere dicendi varietas, quanta vis, quanta copia? Non est in hoc, vt in cæteris plerisque verborum volubilitas inanis nulla subiecta sententia, atque materia digna Philosopho, sed ex infinita magnarum rerum, & artium cognitione

effio-

efflorescunt,atque redundant neruosa illa,& prope diuina carmina, non modo fabularum lenocinijs, & quasi cincinnis ad voluptatem tantum comparatis suum carmen exornat, sed ex abditis, atque reconditis omnium artium fontibus pulcherrima quædam haurit,& in texendo carmine adeo aptè, & ornatè collocat, ipsarum etiam fabularum circumuestiens plerũq; inuolucris, vt ea meditando agnoscens docti Lectoris animus expleatur suauissimæ lectionis voluptate. Et hoc cogitanti mihi sæpenumero permirum videri solet, ꝗ nullus sit Artifex, nemo Philosophus, nemo Mathematicus, aut Illustris alicuius scientiæ, & literarum peritus, nemo diuinarum rerum,& sacrę doctrinę prudens,quam Gręci vocant θεολογίαν, qui non vel maxima suæ artis, atque scientiæ monumenta in huius Poetæ lectione reperiat, si paulo attentius legerit. Quæ licet omnia in singulis huius Poetę libris eniteant, in vno tamen multo vberius, & veluti in propria sede, & regno dominantur, qui omnium est optimus, atque pulcherrimus, Sextum dico. De quo quidem libro non indocti quidam homines ita iudicarũt,vt eum dicerent tantũ cœteris Vergilij libris anteire, quantum ipse Vergilius cæteros omnes post se Latinos Poetas reliquit. In hoc sane sunt omnes ornati, graues,& elaborati versus, in quibus succus ille,& sanguis manet incorruptus,naturalisque inest,& non fucatus nitor,incitatius quidem,velut amnis abundans fertur,nullis tamẽ salebris,sed sedato quasi alueo per tacitũ,(vt de Gãge dixit ipse) decurrit, clarissimisq; verborũ luminibus singula distinguit,& sententiarũ, quas nescio vnde ex abdito eruit,pondere, ac grauitate sustentat. In hoc libro omnium laudandarum artium infinita penè vis, & materia continetur. In hoc omnis Philosophia, & omnis inferiorum, ac cœlestium rerum natura comprehenditur, in hoc doctrinarum omnium mira quædam latent arcana, atque mysteria, quæ doctis tantum viris patere consueuerunt, quare exclamat in hoc potissimum libro sub Sibyllæ

persona —— *procul este prophani* —— quod est ex Callimacho expresſũ—ἑκὰς ἑκὰς ἐστὲ βέβηλοι.qui etiã ab Orpheo huius cœlandi arcana instituti authore acceperat. Hęc igitur paucis sunt nota, pauci sunt, qui Maroniani carminis, quasi medullas peruideant, ut iure optimo de eo possimus illud vsurpare, quod de Atticis Oratoribus dixit Cicero, huius Poetæ vim esse ignotam, notam gloriam: alterum enim omnes intelligunt nihil esse hoc præstantius, alterum paucissimi, quæ sit eius vis, atque doctrina. Quare cum in hoc sexto potissimum libro quædam (vt mihi visa sunt) admirãda indagassem, & sub vno tantum plerumque versu maximarum rerum, & scientiarum mysteria delitescere animaduertissem, statui in huius nostræ nascentis Academiolæ incunabulis, cui me non interesse solum, & ex uestro unum esse numero, sed etiam pręesse voluistis, domumq́ue meam, quasi Musarum Sacellum, atque delubrum constituistis, dum in ea Academiæ fundamenta iacienda decreuistis, statui inquã, ea, quãtum in me esset, palàm facere, & in Academię gratiam, studiosorumq; vtilitatem versum vnum meo more interprètari, ut ad latentes, atque reconditos in huius Poetæ lectione sensus inuestigandos nostro ductu, & exemplo excitati homines, & hanc pulcherrimam interpretandi uiam ingressi, in qua veterum Philosophorum, & Sophistarum olim fuerant impressa uestigia, tritas illas, & penè pueriles Grammaticis relinquant. Versus, quem interpretandum suscepimus, est ille, quem de Orpheo pronunciat:

OBLOQVITVR NVMERIS SEPTEM DISCRIMINA VOCVM.

Et quoniam Septenarius numerus est Intelligentiæ, & Academijs quoq; accommodatus, cum Mineruæ, Apollini, & Musis sit sacer, (vt postea dicetur) & ipsius numeri in uersu fiat mentio, (ut aliàs interim grauiores, etiam fortasse causas omittam) septem nos quoque illum modis interpretabimur,

 & sep-

& ſeptemplici diſputationum varietate explicabimus, quod etiam videtur peropportune in mentem mihi veniſſe, vel cecidiſſe, cum quòd ſeptimus hic numeratur annus nempe ſeptimus, & octuageſimus ſupra milleſimũ, & quingenteſimum, quorum annorũ notulę arithmeticę prętcrea ſi ſeparatim ſubducantur, tria efficiunt perfectiſſime ſeptenaria 1, 5, 8, 7, nempe 21. tum ꝙ ex re nata intelligent maleuoli homines nõ eſſe inanem hanc Septenarij obſeruationem, neque temere, aut caſu hunc numerum à bonis ſcriptoribus adhibitum, & ab eorum interpretibus non imprudẽter, aut ſuperuacanee annotatum. Prima explicatio, quam hodierna die afferemus, erit

De Poetica, atque Oratoria facultate,
Secunda de Muſica,
Tertia, de humani animi ſapientia, ſiue Muſica, & harmonia.
Quarta de Aſtrologia,
Quinta de Arithmetica ideali,
Sexta de Naturæ myſterijs,
Septima de Theologia.

Verum antequam ad id quod propoſui faciendum aggrediar, quædam ſunt mihi prius à vobis auditores humaniſs. impetranda, primum vt bona cum venia aures patiantur veſtrę, ſi quando aliena lingua Græca pręſertim me loquentem audiuerint, non enim oſtentandæ id doctrinæ cauſa faciam, ſed ex inſtituti mei ratione, vt intelligatis non ſolum me cum Gręcis Latina cõiungere, ſed ex illorum ipſis fontibus nõ ex male vertentium lacunis ſolitũ haurire, quæ dicam, quę tamen omnia totidem verbis pollicemur Latina facere in eorũ gratiam, qui græca neſciant; deinde ne mihi vitio aſcribatur ſi in tanta rerum copia, ac ſuppellectile, in tanta dicendi ſilua, atque ſegete, non tam in oratione ipſa excolenda, & ornate loquẽdo, quàm in rebus ipſis perſpicue, & planè exponendis omnis noſter labor, & induſtria verſabitur, dicamque indoctius dummodo aper-

apertius vetus illud, ac peruulgatum ſequens:

Α᾽μαθέϛερον πῶσ εἶπε, καὶ σαφέϛερον.

Poſtremo ne quiſquam ueſtrum de noſtra hac interpretandi ratione, atque inſtituto prius iudicium efferat, quam omnia, quæ à nobis ſunt dicenda cognouerit. Speramus enim fore, vt nos potius laude, quàm vlla dignos reprehenſione iudicetis.

Et vt omnibus ſuis partibus abſolutus, atque completus hic numerus numerorum Antiſtes ſit in hac noſtra interpretatione ſeptenaria, ſingulas quoque in totidem nempe ſeptem capita. ſiue membra diuidemus, & hodiernam eadem ratione ſecabimus, & in prima parte, ſiue capite explicationem ipſam verſus afferemus.

In ſecundo demonſtrabimus, per Orpheum Poetam, & Oratorem intelligi, & per lyram illas facultates.

In tertio, ſeptenario contineri eloquentiam. i. ſeptem dicendi formis.

In quarto, quæ ſint iſtę ex Hermogene docebimus.

In quinto, de admixtione formarum ad perfectionem eloquentiæ agemus.

In ſexto, de partibus formarum.

In ſeptimo oſtendemus, quòd non plures eſſe poſſin quàm octo, ſecundum Hermogenem.

CAP.

CAPVT PRIMVM.

Explicatur versus, & Orpheus Poeta, siue Orator, septem discrimina, septem formæ, vox pro Oratione, & Carmine interpretatur.

IC igitur primus erit huius versus sensus, (ne vos diutius teneam huius rei expectatio ne suspensos.) Orpheus. i. perfectus, & omni laude cumulatus Orator, seu Poeta, lyram tenens. i. Oratoria, siue Poetica facultate pręclarè & à natura, & ab arte, necnon vsu instructus, obloquitur discrimina septem vocum, i. orationem contexit, aut carmen compositum mira quadam ratione ex septem varijs, discrepantibusque inter se dicendi formis, quas admirabili quodam artificio miscet, & quasi temperat per illas octo partes, quæ in singulis formis requirũtur, vt suo loco declarabitur, & vnico verbo numeris sunt hoc versu comprehensæ, siue significatæ à Poeta. Adhibitum porrò est verbum proprium Oratoris, quod est loqui, vnde nomen accepit apud Græcos ῥήτωρ: nam (vt Varro lib. 5. de lingua Lat.) is loquitur, qui suo vnumquodque loco verbum sciens ponit, quod solus insistit munus, & pręstat Orator, dixitq; discrimina septem vocum poetico more, ordine loquẽdi immutato, pro septem discrepantes voces, per tropum μετωνυμίαν, voces vsurpans pro oratione, & carmine, siue etiam pro utriusq; forma, & idea, quod apud Poetas solet esse frequentissimum, ut in Bucolicis Egl. 4.

Efficiam posthac, ne quenquam voce lacessas.

Ibi enim pro carmine ponitur, cum essent certaturi inter se carmine, & pro oratione frequentius (simplici enim testimonio contentus, ne longum nimis faciam exemplis afferendis pluri-

pluribus ſuperſedebo) vt in quarto Georg. — *atque hac affatus voce parentem*.i.oratione. Pro forma in xj.Aeneid.*has triſtes Latonia voces Ore dabat* —.i. triſti forma dicendi utebatur. non enim ipſa per ſe ſunt triſtia,uel læta verba, ſed (ut in tertio de Orat. Cicero prçclare) ea nos cũ iacentia ſuſtulimus è medio ſicut molliſſimam ceram ad noſtrum arbitrium formamus, & fingimus,itaq; tum graues ſumus, tũ ſubtiles,tum medium quiddam tenemus, ſic tum lætam,tum triſtem effingimus, & quaſi formamus orationem. ſic in primo de Aeolo:

Ad quem tunc Iuno ſupplex his vocibus vſa eſt.

Ideſt hac deprecatiua orationis forma, & mox de Aenea:

Hunc Phœniſſa tenet Dido, blandisq; moratur
Vocibus —— ideſt blanda orationis forma: ſic oratio in ſoluta oratione pro ipſa idea poni ſolet, ut Hermogenes ipſas ideas interdum appellat λόγους, ideſt orationes, & Ariſtides inſcripſit ſuos libros περὶ ἀφελοῦς λόγου, περὶ πολιτικοῦ. id eſt de ſimplici oratione, de ciuili, cum de formis huiuſmodi orationis agat, & Cicero frequenter uſurpat, cum enim dicit orationem ſplendidam, grauem, incitatam, uehementem, intelligit formas huiuſmodi.

CAPVT SECVNDVM.

Tribus probatur Argumentis per Orpheum poſſe intelligi Poetam, & Oratorem ratione Figmenti, Etymi, & Hiſtoriæ, & per Lyram Eloquentiam, atq; Poeticam.

VT noſtra hæc interpretatio, poſſit ſuis, (ut aiunt) pedibus conſiſtere, neq; in nubibus,& inani fundata uideatur,qualia ſunt monſtra ingenij, quæ uulgo chimeras uocant, & quę præclaris ingenijs plerũq; obijci conſueuerunt ab his,qui quod ipſi nequeunt,alios præ-

ſtare

ſtare non poſſe arbitrantur, & ex ſua ignauia de aliorum induſtria faciunt coniecturam, pręcipua illius firmamenta, ſiue fundamenta probanda ſunt, inter quæ familiam ducit Orphei perſona, per quam ſignificari perfectum Poetam, atque Oratorem diximus. Quod igitur Orpheus utramque ſuſtineat perſonam, & utrunq; ſignificet, multis comprobari poteſt argumentis, ſed potiſſimum tribus. Primum ratione fabulæ. Nam Orpheus dicitur eſſe filius Calliopes Muſæ, ut Vergilius teſtatur in Bucolicis.

Orphei Calliopea, Lino formoſus Apollo.

Et ipſemet Orpheus in Argonautica, vbi Iaſonem ſe vocantem inducit.

Ὀρφεῦ Καλλιόπης, καὶ Οἰάγρου φίλε κοῦρε. ideſt,

Orpheu Calliopes, atque Oeagri optima proles.

Calliope uerò Eloquentia interpretatur, & Poetica, unoque hoc ambæ nomine continentur, ut demonſtrauit Horatius in Ode quarta lib. 3. ubi ait:

Deſcende Cœlo, & dic age tibia
Longum Calliope melos.

Eloquentiam, meo loco, & Poeticam intelligit (ut omnes autumāt Interpretes) & Phornutus in Nat. Deor. de Calliope ſic ait: Calliope eſt Rhetorica ſuaui uoce, ac uenuſta pręcellens, per quam Remp. adminiſtrant, & populum cohortationibus euibrant, perſuaſione, & non ui ad id, quod cupiunt ducentes; Quod etiam ex myſterio conſtat, nam ſeptem ſunt literæ in hoc nomine Calliope, ſeptenarius uero numerus ſignificat in myſticis Eloquentiam propter ſeptem Ideas dicendi, ut poſtea declarabitur, necnon ex ipſius quoque Etymi ratione, ſiue uerbi notatione patet, nam Calliope Latine pulchriuocam ſonat, uox pro carmine, & oratione uſurpatur frequentiſsime, pulchrumq;, & bonum, ſeu perfectum idem ſunt, uiciſſimq; ſibi, & retro commeant ἀντιστρέφονται, ut in Alcibiade primo confirmat Plato, apud quem Socrates ait: ταυτὸν ἄρα ἐφάνη ἡμῖν

B νη ἡμῖν

τῃ ἡμῖν αὖ καλόν τι, καὶ ἀγαθόν. idem igitur constat nobis esse denuo pulchrũ, & bonũ, & Xenophon in 3. memorabilium, apud quem idẽ Socrates, συδὲ οἴει ἔφη ἄλλο μὲν ἀγαθὸν, ἄλλο δὲ καλὸν εἶναι; ὐκ οἶσθα ὅτι πρὸς ταῦτα πάντα καλά, καὶ ἀγαθά ἐστιν; idest, Tu verò aliud esse putas bonum, aliud verò pulchrum? an nescis quòd ad hęc omnia pulchru etiã bona sunt? & ne quis hæreat, ꝙ sub Calliopes nomine Poeticã quoque pręter Eloquentiam significari diximus: sciat eam quoq; Orpheo parentem esse demonstrari à Poetis alia fictione, nam nonnulli Polymniæ filium dixerunt, quæ Poeticam planius uidetur repręsentare, in quo etiam nomine fingendo mirum est, quam rationem habuerint mysterij, nam septem literæ in hoc quoque sunt vocabulo, vt in Calliope, ut iam dicere possimus quatenus Calliopes est filius Oratorẽ agere, quatenus Polymnię Poetam, quod etiam expressius testatum alij voluere, qui eundem Apollinis filium dixere. Deinde ratione nominis. Nam Orpheus dicitur quasi ὡραία φωνὴ, idest, optima vox, quemadmodum autor est Fulgentius in 3. Mythologicorum, & Będa in libro de Musica Theorica. Optima verò vox est Oratoris, & Poetæ. Postremò ueritatis & historię testimonio, Nam compertum est Orpheum non solum fuisse Poetam, sed etiam eloquentissimum, & tantum ualuisse dicendo, ut populos ad quodcunque uoluisset impelleret. Hoc testatur Horatius in arte Poetica.

Siluestres homines sacer, interpresq́; Deorum
Cædibus, & victu fœdo deterruit Orpheus,
Dictus ob hoc lenire Tigres, rapidosq́; Leones.

Horatij testimoniũ confirmat Albricus Philosophus de Deorum Imaginibus, vbi ait: Orpheus vir fuit magno ingenio, & eloquio præfulgens, eruditissimus philosophiæ, & artium disciplinæ, qui irrationabiliter uiuentes ex feris, & immanibus fecit mites, & mansuetos, & moribus composuit, vnde & bestias quasq; volucres, fluuios, saxa, & arbores Citharæ sono

dicitur

dicitur mouisse. Idē sensisse uidetur de Orpheo Dion Chrysostomus in oratione de Homero, vbi ait, καὶ δοκεῖ ἔμοιγε τῇ δυνάμει ταύτῃ, τάς τε σειρῆνας ὑπερβαλέσθαι, καὶ τὸν Ὀρφέα. τὸ γὰρ λίθους τε, καὶ φυτὰ, καὶ θηρία κηλεῖν, καὶ ἄγειν τί ἐστιν ἕτερον, ἢ τὸ βαρβάρους ἀνθρώπους ἀσυνέτους τῆς ἑλληνικῆς φωνῆς οὕτως ἄγαν χειρώσασθαι, μήτε τῆς γλώττης, μήτε τῶν πραγμάτων ἐμπείρους ὄντας, ὑπὲρ ὧν ὁ λόγος, ἀλλὰ ἀτεχνῶς καθάπερ οἶμαι πρὸς κιθάραν κηλουμένους; idest, Et mihi quidem uidetur hac (musicę) facultate Sirenas superasse, & Orpheum. Lapides enim, plantas, & feras mulcere, atque trahere, quid est aliud, quàm Barbaros homines, Græcę linguę omnino rudes, tam uehementer deuincire, neque linguæ, neque rerum de quibus agitur, & sermo habetur, gnaros, sed omnino (ut arbitror) Cithara commotos? nam per Citharam Orphei uidetur intelligere Poeticę facultatis præstantiam. Et Quintilianus lib. 1. cap. 10. idem sentit. ait enim de Orpheo loquens: Alterum verò, quod rudes, & agrestes animos admiratione mulceret, non feras modo, sed saxa etiam, siluasq; duxisse posteritatis memoriæ proditū est. Huic rei quoq; comprobandæ pedem fert Boccaccius, qui apertissimè hanc tuetur sententiam in suo libro de Deorum Genealogia, vbi pro siluis obfirmatos animos intelligi vult, pro fluminib. luxu diffluentes, & cupiditatibus nimium liberas habenas permittentes, pro feris efferatos immanitate homines, & belluarum instar humanum sanguinem sitientes. Hoc noster quoque Maro significauit, cum tribuit ei vestem longam, quæ peculiaris erat Oratorum, atque Poetarum, & appellat eum Sacerdotem.

Necnon Threÿcius longa cum veste sacerdos.

Apud Indos enim ijdem erant Sacerdotes, Oratores, & Poetæ, & Ennius sacros appellabat Poetas, & Ouidius in eam sententiam.

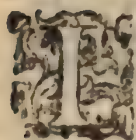
At sacri Vates, & Diuum cura vocamur.

Et Vergilius in 2. Georg. dicit se Musarū sacra ferre ingenti

percalſum amore, Marſiliusque Platonicus literatos omnes appellat Muſarum Sacerdotes. Quod verò Lyra, quam pulſantem inducit Orpheum, Poeta, ſignificet Eloquentiam; auctor eſt Ioannes Boccaccius in dicto libro de Deorum Genealogia, vbi Lyram interpretatur Eloquentiam, & Cicero in 2. de Natura Deorum, vbi ait: Itaque plectri ſimilem linguam noſtri ſolent dicere, chordarum dẽtes, nares cornibus his, qui ad neruos reſonant in cantibus. & D. Ambroſius dixit linguam veluti plectrum eſſe, & Tranquillus de Claudio dixit plectra linguæ titubantia. quod verò pro Poetica ponatur tam planum, quàm quod planiſſimum, Poetæ enim cum poeticam volunt ſignificare facultatem, Lyram, vel citharam, vel fides dicunt, & ſimilia, quorum quoniam exempla ſunt ad manum omnibus, ideo prętereo.

CAPVT TERTIVM.

Probatur Septenario numero contineri Eloquentiam, atque Poeticam, auctoritate Hebræorum, Platonicorum, Pythagoricorum, aliorumq; Philoſophorum, Poetarum Fabulis quamplurimis, & argumentis, necnon Hiſtorijs, poſtremo recentiorum quorundam Scriptorum teſtimonio.

IACTO iam primo fundamentorum gradu, ad aperiendã hodiernæ explicationis intelligentiam, ad aliũ maioris fortaſſe põderis, difficultatis quidem certè ſuperextruendum aggrediamur, & demonſtremus ſeptem tantũ dicendi formas, neq; plures, neq; pauciores eſſe, & huius numeri quaſi cancellis circũſcribi omnino, atq; contineri Eloquentiã, quã rẽ tertio abhinc anno in noſtra de oratorio artificio oratione in ſtudiorum primordijs

habita

habita ſtrictim'quaſi per tranſennam prætereuntes attigimus. Hoc igitur vel ex eo facile licet cognoſcere, quòd hic numerus eſt omnium rerum fere nodus, atque perfectio, eſtq; maximè accommodatus ad intelligentiam ciendam(vt mox dicetur) ipſaq; anima tota in ſe eſt ſeptenaria, teſte Proclo, in partibus, in rationibus, & in circulis; quibus rebus adducti veteres merito eloquentiæ abſolutionē, & perfectionem hoc numero comprehenſam eſſe dixerunt, & quoniam hac noſtra tempeſtate plerūq; plus hominū valet auctoritas, quàm ipſa ratio, & argumenta; ad præclarorum virorum, in hac re comprobanda, teſtimonia me conuertam, & principes in hoc teſtes laudabo Philoſophos Hebræos, quos Cabaliſtas vocāt, ex quorum fontibus Græca fluxiſſe philoſophia exiſtimatur, nam omnes magnos Philoſophos Græcos Pythagoram, Democritum, Anaxagoram, alioſque complures Moſis, & Hebræorum Philoſophorum compertū eſt fuiſſe ſtudioſiſsimos, & ab his ſimul, atque Aegyptiis omnē ſuæ doctrinæ ſegetem, atque materiam accepiſſe, quod ſacri quoque ſcriptores autumant: hinc vulgatū illud Numenii de Platone, quem Græcum ipſe Moſen appellabat. Hi igitur ſummi Dei eloquium, quo nihil cogitari perfectius poteſt, hoc numero ſignificabant. nam illud in ſacris libris שֶׁבַע שִׁבֳּלִים בְּקָנֶה אֶחָד בְּרִיאוֹת וְטֹבוֹת ideſt, ſeptē ſpicæ in calamo vno plenæ, & optimę, nihil aliud eſſe interpretātur, quàm ſeptē dicendi ideas ad eloquentiam perficiendam neceſſarias, quod in Deo eſt abſolutiſsimum: leguntur enim hęc verba in Commentariis Rabbi Iſaac Ben ſchola ſuper illud Pſalmi ſecundum Hebręos CXI. initium ſapientiæ eſt timor Domini והן אמרות יי׳ אמרות טהרות וחשובות שבע שבולים בקנה אחד מלאות וטובות להיותם קשר אמיץ והזק כלם נכללים ביחד .i. ſunt verba Dei, verba munda, & precioſa, ſignificatio ſeptem ſpicarum in calamo vno, quę plenæ ſunt, & optimę, & quæ ſunt ligamen vnum forte, atque inſeparabile, omnes comprehenduntur in vnum. quod quidem ligamen, & vinculum inter-

interpretor illam admixtionem, qua omnes inuicem formę quasi nectuntur, & in vnum eloquentię corpus coniunguntur. & diuinus ipse Vates Dauid in hymno XII. Dei eloquiũ hoc numero inclusit, illiusq; ex hoc numero perfectionẽ declarauit, אמרות יי אמרות טהרות כסף צרוף בעליל לארץ מזקק שבעתים idest, Eloquia Dei eloquia munda, argentum repurgatum in fusorio terrę repurgatum septuplum: non enim temerè sacrosanctum Vatem hunc numerum adhibuisse eo in loco existimandum est, & cum possit duci ad mysterium hoc eloquentię, ad illud respexisse Vatem credendum est, cum aliis quoque in locis id pręstiterit, vt Psalmo XXIX. secundum numerum Hebręorum, vbi cum esset sibi propositum diuini vim Eloquii explicare, & extollere, non alio id faciendum sibi numero cogitauit, quàm hoc, septiesq; has repetiuit voces קול יי .i. vox Dei: vt numerus ex quo constaret maximè illius quoque perfectionem, & vim explicaret: & si quis etiam illas septem res attentius considerauerit, quibus super ponit hoc Dei eloquium, animaduertet posse ipsas ideas orationis ab Hermogene positas illis applicari, nam primum dicit קול יהוה על המים .i. vox Dei super aquas, aquę enim dum purissimæ sint, puritatẽ ipsam, & claritatẽ orationis τὴν σαφήνειαν, quę est prima forma significant, deinde בכח. i. in fortitudine, quę refert alterã orationis ideã τὸ μέγεθος magnitudinem, cuius plures sunt partes, tum בהדר. i. in decore: quod tertiam penè ad verbum repręsentat nempe κάλλος pulchritudinem, quarto confringens cedros, quod munus est celeritatis & vis, & exprimit τὴν γοργότητα. i. truculentiam, quinto diuidens flammam ignis, quod nobis τὸ ἦθος videtur occultè significare, affectiones enim, & perturbationes τὰ πάθη sunt veluti faces, quibus admotis exardescunt, & inflammantur animi, sexto pauere faciens desertum, interpretari potest ipsa veritas ἀλήθεια, quę etiã in solitudine vim suam exercet, dictum enim est nihil occultum, quod non propalam fiat veritate cogente.

gentē. ſeptimo obſtetricans ceruas, ſiue (vt communis habet interpretatio) preparantis ceruos ſignificat δεινότητα, quę cum in ceteris formis diſponendis aptè verſetur meritò obſtetricis, & præparantis nomine ſignificatur. Et Salomon hoc etiam videtur voluiſſe ſignificare, cum dixit Sapiētiam, quæ germana, ſiue gemina, vel potius altrix, & parēs eſt Eloquentiæ, quas duas nō eſſe poſſe ſeiunctas affirmat Cicero in lib. 3. de Oratore, & alibi; & qui eas diuidant, diſsidium lingue, atque cordis, rerum, & verborum facere, & tanquam animam à corpore ſegregare, quorum neutrum ſine interitu fieri poteſt, nihil enim eſt aliud Eloquētia, quàm copiosè loquēs ſapientia: hanc in quā dixit domū ſuam ſeptē innixam columnis extruxiſſe, inquit.n. Prouerb. c. IX. חכמות בנתה ביתה חצבה עמודיה שבעה idest, Sapientia edificauit domum ſuam, dolauit columnas eius ſeptem, quas licet alii alio pacto interpretentur, ego ad hoc Eloquentię myſterium refero, ad quod fortaſſe referri etiam poſsit illud quarto Regum de Idolo Moloch, quod erat imago ſeptem habens conclauia concaua, cui quòd tāquam Deo Eloquētię ſacra fecerint Hebrei, neque illam, tamq; Dei veri munus agnoſcerent, damnati impietatis ſunt, & ſeptem crines Sampſonis, quibus ſubtractis amiſit fortitudinē, idem videntur poſſe ſignificare; ab hoc certè myſterio nō alienum eſt, quòd Iacob ad Puteum ſeptem dialogis, ſiue interrogationibus vſus eſt cum Rachel: quem exprimens in myſterii veritate Seruator noſter, totidem vſus eſt ad puteum cum Samaritana muliere, totidemque pronuntiauit verba in tormento Crucis, & totidem in Euangelio ab eius genitrice Virgine dicta referuntur, quæ omnia non carent myſterio. Hinc in ſacris adhuc literis per hunc numerum ſignificatur Spiritus ſanctus, cui tribuitur ſapientia, & Eloquentia, qui Apoſtolis per linguas igneas diuini eloquii vim, atque facundiam impartiuit. Quæ, ex veteri ſaltem Teſtamento, myſteria nequaquam latuiſſe Maronem noſtrum credendum eſt, cum eum

nullius

nullius disciplinæ fuisse expertem, & ignarum dicat Macrobius, & constet Romanos plerosque Hebraicæ fuisse doctrinæ cupidissimos, quod facilè ex libris ipsorum Rabbenorum potest intelligi, qui quamplurima diuinæ legis arcana, & mysteria à Romanis Cõsulibus, vel Cõsularib. viris rogati enunciauere. Sed relictis Hebræis, atq; sacris rebus, quæ nos fortasse nefas, hoc præsertim loco, attrectare, ad Gręcos veniamus; inter quos princeps non ætate, sed auctoritate nobis occurrit diuinus Plato, qui id mysticè, & allegoricè, vt illi est in more positum, & instituto, declarauit, quem quidẽ, qui non allegoricè existimarit interpretandum, nunquam Platonicum esse posse Philosophum autumant viri doctissimi. Nam in x. de Rep. dicit animas in prato illo septẽ dies conquieuisse. ἐπειδὴ δὲ τοῖς ἐν τῷ λειμῶνι ἑκάστοις ἑπτὰ ἡμέραι γένοιντο, ἀναστάντας ἐντεῦθεν δεῖν τῇ ὀγδόῃ πορεύεσθαι, idest, Postquam in prato septem dies constiterint, illinc illis esse surgendum, & octauo die discedendum. Nam per pratum rectissimè Eloquentia, & Poetica significatur, istarum enim spatia camporum vbertati sępissimè cõparantur, vt apud Ciceronem lib. 2. quæstionum Academicarum. Ac mihi videor nimis etiam agere ieiune, cum sit enim campus, in quo possit exultare oratio, cur eam in tantas angustias, & in Stoicorũ dumeta compellimus? Et in libris de Orat. sæpius Eloquentiam appellat Oratoris Campum, vt in 3. ex ingenti quodã Oratorem, immensoq; campo in exiguum sanè gyrum compellitis, & rursus in hoc tanto, tamq; immenso campo licet Oratori vagari liberè. Et Cebes Philosophus Thebanus in sua Tabula, vbi humanę vitę speciem describit, virtutũ sedem ponit in Prato, ait enim ὁρᾷς οὖν ἔφη, καὶ ἔμπροσθεν τοῦ ἄλσους ἐκείνου, τόπον τινά, ὃς δοκεῖ καλὸς εἶναι, καὶ λειμωνοειδής, καὶ φωτὶ πολλῷ καταλαμπόμενος; καὶ μάλα: κατανοεῖς οὖν, καὶ ἐν μέσῳ τοῦ λειμῶνος περίβολον ἕτερον; καὶ πύλην ἑτέραν, ἔστιν οὕτως. ἀλλά τίς καλεῖται ὁ τόπος οὗτος; εὐδαιμόνων οἰκητήριον ἔφη, ὧδε γὰρ διατρίβουσιν

τρίβουσιν αἱ ἀρεταὶ, καὶ ἡ εὐδαιμονία. idest, Vides igitur inquit etiam è regione nemoris illius locum quendam, qui videtur pulcher esse, & prato similis multa luce illustratus? maximè, Vides igitur & in medio prato Arcem aliam, & alias fores? sic est. sed quis vocatur locus iste? Beatorum domicilium, inquit, hic enim commorantur virtutes, atque beatitudo. Propertius lib. 3. vbi eum Apollo ab Heroo carmine deterret.

Non hinc vlla tibi speranda est fama Properti,
Mollia sunt paruis prata terenda rotis.

Et ipse etiam Poeta noster Orpheum in campo, & prato vagantem inducit, paulo enim ante dixit:

Largior Hic campos æther, & lumine vestit
Purpureo——— ——— ———-& deinde,
Pars in gramineis exercent membra palæstris.

& statim subnectit sermonem de Orpheo. sed hęc fortasse nimia in re non obscura. Hoc præterea idem Plato demonstrauit in Symposio, cum in eo ex omnibus, qui aderant, septem tantum loquentes inducat, ex quo etiam nonnulli dixerunt Hermogenem septem illas suas dicendi Ideas accepisse, sed in Cratylo apertius, vbi non solùm Mercurium dicit significare ipsam Orationem, qui septem chordarum lyram inuenit, sed ipsum quoque Pana illius filium interpretatur sermonem, Pana autem nemo nescit septem cannarum fistulam gestare, quæ hoc Eloquentiæ mysterium declarant. Pythagorici Philosophi idem significarunt, qui (vt affirmat Proclus in Timæum) Intelligentiæ septenarium tribuerunt, & hunc numerũ maxima sanctitate venerantes Virginem appellarunt, quo nomine ipsa quoque appellatur Eloquentia, & Poetica, à veteribus sub virginis habitu significata. Quare Cicero in Oratore Philosophorum Eloquentiam appellauit Virginem incorruptam, & in Bruto. Nos orbæ Eloquentiæ quasi tutores relicti tueamur vt adultam Virginem caste, quo animaduerso Astrologi septem stellas in Virgine posuerunt,

runt, vt eorum quoq; cum cæteris testimonium conueniret, & ei nomen ἑπταγράμματον, idest, septiliterũ imposuerunt, quod est Erigone. Ijdem quoq; Philosophi hunc numerum Palladi sacrum fecere, Patrimum, & sine matre, vt illam, esse dicentes, eò quòd Pallas omnium sciẽtiarum sit Dea, & præsertim Sapientiæ, & Eloquentiæ, cum ex Iouis capite dicatur prodijsse, quare etiam Athenis præesse dicebatur, quòd ex illis optimi omnium prodirent Oratores, omnibusque in artibus peritissimi. Homerusq; semper eam comitem, immo ducem fingit Vlyssis, quem constat fuisse facundum, & eloquentem. & D. Augustinus in 7. de Ciuit. Dei, cap. 28. ex sententia Marci Varronis, affirmat per Mineruæ nomen fuisse à Poetis designatam Ideam, dum aiunt ex Iouis capite fuisse ortam, quasi Idea, & Sapientia in idem veniant, & simul orta sint, ex quo etiam facto Hermogenis consilium mirum digno scitur, qui septem fecit ideas, cum idea sit septenarius ex hoc ipso mysterio, quia Pallas, & Sapientia, & Alexander Farrus in suo septenario affirmat apud Aegyptios symbolum, & hieroglyphicum Mineruæ fuisse septenarium. Hoc alij quoque Philosophi demonstrarunt, septenario inquam numero quasi quibusdam cancellis contineri Eloquentiam, qui hunc numerum, vt scribit Plutarchus, Apollini consecrarunt, qui Musarum pater est, & omnium artium, Poeticæque præsertim, & Eloquentiæ princeps, & (vt asserit Proclus in Timæum) septenarij Dux appellatus est ἑβδομαγέτης, & septimũ quemque mensis diem Apollini sacrum volebant esse Athenienses (vt Aristophanis Interpres affirmat) & sacra etiam illi faciebant, eo quòd septimo mensis die genitus sit à Latona, vt sexto Diana, & ideo illum diem appellabant sacrum ἱερὸν ἦμαρ Hesiodus ——— ἑβδόμη ἱερὸν ἦμαρ

Τῇ γὰρ ἀπόλλωνα χρυσάορα γείνατο λητώ. idest,

——————— *lux septima sacra,*

Hac etenim genuit Phœbum Latona nitentem.

Et eius

Et eius etiam nomen apud Græcos ſeptem eſt literarum, dicunt enim Α'πόλλων, Apollon, quod non caret myſterio. Et Homerus in M. Odyſſeæ, vbi Solis enumerat gregem, hunc illi numerum eſſe ſacrum ſignificauit.

Βόσκονται δ' ἠελίοιο βόες, καὶ ἴφια μῆλα
Ε'πτὰ βοῶν ἀγέλαι, τόσα δ' οἰῶν πώεα καλά. ideſt,
Paſcitur hic lætumq́; pecus, armentaq́; Solis,
Septem armenta Boum, totidem quoque ouilia læta,

Et noſter Poeta idem demonſtrat in hoc ſexto libro, vbi ſacra Apollini facienda hoc numero monet, ſub Sibyllæ perſona.

Nunc grege de intacto ſeptem mactare iuuencos
Præſtiterit, totidem lectas de more bidentes.

Et Sicyonij cũ à conſultis Vatibus iuberentur placare Apollinem, & Dianam, pueros ſeptem, & totidem fœminas ad flumen Sytham emiſere, quibus leniti Acropolim reuenerunt in Suadæ ſacellũ πειθοῦς, qui mos ſupplicãdi deinde quotannis ſeruatus eſt, ad idem Templum, eidẽ Apollini, quaſi vellent ſignificare ad Suadam, & perſuaſionem, quæ eſt finis, & τὸ ἔργον Eloquentiæ, opus eſſe Apollinis præſentia ſeptenario ſacriſicio accerſita, Quare etiam Aſtrologi ſeptem illos gradus, per quos à ſuperioribus ad inferiora fit attractus (vt vult Marſilius Ficinus) Apollini ſacrarunt. Idem ſignificarunt alij quidam Philoſophi fabularum inuolucris Philoſophiæ myſteria contegentes, qui Dionyſium (qui etiam Muſis & philoſophiæ præeſſe dicitur, vnde dixit Tibullus,

—————————— Caſto nam rite Poetæ
Phœbusq́, & Bacchus, Pieridesq́; fauent.

Et Proclus, alijque Philoſophi cũ Apolline Dionyſium coniungunt, cum dicant diuidere, ſpetierumq; præeſſe diuiſioni Dionyſiacum eſſe, enharmonicè verò omnia colligare Apolloniacum, & ambobus cõmunem eſſe Septenariũ affirment) in ſeptem partes fuiſſe diſcerptũ tradunt ſub ęnigmate, quæ ſeptem dicendi formas ſignificant. Huic rei aliarum quoque

fabularum testimonia subscribunt, quæ dicunt Amphionem, qui Thebas carminis dulcedine attractis saxis fertur extruxisse, & ob id pro ipsa Poetica interpretatũ, septẽ filias habuisse, quæ fuere, (vt Hyginus narrat in fabulis) Thera, Cleodoxa, Astynome, Astiacratia, Chius, Ogygia, Chloris; quare etiam septem cõstituit Thebarum portas, & ex filiarum nominibus appellauit, quæ omnia hoc mysterium septem dicendi formarum attingunt. necnon ad hanc quoque rem referri illa possunt, quæ de Parcis sunt memoriæ prodita, quòd septem literas primum inuenerint, quasi ad literarum, & doctrinę necessitatem, hic numerus sufficeret, quas etiam nonnulli tradunt Mercurium reperisse ex Gruũ volatu, Mercurius autẽ dicitur Pater Eloquẽtiæ (vt dictũ est) quare apud Martianũ Capellam, vxorem duxit philologiã, & à Græcis dicitur ἑρμῆς quasi Interpres, quòd sermonibus præsit; & ideo omnibus Academijs Mercurij esse dicitur tutelare numen, vt annotauit Alexander Farrus in suo Mercurio, & Iamblicus in epistola ad Anebonem, scribit Pythagoram, Platonem, Democritum, Eudoxum ex Mercurij columnis in Aegypto omnium scientiarum cognitionem accepisse, & multi etiam recentiores hoc numẽ suis pręfecerunt Academijs, vt *Affidati*. quare Phornutus de Nat. Deorum de illo ait: Est autem oratio, quam ad nos Dij miserunt, quare etiam erectis genitalibus deliniabant veteres ętate prouectiores (cuiusmodi signum fuisse Cyllenis Pausanias tradit, & sigillum se ea specie æneum vidisse affirmat Pierius) sed minores, atque ætate nondum adulta remissioribus, innuentes ad senium vergentis ætatis hominibus fœcundam, atque perfectam adesse orationem, quæ etsi vulgaris sit, tamen ipsa, quæ proponit, assequitur, at ætate immaturis sterilem, imperfectamque. Et Albricus Philosophus de Deorum Imaginibus, vbi habitum illius describit, inter cætera ait, fistulamq; de calamo factam syringe ad os suum ponebat, dextra sonans, mox addit: Eloquentia autem in fistula

designatur.

designatur. Quare veteres, cum vellent orationem significare, siue Eloquentiam grauem, ac firmam, Mercurium in quadrata basi sine pedibus pingebant, linguáq; erat illi sacra, quasi Deo Eloquentiæ, & virga illi tribuitur, quam Hieroglyphici Eloquentiam interpretãtur, & ex Haruspicum disciplinis admonet Vitruuius, ædẽ illi in foro statuendam, vbi exercetur eloquentia, & Ibis illi sacer est, qui symbolum est cordis, vbi residere Eloquentiam, & ingenium existimabant veteres, vnde cordatos appellabant sapienter loquentes, atque disertos, Astrologiq; in comparandis septẽ Planetis, in Mundano corpore, septem membris sensui, & cognitioni inseruientibus in homine, os Mercurio tribuunt, velut parenti Eloquentiæ; & in seminalibus quoque membris eum Coli humano volunt respondere, per quem supra etiam vidimus significari Eloquentiam. Ad quam numeri septenarij in literis necessitatem (vt vnde digressa est, eò se referat oratio nostra) illud quoque pertinet, quod legimũs antiquitus septem tantum præcelluisse genera literarum ex septuaginta duabus linguis. quas extitisse ex sacris literis habemus, & ex Isidoro Hispalensi, alijsque multis. nempe Hebræas, Græcas, Latinas, Syrias, Chaldæas, Aegyptias, & Geticas, de quibus hos in peruetusto codice versiculos se legisse refert Crinitus:

Moyses primus Hebraicas exarauit literas,
Mente Phœnices sagaci condiderunt Atticas,
Quas Latini scriptitamus, edidit Nicostrata,
Abraham Syras, & idem reperit Chaldaicas,
Galfila prompsit, Getarum quas videmus vltimas.

quo animaduerso fortasse nonnulli recentiores Lexica, siue dictionaria confecerunt septem linguarum, vel casus etiam, & naturæ instinctus quidam veritatis ab eis ignoratæ conscius duxit, & in hanc mentem impulit. Huc etiam refertur à nonnullis septem apud Grecos vsus vocalium. Id parens quoque omnium rerum natura significauit, quæ cum fecerit

Apes

Apes quasi portentum,& presagium Eloquentię,vnde in Platonis, Pindari,Diui Ambrosij,& Diui etiam Dominici puerorum ore mellificatę eorum portenderunt in dicendo diuinitatem, & à veteribus pro symbolo Eloquẽtię, & Poetices sunt positę, septem eorum Duces adnasci voluit in Aluearibus, vt testatur Arist.lib.5. de natura animalium, & septem annos illas viuere,teste Verg.—*neque enim plus septima ducitur æstas.* Idem quoque eadem natura declarauit,cum ipsi voci,quę est Eloquentię instrumentum, septem potissimum attribuit qualitates, quę sunt acuta, grauis,circumflexa, densa,tenuis,longa, breuis; Et Scribonius Libo, qui forum constituit, & pro foro Puteal ad significandum accedentibus ad forum Oratoribus hanc esse necessariam septem formarum Eloquentiam, lyram septichordem singulis angulis expressit,nam per lyram significatam ab antiquis Eloquentiam, auctor est etiam Boccacius, vt diximus in libro de Deorũ Genealogia, vbi de Orpheo verba faciens illi tributam lyram dicit,vt significet Eloquentiam qua ille præstabat. Poetę quoque, quorum licet sit fabulis obscurata doctrina,à philosophia tamẽ non abhorret,sed parum, aut nihil propemodum differt, cum videamus Philosophos plerunque à Poetis suorum dogmatum confirmationem petere,id sępissimè confirmant,vt Pindarus in Nemeis, vbi dicit Apollinem septichordẽ pulsare Citharam aureo plectro ἐν δὲ μοίσαισ φόρμιγγα ἀπόλλων. ἑπτάγλωσσον χρυσέῳ πλάκτρῳ διώκων; idest, inter Musas Citharam Apollo septilinguem aureo plectro persequẽs,quo in loco Pindarum de septem dicendi formis intelligere docti putant, quemadmodum etiam ode 2.Pythiorum, vbi designas has septem dicendi formas, ait: ἄθροισον χάριν ἑπτακτύπου φόρμιγγοσ ἀντόμενοσ. idest,considera gratiam septisonę lirę adeptus,& Euripides dixit, ἑπτάτονον ὀρείαν χέλυν. idest,
Septitonam montanam Chelym; quos imitatus Horatius dixit:

Tuque

Tuq; testudo resonare septem
Callida neruis.

Quod etiam declarauit in Bucolicis noster Maro hoc versu:

Est mihi disparibus septem compacta cicutis
Fistula —— Vbi de Eloquentia, & Poetica intelligit, cum voluerit dicere se post Homerum (vt asserunt Interpretes) Principem locũ inter Poetas tenere, propter fistulam septem cicutis disparibus.i. propter Poeticam septem dicendi formis contentam, nam fistula, vt supra etiam ex Albrici sententia retulimus, apud veteres Eloquentiam, & Poeticam significabat, quod etiam annotauit Vergilij imitator Calphurnius Siculus, qui Egloga 4. ait:

Irrita septena modularer carmina canna.

Nec pręteriuit Syllius Italicus, qui lib. 14. bel. Pun. alludens ad Daphnin Verg. ait:

Ille vbi septena modulatus arundine carmen
Mulcebat syluas —— Nec Ouidius, qui in 2. Metamorph. de Mercurio ait:

—— *onus dextra baculus siluestris oliua*
Alterius dispar è septem fistula cannis.

Et nos quoque licet ab horum Poetarum pręstantia longo interuallo seiuncti, idem tamen spectauimus in nostro Iola, in quo Senatus Veneti beneficio liberati ex maxima calamitate, illi gratias agimus, & Musam quoq; sacramus, tãquàm testẽ nostræ in illum fidei, & pietatis, & illius in nos humanitatis.

Hanc quoq; suspendam, quæ argutis garrula ceris
Fistula septena coniungitur ordine canna.

Hoc cum optimè nosset ille Ptolomęus Gręcorum literatorum Mœcenas apud se septem voluit pręstantissimos illorum temporũ habere Poetas, quos à numero appellauit Pleadem, quos enumerat Cœcus in vita Lycophronis, & Scholiastes Hephestionis, itemq; Theocriti, necnon Suidas, licet varient inter se in his recensendis, de quo videnda, quę scribit Mazzonus

zonus contra Patritium. Quod non casu, aut temerè, sed summo iudicio ab eruditissimo Rege factum, duo comprobant illius facta, qui eadem adductus ratione, atque causa, primo in eius Bibliotheca hunc numerum voluit inueniri, nam teste A. Gellio lib. 6. cap. vlt. congessit millia voluminum septingenta, quod confirmari ab Eusebio, Iustino, Aristea, Vitruuio, & alijs multis autumat Mazzonus, in rationibus rerum à se dictarum de Poemate Daphni, siue Litiersa Sosithei, deinde in ludis Apollini, Musisq; dicatis cum iudicium, & certamen esset Poetarum constitutum, septem tantum delegit Iudices, vt recitat Vitruuius lib. 6. in quo etiam mirum quiddam recitatur de septimo, quod non fuerit alienum referre. Sex igitur lectis Iudicibus ex tota ciuitate, cum tam cito septimus non inueniretur idoneus, retulit Rex ad Bibliothecę Præsides, qui Aristophanem quēdam proposuerunt. cumq; iudicium esset proferendum, sex primi Iudices primas detulerunt ei Poetæ, qui magis placuerat Regi, & populo, Aristophanes verò ei, qui minus, cumq; reclamaretur ab omnibus, silentio impetrato, Aristophanes demōstrauit cæteros, qui placuissent, non sua, sed aliena recitasse, prolatisq; libris confiteri coegit furtum, eum verò solum esse Poetam, qui sua recitasset, & sic illum coronatum, cęteros condemnatos, ipsum verò Aristophanem Bibliothecæ præsidem fecit Ptolomæus, amplissimisque muneribus donauit. Quare id præclarè intelligens nostris temporibus Iulius Cæsar Scaliger, cum sibi esset propositum Poetam perfectum informare, septem libris absoluit, nefas (vt arbitror) existimans alium numerum, quam hunc adhibere, quod cum suaptè ingenio fecisse, tum Hermogenis imitatione puto, qui cum omnes ingenij acie anteiuerit, in hoc quoq; mirificè præstitit, vt hanc Eloquentiæ absolutionem, atque perfectionem hoc numero conclusam suo artificio quasi in Theatrum productam ostenderet, & septem has formas demonstraret, de quibus mox dicetur. Qui etiā ipse Ciceronem

creditur

creditur prçter cçteros habuisse admonitorem, & auctorem, qui cum hoc intelligeret, septem scripsit libros de Arte Rhetorica, libros de Inuentione, de Oratore, Partitiones, Topica, Oratorem, Brutum, siue de Cl. Orat. & de perfecto genere Oratorum; & in primo lib. de Orat. vt nos in nostris Scholijs in illum librum nuper editis cum Maioraggij commentarijs ostendimus, septenarium semper amplectitur, cum septem. n. primo artib. cōparat, deinde ex septē rebus perfectā constare dicit, postremo à septem rebus laudat, ex quo facilè assequi coniectura docti possunt, eum qui septenarium exagitauit in illis nostris Scholijs, parum esse in his veterum quasi mysterijs, & reconditis præceptis versatum, vel maleuolentia adductum ea etiā improbasse, quç sint maximè laudanda. & Aphthonius (vt ad propositum se referat oratio) illum secutus bis septem fecit præexercitamenta Rhetorica, alijq́. multi etiam recentiores id secuti sunt. Ea de causa adductus est Empedocles, vt septem tantum constitueret Musas, quas memorat in nuptijs Hebes, & hinc quoq; factum, vt ad significandam absolutionem Eloquentię, & dulcedinem in Isocratis Tumulo Aries esset effictus (is enim fortitudinē Eloquentię in Hieroglyphicis repræsentat, vnde etiam apponitur Mercurio prç sidi Eloquentiæ) & in eo Siren cubitorum septem resideret, quæ suauitatem septem dicendi formarum in Isocrate declarabat, Quod etiam Lucianus dilucidè significauit in Timone, vbi Demeas Rhetori decretū de eo coronando scribit, & ait: καὶ στεφανῶσαι αὐτὸν χρυσοῖς στεφάνοις ἑπτὰ. i. coronare ipsum aureis coronis septem, nam nisi in numero mysterium contineretur, putidum fuisset id dicere; vult enim eum coronare quasi perfectum in omnibus formis septem ad Eloquentiam necessario confluentibus, & Aristoteles in Rhet. ad Alexandrum, si modo est Aristotelis (quod negant nonnulli, & esse Anaximenis Lampsaceni volunt) septem facit species ciuilium orationū πολιτικῶν λόγων tribus illis generib. subiectas:

C &Dia-

& Dialectici numeri etiam commoditatem, & mysterium secuti (vt annotat Cæsarius) septem fecerunt species orationis perfectæ, deprecatiuam, imperatiuam, interrogatiuam, vocatiuam, enunciatiuam, optatiuam, & subiunctiuam. Dantes quoq; in Purgatorio (vt Hetruscis etiam vtar exemplis, cum in nostra de Græcis literis cum Latinis coniungendis oratione dixerimus has quoque literas cum Græcis, & Latinis coniungendas, vel saltem illis subiungendas) id videtur voluisse significare, vbi fingit à Vergilio se deductum vsque ad septimum globum, & (vt ipse vocat) *Ghirone*, & tunc ab illo sibi dictum non posse vlterius ab ipso duci cum ad artis absolutionem peruenisset.

Veduto hai figlio, & sei venuto in parte,
Ou'io per me più oltre non discerno.
Tratto t'hò quì con ingegno, & con arte.
Lo tu piacer homai prendi per duce,
Fuor se' de l'erte vie, fuor se' de l'arte.
Vedi là il Sol, che'n fronte ti riluce;
Vedi l'herbetta i fiori, & gli arboscelli,
Che quella terra sol da se produce.

Et idem etiam significauit in c.4. Inferni, vbi ait se cum Vergilio, & cæteris Poetis peruenisse in pratum illum per septem portas, vbi erant insignes viri apud Poetas.

Venimmo al piè d'vn nobile Castello
Sette volte cerchiato d'alte mura
Difeso intorno d'alto fiumicello.
Questo passammo come terra dura,
Per sette porte entrai con questi Sani.
Giungemo in prato di fresca verdura.

Et Boccaccius in suis de fabellis dialogis, quos inscripsit Græco titulo *Decamerone*, septem tantũ mulieres facit loquentes, quasi hoc voluerit significare, nefas esse, vbi Eloquentię laus quęratur, hunc numerũ prӕterire. Hoc nonnulli quoq; ex no-

stris

ſtris recentioribus animaduerterũt ſummo ingenio, & doctrina viri, vt Iulius Camillus, qui totum illud ſuum Eloquentiæ Theatrum hoc numero cõſtruxit. Septem enim primum accepit figuras Elementorum (vt ipſe demonſtrat in eo libello, quem inſcripſit *l'Idea del Theatro*) quas figuras omnium vult eſſet parentes, ſeptem deinde vnicuiq; tribuit gradus, & vbicunque poteſt, mirificè hunc numerum amplexatur, ait enim in eodem libello: *Ma per dar (per così dire) ordine à l'ordine con tal facilità, che facciamo li ſtudioſi come ſpettatori, mettiamo lor dauanti le dette ſette miſure ſoſtenute dalle ſette miſure de ſette Pianeti in ſpettacolo, ò dir vogliamo in Theatro diſtinto per ſette ſalite*. Et idem in eius Topica, vbi quoque Eloquentiæ materiam docet, ac ſeptem hunc numerum cupidiſſimè amplectitur, ſtatuit enim ſeptem ſyluæ dicendi quaſi locos, quos pulchritudines appellat *bellezze*. & mox addit: *Et nel vero à queſto ſettenario numero giunti gli antichi, conobbero eſſer à gli vltimi termini dell'eloquenza peruenuti, li quali tanto meno giudicarono nelle lor compoſitioni douerſi tentar di paſſare, quanto a rari de' mortali è dato, che queſti ſette doni gli habbia l'eterno Motore per iſpetial gratia felicemente conceduto*. & cum ſibi vſuueniſſet, vt hoc ſuum Theatrum de Eloquentia eſſet à maleuolorum calumnijs vendicandum, & comprobandum, hunc quoque numerum adhibuit, nam ſeptem pro illo Latinas ſcripſit orationes, vt Ioſephus Mætanus eius gener in quadam epiſtola teſtatur Italicè ſcripta, quã nuper mihi tradidit (dum Vtini eſſem) inſignis morum ſuauitate, & etiam eruditione non vulgari Andreas Saxeus, vbi ita ait: *Et perche tutti non intendono la lingua Latina, nella quale con ſette orationi ha dimoſtrato il detto mio Socero à letterati; & per il ſuo Dialogo le ragioni di queſto trouato, ho preſo così caualcando &c.* Sed contrahenda iam ſunt vela, & reuocanda ab hac parte oratio, quę nimis fortaſſe videri poterit in his probandis euagata.

Hanc nostram Eclogam in superiori capite citatam cum Græca Odecula, ne nostrorum temporum memoria intermoriatur, & noster in Venetam Remp. addictissimus, & fidelissimus animus declaretur, hic denuo curauimus imprimendam.

IOLAS
AD SERENISSIMVM VENETIARVM PRINCIPEM, ET ILLVSTR.^MOS EXCELL.^MI COLLEGII PATRES
Fabij Paulini.

I fas Imperij qui molem torquet, & vsque
Dat terris, dat iura mari, subducere curis,
Et fessum ad placidas animum conuertere Musas.
Huc ades, Intactæ æternum qui prospicis Vrbi,
Et dominam late gentem, tantumq; Senatum

Auspice

(Auspice quo Latij libertas viuit, in aurum
Saturni redeunt antiquum saecula) ab alta
Sede regis Princeps. Huc vos clarissima Patrum
Lumina, quos saturo Conchilis Purpura fuco
Incendit, Vestis quos signat Caerula, Vobis
Quae ductum Caelo genus arguit. Huc simul omnes
Ferte (vacat si forte) pedem, quà murice acuto
Procurrens pelago saxum vada frangit, & intus
Antrum aperit latere exeso, quod saepe calori
Aestiuo inuitat doctas decedere Nymphas,
Saepeq; felices modulando condere soles.
Adsitis laeti huc Proceres, dum Pauper Iolas
Vorticibus rapidis, saeuoq; receptus ab aestu,
Litorea vobis meditatur arundine grates.
Hanc ego, quà prona tranquillo attollitur vnda
Campus, in aeria silicis ceruice, virentem
Aram constituo voti reus, & memor isto
Sub titulo, quem saepe legat piscator, ab alto
Rete trahens, quem Nauta uagus legat aequora uerrens,
NVMINIBVS MARIS HANC SVPERI SERVATVS IOLAS.
Nunc viridi mihi surgit inops de cespite, Musco
Caerulei condensa sali, pro tempore, sed iam
Si mihi sufficiant piscanti Numina praedam,
Nec Spes aequoreas eluserit improba messes:
Stabit marmoreis sublime educta columnis,
Et circum liquido spirantia signa metallo,
Artis opus rarae, VENETOS *referentia* DIVOS.
Hic ego paciferae folijs ornatus oliuae,

Suppliciter reddam solennia vota quotannis,
Fundens bina nouo fumantia pocula baccho,
Sarraniq; cauum succi cratera reponens,
Serica quo mutent hilares incocta colores:
Ostrea, & eduro sinuosa corallia trunco,
Et picturatis pelagi variata lapillis
Pendebunt in serta, noua qui luce lacescant
Astra repercussi trepidantis imagine Lunæ;
Hanc quoque suspendam, quæ argutis garrula ceris
Fistula septena coniungitur ordine canna.
Hadriacis hæc sacra Deis, & litora circum,
Et scopulos, & saxa procul meditata docebit
Illorum laudes resonare, & maxima facta,
Atque olim partos VENETA virtute Triumphos.
Nunc raucum sonat hæc (fateor) desueta, sed vsu
Iam liquidum, iam dulce canet, nam sæpe labellis
Cum primum teneris admoui, carmina doctus
(Nunc recolo) Lycidas laudauit, macteq;, dixit,
Esto macte Puer calamis, inflare cicutas
Ni te pœniteat, Tu nostra forsan in acta
Olim primus eris. dixit, sed docta sequentem
Me præcepta senis Paupertas inuida vellens
Auriculam admonuit. Piscator retia cura,
Disce puer conchas legere, & captare Paguros,
Venalemq; sequi tranquilla per æquora prædam,
Vt solere famem, quid prosunt carmina? Pisces
Fistula nulla trahit captiuos litore, cessit
Ex illo calor, & torpescere passus auenam est.

Nec

Nec modo semper erunt magna hæc mihi numina Terris,
Non tantum illa colam, breuis hæc dum vita manebit,
Verum, vbi me addictæ defunctum tempora lucis
Fata fuisse volent, descendam in amœna vireta,
Elysii, & doctæ recinet sub tegmine lauri
PVRPVREOS *mea Musa* PATRES, VRBEMQ. TOGATAM.
Tantus amor meriti, atque benigni gratia facti est.
Immo ego me quantis seruarint illa periclis
(Quandoquidem elapso dulcis meminisse voluptas)
Dum pueri siccant ad Solem retia, dicam.
Hæc piscosa legens celeri vada sæpe phaselo,
Ostriferosue sequens scopulos, his tutus agebam
Litoribus vitam, semper grauis ære sonabat
Dextra mihi, & dapibus Galatea parabat inemptis
Venturo mensam, Galatea potissimus ardor,
(Nam fateor quondam, dum me vaga Phyllis habebat,
Spes malefirma quietis erat, malefirma peculi)
Cum subito auertens facilis fortuna recessit,
Me cumulatq; inimica malis, nam gurgite vasto
Squammigerum de more pecus dum fallor, ab alto
Sæuus agens hiemem consurgit fluctibus imber,
Ex oculis lucem eripiens, cælíq; ruina
Oppressum, pelagiq; minis me vortice turbo
Insanus rapit excussum, dextramq; coruscans
Iuppiter (horresco referens) me Iuppiter ictu
Fulmineo iratus petit, hinc illisus iniquis
Syrtibus affigor, cæcique crepidine saxi.
Spes hinc nulla fugæ, præsens hic omnia lethum

Intentant,

Intentant, deserta hic omnia, & omnia muta,
Mutus & ipse fui, (quæ vis est fulminis,) Hamos
Perdideram & Nassas, quin sors inuidit acerba
Spem quoque, vt in vili tumularer mortuus alga.
Quid facerem? tantum nec fas exire periclum,
Nec mihi certa magis, vel numina dextra vocare.
Ergo illis tacitus suspendi vota. repente
Tutari dant posse famem, dum detonet Imber,
Conciliantq; Iouem, placido qui denique vultu,
Me mihi restituit, cum voce. Sed illa petenti
Responsum dixere. PVER *velut ante per ista*
Litora nodosos intende sub æquora casses,
Ista tibi facient olim ocia tuta, tibiq;
Temporis hæc pariet fortasse iniuria nomen.
Ante igitur teneræ nascentur montibus algæ,
Aridus in sicco volitabit gurgite piscis,
Ante caput liquidis submergere desinet vndis
Mergus, & aratæ frondescent marmore tonsæ;
Quam nostro illorum labatur pectore tantum
Promeritum, aut capiant malegratam obliuia mentem.

ΤΟΙΣ ΑΥΤΟΙΣ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΡΥΣΙΟΝ

εἶδος σρ. κωλ. ϛ'.

Δεινῷ ἅλμης οἴδματι θῦον ὕδωρ, καὶ
 Ἐκφυγὼν τὴν λαίλαπ' ἀμαιμάκετον
 Πᾶς τις ἔρδει Τυνδαρίδαις,
 Καὶ κακῆς νόσου ἀπαλλαγεὶς ποτὲ ἱερὰ ῥέζει
 Φαρμάκων εὖ εἰδότ' Ἀσκληπίῳ,
 Λυθεὶς δ' ἐγὼ πόνων, συγερῦτ' ἄχεος,

Ἀντισρ. κωλ. ϛ'.

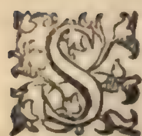
Ἀσφαλὲς δέρκων ἀπ' ἀμηχάνου ἄτης
 Τῷ ποθ' ἡρώων ὀφελῶ χάριν ὦ
 Θυμέ; οὐκ ἄλλους ἔχομεν
 Εὐμενεστέρους θεῶν τῶν ἐρχομένων χαμαὶ, ἤπερ
 ΑΔΡΙΑΝΟΥΣ, οἳ δικαίῳ τροφὸν
 Νωμῶσι γνησίοιο ἐλευθερίας.

Ἐπῳδὸς κωλ. ί.

Πατρίδα πηδαλίῳ, λύσιν οἳ πάρεχον
 Σοί καμάτων, ἀγαναῖσι φροντίσι
 Φρέν' ὑπέθηκάν σου. Τίν' ἄποινα δὲ, καὶ
 Ῥύτρόν ἐς' ἀντάξιόν σφινῶ φέρειν;
 Ὕμνον, ὕμνος γὰρ θεῶν θέλγει νόον.
 Ἀλλὰ νῦν, ἐπεί γέ μοι
 Οὐ πάρα ἐκτανύειν ὕμνων πτύχας. ἔςω τόδε
 Ῥύσιον αὐτοῖς νῦν, χρέωστε
 Σύμβολον, τό φημι λύσειν
 Ἔγωγε, σὺν τόκοις, ἄψ.

CAPVT QVARTVM.

Septem formæ Hermogenis ponuntur, neque alias esse posse demonstratur duab. rationibus, ex proprietate orationis, & ex similitudine humani, cœlestisq; corporis, necnon Eloquentiam corpori commodè comparari, & varia formarum nomina apud Rhetoras afferuntur.

SATIS iam esse id, quod diximus, arbitror comprobatum, quod septem tantum sint dicendi formæ. Nunc quæ sint istæ demonstremus. Nos igitur Hermogenem sequuti in hoc genere præstantissimum, dicimus esse σαφήνειαν, μέγεθος, κάλλος, γοργότητα, ἦθος, ἀλήθειαν, & δεινότητα. idest, claritatem, granditatem, pulchritudinem, truculentiam, affectionem, veritatem, & grauitatem. Quæ (vt inquit Hermogenes) συμπεπλεγμένα, καὶ δι' ἀλλήλων ἥκοντα, idest, connexæ, & inter se commixtæ perfectum, & omni laude cumulatum efficiunt Oratorem, atque Poetam. Quod verò non aliæ hæ sint formæ, quam istæ ab Hermogene diuinitus excogitatæ, quamuis multis argumentis id posset comprobari, breuitatis tamen studio, duobus tantum erimus contenti, quorum alterum ex ipsius orationis proprietatibus ducetur, alterum ex humani corporis perfectione, ad cuius similitudinem quasi eloquentiæ corpus constitui debet. Orationis igitur prima, & maxima omnium iudicio virtus est, vt sit dilucida, atque plana, vt quid dicatur intelligamus, ne fine suo excidat, suumq; munus τὸ ἔργον non obeat, quod est (vt Aristoteles in 3. Rhet.) res explicare, & quasi sub oculos proponere, Hinc prima forma sumpta est σαφήνεια, idest claritas. Huic autem quoniam

niam humile, & demiſſum propinquum eſt, quo id euitetur, eſt amplificanda, atque exaggeranda oratio, ex quo orta eſt altera forma μέγεθος, ideſt granditas, quia verò magna in vaſtitatem cadunt, atque nimis fiunt deformia, niſi aliquis ornatus, atque concinnitas addatur, & quodam modo torneτur, & poliatur oratio, hinc emanauit tertia forma κάλλος, ideſt pulchritudo. Quoniamq; hæc ſola, licet ornet, & vaſtitatem illam moderetur, ſuaque pulchritudine, & pigmentis illuſtret, non tamen tarditatem illam, qua omnia grauia, magnaque ſua natura ſunt prædita, poteſt vlla ex parte ſubleuare, Ideo quarta hinc eſt profecta forma γοργότης, quam multi celeritatem, & agilitatem interpretantur. Sed quia omnis tam Oratoris, quàm Poetæ oratio non ſolum in re exponenda verſatur, ſed etiam mouet affectus, & audientium animos nunc ad ſpem, nunc ad timorem excitat, aliquando ad clementiam, & lenitatem traducere animos conatur, aliquando incendit, & exaſperat, vt res, & tempus poſtulant: hinc quinta ſubſecuta eſt forma, quæ ἦθος dicitur, ideſt affectio. & quoniam id fieri non poteſt, niſi oratio veritatis ſpeciem præſeferat, nam non mouentur animi in rei fictæ, aut falſæ enarratione, Vnde Horatius, & Ariſtoteles in Poet. præcipiunt, vt eorum affectus induamur, quos imitari velimus; & Cicero in 2. de Orat. fieri non poſſe dicit, vt is, qui audit ad aliquem affectũ deducatur, niſi omnes motus, quos adhibere volet Iudici, in ipſo oratore impreſſi, atque inuſti videantur. Ideo ἀλήθεια, ideſt veritas eſt adhibita, & reperta. His autem omnibus, quia vti aptè, & ſua quamque loco diſponere, atque adhibere maximum eſt, & ſine eo confuſa, & monſtri ſimilis efficeretur, hinc quaſi quædam abſolutio, atque perfectio δεινότης, emerſit, ideſt grauitas, quam nonnulli idem eſſe volunt cum decoro. eadem ratione à ſimili probatur alias eſſe non poſſe, cum natura in eloquentię quaſi corpore conformando perfecti hominis pulchram, & omni-

bus partibus absolutam formam sit sequuta. Nam in hominis præclarè conformato corpore primum desiderat colorem sanum, atque dilucidum nullo pallore, aut vitio obscuratum, deinde iustam ipsius corporis magnitudinem, paruitas enim ludibrio est, tertio membrorum, lineamentorumq; formam, ac venustatem, quarto agilitatem quandam, atque celeritatem in mouendis aptè singulis membris, quam Homerus Achilli tribuit, quinto sociam huic tribuit virtutem, & mores, sexto virtutem hanc veram requirit, & non simulatam: ridetur enim forma, & virtus adumbrata, nec permanet fucatum quicquam: in his postremo decorum postulat, vt nihil sit in eo ineptum, nihil superuacaneum, nihil mancum, sed omnia sibi sint consentanea, atque conueniant. Quæ omnia his septem dicendi formis optime respondent, & ad Eloquentiæ conformandum corpus pari munere perfunguntur; Non aliȩ igitur esse, quàm istæ potuerunt dicendi formæ, quamcunque enim harum dempseris, mancum,& mutilum ipsum corpus Eloquentiæ relinquetur,his verò omnib. adhibitis nihil præterea desiderari in eo posse videtur. idē colligi potest ex cȩlestis corporis similitudine,in quo octo orbes tantū ponebāt antiqui, qui omnes his formis respōdent, nam primum secundum Platonis, & Aegyptiorum ordinem tenet locum Luna, quæ refert τὴν σαφήνειαν claritatem, & duas illius formas καθαρότητα, & εὐκρίνειαν, idest puritatem, & perspicuitatem: Luna enim & pura dicitur Græcè καθαρὴ, & perspicua. Sol granditatem refert, & illius formas σεμνότητα propter munus diuinationis, τραχύτητα,& σφοδρότητα, idest asperitatem,& vehemētiam propter sagittas, vnde apud Homerum,acerbam necem infert Grȩcorum exercitui, splendorem λαμπρότητα propter radios, περιβολὴν, idest circumductum propter continentem lationem,qua quotidie circunfertur, & peragrat cœlestes regiones. Veneris, & Mercurij orbis,quoniam pari passu sequuntur Solem, referunt vnicam

formam,

formam, quæ iccirco duplici nomine fuit ab Hermogene insignita, quorum alterum Veneri nempe κάλλος, ideſt pulchritudo, alterum Mercurio nempe ἐπιμέλεια, ideſt diligentia eſt accommodatum. Martis globus fero illo aſpectu nobis γοργότητα, ideſt truculentiam repræſentat. Iuppiter τὸ ἦθος, ideſt mores, ſiue affectus, cum dicatur quaſi iuuans pater. Saturnus τὴν ἀλήθειαν, ideſt veritatem. Stellifer verò globus, qui omnes amplectitur τὴν δεινότητα, ideſt grauitatem aptam, ſiue decorum, quæ poſita eſt in omnium apto vſu formarum. multis præterea poſſem hanc rem confirmare teſtimonijs, Ciceronis, & aliorũ, vnde Hermogenem has accepiſſe formas docti putant, ſed his vos arbitror eſſe contentos.

Neque verò quemquã perturbet, aut offendat, quod Eloquentiæ corpus tribuerimus, ſiue eam corpori comparauerimus, & corporis habitam in ea rationem dixerimus: nam omnes id Rhetores paſſim faciunt, qui partes orationis membra, & articulos τὰ κῶλα appellant, & ſæpiſſimè à corpore ducunt ſimilitudines, vt politiſſimus ſcriptor Demetrius in ſuo libello, comparat periodum brachio, quia vt in brachio ſunt partes integræ ipſę, totius tamen brachij partes, ita in ambitu ſunt membra, quæ per ſe quidem perficiunt quandam ſententiam, ſed vniuerſę ambitus ſententiæ ſunt integræ partes, ὡς γὰρ τῆς χειρὸς οὔσης ὅλου τινὸς μέρη αὐτῆς ὅλα ὅλης ἐστὶν. οἷον δάκτυλοι, καὶ πήχεις: ἰδίαν γὰρ περιγραφὴν ἔχει τούτων τῶν μερῶν ἕκαστον, καὶ ἴδια μέρη, οὕτω καὶ τῆς διανοίας τινὸς ὅλης οὔσης μεγάλης ἐμπεριλαμβάνοιτ' ἂν μέρη αὐτῆς ὁλόκληρα ὄντα, καὶ αὐτά: Idemque appellat καμπὴν, & συστροφὴν λόγου, orationis flexionem, & conuerſionem ſimilitudinem corporum ſecutus, vt autumat P. Victorius illius doctiſſimus Interpres, cum extrema pars membrorum ita flectitur, ac torquetur, vt primæ applicetur, atque ita orbem illum conficiat, ſed verba Demetrij ipſa non erit alienum producere ὥσπερ τὰ θηρία συστρέψαντα ἑαυτὰ μάχεται, τοιαύτη τις ἂν εἴη συστροφὴ, καὶ

λόγου

λόγου καθάπερ ἐσπειραμένου πρὸς δεινότητα, id est, quemadmodum ferę se ipsas contorquentes pugnant, similis quędam est etiam conuersio orationis, quasi in gyrum contortæ ob grauitatem. Sic Cicero in 3. de Orat. dicendi figuras appellauit habitum orationis, simili sumpto ex corporibus humanis. sed si habitum etiam orationis, & quasi colorem aliquem requiritis &c. item: Sic si quid in nostra oratione claudicat, sentit, nam claudicatio est corporis vitium, & πάθος. & paulopost dicit orationis infantiam naturalem, & mox figuris insidere quidam venustatis non fuco illitus, sed sanguine diffusus debet color &c. alibiq; adultam virginem vocauit Eloquētiam. Innumerabilesq; sunt apud hunc, & omnes Rhetoras de hac re, & similitudine testimonia, quę persequi nimis foret putidum, & alienum; Quinimò Philosophi quidam, ac Theologi non inerudití orationem humano corpori ita assimilant, vt dicant quemadmodum corpus septem res habet, quibus continetur, atque regitur, ossa neruos, carnem, cutem, colorem, spiritum, motum, ita in orationis corpore hæc eadem ita reperiri, vt ossium vicem gerant res inuentę, neruorum, ordo, & collocatio, carnis elocutio, cutis numerus, coloris puritas, & quam vocant Gręci σαφήνειαν, spiritus, memoria, motus actio. Multæ porrò nobis quęstiones in hac parte occurrunt, quas tamen, ne nimium videamur à proposito aberrare prætermittendas iudicamus, nam videretur de ideis verba facienti, atque formis, præsertim ei, qui à philosophia non sit auersus; sed illius quoque fontes quamuis parcè attigerit, esse etiam dicendum vtrum Platonico more sint intelligendæ, & extra cœlum positæ sint procul ab omni materia, & rebus seiugatæ, an contra nihil sint, nisi quantum in singulis rebus liceat eas inuenire. quæ quidem quęstio videtur ab ipso Hermogene excitata in suo procœmio de formis, vtrumque omnium rerum sint, esseq; possint ideæ, & an potissimum orationis, vtrumq; totius Eloquentię vna tantum perfecta, an verò

plures,

plures, vt sunt plura genera, vtrumque ea ratione, qua vult Hermogenes ex admixtione fieri absolutionem, separata illa idea consistat, cum pugnare videantur ista esse mixtum, & corpore vacare, & multa alia, quæ alio fortasse tempore nunc reiecta, tractabimus. Quoniam verò intra Rhetoricæ cancellos continemur, non erit alienum harum idearum varia apud Rhetoras nomina colligere, ne vocabuli varietas tenebras offundat alicui: appellantur igitur à Cicerone sępius orationis lumina, & insignia, vt in Partitionibus, & libris Oratorijs, alibi idem formas nominat, atque figuras, interdū etiam species, aliquando verò genera dicendi interdum habitus, & colores, ac etiam modos, vt in 3. de Oratore Gręcè τρόπυσ, vt Isocrates in orationes περὶ ἀντιδώσεωσ, alij stilos nuncuparunt, Quintilianus virtutes, Gręcè ἀρετὰσ, vt Aristoteles lib. 3. Rhetoricorum, & Aristides Sophista initio libri περὶ πολιτικῦ λόγυ, i. de ciuili oratione, Demetrius has appellauit χαρακτῆρασ, Cicero Latinè notas, Dionysius Longinus in libello περὶ ὕψυσ, i. de sublimitate dicendi, vt interpretatur Robortellus τύπυσ τῦ λόγυ, i. orationis typos, Philostratus in vita Dionis Prusensis vocat εἰκόνεσ, idest imagines, noster demum Hermogenes ideas quasi peculiari, & proprio nomine appellat, interdum verò & εἴδη, & γένη, idest species, & genera, aliquando verò etiam λόγυσ, idest orationes: nec quemquam hęc tanta nominum varietas offendat, omnes enim, qui scribunt aliquid noui volunt afferre, & cum res non possunt, nomina commutant, idq; etiam sępenumero Philosophi faciunt, neque tamen vlla fit in rei cognitione mutatio, quamuis plerumque ob nominum varietatem maximę oboriantur difficultates, & multę Philosophorum sectæ congruentes nominibus differant, vt Cicero dixit de Peripateticis, atq; Academicis. quare non superuacanea fuit nostra hęc nominum variorum explicatio, ea enim perspecta tolletur hallucinandi occasio.

CAPVT QVINTVM.

De admixtione formarum in oratione, quam tribus modis à Poeta significatam in versu, & quo modo sit facienda declaratur, duabusq; rebus necessaria vitio fugiendo, diuinitatiq; orationis comparandæ demonstratur, & multis veterum testimonijs eius necessitas, & vsus cõprobatur.

VEMADMODVM in Cœlo, vbi omnis est naturę perfectio, nihil est nisi purum, nisi simplex, & vnam, eandemq;, semper retinens naturam, ita in terris, quæ contraria ratione gubernantur, nihil nisi mixtum, & ex pugnantibus compositum naturis reperitur, quodque ab his abhorret, minimè delectat, humanum enim ingenium ab incunabulis assuetum varietati, eam semper cupit, & satietatis matrem respuit similitudinem, hinc dulcissima quæq; fastidium, & amarissima quoque pariunt, sed ex vtrisque temperata delectant, sic in sonis, & cantibus, sic in rebus omnibus, quare nihil mirum, si id quoque euenit orationi, in qua formarum admixtio maximè delectat, & diuinos facit videri Oratores, qui aptè illa, & commodè vtantur. Hanc tribus modis in hoc versu faciendam Poeta demonstrauit, primum in verbis obloquitur numeris discrimina, à Musicis sumpta metaphora, & similitudine, qui voces inter se discrepantes, acutas scilicet, grauesq; certa ratione ita coniungunt, vt vnam, eamq; concordem ex plurium varietate conficiant. deinde in vocum ipsarum antitypia, quam Latini Rhetores frenos appellant, fit autem illa, cum literæ, quæ contrario oris habitu, & instrumento proferuntur, sunt coniunctæ, ex qua re dirimitur pronũciatio, quia difficillimè mouentur,

& spiritus

& ſpiritus continuari non poteſt: prima antitypia eſt in verbo obloquitur, quia b contrario oris habitu pronunciatur, quã l. hæc.n. lingua dentibus inſerta, & aliquantulũ illos excedente profertur, illa verò labijs iunctis pronunciatur; adeo vt in hoc verbo ſtatim contrahatur, & dilatetur os ſubito, quæ ſunt contraria, altera eſt in voce illa ſeptẽ ſuperiori fere ſimilis, nam p eſt litera labiorũ, & t lingua profertur, tertia eſt in voce illa diſcrimina, fitq; illarum conſonantiũ aſpero concurſu ſ, c, & r; quia non bene cohærent, & varium oris habitum cõſtituunt in pronũciando, ſ enim litera profertur dentibus, eſtq; omniũ literarũ aſperrima, & ſilueſtrem quendam, atq; inſuauem reddit ſonum, & quaſi ſibilum: vt quilibet facile periculo faciẽdo animaduertet; Quare veteres Poetę, Gręci pręſertim, integras odas, & Poemata, ſine hac litera faciebant, quę ab re ipſa appellabant ἄσιγμα, & natum etiã inde verbum ἀσιγματοποιῶ, i. ſine ſ litera cõpono, vel pango, vt erat ode illa Laſi Poetæ, quę inſcripta erat Cẽtauri, & eiuſdem Hymnus in Cererem, quorum meminit Athenęus lib. x. δειπνοσοφιστῶν, ex quo quaſi in prouerbij locum ceſſerat illud dictũ Pindari de hac litera, & de his, qui ſine hac ſcribebant, cuius meminit Halycarnaſſeus, & Athenęus lib. x. πρὶν μὲν ἕρπε σχοινοτενία τὰ οἶδα, καὶ τὸ σὰν κίβδαλον ἄνθρωποι. i. Hæc noui homines antequã longitudo literarum, & ſ adulteratũ ſubreperet. quem tamen locũ variè recitat Halycarnaſſeus ipſe, & variè aliquantũ ipſe Athenęus lib. 11. vbi etiã huius meminit. quo in loco addit Ariſtoxenũ ſæpius dixiſſe, quòd Muſici τὸ σῖγμα λέγειν παρῃτοῦντο διὰ τὸ σκληρόστομον εἶναι, καὶ ἀνεπιτήδειον αὐλῷ. i. ſ dicere renuebant, quia aſperum eſſet prolatu, & tibijs parũ aptum, quare etiã ex Latinis Seruius (vt refert Quintil. lib. 9. cap. 4.) ſemper ſubtrahebat ſ literam, quoties vltima eſſet, & alia conſonante exciperetur. Quod reprehenſum à Lauranio Meſſalla defendit, qui etiam librũ vnum de hac vna litera compoſuit, vt idem aſſerit Quintil. lib. 1. cap. 7. C porrò litera (vt ad rem reuertamur)

palato pronunciatur, r autem dentibus profertur, & eſt aſperrima, quare etiã canina dicitur. Irati.n. Canes reſtrictis dentib. r litera ringendo exprimunt, vnde irritare (Donato auctore) deductum eſt. Quare dixit Perſius *—Sonat hic de nare canina Litera—* Cum igitur aſperrimæ per ſe ſint omnes hę literæ, aſperrimus etiam eſt eorum concurſus, & valde rixantur. Poſtremò id in ipſa numerorũ, & pedum ratione docet, nã adhibet primũ duos dactylos, duos deinde ſpondęos, rurſus alterũ dactylum, & alterũ ſpondęum, in quo facile declarat æqualem hanc eſſe debere admixtionẽ, & contrarias formas diuerſis, oppoſitisq; formis proportione adhibita ſubleuandas, & quaſi temperandas; quod maximè omnium feciſſe Demoſthenem dicit Hermogenes, & ex eo factum vt pulcherrimum, & præſtantiſſimum eius ſit genus dicendi, ait enim in prooemio primi libri Idearum, vbi de Demoſthenica oratione loquitur: *Ἀλλ᾽, ὅπερ ἔλεγον, τούτῳ γὰρ ὁ δὴ πολλοστὸν ἐστὶ μέρος, ἢ εἶδος ἰδέας μιᾶς πλειόνι χρησάμενος τῶν λοιπῶν, τοῖς δ᾽ ἄλλοις ἅπασιν, ἑκάστῳ τὸ κατ᾽ ἀξίαν νείμας, καὶ τὰ μὲν ὑψηλὰ σφόδρα, καὶ λαμπρὰ τῶν νοημάτων μεθόδοις τισὶ, καὶ σχήμασι, ἤ τινι τῶν ἄλλων καθαιρῶν, τὰ δ᾽ αὖ λεπτὰ, καὶ μικρὰ διὰ τῶν αὐτῶν τούτων ἐγείρων τε, καὶ ὀρθῶν, καὶ ἕκαστα τῶν ἄλλων, καὶ ταῦτα μιγνὺς τοῖς οὐκ οἰκείοις, οὐδὲ ἰδίοις αὐτῶν μέρεσι καταποικίλλων οὕτω τὸν λόγον αὐτοῦ πάντα πεποίηκεν ἁρμόττειν αὐτοῖς, καὶ τὸ ὅλον ἓν εἶναι πάντων αὐτῷ δι᾽ ἀλλήλων ἡκουσῶν τῶν ἰδεῶν, ὥστ᾽ ἐξ ἁπάντων τῶν καλῶν ἓν τοῦτο κάλλιστον, ἀπειργάσθαι εἶδος λόγων τὸ Δημοσθενικόν.* quæ à nobis ſic ſunt latinitate donata: Verum hac, quæ vna de multis eſt pars, vel ſpecies formæ vnius, magis vſus, quàm reliquis, alijs verò omnib. ſingillatim, quod cuiq; conueniebat tribuens, & excelſa valde, & ſplendida ſenſa methodis quibuſdam, vel figuris, vel aliqua aliarũ partium extenuans, rurſusq; tenuia; & parua per hæc eadẽ excitans, & attollens, & ſingula alia, & hæc commiſcens nõ proprijs, neq; peculiaribus earum partibus, & varians ſic orationem omnia

fecit

fecit cõgruere sibi ipsis,& totũ vnũ esse omnib. ipsis inuicem cómixtis formis, vt ex omnib. pulchris hæc vna pulcherrima sit effecta forma orationũ Demosthenica.quod quidẽ videtur summa ratione factũ,vt.n.in Musica nõ sonorũ similitudo,sed dissimilitudo efficit harmoniã,vt pręclarè Nicomachus cõtra Platonẽ,vt vult Boethius,quãuis ego idẽ cũ Nicomacho sentire Platonẽ puto,sed paulo obscurius locutum,verũ non his nũc est locus.Sic in oratione,formarũ varietas facit eloquentiam nõ similitudo,quę mater est satietatis.Hæc aũt admixtio formarũ est necessaria primũ ad vitiũ fugiendũ, deinde ad diuinitatẽ orationi accersendã,quod verò sit vitiosa oratio,quę ex vna tantũ forma cõstet, testatur Hermog.in multis locis,& pręsertim in proęmio,vbi ait:φύσει πυ ἁμάρτημα τὸ μονοειδὲσ, ἢ μὴ ποικίλον λόγον ἐργάζεσθαι.i.natura vitiũ est vnius tãtum formæ,nõ variam efficere orationem, nã similitudo,vt inquit Cic. est satietatis mater, nihilq́; tã satiat, quàm quod semper est idẽ,& Auctor scholiorũ de figuris Rhetoricis in eandẽ sen tentiã χρήσιμόσ ἐστιν ἡ περὶ τούτων γνῶσισ πρὸσ τὸ μὴ διαφθείρειν, τὰ τῶν ἀρχαίων, ἢ ἵνα, μὴ ἁμάρτωμεν μονόχημον, καὶ προσκορὴ τὸν λόγον προφέροντεσ. i.vtilis est harũ rerum cognitio,ne con suetudinẽ antiquorũ violemus,& ne peccemus vnius tantum formæ, satietatisq́, plenam orationẽ edentes, & ipse Hermogenis Interpres Græcus σκληρὸσ μὲν γὰρ, καὶ προσκορὴσ ὁ μονοειδὴσ λόγοσ, ἡδὺσ δὲ, καὶ πιθανώτατοσ ὁ ποικίλοσ, καὶ πολυχηματιστοσ. i.dura, & satietatis plena est vnius formæ oratio, iucunda verò,& ad persuadendũ maximè accommodata,quę varietate condita est,& ex multis figuris cõstat. & Alexander in 1.lib.de figuris, vbi agit de vtilitate figurarum,καὶ μὴν, ποικιλίαν, τινὰ ἐν τῷ λόγῳ παρέχει τὰ χήματα ὡσ ὄγε ὁμοειδὴσ προίσαται τρόποσ: δεῖ δὲ τὴν ἡδονὴν διώκειν, ἢ τὴν ποικιλίαν ἐν τῷ λόγῳ μετὰ τοῦ χρησίμου. quæ sic vertit Natalis : pręterea varietate quadã figuræ inspergũt orationẽ, ne ipsa vniformis oratio videatur,oportet aurẽ voluptatẽ aucupari in oratione,

ac varietatem vna cum vtilitate; quam Natalis verſionem libenter poſuimus, quoniã maximè conſentanea noſtro eſt propoſito, nam videtur legiſſe illo loco μονοειδὴς, quo verbo vtitur Hermogenes, & profecto in illis verbis Græcis, quæ leguntur in Aldinis ſuſpicor de mendo, cum ſenſus ſatis mihi non ſatisfaciat, videtur enim velle id dicere, vel ſimile, quod vertẽs dixit Natalis, ne ipſa vniformis oratio videatur: ſed iſta, quæ nũc leguntur, non id omnino dicunt. Cicero vbiq; hanc admixtionem tacitè faciendam monet in 3. de Orat. vbi ex hac ipſa inducit Antonium laudantem Craſſum. Atqui uides, inquit Antonius, quam alias res agamus, quam te inuiti audiamus, qui adduci poſſumus (de me.n.conijcio) relictis vt rebus omnibus te ſectemur, te audiamus, ita de horridis rebus nitida, de ieiunis plena, de peruulgatis noua quædam eſt oratio tua. In hac admixtione quoque, quam appellat ipſe varietatem, omnem uim Eloquentiæ eſſe ſitam facilè demonſtrat in omnibus eius libris, in quibus ſi quis paulò diligentius quid dicat, attenderit, vbique hanc laudibus efferre, & in ea ſitam eſſe perfecti oratoris vim iudicare facile cognoſcet. Qui etiã in eo lib. qui inſcribitur Orator in ſuarum orationum laudes prouectus cupidiſſimus homo laudis ex hoc potiſſimum ſibi gloriã comparare conatur, quòd optimè hac admixtione, & uarietate fuerit uſus. ait enim: Nullus orator tam multa ne in Græco quidẽ ocio ſcripſit, quam multa ſunt noſtra, eaq́; hanc ipſam habent, quam probo, uarietatem. Cuius utinam uarietatis uoluiſſet ipſe apertè artificium explicare, & quam ipſe tenebat artem, quamque in ſuis ſcriptis adhibuit, literis mandare, longè facilior fortaſſe eſſet ad eloquẽtiam aditus, quem tot obſtructum difficultatibus nemo poſt illum tantũ ſibi valuit aperire, ut ad eum poſſet, quem ipſe attigerat gradum, peruenire. Hoc nonnulli etiam ex ueteribus Rhetores animaduerterunt, ut Demetrius ille Phalereus, qui ſummus etiã fuit Orator, ait.n.in ſuo libello, περὶ ἑρμηνείας, i.de oratione,

ὁρῶμεν

ὁρῶμεν γὰρ πρὶν τῶν ὁρωμένων χαρακτήρων ἐναντίων πάντας μεμιγμένους πᾶσιν, οἷον τὰ Ὁμήρου ἔπη, καὶ τοῦ Πλάτωνος λόγους, καὶ Ξενοφῶντος, καὶ Ἡροδότου, καὶ ἄλλων πολλῶν πολλὴν μὲν μεγαλοπρέπειαν καταμεμιγμένην ἔχοντας, πολλὴν δεινότητα, καὶ χάριν. idest, uidemus enim præter eos, qui uidentur eſſe contrarij characteres omnes permixtos omnibus, ut Homeri carmina, & Platonis ſcripta,& Xenophontis, & Herodoti, & aliorum multorum multum decorem permixtum habentes, multam grauitatem,& gratiam. Iſocrates quoque in oratione περὶ ἀντιδόσεως, quam arduum hoc ſit opus admixtionis facilè declarat.ait.n. τοσοῦτον οὖν μῆκος τοῦ λόγου συνιδεῖν, καὶ τοσαύτας ἰδέας, καὶ τοσοῦτον ἀλλήλων ὑφεστώσας συναρμόσαι, καὶ τὰς ἐπιφερομένας οἰκειῶσαι ταῖς προειρημέναις, καὶ πάσας ποιῆσαι σφίσιν αὐταῖς ὁμολογουμένας οὐ πάνυ μικρὸν ἦν ἔργον. ideſt tantam igitur orationũ longitudinẽ proſpicere,& tot formas, & tantum inter ſe differentes contemperare, & ſubſequentes coniungere prædictis, & omnes efficere ſibi ipſis congruas, non ualde exiguum eſt opus. Hoc cũ demonſtrare uellent ueteres Eloquentiam hoc quaſi ænigmate, & Hieroglyphico ſignificabant Iridis cœleſtis ſpecie, quæ ſuorum colorũ permixtorũ uarietate,optimè admixtarũ inuicem formarum pulchritudinẽ,& dignitatẽ repręſentaret,quod etiã ſub eiuſdem nominis herba ſignificarũt,ob multiplices illius uſus,& uires, itẽ ob multiplices ,uarioſq; colores, quibus quaſi uidetur picturata: deinde ſub Herculis ſenio confecti figura,qui catenis aureis auribus appenſis auditorũ,& è ſua lingua pendentibus omnẽ multitudinem non inuitã duceret. quod Hieroglyphicum Gallorũ eſſe ſcribit Lucianus in Hercule, cuius habitum ibi deſcribit,& quomodo ſibi fuerit admirãti enucleatũ ęnigma à ſene quodã erudito Gallo,qui diceret ipſos ſub Herculis figura ſignificaſſe eloquentiam, ſed uerba,quæ ad rem noſtram faciunt non omittenda, reliqua ab illo petant Lectores. ὁ γὰρ δὴ γέρων Ἡρακλῆς ἐκεῖνος, ἀνθρώπων παμπολύ τι πλῆ-

θος

θος ἕλκει ἐκ τῶν ὤτων ἅπαντας δεδεμένους, δεσμὰ δὲ εἰσιν αἱ σειραὶ λεπταὶ χρυσοῦ, ἢ ἠλέκτρου ἠργασμέναι ὁρμοῖς ἐοικυῖαι τοῖς καλλίστοις. i. ſenex ille Hercules ingentē hominum multitudinem trahit ex auribus omnes alligatos, uincula uerò ſunt cateræ tenues ex auro, aut electro fabrefactæ, torquibus ſimiles pulcherrimis. Quid eſt enim aliud illa Catena niſi admixtio, & connexio idearum, quæ in oratione non ſecus connectuntur, ac annuli in catena. Ad quod etiam reſpexiſſe poſſumus dicere Homerum in Iliad. θ. Apud quem Iuppiter catena illa gloriatur omnes Deos poſſe trahere ad ſe, & terram etiam, & maria ſuſpendere, illos uerò nequaquam. Nam proprium eſt oratoris omnium animos quocunque uoluerit ducere, & ad iram concitare, & iterū ad lenitatem reuocare, & ſuo demum iure, & modo regere. Mouere uerò inanima, ut maria, terram, eſt Poetarum, ut Apollinis, Orphei, Amphionis, & aliorum, & illud etiam ſuſpendere omnia non ſine maximo myſterio eſt dictum, nam ex perfecti Poetæ, atque Oratoris oratione, & ore pendere dicuntur Auditores, hoc enim ex attentione naſcitur, quam comparare eſt orat. unde illud Vergilij:

— *Pendetq́ iterum narrantis ab ore.* & Ouidius:
Narrātis cōiux pēdet ab ore viri. Verſus autē Homeri ſunt hi:

Σειρὴν χρυσείην ἐξ οὐρανόθεν κρεμάσαντες
Πάντες δ' ἐξάπτεσθε θεοὶ, πᾶσαί τε θέαιναι:
Ἀλλ' οὐκ ἂν ἐρύσαιτ' ἐξ οὐρανόθεν πεδίονδε
Ζῆν' ὕπατον μήστωρ' οὐδ' εἰ μάλα πολλὰ κάμοιτε,
Ἀλλ' ὅτε δὴ, καὶ ἐγὼν πρόφρων ἐθέλοιμι ἐρύσαι
Αὐτῇ μὲν γαίῃ ἐρύσαιμ', αὐτῇ τε θαλάσσῃ.
Σειρὴν μὲν κεν ἔπειτα περὶ ῥίον οὐλύμποιο
Δησαίμην, τάδε κ' αὖτε μετήορα πάντα γένοιτο,
Τόσσον ἐγὼ περί τ' εἰμὶ θεῶν, περί τ' εἰμ' ἀνθρώπων.

Quæ ſic Latinè ſonant:

Auratam Cæli ſuſpendite ab arce Catenam,
Et trahite hanc totis innixi viribus omnes.

Dijq; Deaq; polo sed non deducere summum
Vestra Iouem valeat, quamuis sit maxima, virtus,
At mihi si libeat nostros contendere neruos;
Hanc terra educam, vastoq; hanc gurgite ducam;
Et circum summi innectens amplectar Olympi
Culmina, suspenso, pendebuntq; omnia Cœlo.
Tantum ego Cœlicolis præsto, & mortalibus vnus.

Diuinus quoque Plato hanc formarũ admixtionem sub integumento Catenæ ferreæ ex magnete pendentis in Ione significauit; quare docti quidam viri id arripuerunt tamquam Hieroglyphicum ad declarandam Poetarum præstantiam accommodatissimum, quia connexionem illam declarat Idearum & Musarum, ex qua furor ipse diuinus, quo corripiuntur Poetę, emanat. huius meminit Cœlius in 2. libro, appendicis additæ Valerianis Hieroglyphicis. Quod verò ex ista formarum dicendi admixtione eloquentiæ diuina facultas comparetur, à me fuit demonstratum in ea, quam tertio abhinc anno habui, de literarum diuinitate, orationem in exordijs studiorum, in qua ita disputaui, vt dicerem diuinam quandam adhiberi vim posse orationi à cœlesti illa, & diuina eloquentiæ forma per hanc admixtionem deductam, quia anima mundi, cuius munere hoc assequimur (vt paulò altius cum Platone repetam) totidem habet rationes rerum, & semina diuinitus sibi data, quot exempla, & species sunt in mente diuina, per quæ has inferiores in rebus species gignit, & hinc fluxa hæc diuinis illis è regione singulis singula respondent, & possunt illarum etiam vires, si se illis aptè conformarint, allicere, tanquam igitur sulphurea fax ad ignem exposita flammam repentè concipit, ita optimi Oratoris mens, si diuinum commodè subsequatur exemplar vim trahit affectione, & in optimè affectam, aptamque mentem tota ipsa ideæ virtus affatim redundat, & influit,

Sed

Sed de huius admixtionis ui postea dicetur cum de Musica dusseruerimus, in qua etiam demõstrabimus per temperatam sonorum admixtionem multa fieri diuinis proxima.

CAPVT SEXTVM.

Octo partes formarum significatæ in verbo numeris à Poeta demonstrantur, & eorum varia nomina, afferuntur, & quomodo variandi sint in singulis formis numeri declaratur.

IN qualibet harum, quas supra memorauimus formas, octo (ut uult Hermog.) cõsiderãtur, inquit.n. πάντα μὲν οὖν εἴδη λόγων ἐν τούτοις τεθεώρηται, καὶ διὰ τούτων γίνεται ἐννοίας, μεθόδου, λέξεως, σχήματος, κώλου, συνθήκης, ἀναπαύσεως, ῥυθμοῦ. i.oẽs igitur formæ orationũ in his spectãtur, & per hęc fiunt, sententiã, methodum, dictionem, figurã, membrum, compositionem, clausulã, numerum. Quę omnia in illo uerbo numeris, quod ultimũ est ex illis, expressit Poeta. Nã in hoc tanta uis est, ut hoc posito cæteræ partes consequantur omnes, non secus, ac fieri solet in magnete, qui nõ solũ annulos trahit ferreos δακτυλίους appellat Plato, sed illis quoq; uim eandem suam tribuit, ut alios trahãt annulos ferreos, adeo ut nulla artificis opera possit multorũ annulorum cõfici catena. sic accidit in numero, qui secũ trahit eadẽ ferè uirtute duo ex superioribus, & illis quoq; uim tribuit, ut secũ gradatim cæteras partes alliciant, adeo ut uno posito hoc cæteræ necessario subsequãtur. Nam numerus ῥυθμὸς constituitur (ut uult Hermogenes) ex clausula primum, quam uocat Hermog. ἀνάπαυσιν, alij uocãt κατάληξιν, καὶ βάσιν. i. depositionẽ, & basem (libenter n. nominũ uarietatem colligo, ut congruere inter se Rhetores uideãtur, neque nominum uarietas pariat obscuritatem) Demetrius ἀναπαύλας, & ὑποθέσεις. i. ut

Victorius

Victorius interpretatur requietes,& depositiones. Hanc Cic. vocat tū clausulam omnibus receptum nomen, tū impressionem,vt in 3.de Orat.Componitur secūdo numerus ex cōpositione,quā vocat Hermog. συνθήκην,& σύνθεσιν,Hanc coagmentationē,& quasi structurā appellat Cicero,quod verbum timidè à Cic.prolatum quasi non propriū sibi videretur, auidè est à multis arreptū:in Orat.hanc collocationem appellat, sed est vniuersalius, alij iuncturā nominarūt Græcè ἁρμογὴν, siue ἁφὴν. Quod autem numerus constet ex compositione,& clausula, patet etiā ex Cic. qui in Orat.sic ait,Quare cū aures extremum semper expectēt,in eoq; acquiescant,id vacare numero non oportet, sed ad hunc exitū tamen à principio ferri debet verborū illa comprehensio,& tota à capite ita fluere,vt ad extremū veniens ipsa consistat. Clausula autē κῶλα.i.membra trahit,quę nonnulli appellāt interualla,Græcè συςήματα: quia his tanquā paribus interuallis distinguatur oratio, trahit autē clausula membra,quia ipsa necessario aut membrū claudit,aut periodum. Cōpositio altera pars numeri locutionem postulat,sine qua nulla possit esse:Aristides Sophista hanc vocat ἀπαγγελλίαν, Latinè dici potest enunciatio, Dionysius Longinus vocat φράσιν.i.phrasim, Aristot.λέξιν dictionem,& Demetrius ἑρμήνειαν, i.locutionē. Hic porrò suas habet quasi pedisequas figuras,quæ illi inseruiunt,quæ quoniā sunt veluti quidā cincinni,vel potius habitus,& ornamenta,quibus expolitur,ideo appellātur σχήματα, recepto iam vocabulo apud Rhetores Latinos schemata, Trapezuntius vertit exornationes, deinde eadem locutio tanquā corpus animam, & forma materiā sententias desiderat,sine quibus esset inanis, & nulla; Has vocat Hermog.ἐννοίασ, Aristides appellat γνώμασ, quod idē est,alij νοήματα. i.cogitationes, Longinus νόησιν, i.intellectum,alij etiam νοῦν, i.mentem, Cic.præter cōmune verbum sententias,sensus appellat,& interdū etiam res.Sententiæ demū suum trahunt artificium, & methodum, sine qua se susti-

nere nequeant, hanc μέθοδον, methodũ appellat Hermog. Latini Rhetores quidam ductum, vt Chirius Fortunatianus, alij appellant modum, tractationẽ vocat Cic. in 3. de Orat. Halicarnasseus ἀγωγὴν. i. deductionem, vel modũ. Dionysius Longinus τάξιν, καὶ οἰκονομίαν τῶν πραγμάτων, i. ordinẽ, & dispositionem rerũ, Aristides σχῆμα, καὶ τύπον τοῦ λόγου. i. schema, & orationis typum, Trapezuntius vocat artificium. Communis verò Rhetorum schola appellat σχήματα τῆς ἐννοίας, i. figuras sententiarum: Quare hoc ordine, & modo vnum altero carere non potest, & pauciores esse non possunt, neq; plures desiderantur, & Poeta vno numero posito cæteras omnes partes posuisse dici potest, cum illũ necessario consequantur, & in illo virtute, & potestate τῇ δυνάμει, tanquã annuli in magnete contineãtur. Quod non aliter fit, quam accidere solet in Musicis, apud quos, si ea chorda, quæ dicitur μέση tangatur, omnes aliæ resonant chordæ, si verò illa non moueatur, sed vna aliarũ, illa tantum sonat, non aliæ, quod qua ratione fiat, declarat Arist. in problematis, vbi de Harmonia agit quæstione 36. cuius hęc sunt verba, διὰ τί ἐὰν μὲν ἡ μέση κινηθῇ, καὶ αἱ ἄλλαι χορδαὶ ἤχουσιν φθεγγόμεναι; ἐαν δ' αὕτη μὲν μένῃ, τῶν δ' ἄλλων τὶς κινηθεῖσα μόνη φθέγγεται; i. propter quid si media moueatur, & aliæ chordæ resonant loquentes? si verò hæc quidem quiescat, aliarũ verò aliqua moueatur, sola illa resonat? & quę sequuntur. Summo autem artificio dixit numeris in numero multitudinis, vt per hoc demonstraret nõ vnum tantũ in oratione esse adhibendum numerum, sed plures, & hos diuersos, & semper in omni numero vitandam esse frequentiam, nam frequentius ijdem adhibiti numeri fastidium pariunt, & satietatem, vel etiam affectationis inuidiã, quam Gręci κακόζηλον vocant; sunt.n. adeo insignes eorũ percussiones, vt ab omnib. facilè deprehẽdantur, & cognitæ quasi nauseam pariant. quare inquit Cic. in Orat. nihil esse in orationis numero tam vitiosum, quam si semper est idem, & paulo post de Dichoreo

locutus,

locutus, quem vehementer in cadenti oratione probat, ait, ſed id crebrius fieri non oportet: primum.n.numerus agnoſcitur, deinde ſatiat, poſtea cognita facilitate contẽnitur: Quare merito vitio datũ eſt Stratocli, ſiue Hierocli illi, & Menecli, quia ſemper eodẽ propemodum modo eorũ inſiſteret oratio, licet dicendi copia, & grauitate, alijsq; rebus, quæ in Oratore deſiderãtur, magnopere pręſtarẽt, de quibus Cic. in lib. de Orat. meminit his verbis: Tertiũ eſt, in quo fuerunt fratres illi Aſiaticorũ Rhetorum ferè principes Hierocles, & Menecles, minimè mea ſententia contemnendi, & ſi à forma veritatis, & ab Atticorũ regula abſunt, tamen hoc vitiũ compenſant, vel facultate, vel copia, ſed apud eos varietas non erat, quòd omnia ferè concludebantur vno modo. Quare doctiſs. Vergilius nos admonuit, vt id vitaremus; Nam ſi cõmutationibus varijs numerorũ, & viciſſitudinibus vtemur, nec deprehendetur (vt inquit Cic.) quid à nobis de induſtria fiat, & occurretur ſatietati. Alia quoq; ratione id factũ à Vergilio poſſumus dicere, vt quoniã de formis dicẽdi, quę plures eſſent, loqueretur, plurali numero vteretur ad declarandũ vnicuiq; formę propriũ, & aptum numerum eſſe accõmodandum, quod optimè noſter animaduertit Hermog. qui numerũ ad formam orationis accõmodat. Nam primæ formæ, quæ eſt perſpicuitas, ſeu claritas σαφήνεια, iambos tribuit, & trocheos in membrorum, & cõmatum compoſitione, ex quibus tamẽ ita fieri dicit oportere, vt etiã dactyli, & anapęſti, alijq; interſerantur. Ἀνάπαυσιν verò. i. clauſulam huius formæ vult eſſe Iambicam, aut Trochaicam. Granditati poſtea quam ipſe vocat μέγεθοσ, & eius partibus, quæ ſunt ſex formæ σεμνότησ, περιβολὴ, τραχύτησ λαμπρότησ ἀκμὴ, καὶ σφοδρότησ. i. grauitas, circumductũ, aſperitas, ſplendor, vigor, & uehemẽtia, non ſolum dactylos anapęſtos, & pęanas accommodat, ſed etiam Epitritos omnes ferè præter quartum, Iambos etiam non omnino reijcit. Et ſic in ſingulis dicendi formis facit, quæ perſequi noſtri nõ eſt pro-

positi, satis sit doctos admonuisse, & hæc exempli gratia dixisse. Hoc etiam noster Cicero animaduertit, numeros. s. esse formis dicendi accommodādos, cum dicat Iambū in humili, atque demisso sermone esse frequentissimum, Pęana in amplioribus, & Dactylum in vtrisque, tria enim hæc facit ille dicendi genera, tenue, medium, & sublime.

CAPVT SEPTIMVM.

Non plures esse quàm octo partes illas, quæ in formis adhibentur, demonstratur, ex affinitate numerorum septem, & octo, & Iulij Camilli opinio reijcitur, qui plura posuit, & in his octo contineri omnia illa ostenditur.

QVOD solet his vsuuenire, qui longū aliquod iter suscepere, qui cū aduentante nocte lōgius absunt ab hospitij loco, quāuis in amęnam aliquā deferātur regionem, & pratū, in quo alias placidè conquieuissent, loci amęnitate deleniti, tamen eo tempore quācitissimè præteruolant, ne. s. noctis caligine, atq; tenebris opprimātur, & vt defatigati itineris difficultate cōquiescant in hospitio, idē nunc mihi contingere possum affirmare, cum. n. his postremis partib. meæ hodiernæ disputationis in eas res inciderim, quæ sint pulcherrimæ, maximamq; mihi materiā suppeditēt orationis fortasse non vulgaris, tamen, quoniā præstituti tēporis nos reliquiæ solicitant, & breuitatis admonent, tū etiā quiescendi desiderio, veritus quoq;, ne vobis sim diuturna oratione molestus, strictim quasi percurrēs attingo, vt feci in superioribus, & nūc quoq; faciam. Quod igitur non plura esse, quàm octo debeāt ea, quæ in singulis formis considerantur, multis argumētis, & mathematicis etiā rationib. comprobari

bari

bari poſſet, ſed breuitatis cauſa prætereo, hoc vno tantũ contentus, quod ſumma eſt inter hos duos numeros cõiunctio, & affinitas, vt merito alterum alter conſequi debuerit, & in formis, quę ſunt ſeptẽ, octo conſiderari. eſt.n.vterq; plenus, atq; perfectus alter altera de cauſa (vt inquit Cic.) hinc apud illũ in ſomnio Scipionis præcipuè conuenerunt ad illius pręclari viri ætatẽ conficiendã, nec ſine magno myſterio à Cicerone adhibiti, vt Macrobius affirmat, hinc apud Platonẽ ijdem numeri conuenerunt ad Mundi exędificationẽ, in illo triangulo numerorũ ſeptem, ex quibus animã mundi fabricatam commẽtus eſt Plato, ex altera.n.eſt octo, ex altera 27.hinc in Muſica, quæ parens eſt Eloquentię quodã modo, Plato.n.in 2.de Rep. orationẽ facit Muſicæ partem, hi duo potiſſimũ numeri congruũt, & in diapaſon omniũ perfectiſſima harmonia reperiuntur, ſunt.n.in illa octo ſoni, ſeptem interualla, & in cęleſti harmónia ex octo cœlorũ globis ſeptem efficiuntur diſtincti interuallis ſoni, quare idẽ quoque fuit in orationis quaſi harmonia faciendum. Hinc apud Theologos, (ſi licet admiſcere prophanis ſacra) ſeptenarius legẽ ſignificat, octonarius verò tanquã neceſſario conſequens Euangeliũ. Hinc Beda Tom.4. in Sam. alleg. ſeptenarius numerus propter Sabbathum legi, ſicut octonarius Euãgelio propter reſurrectionis myſterium cõgruit, quod etiã confirmat. T.8.in Comm.in Pſal.xI.cuius titulus pro octaua, vbi interpretatur pro vera ſaluatione, & requie, quæ in aduentu Chriſti collata eſt, quæ ideo dicitur octaua (inquit ille), quia trãſacta varietate tempotaliũ rerum, in quibus ſeptenarius numerus accipitur, quia per ſeptẽ dies voluuntur &c.& in Pſal.xIxc. Et cõſideremus ergo qualiter ſeptem, & octo ſe habeant ad vetus, & nouũ teſtamentum, ſeptem.n.pertinet ad vetus teſtamentũ, vel propter obſeruationem Sabbati, quã ſeptima die fieri præcipiebat, vel quia promittebat hæc terrena, & tẽporalia bona, quæ ſeptenario numero dierũ voluuntur, vel quia carnalis ille populus, cui talia promit-

promittebat, ſeptingẽtis annis in captiuitate detẽtus eſt, octo verò refertur ad nouum teſtamentũ, vel propter reſurrectionem domini, quæ octaua die mane facta eſt, per quam nos reparati ſumus ad æternitatem, vel propterea quòd ſex ætates huius ſęculi ſunt, ſeptima dormientiũ eſt illorum, qui adhuc expectant cõmunem reſurrectionem, octaua verò reſurgent. D. quoq; Thomas in hanc ſententiã dixit, præſens vita, & lex vetus ſignificatur per ſeptem, ſed per octo ſignificatur futura gloria, & teſtamentũ nouum. de horum duorum numerorum affinitate multa allegorici Theologi tradunt, quæ narrat Laurettus in ſua ſylua. in numero quindenarius. dicit.n. quindecim cubitos, quibus eleuatur arca ſuper mõtes, ſignificare myſteria fidei, & reſurrectionis in veteri, & nouo teſtamẽto contenta, quindecim dies, quos manſit Paulus cum Petro, ſignificare veteris, & nouę legis cõiunctam, exactamq; in vtroq; cognitionem, quindecim cubitos in vtraque parte tabernaculi lateris orient. & occident. ſignificare æternã requiem conſtantem ex Sabbatiſmo, & octonario reſurrectionis corporũ, decimumquintum diẽ, quo celebrabatur feſtum tabernaculorum migrationem à præſenti vita, quæ eſt ſeptenaria, ad reſurrectionem octonariam, vel Euangelicam prędicationem, quę ex pręſenti vita, & futura conſiſtit illam præparans, hanc componens. Quare alijs multis prætermiſſis, quæ dici poſſent aſſerendum eſt octo debere eſſe, non plura, cum plura etiam reperiri minimè poſſint, quæ his octo non contineantur, licet Iulius Camillus diuinus alioqui vir, glorietur ſe quatuordecim res inueniſſe, quibus vnaquæque forma conficiatur, quibus qui rectè vtatur affirmat, eum admiſcendarum ex Hermogenis præcepto idearum difficultate iri liberatum: ſed vt intelligant omnes eas partes, quæ has octo ſuperent, eſſe ſuperuacaneas, & in his contineri, verba ipſius adſcribam. Is igitur in eo libello, qui inſcribitur, *Diſegno in materia del Theatro*, ſic ait: *Io incominciando da coſa piu nota, & principale, ho ricer-*

ho ricercato quante cose possono venir insieme à dar le forme, & trouo, che (sì come nelle mie orationi Latine ho disputato) non pur otto sono, come scriue Hermogene, ma quattordeci esser quelle, che possono venir à qualificar qualunque materia, & sono queste, li trouati, le passioni, gli assonti, le vie del dire, gli argomenti, l'ordine, le parole, le loro figure, i. membri, i legami, le compositioni, gli estremi, i numeri, & l'harmonie, le quai tutte collocate in ciascuna materia particolare, vengono à liberar lo scrittore dalle mistioni di Hermogene: Quis hic non videt tria illa *trouati, æssonti, argomenti*, ad sententiam pertinere, & in illa contineri? *Le passioni*, hæ sunt forma ab Hermogene dicta ἦθοσ, ab alijs etiam πάθοσ, neque potest eadem res & esse forma, & pars formæ, neque excusabit Dionysij Longini auctoritas, qui hanc partem subiecit sublimitati, nam ille in eo libello vnam tantum formam explicat, siue genus formarum, quod vocat ὕψοσ.i. sublimitatem, & ad id omnes formas deducit, vt facit Hermogenes ad δεινότητα, Iulius verò Camillus non reijcit ordinem formarum Hermogenis, sed partes ipsas adhibendas in earum constitutione multiplicat; quare ille nõ tanquam partem subiecisse dici potest, sed veluti formam illi generi accommodatam. Et vt cæteras partes quoque superuacaneas nominemus, quis non intelligit ordinem sub methodo ab Hermogene nominata contineri? Eamq; partẽ, quam vocat ipse *legami*, compositione ipsa complecti? in qua verborum illa coagmentatio, & quasi structura artificiosè connectitur, vel etiam in clausula, quæ pedes eiusdem generis artificiosè conglutinatos claudere facit orationem, & quasi vinctam numero personare? Harmonias verò, quas postremo adhibet nemo profecto dubitabit idem esse cum numero, si eas in vniuersum accipiat, siue etiam arctius illarum notio ab eo contrahatur, vt faciunt nonnulli in verbo Græco μέλοσ, intelliget numeri ipsius esse partem, nam μέλοσ, & παρίσωσισ, à Græcis partes numeri dicũtur, & probari multis ista possent,

sed

ſed ad metam iam propinquam, finemq́; feſtinat oratio, cum maximè nos id alibi fecerimus. Quoniam verò vna ex his ſeptem orationibus, quarum hoc fecit loco mentionem, nuper eſt edita, & typis diuulgata, in qua harum rerum meminit, non alienum facturum me arbitror, ſi antequam finem hodiernæ concioni imponam, admonuero, in hac oratione Iulium Camillum ſibiipſi non conſtare, neque hęc ſuperius dicta cum illis omninò conuenire. nam ſexdecim res enumerat, addito ſ. conſilio & materia, ex qua re etiam aliquis poſſet firmiſſimũ ad eius labefactandam opinionem argumentum ducere, inconſtantiæ ſ. qua nihil debet eſſe ab artiũ conſtitutione alienius, quę pręceptis numquam fallentibus, & ad eundem ſemper exitum, addo etiam numerum, ſpectantibus continentur. Verba orationis hæc ſunt: *Atque vt aperiendi ea, quæ pollicitus ſum, initium faciam, ad Imitationem hæc maximè pertinere arbitramur. Conſilium, materiam, affectiones, commenta, aſſumpta, argumenta, vias dicendi, ordinem, verba, figuras dictionis, membra, vincula, compoſitionem, extrema, numerum, harmoniam.* Sed quoniam video & vos tãdiu audiendi, quamuis attentiſſimè, quę veſtra eſt humanitas, adhuc audiatis, & me dicendi ſatietate defatigatum, cum vox ipſa, & latera me deficiant, quamuis ſuperſit argumentum, omiſſis multis, quę à me hodierno die dici potuiſſent, ad reliquas vobis promiſſas de hoc verſu diſputationes accingar: & facto hic fine noſtra conquieſcet oratio, ad pręſtitutam diem alacrior etiam fortaſſe proditura.

FINIS PRIMI LIBRI.

FABII PAVLINI VTINENSIS PHILOSOPHI

HEBDOMADVM Liber Secundus, SIVE DE MVSICA.

PROOEMIVM.

Excusatio occupationum, & temporis affertur, & proponitur ordo adhibendus.

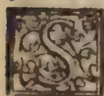

VAMVIS tot ipse tū publicè, priuatimq; interpretandi, tum meis etiam studijs inseruiendi occupationibus distinear, vt nullam mihi diurnæ, perexiguā verò nocturnæ quietis partem impartiant, nullum ducere quietum spiritum sinant, & ideo iustissimam habere possem excusationē, ne hodierno die, quæ mea non erat, extraordinariam hanc prouinciam interpretandi susciperem, tamē ne meo exemplo, quod licebat, & legitimè poteram detrectando, alijs etiam, quod legitimè non possent, subterfugiēdi ansa præberetur, hoc onus impositum quantum potero sustinebo, vos vestra attentione, atq; silentio meam prosequimini, & adiuuate voluntatem, & si quid fuerit aliqua in parte desideratum, quod multum fore certo scio, pro vestra humanitate, tēporis angustijs, & occupationibus, addo ēt ingenij tenuitati, atq; orationis, & eruditionis paupertati cōdonatote.

Pollicitus vobis sum, nobiliss. Academici, in prima illa mea disputatione, quā habui in Maroniano illo versu interpretando, OBLOQVITVR NVMERIS SEPTEM DISCRIMINA VOCVM. secutus numeri mysteriū, & alia, quæ diximus, septē me illū modis, & rationib. interpretaturum. Audistis primā, qua probauimus sub Orphei persona perfectū Oratorē, atq; Poetam intelligi, deinde hoc versu vtrūq; informari, & vtrāq; facultatem septenario contineri. Hodierna die omnis nostra oratio in Musicę cāpis excurret, & in hoc versu Musicę tetigisse mysteria Poetam demonstrabimus. Et ne semel susceptū numerum septenarium abijciamus, ad septē Capita omnis noster sermo deducetur, quæ quidem septem partes tantā mihi singulæ suppeditant dicendi materiā, vt septem ipsis diebus non defutura mihi videatur oratio, si omnia, quę in mentē veniūt, afferre velim, & explicare. In primo triplex Musicæ mysteriū à Poeta in hoc versu explicatū aperiemus; in secundo, quoniā sermo est de Lyra Orphei, de illius Inuētore verba faciemus, in tertio de illius pręstātia disseremus, & docebimus, ꝙ omnia Poetarum instrumēta ad hanc referebātur, in quarto cur tantopere probarēt apud veteres, declarabitur, in quinto causas persequemur, quibus fuerit inuēta, & inuecta istius Musicę ratio, postremo cur ab o vocali hunc versum inchoauerit Maro.

CAPVT PRIMVM.

Probatur Musicum sub Orphei persona rectè intelligi. tria mysteria Musicæ à Poeta significata in versu demonstratur; nempe septē vocum varietatem, septem partiū diuisionem, sermonisq; imitationem, & versus explicatio affertur.

SCIENDVM igitur, ꝙ optimè Musica sub Orphei persona significatur, constat enim Orpheum omnium fuisse μουσικώτατον, i. perfectissimum Musicum, vt omnes de eo testantur libri Poetarum, omnes sub-

scribunt huic testimonio historię, deinde quia à nonnullis creditur filius fuisse Apollinis, & Calliopes, siue (vt alij malunt) Apollinis,& Polyhymniæ: Apollo autem parens Musicæ dicitur, Musarumq; princeps, eiusq; primus fuisse inuẽtor perhibetur, vnde apud Ouid. in Metam. cum Daphne gloriatur

—per me concordant carmina neruis. & ei ipsemet Orpheus præcipuè Musicam tribuit in eius hymno,

—σὺ δὲ πάντα πόλον κιθάρῃ πολυκρέκτῳ
Ἁρμόζεις, ὅτε μὲν νεάτης ἐπὶ τέρματα βαίνων,
Ἀλλ᾽ ὅτε δ᾽ αὖθ᾽ ὑπάτην ποτὲ δώριον εἰς διάκοσμον. i.
Tu totam Citharæ concordas voce sonoræ
Phœbe Polum nunc percurrens confinia netes,
Nunc hypatem rursus, concentus doricus vt sit.

quare sacræ illi erant Cicadæ, quod maximè omnium est animal *μουσικώτατον*,& veteres illi Athenienses (vt scribit Thucidides) eas in capillis aureas gestabant, vt se sub Apollinis tutela esse declararent. Tangit autem in hoc versu triplex Musicæ mysterium Poeta. primum cũ ait,—*septem discrimina vocum.* Nam apud Musicos vocũ discrimen, atq; varietas vltra septimũ gradum progredi nõ potest, non.n. amplius augentur, aut multiplicantur, sed octauus sonus mira quadam ratione similitudinis ad primũ ex æquo delabitur, nonus ad secundum,& illius modo dissonat, decimus ad tertiũ,& consonat veluti tertius, XI ad quartũ, XII ad quintum, XIII ad sextũ, XV ad septimum redit,& sic in reliquis, nã bis geminant voces recentiores, cum 22 ponant chordas. Hi autem sunt, quos Græci *φθόγγους* vocant,& propria habent apud illos nomina, Latinis etiam Musicis nota, atq; recepta. nam primus dicitur ob pręstantiam *ὑπάτη* hypate, hoc.n. vocabulum *ὕπατος* quandam præsefert imo maximam dignitatem, & grauitatem, vnde ab Homero frequenter tribuitur Ioui, vt

Ὦ πάτερ ἡμέτερε Κρονίδη ὕπατε κρειόντων.

& Romani Consulem isto nomine appellabant, quasi supre-

mum,& principem omnium magistratuũ, nam (vt ait præclarè Plutarchus) τὸ ἄνω, καὶ τὸ πρῶτον οἱ παλαιοὶ προσηγόρευον. i. quod supra est,& primum hypatum veteres appellabant. secunda ab hac chorda, vel chordę sonus dicitur ob vicinitatem παρυπάτη parhypate, vltima dicitur νήτη nete, quasi νεάτη, i. vltima, proxima huic dicitur παρανήτη, quasi iuxta netem, media ex re ipsa dicitur μέση mese, tertia à prima dicitur ὑπερμέση, quia sit supra mediam, quæ alio nomine appellatur λίχανος, qui digitus est index, sic dicta, quod in pulsando reperiebatur hic ipse index ad hanc chordã, tertia verò à postrema dicitur παραμέση, paramese, quia sit iuxta mediam, & his nominibus tam chordæ, quàm ipsarũ soni appellãtur. Quare apud veteres per septem vocales significatã fuisse nonnulli tradunt Musicam, quas etiam nonnulli ex Græcis totidem Musicæ vocibus accommodant, Et vox ipsa septem patitur qualitates, acutam, grauem, circumflexam, densam, tenuem, longam, breuem; Et nostri recentiores Musici, cum septem, vt Græci, non habeant vocales, septem adhibuerunt consonantes (quãquam non neglexere hanc quoque vocalium rationem, in suis.n. illis notulis omnes Latinas adhibuere, vt uidemus in Vt Re Mi Fa Sol La, quæ vocalis A bis repetita est ob literæ principatum, & excellentiam, quam rem vt pulcherrimam annotauit Vanneus cap. 13.) Septem verò cõsonantes adhibitæ sunt primæ in serie Alphabetica, sed septimã ob præstantiam numeri primo loco collocarunt, adhibito etiam Gręco nomine Gamma, vt s. se Græcorum vestigijs inhærere, & primas illis tanquam artis inuentoribus deferre declararent. His ante Guidonem (vt scribit Nicolaus Vicentinus) vtebãtur veteres illi pro his, quas nunc adhibent notulas, Vt Re Mi Fa Sol La. Has porrò literas septem in manus locis triplici ordine distinxerunt, & septem graues, septem acutas, septem superacutas constituerunt, licet solum sex dicat Vanneus esse superacutas cap. 11. lib. 1. vbi de his etiam ita loquitur: Musici ergo in manus locis

ſeptem dũtaxat in ſpecie literas, videlicet A B C D E F, & G, quamuis pluries iteratæ vigintiquinque poſuere poſitiones, notandum in ſpecie dixiſſe, cum plures in numero ſint, reiteratæ verò eædem habẽtur, vt patet in Calendario, vbi ſeptem his literis enumeratis reiterantur; Ijdem recẽtiores, ne ab hoc ſeptenarij myſterio recederẽt, cum voces tantum ſex inueniſſent, nempe vt re mi fa ſol la (quas primus Guido Monachus teſte Nicolao Vicentino in ſua Muſica ex hymno D. Ioannis excogitauit primas verſuum priorum accipiens ſyllabas, binas. ſ. ex ſingulis, qui etiam has cõiungens cum literis illis, manum quam vocant, inſtituit, & multa alia excogitauit) ſepties tamen eaſdem repetendas cenſuerunt, vt præclarè demõſtrat Vanneus cap. 12. lib. 1. vbi poſt multa de his notulis ait: Quas quidem ſex voces, vt his totum Muſices corpus perficeretur, ac etiam facilius Muſici, acutius, grauiusq́; cãtarent, ſtatutum eſt ſepties reiterari, vt vniuerſam percurrenti manum patet. his denique reiterationibus 42 voces in numero, haud in ſpecie generantur, in linea. ſ. 21, toti demq́; in ſpatio, nota. n. ſuperius dixiſſe in numero, non in ſpecie; quoniam, vt ſuperius annotatum, eaſdem plures eſſe quis ignorat. vnde Mantuanus Homerus huius ingenuæ artis non ignarus cecinit

Obloquitur numeris ſeptem diſcrimina vocum.

Alterum quoque in his verbis myſterium attingitur de partibus ipſius Muſicæ, quæ ſunt ſeptem, à Fulgentio quoq; annotatum, qui in 3. mytholog. ſic ait: Habet igitur Muſica partes ſeptem. i. genera, diaſtemata, ſyſtemata, phthongos, tonos, melopœas, vnde etiam Vergilius in 6. ait:

Necnon Threicius longa cum veſte ſacerdos
Obloquitur numeris ſeptem diſcrimina vocum.

In quo notandum, quòd legere oportet Melopœas, non Melampœas, vt corruptè legitur, nam id verbum nihil in Muſicis ſignificat: Hanc verò Muſicæ partitionem accepit ab Ariſtoxeno in 2. de Muſica, eãdem adhibuit Alipius Muſicus in ſua

Iſagoge

Isagoge, quos ambos nuper mihi præclarissimus in hac arte vir Zarlinus Græcos legendos prębuit, sed Alipius quamuis easdem ponat partes, ordinem tamen mutat, nam primo loco ponit phthongos, secundo diastemata, tertio genera; quæ ab Aristoxeno primo loco considerantur. Eandem diuisionem vsurpauit Martianus etiam Capella lib. 9. sed ipse quoq; mutat ordinem, nam quartum locum tribuit generi, sic enim ait: Harmonia habet partes disputationis septem, primum de sonis, secundum de spatijs, tertium de systematis, quartũ de genere, quintum de tonis, sextum de cõmutationibus, septimum de modulatione, quam Melopœam vocamus. Et Phornutus annotauit ex veterum Musica septem esse tonos, quibus olim tota modulatio constaret, de quibus multa Ptolomæus in secundo de Musica, & ita disputat, vt dicat natura, neque plures neque pauciores esse posse, quàm septem, & tota ipsa Musica videtur septenario constare, nam septenarij proportio est valde Musica; vt est apud eundẽ Phornutum, & recentiores quidam Musici (vt præclarè ostẽdit Zarlinus) practici præsertim, septem faciunt elementa contrapuncti secundã, tertiam, quartam, quintam, sextam, septimam, octauam, vnisonũ. n. tollunt, & Guido Aretinus, qui Musicam hanc recentiorem primus excoluit (vt supra dictum est) tria fecit septenaria chordarum in Musica, nempe XXI, quæ cum ipsa consonãtia diapason faciunt XXII, cum XVI tantum essent veteres, idemq; easdem in septem hexachordos partitus est, idẽ singulis tetrachordis veterum unam coniunxit deductionem, singulisq; binas addidit chordas à parte grauiori, vt uim numeri seruaret septenarij, nam quatuor, & tria sunt septem. In eadem Musica principatum detulerunt ei consonantiæ, quæ vim septẽ continet, & ob excellentiam, ꝙ omnib. dominetur, appellarunt διαπασῶν, in eaq; septem consonantias ponunt, unisonum, semiditonum, ditonum, diapente; hexachordum minus, & maius, & ipsam diapason, in quo numero quidam diatessaron locant

sublato

ſublato vniſono, quod non conſonans putant. Eidem ſeptem partes tribuere tonos tres maiores, duos minores, & duos ſemitonios maiores; Eiuſdē veteres (vt Boethius Ptolomæum ſecutus in 4. de Muſ.) ſeptem modos faciunt hypodoriū, hypophrygium, hypolydium, dorium, phrygium, lydium, mixolydium. Eiuſdem ſeptē ſpecies faciunt vt Ptolomęus lib. 2. cap. 4. Has enumerat Stephanus Vanneus auctor Recaneti de Muſica, lib. 1. c. 44. deinde addit, His ſeptem deniq; ſpeciebus diapaſon diſpoſitis notandum quippe eſt, ꝙ ſi quis vlterius progredi affectat, has ſeptem diapaſon ſpecies dumtaxat inueniet, eodem ordine, proceſſuq; iteratas, vt in calce præcedentis capituli annotatur. in eo autem capite dixerat: Diapaſon cum octo habeat voces, ſeptem tamen habet ſpecies compoſitionum promiſcuas, & diuerſas, quæ inter ipſas differunt, iuxta variationem duorum ſemitoniorū varijs in locis, quemadmodum etiam ſunt eiuſdē ſpeciei diuerſitates, vt puta diapaſon, & diateſſaron, quibus perfectis denuo eaſdē, eodemq; nomine reiterabis, perinde ac reiterantur hebdomadæ dies, vbi tamen ſemel ſeptē prius enumeraueris dies. De his etiam Nicolaus Vicentinus lib. 3. & 5. appellatq; octauas. qui etiam facit tres ſpecies quartæ, & quatuor quintæ, quæ ſunt diateſſaron, & diapente, ex quibus conficitur diapaſon, adeo vt in ſeptenarium illæ quoque coniunctæ delabantur, idē quoque, vt omnino ſeptenarij myſterium in ſua Muſica retineat, ac ſequatur, ſeptē facit Muſicas manus, ſiue regulas manus, in quibus ſeptem literas, quas ſuperius connumerauimus adhibet, de quibus vide lib. 1. practicæ. Comma Muſicum diuidunt in ſeptem partes, & Plutarchus de Muſica νόμυσ αὐλοδικὺσ. i. nomos Tibicinum à Clona inuentos ſeptem dicit fuiſſe Apothetū, Elegos, Commarchiū, Schœniona, Cepiona, Deium, Trimeles, ſeptem etiam nomos Citharœdicos multo ante à Terpandro dicit inſtitutos, nempe Bœotium, Aeolium, Trocheum, acutum, Cepionem, Terpandrium, Tetraœdium, &

Martianus

Martianus Capella in lib.de Musica, septem constituit numeri genera: sic enim ait, Verũ numeri genera sunt septem, primum de temporibus, secundum de enumeratione verborum, quæ in numerũ cadere non possunt, quæ rhythmoides.i.similia numeris iudicantur, quæq; tribus vocabulis discernuntur, quę sunt ἔνρυθμον, ἄρυθμον ῥυθμοειδές. tertiũ de pedibus, quartum de eorum genere, quintum quod agogẽ rhythmicam nominamus.i. quo genere numerus, modiq; ducãtur, sextum de conuersionibus, vltimũ ῥυθμοποιΐα, i.quemadmodũ procreatio numeri possit effingi. idem paulo post pedum differentias dicit esse septem, quas quia confusius prosecutus est, non numero, Idem mox de dactylico genere ait, Atque hi quidem in dactylico genere ponẽtur rythmi incompositi, ac compositi, qui VII numero omnes erunt. Zarlinus deniq; ad temperanda recentiorum instrumenta, vt contineant diatonicum diatonum in omnibus hoc numero septem procedendum docet, & alia multa præclarè, quæ qui velit vberius degustare, eius de Musica libros perlegat, quibus summam lucem huic arti attulit, satis.n.multa mihi videntur allata ad hãc rem probandam. Tertium denique Musicæ mysterium in hoc versu enunciat Vergilius, cum ait: *Obloquitur* voces, nam perfectæ Musicæ est vocem humanam imitari. Musica enim ferè tota est imitatio, quemadmodũ etiam Poetica, vt noster Plato confirmat multis in locis, vt in 2.de legibus, vbi ait, οὐκοῦν μουσικήν γε πᾶσαν φάμεν εἰκαστικήν, καὶ μιμητικήν; i. nonne igitur dicimus Musicam totam esse ad effingẽdum, & imitandum peridoneam? Imitatur autem gestus, actus, & motus hominis, sed pulcherrima eius imitatio est imitari vocẽ, & orationem τὴν διάλεκτον; est autem pulcherrimum, quia difficillimum, vel contra, omnia enim pulchra difficilia, vt sæpius Plato confirmat in libris de Rep.& in Cratylo τὰ καλὰ τῷ ὄντι χαλεπά.i. pulchra verè difficilia. quare Tibullus cum vellet artem lyræ pulsandę perfectam demonstrare ait:

At postquam fuerant digiti cum voce locuti. ibi.n. Apollinem inducit cũ lyra sibi accinentẽ in somnio, de qua paulo ante dixerat, *Artis opus rara fulgens testudine, & auro*

Pendebat læua garrula parte lyra.

qua ẽt loquẽdi formula loqui digitis.s. pro pulsare lyrã optimè, & perfectissima ratione vsus est etiã Cornelius Gallus, qui ait, *Docta loqui digitis, et carmina fingere docta,*

Et responsuram sollicitare lyram.

alibiq; idem Tibullus appellat vocales chordas lyræ Apollinis, quia.s. vocẽ redderẽt ferè ἔναρθρον, articulatã ipso pulsante

Nunc te vocales impellere pollice chordas,

Nunc precor ad laudes flectere verba meas.

qua etiã notione, atq; sensu dixit Horat. vocalem Orpheum,

Vnde vocalem temere insecutæ

Orphea syluæ. quod semper ferè vsurpaĩ à Poetis, cũ perfecti soni musici laudes volũt extollere id etiã Seruius annotauit, qui sic ait: Dicẽdo *Obloquitur*, chordarũ exp̃ssit laudẽ, quas dicit verbis locutas. Hic erit igitur huius versus in præsenti, & hodierna interpretatione sensus, Orpheus.i.perfectissimus Musicus obloquitur discrimina septem vocum. i. septem discrepantes lyrę chordarum sonos ita contemperat, vt in pulsanda lyra quoduis exquisitissimè imitetur, sed potissimum orationem, vt non sonare, sed loqui videatur, numeris autem, idest rhythmis musicis, de quibus postea dicetur, si temporis angustiæ concedent, sin minus in aliam reijcientur diem.

CAPVT SECVNDVM.

De Lyræ Inuentore, & discrepãtes de hac re sentẽtiæ cõponuntur, vt dicatur primũ fuisse inuentorẽ Mercuriũ, mox Apollinem, tum Orpheum, postremo Terpandrum, de quo plura.

ERAT autẽ hæc, qua vtebatur Orpheus Lyra septem chordarum, vt ipse quoque Verg. demonstrat, quam ab Apolline doctus fuisse perhibetur, vel (vt nonnulli volunt)

à Mercurio, & hoc erat omniũ perfectiſſimum in muſicis inſtrumẽtum, quare de ſeptichordo, multa dicuntur à Muſicis, in qua re cum variæ ſint multorum, diſcrepanteſq; ſententię, quis.ſ.eius fuerit inuentor, pauca nobis ſunt dicenda, vt veritas, ſi fieri poſſit à nobis, tanquam ab inferis, & tenebris educatur. Alij igitur huius lyræ inuentorem faciunt Apollinem, vt Macrobius in Saturnalibus, & ea de cauſa ſeptẽ in ea chordas poſuiſſe dicunt, ꝙ ipſe ſeptem fuiſſet menſes in vtero matris, vt Iulius Scaliger in ſua Poetica, vbi etiam dicit ad fiſtulæ, quę Panis erat, imitationẽ id feciſſe; Et Gręcus Interpres Pindari in Pythiorum hypotheſi dicit à Mercurio lyram quatuor chordarum inuentam, & Apollini donatam, quam mox ipſe ſeptichordẽ fecit ad Panis fiſtulæ imitationem; ait enim, ἐπτάφθογγον δ᾽ αὐτὴν ἐποίησεν ἁρμοσάμενος πρὸς τὴν τοῦ πανὸς σύριγγα, οὐ τοῦ ἑρμοῦ, καὶ πηνελόπης, ἀλλὰ τοῦ διὸς, καὶ Θύμβρεως, ἢ τάχα ἑπτὰ φθόγγους αὐτὴν ἐκέρασε, διὰ τὸ αὐτὸν ἑπταμηνιαῖον γεγενῆσθαι. i. ſeptichordem verò ipſam fecit accommodans ad Panis ſyringa, non eius, qui Panis, & Penelopes, ſed qui Iouis, & Thymbridis, vel fortaſſe ſeptẽ chordas in illa miſcuit, quia ipſe ſeptimeſtris fuerit, cui quidem ſentẽtiæ fauent de Mercurio, quòd Tetrachordum inuenerit etiam Boethius in libro de Muſica, & Macrobius in Saturn. alij verò non Tetrachordum, ſed ipſam ſeptichordem lyram reperiſſe autumant; vnde Horat. appellauit ipſum Mercurium curuæ lyræ parentem, quod quomodo ſit factum poſtea demonſtrabitur. Plinius verò in 7. Nat. Hiſt. dicit Mercuriũ reperiſſe Monaulum, & Euphorion Epicus Poeta in lib. περὶ μελοποιῶν, i. de concentibus, & melodijs dicit Mercurium reperiſſe τὴν μονοκάλαμον σύριγγα. i. fiſtulã vnius calami, vt refert Athenęus lib. 5. Alij verò dicũt ſeptichordẽ lyram inueniſſe Orpheum, vt Lucianus in Dialogo de Aſtrologia, Alij verò Linum, alij Amphionẽ, vt Ariſtoxenus in primo de Muſica, vbi autumat Amphionem primũ addidiſſe has tres chordas Tetrachordo

à ſupe-

à ſuperioribus Muſicis inuento. Nonnulli etiam huius rei laudem Philemoni cuidam tribuebant, vt auctor eſt Suidas, nonnulli etiam Tubalem inuẽtorem faciunt, vt Ioſephus in 1. lib. de Antiquitatib. Hebręorum, cuius etiam rei meminit Pierius in Hieroglyphicis, aliiq́; multi Moſem auctorem ſecuti, qui id videtur confirmare in Geneſeos libro, vbi ait: Iubal ipſe fuit pater canentium cithara, quibus aſſentiar, ſi eo modo interpretemur, quo Ioſeph Zarlinus præſtantis, ſpectatæq́; eruditionis vir in ſua Muſica, nam Iubalem ante diluuium inueniſſe Muſicam dicit, eo vero tempore deperditam rurſum in lucem protuliſſe Mercurium. Cõmunis verò Muſicorum ſchola hanc laudem Terpandro aſcribunt, qui fuit Lesbius Poeta pręſtantiſſimus, quare etiam tãquam peculiari nomine vocatur Terpandri ſeptichordum, vt paſſim in Muſicorũ libris eſt videre, pręterea in libris Philoſophorum, pręſertim qui Platonem ſequuntur, apud quem ſępius fit mentio de Muſica. Gręci verò Poetæ fere omnes, & Muſici huius inuẽtionis laudem Mercurio aſcribunt, quare etiam Muſici nonnulli appellant ἑρμοῦ λύραν ἑπτάχορδον, ideſt, Mercurij lyram ſeptichordem, quibus ego aſſentior. Homerus præcipuè huius lyræ inuentorem facit Mercurium, in eius hymno, vbi narrat, quòd ſtatim è parentis Maiæ aluo egreſſus domo exceſſit boues Apollinis furto ablaturus, & in limine ipſo reperit teſtudinem paſcentem, ait enim:

Ἔνθα χέλυν εὑρὼν ἐκτήσατο μύριον ὄλβον
Ἑρμῆς τοι πρώτιστα χέλυν τεκτήνατ' ἀοιδόν, i.
Theſaurum inuenta eſt Hermes teſtudine adeptus
Primus, & impoſuit Citharæ ſua fila ſonora.

Et vehementer ea lætatus domum tulit, & ea occiſa lyram fabrefecit, de quo ſic Homerus:

Πῆξε δ' ἄρ ἐν μέτροισι ταμὼν δόνακας καλάμοιο
Πειρήνας διὰ νῶτα διὰ ῥινοῖο χελώνης,
Ἀμφὶ δὲ δέρμα τάνυσσε βοὸς πραπίδεσσιν ἑῇσιν,

Ἑπτὰ δὲ συμφώνους οἴων ἐτανύσσατο χορδάς,
Αὐτὰρ ἐπειδὴ τεῦξε φέρων ἐρατεινὸν ἄθυρμα,
Πλήκτρῳ ἐπειρήτιζε κατὰ μέρος, ἢ ὑπὸ χειρός. i.
Incisa in numeris construxit arundine tergus,
Perq́ cutem calamos ducens testudinis, & mox
Arte sua circum est amplexus tergore Tauri,
Addidit & cubitos, aptauit dehinc iugum vtrique,
Septemq́ extendit concordes ex oue neruos,
Atque vbi construxit gratum solatium adeptus,
Et plectro simul, & digitis tentauit eburnis.

Quod etiam confirmat Pausanias in Eliacis prioribus; idem autumat Seruius in 4. Georg. Lucianusq́; in Dialogo Apollinis,& Vulcani, vbi ait de Mercurio loquens, pauloq́; secus illud Homericum referens, *χελώνην που νεκρὰν εὑρὼν ὄργανον ἀπὸ αὐτᾶς συνεπήξατο, πήχεις γὰρ ἐναρμόσας, καὶ ζυγώσας ἔπειτα καλάμους ἐμπήξας, καὶ μαγάδιον ὑποθεὶς, καὶ ἐντεινάμενος ἑπτὰ χορδὰς μελῳδεῖ πάνυ γλαφυρὸν ὦ ἥφαιστε, καὶ ἐναρμόνιον.* i. mortua testudine reperta ex ea instrumentum Musicum construxit,cubitos enim accommodans, & iugum annectens, mox calamos infigens, & asserem subijciens, & extensis septem chordis, canit valde eleganter ò Vulcane, & musica ratione. Quod etiam confirmat Cicero in carminib. Arati, vbi enumerans stellas, ait:

Inde fides leniter posita, & connexa videtur,
Mercurius paruus manibus quam dicitur olim
Infirmis fabricatus, in alta sede locasse. & deinde dicit
Cadit clara fides Cyllenia. id etiam testatur Ouidius in quinto Fastorum, qui sic ait:

At tu materno donasti nomine mensem
Inuentor curuæ fidibus apte lyræ,
Nec pietas hæc sola tua est, septena putaris
Pleiadum numero fila dedisse lyræ.

dem autumat Hyginus in fabulis, & in Astronomicis, idem Lactan,

Lactantius in primo de falſa Relig. Hanc autē lyram, quę antea Cheiys à re ipſa dicebatur Latinè teſtudo, idem Mercurius donauit Apollini, vnde nōnulli dicunt dictam lyrā tunc, quaſi λύτραν. i.compenſationē pro bobus.ſ.auerſis à Mercurio, quare Apollini multi eam tribuunt, cui deinde Apollo Caduceū donauit, vt ipſe teſtatur Homerus in eodē hymno. Quod autem Muſici in eam uenerint ſententiam, ut huius ſeptichordis lyræ inuentorem crediderint Terpandrum, ex eo factum eſt, quia poſt Orphei interitum, quem lyra erudierat Apollo, ea à Thracibus mulieribus in mare proiecta, cū eius capite (vt Phanocles Poeta tradit, quem citat Stobæus, vbi amorem vituperat) in Lesbum peruenit, & ab hoc Poeta Terpandro fuit reperta, qui poſtea eam in Aegyptum tulit, & ſacerdotibus monſtrauit, ex quo nouus ille lyræ repertor eſt habitus. de quo ipſe quoque in quibuſdam uerſibus, qui ei aſcribuntur, gloriatur dicens:

Ἡμεῖς τοι τετράγηρυν ἀποστρέψαντες ἀοιδὴν
Ἑπτατόνῳ φόρμιγγι νέους κελαδήσομεν ὕμνους. i.
Quatuor abiecta vocum teſtudine primi
Nos fidibus ſeptem dulces modulabimur hymnos.

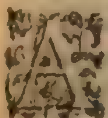
Et ex hoc factum eſt, ut Terpandri ſeptichordum dicatur à Muſicis. quare etiam Pindarus (vt teſtatur Athenæus lib. 14.) ait Terpandrum barbiton inueniſſe conſonantem pectidi. i. citharæ, ſeu lyrę Thracię τὸν ῥά ποθ' ὁ Λέσβιος εὗρε πρῶτον, ἐν δείπνοισιν Λύδιον ψαλμὸν ἀντίφθογγον ὑψηλᾶς πηκτίδος, quem olim Terpander Lesbius reperit primus in conuiuijs Lydium cantum, qui conſonare dicitur pectidi excelſę. Adeo autem in hac lyra pulſanda pręſtabat Terpander, ut in ſeditione quadam Lacedęmonij fuerint ab Oraculo admoniti, ut eum accerſiri iuberent, qui cantus dulcedine, & lyra uulgi animos ſedaret, & tumultus: ex hoc natum eſſe ſcribit Volaterranus prouerbium illud κατὰ Λέσβιον ᾠδήν. i. ſecundum Lesbium cantū, quod uſurpabant ueteres, cum pręſtantem aliquem

quem concentum, & harmoniam audiebant; quaſi hoc nihil melius excogitari poſſet, licet aliunde natum hoc dictum ſcribat Cœlius Rhodig. lib. 10. Alia etiam de cauſa huic poſſumus dicere eſſe tributam ſeptichordem lyram, quia ea reperta primus carmina compoſuit, ut teſtatur Plinius lib. 7. c. 36. ubi ait: Cithara edita carmina compoſuit Terpander; Nam Citharam pro Lyra ibi poſuit, quod etiã alibi fecit, ut lib. 34. cap. 8. ubi appellat Apollinem citharœdum, quem conſtat geſtare ſemper lyram, quod frequẽter uſurpari à nobis poſtea demonſtrabitur, & idem eſſe citharam cum lyra. Scaliger in ſua Poetica ſecutus Plutarchum, ut diximus, dicit hunc primum ante Archilochum modos inſtituiſſe, eoſque fuiſſe ſeptem, & primos à ſuo & diſcipuli nomine dictos, Terpandrium, & Cepionem, duos à regionibus Bœotium, & Aeolium, à temporis celeritate duos, Trochæum, & ὀξύν, ideſt acutum, qui multis pyrrhichijs conſtabat, & poſtremum Tetracœdum, qui erat ex illis primis quatuor Terpandrio, Cepione, Bœotio, & Aeolio compoſitus. Ariſtoteles uerò in Problematis uidetur innuere alia ratione fuiſſe huic tributum ſeptichordum, quia unam ſcilicet chordam mutauerit alia illius loco repoſita. ait enim in ſect. ὅσα περὶ ἁρμονίαν. problem. 32. Διὰ τί διὰ πασῶν καλεῖται, ἀλλ' οὐ κατὰ τὸν ἀριθμὸν δι' ὀκτὼ ὥσπερ, καὶ διὰ τεσσάρων, καὶ διὰ πέντε; ἢ ὅτι ἑπτὰ ἦσαν αἱ χορδαὶ τὸ ἀρχαῖον, εἶτ' ἐξελὼν τὴν τρίτην Τέρπανδρος, τὴν νήτην προσέθηκε, καὶ ἐπὶ τούτου ἐκλήθη διὰ πασῶν, καὶ οὐ δι' ὀκτὼ, δι' ἑπτὰ γὰρ ἦν. ideſt, propter quod ex omnibus uocatur, & non ſecundum numerum ex octo, quemadmodum ex quatuor, & ex quinque, uel quia ſeptem erant chordæ antiquitus, deinde auferens triten Terpander (ideſt tertiam) netem adiecit (ideſt ultimam) & propterea uocatus eſt concentus diapaſon, ideſt ex omnibus, non autem ex octo, ex ſeptem enim erant.

Omnes

CAPVT TERTIVM.

Omnes veterum harmonias fuiſſe ſeptichordes, & omnia probata veterum inſtrumenta muſica ad Lyræ referri harmoniam, & idem fere cum illa eſſe Citharam, pectida, magadin, ſambycen, pſalterium, & tripoda.

ADEO autem apud veteres hoc ſeptichordum erat acceptum, vt omnes apud illos ſeptẽ chordarum, & fidium eſſent harmonię, vt teſtatur Ariſtoteles in problematis 7,25,44,& 47. in eadem, de qua ſupra meminimus ſectione, vbi ait, ἑπτάχορδοι ἦσαν αἱ ἁρμονίαι τὸ παλαιὸν, ideſt ſeptem fidium erant harmoniæ antiquitus. Et omnia fere probata inſtrumenta apud Poetas hoc conſtabant ſeptichordo, & fortaſſe idem erant cum lyra, alio tamen nomine appellata. Nam nominũ multitudo, & variæ eorum, qui ſunt ſubſecuti opiniones cõfuſionem in literis peperere. Lyra enim primum varijs nominibus appellatur nempe Latinè lyra, fides tam in ſingulari, quàm in numero multitudinis, teſtudo, Græcè φόρμιγξ Homero familiare nomen, barbitos χέλυς, ſiue ἔγχελυς. Cithara quoq; pro lyra frequentiſſimè vſurpatur, ex quo coniectura ducor idem fuiſſe cum lyra, vel eiuſdem omnino harmoniæ. idque tam apud Gręcos, quàm apud Latinos, vt apud Vergilium:

Si potuit manes arceſcere coniugis Orpheus
Threicia fretus Cithara, fidibusq; canoris.

Nam Orpheum conſtat lyram ſolum pulſaſſe, & Tibul. vbi Apollinem loquentem inducit:

Tunc ego nec Cithara poteram gaudere ſonora. & de eodem
Huc age cum Cithara, carminibusq; veni.

Et Statius in Geneth. Lucani,

Ipſi quos penes eſt honor canendi
Vocalis Citharæ repertor Areas &c.

Et Lucanus in 9.

Arcados authoris Citharæ, liquidaq́ palæstræ;

qui est Mercurius, qui (vt probauimus) lyram inuenit, & Orpheus etiam Apollini, in eius hymno citharam tribuit, quam πολύκρεκτον κιθάριν vocat, vt diximus. i. multisonā citharam, & Græca id maximè declarat locutio, qua dicunt λύρᾳ κιθαρίζειν, ideſt (si ita loqui nobis licet) citharizare lyra, quæ frequens eſt, vt apud Athenæum lib. 14. ἀναλαμβάνων λύραν ἐκιθάριζεν, i. ſumpta lyra citharizauit, ex quo facile apparet citharam idem fuiſſe cum lyra, vel nō omnino diſſimile inſtrumentum. ſed ex eodem genere harmoniæ conflatū, quam noſtram ſententiam valde cōfirmat Iulius Pollux, qui ait, λυρῳδὸς, κιθαριστὰς, καὶ κιθαρῳδὸς idem ſignificare, & verba inde deducta λυρίζειν, κιθαρίζειν, βαρβιτίζειν. quam rem etiam annotauit Robortellus in eius commētarijs in Poeticam Ariſtotelis, vbi ait citharisticè eadem eſt, quæ lyricè. idem demōſtrat Syneſius Epiſcopus, qui ſine vllo diſcrimine eandem appellat φόρμιγγα, λύραν, κιθάρην, vt hymno primo, vbi incipit,

Ἄγε μοὶ λίγεια φόρμιγξ, *Age mihi dulciſona teſtudo*, mox ait Κιθάρας μίτους ἐρέσσειν. *Citharæ fides pulſare*. licet Ariſt. 8. Polit. aliud putet à lyra citharam, nam lyram admittit πρὸς παιδείαν, citharam verò reijcit vt uilem, & mechanicam βάναυσον. ſed fortaſſe tempore Ariſtotelis, aut paulo ante fuit cithara reperta, quæ eſt diuerſum à lyra inſtrumentum, vel uariata in illis harmonia, vt nunc quoq; uidemus. Πηκτὶς, Pectis quoque, qua vtebatur Sapho, cuiuſq; ipſa fuit inuentrix, vt teſtatur Menechmus ἐν τοῖς περὶ τεχνιτῶν. i. de artificib. eadem dici poteſt fuiſſe cū lyra, nā lyra vſam fuiſſe Sappho locuples eſt teſtis Ouid. in Ep. quam fingit ſcripſiſſe Phaoni, ait. n.

Non mihi reſpondent veteres in carmine vires,
Plectra dolore iacent, muta dolore lyra eſt.
Lesbides æquoreæ nupturaq́, nuptaq́ proles:
Lesbides Aeolia nomina dicta lyra.

Quod ſi aliud eſſe arbitratus eſſet pectidem à lyra, aliquam certè feciſſet mentionem diligentiſſimus Poeta, qui nimis aliquando curioſè omnia huiuſmodi perſequitur. Hoc etiã perſpicuè demonſtrat Orpheus in Argonautica, vbi Chironem Centaurum, quem conſtat lyram pulſaſſe, & ipſemet illi lyram antea tribuit, pectide ſecum certaſſe ait,

Πρῶτος δ' αὖ κένταυρος ἀείρατο πηκτίδα καλὴν,
Ἥν ῥα πότ' ἐν χείρεσσι φέρων ὤρεξεν Ἀχιλλεύς. i.
Centaurusq́; prior formoſam pectida ſumpſit,
Quam ſibi tunc manibus geſtans porrexit Achilles.

Quo in loco lyram intelligit, nam (vt diximus) paulo ante Chironi lyram tribuit, & Achillem, quem hoc loco dicit pectida porrexiſſe Chironi, cum lyra paulo ante dixerat ab Argonautis fuiſſe repertum, ait enim:

Ἀγχοῦ δ' ἱστάμενος Θέτιδος, καὶ Πηλέος υἱὸς
Χερσὶ λύραν ἤρασσε, φρένας δ' ἐτέρπετο Χείρων. i.
Stansq́; procul Thetidis, Peleiq́; inuicta propago
Pulſat fila lyræ, Chironq́; triumphat alumno.

Quare non potuit ei niſi lyram porrexiſſe, cum eam haberet vnam in manibus, ex quo colligitur idem fuiſſe pectidem cum lyra. Præterea pectis idem eſſe dicitur cum magadi, quemadmodum teſtatur Menechmus, & Ariſtoxenus Muſicus, licet alij differre dicant. Magadem autem idem eſſe cum lyra à nobis probabitur. Nam magadis erat inſtrumentum, quo vtebatur Anacreon, de quo ait, *Ψάλλω δ' εἴκοσι χορδαῖς*
Μάγαδιν ἔχων, ὦ Λεύκασπι. ideſt,
Canto viginti fidibus magada tenens ò Leucaſpi. Nam Poſſidonius hunc locum ſic interpretatur dicens (vt refert Atheneus lib. 14.) *τριῶν μελῳδιῶν αὐτὸν μνημονεύειν, Φρυγίου τε, καὶ Δωρίου, καὶ Λυδίου, ταύταις γὰρ μόναις τὸν Ἀνακρέοντα κεχρῆσθαι, ὧν ἑπτὰ χορδαῖς ἑκάστης περαινομένης, εἰκότως φάναι ψάλλειν αὐτὸν εἴκοσι χορδαῖς τῷ ἀρτίῳ χρησάμενον ἀριθμῷ τὴν μίαν ἀφελόντα.* i. de tribus Melodijs ipſum mentionem facere Phrygia,

Dorica,& Lydia. His .n. ſolis vſum fuiſſe Anacreontē, quorum ſingulis ſeptem chordis abſolutis, iure dixiſſe, canere ipſum viginti chordis, ſeu fidibus, pari (numero) vſum vna omiſſa chorda; ex quo colligitur magadin triplicis lyræ vſum præbuiſſe, & tribus conflatam fuiſſe ſeptichordis. Quod autem vteretur Anacreon numero xx. pro tribus ſeptichordis, i. XXI. nemini mirum videri debet; Nam in vigeſimo numero tria continentur ſeptenaria, & frequenter ita vſurpatur, quod facilè comprobat Galenus, qui dicit xx. eſſe Creticum, non XXI. vt volebat Archigenes, & alij, ſingulis .n. ſeptem diebus eſt vnus dies Creticus, quare cum dicat diem ſeptimū, & XIIII, & xx eſſe Creticos, apertè demonſtrat in vigeſimo numero tria contineri ſeptenaria. quod etiam ex ratione curſus Lunæ comprobat, cui rei ſuffragatur Hebræorum Philoſophorū auctoritas, qui in comparandis numeris, per quos illi philoſophantur, ſi vnū vel exuperet, aut deſit, nihil dicūt penitus intereſſe, neq; impediri myſteria, quod etiam confirmat Ariſtophanes, qui cum vſuræ ſoluerentur vigeſimanona mēſis, appellauit tamen huius ſolutionis tēpus εἰκάδας. i. vigeſimos dies in nubibus, ὁρῶν ἄγουσαν τὴν σελήνην εἰκάδας. i. Lunam trahentem iam videns viceſimas, quod etiam annotauit Interpres, τὸ εἰκάδας μὴ νόει διὰ μόνας τὰς εἴκοσι, ἀλλὰ, καὶ διὰ τὰς ἐφεξῆς. ne intelligas viceſimas pro viginti tantū, ſed pro ſequentibus quoq;. Præterea confirmatur, quia in Magade concentus præcipuè diapaſon adhibetur, qui efficitur potiſſimum ex ſeptichordo, peculiariſq; eſt maximè lyræ, vt poſtea dicetur. Quod autem in Magade præcipuè adhiberetur ſymphonia diapaſon confirmat Athenæus, qui dicit Pindarum vocaſſe magadin ψαλμὸν ἀντίφθογγον. i. cantum conſonantem, vel contrariè ſonantem διὰ τὸ δύο γενῶν ἅμα, καὶ διαπασῶν ἔχειν τὴν συνῳδίαν, quia duorum generum ſimul, & diapaſon habeat concentū. idem quoque teſtatur Phillis Delius in 2. de Muſica, vbi ait, ἐν οἷς γὰρ τοὺς ἰάμβους ᾖδον ἰαμβικούς, ἐν οἷς δὲ παρελογίζοντο τὰ ἐν

τοῖς

τοῖς μέτροις κλεψιάμβους, μαγάδιδας δὲ τὰ διαπασῶν, καὶ πρὸς ἴσα τὰ μέρη τῶν ᾀδόντων ἡρμοσμένα, in quibus iambos canebant, iambicos appellabant, in quibus verò deprauabant metra clepsiambos, Magadidas verò, quæ ex diapason, & ad æquas canentium partes erant accommodata. Aristoteles verò maximè confirmat, qui in problematis cap. de Harmonia, problem. 18. quærit διὰ τὶ διαπασῶν συμφωνία ᾄδεται μόνη; μαγαδίζουσιν δ' ἐν τῇ διαπασῶν συμφωνίᾳ. idest propter quod diapason symphonia sola canitur? magadizant hanc enim vnam, aliam verò nullam. & problemat. 39. ibidem ait, μαγαδίζουσιν δ' ἐν τῇ διαπασῶν συμφωνίᾳ, idest magadizant in symphonia diapason, μαγαδίζειν enim est verbum, cuius notio (vt ait Athenæus) est τῇ μάγαδι διαψάλλειν, i. magade canere, quod etiam annotauit Cœlius Rhodiginus. quare perspicuum est, & planum magadem, aut triplicem fuisse lyram, aut ex eodem genere harmoniæ. Quod cum ita sit idem quoque iudicium fiet de eo instrumenti genere, quod veteres vocabant Sambycem, nam idem est cum magade, vt testatur Euphorion ἐν τῷ περὶ ἰσθμίων, vt refert Atheneus lib. quinto, & 14. ait enim Magadem esse ὄργανον παλαιὸν, idest instrumentum vetus, & antiquitus fuisse fabrefactam, & Sambycem appellatam. Hac primum vsum fuisse, Sibyllam scribit, Scamnon quidam, vt refert Atheneus, Psalterium quoq; idem esse cum lyra probari potest, præter enim quòd Psalterium idem esse nonnulli volunt cum Magade, vt Apollodorus in epistola ad Aristoclem, vbi ait, quod nos nunc appellamus Psalterium, idem esse Magadin, quam probauimus ad lyræ referri harmoniam, alio firmissimo probari potest argumento. Nam Psalterium illud est instrumentum, quo vtebatur Dauid, vnde etiam liber Psalmorum ab hoc nomen accepit, quod omnes interpretãtur lyram, aut citharam, quod facile apparet ex quodam Iambo Græco, qui in Dauidis laudem est conscriptus, ait enim:

Σίγησον Ὀρφεῦ, ῥίψον Ἑρμῆ τὴν λύραν,
Τρίπους ὁ Δελφοῖς δύνον εἰς λήθην ἔτι,
Δαβὶδ γὰρ ἡμῖν πνεύματος κρέων λύραν
Τρανεῖ τὰ κρυπτὰ τῶν Θεοῦ μυστηρίων.
Sile iam ò Orpheu, proÿce & tu Hermes lyram,
Tripusq; Delphica amplius non te efferas,
Dauid nam nobis spiritus pulsans lyram
Summi abdita explicat Dei mysteria.

Et in alio etiam in eiusdem laudem conscripto.

Δαβὶδ μελῳδὲ μυστικῆς ἀποκρύφου
Σύ μὲν δι' αὐτῶν, καὶ θανὼν ζῇς τῶν λόγων
Ἡμῖν δὲ τὴν σὴν ἐμμελῆ δίδωσ λύραν.
Dauid latentis & sacræ auctor musicæ,
Tuo qui viuis mortuus iam carmine,
Tuam sonoram nobis da precor lyram.

Quod facile confirmant LXXII interpretes, qui vt plurimum כנור vertunt psalterium, quia כנור significat lyram, & citharam, vt Psal. XLIX. secūdum Hebræos. Et glossa Parisiensis ex Dionysio ait lib. 1. Paralip. cap. 15. Psalterium cithara est canora chordis, quæ cum plectro percutitur, Nablum autem habens duodecim sonos cum digitis tangitur, lyra demum pro symphonia accipitur, sed nunc pro musico sumitur instrumento, quod secundum quosdam est species citharæ, Dionysius. Diuus autem Hieronymus in commentarijs apertè dissentit, dicens psalterium esse aliud quidam à cithara, & lyra, & esse instrumentum decem chordarum, nisus auctoritate ipsius Dauid, qui ait in Psalmo XXXIII. Confitemini Domino in cithara, & in psalterio decem chordarum psallite illi, cui etiam ex Hebræis nōnulli assentiuntur, & imprimis Simeon, qui (vt refert cōmentator Salomon) psalterium à lyra, & cithara distinguit, quia psalterium pluribus, quam cithara fidib. constet. Sed (quod pace tanti viri dictum sit, qui nunc inter beatos relatus æuo illo sempiterno fruitur)

illc

ille Prophetæ locus aliter eſt interpretandus, quemadmodum neque ab illis videtur eſſe intellectus, quorum ille ſentētiam eſt ſecutus, Hebraicis Doctoribus, & interpretibus. ſic enim Hebraicè ſonant verba illa, הודו ליהוה בכנור בנבל עשור זמרו לו idest, Hodu ladonai bechinor, beneuel, haſsor zamru lo. quod ſic interpretor, Confitemini Deo in cithara, in pſalterio, & haſſor cantate ei. quod verbum Haſſor, eſſe dico inſtrumentum quoddam muſicū decem chordarum, diuerſum à neuel, quod eſt pſalterium, nam primum verbi illius chordarum, quod eſt in communi, & vulgata cōuerſione poſitum, nulla eſt in Hebraica veritate mentio, deinde hoc nomen haſſor, licet decem, & denarium ſignificare poſsit (vt nonnulli interpretantur) non tamen propriè, ſed verè ſignificat inſtrumētum Muſicum, quod eſt decem chordarū, quod non a me tātum eſt animaduerſum, ſed à multis Hebraicis Doctoribus, quorum ego auctoritate nitor, immo ex ipſiuſmet Dauidis teſtimonio patet; ipſe.n.ait Pſal. CII. ſecundū Hebræos, id eſt, להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות : עלי עשור ועלי נבל עלי הגיון בכנור : ad annuntiandum mane miſericordiam tuam, & veritatem tuam per noctem in haſſor (i.decade) in pſalterio, in cantico, in cithara, vbi luce clarius meridiana apparet Haſſor aliud eſſe à Neuel, nec refert, quòd in illo nomine non ſit coniunctio, & copula vau literæ, vt ratio poſtulare videtur, neq; prępoſitio beth, vt in ſuperioribus duobus, Nam hoc eſt vſurpatiſſimum Hebręis, vt huiuſmodi præpoſitiones, & copulas omittant, & præſertim coniunctionē illam vau. quem morem etiā Græci (vt multa) vſurparunt, & deinde Latini, qui coniunctiones multis in locis, etiam vbi neceſſario requiruntur, omittunt, vt eſt à nobis annotatum in noſtris commentarijs in Hermogenem, & alibi. Patet igitur idem fuiſſe pſalterium cum lyra, quod Hebræi, vt eſt dictum, appellant Neuel, Chaldęi tum pſanterim, tum naulim, ex quibus fluxiſſe crediderim nomina illa Græca Latinis etiam recepta pſaltèrium, & Nablia,

quod

quod etiam aſſerit Politianus in Miſcel. Ad hanc etiam refertur celeberrimum illud Pythagoræ Zacynthij inſtrumentum, quod tripus à tripodis Delphici ſimilitudine dicebatur. Nam (vt ſcribit Artemon) χρῆσιν τριπλῆς κιθάρας παρείχετο, ideſt triplicis lyræ vſum præbebat, & erat quaſi tres lyræ, quę eodem tempore tres harmonias referebant, Doricam, Lydiam, & Phrygiam, omnia demum veterum inſtrumēta Poetarum, & Philoſophorum perfecta ſcilicet, & probata, vel eadem fuiſſe cum lyra, vel non omnino diſſimilia probari poteſt: de quibus tamen tot ſunt multorum longo interuallo ſententiæ diſcrepantes, vt veritas tot opinionibus diſtracta, & quaſi telis conſiſtere labefactata non poſſit, ſunt enim multi, qui hæc, quæ ſupra ſunt commemorata inſtrumenta non modo eadem eſſe non concedant, ſed toto (vt aiunt) cœlo, & genere, & numero differre dicant, quorum quoſdam enumerat Athenæus lib. 14.

CAPVT QVARTVM.

Lyræ ſeptichordis præſtatnia, & quanti apud veteres eſſet, demonſtratur.

TANTOPERE autem veteribus illis probabatur hæc ſeptichordis lyra, vt nullum aliud genus adhiberetur in Muſicis, & apud Lacedæmonios legibus quoque vetitum, & interdictum eſſet, ne plures, quàm ſeptem neruos haberent lyræ, quod confirmat Cicero in 2. de legibus, vbi ait: Si quidem illa ſeuera Lacedæmon neruos iuſſit, quòd plures, quàm ſeptem haberet in Timothei fidibus incidi: id confirmat etiam (& ſi alio modo hoc exemplum reciter) Athenæus, qui ait in 14. Ἀρτέμων δ᾽ ἐν πρώτῳ περὶ Διονυσιακοῦ συστήματος Τιμόθεόν φησι τὸν Μιλήσιον παρὰ τοῖς πολλοῖς δόξαι πολυχορδοτέρῳ συστήματι χρήσασθαι τῇ μαγάδιδι, διὸ παρὰ τοῖς Λάκωσι εὐθυνόμενον, ὡς

παρα-

παραφθείρῃ τὴν ἀρχαίαν μουσικὴν, καὶ μέλλοντος τινος ἐκτέμνειν αὐτοῦ τὰς περιττὰς τῶν χορδῶν δεῖξαι παρ' αὐτοῖς ὑπάρχοντα Ἀπολλωνίσκον πρὸς τὴν αὐτὴν σύνταξιν ἰσόχορδον λύραν ἔχοντα, καὶ ἀφεθῆναι. i. Artemon in primo de Dionyſij columna ſepulchrali Timotheum dicit Mileſium multis viſum eſſe plurium neruorum vti ſyſtemate, quare & apud Lacones fuiſſe reum factum, quaſi antiquam Muſicam deprauaret, & cũ iam quidam eſſet illi abſciſſurus ſuperuacuos neruos, demonſtraſſe, quod apud ipſos eſſet Apollinis ſimulachrum eodem ordine totidem neruorum lyram habens, & ideo eſſe dimiſſum. Quo ex loco etiam apertè demõſtratur, quod nos ſupra diximus, idem eſſe lyram cum magadi. Nam quod hic dicit magadi, Cicero dicit fidibus, & Timotheus ſe excuſando probat Apolloniſcum apud eos habuiſſe lyram totidem chordarum, quod erat in eius magadi, niſi enim idem fuiſſe magadis cum lyra, non bona fuiſſet excuſatio, in quo tamen falli crediderim Artemonem, nam conſtat Timotheum fuiſſe expulſum à Spartiatis, non autem veniam (vt ille dicit) impetraſſe, nam extat adhuc conſultum de eo factum inſigne Spartiatarum lingua ſ literam in r vertentium, quod recitat Boethius in primo de Muſica. Huius quoque rei meminit Plutarchus in inſtitutis Laconum, vbi etiam Terpãdrum expulſum ea de cauſa dicit, εἰ δέ τις παραβαίνοι τι τῆς ἀρχαίας μουσικῆς οὐκ ἐπέτρεπον, ἀλλὰ καὶ τὸν Τέρπανδρον ἀρχαιότερον ὄντα, καὶ ἄριστον τῶν καθ' ἑαυτὸν κιθαρῳδῶν, καὶ τῶν ἡρωικῶν πράξεων ἐπαινέτην ὅμως οἱ ἔφοροι ἐζημίωσαν, καὶ τὴν κιθάραν αὐτοῦ προσεπαττάλευσαν φέροντες, ὅτι μίαν μόνην χορδὴν ἐνέτεινε περισσοτέραν τοῦ ποικίλου τῆς φωνῆς χάριν, μόνα γὰρ τὰ ἁπλούστερα τῶν μελῶν ἐδοκίμαζον. Τιμοθέου δὲ ἀγωνιζομένου τὰ κάρνεια εἷς τῶν ἐφόρων μάχαιραν λαβὼν ἠρώτησεν αὐτὸν ἐκ ποτέρου μερῶν ἀποτέμοι τὰς πλείους τῶν ἑπτὰ χορδῶν. i. ſi quis excederet antiquam muſicam non patiebãtur], ſed etiam Terpandrum antiquiſſimum, & optimum ſui temporis citharœdum, & heroicorum faci-

norum

norum laudatorem tamē Ephori mulctauerunt, & illius citharam auferentes publicè appenderunt, quia vna chorda amplius intendiſſet ad maiorem variatæ vocis venuſtatem: ſola enim ſimplicia carmina probabant. Cum verò Timotheus certaret Carneia vnus Ephororū gladio accepto, quęſiuit ex eo, qua ex parte mallet abſcindi, quæ plures eſſent, quàm ſeptem chordæ. Hoc quoque, quod de Lacedęmone diximus, comprobauit Emerepis Ephori factum, qui Phrynidis Muſici duas ex nouem fidibus aſcia abſcidit, dicens, μὴ κακούργει τὴν μουσικήν; ideſt ne deprau es Muſicam, quod ante Timothei factum euenit; meminit.n.vtriuſq; Plutarchus in Agide his verbis, σὺ δὲ Ἐμπρεπῆ μὲν ἐπαινεῖς ἔφησεν, ὅς ἐφορεύων, Φρύνιδος τοῦ μουσικοῦ σκεπάρνῳ τὰς δύο τῶν ἐννέα χορδῶν ἐξέτεμε, καὶ τοὺς ἐπὶ Τιμοθέῳ πάλιν τὸ αὐτὸ τοῦτο πράξαντας. ideſt, Tu ſanè Emerepem laudas, qui Ephorus Phrynidis Muſici aſcia duas ex nouem chordis abſcidit, & eos, qui in Timotheo rurſus idem illud factitarunt. Et Philoſophorum Princeps ille Socrates ab Oraculo admonitus (vt ipſemet recitat apud Platonem in Apologia) ſcilicet vt Muſicam exerceret, hoc vno voluit instrumento vti, & iam ſenex lyra diſcere, vt teſtatur apud Ciceronem Cato in Senectute, quaſi nullum aliud in Muſicis inſtrumentum viro graui, & erudito dignum exiſtimaret. Et Epaminondæ Græciæ Principi maximæ eſt laudi tributum, quòd fidibus præſtantiſſimè caneret, & Themiſtocles (vt inquit Cicero) cum aliquot annis ante recuſaſſet lyram, habitus eſt indoctior. Quare diuinus Plato in Politia, lyram tantum, & citharam admittit in ciuitatibus, & in agris fiſtulam, quæ eodem conſtat numero, & harmonia; Nam eſt fiſtula diſparibus ſeptem compacta cicutis. Cætera verò omnia inſtrumenta, & cōcentuum genera non recipienda cenſet, eſt enim in 3. ſic cum Glaucone loquens Socrates οὐκ ἄλλ' ἦν δ' ἐγὼ πολυχορδίας γε, οὐδὲ παναρμονίου ἡμῖν δεήσει, ἐν ταῖς ᾠδαῖς τε, καὶ μέλεσιν, οὔμοι ἔφη φαίνεται. Τριγώνων

ἄρα,

ἄρα, καὶ πηκτίδων, καὶ πάντων ὀργάνων ὅσα πολύχορδα, καὶ πολυαρμόνια δημιουργοὺς οὐ θρέψομεν; οὐ φαινόμεθα, τί δὲ αὐλοποιοὺς, ἢ αὐλητὰς παραδέξῃ εἰς τὴν πόλιν, ἢ οὐ τοῦτο πολυχορδότατον, καὶ αὐτὰ τὰ παναρμόνια αὐλοῦ τυγχάνει ὄντα μιμήματα; δηλαδὴ, ἦδ' ὅς, λύρα δή σοι, καὶ κιθάρα λείπεται, καὶ κατὰ πόλιν χρήσιμα, καὶ αὖ κατὰ ἀγροὺς τοῖς νομεῦσι σύριγξ ἄν τις εἴη; ὡς γοῦν ἔφη λόγος ἡμῖν σημαίνει. ideſt, non igitur inquam ego nobis opus erit multis fidibus, & omni harmonia in modulis, & cantibus, non mihi dixit ille videtur, Trigonorum igitur, & pectidarum, & omniũ inſtrumentorum, quæcunque multarum ſunt fidium, & ex pluribus conſtant harmonijs artifices non alemus, non videtur. Num igitur tibiarum artifices, & tibicines recipies in ciuitatem? annon hoc genus plurimis conſtat fidibus, & ipſa illa, quæ ex omnibus conſtat harmonijs, tibiarum ſunt imitatio? profecto, inquit ille, lyra iam tibi, & cithara relinquuntur in ciuitate vtiles, & rurſus in agris, Paſtoribus ſit fiſtula. ſic ſanè inquit, vt ratio nobis demonſtrat. Quod ſanè genus Muſicæ ἁπλῆν μουσικὴν, appellat idem Plato, in eodem libro, ideſt ſimplicem muſicam, & ait eam ἐντίκτειν τὴν σωφροσύνην, ideſt parere temperantiam. ait enim οἱ δὲ δὴ νέοι δῆλον ἐγὼ δῆλον, ὅτι ἐκλαβήσονταί σοι δικαστικῆς εἰς χρείαν ἰέναι τῇ ἁπλῇ ἐκείνῃ μουσικῇ χρώμενοι, ἣν δὴ ἔφαμεν σωφροσύνην ἐντίκτειν. cuius quidem Muſicæ, ſuæ etiam Reipublicæ cuſtodes, & Principes præditos vult eſſe, ne tanto careant bono, & omnibus partibus ſint perfecti: hanc veram Muſicam vocat Polybius in quarto τὴν γ' ἀληθῶς μουσικὴν, quam ait omnibus hominibus expedire, vt exerceatur, ſed Arcadibus eſſe neceſſarium. ait enim, πᾶσι μὲν ἀνθρώποισι ὄφελος ἀσκεῖν, ἄρκασι δὲ, καὶ ἀναγκαῖον. Hinc Romani quoq; vbique in ſacris hanc ſeptichordem lyram adhibebant. Dionyſius lib. 7. Antiq. Roman. καὶ κιθαρισταὶ λύρας ἑπταχόρδους ἐλεφαντίνας, καὶ τὰ λεγόμενα βάρβιτα κέρκοντες, ὧν παρὰ μὲν ἕλλησιν ἐκλέλοιπεν ἡ χρῆσις ἐπ' ἐμοῦ πάτριος οὖσα,

παρὰ δὲ ῥωμαίοις ἐν ἁπάσαις φυλάττεται ταῖς ἀρχαίαις θυηπολίαις, idest, & citharistæ (sequebantur) lyras septichordes eburneas, & quæ vocantur barbita, pulsantes, quorum vsus apud Græcos obsoleuit meo tempore, cum patrius esset; apud Romanos in omnibus retinetur antiquis sacris. Quare etiam sapientissimi veteres fabulati sunt Mineruam cum inuenisset tibias indignatam proiecisse, de qua Melanippides in Marsia sic ait, τὰ μὲν ἀθάνατα ὄργανα ἔρ᾽ ῥιψέτε ἱερᾶς ἀπὸ χειρὸς, εἶπέτε ἔρ᾽ ῥέτε αἴσχεα σώματι λύμα. idest, Dea quidem instrumenta abiecit sacra è manu dicens, abite in malum, dedecus corpori, & turpitudo, & Ouidius lib. 3. de arte Amandi,

Tu procul hinc dixit, non es mihi tibia tanti,
Vt vidit vultus Pallas in amne suos.

Et Propertius lib. 2. Eleg.

Hic locus est in quo tibia docta sones,
Quæ non iure vado Mæandri iacta natasti,
Turpia cum faceret Palladis ora tumor.

Hyginus in fab. quoque meminit, quam fabellam eleganter tetigit Ioannes Casa in illo libello Hetrusco sermone conscripto, qui Galateus inscribitur, in quo de moribus disputat. ait enim, La Dea Pallade, secondamente che già mi fù detto da certi letterati, si dilettò vn tempo di sonare la Cornamusa, & era di ciò solenne maestra, auenne che sonando ella vn giorno à suo diletto sopra vna fonte, si specchiò nell'acqua, & auedutasi de' noui atti, che sonando le conueniua fare co'l viso, se ne vergognò, & gittò uia quella Cornamusa, &c. Quam fictionem, & fabulam laudat Aristoteles in octauo Polit. quasi per hoc demonstrare voluerit tibias non esse ciuitatibus vtiles, quia longius absint ab humanitate, & eruditione, ait enim: φασὶ γὰρ τὴν Ἀθηνᾶν εὑροῦσαν ἀποβαλεῖν τοὺς αὐλοὺς, οὐ κακῶς μὲν ἔχει φάναι, καὶ διὰ τὴν ἀσχημοσύνην τοῦ προσώπου τοῦτο ποιῆσαι δυσχεράνασαν τὴν θεὸν, οὐ μὴν ἀλλὰ μᾶλλον εἰκὸς, ὅτι πρὸς τὴν διάνοιαν οὐδέν ἐστιν ἡ παιδεία

δεία τῆσ αὐλήσεωσ, τῇ δ' Ἀθηνᾷ τὴν ἐπιστήμην περιτίθεμεν, καὶ τὴν τέχνην. idest, aiunt enim Mineruam inuentas abiecisse tibias, non incongruum sanè est dicere, quòd etiam ob deformitatem faciei indignata id fecerit Dea, verumtamen magis consentaneum, quia nihil ad animum faciat delectatio tibiarum, Mineruæ enim ascribimus scientiam,& artem; cui opinioni videtur subscribere Fulgentius in tertio, vbi ait: Ergo post artem musicam Minerua reperit tibias, quas omnis doctus in Musicis sonet, has propter sonorum despuit paupertatem, inflatas verò buccas ideo risisse dicunt, quòd tibia ventosè in musicis sonet, & idiomatum proprietate amissa sibilet potius rem, quàm enunciet. Ideo illam iniustè sufflantem omnis quicunq; est doctor, ridet, vnde eas etiam Minerua, idest sapientia exprobrans proijcit, quas Marsya assumit, Marsya enim Græcè quasi μωρὸσ, solus qui in arte musica præponere tibiam voluit citharæ. Quo etiam in loco Aristoteles improbat, & reijcit ὄργανα τὰ πολύχορδα, idest instrumenta, quæ pluribus constant neruis. Sapientissimus quoque Homerus, à quo ceu fonte perenni omnium scientiarum, & artium fundamenta, & quasi principia manarunt, nullum aliud probat musici instrumenti genus, nisi lyram, quam appellat ipse φόρμιγγα, quam adeo excellere, & præstare arbitratus est, vt eius quoque Deos faciat auditores, quasi velit Deorum lætitiam, & fœlicitatem in ea audienda cumulari, vt nihil maius, neque præstantius desiderari possit; ait enim in primo Iliad. vbi Deos ducentes conuiuia inducit.

Δαίνυντ', οὐδέ τι θυμὸσ ἐδεύετο δαιτὸσ ἐίσησ,
Οὐ μὲν φόρμιγγοσ περικαλλέοσ, ἣν ἔχ' Ἀπόλλων,
Μουσάων θ', αἳ ἄειδον ἀμειβόμεναι ὀπὶ καλῇ.
Ducebant epulas, animoq; optabile mensa
Nullum aberat, lyra non pulcherrima, quam vrget
Apollo,

Et Musæ alterno, quæ reddunt carmine voces.

Quem imitatus Dantes Aligerius in Paradiso cęlestibus Choris tantum lyram tribuit, vt Cant. xv.

Silentio pose à quella dolce lira,
Et fece quietar le sante chorde,
Che la destra del Ciel allenta, e tira.

Et libro xxiii ait,

Qualunque melodia più dolce suona
Quà giù, & più à se l'anime tira,
Parebbe nube, che squarciata tona
Comparata al sonar di quella lira,
Onde si coronaua il bel zaffiro. &c.

nec vnquam meminit vllius alius instrumenti, præter lyram. Idem Homerus omnibus in conuiuijs eam adhibet, vt quasi compotationum, & commessationum nimiam moderetur, & coerceat intemperantiam, & conuiuarum temperatam, & honestam cumulet lætitiam, vt facit in conuiuio Menelai; Quinetiam in lasciuo procorum conuiuio non aliud genus instrumenti adhibuit, & citharœdum illum Phemium inuitum canere inducit, quasi indignaretur, quòd tam præclarum genus harmoniæ in tam lasciuo hominum conuiuio adhiberetur, ait enim Homerus in primo Odyss.

Κύρυξ δ' ἐν χερσὶ κιθάριν περικαλλέα θῆκε
Δέιπνυ πασσάμενος μυθήσεαι ὅττεό σε χρῆ
Φημίῳ, ὅσ ῥ' ἄειδε παρὰ μνηστῆρσιν ἀνάγκη.

Formosam Præco citharam conuiuia ducens
Imposuit manibus Phemio, quòd opus tibi dixit
Eia canas, cecinitq; metu compulsus Amantum.

Quem imitatus Vergilius in lasciuo Aeneæ, & Didonis conuiuio

uiuio, non aliud voluit genus adhibere, quàm citharam, ideſt lyram; ait enim,

———————— Cithara crinitus Ioppas
Perſonat aurata, docuit qua maximus Atlas.

Hac Achillem inſtituit Chiron, & Herculem, quare Homerus Achillem inducit pulſantem lyram, cum ad eum legati Agamemnonis accederent, ait enim in α Iliadis,

Τὸν δ' εὗρον φρένα τερπόμενον φόρμιγγι λιγείῃ. ideſt,
Hunc animos dulci offendere lyra exhilarantem.

Et etiam Orpheus in Argonautica dicit Heroas illos cum adijſſent Chironem inueniſſe iuxta illum ſtantem Achillem, & pulſantem lyram; ait enim,

Κεῖτο μέγας Κένταυρος, ἀπηρήρειστο δὲ πέτρῃ
Ἱππείῃσιν ὁπλαῖσι τανυσσάμενος θοὰ κῶλα,
Ἀγχοῦ δ' ἱστάμενος Θέτιδος, καὶ Πηλέος υἱὸς
Χερσὶ λύραν ἤρασσε, φρένας δὲ ἐτέρπετο Χείρων.

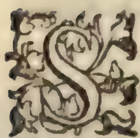
Stratus erat Centaurus ſaxo innixus equinis
Vnguibus, extendens ingentia membra, proculq;
Conſtiterat Thetidis, Peleiq; inuicta propago
Pulſans fila lyra, Chironq; triumphat alumno.

Et Cretenſes quoque prælia ingredi ſolitos præcinente lyra ſcribit Athenęus, & Aulus Gellius libro primo, cap. vndecimo. Multi quoque ex barbaris etiam conſueuerant cum lyra legationes inire, quotieſcunque hoſtium animi eſſent placandi, & ad lenitatem reuocandi, idque præcipuè Getas facere ſolitos, teſtis eſt Theopompus in quadrageſimaſexta hiſtoriarum, vbi ait, Γέται κιθάρας ἔχοντες, καὶ κιθαρίζοντες τὰς ἐπικηρυκείας ποιοῦνται. ideſt, Getæ citharas tenentes, & eas pulſantes legationes ineunt.

Cauſæ

CAPVT QVINTVM.

Causæ duæ potissimæ afferuntur, propter quas lyra septichordis tantopere probaretur, eruditionis, & animi remissionis: in prima probatur multum posse musicam ad mores informandos ex Platone, lyramq; potissimum esse accommodatam ad mores ἠθικωτάτην multis de causis. in secunda necessariam esse animi remissionem, & nullam potuisse meliorem inueniri, quàm Musicam, & potissimum lyram, quæ habeat iucundum simul, & honestum.

ED cum satis iam sit dictum, quam valde apud veteres hoc genus Musicæ, idest instrumentum lyræ esset acceptum, quærendum videtur, qua id ratione factum sit, vt tantopere probaretur. Videoque duas potissimum fuisse causas: primum (vt verbis vtar Aristotelis) παιδείας ἕνεκεν, καὶ καθάρσεως, idest eruditionis, & expurgationis gratia: secundo παιδιᾶς, καὶ διαγωγῆς, idest recreationis, & ocij gratia, quas etiam causas, sed potissimum posteriorem videtur etiam probasse doctissimus vir Zarlinus in prima parte suarum institut. cap. 3. Eruditionis igitur gratia primum est inducta hac de causa, quia animaduerterant maximam esse vim Musicæ in anima, & eam secundum varios eius sonos, & harmonias mutari, & sequi tanquam ceram, quocunque torqueat, ipsa enim est (vt inquit Aristoteles in 8. Polit.) ἀρχὴ πάντων, idest omnium rerum initium, quare ueteres omnia musica constare dicebant, quod confirmat Psellus in Musica, vbi ait, τὴν μουσικὴν οἱ παλαιοὶ συνέχειν εἶπον τὸ πᾶν. idest, Musicam veteres dixerunt continere vniuersa. Præterea videbant eandem Musicam mores posse componere, & variare, vt loco adducto confirmat Aristoteles, ubi ait, καθάπερ ἡ γυμναστικὴ σῶμα ποιόν τι

παρα-

παρασκευάζει, καὶ τὴν μουσικὴν τὸ ἦθος ποιόν τι ποιεῖν ἐθίζουσαν δύνασθαι. ideſt, Quemadmodum gymnaſtica qualitate quadam corpus afficit, Muſicam quoque mores variare aſſuetam poſſe (conſentaneum eſt) Quod ſæpius confirmat Plato, vt in tertio de Rep. vbi ait, ἆρ' οὖν ἦν δ' ἐγὼ ὦ Γλαύκων τούτων ἕνεκα κυριωτάτη ἐν μουσικῇ τροφή, ὅτι μάλιστα καταδύεται εἰς τὸ ἐντὸς τῆς ψυχῆς ὅτε ῥυθμὸς, καὶ ἁρμονία, καὶ ἐρρωμενέστατα ἅπτεται αὐτῆς φέρουσα τὴν εὐσχημοσύνην, καὶ ποιεῖ εὐσχήμονα, ἐάν τις ὀρθῶς τραφῇ, εἰ δὲ μὴ ἐναντίον. ideſt, Nunquid inquam ego ò Glaucon his de cauſis potiſſima eſt in Muſica educatio, quia pręcipuè ingreditur in interna animæ rhythmus, & harmonia, & fortiſſimè mouet eam, afferens venuſtatem, & efficit ſpecioſum, ſi quis rectè fuerit educatus, ſin minus contrarium. Et Plutarchus in opuſc. περὶ δεισιδαιμονίας, ideſt, de ſuperſtitione. hanc Platonis opinionē ita recitat, μουσικὴν φησὶν ὁ Πλάτων ἐμμελείας, καὶ εὐρυθμίας δημιουργὸν ἀνθρώποις ὑπὸ θεῶν οὐ τρυφῆς ἕνεκα, καὶ κνήσεως ὤτων δοθῆναι, ἀλλὰ τὸ τῆς ψυχῆς περιόδων, καὶ ἁρμονιῶν ταραχῶδες, καὶ πεπλανημένον ἐν σώματι μούσης, καὶ χάριτος ἐνδείᾳ πολλαχῇ δι' ἀκολασίαν, καὶ πλημμέλειαν ἐξυβρίζον αὖθις εἰς τάξιν ἀνελίττουσαν οἰκείως, καὶ περιάγουσαν παρεῖναι. ideſt, Muſicam dicit Plato concentus, & concinnitatis artificem hominibus à Deis datam non luxus gratia, & pruritus aurium, ſed ut animi periodorum, & harmoniarum turbulentia, & error in corpore muſæ, & gratiæ inopia, ſæpius propter incontinentiam, & fluctuationes ſeſe efferens ad iniuriam in ordinem, redigi, & quaſi in gyrum rationis reuocari poſſit. & in lib. de Muſica pluribus id agit, vbi ait, Φανερὸν οὖν ἐκ τούτων, ὅτι τοῖς παλαιοῖς τῶν ἑλλήνων εἰκότως μάλιστα πάντων ἐμέλησε πεπαιδεῦσθαι μουσικὴν, τῶν γὰρ νέων τὰς ψυχὰς ᾤοντο δεῖν διὰ μουσικῆς πλάττειν τε, καὶ ῥυθμίζειν ἐπὶ τὸ εὔσχημον χρησίμης δηλονότι τῆς μουσικῆς ὑπαρχούσης πρὸς πάντα, καὶ πᾶσαν ἐσπουδασμένην πρᾶξιν. ideſt, perſpicuum igitur ex his eſt, quòd iure optimo veteres

illi

illi Græci hoc imprimis curabant, vt musica erudirentur; Iuuenum enim animos arbitrabantur per musicam fingi, & accommodari ad honestatem, cum musica scilicet conducat ad omnia, & omnem actionem cũ virtute coniunctã. & mox ait, ἀλλὰ οἱ μὲν πολλοὶ εἰκῆ μανθάνουσιν ὃ ἂν τῷ διδάσκοντι, ἢ τῷ μανθάνοντι ἀρέσει, οἱ δὲ συνετοὶ τὸ εἰκῆ ἀποδοκιμάζουσι, ὥσπερ Λακεδαιμόνιοι τὸ Παλαιὸν, καὶ Μαντινεῖς, καὶ Πελληνεῖς, ἕνα γάρ τινα τρόπον, ἢ παντελῶς ὀλίγους ἐκλεξάμενοι, οὓς ᾤοντο περὶ τὴν τῶν ἠθῶν ἐπανόρθωσιν ἁρμόττειν αὐτῇ τῇ μουσικῇ ἐχρῶντο. idest, Sed multi temerè, vel casu discunt, quod sibi, vel docenti placet, prudentes verò reijciunt casum hunc, vt Lacedęmonij antiquitus, & Mantinenses, & Pellenæi, vnum enim modum, vel omnino perexiguos seligentes, quos arbitrabantur ad morum commendationem congruere, ipsa musica vtebantur. Quam Platonis opinionem probat Cicero in secundo de legibus, vbi ait, Assentior Platoni nihil tam facile in animos teneros, atque molles influere, quàm varios canendi sonos, quorum dici vix potest quanta uis sit in vtranque partem, namque & incitat languentes, & languere facit excitatos, & tum remittit animos, tum contrahit, Ciuitatumque hoc multarum in Græcia interfuit antiquum vocum conseruare modum, quarum mores lapsi ad mollitiem pariter sunt immutati cum cantibus, aut hac dulcedine, corruptelaque deprauati, vt quidam putant, aut cum seueritas eorum ob alia vitia cecidisset, tum fuit in animis, auribusque mutatis etiam huic mutationi locus, hęc Cicero. Quam sententiam Platonis, & Ciceronis confirmat in quarto historiarum Polyb. vbi ait, Ἄξιον βραχὺ διαπορῆσαι περὶ τῆς Κυναιθέων ἀγριότητος πῶς ὄντες ὁμολογουμένως Ἀρκάδες τοσοῦτο κατ᾽ ἐκείνους τοὺς καιροὺς διήνεγκαν τῶν ἄλλων ἑλλήνων ὠμότητι, καὶ παρανομίᾳ, δοκοῦσι δέ μοι διότι τὰ καλῶς ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐπινενοημένα, καὶ φυσικῶς συντεθεωρημένα, περὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν Ἀρκαδίαν, ταῦτα δὴ πρῶτοι, καὶ

μόνοι

μόνοι τῶν Ἀρκάδων ἐγκατέλιπον· μουσικὴν γὰρ τήν γε ἀληθῶς μουσικὴν πᾶσι μὲν ἀνθρώποις ὄφελος ἀσκεῖν Ἀρκάσι δὲ, καὶ ἀναγκαῖον. ideſt, Operæpretium eſt paululum inquirere de Cynethenſium feritate, cur cum abſque controuerſia Arcades ſint, tantum illis temporibus cæteris Græcis omnibus præſtiterunt crudelitate, & impietate. Videntur mihi profectò (in id malum deueniſſe) quod ea quæ ſapienter à maioribus fuerant excogitata, & ſecundum naturam indagata ad eorum vtilitatem omnium, qui Arcadiam incolerent, ea illi primi, & ſoli omnium Arcadum reliquerunt. Muſicam enim (de vera Muſica loquor) omnibus hominibus vtile eſt exercere Arcadibus etiam neceſſarium, quo in loco apparet quantam vim habeat in animis recta Muſica, cum dicat Polybius feritatem Cynethenſium ex eo natam, quod muſicam deſeruerint, quod confirmat paulo poſt dicens, Ταῦτα μὲν οὖν ἡμῖν, εἰρήσθω χάριν τοῦ μηδεμίαν πόλιν τὸ κοινὸν ἦθος διαβάλλεσθαι τῶν Ἀρκάδων, ὁμοίως δὲ, καὶ τοὺς μὴ νομίσαντας ἐνίους τῶν κατοικούντων τὴν Ἀρκαδίαν περιουσίας χάριν τὰ κατὰ μουσικὴν ἐπὶ πλεῖον ἀσκεῖσθαι, παρ' αὐτοῖς ὀλιγωρεῖν ἐγχειρῆσαι τούτου τοῦ μέρους, ἔτι δὲ καὶ Κυναιθέων ἕνεκα, ἵνα ἄν ποτ' αὐτοῖς ὁ Θεὸς δῷ τραπέντας πρὸς παιδείαν ἡμερώσειν αὐτοὺς, καὶ μάλιστα ταύτης πρὸς μουσικὴν, οὕτω γὰρ μόνως ἂν λήξαιεν τῆς τότε περὶ αὐτοὺς γενομένης ἀγριότητος. ideſt, Hæc nobis igitur ſint dicta, primum ne vlla ciuitas communem Arcadum conſuetudinem reprehendat, deinde, ne aliqui ex his, qui incolunt Arcadiam, exiſtimantes, apud ipſos impenſius exerceri muſicam luxus ſuperuacanei gratia, hanc partem negligere incipiat, poſtremo verò Cynethenſium quoque cauſa, ſi vnquam illis dederit Deus, vt conuerſi ad eruditionem, & præſertim hanc, quæ ex muſica ſumitur, miteſcant. hoc enim ſolum pacto ceſſaret, hæc quæ in illis fuit feritas. Hanc rem videtur confirmare etiam Euripides in Medea, qui (vt auctor eſt Plutarchus in connub. præceptis) αἰτιᾶται τοὺς τῇ λύρᾳ χρωμένους

μένους παρ' οἶνον, ἔδει γὰρ ἐπὶ τὰς ὀργὰς, καὶ τὰ πένθη μᾶλλον τὴν μουσικὴν παρακαλεῖν, ἢ προσεκλύειν τοὺς ἐν ταῖς ἡδοναῖς ὄντας. idest, accuſat eos, qui lyra abuterentur ad potum, oporrebat enim ad iras compeſcendas, & luctus aduocare potius, quàm ad eneruandum eos, qui voluptatibus volutarentur. idem ſentit Plutarchus in lib. quòd non licet ſecundum Epicurum ἡδέως ζῆν ſuauiter viuere. illum enim exagitat, quòd muſicam ſuauitatis honeſtiſſimum genus reijciat, & ſcurrilia oblectamenta recipiat. Quare arbitrati ſunt optima Harmoniarum genera, & inſtrumenta eſſe ſeligenda, & ſuis ciuitatibus tribuenda, vt ad eruditionem optimo illo, & liberali ſono informarentur, cætera verò, quæ mollia eſſent, & animos poſſent ſonorum corruptela deprauare à ſuis ciuitatibus reiecerunt. inter Harmonias autem omnes imprimis Doricam receperunt, ea enim maximè ad virtutem informat, & neſcio quid præſtans, & magno quolibet viro dignum in ſe retinet. Alij etiam Lydiam, quã maximè mulieribus congruam nonnulli dicunt, & proximam eſſe Doricæ; Alij etiam Phrygiam cum Dorica receperunt; Deinde inſtrumenta, quę magis eſſent apta, & accommodata ad eruditionem, & mores pueris pręſertim optimos ingerendos elegerunt, cætera verò reiecerunt, & tanquam deprauatoribus peſſimis, & morum corruptoribus ciuitates etiam purgandas exiſtimarunt. Quod vterque Plato, & Ariſtoteles Philoſophorum omnium facillimè Principes in ſuis faciunt libris de Repub. Plato in tertio, Ariſtoteles in octauo. Quare hoc facto apud Platonem, inquit Socrates, νὴ τὸν κύνα λελήθαμέν γε διακαθαίροντες πάλιν, ἣν ἄρτι τρυφᾶν ἔφαμεν πόλιν. idest, per canem purgauimus quaſi inſcij rurſus, quam dudum delitioſam eſſe dicebamus ciuitatem. Et Pherecrates Comicus (vt auctor eſt Plutarchus in Muſica) vt demonſtraret veterem muſicam deprauatam induxit Muſicam ἐν γυναικείῳ σχήματι ὅλην κατῃκισμένην τὸ σῶμα. ideſt, habitu muliebri totam laceratam,

ceratam, atque proſciſſam, & iuſtitiam ab ea quærentem cauſas, illamque referentem, & Muſicos, qui illam deprauarent prodentem. leguntur apud Plutarchum adhuc carmina ad 25. idem alios quoque Comicos factitaſſe dicit Plutarchus. Inter omnia autem inſtrumenta nullum ipſis viſum eſt virtuti, & eruditioni propinquius, & aptius, quodque magis bonos poſſet mores inducere, quàm lyra ſeptichordis, quæ nec mollis eſſet, & deprauata, nec etiam illiberalis, ideſt βάναυσος, vt de Tibijs, & Eptagonis, trigonis quoque eſt iudicatum. Hæc enim duo præcipuè in eligendis inſtrumentis obſeruabantur, vt colligitur ex Ariſtotele, qui ait in Politica, συμβαίνει δ' ἂν περὶ τὴν μάθησιν, εἰ μήτε τὰ πρὸς τοὺς ἀγῶνας τοὺς τεχνικοὺς συντείνοντα διαπονοῖεν, μήτε τὰ θαυμάσια, καὶ περιττὰ τῶν ἔργων, ἃ νῦν ἐλήλυθεν εἰς τοὺς ἀγῶνας. ideſt, ſpectat autem ad eruditionem, ſi neque his, quæ ad ludos illiberales ſpectent, detur opera, neque admirandis, & ſuperuacuis inſtrumentis, qualia nunc in ludos ſunt inuenta. Quod autem ad hanc electionem inſtrumentorum ventum fuerit ab antiquis, & qua ratione docet Ariſtoteles in Politicis, vbi ait Tibias fuiſſe inductas in Lacedęmoniorum, & Athenienſium ciuitates, & πρὸς τὰς μαθήσεις eſſe ſine iudicio adhibitas, deinde addit, ὕστερον δὲ ἀπεδοκιμάσθη διὰ τῆς πείρας βέλτιον δυναμένων κρίνειν τὸ πρὸς ἀρετὴν, καὶ μὴ πρὸς ἀρετὴν συντεῖνον. ideſt, rurſus verò reprobatæ ſunt ob experientiam, cum melius poterant diiudicare, quid ad virtutem, quidue minimè ſpectaret. Lyra autem ideo magis ad virtutem tendere eſt iudicata, quàm alia, & ad eruditionem τὴν παιδείαν eſſe accommodatior, quia eſt inſtrumentum ἠθικώτατον, ideſt (ſi ita Latinè dici poteſt) moraliſſimum, hoc eſt maximè ad mores hominum ſpectans. Huiuſmodi autem inſtrumenta maximè adhibenda ſunt ad inſtitutionem, quod etiam in harmonijs euenit, vt ſcilicet quæ eſſent ἠθικωτέραι probarentur, vt de Dorica.

Quod enim τὰ ἠθικὰ, ideſt moralia eſſent optima, & ad eruditionem aptiſſima confirmat Ariſtoteles, qui de Harmonijs loquens ait, οὐ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον πάσαις χρηστέον, ἀλλὰ πρὸς τὴν παιδείαν ταῖς ἠθικωτάταις. ideſt, non eodem vero modo omnibus vti oportet harmonijs, ſed ad humanitatem, ſiue eruditionem, moraliſſimæ ſunt adhibendæ, & paulo poſt πρὸς δὲ παιδείαν ὥσπερ εἴρηται τοῖς ἠθικοῖς τῶν μελῶν χρηστέον, καὶ ταῖς ἁρμονίαις ταῖς τοιαύταις, τοιαύτη δὲ ἡ δωριστί. ideſt, ad eruditionem verò, vt dictum eſt, moralibus ſonis eſt vtendum, & harmonijs, huiuſmodi autem eſt Dorica. Reliqua verò inſtrumenta, & concentuum genera fuere reiecta, quia ſcilicet eſſent πρακτικὰ, καὶ ἐνθουσιαστικά. ideſt operoſa, & animos corripientia. In hæc enim tria fuiſſe partitam Muſicę facultatem apud veteres ex eodem habetur Ariſtotele in eodem loco, nempe ἠθικὰ πρακτικὰ, καὶ ἐνθουσιαστικά. vbi etiam Platonem carpit, quòd Phrygiam harmoniam in ſuam Rempublicam admiſerit, cum tibias prohibeat, quæ eiuſdem ſunt vis, ambo enim ὀργιαστικὰ, καὶ παθητικὰ, ideſt, quæ iram concitent, & animos, & pathetica, ideſt affectus mouentia. Quæ vtinam genera Muſicæ noſtra hac deprauata tempeſtate non adeo vſurparentur ab omnibus, ex quo factum eſt, vt Muſica nullo amplius ſit animis adiumēto, ſed in damnum, & perniciem adoleſcentium, & etiam mulierum ſit conuerſa. Nam omnia, quæ à Platone, & Ariſtotile improbantur inſtrumenta polychorda, ſcilicet illa, & παναρμόνια hac noſtra tempeſtate maximò ſunt loco, & precio, omnesq; illa cupidè amplectuntur. Quæ tantum abſunt vt proſint, & animos ad aliquod virtutis genus impellant, vt eorum etiā ſint peſſima pernicies, & omnium virtutum ſemina, atque igniculos, ſi quę in animis adoleſcentium reſident, reprimāt, ſopiant, & penitus demum extinguāt, ad mollitiemq; tantum, & libidinem peſſimam animorum corruptelam excitent, & inflamment, & de hoc muſicę genere loquebatur ille Ephorus in proęmio τῆς ὅλης πραγ-

ματείας, vbi dicebat (quemadmodum refert Polybius in 4. historiarum) ἐπ' ἀπάτη, καὶ γοητεία παρεισῆχθαι τοῖς ἀνθρώποις, ad fallendos, & deludendos homines esse inductam. Quod autem lyra (vt ad rem nostram reuertamur) quæ nunc nullo est loco, lyra inquam hęc septichordis sit ἠθικωτάτη, i. moribus aptissima, perspicuum fit ex effectu, & ex proportione, quam habet cum anima, & mente nostra, quæ etiam ipsa septenario constat, & harmoniam efficit διὰ πασῶν, vt postea dicetur. Id præterea probauit Clinias ille Pythagoricus, qui (vt scribit Chamalęon Ponticus) ὁπότε συνέβαινε χαλεπαίνειν αὐτὸν δι' ὀργὴν, ἀναλαμβάνων τὴν λύραν ἐκιθάριζεν. i. si quando ei contingerat ira perturbari, sumpta lyra citharizabat; & interrogatus cur id faceret, respondebat καταπραΰνομαι, i. placor, Pythagorā s. suum imitatus, qui (vt scribit Volaterr.) aliquid incepturus lyra ad alacritatem tum animum, tum corpus excitabat. Id confirmauit etiam Citharœdus ille Theophili, qui de hac lyræ musica loquens, ait, μέγας θησαυρὸς ἐστὶ, καὶ βέβαιος ἡ μουσικὴ ἅπασι τοῖς μαθοῦσι, παιδευθεῖσί τε, καὶ γὰρ τὰ ἤθη παιδεύει, καὶ τοὺς θυμοειδεῖς, καὶ τὰς γνώμας διαφόρους καταπραΰνει. idest, magnus, & stabilis thesaurus est Musica omnibus, qui illa erudiuntur, & informantur; Nam & mores instruit, & iracundos, & simultates etiam placat. Quod etiam comprobat Athenæus libro decimoquarto, vbi rationem reddens cur dixerit Homerus lyram esse sociam conuiuij, sic ait:

Καὶ Ὅμηρος διατηρῶν τὴν ἀρχαίαν τῶν ἑλλήνων κατάστασιν λέγει
Φόρμιγγος θ' ἣν δαιτὶ θεοὶ ποίησαν ἑταίρην.

Ὡς καὶ τοῖς εὐωχουμένοις χρησίμης οὔσης τῆς τέχνης. ἦν δ' ὡς ἔοικε, τοῦτο νενομισμένον, πρῶτον μὲν ὅπως ἕκαστον τὸν εἰς μέθην, καὶ πλήρωσιν ὁρμημένον ἰατρὸν λαμβάνειν τῆς ὕβρεως, καὶ τῆς ἀκοσμίας τὴν μουσικὴν, εἶθ' ὅτι τὴν αὐθάδειαν πραΰνει, περιαιρουμένη γὰρ τὴν συγνότητα ποιεῖ πραότητα, καὶ χάραν ἐλεύθεριον. idest, & Homerus vetus Gręcorum obseruans institutū dicit,

Et lyram quam dapibus sociam fecere supremi
Cęlicolæ.

Cælicola. tanquam, & conuiuia ducentibus vtilis ſit ars. Erat autem (vt videtur) legibus conſtitutum vt quiſque, qui ad ebrietatem, & temulentiam perueniſſet, Medicum ſumeret flagitij, & petulantiæ Muſicam, ſiue quia procacitatem moderatur, ablata enim moleſtia efficit comitatem, & lætitiam libero homine dignam. Plato verò ſatis probat lyram ad eruditionem eſſe aptiſſimam, qui in libro ſeptimo de legibus, præcipit poſt literarum perceptionem pueros eſſe tres annos in lyra erudiendos; ait enim, *εἰς μὲν γράμματα παιδὶ δεκέτει σχεδὸν ἐνιαυτοὶ τρεῖς, λύρας δ᾽ ἅψασθαι τρία μὲν ἔτη, καὶ δέκα γεγονόσι ἄρχεσθαι μέτριος ὁ χρόνος, ἐμμεῖναι δ᾽ ἕτερα τρία, καὶ μήτε πλείω τούτων, μήτ᾽ ἐλάττω.* ideſt, ad literas quidem (ſcilicet percipiendas) puero decenni ſufficiunt ferè anni tres, lyra verò vt erudiri incipiant, tres, & decem annos natos tempus eſt idoneum, verſari verò alios tres annos, neque plures his, neque pauciores. Et eodem etiam in loco præcipit, quæ obſeruanda ſint lyræ præceptori, atque diſcipulo. quare etiam appellabatur huius Muſicæ ſcientia *νόμοι κιθαρῳδικοὶ*, ideſt leges lyricæ, quaſi hoc genus cæteris deberet eſſe norma, atque preſcriptum, de quibus mentio eſt apud Platonem in lib. 3. de legibus, vbi genera Muſicæ perſequitur. Ex quo factum eſt quoque, vt hoc ſolum Muſicæ inſtrumentum ab Aſtronomis ſit inter ſtellas relatum, quaſi omnium perfectiſſimum, & preterea dicunt hoc ſignum ſi in aſcendenti aſpiciat naſcentes preclarum neſcio quid portendere, & ſapientes homines, maximeque iuſtos, & Reip. aptos efficere, ſi verò in declinatione aſpiciat peſſimos, quamobrem ſignificare voluerunt id, quod dixit Plato, ſi deprauetur Muſica, hominum etiam mores deprauari. Huius autem lyrę vim perſequitur elegantiſſimè verſibus Pontanus in ſecundo Vranię, vbi ait:

——Ecce nouem cum pectine chordas
Emodulans, mulcetq́; nouo vaga ſydera cantu,

Quo

Quo capta nascentum animæ concordia ducunt
Pectora, concordesq́; animos, sunt ciuica curæ
Iura, placent leges, pacto stant, æqua probantur,
Torquentur sontes, & duro crimina nexu
Plectuntur, iustumq́; foro dominantur in ipso.

Neminem autem moueat, quòd dixerat Pontanus nouem chordas, & non loqui de hac septichordi lyra existimet, nam nouem pro septem posuit ratione metri, quod frequentissimè vsurpari à nobis postea probabitur; Nam & ipsemet auctor apertè demonstrat, se de hac lyra Orphei locutum, præter enim inscriptionem capitis, quæ est de lyra, & Orpheo sic ait paulo post:

Tantum declini præceps lyra sauit ab orbe,
Qua quondam custodem Erebi, ac nigrantia diris
Atria, crudelem, & potuit placare Tyrannum
Threicius Vates, superasq́; reuertere ad auras.

Nec quemquam etiam conturbet, quòd diximus lyræ quoq; Musicam posse deprauari, nam commune est hoc omnium bonorum (quemadmodum in nostris in Ciceronis Oratorem scholijs est disputatum) quæ à Deo Optimo Maximo sunt mortalibus tributa, vt à malis hominibus possint ad perniciem conuerti, vt etiam in eloquentia, & fortitudine, & alijs virtutibus euenit, quin etiam elementa ipsa, & alia, quæ ad hominum beneficia sunt à Deo constituta possunt maximo esse damno si quis illis abutatur, vt ignis, & metalla; Nam (vt ait Dionysius Longinus) ἀφ' ὧν ἡμῖν τὰ ἀγαθὰ, ἀφ' αὐτῶν τούτων, καὶ τὰ κακὰ γίγνεσθαι φιλεῖ. idest, à quibus nobis bona eisdem fere, & mala proficisci consueuerunt. Quod confirmat Aristoteles in primo Ethicorum, & in primo Rhetoricorum, Cicero in proœmio de Inuentione, & in primo libro de Orat. & Gorgias apud Platonem in Dialogo, qui illius nomine inscribitur, & Socrates apud Xenophontem in Symposio. Alia etiam ratione lyra ab antiquis iudicata est

apta ad eruditionem πρὸς μάθησιν, καὶ παιδείαν, quia ad hanc optimè canitur, & vox hominis non interturbatur, vt in alijs fieri solet instrumentis, sed illam subsequitur optimè, & imitatur. Nam ea potissimum causa dicit Aristoteles tibias à veteribus fuisse reiectas, quia ad illas cani non posset distinctè, & loqui quemadmodum ad lyram; ait enim, προσθῶμεν, ὅτι συμβέβηκε ἐναντίον αὐτῷ πρὸς παιδείαν, καὶ τὸ κωλύειν τῷ λόγῳ χρῆσθαι τὴν αὔλησιν, διὸ καλῶς ἀπεδοκίμασαν αὐτοῦ οἱ πρότερον τὴν χρῆσιν ἐκ τῶν νέων, καὶ τῶν ἐλευθέρων. idest, adijciamus, quòd cõtrarium euenit ipsi ad eruditionem, & hoc quia prohibeat vti oratione tibiarum sonus, quare optimè ipsius improbarunt vsum maiores in iuuenibus, & liberis. Nam ad lyram canebantur carmina Poetarum, qui mores docent, vt Phocylidis Milesij, Pythagoræ, Theognidis, & aliorum, quibus erudiebantur pueri, & mulieres; item res gestæ magnorum virorum, & prçconia, vt ad eorum virtutem imitandam inflammarentur auditores. Dicebanturq; hi Lyrici, prçsertim qui ea canebant, quæ ad mores pertinent σώφρονες ἀοιδοὶ, καὶ φιλόσοφοι. idest, temperati cantores, & Philosophi. Quare Agamemnon custodem Clytemnestræ vxori reliquit ἀοιδὸν, vt testatur Homerus lib. 3. Odyss. qui mulieris officium, & virtutes illi prçcinens lyra ad probitatem, & pudicitiam seruandam impelleret. Cuius quanta uis esset ex eo facile apparuit, quòd Aegistus ille non prius potuit corrumpere Clytemnestram, quam illum occidisset, quo interfecto statim potitus est ea, vt testatur Athençus lib. 1. τῶν δειπνοσοφιστῶν, vbi ait, σῶφρον δὲ τὴν τῶν ἀοιδῶν γένος, καὶ φιλοσόφων διάθεσιν ἐπέχων. Ἀγαμέμνων γοῦν τὸν ἀοιδὸν καταλείπει τῇ Κλυταιμνήστρῃ φύλακα, καὶ παρηγετῆρά τινα, ὃς πρῶτον μὲν ἀρετὰς γυναικῶν διεξερχόμενος ἐνέβαλλέ τινα φιλοτιμίαν εἰς καλοκαγαθίαν: εἶτα διατριβὴν παρέχων ἡδεῖαν ἀπεπλάνησε τὴν διάνοιαν φαύλων ἐπινοιῶν: διὸ Αἴγισθος οὐ πρότερον διέφθειρε τὴν γυναῖκα πρὶν τὸν ἀοιδὸν ἀποκτεῖναι ἐν νήσῳ ἐρήμῳ. i. Probum verò quod-

dam

dam est genus Cantorum, qui Philosophorum speciem sustinent; Quare Agamemnon Cãtorem Clytemnestrę custodem reliquit, & hortatorem quendam, qui primum quidem mulierum virtutes persequens, quendam probitatis amorem inijciebat, deinde in exercitatione continens iocunda, abducebat animum à malis cogitationibus, quare Aegistus nõ prius corrupit mulierem, quam Cantorem occideret in Insula deserta: quod idem annotauit Strabo in primo Geographię, & paulo post, *κοινοὺς δέ τε πάντας ἀοιδοὺς αἰδοίους τοῖς ἀνθρώποις εἶναί φησιν Ὅμηρος τούνεκ' ἄρα σφέας οἴμας μοῦσ' ἐδίδαξεν φίλησε τε φῦλον ἀοιδῶν*, i. communes omnes cantores venerabiles esse dicit hominibus Homerus, quia illos canere docuit Musa, & diligit Cantorum genus. Secundo autem inducta est lyra recreationis, & ocij gratia, *πρὸς παιδιὰν, καὶ διαγωγὴν*, & *πρὸς ἄνεσιν, καὶ συντονίας ἀνάπαυσιν*. i. ad remissionem, & laboris requiem. Nam videbant veteres illi in instituendis ciuitatibus occupati non posse homines in perpetuis versari laboribus, sed aliquam desiderare animi recreationem, & remissionem, quod ni fieret seruari non posse humana corpora; Nam vt lepidè in Heroicis Ouidius,

Quod caret alterna requie durabile non est,
Hæc reparat vires, fessaq́; membra leuat.

& Statius in 4. Syluarum ad Marcellum, post multa:

——vires instigat, alitq́;
Tempestiua quies, maior post ocia virtus
Talis cantata Briseida venit Achilles
Acrior, & positis erupit in Hectora plectris,
Te quoque flammabit tacitè repetita parumper
Desidia &c. quare apud Euripidem inducitur Hercules dicens, Παίζω, μεταβολὰς γὰρ πόνων ἀεὶ φιλῶ.

Ludo, nam amica post laborem est mihi quies.

Et Anacharsis ille dicebat neminem posse in perpetuis versari laboribus sine aliqua intermissione, quare Quintilianus præ-

cipit in instit. Orat. lib. 1. vt discentibus detur aliqua remissio, & quędam fiat intercapedo, & cessatio studiorum, ait. n. danda est tamen omnibus aliqua remissio, non solum quia nulla res est, quę perferre possit continuum laborem, atq; ea quoq;, quæ sensu, & anima carent, vt seruare vim suam possint, velut alterna quiete retenduntur, sed quòd studium discendi voluntate, quæ cogi non potest constat; itaque, & virium plus afferunt ad discendum renouati, ac recentes, & acriorem animum, qui ferè necessitatibus repugnat: Ideo inducendum esse aliquod honestum recreationis genus existimarunt, quo grauium rerum satietate defatigati animi recrearentur, idque non omnino abesset ab eruditione, διὰ τὸ (vt inquit Arist.) μὴ μόνον ἀσχολεῖν ὀρθῶς, ἀλλὰ καὶ σχολάζειν δύνασθαι, καλῶς. i. vt non solum continerentur in negotio, sed etiam possent esse honestè in ocio. Hoc etiam faciendum esse pręcipit Aristoteles, & inducendum esse hoc solatium, tanquam medicinam; ait enim, Καὶ μᾶλλον ἐν ταῖς ἀσχολίαις χρηστέον ταῖς παιδιαῖς, ὁ γὰρ πονῶν δεῖται τῆς ἀναπαύσεως, ἡ δὲ παιδιὰ χάριν ἀναπαύσεως ἐστι. τὸ δὲ ἀσχολεῖν συμβαίνει, μετὰ πόνου, καὶ συντονίας, διὰ τοῦτο δεῖ παιδιᾶς εἰσάγεσθαι καιροφυλακοῦντας τὴν χρῆσιν ὡς προσάγοντας φαρμακείας χάριν: ἄνεσις γὰρ ἡ τοιαύτη κίνησις τῆς ψυχῆς, καὶ διὰ τὴν ἡδονὴν ἀνάπαυσις, τὸ δὲ σχολάζειν ἔχειν αὐτὸ δοκεῖ, τὴν ἡδονὴν, καὶ τὴν εὐδαιμονίαν, καὶ τὸ ζῆν μακαρίως. idest, & potissimum in negotijs adhibenda sunt solatia, qui enim laborat, indiget requiete. Solatium autem gratia requietis est, versari porrò in negotijs contigit cum labore, & contentione. Propterea inducendum est solatium obseruata opportunitate vsus eius, tanquam si adhibeatur medicinę gratiæ: remissio enim huiusmodi est motus animæ, & propter voluptatem requies, ocio uerò perfrui ipsum videtur habere voluptatem, & fœlicitatem, & vitæ beatitudinem. Hanc rem sępius confirmat, vt etiã in 4. vbi agit de iocis περὶ εὐτραπελίας, quam inductã esse ea de causa affirmat, vt recrearentur, & re-

mitte-

mitterentur animi. & ipſemet eodē loco Ariſtoteles mox ad-
dit, δοκεῖ δὲ καὶ ἀνάπαυσις, καὶ ἡ παιδιὰ ἐν τῷ βίῳ εἶναι ἀναγκαῖον.
ideſt, videtur verò & remiſſio,& luſus in vita eſſe neceſſarius.
vbi interpres Græcus hæc addit, δεῖ γὰρ τῷ σπουδαίῳ, καὶ ἀνα-
παύσεως, ὡς ἂν μὴ ἐξαπαντὸς κάμνουσα αὐτῷ ἡ διάνοια ἄχρηστος
γένηται τῷ ἀεὶ ἐντετᾶσθαι, κατὰ τὰ τόξα, ἃ μὴ ἀνιέμενα τοῦ οἰκείου
παραλύεται τόνου. ideſt, opus eſt enim virtuti dedito requies,ne
ſemper in labore detenta cogitatio inutilis fiat, ob aſſiduam
intentionem, more arcuum, qui niſi remittantur, proprium
amittūt ſtatum. Qua etiam ratione adductus eſt Lycurgus,vt
inter Laconica inſtituta Muſicæ quoque ſtudium admiſceret.
ſic.n. ait Plutarchus in Laconicis inſtit. ὁ γὰρ Λυκοῦργος παρέ-
ζευξε τῇ, κατὰ πόλεμον ἀσκήσει, τὴν φιλομουσίαν. ὅπως τὸ ἄγαν
πολεμικὸν τῷ ἐμμελεῖ κερασθὲν συμφωνίαν, καὶ ἁρμονίαν ἔχῃ,
διὸ καὶ ἐν ταῖς μάχαις προεθύετο ταῖς μούσαις ὁ βασιλεὺς ἵνα λό-
γου ἀξίας παρέχωσι τὰς πράξεις οἱ μαχόμενοι, καὶ μνήμης εὐ-
κλεεῖς. i. Nam Lycurgus bellicæ exercitationi muſicæ adiunxit
ſtudium, vt nimium belli ſtudium modularioni commixtum
concentum,& harmoniam haberet,quare etiam ante pugnas,
muſis ſacra faciebat Rex: vt celebres,& memoria, ac prædica-
tione dignas ſibi actiones darent. Nihil autem arbitrati ſunt
inueniri poſſe commodius,quàm ſi ex Muſica aliquid accipe-
rent, cum ſcirent hanc naturam etiam ipſam quærere (vt ait
Ariſtot.) & omnium eſſe iucundiſſimam, ait enim idemmet
Ariſt. in Polit. ἔχει γὰρ ἡ μουσικὴ τὴν ἡδονὴν φυσικήν, διὸ πάσαις
ἡλικίαις, καὶ πᾶσιν ἤθεσιν ἡ χρῆσις αὐτῆς ἐστι προσφιλής. ideſt, ha-
bet.n. Muſica naturalem voluptatē, quare omnibus ætatibus,
& omnibus moribus vſus eius eſt iucundus,& gratus. Cum.n.
ſolatium, hæc duo pręcipuè debeat habere honeſtatem,& io-
cunditatem (vt à nobis eſt dictum) vtrunque in primis habet
Muſica. quod etiam confirmat Ariſt. qui ſic ait, καὶ τὴν διαγω-
γὴν ὁμολογουμένως δεῖ μὴ μόνον ἔχειν τὸ καλὸν, ἀλλὰ καὶ τὴν
ἡδονήν, τὸ γὰρ εὐδαιμονεῖν ἐξ ἀμφοτέρων τούτων ἐστιν. τὴν δὲ μου-

οἰκείαν πάντες εἶναί φαμεν τῶν ἡδίστων, καὶ ψιλὴν οὖσαν, καὶ μετὰ μελῳδίας. idest,& oblectamẽtum proculdubio oportet non solum habere honestum, sed etiam voluptatem; Beatitudo enim ex his vtrisque conflatur, Musicam verò omnes esse dicimus ex rebus maximè iucundis, & simplicem esse, & cum melodia. Hanc quoque causam inducendæ Musicæ fuisse autumat Polyb.li.4.vbi de Arcadum Musica disserit, cui addit etiã aliam, ob quam ad id faciendum adductos fuisse antiquos, & maiores Arcadũ confirmat nempe, vt austeritatem morum ex aeris frigiditate contractam lenirent, & quasi mansuefacerent, & cæcurirent, verba Polybij sunt ταῦτα δή μοι δοκοῦσιν οἱ πάλαι προεισαγαγεῖν, οὐ τρυφῆς, καὶ περιουσίας χάριν, ἀλλὰ θεωροῦντες μὲν τὴν ἑκάστων αὐτουργίαν, καὶ συλλήβδην, καὶ τὸν βίον ἐπίπονον, καὶ σκληρὸν, θεωροῦντες δὲ τὴν τῶν ἠθῶν αὐστηρίαν, ἥτις αὐτοῖς παρέπεται διὰ τὴν τοῦ περιέχοντος ψυχρότητα, καὶ συγνότητα τὴν κατὰ τὸ πλεῖστον ἐν τοῖς τόποις ὑπάρχουσαν, ᾧ συνεξομοιοῦσθαι πεφύκαμεν πάντες ἄνθρωποι κατ᾽ ἀνάγκην. οὐ γὰρ δι᾽ ἄλλην, διὰ δὲ ταύτην τὴν αἰτίαν, κατὰ τὰς ἐθνικὰς, καὶ τὰς ὁλοσχερεῖς διαστάσεις πλεῖστον ἀλλήλων διαφέρομεν, ἤθεσί τε, καὶ μορφαῖς, καὶ χρώμασι, ἔτι δὲ τῶν ἐπιτηδευμάτων τοῖς πλείστοις: βουλόμενοι δὲ μαλάττειν, καὶ κιρνᾶν τὸ τῆς φύσεως αὔθαδες, καὶ σκληρὸν, τά τε προειρημένα πάντα παρεισάγαγον, καὶ πρὸς τούτοις συνόδους κοινὰς, καὶ θυσίας πλείστας ὁμοίως ἀνδράσι, καὶ γυναιξὶ κατείθισαν, ἔτι δὲ χοροὺς παρθένων, καὶ παίδων. idest, hæc autem (Musicam intelligit de qua supra locutus est) mihi videntur veteres illi instituisse, non delitiarum, & luxus gratia, sed cum animaduerterent voluntarios, atque perpetuos singulorum labores,& duritiam, atque asperitatem vitę, prætereaque cum animaduerterẽt austeritatem morum, quę illos insequitur ob aeris frigiditatem, & tristitiam, cui necessario omnes homines similes gigni consueuimus, non enim ob aliam causam, sed propter hanc vnam secundum gentium,& orbis partium integrarum interualla plurimum moribus, figuris,

guris, coloribus, & plerisque etiam disciplinis inuicem differimus, volentes tractabilem reddere, & miscere naturę duritiem illam, & contumaciam, prædicta omnia inuexerunt, & præterea conuentus communes,& sacrificia plurima viris pariter, & mulieribus instituerunt, & præter hæc etiam choros virginum, & puerorum; cui etiam opinioni subscribit Quintilianus,qui in primo instit.cap.4.de Musica loquens ait,Atq; natura ipsa videtur ad tolerandos facilius labores, velut muneri,nobis dedisse. Ex musicis autem instrumentis lyram elegerunt,quæ maximè illis visa est, illa duo,quæ diximus,complecti,honestum.s.& iucundum. Cum enim ea sit aptissima ad eruditionem,vt probauimus,cōsequitur necessario esse etiam honestissimam; Nam ex recta institutione proficiscitur honestum. Iucundius porrò nullum illa in Musicis esse instrumentum ex ipso effectu,& re planum fit,atque perspicuum. Nam de nullo id prædicatur instrumento,quod de lyra, vt s. suauitate, & dulcedine soni mouerit etiam inanima, vt Orpheum, & Amphionem fecisse comperimus,& alios, qui syluas,& saxa lyræ dulcedine trahere dicebantur, quare merito Philon Hebræus illi principatum defert inter Musica instrumenta. Sed iam satis de lyra, ad alia veniamus.

CAPVT SEXTVM.

De concentus diapason præstantia, quem adhibitum ab Orpheo in hoc versu significare Poetam demonstratur, & de pulsatione Lyræ, varijsq; illius nominibus.

DEMONSTRAT præterea in hoc versu, quo genere concentus vteretur Orpheus, nempe omnium perfectissimo, qui dicitur διαπασῶν, quod Latinè sonat ex omnibus, quam Musici ob præstantiam appellant passim Regiam Symphoniam, & consonantiarum Reginam Ἀρχισυμφωνίαν, vel Ἀρχοφωνίαν, à cuius

à cuius diuiſione omnes alias oriri conſonantias,& interualla demonſtrat Zarlinus præſtantiſsimus vir in ſua Muſica, omnium eſſe cauſam,atq; menſuram,qui maximè lyræ ſeptichordi conuenit,quia etiam in ipſo ſunt ſeptem tantum interualla ſonorum, & quemadmodum in ſeptichordi lyra octonarius etiam numerus continetur,nam conſtat ex duobus tetrachordis, quę per συνάφην in media chorda cõiunguntur,vt ſi quarta chorda.i.media bis pulſetur,quodãmodo euadat octochordum:ſic in diapaſon octo ſunt voces,& ſeptem tantũ comprehendũtur interuallis.id autem demonſtrat ex ratione pedum, ex quibus in texendo verſu dupla ratione eſt vſus, nempe ad duo,nam(vt ſupra etiã diximus)adhibet primum duos dactylos, deinde duos ſpondęos,alterum deinde dactylum, & alterum ſpondęum. Conſtat.n.ſolam hãc harmoniam in muſicis, nempe διαπασῶν hac proportione conſtare, quam Græci διπλάσιον λόγον vocant, Latinè dicitur dupla ratio, vel duplaris vt Macrob. Hoc autem omnes Muſici teſtantur,& Ariſtot.in Problem.cap.de harmonia,problem.μ.vbi ait, τὸ δὲ διαπασῶν ἐστιν ἐν διπλασίῳ λόγῳ,i.concentus ex omnibus eſt in proportione,ſeu ratione dupla, nam (vt idem met teſtatur ibidẽ proble.35. & 23.) νήτη ἐστι διπλασία τῆς ὑπάτης, ὅσα γὰρ ἡ νήτη δύο, ἡ ὑπάτη ἕν, & ὅσα ὑπάτη δύο, ἡ νήτη, τέσσαρα. i. nete eſt dupla hypates,quando.n.nete habet duo,hypate vnũ,& quando hypate duo,nete quatuor.Eſt autem omnium concẽtuum perfectiſſimus,quare & ob excellentiam eius diaſtema appellatur τονιαῖον διάστημα, quia tonos principales, & ſymphonias optimas cõtineat. conſtat autem ex quinque tonis,& duobus ſemitoniis, & reliquas duas ſimplices cõplectitur harmonias diateſſaron,& diapente. Quorum prima conſtat proportione Epitrita,quæ eſt triũ ad quatuor,& eius diaſtema eſt duorum tonorum,& ſemitonij. Altera verò nempe diapente cõficitur proportione hemiolia. i. ſeſquialtera, & ſyſtema habet trium tonorum, & ſemitonij, vt omnes, qui de Muſica diſſerunt,teſtantur,

ſtantur, vt Boeth. & Ptolomęus in lib. de Muſica, Ariſt. in problem. & Microb. in ſomnio Scip. Eſt autem omnium pulcherrima, & ſuauiſſima harmonia, quia ſola conſtat ex ἀντιφώνων χορδῶν. i. ex contrariè reſonantib. chordis, vbi altera alteram amplectitur, & vna ambarũ fere voces habet, vt Ariſt. confirmat probl. 18. hoc autẽ ex eo ſit, quia ambę æqualiter diſtãt à media, mędietas. n. (vt Ariſt. probl. 19.) ὁμοιότητά τινα ποιεῖ τῶν φθόγγων, καὶ ἔοικεν ἡ ἀκοὴ λέγειν, ὅτι ἀμφότεραι ἔσχαται. i. ſimilitudinẽ quandam facit, & videtur auditus dicere, ꝙ ambę ſunt extremę; ἀντίφωνον verò longè iucundius eſt ὁμοφώνῳ, vt idem teſtatur Ariſt. probl. 16. iucundius etiam paraphono ſecundũ quod cõſonãt reliquæ ſimplices harmonię diateſſarõ, & diapente, quod teſtatur Pſellus in Muſica, vbi ait, συμφωνεῖ δ' ἡ διατεσσάρων διάστασις, καὶ διαπέντε κατὰ παράφωνον. i. conſonant diateſſaron, & diapẽte per paraphonum. Eſt autem eo iocundior, & melior diapaſon, quia cum ſit ἐξ ἀντιφώνων (vt inquit Ariſt. probl. 14.) λανθάνει, καὶ δοκεῖ εἶναι ὁμόφωνον. i. cũ ſit ex contrariè ſonantib. latet quodammodo, & videtur eſſe æquiſonũ. Et quia ex contrarijs eſt, ideo etiam perfecta ſymphonia: Nam ſymphonia ex antiphonis cõſtat, vt Ariſt. declarat probl. 38. vbi ait, συμφωνία κρᾶσις ἐστι λόγον ἐχόντων ἐναντίων πρὸς ἄλληλα, ὁ μὲν οὖν λόγος τάξις, ὁ ἦν φύσει ἡδύ, τὸ δὲ κεκραμένον τοῦ ἀκράτου πᾶν ἥδιον. i. Symphonia eſt contrariorum proportionem inuicem habentium: Proportio verò eſt ordo, qui natura eſt iucundus, mixtum autem omne admixto eſt iucundius. Quare hæc ſola verè dici poteſt harmonia, quod patet ex definitione ipſius harmoniæ, quę eſt (vt ait Quintil. lib. 1. c. 10.) diſſimilium concordia κρᾶσις, καὶ σύνθεσις τῶν ἐναντίων (vt Ariſt. 1. de anima). i. temperamentũ, & compoſitio contrariorum, quo etiã modo ferè Pythagorici definiebant appellantes harmoniã (vt teſtatur Philop.) πολυμιγέων, καὶ δίχα φρονεόντων ἕνωσιν. i. multorũ inuicem admixtorum, & diſcrepantium coniunctionem: licet has harmonię definitiones reprehendat (vt

nonnulli

nonnulli voluerunt)Plato in Sympoſio, vbi reprehendit Heraclitum, ꝙ dixerit, ἓν διαφερόμενον αὐτὸ αὑτῷ ξυμφέρεσθαι ὥσπερ ἁρμονίαν τόξου, καὶ λύρας. i.vnũ ſecum differens ſibi conuenire tanquam harmoniam arcus, & lyræ. ſequitur.n. ἔστι δὲ πολλὴ ἀλογία ἁρμονίαν φάναι διαφέρεσθαι, ἢ ἐξ διαφερομένων ἔτι εἶναι, ἀλλ' ἴσως τόδε ἐβούλετο λέγειν, ὅτι ἐκ διαφερομένων πρότερον τοῦ ὀξέος, καὶ βαρέος, ἔπειτα δ' ὕστερον ὁμολογησάντων γέγονεν ὑπὸ τῆς μουσικῆς τέχνης ἡ ἁρμονία. οὐ γὰρ δή που ἐκ διαφερομένων ἔτι ἂν διαφέρονται, ἀδυνατον εἶναι, διαφερόμενον δ' αὖ, καὶ μὴ ὁμολογοῦν ἀδυνατον ἁρμόσαι. i.magna verò eſt ſtultitia dicere harmoniã diſſidere, vel ex diſſidentib. adhuc eſſe, ſed fortaſſe hoc volebat dicere, ꝙ cõfecta eſt ex differentib. prius acuto, & graui, poſtea verò conciliatis per artem muſicam harmonia. non.n. fieri poteſt, vt ex diſſidentibus, donec diſſideant conficiatur, diſſidens verò, & non conueniens impoſſibile eſt componere. Quę tamen verba Platonis licet videãtur primo reprehendere has definitiones, eas potius tamen explicant, & quomodo intelligendæ ſint, declarant. Pulſabatur autem hoc lyræ inſtrumentum (vt nunc quoq;) antiquitus manibus, & plectro, nempe ſiniſtra chordas digitis mouẽte, quod intus canere dicitur, de qua re Apollonius in 1. Argon.— ἂν δὲ καὶ Ὀρφεὺς

λαιῇ ἀνασχόμενος κιθάρην πείραζεν ἀοιδῆς. i.—*& ſimul Orpheus*

Ipſe tenens læua citharam cantare parabat. & dextera plectrũ tenente, quo pulſantur chordæ, quod foris dicitur canere, vt teſtatur Pędianus; Quæ omnia elegantiſſimè in ſequenti verſu Poeta exprimit dicẽs, *Atque eadem digitis, & pectine pulſat eburno.* quod etiam Homerus expreſſit in hymno Mercurij,

Πλήκτρῳ ἐπηρύτιζε κατὰ μέρος ἡ δ' ὑπὸ χειρός. Illud præterea auctarium addimus, ꝙ Philoxenus Tragicus uocẽ compoſuit, qua ſonũ imitaretur lyræ, quæ eſt θρεττανελὸ threttanelo, cuius uocis meminit Ariſtoph. in Pluto ipſum (ut dicunt Interpretes) carpẽs Philoxenum, θρεττανελὸ τὸν κύκλωπα μιμούμενος. de qua uoce ſic Interpres, θρεττανελὸ τὸν κιθαρῳδόν,

ἡ γὰρ

ἡ δὰρ κιθάρη κρουομένη τοιοῦτο μέλος ποιεῖ θρεττανελὸ θρεττανελὸ. threttanelò citharœdum, cithara.n.pulsata hunc cantum edit threttanelò threttanelò. Varijs quoq; hæc Orphæi lyra apud Poetas nominib. appellatur, dicitur.n.Threicia, vt Verg.in 6.

Threicia fretus cithara, fidibusq; canoris. & Proper.in lib. 3.

Orpheum tenuisse feras, & concita dicunt
Flumina Threicia detinuisse lyra. & Ouid.
Threiciam digitis increpuisse lyram.

dicitur etiam Aemonia, vt Ouidius lib.4. Trist. Eleg. 1.

Fertur, & obducta Briseide tristis Achilles
Aemonia curas attenuasse lyra.

dicitur etiam Bistonia, vt Claud.in præfat. 2. de raptu Proserp.

Syluaq; Bistoniam sæpe secuta lyram.

dicitur etiam Bistonis, & Orpheia, vt Proper.lib. 1. Eleg.

Nam modo purpureo fallebam stamine somnum,
Rursus & Orphea carmine fessa lyra. dicitur etiam

ἀσία κιθάρη, teste Apollonij Interprete, qui sic ait in 2. καὶ ἡ κιθάρη Ἀσία λέγεται, ἐπεὶ ἐν Λυδίᾳ πρῶτον εὑρέθη. i. & cithara Asia dicitur, quoniã in Lydia primum inuenta est. Plutarchus de Musica, ἐποιήθη δὲ, καὶ τὸ σχῆμα τῆς κιθάρας πρῶτον κατὰ Κηπίωνα τοῦ Τερπάνδρου μαθητὴν, ἐκλήθη δὲ Ἀσιὰς διὰ τὸ κεχρῆσθαι τοὺς Λεσβίους αὐτῇ κιθαρῳδοὺς πρὸς τῇ Ἀσίᾳ κατοικοῦντας. i. facta est autem & figura citharæ primum secundũ Cepionem Terpandri discipulum. vocata verò est Asia, quia ea vterentur Lesbij citharœdi Asiam incolentes.

CAPVT SEPTIMVM.

O literã demonstratur artificiosè positã initio versus ad declarãdum motũ vtrũq. i. orõnis, & Musici soni, de quibus locutus Poeta, & hoc ex duplici forma illius rotunda i. et ouali.

DOctissimorum hominum vetus est, constansq; opinio, Poetas non solum verbis, numeris, & ratione pedum, sed literarum sono, concursu, hiatu, & plerunque etiam figura

multa significare, quare nõ alienũ debet videri, neq; putidũ, si quis in Marone nostro, q omniũ maximè hoc vsus artificio, aliquid huiusmodi depreheđerit. Maximo igitur artificio is hũc versum ob o litera vocali inchoauit, vt s. quoniã in hoc versu de oratione, & Musica erat dicturus, in quibus præcipuus, & primus requiritur sensus auditus, in initio vtriusq; modũ audiẽdi, & formã declararet. O enim (vt oẽs sciũt) duplici forma scribi solet, aut. s. figura globosa, & rotũda, aut figura, & forma ouali. Per primam declaratur modus, quo in aures ingreditur oratio, & auditur: Per alterã modus audiendi sonos musicos, quę à nobis antequã explicentur, videndũ est, cur adhibuerit vocalẽ, & non aliam literã consonantẽ. Hoc igitur fecit, vt demõstraret tũ orationis vocẽ, tum Musicæ sonos moueri, licet discrepanti ratione motus, orationis. n. continuus est, & iugis, συνεχὴς, musicę interuallis distinctus motus, διαστηματικὸς, vt præclarè lib. 1. de Musica docet Aristoxenus. Nã vocales pręcipuè sunt illę, quæ mouent orationẽ, & consonãtes sine vocalib. moueri nõ possunt, sed sunt ociosæ, & quiescunt, quia legi nõ possunt, nec formant vocẽ aliquã σημαντικὴν, καὶ ἔναρθρον, i. significantẽ, & articulatam. Quare doctissimè Hebręi puncta illa, & characteres, quibus vtũtur pro vocalib. ob eorũ tenuitatẽ appellata, nechudoth, nominant, tenuhoth. i. motiones, aut motus, & literas, quæ legũtur, dicunt moueri, & quæ legi non possunt, quiescere. Per, o, igitur globosa forma scriptum demõstratur modus audiendi orationẽ, & ea declaratur globosa volutatione ferri in orbis similitudinẽ. Vox. n. mouetur (vt ait Vitruuius) circulorũ rotundationibus infinitis, vt si in stãtem aquã lapide immisso nascantur innumerabiles vndarũ circuli à centro crescentes, & quam latissimè possint vagantes, ni loci interpellarit angustia, eo tamen interstitio, q in aqua circuli æqua planitie in latũ mouentur; vox etiam in latitudinẽ progreditur, & altitudinẽ scandit. quod confirmat etiã Boethius lib. 1. de Musica, & Cęlius Rhodig. lib. 10. & Marsilius Ficinus

in com-

in compendio in Timęum cap. 30. qui ambo eiſdem verbis (vt appareat alterũ ab altero accepiſſe, vel, quod Cicero dixit de Antonio, & Ariſtotele, ſimilitudine ingenij in eadẽ verba, ne dicã veſtigia, incurriſſe) dicunt ſonũ (.i. vocem) in orbicularem figuram multis gradatim auctã, & amplificatam circulis ad aures peruenire, nõ aliter quam in ſtagno ab alto circuli multiplicantur ad littus, & Auerroes lib. 2. de anima idẽ affirmat, adducta etiã illa ſimilitudine lapidis in aquã iacti, & alia etiam probat ratione, dicens, ꝙ omnis percuſſio habet ſphæram terminatã, & ſic in voce accidere, quia ſ. mouet aerẽ ex omnibus partibus ſecundũ iſtam figuram ſphæricã, quod etiam alibi dixit; id clarius probat Themiſtius 2. de anima, c. 27. dicens, ꝙ ſi in directũ tenderet oratio, ſequeretur ꝙ ille, qui loquitur, non audiret, quid loqueretur, neq; etiã ille, qui eſſet à tergo, aut à latere. Quare neceſſaria ſequitur cõprehenſio, vt in orbẽ moueatur. Hoc tota Platonicorum ſecta concludunt. & Ariſtot. ipſe non inficiatur, qui in probl. ſectione de voce probl. 8. ait, φωνὴ φέρεται κάτω οὐχ ἧττον, ὅλως δὲ πανταχῆ δοκεῖ, καὶ κύκλῳ φέρεσθαι. i. vox fertur infra nõ minus, prorſusq; quoquouerſus videt̃ in orbẽ ferri. Quod ẽt natura ipſa demõſtrauit, quæ os, à quo exit orõ, rotũdũ fecit, & aures, ad quas peruenit, multis quaſi circulis obuoluẽs effinxit, vt eſſet rei ipſi cũ inſtrumẽto proportio, & ſimilitudo. Nã inter oẽs alios motus pręcipuè hic oroni cõuenit, quia vnus põt (vt inquit Cic.) mentẽ, & intelligentiã ciere, & ideo ẽt tributus eſt animæ; qua ẽt de cauſa Plato in Timęo hũc p̃cipuè motũ datũ eſſe dicit Mũdo à summo illo Opifice, & Aedificatore Deo, inquit. n. κίνησιν γὰρ ἀπένειμε αὐτῷ τὴν τοῦ σώματος οἰκείαν τῶν ἑπτὰ, τὴν περὶ νοῦν, καὶ φρόνησιν μάλιστα οὖσαν, διὸ δὴ κατὰ ταῦτα ἐν τῷ αὐτῷ, καὶ ἐν αὐτῷ περιαγαγὼν αὐτὸ ἐποίησε κύκλῳ κινεῖσθαι στρεφόμενον, τὰς δ' ἓξ ἁπάσας κινήσεις ἀφεῖλεν, καὶ ἀπλανὲς ἀπειργάσετο ἐκείνων. i. vt uertit Cic. in lib. de vniuerſitate, in quo Platonis Timęum totidem ferè uerbis Latinũ fecit: cuius tamen maior ferè pars

nõ extat, mutilus. n. eſt, & mãcus liber ille, ut eius multa quoque ſcripta deſiderantur. Motum. n. dedit Cœlo eũ, qui figuratus ſit aptiſſimus, qui unus ex ſeptẽ motibus mentem, atque intelligentiam cieret, maximè itaq; vna conuerſione, atq; eadem ipſe circum ſe torquetur, ac vertitur. Sex autem reliquos motus ab eo ſeparauit, itaq; eum ab omni erratione liberauit. Quod etiã ſignificarunt Rhetores, qui orationis membra περιόδυς vocant. i. ambitus, & cõprehenſiones, & aliquas etiam figuras κύκλυς. i. orbes, & noſter Cicero id etiã demõſtrat, cui placet (vt inquit ipſe) omnia dici Iſocrateo, Theopompeoq; more, illa circũſcriptione, ambituq;, vt tanquam in orbe incluſa currat oratio, & ſæpius præcipit, vt oratio habeat cõuerſiones abſolutas, & in Thucidide deſiderare ſe dicit orbẽ orationis, & in 3. de Orat. dicit veteres nõnullos circuitũ, & quaſi orbẽ orationis conficere nõ potuiſſe, de qua re à nobis multa in noſtris prolegomenis in Hermogenẽ. Si verò o, ſcribatur figura ouali Muſici ſoni auditus eſt ſymbolũ, & præſertim lyrici ſoni, & ſymphoniȩ diapaſon. Nã (vt Platonici affirmãt) concentus ex grauibus, acutiſq; cõflatus, velut vna forma, & hȩc globoſa quidẽ, & rotunda, ſed in oui formã aurib. illabitur; octaua. n. vox, quȩ eſt acuta quaſi per verticẽ vocis primæ, quæ eſt ſibi dupla, latitudinẽ ſibi continuans ex ſe ipſa, atq; prima vná cõſtituit vocẽ, quod etiã affirmat Ariſt. in Probl. Atq; quemadmodũ oculus oui globulũ, ſiue ſphȩrã, tanquã vnam videt figurã, quãuis hinc latã magis, inde minus, ſic auditus vocem ex graui, octauaq; compoſitã haurit tanquã vnam ab amplo quodã profundo quaſi in acutam ſublimitatẽ, & culmen oui inſtar paulatim, & ſuauiſſimè ſurgẽtem. Sed iam ſatis, & nimis fortaſſe in Muſicȩ cãpis excurrit, & euagata eſt oratio noſtra. Quare ne videar veſtra abuti velle patientia, contrahenda ſunt vela, & fine huic hodiernæ diſputationi impoſito, ad alia, quæ reſtant in alium diem reiecta accingamur.

FINIS SECVNDI LIBRI.

FABII PAVLINI VTINENSIS PHILOSOPHI

HEBDOMADVM

Liber Tertius,

SIVE DE HVMANI ANIMI HARMONIA.

PROOEMIVM.

Nautarum exemplo, siue similitudine susceptæ prouinciæ difficultas ostenditur, & methodus de more proponitur, siue ordo capitum.

VT Nautæ longinqua suscepta nauigatione, in alienum cœlum, & penitus toto diuisas orbe regiones per lõgissimos maris tractus profecturi, hilari tamen, & lęto animo oram soluentes, flantibus præsertim Etesijs, & secundis ventis aspirantibus, dum nota præteruehuntur littora, & consueta maria decurrunt, sese cantilenis oblectant, nulloque metu insolito perturbantur, verum vbi in altum delati sunt, & ignota sub alieno cœlo freta sulcanda sunt, tunc viarum, & cursus ignari, rei insolentia perhorrescunt, multoq; vehementius formidant, præsertim si cœlum, vndique & vndique pontum aspiciant, surgentesq;

ab alto

ab alto procellas, & tempestates prouideant. Sic ipse cum primū cępi huius Septenarię interpretationis quasi pelagus decurrere, dum in notis mihi rebus versati sumus, Oratorijs scilicet, atque Poeticis, quæque his coniunctæ sunt, & finitimæ, Musicis. confluebat vndiq; & redundabat oratio, ingens mihi dicendi materia suppeditabatur, summa sese efferebat verborum copia, & quasi flumen orationis. Nunc vbi in peregrinam delabimur regionem, atque plagam, consuetæque extra artis cancellos egrediendum est. quid sim vobis pollicitus, quid mihi sit impositum, memoria repetens, contremisco: Dicendum enim est hodierna die, si patrare promissa volumus, De Hominis, siue animi harmonia, in qua re omne Platonicorum, & veterum Philosophorum penu est excutiendum, & demonstrandum quomodo hic Poetarum Plato, Maro inquam (sic enim aliquando fuit appellatus) in hoc versu sit de ista harmonia, & musica locutus. Sed veluti ijdem Nautæ in summa rerum omnium trepidatione, cum vndique procellis, & fluctibus iactantur, si Tindaridarum lumen affulserit, abijciunt omnem timorem, bono esse animo, & bene sperare incipiunt: sic ego in huius cogitationis, quæ me valde habet sollicitū, quasi fluctibus, cum ad vestræ humanitatis obortam lucem oculos conuerto, recreor, atque reficior. Spero enim fore; vt si minus vestræ à me fuerit expectationi satisfactum, quæ tāquàm grauis aduersaria constituta, mihi videtur è longinquo interminari, eam vos vestra, qua soliti estis, benignitate vincatis, meque afflictum iam, atque iacentem subleuetis, vel potius sustineatis, ne cadam. Hac igitur fretus aggrediar ad dicendum, & ut nostrum institutum teneamus septenarij, in primo capite demonstrabimus triplex esse genus Musicæ, & inter hæc humanum, sub Lyra hominis naturam significari, & Musicum pro Sapiente usurpari, in secundo de animæ, atque corporis harmonia, in tertio de harmonia animæ metaphysica ex Platone, in quarto de harmonia animæ naturali, in quinto de

harmonia

harmonia animæ morali, in sexto de eius harmonia rationali, in septimo de rhythmis agemus, atque numeris, diutius enim debere id nolumus, cum præstandi sit facultas, superioribus enim disputationibus cum de oratione, & Musica loqueremur, necessariusque incidisset de numeris sermo, in hodiernam reiecimus diem.

CAPVT PRIMVM.

Triplex Musicæ genus proponitur, Artificiosum, humanum, & cæleste: per Lyram demonstratur intelligi naturam humanam, & Musicum pro sapiente vsurpari.

NON simplex igitur, atque unum esse genus Musicæ, & Harmoniæ, qui Philosophorum scripta delibarunt, præsertim Platonicorum, profecto non ignorant, plura enim plures posuere. Sed tria sunt potissimum, de quibus nulla est inter doctos controuersia, quę omnes agnoscunt, ac fatentur: de quibus & Ptolomæus in suis libris, & Boethius locuti etiam sunt, alijque omnes ferè, qui de Musica disputant, attigerunt. primum (ut ordiar à notioribus nostris sensibus) est hęc artificialis, & organica Musica, de qua passim intelligitur, cũ Musicam appellamus, est in Homine altera, de qua hodierno die agemus, est in cœlo tertia, de qua suo quoque loco erit dicendum. sed ut testimonijs res comprobetur Boethium, unum citabo testem, qui in secundo capite primi libri ita ait: Principio igitur de Musica differenti illud interim dicendum uidetur, quot Musicę genera ab eius studiosis comprehensa esse nouerimus; sunt autem tria, & prima quidem mundana est, secunda uerò humana, tertia quę in quibusdam constituta est instrumentis, ut in cithara, uel in tibijs, cęterisq;, quę cantilenę famulãtur &c. mox de humana sic ait: Humanam uerò Musicam quisquis in seipsum descendit, intelligit, quid est enim, quod illam incor-

poream

poream rationis viuacitatem corpori misceat, nisi quædam coaptatio, & veluti grauium, leuiumque vocum, quasi vnam consonantiam efficiens temperatio? quid est autem aliud, quod ipsius inter se partes animæ coniungat, quæ (vt Aristoteli placet) ex rationali, irrationabiliq́, coniuncta est. quid verò, quod corporis elementa permisceat, aut partes sibimet rata coaptatione contineat? Sed de hac quoq; posterius dicam. Quod tamen pollicitũ non patrauit. Hæc autem Humana, vt ex ipsis quoque verbis Boethij licet conijcere, multiplex est; nam potest considerari, vt est in animę, atque corporis coniunctione, vt est in animæ partibus naturalibus, in eiusdẽ virtutibus moralibus, & rationibus, & alijs quoque modis, de quibus singillatim nobis dicendum, sed strictim, ne quasi per aliena loca iter habẽtes in alienam segetem falcem mittamus, quod sit nefas, & periculosum. Sub Lyrę verò notione, optima hominis natura significatur: quare in Hieroglyphicis veteres per lyram solebant exprimere humanæ vitę rationẽ, tum propter sensus, & animum, tum propter morales, & nonnulli ex recentioribus ad hoc confirmandum, vtuntur hoc quoque Vergilij versu pro testimonio. Per eandem lyram in Hieroglyphicis hominem compositi iudicij significabant, quòd, ut illa diuersas componit uoces, concordiq́; omnes sono temperat, ita hæc idem diuersis rationis affectibus cõponendis præstet. Hinc meritò Diogenes ex hac lyræ similitudine reprehendebat Musicos, quòd cum temperarent optimè lyram, inconcinnos tamen animi mores haberent; & Isidorus quidam (ut recitat Pierius) Neronem transeuntem publicè carpsit, quòd mala Nauplij bene cantitaret, sua bona male disponeret, & nullum in vitæ tenore temperamentum haberet. quare Athanasius in his, quæ contra Gentiles scripsit, rationem lyrę comparauit, vbi de anima, & sensu disserit, vt enim in lyrę neruis uarij sunt soni, qui fidicinis arte temperantur, sic cum sensus in corde sint tanquam lyra compositi, si docta mens illis

imperat

imperat, nihil inconcinnum, nihil abſonum ſonant. & contra etiam Plotinus poſtremo libro quarto Enn. primæ, lyram corpori accõmodat humano, vbi enim de ſapiente, & beato agit, ſic loquitur: Ὥστε αὐτῷ τὰ ἔργα τὰ μὲν πρὸς εὐδαιμονίαν συντείνοντα ἔσαι, τὰ δὲ οὐ τοῦ τέλους χάριν, καὶ ὅλως οὐκ αὐτοῦ, ἀλλὰ τοῦ προσεζευγμένου, οὗ φροντιεῖ, καὶ ἀνέξεται ἕως δυνατόν. οἷον εἰ μουσικὸς λύρας ἕως οἷόν τε χρῆσθαι. εἰ δὲ μὴ ἄλλην ἀλλάξεται, ἢ ἀφήσει τὰς λύρας χρήσεις, καὶ τοῦ εἰς λύραν ἐνέργειαν ἀφέξεται ἄλλον ἔργον ἄνευ λύρας ἔχων, καὶ κειμένην πλησίον περιόψεται, ᾄδων ἄνευ ὀργάνων, καὶ οὐ μάτην αὐτῷ ἐξ ἀρχῆς τὸ ὄργανον ἐδόθη. ἐχρήσατο γὰρ αὐτῷ ἤδη πολλάκις. ideſt, Quamobrem huius munia partim quidem ad beatitatem conferent, partim verò non finis gratia, neq; ſui ipſius, ſed adiuncti (ſ. corporis) quod quidem curabit, quoad poterit, & ſuſtinebit, quemadmodum ſi muſicus lyram quoad vti poſſit, curet, cum verò minimè, aliam mutet, vel deſinat vti lyra, & muneribus lyrę non fungatur, munus aliud ſine lyra habens, & iacentem propè deſpiciat lyram, ſine inſtrumento concinens, cum non temerè ab initio, aut fruſtra fuerit datum inſtrumentũ, quoque etiam fuerit ſæpius vſus. vbi videtis Muſicum rationi, lyram corpori accommodari. Quod verò Muſicus pro ſapiente vſurpetur, & prudente, multis confirmari poteſt teſtimonijs, quod nos demonſtrauimus pluribus in his ſcholijs, quæ nuper nobis in primum de Orat. Ciceronis exciderũt. Sed nunc quoq; aperiemus. Plato frequenter vſurpat μουσικὸν pro σοφῷ, & Strabo in decimo affirmat omnes ſcientias à Muſica initium traxiſſe, & ideo à Platone, & ante ipſum à Pythagoricis philoſophiam Muſicã fuiſſe appellatã. & Socrates apud Platonẽ in Phœdone ab Oraculo admonitus, vt Muſicã exerceret philoſophiæ operam dabat, ὡς φιλοσοφίας μὲν οὔσης μεγίστης μουσικῆς. quod cõtra etiam fit, nam ſapientia quoq; vſurpatur pro ipſa Muſica, vt Theocritus in Syringa, —ᾄδει δέ σε μέτρα σοφίης. i. canunt te termini ſapiẽtię, ideſt muſica. ſic enim accipiendum

docet interpres Græcus, & Ariſtophanis interpres in illo verſiculo ex Pluto.

Ἰατρὸς ὤν, καὶ μάντις ὡς φασὶ σοφός.

Qui medicus es, vatesq́; ſapiensq́; vt aiunt.

per ſapientem interpretatur Muſicum, διὰ τοῦ σοφὸς τὴν μουσικὴν αἰνίττεται, per ſapiens intelligit Muſicam. & Athenæus lib. 14. τὸ δ' ὅλον ἔοικεν ἡ παλαιὰ τῶν ἑλλήνων σοφία τῇ μουσικῇ μάλιστα εἶναι δεδομένη, καὶ διὰ τοῦτο τῶν μὲν θεῶν ἀπόλλωνα τῶν δ' ἡμιθέων Ὀρφέα μουσικώτατον, καὶ σοφώτατον ἔκρινον. i. in vniuerſum verò videtur vetus ſapientia Græcorum Muſicæ eſſe coniuncta, & propterea Deorum quidem Apollinem, Semideorum verò Orpheum perfectiſſimum Muſicum, & ſapientiſſimum iudicarunt, & Ariſtophanes in Veſpis coniunxit hæc duo σοφώτατον τὸν κιθαραοιδότατον, ideſt ſapientiſſimum, & Muſicæ ſcientiſſimum.

CAPVT SECVNDVM.

Ex animæ, & corporis coniunctione tanquam ex diapente, & diateſſaron in Muſica effici diapaſon; & primum animam efficere diateſſarō, corpus diapente oſtenditur, item contra, & prima affertur de humana Muſica verſus explicatio.

PRIMVM igitur Humanę harmonię genus conſtituitur ex animæ, & corporis coniunctione, altera enim diateſſaron efficit, altera diapente, quæ duę ſymphoniæ conſtituunt diapaſon, ideſt vniuerſam hominis Muſicam ex ſeptem diſcrepantibus conſtitutam vocibus, atque numeris, de quibus in hoc verſu loquitur Maro

Obloquitur numeris ſeptem diſcrimina vocum.

hinc ſeptenarius, qui conficit diapaſon appellatur à Philoſophis rationalis fabricæ numerus. Diapente igitur fit ex quatuor,

tuor; Hic porrò numerus corpori maximè conuenit, nam primum ex quattuor conflatur elementis, vt omnibus exploratum eſt, quorum vicem gerunt, vicariamq; operam in humano corpore quattuor humores ſanguis, pituita, atra bilis, & flaua, quatuor item (ut aiunt) complexiones, & quatuor effectus, vt nonnulli volunt, quatuor ſunt (vt ait Ficinus) apud Metaphyſicum elementa, ſeminaria naturæ virtus, pullulatio naturalis, adulta forma, atque compoſitum. & Empedocles vniuerſi quattuor fecit radices,

Τέσσαρα τῶν πάντων ῥιζώματα πρῶτον ἄκουε
Ζεὺς αἰθὴρ, ἥρη τε φερέσβιος, ἠ δ' Ἀιδονεὺς,
Νῆστισθ' ἣ δακρύοις τέγγει κρούνωμα βρότειον. i.
Bis duo principio radices percipe rerum
Iuppiter ætherius, Iuno vitalis, & Orcus,
Quaq; rigat lachrymis mortalia pectora Neſtis.

quibus tamen ſignificari quattuor elementa vult Plutarchus, quattuor terminis circũſcribitur corpus, auctore Macrobio, puncto, linea, ſuperficie, ſoliditate, item quattuor naturę terminis, quos ſtatuit in Timæo Marſilius cap. 20. ſubſtantia, quantitate, qualitate, motu, ſolusq; hic numerus verè ſolidus dici poteſt, & debet, vt mathematicis rationibus, ſi locus eſſet, comprobare facile poſſemus, qui ſolus omnes intra ſe numeros claudit, cum ex eius partibus conſletur denarius omnium terminus ſimplicium numerorum, vt ſubducentibus patet 1, 2, 3, 4. quare etiam à Pythagoricis appellabatur numerus omnis, quòd omnia contineat; dicebant enim in denario omnes eſſe numeros *κατὰ μονάδα*, i. per vnitatem, in quaternario *δυνάμει*, ideſt facultate. Quod etiam facilè apparet ex ipſo mundano corpore, ad cuius exemplar, vt habemus ex Platone, noſtrum confictum eſt, nam in illo quoque quattuor eſſe elementa volunt Platonici, & Pythagorici Geometrica, muſicaq; ratione coniuncta, vt numquam poſſint pugnare, vt apud nos videmus vſuuenire, de qua re multa Marſ. in Timęũ.

Hinc in quattuor ille cardines, siue plagas diuisus est; Hinc Mathematicæ artes, quæ de corporibus agunt, in illisq; versantur, quaternario sunt inclusæ, & quattuor causæ rerum omnium à Philosophis sunt constitutæ. & ne vos diutius morer, in re clarissima, multa alia, quæ dici possent prætereunda silentio mihi puto, cum præsertim ipsam quoque integram diapason corporis structura conficiat, quod demonstrat Macrobius lib. I. vbi ait, Ex quatuor igitur elementis, & tribus eorum interstitijs absolutionem corporum constare manifestum est.

Anima porrò diatessaron. i. Quaternariam efficit, quod perspicuo constabit, si quis triplicem animæ naturam, secundum Platonem, siue partes sibi proponat λογιστικὸν, idest rationalem, θυμικὸν, quod animositatem vertit Macrobius, communis recẽtiorum Philosophorum natio, irascibilem, ἐπιθυμητικὸν, quæ cupiditas est. Hinc antiquissima è doctis Hebræorũ Philosophorum familia, tres animas in nobis esse dixerũt Nephes, quæ dicitur anima viuens, Ruach, idest spiritum, qui rationalis anima à quibusdam appellatur, & Nessamah, quam vitæ spiraculum vocant cum Mose Theologi, Pythagoras lumen, Platonici τὸν νοῦν, idest mentem, vel intellectum agentem, Eadem tres habere vultus dicitur à Platonicis, nam & ad seipsam, & ad inferiora, & ad superiora conuertitur, hinc triplex hecate, tria virginis ora Dianæ. Tria quoq; illius tradunt esse munia, vnum, quo agit in corpore, alterum per corpus, tertium per se ipsam, In corpore per vegetatricem, per corpus sensibus, per se ipsam vi mera ipsius animæ incorporea incorporeis efficiens, intelligentia, s. qua vna caput inter nubila condit, & sese cœlestibus immiscet, Eiusdem tres virtutes Medici constituunt animalem in cerebro, naturalem in Hepate, & testibus, vitalem in corde, Eadem tres δυνάμεις, idest facultates vulgò potentias vocant, sortita est, intellectum, voluntatem, atque memoriam, Eadem ex Platonis sententia in Timæo ex tribus conflata est materijs diuidua, indiuidua, &

mixta, quæ tria appellat Ficinus essentiam, idem, & alterum, quare ab eodem Ficino comparatur anima triangulo, & hunc illi congruere multis probat argumẽtis extremo c. 27. in Tim. Eadem in tribus partibus potissimum residere existimatur in cerebro, in corde, in hepate, de quo paucis ante diebus eruditissimè disputauit ex hoc ipso superiore loco Eustachius Rudius Academicus. dixi autem potissimum in tribus residere, quia hunc numerum ipsum ternarium per quaternarium ductum reperio etiam fuisse animę sedem, nam 12, quem numerum quater tria conficiunt, inuenio fuisse veterum de sede animæ opiniones. Alij enim in toto capite ponebant, vt Plato, atque Democritus. Alij in superciliorum interstitio, τῷ μεσοφρύῳ, vt Straton, alij circa cerebri membranam, & inuolucrum dictam ἐπικρανίδα, vt Herasistratus, alij in fundo cerebri, vt Herophilus, alij in toto pectore, & thorace, vt Parmenides, & Epicurus; alij in toto corde, vel cordis spiritu, vt Stoici omnes, & Cicero. Alij in arterioso cordis ventriculo, qui spiritalis est, vt Diogenes; alij in sanguinis συστάσει, idest conglutinatione, siue conspiratione, vt Empedocles; alij in cordis collo, τραχήλῳ, alij in hymene cor ambiente, alij in diaphragmate, alij ab hoc vsque ad caput decurrere arbitrati sunt, alij vitalem in corde partem, rationalem verò in capite, vt Pythagoras. Et ne multa persequar breuitatis studio; Diuina ipsa Natura, ad cuius exemplar, & similitudinem nostram esse compactam animam credimus, hanc retinet speciem trinitatis, vnde præclarè noster Poeta de ternario verba faciens dixit,

—numero Deus impare gaudet, & ideo hunc numerum in sacris adhibebant veteres, vt auctor est Aristot. in primo Cœli. Verum non hoc solum modo corpus, & anima conficiunt diapason, sed mutato quoque ordine, nam & in anima est diapente, & in corpore rursus diatessaron. Nam (vt mutato ordine ab anima incipiamus) illa conficit diapente, quatuor enim constituũt nõnulli illius elemẽta, siue partes addentes tribus illis

appetitui,

appetitui, animositati, & rationi, voluntatem, quattuor eius fundamenta ponunt mentem, scientiam, opinionem, sensum, νοῦν, ἐπιστήμην, δόξαν, αἴσθησιν, in quas etiam, vt in partes diuidebat animam Pythagoras, teste Plutarcho, quatuorque per easdem cognitiones, & multa alia, quæ prætereo: hinc quatuor animæ ponuntur à Platonicis, physica, idest naturalis, qua viuunt etiam plantæ, vitalis, vt in vermibus, sensualis cui parent animantia rationis expertia, & rationalis, qua nos viuimus potissimum, de quibus locutum volunt nostrum Poetam in quinto, cum dixit *animæ, vmbræq́; paternæ*. Lucretius in 3. quattuor facit animæ naturas, siue animas, & quarta carere nomine, dicit

Quarta quoque his igitur quædam natura necesse est
Attribuatur, ea est omnino nominis expers.

sequitur enim Epicuri sententiam, qui dicebat animam esse κρᾶμα, idest temperamentum ex quatuor qualitatibus, ignea, aerea, aquea, & quarta, quã ἀκατονόμαστον aiebat, idest sine nomine, quam fuisse vim sentiẽdi puta Plutarchus τὸ αἰσθητικόν. Stoicique auctore Galeno, quattuor ponebant animæ partes, λογικὸν, αἰσθητικὸν, φωνητικὸν, σπερματικὸν, idest rationalem, sensibilem, vocalem, seminalem. Pythagorici maximè omnium Philosophorum declararunt conuenire hunc animę numerum, atque harmoniam, cum sibi iurisiurandi fecerunt religionem à Quaternario, eum tamquam animæ fontem, & datorem venerantes, auctore Plutarcho.

Οὐ μὰ τὸν ἁμετέρᾳ ψυχᾷ παραδόντα τετρακτὺν
Παγὰν ἀενάου φύσεως ῥιζώματ' ἔχουσαν. idest, reddam enim Latino carmine, si potero,

Non per eum nostris animis, qui sacra Quaterni
Dat numeri, æternæ fontem cum semine vitæ.

& Dichæarchus, qui aiebat animam esse ἁρμονίαν τῶν τεσσάρων στοιχείων, idest quattuor elementorum harmoniam. Hic præterea numerus conuenit Deo, ad cuius imaginem nostra est

effictá anima ; nam apud omnes gentes Dei nomen quattuor literis cōstat, quod eisdem verbis Cœlius lib. 12. & Ficinus in Cratylum dixere: sed pluribus persequitur Bongus: nam Græci dicunt Θεὸν, Latini Deum, Arabes Alla, Aegyptij Theut, & Amun Iouem appellant, Persæ Syre, Magorũ disciplina Orsi, Assyrij Adad, Macedonum Sacerdotes Bedy, Itali Idio; Hebræi, quos primo loco appellare oportuit, omnia ferè Dei nomina, quæ multa sunt, ex quatuor habent literis, sed potissimum illud, quo Dei naturam, quantum patitur humanę mentis imbecillitas, declarant, Ioua, quod per quandam excellentiam vocant Arba Othioth, Græcè Τετραγράμματον, nos (si Latinè verbum verbo velimus reddere) quadriliterum, vel Sem. i. nomen, nefasq; habebant pronunciare, vt sonat, sed pro eo dicebant Adonai, quod etiam per quaternarium literarum interpretantur, nempe per 42 literas, de quo quidem nomine multa ad hoc probandum afferri possent, sed miscere profanis sacra non volo, & ad ista me conuerto. Græci vt id suarum fabularum declararēt integumentis, numerũ hunc Mercurio sacrum dixerunt, qui quidem Mercurius pręest animabus, vt scitis, & quarto item mensis die natus esse fingitur. sed iam satis de hoc, ad diatessaron cum corpore conuenientiam deueniamus, primum igitur tria tantum esse elementa multi sunt qui putent, quare Ausonius in crippo ternarij,

Tris charites, tria fata, triplex vox, trina elementa.

nam multi arbitrantur ignem inter elemēta desiderari; de cuius opinionis auctoribus multa præclarè superioribus mensibus disputauit domi meæ, cũ adhuc in incunabulis esset Academia Augustinus Michaelius Academicus. Nonnulli verò aerem eximunt ab hoc numero, dicuntq; nō esse elementum, sed glutinum elementorũ, huiusq; sententiæ auctores faciunt Hebręos, in quorũ veteri alphabeto tres autumāt esse literas, quæ tria significant elementa, terram, aquam, ignem. huic opinioni assentiri videtur Ausonius, qui loco dicto ait:

Orpheus

Orpheus in Tripodes, quia ſunt tria, terra, aqua, flamma. & Democritus, qui in ſophiſticis, auctore Galeno, tria tantum ponebat principia, terrã, ignẽ, & aquã, & tres in ſingulis elemẽtis ſunt partes, terra in tres partes diuiſa, aer in tres regiones, triplex aquæ ſedes, cœlũ, aer, terra, tria in ſingulis conſiderantur, auctore Marſilio, ſubſtantia, virtus, actio, tres ſingula habent qualitates, vt idẽ c. 23. tria ſunt principia ſecundũ Peripateticos, ex quibus cõponitur materia, forma, ſiue ἐντελέχεια, (idẽ eſſe enim vult Plutarchus) priuatio, vel materia, forma, & efficiens, quatenus in generatione, & corruptione verſatur, vel ſecundum Platonicos, mens, materia, & exemplar, νοῦς, ὕλη, παράδειγμα, vel (vt recitat Plutarchus) θεὸς, ὕλη, ἰδέα. ideſt, Deus, materia, idea, vel ſecundum Orphicam Theologiam, Nox, Terra, Cœlum. tribus continetur quaſi cancellis, linea, ſuperficie, ſoliditate, tribus rebus animatum corpus ſuſtentatur, animata vi, vita, & calore; triplex (vt recentiores loquuntur Philoſophi) habet eſſe, eſſe eſſentiæ, exiſtentiæ, & conſequentiæ, vel (vt ait Boethius) quo eſt, quod eſt, ſecundum quod eſt. tria deſiderat Plato ad corpus pertinentia, τὸ ὑγιαίνειν, τὸ καλὸν γενέσθαι, τὸ πλουτεῖν ἀδίκως. ideſt, firma vti ualetudine, pulchrum eſſe, & diuitijs ſine ſcelere partis abundare, tria corpori accidunt ſecundum Epicurum σχῆμα, μέγεθος, βάρος, figura, magnitudo, pondus, quod videtur cum illo in ſacris literis dicto congruere, quòd Deus omnia hęc inferiora fecit in numero, pondere, & menſura, ex quo quidem ternario multiplicato nonnulli parari, ac muniri nobis gradus dicunt ad cœleſtia in terris peragenda, & ad miracula: de quo præclarè Abbas Tritemius in epiſtola ad Germanum de Ganay, cuius volumen epiſtolarũ ſuperioribus diebus mihi præbuit legendum præclariſſimus & nobiliſſimus vir Vincentius Longus, cui noſtra plurimum debet Academia, quòd domi illius multos dies, dũ hic proprio ære noſter pararetur locus comõrata, & humaniſſimè accepta eſt, ſic enim inquit, mutato

nomine

nomine ponderis in ordinē:Numerus ordine constat,& mensura,ordo quoq; sine numero,& mēsura esse non potest, mensura autē,& numero cōstat,& ordine. Vnitas hic,& ternarius binarium nō admittunt,sed omnē exuti multitudinem innata sibi puritate simplicissima in primo cōsistunt. Hæc ad superos via ò Germane,per quā antiqui sapientes intelligibiliter profecti rationis ductu plurima perceperunt,quę vltra humanam comprehensionē à nostris nunc reputatur sapientibus. Vis audire plenius,studiū generat cognitionē,cognitio parit amorē, amor similitudinē,similitudo cōmunionem, communio virtutem,virtus dignitatē,dignitas potentiam,potētia facit miraculum:& multa disputat ibi in hāc sententiā de ternario,vt concludat faciendum esse , ut ex hac ternarij materiali harmonia nobis paretur ascensus ad supercœlestem harmoniā, vbi nihil materiæ sordibus inquinatum , sed spiritualia sunt omnia ; & ex hac harmonia animi,atque corporis in vtroque oritur perfectio , nam neque sanitas potest esse sine animi perfectione, cum definiatur communis corporis , animique concordia ex Medicorum sententia , neque sapientia comparari, nisi aderit instrumentū.i.corpori sanitas . Et hic erit in hac notione nostri versus Maroniani sensus . Orpheus , idest sapientissimus Philosophus,qualem probauimus sub Musico intelligi in pulsanda lyra,quæ repræsentat hominem,obloquitur discrimina septem vocum. i.diapason ex septem vocibus apud Musicos constantem harmoniam, ex animæ, & corporis coniunctione tanquam ex diapente, & diatessaron surgentem,explicat, numeris verò per metaphysicas proportiones ternarij , & quaternarij, quorum vterque & animam, & corpus repræsentat, & mutuas sibi hinc inde sedes tradunt, ad quod significādum in hoc versu notate præclarissimi Auditores diuinum Poetæ artificium , verbum illud septem in medio versus ita collocauit, vt vtrique parti posset accommodari, & æqua proportione ab vtraque diuideretur.nam duo verba sunt in prima parte

Obloquitur numeris, quæ etiam (quod non caret mysterio) septem faciunt ſyllabas, in poſtrema *diſcrimina vocum*, & in vtraq; parte ſunt duo prima verba compoſita totidem ſyllabarum, nempe quatuor, vt faciāt hinc inde ternarium, quorum vtriq; iſtud verbum appoſitum reddat quaternarium: & ſic, ſiue dicamus Obloquitur numeris ſeptem, primam partem verſus, hic erit quaternarius, & in reliqua ternarius diſcrimina vocū, ſiue ſeptem diſcrimina vocum, in priori erit ternarius, obloquitur numeris. præterea animaduertite dupliciter in hoc verſu ſignificatam diapaſon (præter ea, quę attulimus, cum de Muſica diſſeruimus) primum prout ex diapente, & diateſſaron conficitur, in prima parte huius verſus obloquitur, nam primum verbum eſt quadriſyllabum, alterū triſyllabum, quæ referunt illas duas harmonias, deinde prout conſtat ex duobus tetrachordis, quæ per συναφὴν in media chorda iunguntur, nam poſterior verſus pars ex octo ſyllabis conſtat, quatuor in illo verbo diſcrimina ſunt, primum referentia tetrachordum, reliqua quatuor in verbis ſeptem vocum, quę diuiſa medium ſunt complexa, tetrachordum alterum referentia, nihil enim eſt aliud ſeptem diſcrimina vocum, quàm diſcrimina ſeptiuoca, vel numeris reſpiciens ad eos numeros, quibus arbitrabantur veteres alligari animas corporibus, de quibus Macrobius in ſomnio Scip. quam ſententiam ſecutum dicunt in 6. dum ait, *Explebo numerum, reddarq; tenebris.*

CAPVT TERTIVM.

Platonis opinio de Animæ harmonia recitatur, & eā diapaſon efficere, & eſſe ſeptenariam in generibus, in partibus, & in globis demōſtratur, alteraq; aſſertur verſus explicatio; qua probatur oēs numeros Platonicos, & fabricā Aīæ in hoc verſu expreſſā.

ANIMAM conſtare Harmonia non ſolum Ariſtoxeni fuit opinio Dicęarchi, Pythagoræ, Philolai, & aliorum, ſed ſummi quoque, & diuini Philoſophi Platonis, qui teſte

teste Plutarcho in opusc. περὶ τῶν ἀρεσκόντων τοῖς φιλοσόφοις, i. de placitis Philosophorum, eã definiuit οὐσίαν νοητὴν ἐξ ἑαυτῆς κινητὴν κατ᾽ ἀριθμὸν ἐναρμόνιον κινουμένην. idest, substantiam intelligibilem per se mobilem numero harmonico sese mouentem, cuius meminit etiam Plotinus lib. 7. Enn. 6. c. 16. cum dicit animam ex Platone μετέχουσαν ἀριθμοῦ, καὶ ἁρμονίας. & Aristoteles in primo de anima, vbi recitat opinionẽ Platonis ex Timęo. quod mox planius apparebit, cum illius sententiam ex Timęo repræsentabimus. nec quemquam moueat Platonis in Phœdone sermo, vbi acerrimè videtur hãc sententiam oppugnare, quod Anima sit harmonia, & quinque potissimum vtitur argumentis, cui Aristoteles acerrimus huius opinionis oppugnator, in primo de anima, assentitur, & quattuor ipse quoque argumentis hanc reprehendit definitionem, vt alibi quoq; nempe in Dialogo ad Eudemum, quibus accedit Themistius, qui in libris de anima, multa in hanc sententiam adducit, & alij complures, quæ omnia omitto breuitatis causa, cum maximè apud eos dicam hodie viros, atq; Philosophos, quibus ista vt dicitur, pedibus teruntur, superuacaneum enim esset, & alienum γλαῦκ᾽ εἰς ἀθήνας afferre. Nam ibi Plato, vt etiam fortasse de Aristotele affirmari potest, atq; Themistio: negat animam esse harmoniam. s. partiũ corporalium ex ipsis confectam, in eisque iacentem. In Timæo autem affirmat esse harmoniam, scilicet partium suarum in se manentem, & ex se corpus contẽperantem, non ex mathematicis accidentibus, vt quidam calumniantur, sed ex idealibus numerorum, metaphysicisque rationibus, & harmonijs conflatam. quod etiam sensisse fortasse Aristotelem, & Themistium dicere possumus, cũ Themistius in reprehendenda ista opinione ita se gerat, vt postremo quasi loco cõcedat esse harmoniã, qui c. 23. sic ait: Ex his, quæ dicta hic sunt, & quæ alio loco, ab alijs afferuntur intelligi datur, eos qui animam esse intentionem quandam, & harmoniã in corpore arbitrantur, vt non proximè veritatem

accedant,tamen non temerè admodum deerrare, nam quemadmodum initio quoque præfati ſumus, opinio hæc impendio probabilis,& veriſimilis videtur &c.& in poſtremo illo capite ita concludit: Ex his ergo,quæ dicta ſunt planum eſt animam neque harmoniam eſſe, neque tamen ſine harmonia cōſiſtere. ſed accedamus ad rem noſtram: Diuinus igitur Plato dicit animam humanā à ſummo illo Opifice ex reliquijs mundanæ animæ,quę mens dicitur à Poeta noſtro,& agitans hanc molem toto ſe corpore miſcet,vnde nos Academię noſtrę inſignis animam,ſiue motum(vt vulgò aiunt) arripuimus,mens agitat molem. & apud Platonicos orta illa hæreſis, & opinio, de qua multa diſputantur, & Plotinus meminit lib.3. Enn.4. quòd animæ noſtræ ſint particulæ mundanæ animæ,& nos illa viuamus,eodemque pacto;in eodemque cratere, niſi quòd non ita noſtræ ſunt animæ incorruptæ; ita enim ait, Ταῦτ᾽ εἶπε, καὶ πάλιν ἐπὶ τὸν πρότερον κρατῆρα, ἐν ᾧ τὴν τοῦ παντὸς ψυχὴν κεραννὺς ἔμισγε, τὰ τῶν πρόσθεν ὑπόλοιπα κατεχεῖτο μίσγων τρόπον μέν τινα τὸν αὐτὸν, ἀκήρατα δ᾽ οὐκέτι, καὶ ταῦτα ὡσαύτως, ideſt,vt Cicero vertit in libello de vniuerſitate. Hæc ille dixit, deinde ad temperationē ſuperiorem reuertit, in qua omnem animum vniuerſæ naturæ temperans permiſcebat, ſuperiorisque permixtionis reliquias fundens æquabat, eodem ferme modo,niſi quod non ita incorrupta, vt ea,quæ ſemper ijſdem,ſed à Dijs ſecundum ſumebat,atq; etiam tertium. Hanc igitur animam, qua omnia mouentur,omnia efficiuntur, omnia ſeruantur, muſicis numeris,rationibusque harmonicis colligauit, & ita, vt vndique pręſtantiſſimam in Muſica harmoniam, atque concentum edat, nempe diapaſon, in generibus enim, in partibus, in circulis totam denique in ſe (vt ait Proclus) animam facit eſſe ſeptenariam. nam primum creatam dicit ex duabus naturis, nempe ſimplici,indiuidua, quæ ſemper vniuſmodi, ſuique ſimilis, τῆς ἀμερίστου, καὶ ἀεὶ κατὰ ταυτὰ ἐχούσης οὐσίας, in quo notādum Ciceronem vertere materiam,

οὐσίαν,i.& ea,quæ ex corporibus diuidua gignitur τῆς μεριστῆς, quæ quomodo ſint intelligenda, declarat Plotinus lib. 1.& 2. Enn.4.& Plut.in opuſc.περὶ ψυχογονίας,vbi iſta omnia explicantur. hęc verò duo genera τῆς οὐσίας,duo alia gignunt,nēpe ταυτὸν, καὶ τὸ ἕτερον, idem, & alterum, vel (vt Philoponus loquitur) ταυτότητα, καὶ ἑτερότητα,quod quidam barbare verterunt identitatem,& diuerſitatem,quæ quatuor genera coniuncta efficiunt, alteram diapaſon, & ſimplicem harmoniam, diapente ſcilicet, quare pręclarè Plotinus ex hac harmonia concluſit lib.2.Enn.4. in hunc modum, δεῖ ἄρα οὕτως ἓν τε, καὶ πολλά, καὶ μεμερισμένον, καὶ ἀμέριστον ψυχὴν εἶναι.oportet igitur hoc pacto vnum, & multa, diuiduum, atque indiuiduum animam eſſe: quod quomodo intelligendum ſit, declarat eodem in loco Plotinus, & Marſilius, alijque Platonici; vel hoc pacto etiam efficitur iſte concentus diapente,ſecundum Latinos Platonicos, vt ſit idem, & alterum, ſtatus,& motus, quæ duo poſtrema genera, vt duo priora fluere,& manare dicunt, atque gigni ex diuidua,& indiuidua materia. Diateſſarō porrò altera pars huius diapaſon in generibus fit ex his duabus naturis, ſiue eſſentijs, vt Latini Platonici loquuntur, & tertia illa,quæ mixta eſt ex vtraque,de qua Plato, τρίτον ἐξ ἀμφοῖν ἐν μέσῳ συνεκεράσατο οὐσίας εἶδος,i.vt Cicero vertit, tertium materiæ genus ex duobus in medium admiſcuit,quod eſſet eiuſdem naturæ, & quod alterius, idque interiecit inter indiuiduum, atque id, quod diuiduum eſſet in corpore. & ex hac quatuor generum primorum concentu diapente, & ex hoc trium poſteriorum fit diapaſon in generibus animæ. quod ſi quis non contentus his, quòd non verè dicat ſeptem eſſe genera,ſed tantum quinque,nempe ſtatum,motum,idem, & alterum,cū ipſa οὐσία eſſentia,ad implendum ſeptenariū,& conflandam perfectiſſimam diapaſon, adhibeat duo illa elementa generum,quę appellăt Platonici terminum,& infinitudinem, ex quibus omnibus perfectiſſima diapaſon harmonia in generibus

ribus animæ consurgit, quibus quidem septem generibus Platonici ad demonstrandam planius harmonicam participandi rationem in anima, vires proprias septem gradibus distributas accommodant, quæ sunt vnitas, intelligentia, voluntas, ratio, imaginatio, vis connectẽdi, vis generandi, comparantq́ue hoc pacto animæ vnitatem essentiæ ουσία, voluntatem infinitudini, intelligentiam termino, imaginationem alteritati, rationem identitati, generandi vim motui, connectendi vim statui; licet Stephanus Conuentius in lib. de ascensu mentis in Deũ, lib. 3. c. 4. dicat in his dictis multa licet e peccata deprehendere, quæ ipse persequitur, vtrum verè necne, aliorum sit iudicium: hoc quidem mihi videor deprehendisse, quòd dum Platonicos in hoc exagitat, ipse minimè Platonicus videri fortasse potest. & ex his conatur Ficinus declarare, quid propriè in anima sibi velint apud Platonem interualla numerorum dupla, atque tripla, & reliqua apud Platonicos (vt ait) ignota. Hac facta generum permixtione, & una omnium copulatione, id ipsum unum, quod ex tribus materijs effecisset in ea, quæ decuit membra partitus est. i. septem; fuit autem talis ista partitio, vnam principio partem detraxit ex toto, nempe unitatem, secundam autem primæ partis duplam, nempe binarium, deinde tertiã, quæ secũdæ sesquialtera ἡμιόλια, primæ tripla, nempe ternarium, deinde quartam, quæ secundę dupla esset, nempe quaternarium, quintã inde, quę tertię tripla, nempe nouenariũ, ter enim tria sunt nouẽ tum sextam octuplam primę, nempe octonarium, postremo septimam, quę septem, & uiginti partibus antecederet primę, nempe uiginti, & septem. in quibus quidem numeris rationes omnes harmonicas complexum fuisse Platonici demonstrant. sed uidendum antequam ad alia aggrediamur, quæ sint, vel quid potius significent istę septem partes. Prima igitur, quę est unum, particula, animę supremum, maximeq; intellectuale, quod uniformẽ, atque unam essentiam totius animę, simplicemq́ue declarat,

diuinę

diuinę vnitatis imaginem referens, & in ipsa remanens, est quasi centrum animę, manet.n.secundum partem hanc anima à totis inseparabilis entibus, Secunda pars, dualitas, s. illā priorem animę particulam simplicem processu multiplicat generatiuo, multiplicemq; quodammodo red lit, omnesque substātię declarat processiones, quapropter dupla primę dicitur; tertia pars, nempe ternarius, est regressus animę ad vnitatem tum suam tum Dei, quo se totam rursum ad principium conuertit, & fit vnitas in Trinitate, & Trinitas in vnitate animę. quarta particula, quę est quaternarius, & quinta, quę est octonarius, sunt causę intellectuales incorporalium naturarū, quę circa corpora uersantur, cum superficiales existant, & quadratę, Quaternarius processus, & generationis animę est auctor, & index, cum per eum in materiam quatuor elementorum gradibus distinctam progrediatur; Nouenarius uerò regressus, & perfectionis, ut ille circa corpus processum imitatus genitalium uirium sit productiuus, iste intellectualium regressuum generatiuus; Sexta autem pars, & septima octonarius. s. & 27. ipsorum corporum, solidarumq; molium primarię sunt causæ, solidi enim sunt hi numeri, Conuertensq, ipsa ratio ultima ad prima, animęq; finem ad ipsum principium reuocans hanc quidem octuplam, illam uerò septimam, & uigesimam primæ esse uoluit, & sic septem est partium animæ substantia, vt manet, & procedit, & regreditur, causaq; processionis, & regressus non minus ipsarum substantiarū, quæ circa corpora partiuntur, quam ipsorum corporum, & circulus unus ex his partibus sine contactu, & sine principio fit, fine uidelicet, principioque coniunctis, & animæ uniuersa fabrica consistit intellectu prędita solidis numeris primę particulę copulatis. ex his septem animæ partibus simpliciter cōsideratis fit diapason in anima, si verò etiam medietates, & interiecta interualla dupla, & tripla, reliquaque cum suis rationibus considerētur, fit harmonia in anima quater diapason cum diapente, ex mente Platonis

tonis (vt vult Proclus) De his porrò interuallis, illorumque rationibus harmonicis mihi faciendum iudico, vt silentio prætercam, ne in eas me conijciam Syrtes, atq; breuia, vnde non facile possim emergere, nihil enim his apud Platonicos habetur obscurius, neve vos diutius morer, & Academiæ legibus præscripta mihi temporis breuitate, persequendis superuacaneis, abutar, cum multa ex his, quę proposui, mihi sint reliqua. ad globorum igitur animæ deuenio harmoniam. Summus igitur ille Opifex cum animæ partes iam mirifico esset ordine, & proportione partitus, hanc omnem coniunctionem, quam εὐθεῖαν, idest rectam fuisse Platonici tradunt, Aristoteles vocat εὐθυωρίαν primo de anima, rursus in duplicem longitudinem, diffidit, medięque mediam accommodans quasi decussauit in literę Gręce χ speciem, atq; formam, deinde torsit in orbem, & duplicem constituit orbem eiusdem alterum naturę, alterum alterius, eiusdem naturę orbem in dextram detorsit à latere, alterius direxit ad lęuam, sed principatum detulit priori, quam solam indiuiduam esse uoluit, interiorem verò orbem σχίσας ἑξαχῆ in sex partes diuidens, vt vertit Cicero septem orbes dispares duplo, & triplo interuallo moueri iussit contrarijs inter se cursibus, in quibus tamen verbis, & sententia Platonis recitanda in primo de anima Aristoteles immutauit ordinem memoria fortasse lapsus, vel (vt eum excusans inquit Philoponus) quòd, cum nihil ad propositum de quo quęrebat, illa facerēt ἀδιαφόρως ἐχρήσατο τῇ ἱστορίᾳ, negligenter vsus est historia, dicit enim rectum illam primum inflexam, & in duos orbes diuisam. Hic videtis septenarij rationem esse seruatam, & diapason, nam primum secatur anima in duos globos, citimum & extimum, citimus rursus in sex partes, ex quibus septem globuli rursum efficiuntur, seruata partium septenarij proportione, qui diuiditur in quatuor, & tria; & sic seruat prius septenarium, deinde ad octo progreditur, quod in diapason vsueuenit, in qua octo sunt soni, septem verò interualla,

ualla, duo enim tetrachorda coniunguntur, vt proxima superiori disputatione demonstrauimus: dexter ille, & extimus globus indiuiduus simplex, & eiusdem naturæ, est intellectus, & vniformis animæ suprema potentia, septem verò circuli animæ sunt potentiæ ipsius cognoscitiuæ, (vtar enim Philosophorum vocabulis, iam enim ab initio sum professus, ornaméta, cincinnosq; orationis me nõ persecuturũ) & vitales animæ vires quaternæ, ternæq; existentes, omnia namq; sensibilia per hæc ambo continẽtur, omnemque in his similitudinem per trinitatem, vniuersam verò dissimilitudinem per quaternarium cognoscunt. & quemadmodum septem planetarum orbes cum stellifero globo in mundano corpore efficiunt concentum diapason, vt suo loco demõstrabitur, sic in his septem animæ circulis, & immobili illo intellectus, atque vniformi globo, eadẽ conflatur pulcherrima harmonia diapason. quare sapientissimè Stoici, vt refert Plutarchus, animam in octo partes diuiserunt, quorum primum, & principem fecerunt τὸ ἡγεμονικὸν, quod respondet stellifero globo, à quo reliquæ omnes partes tamquã polypi cyrri, & flagella πολύποδος πλεκτάναι disposita pendent, deinde vim seminalem, & vocalem quinque postremo sensus, qua quidem similitudine significarunt hanc animæ globorum inuicem coniunctorum circumplicationem, ex quorum motu, atque ordine consurgit diapason, & his positis, hic erit nostri versus sensus: Orpheus, i. sapientissimus Philosophus, obloquitur numeris septem discrimina vocum, explicat diapason animæ harmoniam ex septem siue generibus, siue partibus, siue globis animæ compositam, numeris. i. per numerorum idealem, & metaphysicam rationem, in quo animaduertite mirum Poetæ artificium, qui verbum illud septem in hoc versu ita posuit, vt tribus alijs verbis posset adiungi, quę triplicem hanc animę cum septenario conuenientiam declararent, nam possumus adiungere septem ad discrimina, & sic intelligentur septẽ genera, quæ sunt inter se

discrepantia. sunt enim pugnantia idem,& alterum, motus,& status, diuiduum, indiuiduum, terminus, infinitudo &c. possumus apponere verbo numeris, vt dicat, obloquitur discrimina vocum septem numeris,& sic intelligũtur partes animæ, quas diximus esse septem illos rationales numeros, postremo possumus etiam accommodare verbo postremo vocum, vt dicat, obloquitur discrimina septem vocum,& per voces intelligun tur animæ circuli, atque globi, vox enim (vt superiore disputatione demonstraui) in orbem mouetur,& ideo ad declarandos orbes admodum accommodata. Sed longe maius audite artificium, quandoquidem licet hæc vobis mysteria, qui estis Philosophi, aperire, nã vt Achor ille apud Lucanum prȩclarè

Sit pietas alijs miracula tanta silere.

Vniuersum animæ triangulum, & numeralem fabricam sub oculos in hoc versu posuit Maro. in vertice trianguli Platonici est vnitas à posteriori latere. i. dextro, binarius 4, 8, à priori 3, 9, 27, hoc modo diuidite vt fecimus paulo ante hunc versum in tres partes, & omnes hos numeros eodẽ ordine reperietis. prima pars versus est obloquitur numeris, tertia discrimina vocum, media verbum septem. In vertice trianguli locate istud vnicum verbum, quod & sua vnitate repræsentabit vnũ, & ratione ipsius septenarij, Qui cũ sit patrimus,& sine matre, iure vnitas appellari potest, quare Palladi, quæ vna est, ex Iouis capite orta filia, sacer erat vt diximus, & apud Theologos, si admiscere licet prophanis sacra, septenarius Deum repræsentat, qui est ipsa vnitas, & indiuisa; pro binario à dextro latere habetis bissyllabum verbum vocum, pro ternario à lœuo verbum trisyllabum numeris, pro quatuor à dextro verbum quadrisyllabum discrimina, à sinistro pro nouenario verbum obloquitur nouem literarum, nec quemquam moueat, quod uideantur esse decem, nam, q, ego hoc loco literam non esse existimo, secutus Grȩcos, qui eam eiecerunt, vel ponat eius loco septem syllabas,

quæ

quæ in vtroque verbo ſunt obloquitur numeris. nam pro nouenario vſurpatur etiam ſeptenarius, ut poſtea declarabo; pro octonario à dextro, ſumite octo ſyllabas in duobus tetrachordis ſuperiori capite declaratis diſcrimina ſeptem vocum; pro 27 à lœua rurſum, ſumite 17 literas in primis verbis obloquitur numeris, tria ipſa uerba, & ſeptẽ ſyllabas, quæ ſunt in hoc uerſus triangulo, & 27 efficiunt, uel etiam mutuum accipite uerbum ex altero triangulo diſcrimina, quod eſt neceſſarium huic ad perficiendum ſenſum, ut dicamus obloquitur numeris diſcrimina, quod cum ſit decem literarũ, numerus erit ipſe completus, uel duo uerba, obloquitur numeris, facite ut reſpondeant duobus denarijs, quandoquidem literæ numeratæ ſunt, nam, ut literæ comparantur ſimplicibus numeris, ita uerba multiplicatis, & maioribus, ut optimè conueniat, duo uerba 20. i. bis decem repræſentãt, ſeptem porrò ſyllabę coniunctę efficiunt 27. quid plura? ſubducite omnes illos trianguli Platonici numeros 1, 2, 3, 4, 8, 9, 27. efficiunt 54. numerate literas huius uerſus, quę ſunt 38. adiungite ſyllabas, quę ſunt 15. efficiunt 53. quibus pro unitate addite ipſum hunc uerſiculum, impletus eſt numerus Platonicus.

CAPVT QVARTVM.

Ex Ptolomæi ſententia demonſtratur animam in ſuis partibus naturali harmonia circumſonare diapaſon, & huic reſpondere rationalem, eius partibus diapente, & diateſſaron ſenſitiuam, ac vegetatiuam.

NON ſolum autem hoc pacto ex doctrina Platonis apparet eſſe pulcherrimam in anima harmoniam, & omnibus ex partibus circumſonare diapaſon, ſed alia quoque ratione. Ptolomæus igitur (ne alieno labore inuentam, atque partam gloriam in me transferre uelle uidear) eruditiſſimus Mathematicorum lib. 3.

eſt auctor, qui aſſerit omnia, quæ principium habent motus in ſe, quadam ratione in partem muſicam venire, & harmonicis rationibus conſtare, ſed quæ perfectiorem, & præſtantiorem ſortita ſint naturam, & formis propinquiorem, eadem quoq; euidentius harmoniam profiteri, ac præſeferre, vt cœleſtia, & humanas animas. deinde diuidens vtranque docet quomodo congruant conſoni ſoni primis animæ differentijs cum proprijs formis. Partitur igitur animam in tres partes νοερὸν intellectiuam, αἰσθητικὸν, & ἑκτικὸν. i. habitualem, quam nonnulli vegetatiuam vertunt, ex hisq; bis diapaſon conſtitui demonſtrat, nam primum intellectiuę accõmodat diapaſon, diapente ſenſitiuæ, & diateſſaron vegetatiuę, & quadrare omnino demonſtrat his ſpeciebus animæ partes iſtas, nam vegetatiuam dicit habere auctum, αὔξησιν, ἀκμὴν faſtigium, & φθίσιν corruptionem, quę ſunt primæ illius facultates, quę tribus partibus diateſſarõ.i.quaternarię. ſic enim vertit Politianus, & alij, reſpondent. Nam appetitus primum augetur, & gliſcit, deinde ferueſcit, & ſtat, poſtremo ſeneſcit, & amittitur. Senſus quattuor facit partes auditum, olfactum, & guſtatum, nam tactum ſenſum eſſe dicit omnibus communem, quandoquidem tangendo reliqui ſenſus ποιοῦνται τὰς ἀντιλήψεις αὐτῶν. ideſt, percipiunt quodammodo ſua obiecta. nonnulli omittunt guſtum, & pro eo tactum ponunt aſſerentes guſtum in tactu reperiri, ego libentius olfactum extruderem, cuius poteſtas longè minus videtur eſſe neceſſaria, quàm cęterorum, quod probat Cęlius Rhodig. lib. 1. c.49. Intellectiua verò, ſiue rationalis pars totidem conſtat partibus, atque rationibus, quot, & quibus conſtat diapaſon, ſiue partibus, ſiue ſpeciebus, nempe ſeptem. Habet enim imaginationem, ſiue phantaſiam παρὰ τὴν τῶν αἰσθητῶν διάδοσιν, ob ſenſibilium traditionem, νοῦν mentem, παρὰ τὴν πρώτην τύπωσιν, ob primam impreſſionem, notionem ἔννοιαν, ob impreſſorum retentionem, παρὰ τὴν τῶν τυπωθέντων κατοχὴν, καὶ μνήμην, dianœan, ſiue cogitationem, παρὰ τὴν

ἀναπό-

κιαπόλησιν, καὶ ζήτησιν, propter inuestigationem, & inquisitionem, opinionem τὴν δόξαν, παρὰ τὴν ἐξ ἐπιπολῆς εἰκασίαν, ob eam, quæ prima fronte, & repentino sese offert verisimilitudinem, λόγον rationem, παρὰ τὴν ὀρθὸν κρίσιν, ob rectum iudicium scientiam denique τὴν ἐπιστήμην, παρὰ τὴν ἀλήθειαν, καὶ κατάληψιν, i. ob veritatem, & comprehensionem. Quare cum tota sit animæ natura septenaria, doctissimi quoque viri hunc in illa explicanda numerum adhibere voluerunt. Hinc Proclus in suo commentario septem agit in anima explicanda, primo inquirit originem, secūdo totam animæ genituram diuidit, tertio mediam animæ naturam demonstrat, quarto de generibus, & ex quibus omnia alia, & ipsam animam constituit Plato, quinto quemadmodum horum generū commixtio accipiēda sit, declarat; sexto quid diuidua, & indiuidua sit natura demonstrat; septimo Platonis verba exponit. Plotinus in Enneade 4. nouem libris de anima disputat, sic cogente suorum librorum serie, deinde nouenarius habet cū septimo proportionem, & affinitatem, sed adhibere tamen voluit septenarium. nam bis duplicatis titulis septem tantum agit de anima, in primo & secundo περὶ οὐσίας de natura, siue substātia, in tertio & quarto περὶ ἀποριῶν de dubijs animæ, in quinto περὶ ὄψεως de visione, in sexto περὶ αἰσθήσεως, καὶ μνήμης, idest de sensu, & memoria, in septimo περὶ ἀθανασίας, i. de immortalitate, in octauo περὶ τῆς εἰς τὰ σώματα καθόδου de descensu in corpora, nono εἰ πᾶσαι ψυχαὶ ψυχὴ μία, an omnes animę vna anima, & in omnibus ferè hunc numerum amplectitur: itē in primo de dubijs animę, in quo septem pręcipuas ponit de anima quæstiones: primum, vtrum animæ nostrę sint ex anima mundi, siue ut partes eius, siue vt quidam effectus ab ea; secunda, quomodo anima insinuetur corpori. s. qua proprietate, quo ordine differenti, qua lege iustitiæ; tertia, vtrum anima extra corpus viuens discursu quodam rationis vtatur; quarta, quo pacto dicatur in anima, indiuiduū simul, atq; diuiduum;

quinta,

quinta, vtrum anima aliquo modo sit in loco, & qua conditione sit in corpore; sexta, vbi sit anima, quando seorsum est à corpore; septima, vtrum animæ hinc seiunctæ humanarum rerum reminiscantur, &, vt recentiorum quoque auctoritate confirmetur, prçclarissimus, & doctissimus vir Petrus Duodus hoc non ignorans veterum Philosophorum institutum accomandandi aptum rebus ipsis, de quibus agitur, numerum septem libros de anima scripsit, Peripateticarũ disputationum inscriptos, cuius quidem præclarissimi viri eo libentius facio mentionem, quòd Illustrissimi Francisci Duodi D. M. Procuratoris est filius, qui olim Vtinensem summa cum laude prçturam gessit, & eius ego discessum puer tunc sum laudibus prosecutus, illeq; mihi perhonorificum à ciuitate oblatum trophçum, siue insigne præclarum bene gestæ prçturç argumentum donauit, quod mox fuit ab illius cupidissima ciuitate in sacris Aedibus maioribus ad columnam affixum perpetuum futurum Ciuitatis vniuersç, meçque etiam in tantum virum obseruantiæ, ac pietatis testimonium.

CAPVT QVINTVM.

Moralis Animæ harmonia declaratur, quæ fit ex virtutum coniunctione bis diapason concentum efficiente, & hanc esse Doricam Platonis harmoniam ostenditur, laudesq; attinguntur Summi Pontificis Xysti V.

MORALIS animæ harmonia (sic.n. ipse appello) est, quç posita est in virtutibus persequendis, & vitijs fugiendis; nam vt in Musicis τὸ ἐμμελές, quod consonat, & est canorum, virtus dici potest, & contra absonum ἐκμελές, κακία vitium, ita contra in anima, quod cum virtute coniunctum canorum, & harmonicum appellari potest, quia naturç consentaneum, & vitiosum absonum, & incongruum, quia prçter naturam, quæ licet defectu materiæ procliuis

procliuis sit ad malum, suaptè tamen natura, & per se, & ratione formę semper virtutis est appetens, nemoq; est tam malus, quin si possit, cupiat esse bonus. Diuidatur igitur anima cum Platone, & Ptolomęo in tres notissimas partes, quas supra attigimus, rationem, iram, cupiditatē. ex his omnes oriantur simplices harmonię, nempe diatessaron, diapente, diapason, & sic bis diapason in anima: Plato obscurius id videtur significasse, sed Ptolomęus apertius; ille igitur in 5. de Rep. teste Plutarcho in libello de Platonicis quæstionib. harum trium partium animæ concentum harmonię accommodauit in musicis sonis meses, hypates, & netes, quę sunt nomina chordarum, vt 2. lib. cum de Musica verba faciebamus, demonstrauimus: adeo ut ex ordine harum partium triplex illa harmoniarum ratio consurgat: nam à ratione ad animositatem est diatessaron, ab hac ad appetitum est diapente, & à ratione ad appetitum est diapason: sed audiamus Plutarchum, *αὕτη γὰρ ἡ τάξις, καὶ τὴν τῶν συμφωνιῶν ἀναλογίαν φυλάσσει, τοῦ μὲν θυμοειδοῦς πρὸς τὸ λογικὸν, ὡς ὑπάτην τὸ διατεσσάρων, πρὸς δὲ τὸ ἐπιθυμητικὸν, ὡς νήτην τὸ διαπέντε, τοῦ δὲ λογιστικοῦ πρὸς τὸ ἐπιθυμητικὸν, ὡς ὑπάτη πρὸς νήτην τὸ διαπασῶν.* i. ipse enim per se ordo, etiam consonantiarum proportionem tuetur, ac retinet, animositatis ad rationem, tanquam hypaten diatessaron, ad concupiscētiam vero, vt neten diapente, rationis verò ad concupiscentiam, vt hypate ad neten diapason. Sed Ptolomęus planius, & dilucidius hanc omnem rem aperit, & explicat. Nam in concupiscibili tres ponit virtutes, quę faciūt quaternariam, *σωφροσύνην ἐν τῇ καταφρονήσει τῶν ἡδονῶν.* temperantiam in contemnendis, ac pretermittendis uoluptatibus, *ἐγκράτειαν ἐν ταῖς ὑπομοναῖς τῶν ἐνδειῶν.* continentiam, in tolerantia necessariorum, & ferenda egestate patientiam, & *αἰδῶ ἐν ταῖς εὐλαβείαις τῶν αἰσχρῶν.* verecundiam in turpibus abijciendis, & uitandis. In animositate quatuor uirtutis species collocat, quę faciūt quinariam, suntq; *πραότης ἐν ταῖς ἀναστασίαις*

ὑπὸ

ὑπὸ ὀργῆς. mansuetudo in ira cohibenda, ne ab illa transuersi agamur, quæ æquanimitas dicitur, ἀφοβία ἐν ταῖς ἀνεκπλήξίαις ὑπὸ τῶν προσδοκωμένων δεινῶν. constantia, siue securitas, ne ab impendentibus malis labefactemur, quæ impauiditas à Politiano redditur ad verbum, ἀνδρεία ἐν ταῖς κατὰ φρονήσεσι τῶν κινδυνῶν. fortitudo in periculis tum subeundis tum sustinendis, siue præstandis, vel potius spernendis, καρτερία ἐν ταῖς ὑπομοναῖς τῶν πόνων. tolerantia in perferendis ærumnis, & laboribus, quæ perseuerantia à nonnullis quoque dicitur. quæ quidem omnia efficiunt coniuncta diapason. In ratione porrò septem sunt virtutis species, quę septem chordis, siue speciebus, diapason respondent, quæ sunt ὀξύτης περὶ τὸ εὐκινητὸν. i. acumen in agilitate, siue ingenij celeritate εὐφυΐα περὶ τὸ εὐτεκτον, ingenium, in rebus manu quasi attingendis, solertia in prouidendo ἀγχίνοια περί τὸ διωρατικὸν, εὐβουλία ἡ περὶ τὸ κριτικὸν, consilium in diiudicando. σοφία ἡ περὶ τὸ θεωρητικὸν sapientia in contemplando, φρόνησις περὶ τὸ πρακτικὸν prudentia in rebus agendis, ἐμπειρία περὶ τὸ ἀσκητικὸν, experientia in exercendo. & postremo conatur ibi demonstrare Ptolomęus, totam Philosophi hominis. i. perfecti, & ex omnibus virtutum speciebus diapason consonãtis dispositionem toti absolutæ constitutionis harmoniæ esse similem, & ἰσάριθμον. Ex hac verò virtutum omnium harmonia, atq; coniunctione perfectissima illa conficitur sapientia, de qua multa apud Platonicos, quam vocant etiam aliquando iustitiam. & hęc est perfectissima illa Dorica harmonia, de qua Plato meminit in Lachete, καὶ κομιδῇ μοι δοκεῖ μουσικὸς ὁ τοιοῦτος εἶναι ἁρμονίαν καλλίστην ἡρμοσμένος, οὐ λύραν, οὐδὲ παιδιᾶς ὄργανα, ἀλλὰ τῷ ὄντι ζῆν ἡρμοσμένος, οὗ αὐτὸς αὑτοῦ τὸν βίον, σύμφωνον τοῖς λόγοις πρὸς τὰ ἔργα ἀτεχνῶς δωριστί, ἀλλ' οὐκ ἰαστί, οἴομαι δ' οὐδὲ φρυγιστί, οὐδὲ λυδιστί, ἀλλ' ἥπερ μόνη ἑλληνική ἐστιν ἁρμονία. i. & sanè musicus mihi videtur is esse harmoniam pulcherrimam componens, non lyram, neque ludicra instrumenta, sed vitam vera

ratione

ratione componens, & temperans concordia verborum, & operum concinentem ſecundum Doricam harmoniam; non Ionicam, aut Phrygiam, aut Lydiam, ſed ea certè, quæ ſola verè Græca eſt harmonia, & de hac harmonia idem verba facit Plato in poſtremo nono Dialogo de Rep. vbi concludit, eum eſſe perfectum Muſicum, qui harmoniam corporis ad animæ harmoniam accommodet. i. virtutes vtriuſque rectrices coniungat. ait enim, *οὐκοῦν ὅγε νοῦν ἔχων πάντα τὰ αὑτοῦ εἰς τοῦτο συντείνας βιώσεται, πρῶτον μὲν τὰ μαθήματα τιμῶν; δῆλον ἔφη, ἔπειτα εἶπον τὴν τοῦ σώματος ἕξιν, καὶ τροφὴν οὐχ ὅπως τῇ θηριώδει, καὶ ἀλόγῳ ἡδονῇ ἐπιτρέψας ἐνταῦθα τετραμμένος ζήσει, ἀλλ' οὐδὲ πρὸς ὑγίειαν βλέπων, οὐδὲ τοῦτο πρεσβεύων, ὅπως ἰσχυρὸς, ἢ ὑγιεὶς, ἢ καλὸς ἔσται, ἐὰν μὴ, καὶ σωφρονήσειν μέλλῃ ἀπὸ αὐτῶν, ἀλλ' ἀεὶ τὴν ἐν τῷ σώματι ἁρμονίαν τῆς ἐν τῇ ψυχῇ ἕνεκα συμφωνίας ἁρμοττόμενος φαίνηται, παντάπασιν μὲν οὖν ἔφη ἐάνπερ μέλλῃ τῇ ἀληθείᾳ μουσικὸς εἶναι.* i. Itaque nonne qui ſapiet, omnia ſua ad hoc dirigẽs viuet, primũ quidem diſciplinas colens, quæ talem ſibi animum efficiunt, cętera verò contẽnens? profecto inquit ille, deinde, inquam ego, neque corporis habitum, & alimentum, vt ferinæ, & ratione carentis voluptatis arbitrio committens ad hanc conuerſus viuat, ſed neque ad valetudinem reſpiciens, neque hoc poſtulans, vt fortis ſit, vel ſanus, vel formoſus, ſed ſemper corporis harmoniam eius, quæ eſt in anima ſymphoniæ gratia contemperans appareat, omnino ſiquidem re ipſa, & verè velit eſſe Muſicus. Nam animoſitas, & concupiſcibilis referri poſſunt ad corpus, quia maximè his corpus regitur, & de his loquitur Plato, cum corpus nominat. quod nihil eſt aliud, quàm eſſe Philoſophum doctrina ſimul, & vita, atque moribus, vt etiam ex Ptolomæo colligitur. & hãc fuiſſe Platonis de hoc genere Muſicę ſententiam facilè etiam cognoſcitur ex eo, quod præclarè ſcriptum eſt in tertio Politiæ, vbi ait: *οὐδὲ μουσικοὶ πρότερον ἐσόμεθα οὔτε αὐτοὶ, οὔτε οὓς φαμὲν ἡμῖν παιδευτέον εἶναι τοὺς φύλακας πρὶν ἂν τὰ τῆς*

σωφροσύνης εἴδη, καὶ ἀνδρείας; καὶ ἐλευθεριότητος, καὶ μεγαλοπρεπείας, καὶ ὅσα τούτων ἀδελφὰ, καὶ τὰ τούτων αὖ ἐναντία πανταχοῦ περιφερόμενα γνωρίζωμεν, καὶ ἐνόντα ἐν οἷς ἔνεστιν αἰσθανώμεθα, καὶ αὐτὰ, καὶ εἰκόνας αὐτῶν, καὶ μήτε ἐν σμικροῖς, μήτε ἐν μεγάλοις ἀτιμάζωμεν, ἀλλὰ τῆς αὐτῆς οἰώμεθα τέχνης εἶναι, καὶ μελέτης. πολλὴ ἀνάγκη ἔφη, οὐκοῦν ἦν δ' ἐγὼ, ὅτου ἂν ξυμπίπτῃ ἔν τε τῇ ψυχῇ καλὰ ἤθη ἐνόντα, καὶ ἐν τῷ εἴδει ὁμολογοῦντα ἐκείνοις, καὶ ξυμφωνοῦντα τοῦ αὐτοῦ μετέχοντα τύπου, τοῦτ' ἂν εἴη κάλλιστον θέαμα τῷ δυναμένῳ θεᾶσθαι. i. neque Musici prius erimus, aut ipsi, aut quos ante dicebamus nobis esse erudiendos custodes, antequam temperantiæ species, & fortitudinis, & liberalitatis, & magnificētiæ, & quę his consanguineę sunt, & his rursus contraria quocunque vagantia cognouerimus, & sentiamus, in quibus sunt, inesse & eas, & earum imagines, neque in paruis, neque in magnis contemnamus, sed eiusdem esse artis, & studij necesse est omnino; Non igitnr inquam ego cum vsueuenerit & in anima pulchros inesse mores, & in forma (corporis) congruentia illis, & consonantia eiusdem in partem venientia rationis, hoc erit pulcherrimum spectaculum ei, qui possit inspicere? & de hoc sæpius in eodem libro disputat. Hinc fortasse Plautus dixit in hanc sententiam in Mustellaria: *Musice hercle agitis ætatem.*

Quare sic in hoc genere interpretabimur. Orpheus. I. sapiens vir, & perfectus, i. verè Philosophus, qualem sub Musici persona diximus intelligi, Obloquitur discrimina septem vocum, i. accommodat septem corporis, quæ sunt in animositatis, & appetitus moderatione virtutes, ad septem illas rationis virtutes, vt in concentum omnibus excitatis, & ex diatessaron, & diapente, ac diapason bisdiapason in Dorica, & verè Platonica harmonia circumsonet, in qua virtutes tamquam in Musica materiali voces, ad perfectum Philosophi concentum con iungantur. Quorum quidem concentuum, & harmoniæ si in terris quæramus exemplar, perfectum habemus in Venetis

Heroibus,

Heroibus, atque Senatoribus, quibus nihil augustius, perfectissimũ verò in Pontifice nostro XYSTO V. in illo enim omnes licet intueri virtutes, quæ quidem velut in Musica acuti soni, & graues, sic in sanctissimo hoc, & integerrimo Viro natura dispares prudentia coniunguntur: quid enim magis ab animi magnitudine est alienum, quàm facilitas? animus enim excelsus natura superbus est, vt contumax, quæ tamen ita in illo sunt concordes, atque pares, & cum animi celsitate nulli terrarum Principi, nulli Pontifici, quotquot vnquam fuere, concedat, facilitate tamen mitissimi cuiusque veterum Philosophi naturã, & mores in summa rerum omnium potestate assequatur. Quid à lenitate, & clementia abest longius, quàm seuera illa, & Catoniana grauitas, atque iustitia? quæ tamen adeo æqua sunt in hoc Pontifice proportione conglutinata, vt non facile diiudicari possit, vtra sit in illo maior, ex quarum coniunctione efficitur, vt illum boni suspiciant, ac venerẽtur, maliq; metuant, & cũ gratię causa nihil statuat, omnia tamen sint omnibus gentib. grata quæ statuat. Quas duas virtutes simul iunctas tanti fecit Plato, vt eas solum propè in fęlicissimæ illius Reip. suę Rectore, ac Principe desideret. Vult enim illum (vt est scriptum in secundo) imitari Canes, qui domesticis, & notis sunt mitissimi, πραότατοι inquit ipse, externis verò, & ignotis oblatrant, sic enim illi in ciues esse mites debent, ac beneuoli, hostes verò acerrimè oppugnare, ac persequi ab illis pœnas; Quod quam velit, & possit iste præstare, declarauit modo tam subito, & repentino proditorum hominum profligata, & compressa manus, quæ vniuersam Italiam latrocinijs occuparat, in hostium enim numero sunt locandi mali quoq; ciues, & homines, quamuis indigenæ, quòd aliorum quietem turbant, ac pacem, violantque ius humanæ societatis, ij enim verè sunt hostes patriæ, & ciuitatum pessimi euersores, qui quidem ab huius summa iustitia, quas meriti sunt, afficiuntur pœnis, & contra boni, doctrinisq; & re-

ligioni dediti viri ſumma humanitate complectuntur, fouentur, ornantur, & ſummis præmijs, atque honoribus cohoneſtantur. Ex quarum quidem diſſimilium virtutum, & aliarum maximarum, atque innumerabilium, quas ne longum faciam breuitatis gratia tacitus prætereo, admixtione, & æquabili concordia perfectiſſimus conflatur ille Doricus, atque Platonicus concentus, cuius dulcis ſonus iam omnium aures oppleuit, uniuerſum terrarum orbem peragrauit, & mirificos ſui amores, & admirationes vbique excitauit. De quo neſcio quo inſtinctu agitato mihi nunc libet augurari, ꝙ quemadmodum præclara huius ductu harmoniæ ad altiſſimam in terris, & Dei Vicariam dignitatem aditum ſibi facillimum muniuit, ita eiuſdem nunc impulſu, ea breui ſit acturus, quæ omnium hominum ſuperent expectationem, & poſterorum etiam fidem. Sed ne à propoſito noſtra diuertat oratio, ad ea quæ reſtant, ſe illa conuertit.

CAPVT SEXTVM.

Rationalis Animæ harmonia, quæ eſt Sapientia, declaratur; & quomodo diapaſon efficiat, Explicantur Academici nominis VRANICI, in quo ſeptem literæ, myſteria: accommodatur verſus ad Muſarum ſignificationem, quæ ſeptem fuiſſe traduntur, numerorum ſeptem, & nouem affinitas demonſtratur, nouemq; Muſarum, & verſus ad illas accommodati explicatio affertur.

PTOLOMAEVS in altero virtutis principio, quod. ſ. ad contemplationem, & actionem pertinet, tria utriuſque genera nempe contemplatiui Naturale, Mathematicum, & Theologicum, actiui morale œconomicum, & politicum tribus comparat generibus harmoniæ enharmonio, chromatico, & diatonico,

tonico, nos in his quoque diapason animæ, quæ sapientia appelletur Græce σοφία, uel φρόνησις harmoniam inueniri posse arbitramur. nam quod superius de partibus animæ dicebamus, eadem de tribus utriusque generis partibus affirmare possumus, ut .s. a naturali ad mathematicum sit Quaternaria, à mathematico, ad Theologicum sit diapason, uel etiã, quòd in his singulæ reperiantur consonantiæ in naturali diatessaron propter tria naturæ principia materiam, formam, priuationem, & alia multa in Mathematico quinariam, cum quattuor sint eius species Arithmetica, Geometria, Astrologia, & Musica. In Theologico diapason propter ordinis, & excellentiæ similitudinem, cum maxime tota penè Theologia septenario constet, ut suo loco demonstrabimus, quod idem de tribus actiui generis possumus affirmare, sed alia quoque ratione in his partibus diapason inuenimus, nempe si contemplatiuo quartum genus addamus dialecticum, licet nonnulli contineri sub Theologico arbitrentur: & sic in actiuo erit quaternaria imperfectior, in contemplatiuo quinaria, & ex utroque diapason. alio item pacto deprehenditur diapason in hac sapientia, si. s. quatuor sumamus mathematicas, & triplex genus philosophiæ, uel septem artes liberales, multisq; aliis modis accommodari potest, quos breuitatis studio prætermitto. Hinc in sacris litteris apud Salomonem sapientia ædificauit sibi domum septem columnis innixam de quibus locuti sumus in prima nostra disputatione: Hinc legibus constitutum est, ut in publicis Academiis in sumendis sapientiæ, & doctrinæ insignibus, quod uulgus doctorare dicunt. septem adsint sapientes, idest Doctores, qui de illius eruditione dent testimonium, iuxta l.si quis, C.de professs. & Med. lib. 10. & no. glo. Bart. Ang. in l. magistros, eo. tit. Abb. in c. prudentiam, nu. 9. Comprobat Ant. Maria Cora. de communi opin. lib. 1. tit. 3. num. 24. & seq. quod ex veterum videtur institutis fluxisse, vt prima nostra disputatione diximus de septem

ptem iudicibus Poetarum à Ptolomæo institutis. Hinc etiam priuatis Academijs est accommodatus hic numerus, quare nos quoq; in huius nostræ Academiolę nomine hunc ipsum voluimus numerũ adhibere, in nomine enim Vranico septem sunt literę, quarum nulla sine maximo mysterio est à nobis posita. ex quibus quidem mysterijs quędam bona cum Academicorum venia nunc in medium afferam, reliqua verò, quę reconditiora sunt, nefas habemus pronunciare. Vt enim Romani triplex suę ciuitatis nomen habebant, quorum duo ῥώμην, & ἄνθουσαν Romam, & Florentiam, vnde Florentia colonia, omnibus erant nota. tertium verò tanquam mysterium tacitum tenebant, summoq; obstringi scelere arbitrabantur eum, qui enunciasset. Ita nos quoque quędam nostri nominis, nostrique insignis mysteria omnibus cognoscenda proponimus, quędam verò reconditiore silentio sacramus. Primum igitur (vt nunc ea omittam, quę pręclarè dixit Camillius noster Academicus, cum de hac re ipsa, ex Academicorum mãdato, disputaret) litera V, qua inchoatur hoc nomen, repræsentat Venetę Vrbis nomen, quam omnes incolimus, Venetorum Imperium, cui nos omnes paremus, & Pontificem XYSTVM V Maximum, sub cuius diuino Pontificatu, & auspicijs cępta est, & corroborabitur etiam (vt spero) Academia, R. cum litera sit canina, multos nobis pollicetur obtrectatores, ac maledicos, quos tamen tacitè admonet eadem litera se caninam pellem (vt aiunt) rodere. Eadem litera, cum in numeris ducenta referat, dualitas verò in mysticis pro discordia ponatur, denunciat nobis multas Academicorum dissensiones, discrepantesq; voluntates, quos tamen eadem litera eiusdem numeri mysterio admonet, quòd nisi eorum cum cęteris conuenerit opinio, atque congruet, binarius fiet, & illi à nobis diuidentur, & eijcientur. A, tertia litera cum princeps sit in Alphabeto, & in numeris vnitatem referat, vnanimitatem Academicorum declarat, taciteque

etiam

etiam admonet Academicos, vt primos non deserant auctores, ab eorũ consilijs, & institutis non recedant, hi enim sunt, qui maximè saluti huius consulunt Academię, quibus nihil antiquius, quàm illius tueri dignitatem, qui eam, vt filiam, amant, vt parentem colunt, vt dominam venerantur. Inter quos non inficior, imò profiteor me unum esse, quique nemini in hac colenda,& amanda concedam,qui enim non possum eam in oculis ferre,cum domi meæ, quasi in aliquo Musarũ sacrario sit instituta, prima iecerit sui fundamenta? quod eo libentius inculco, vt ex quorundam Academicorum animis euellatur opinio, qui me rebus nouis studere suspicantur, ferreus enim sim, si illam, quam propemodum ipse genui, deseram, & potius in coloniam aliquam transire velim, quàm in propria, & prima sede commorari? Verum vt in orbem propositi reuertar, hęc tria verba simul iuncta finem significant, ὐρὰ enim Græcè caudam significat, quę pro fine vsurpatur, reliqua quatuor verba victoriam pollicentur, νίκη enim Gręcè est victoria: si enim vnanimes permanserimus, tandem victores, & voti compotes, quod maximè optamus, assequemur. Sed aliud quoque in hoc nostro nomine inest mysterium, si Græcè legamus. inchoat enim à septenario, desinit in septenarium, & totus est septenarius. nam primum ab omicron incipit, quæ litera septuaginta in numeris refert, & in eandem desinit, in diphthongum enim desinit οι. in quo conuenit pręclarè nomini cum ipso Cęlo,nam firmamentum, & stellifer globus, quem pro insigni accepimus,septem millibus annorum peragit suum cursum, & motum, vt testantur Astrologi, septem pręterea in se continet planetarum globos, quos secũ circumuoluit, & multos habet stellarum cœtus ex septenario constantes, vt suo loco ostendetur.& omnes istius nominis literę ὐρανικοὶ, si subducantur numeraliter, efficiunt 931. quo nouẽ Musarum Chorũ repræsentat, quæ omnes in nostra Academia dominãtur, nulla enim ars hic desideratur,

nullius

nullius rei cognitio abeſt. ternarius triplex genus perſonarum deſignat, vel triplicem ordinem Academicorum. ſunt.n. quidam, qui honoris tantū, & obſeruantię cauſa ſunt Academici, vt pręclariſſimi ex Veneta Nobilitate viri, alij qui ſuſtinēt hoc proludēdi munus, qui in hāc palęſtrā deſcendunt, in hac verſantur arena, atque Sole; alij præterea, qui ſua tantum opera, & miniſterijs inſeruiunt Academiæ præſtantiſſimi in ſuis artibus viri. vnum verò illud vnanimitatem, & omnium coniunctionem ſignificat, ſed hęc de nomine ſatis ſint, ne forte ea, quæ ſunt ſacro digna ſilentio, temerè nunc effutiam. Poſſumus pręterea dicere, quòd hoc loco ſapientem informans, ſiue deſcribens Maro per ſeptem diſcrimina vocum, intelligat chorum Muſarum, vt quoniam per illum omnes artes, ac ſcientiæ intelliguntur, ex omnium admixtione conſtitui ſapientem velit, cum maximè fabulę teſtentur Orpheum ipſum ad Muſarum numerum lyrę neruos accommodaſſe, quod confirmat Arati Interpres, qui ait, ἑπτάχορδος δ' ἦν αὐτὴ, ἣν ἑρμῆς κατὰ ἀριθμὸν τῶν πλανητῶν ἐκ χελώνης κατασκευάσας Ἀπόλλωνι δέδωκε, ὃς ἐννεάχορδον ἐποίησεν αὐτὴν ἀπὸ τῆς τῶν μουσῶν ἀριθμοῦ. i. ſeptichordis erat ea (lyra) quam Mercurius ex numero Planetarum extructam Apollini dedit, hic verò Orpheo tradidit, qui nouē chordarū eam fecit ex numero Muſarum, quem ſecutus Rufus Feſtus Auienus in ſua paraphraſi dixit:

—— Hanc vbi rurſus
Concentus ſuperi complenit pulcher Apollo
Orphea Pangæo docuit geſtare ſub antro,
Hic iam fila nouem docta in modulamina mouit
Muſarum ad ſpeciem Muſa ſatus, ille repertor
Carmina Pleiadum numero deduxerat.—

Quem ſubſecutus Pontanus de lyra Orphei loquens, dixit:

——Ecce nouem cum pectine chordas
Emodulans. quam etiam opinionem retinet auctor Comment. in Germanici fragmentum in Sicilia repertum. His accedit

cedit optimus, & locuples testis Callistratus, qui in describendo Orphei simulachro idem affirmat dicens, μετεχειρίζετο δὲ τὴν λύραν, ἡ δὲ ἰσαρίθμους ταῖς μούσαις ἐξῆπτο τοὺς φθόγγους, tractabat autem lyram, & hæc æquali musis numero chordarum compacta erat. In quo tamen non concesserim Orpheum nouem chordas in lyra constituisse, cum constet septem tantum fuisse Musas, sed Musis, quæ septem erant accommodasse. Huius verò opinionis de septem tantum Musis auctor est Epicharmus in Hebes nuptijs, vbi septem tantum dicit esse Musas, & filias Pieri (vnde Pierides) Pimpleidosque Nymphæ, quarum hęc facit nomina Nilus, Tritone, Asopus, Heptaporta, Achelois, Tritoplus, & Rhodia, quo numero dictas alij dixerunt ob lyræ septem chordas, & septem compactam cicutis fistulam, septem planetas, septem climata, totidemquè vocales, quod etiam erudita illa natio Aegyptiorum significauit, quæ, vt scribit Orus, per septem vocales Musas intelligebat. Et ne à recepta de Musis nouem inter homines opinione recedamus, licet nouem esse dicantur, optimè tamen septenario comprehenduntur. Nam nouenarius numerus in septenario continetur, ter enim tria faciunt nouē, & ter etiam tria sunt in septenario, nam primum duo sunt ternaria, quæ cum monade, quæ superest aliud conficiunt ternarium, quod etiam annotasse mox reperi Ficinum in Timęo, & Stephanum Theupolum in Academicis contempl. quare maxima horum duorum numerorum nouem, & septem declaratur esse coniunctio, & affinitas, siue similitudo, quia se mutuo complectuntur, eaque de causa alter pro altero etiam sæpius vsurpatur, & nos hoc loco possumus dicere potuisse Vergilium septem pro nouem ratione metri, quod etiam aliàs fecit, vt in IX. Aeneadis, vbi ait:

Ceu septem surgens sedatis amnibus altus
Per tacitum Ganges— Nam secundum Senecam in situ Indię nouem alueis fluit Ganges, & in Bucolicis, cum vellet imitari,

& exprimere illud Theocriti, vt multa fecit alia, in 8. Idyllio

Ἠ μάντοι κ' αγὼ σύριγγ' ἔχω ἐννεάφωνον. i.

Estq́; nouem certè nobis quoque fistula vocum. ipse dixit,

Est mihi disparibus septem compacta cicutis.

septem vsus pro nouem, quem numerum posuit Theocritus. Nouem porrò frequenter pro septem quoque vsurpatur, vt probauit Nicander, qui cum mentionem faceret, de quodam genere scorpionum, quibus septem tantum insunt sphondyli. i. vertebræ spinarum dixit—*σφονδύλοι ἐννεάδεσμοι.* i. sphondyli nouem nodorum, quo etiam modo vsus est Verg. in primo Aen. cum ait —*Fontem superare Timaui*

Vnde per ora nouem vasto cum murmure montis

It mare proruptum, & pelago premit arua sonanti.

Constat enim Timauum fluuium septem tantum habere ora, vt testatur Strabo in quinto Geographiæ, & Martialis quoque, qui ait,

Et tu Ledæo fælix Aquileia Timauo

Hic, vbi septenas Cyllarus hausit aquas.

quod multi alij asserunt, & res ipsa ostendit, audiui enim ego de multis, qui illum viderunt, septem tantum esse, licet Pomponius Mela, & alij nonnulli Vergilium secuti, non bene hoc intellecto mysterio, & sensu, dicant nouem capitibus exurgere. hinc excusari potest, atque defendi Seruius Grammaticus, quem nonnulli accusant, quòd sibi non constet, cum in octauo dicat septem esse Aeolias, in quo omnes conueniunt scriptores, Strabo, Diodorus, Pomponius Mela, Plinius, Solinus, Homeri, & Apollonij Grāmatici Interpretes, in primo autem dicit esse nouem, cum. s. affines sint hi numeri, & alter pro altero vsurpetur. Ambo præterea hi numeri pro infinito poni consueuerunt, vt postea dicetur. Ea autem ratione, hic Musæ nouem positæ pro septem, qua nouem illi orbes Cœli, & globi septenario comprehenduntur, in quibus ipsæ etiam Musæ à Poetis, à Platone etiam, & Martiano Capella dicuntur resi-

tur residere, nam ex illis fieri dicunt symphoniam diapason, quam constare diximus, & fieri ex septem distinctis interuallis sonis, quę etiam ipsa diapason horum declarat coniunctionem numerorum, nam ipsa cum sit ex septem interuallis, conflatur tamen ex quatuor, & quinque, nempe ex diatessaron, & diapente consonãtijs, vt veteres omnes Musici docent, quod declarat Ficinus in Timęum, vbi admonet neminem turbari debere, quòd dicat hanc fieri ex diatessaron, & diapente, quæ faciunt nouem, cum diapason octo tantum habeat sonos septem interualla, sex tonos, dicit enim in compositione consonantiarum coniungi sonos propter septenarij terminũ, quem præterire non licet, cui ego addiderim hanc quoque causam, nempe numerorum similitudinem, & affinitatem, Qua etiam ratione (vt ad rem redeamus) apud Martialem in primo, Iuppiter ἐννεάφθογγον Chelym lœua innitens pręmit. per quam intelliguntur sphœræ cęlestes. Nam in diapason sunt duo tetrachorda, quæ per συνάφην coniunguntur in mese, quę si bis pulsetur, euadit quodammodo octochordum, & Pythagoras seruato eodem Musicæ genere per διάζευξιν distinguens illa tetrachorda, & adiecta illa chorda, quæ dicitur προσλαμβανόμενος, Latinè dici assumpta potest, effecit octochordum. His igitur octo sonis diapason comparantur, & respondent primę octo Musæ; Nona autem ponitur pro tota ipsa concinentia diapason, quod demonstrauit Hesiodus præstantissimus Poeta, qui enumerans nomina Musarum nonam appellauit προφερεστάτην ἁπασῶν, idest, præstantissimam omnium, quasi in illo verbo ἁπασῶν demonstrare vellet per hanc intelligi diapason concentum, quam etiam à cæteris seiunctam appellat, cæterarum enim octo nomina duobus versibus sunt complexa, quatuor in vnoquoq; versu enumeratis, ad significandum duo tetrachorda, & nona vnum ipsa verusm integrum occupante, ait enim in Theogonia:

Ἐννέα θυγατέρες μεγάλου Διὸς ἐκγεγαυῖαι

Κλειώ τ', Εὐτέρπη τε, Θάλειά τε, Μελπομένη τε,
Τερψιχόρη τ', Ἐρατώ τε, Πολύμνιά τ', Οὐρανίη τε,
Καλλιόπη θ', ἡ δὲ προφερεστάτη ἐστὶν ἁπασῶν.

Supremi ter terna Iouis diuina propago
Clioq́, Euterpeq́, Thaliaq́, Melpomeneq́,
Terpsichoreq́, Eratoq́, Polymniaq́, Vranieq́,
Calliopeq́, inter longe hæc præstantior omnes.

Quam nostram de his Musis sententiã ex Hesiodo valde com probat Marsilius Ficinus in Ionem Platonis, vbi probat furorem Poeticum ab ipsis Musis proficisci, sic enim ait suis singulas musas sphœris accommodans. Calliope Musa vox est ex omnibus resultans sphęrarum vocibus, Vrania Cœli stelliferi per dignitatẽ sic dicta, Polymnia Saturni propter memoriam rerum antiquarum, quam Saturnus exhibet, & siccam, frigidamq; complexionem, Terpsichore Iuppiter, salutifer enim Choro hominum, Clio Martis propter gloriæ cupiditatem, Melpomene Solis, quia totius Mundi temperatio est, Erato Veneris propter amorẽ, Euterpe Mercurij propter honestam in grauibus rebus delectationem, Thalia Lunæ propter viriditatem eius humore rebus exhibitam, quarum omnium ordinẽ si quis velit subiecta figura quasi ea, quæ oculis cernuntur, & ipsa manu cõtingi possunt, agnoscere, legat Zarlinum in secunda parte Institutionum, c. 29. sed maximè omnium hanc rem ostendit Macrobius, qui lib. 2. c. 3. in somnium Scipionis citato ipso etiam Hesiodo, sic ait: Theologi quoq; nouem Musas octo sphœrarum musicos cantus, & vnam maximam concinentiam, quæ constat ex omnibus esse voluerunt, vnde Hesiodus in Theogonia sua octauam Musam Vraniam vocat, quia post septem vagas, quæ subiectæ sunt, octaua stellifera superposita proprio nomine cœlum vocatur, & vt ostenderet nonam esse, & maximam, quam conficit sonorum concors vniuersitas, adiecit Καλλιόπη θ', ἡ δὲ προφερεστάτη ἐστὶν ἁπασῶν.

ex nomine ostēdens ipsam vocis dulcedinem nonam Musam vocari, nam Καλλιόπη optimę vocis Græca interpretatio est, & vt ipsam esse, quæ constet ex omnibus pressius indicaret assignauit illi vniuersitatis vocabulum, προφερεστάτη ἁπασῶν. Hic igitur alius huius versus sensus erit. Orpheum.i.sapientissimũ Philosophum omnium artium, & scientiarum, quæ per Musas significantur, & in ἐγκυκλοπαιδεία continentur cognitionem, atq; intelligentiam comprehendere, & ex illarum inter se admixtione, & temperantia fieri perfectum, & perfectissimam in sapientia harmoniam concinere diapason. Et hanc fuisse Musicam illam existimo, qua institui dicebantur à Chirone summi illi, & inuicti Heroes Hercules, & Achilles, & alij, quaque fretus Thamyras Musas est ausus ad certamen prouocare, vt scribit Homerus in Nauium Catalogo, sed quia sibi nimium tribuebat, cum non esset perfectus, ideo dictus est luce fuisse à Musis orbatus.

CAPVT SEPTIMVM.

De rhythmorum septem generibus agitur, quorum quattuor in corpore deprehenduntur, saltatorius Medicus, siue pulsus, de quibus multa, respirationis, & ordinis, tria in animo, Musicus, Poeticus, & Oratorius, & horum plures species explicantur; Duo præterea genera in mente, & interioribus sensibus posita demonstrantur.

EXPLICATIS iam omnibus, quæ ad hodiernam videbantur facere interpretationem, antequam finis imponatur, videtur nobis esse faciendum, vt quod sumus polliciti, præstemus, & de Numeris, idest Rhythmis agamus. Sciendum igitur, quòd numerus apud Latinos duo complectitur, quæ apud Græcos separatis, & proprijs nominibus appellantur. Nam significat

ἀρυθμὸν, qui eſt ille numerus Arithmeticus, quo numeramus; & rhythmum ῥυθμὸν. de ſuperiori, quoniam inferius multa dicentur, nullum à nobis hoc loco fiet verbum, neque de hoc cum ſupra de numeris loquebamur, intelleximus, ſed de rythmo (de quo polliciti ſumus) paucula dicamus. Eſt igitur hic numerus ῥυθμος aut in his, quæ ſunt corporis, aut in his, quæ ſunt animi. Numerus in his, quæ ſunt corporis duobus ſenſibus deprehenditur, nempe viſu, & tactu, vel mixtis, nempe viſu, & auditu, vel tactu, & auditu; Numerus in his, quę ſunt animi, vno tantum ſenſu exteriori auditu percipitur, & triplex eſt; Muſicus, Oratorius, Poeticus, adeo vt diapaſon quoque in hac numerorum partitione fiat, in corpore enim ſunt quatuor, & fit diapẽte, in animo tres, & fit diateſſaron, rurſus quia & nouẽ ſunt in diapaſon, & nouẽ pro ſeptẽ ponitur, duo alia quoq; genera ſuperaddemus, quæ percipiuntur tantũ mente, & cogitatione, ſenſibusq́; interioribus. Rhythmus igitur primus eſt, qui viſu in corpore deprehẽditur in ſaltatione, quam Gręci ὄρχησιν dicunt, in progreſſu, atque regreſſu ſaltantium, ex eo dici poteſt, ſaltationis, Græcè ὀρχηστικὸς, definiturq́ue is numerus (vt Philoponus in 2. de anima Ariſtotelis Com.) συμμετρία τοῦ χρόνου, ἐν ᾧ ἡ κίνησις γίνεται. i. commenſuratio temporis, in quo fit motus. Quem Lucianus in Dialogo περὶ ὀρχήσεως, ideſt de ſaltatione. appellat εὔτακτον ἔμβασιν, τοῦ ποδὸς, ideſt ordinatum pedis progreſſum: Nec minorem ferè vim habet hic numerus ad imitandum, quam habet Muſicus, quod facile declarauit Demetrius ille, qui cum ſpectaſſet quendam peritiſſimè ſaltantem, faſſus eſt eum loqui, cum tamen hanc artem prius tanquam inutilem, & nihil huiuſmodi habentem non ſpreuiſſet ſolum, ſed etiam maledictis fuiſſet inſectatus. de quo ſic ſcribit Lucianus in ſupradicto dialogo τότε κατὰ τὸν Νέρωνα, εὐδοκιμῶν ὀρχηστὴς, οὐκ ἀσύνετος ὥς φασι, ἀλλ᾽ εἰ καὶ τὶς ἄλλος ἐν τε ἱστορίας μνήμῃ, καὶ κινήσεως κάλλει διενεγκὼν, ἐδεήθη τοῦ Δημητρίου εὐγνωμονεστάτην οἶμαι τὴν δέησιν,

δέησιν, ἰδεῖν ὀρχούμενον, ἔπειτα δὲ κατηγορεῖν, καὶ ὑπέσχετο γ' ἄνευ αὐλοῦ, καὶ ᾀσμάτων ἐπιδείξασθαι αὐτῷ, καὶ οὕτως ἐποίησεν, ἡσυχίαν γὰρ τοῖς κτυποῦσι, καὶ τοῖς αὐλοῦσι, καὶ αὐτῷ παραγγείλας τῷ χορῷ αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν Ἀφροδίτης, καὶ ἄρεως μοιχείαν ἥλιον μηνύοντα, καὶ ἥφαιστον ἐπιβουλεύοντα, καὶ τοῖς δεσμοῖς ἀμφοτέρους τήν τ' Ἀφροδίτην, καὶ τὸν ἄρη σαγηνεύοντα, καὶ τοὺς ἐφεστῶτας θεοὺς ἕκαστον αὐτῶν, καὶ αἰδουμένην μὲν τὴν Ἀφροδίτην, ὑποδεδεικότα δὲ, καὶ ἱκετεύοντα τὸν Ἄρη, καὶ ὅσα τῇ ἱστορίᾳ ταύτῃ πρόσεστιν. ὥστε τὸν Δημήτριον ὑπερησθέντα τοῖς γιγνομένοις τοῦτον ἔπαινον ἀποδοῦναι τὸν μέγιστον τῷ ὀρχηστῇ. ἀνέκραγε γὰρ, καὶ μεγάλῃ τῇ φωνῇ ἀνεφθέγξατο. ἀκούω ἄνθρωπε ἃ ποιεῖς, οὐχ ὁρῶ μόνον, ἀλλά μοι δοκεῖς ταῖς χερσὶν αὐταῖς λαλεῖν. ideſt, Qui tunc Neronis tempore florebat Saltator non imperitus (vt aiunt) ſed ſi quis alius in hiſtoriæ etiam monumentis motionis dignitate excellens, petiuit à Demetrio æquiſſimam mihi videtur petitionem, vt ſe ſaltem ſpectaret, & mox eum reprehenderet,& pollicitus eſt ſine tibijs,& cantu ſe illi oſtenturum, itaque fecit, cum enim ſonantibus, & tibias pulſantibus, ipſique choro ſilentium imperaſſet, ipſe per ſe ſaltauit Veneris,& Martis adulterium Solem enarrantem, Vulcanum inſidias componentem, & vtrunque Martem, & Venerem laqueis implicantem, omnes ſingillatim aſſiſtentes Deos,& præ pudore erubeſcentem Venerem, timentem verò,& ſupplicantem Martem, & quæcunque in hac ſunt fabula: vt Demetrius vehementer his delectatus, eam laudem tribuerit, quæ maxima (dari poterat) ſaltatori. Clamauit enim, & magna voce dixit: Audio ò homo quæ facis, & non video ſolum, ſed mihi videris manibus ipſis loqui. de quo quidem genere, ideſt arte ſaltandi multa ibi Lucianus, qui miris eam modis in cœlum tollit, omnium ſcientiarum probans eſſe participem. Huiuſmodi ſaltatationis genus deſcribit Xenophon lib. 6. ἀναβάσεως Cyri, ait enim, μετὰ τοῦτο αἰνιᾶνες, καὶ μάγνητες ἀνέστησαν οἱ ὠρχοῦντο τὴν καρπαίαν καλουμένην ἐν τοῖς ὅπλοις. ὁ δὲ τρόπος

τῆς

τῆς ὀρχήσεως ἦν ὅδε. ὁ μὲν παραθέμενος τὰ ὅπλα σπείρει, καὶ ζευγηλατεῖ, πυκνὰ μεταστρεφόμενος, ὡς φοβούμενος λῃστὴς δὲ προσέρχεται. ὁ δὲ ἐπειδὰν προσίδῃ τι ἅπαντα ἁρπάσας τὰ ὅπλα, καὶ μάχεται πρὸς τοῦ ζεύγους, & οὗτοι ταῦτα ἐποίουν ἐν ῥυθμῷ πρὸς τὸν αὐλόν. post hoc Aenianes, & Magnetes surrexerunt, qui saltabant Carpeam, quam vocant, in armis, modus verò saltationis est hic: Vnus depositis armis seminat, & ducit boues frequenter se conuertens, quasi timens, latro verò accedit, hic verò vbi hoc animaduertit, omnibus sumptis, ad plaustrum pugnat, & hi hęc faciebant in rhythmo, ad tibias. multaque alia genera ibi saltationum recenset, quæ licet ipse dicat ab illis facta ad tibias, tamen in eo ipso declarat fieri etiã potuisse sine tibijs. de hoc genere rhythmi, & saltantium, qui rhythmo imitantur, loquitur Aristot. in lib. de Poet. vbi ait, αὐτῷ δὲ τῷ ῥυθμῷ μιμοῦνται χωρὶς ἁρμονίας οἱ τῶν ὀρχηστῶν, καὶ γὰρ οὗτοι διὰ τῶν σχηματιζομένων ῥυθμῶν μιμοῦνται, καὶ ἤθη, καὶ πάθη, καὶ πράξεις. idest, ipso autem rhythmo imitantur absq; harmonia quidam ex numero saltatorum: hi enim per figuratos numeros, imitantur mores, affectus, & actiones. Cuius quidem rhythmi similitudine, quia fit ex pedum tum progressu, tum regressu ἄρσει, καὶ θέσει in rhythmo Poetico, atq; Oratorio dicti sunt pedes, illæ syllabarum tum breuium, tum longarum copulationes, ex quibus fiunt metra, quod confirmat Philoponus in Comm. lib. 2. de anima Aristotelis, vbi ait, ὅταν γὰρ ἡ βραδεῖα, καὶ ταχεῖα τῶν ποδῶν ἄρσις, καὶ θέσις λόγον ἔχουσιν πρὸς ἄλληλα, ῥυθμὸς γίνεται, & ἐντεῦθεν ἀπὸ μεταφορᾶς τούτων ἡ τοιάδε τῶν συλλαβῶν συμπλοκὴ ἡ παραλαμβανομένη πρὸς τὴν τῶν μέτρων γένεσιν πόδες ἐκλήθησαν κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν, καὶ ἐπὶ κρότου τῶν χειρῶν, καὶ ἐπὶ αὐλῶν, καὶ τῶν ἄλλων τοιούτων. idest, quando enim tarda, & celer pedum subleuatio, & depositio proportionem inuicem habuerint, fit rhythmus, & hinc à similitudine harum syllabarum coagmentatio, quæ assumitur ad metrorum compositionem

pedes

pedes ſunt appellati, & eadem ratione etiam in plauſu manuum, & tibiarum, & aliarum huiuſmodi rerum, quod idem omnino iiſdem ferè verbis refert Suidas. De hoc autem numero loquitur Vergilius in Buc. cum ait,

Tum verò in numerum Faunosq́, ferasq́ videres
Ludere.— Rhythmus porrò tactu in corpore deprehenditur, in cordis, & arteriarum pulſu, qui quoniam à Medicis præcipuè cognoſcitur, & exercetur medicus rhythmus appellatur. Hic ſic definitur (vt refert Ioſeph Struthius in primo lib. de Arte Sphygmica) ὁ ῥυθμὸς λόγος ἐστὶν τῶν, ἐν σφυγμῷ χρόνων πρὸς ἀλλήλους. ideſt, rhythmus eſt temporum, qui ſunt in pulſu inter ſe proportio, λόγος autem, ideſt proportio eſt (vt ait Euclides lib. 5.) δύο μεγεθῶν ὁμογενῶν ἡ κατὰ πηλικότητα πρὸς ἄλληλα ποιὰ σχέσις. ideſt, duorum eiuſdem generis ſecundum quantitatem vnius ad alterum habitudo; tempus autem eſt de genere quãtitatis, quare ſi comparemus vnius temporis quantitatem ad alterius, ex ea collatione conſtabit, vtra alteram excellat, an verò ſint pares. Dicunt autem Medici quatuor tempora in quolibet ineſſe pulſu, primum vocant tempus διαστολῆς, ideſt tempus, quo diſtenditur arteria, quilibet enim motus fit in tempore, vt ait Ariſtoteles. ſecundum tempus dicitur συστολῆς ſyſtoles, ideſt quo contrahitur arteria, tertium tempus quietis ſuperæ, quartum tempus quietis inferę. ſupera quies eſt, quæ fit poſt diſtenſionem, antequam incipiat cõtractio, neceſſe enim eſt inter duos contrarios ſibi motus vnius corporis, quietem eſſe mediam (vt omnium Philoſophorum ſectæ confirmant.) Inferam verò quietem vocant eam, quæ fit poſt contractionem, antequam incipiat diſtenſio. Prę ter hos etiam eſt aliud tempus, quod occultum, & incertum dicunt eſſe, Græci vocant ἄρρητον, quod eſt adeo diminutum, vt nulla nota Muſica ferè exprimi poſſit, ne minima quidem, vt cætera, non ita tamen, vt ſit omnino indiuiſibile. Herophilus hoc tempus primum appellabat, Phi-

losophi nunc dicunt, vel instans. fuerunt autem variæ de his temporum proportionibus sententiæ apud veteres, tresque præcipuè, de quibus supradicto lib. Struthius, & alij Medici quamplurima. Sortitus autem est hic in pulsu rhythmus nomina varia, & differentias, secundum varia temperamenta sexus, ætates, partes anni, & regiones. Aliquando enim dicitur εὔρυθμος, cum pulsus, temperamentum, sexus, vel ætas rhythmi proportionem seruauerint suam, interdum ἄῤῥυθμος, idest quasi sine rhythmo, qui est cum in pulsu rhythmum proprium labefactat, vel ætas, vel temperamentum, vel sexus desciscendo. s. à proprio rhythmo, sic autem dicitur, nō quòd rhythmo omnino careat pulsus, nulla enim ętas, nullus sexus, nullum temperamentū rhythmo carere potest, quilibet enim pulsus habet rhythmum, sed dicitur, quòd sit vitium natiui pulsus, estq; duplex hic παράρυθμος, quòd fit, cum ætatis suæ rhythmum pulsus non habet, sed vicinæ, vt si senex propter ægritudinem incidat in pulsum constitutæ ætatis, quę sibi pròxima, ἑτερόρυθμος, qui accipit non vicinæ, sed cuiuslibet alterius rhythmum, vt si senex incidat in pulsum puerilis ætatis. Alius etiam dicitur ἔκρυθμος, qui fit in pari proportione, videlicet cum distensio, vel contractio altera alteram excedit, & nullius ætatis pulsus rhythmum retinet, sed externus est, & inconueniens, quare etiam dicitur rhythmus inæqualis, qui multis fit modis, quemadmodum tradidit Herophilus, ex cuius doctrinæ fontibus sunt hæ desumptę diuisiones. Deprehenditur porrò rhythmus tactu, & auditu in spirantis, & respirantis motu, deprehenditur visu, & auditu, vt in fabrorū malleis, de quo loquitur Maro, cum ait de Cyclopibus,

Illi inter se multa vi brachia tollunt

In numerum —— ex quo Pythagoras accepit rhythmū Musicum, nam (vt inquit Cicero) distinctio, & æqualium, & sępe variorum interuallorum percussio numerum conficit, quem eodem modo in cadentibus guttis, quòd interuallis distinguntur

guntur notare possumus. quod etiã euenit in plausu manuum κροτήσει, quatenus secundum ἄρσιν, & θέσιν, idest subleuationem, & depositionem manuum rata inter se celeritatis, & tarditatis proportione conficitur, quibus quidem numerorum generibus, eadem definitio conuenit, quę priori numero nempe saltantium. Rhythmus verò in his, quæ sunt animi, deprehenditur primum auditu in sono. s. & voce, qui licet fiant per instrumenta corporis, tamen quia ab animo proficiscuntur, & artes, in quibus hic versatur rhythmus, sunt dotes animi, eum esse animi diximus . est autem triplex nempe Musicus, Oratorius, Poeticus, maximaq; hi inter se cognatione continentur, nam hi ab alijs prioribus distinguntur, nec eodem modo, quo illi fiunt, in illis enim spectatur celeritas, & tarditas τὸ ταχὺ, καὶ βραδὺ in his eorum loco longitudo, & breuitas τὸ μακρὸν, καὶ βραχὺ, sed parum differunt, & hęc illis pari proportione respondent, vt testatur Philoponus, qui ait, ἀναλογεῖ δὲ τῷ μὲν βραδεῖ τὸ μακρὸν, τῷ δὲ ταχεῖ τὸ βραχὺ: nec quisquam miretur, quòd id de Musico dixerim, cum videatur in Musica acutum, & graue spectari, nam hæc melos faciunt, non rhythmum. breue verò, & longum rhythmum constituunt, Musicus autẽ rhythmus est (vt definit Aristoxenus Musicus) τάξις τῶν χρόνων ordo temporum. quæ definitio licet sit in vniuersum, & omnia rhythmorum genera complectatur, (nam tempus est minima pars eius spatij, quod est in voce, aut sono, aut aliquo motu corporis, nihil aliud demum, nisi mora breuissima nullas habens partes, veluti ἄτομος, quod respondet in Geom. puncto, quem στιγμὴν, vel σημεῖον, vocant, & in Arithmetica monadi, ex quibus tẽporibus apertè dispositis, & ordinatis, gignitur omnis numerus) tamen videtur magis propria esse Musicæ. In ea enim pręcipuè huiusmodi tempora spectantur, & secundum eius leges, cæteri quoq; rhythmi procedunt, vt saltatorius, qui ad Musicę sonum salit, quare hinc dicitur ἐν ῥυθμῷ βαίνειν. Medicus, qui notis musicalibus

diſtinguitur,& cęteri, A qua quidem definitione nihil diſcordat illa Platonis,qui rhythmum vocat τάξιν τῆς κινήσεως.i.ordinem motus, nam motus aut eſt tempus, aut illum tempus metitur,omnis enim motus fit in tempore,omnis verò ſonus, & vox mouetur,vt ſecundo à nobis libro eſt dictum, licet hęc definitio magis fortaſſe conuenire videatur ſaltatorio,tã enim Græcè κίνησις,quàm Latinè motus ponitur,pro ſaltatione,& ſaltandi peritia,quod ſępius vſurpat Horatius, vt

Motus doceri gaudet Ionicos, matura virgo. & alibi,
Aut festis matrona moueri iuſſa diebus.

ſed tamen motus eſt in omni rhythmo, & pręcipuè in Muſico, in quo eſt tanquam cauſa, nam ipſe ad motum prouocat ſaltantem. Quæ quidem definitio pluribus ab eo explicatur, & alijs etiam verbis in Sympoſio, vbi ait de harmonia, & muſico rhythmo loquens ὁ ῥυθμὸς ἐκ τοῦ ταχέος, καὶ βραδέος, ἐκ διενηνεγμένων πρότερον ὕστερον δ' ὁμολογησάντων γέγονεν.rhythmus ex veloci, & tardo, qui prius diſſidebant, mox conciliati ſunt,factus eſt.ſed hęc quoque definitio primi generis rhythmorum videtur eſſe proprior, in quibus celere,& tardum ſpectatur,ſed huic quoq;,& alijs conuenit,nã (vt diximus)quod in illis dicitur celere,& tardum, in his breue,& longum appellatur, & motus in voce, & ſono conſideratus, breuis, & longi appellationem accipit, vt in alijs celeris, & tardi, quod etiam confirmat Plutarchus, qui hac definitione omnia rhythmorum genera complectitur, vel etiam quia nonnulli diuidunt curſum vocis in velocem, & tardum. Hic definitur ab Auguſtino in 5. de Muſica ſic, Rhythmus eſt legitima pedum connexio, quæ ſine ullo certo fine prouoluitur. In quo duo ſunt notanda, primum illud verbum connexio, ex quo colligitur non poſſe eſſe rhythmum ſine duobus ſaltem pedibus, quia connexio non poteſt eſſe unius, deinde illud ſine ullo certo fine, ex quo habetur rhythmum eſſe numero numeranti ſimilem, quia uelut in illo à duobus initium facientes poſſu-

mus

mus quousque libuerit progredi, sic in hoc, quia nullum ha
bet sibi lege præfixum finem, nullamque (ut Quintilianus
ait) in contextu uarietatem, & qua cœpit ἄρσει, & θέσει ad
finem vsque delabitur, donec perueniat ad μεταβολὴν, idest
transitum in aliud genus rhythmi, à Suida porrò sic defini-
tur ῥυθμός ἐστιν τάξις ἔμμελος ἀκολούθου ἁρμονίας rhythmus
est ordo consonus consequentis harmoniæ, est autem duplex
hic rhythmus Musicus. aut enim est ὀργανικὸς, idest qui fit
per instrumentum, aut est φωνητικὸς, idest uocalis, primus so
nos tantum habet ἀσήμους, καὶ ἀγραμμάτους, i. nihil significan-
tes, ac qui scribi non possunt. i. sine syllabis, & literis, qui
licet nullum habeat sensum, & intelligi non possit, at audiri
tamen cum voluptate potest, & intelligi etiam aliquando po
test, sed per imitationis tantum uim. Nam (ut supra est di-
ctum) instrumenta Musica vocem imitantur humanam in-
terdum tam uehementer, ut facillime intelligatur, quare
etiam per similitudinem appellantur uoces illi soni, & loqui
digitis dicimus, vt supra probauimus cum de Musica dispu-
taretur. Quod autem rhythmus fiat in instrumentorum pul-
satione demonstrat Philop. qui in 2. Comm. de anima, sic ait,
καὶ γὰρ ἐν τοῖς αὐλοῖς, καὶ ῥυθμὸς θεωρεῖται, τὰ γὰρ τῶν τρημάτων
τῶν αὐλῶν τὰ μὲν ἐπὶ πλείονα χρόνον τοῖς δακτύλοις ἐπιπωμά-
ζουσιν τὰ δ' ἐπ' ἐλάττονα, καὶ οὕτω τῶν ἀπηχήσεων τὴν μὲν πραο-
τέραν, τὴν δὲ τραχυτέραν, τὰ τῶν τρημάτων τὰ μὲν μείζονα ἐστὶ τά
δὲ ἐλάττονα, καὶ τὰ μὲν ἐγγυτέρω τῆς ἐπιγλωττίδος, τά δὲ πορ-
ρωτέρω, καὶ τὰ μὲν στενότερα ὀξύτερα, ἐστὶν τῶν εὐρυτέρων, διὸ καὶ
ἐπὶ τῶν παίδων φωναὶ, καὶ τῶν γυναικῶν ὀξύτεραι, τὰ δὲ εὐρύτερα
βραδύτερα, ὁμοίως καὶ τὰ ἐγγυτέρω τῶν πορρωτέρω ὀξύτερα, ὧν
τῇ συμμετρίᾳ ἡ ἁρμονία, καὶ τὸ μέλος γίνεται, ῥυθμὸς δὲ τῆς τοῦ
τάχεος, καὶ βραδέος. ὅτι καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ὀργάνοις θεωρεῖται
ὁ ῥυθμὸς δῆλον πᾶσι, τῇ συμμέτρῳ γὰρ τῶν δακτύλων ἄρσει, καὶ
θέσει ἀποτελεῖται. idest, Nam in tibijs etiam rhythmus spe-
ctatur, nam foramina tibiarum, alia longiori diutius tempore

digitis

digitis comprimũtur, alia breuiori, & sic ex sonis alius mitior, alius asperior, & ex foraminibus alia maiora, alia minora, & alia lingulę proximiora, alia remotiora, & angustiora acutiora sunt latioribus, quare etiam in pueris voces, & in mulieribus acutiores; latiora verò tardiora, simili etiam ratione proximiora remotiotib. acutiora, quorum proportione harmonia, & cantus fit, rhythmus autem velocis, & tardi, quod verò in reliquis quoq; instrumentis spectetur rhythmus perspicuum est omnibus, nam ex æquali digitorum eleuatione, & depositione perficitur. Hunc autem rhythmum musicum celeritate, & tarditate metimur, vt alios rhythmos, qui in corpore deprehenduntur, quare etiam in eorum serie enumerari potest, de quo solũ fortasse intellexit Plato in illa definitione quam tradidit in Symposio, vt diximus. Nemo auté non de hoc genere rhythmi Musici locutum fuisse arbitretur Augustinum, in ea, de qua supra meminimus, definitione, quia dicat pedum connexio, cum communiter pedes dicantur, de his, qui habent syllabas, & dictiones, & ex earum tum longitudine, tum breuitate conflentur pedes; nam ipse nullum rhythmum carere pedibus existimat, licet nullam habeat dictioné, aut syllabam, sed hi pedes non è syllabis, sed ex temporib. solis conflantur, duo enim breuissimi, quãuis inarticulati soni, & ἀγράμματοι apud Musicos Pyrrhichium faciunt, tres tribrachum, quatuor proceleumaticũ, duo longi spondęũ, tres verò molossum, ijdemq; soni lõgi, & breues (vt fit in syllabis) inter se cõmixti diuersos constituunt pedes, similes his, qui ex syllabis conflantur, & ex his pedib. fieri potest musicus rhythmus absq; vlla ἐνάρθρῳ φωνῇ. i. articulata voce, & syllabarũ vsu, idem etiã fit in rhythmo saltatorio, & medico, qui in motu, & pulsu deprehenduntur. Alter numerus, & rhythmus Musicus est vocalis, qui à Musicis vocatur Harmonicus, qui voces habet expressas, & significantes è syllabis, pedibusq; cõpositas, & audiri, intelligiq; cũ voluptate põt, hũc rhythmũ exercẽt hi, qui vulgo Cantores,

& Musici

& Musici appellantur, & eum aerẽ vocant, qui syllabarũ quantitate, & pedibus neglectis breues pro longis, & è contra efferentes, temporum, quæ suo quodam modo metiũtur; ordine, & symmetria cõtenti, prout cantici ratio postulet, vel procurrunt, vel subsidunt. Qui tamen si cũ Poetico rhythmo concordet, est multo iucũdior, & dignior, licet vix id fieri quibusdam posse videatur, sed quę sit tanta ista difficultas ipse non video, de hoc intellexit Martianus in lib. de Musica, vbi rhythmũ sic definit: Numerus est diuersorũ modorum ordinata connexio tempori pro ratione modulationis inseruiens per id, quod aut efferenda vox fuerit, aut premenda, & qui nos à licentia modulationis ad artem, disciplinamq; constringat. Poeticus porrò rhythmus est duplex; Alter qui dici potest ἄμετρος, idest sine metro, & alter ἔμμετρος, idest metricus Rhythmus, ἄμετρος est certus syllabarum numerus, sine dimensione temporum, in quo consideratur paritas syllabarum, & concentus in fine distinctionum, quòd in metro non fit. Huius exempla rhythmi in Latinis, & Græcis auctoribus nusquam reperiuntur, sed in sacris literis multa, vt illud, *Dies illa, dies illa Soluet sęclum in fauilla*. ex quo genere omnia ferè Hetruscorum Poetarum carmina constant, quare etiam ab illis deprauato vocabulo dicuntur *Rime*, quasi rhythmus, & ex illis sacræ scripturæ exemplis fluxisse creduntur, licet à Melicis Græcorum carminibus profecta probare contendat Minturnus in Poetica, de quo genere loqui volunt nonnulli Vergilium, cum ait,

—Numeros memini si verba tenerem.

Et illos quoque, qui Ciceronem (vt Quintilianus ait lib. 9.) reprehendebant, quod orationẽ ad numeros, & rhythmos videatur alligare, cum dicat hoc totum constare numeris oportet, & Demosthenis fulmina numeris contorta ferri. Alter rhythmus Poeticus est ἔμμετρος, qui sic definitur legitima pedum connexio certo fine terminata, quod Terentianus dixit:

Metrum,

Metrum, certiq; pedes, numerusq; coercent.

Nam Quintiliano non assentimur, qui videtur velle aliud esse metrum à rhythmo, sed nos dicimus esse speciem rhythmi. omne enim metrum est rhythmus, sed non omnis rhythmus est metrum, quod confirmat Aristoteles in Poetica dicens, τὰ γὰρ μέτρα ὅτι μόρια τῶν ῥυθμῶν ἐστι φανερὸν. idest, quod enim metra partes sint rhythmorum patet. vbi etiam in verbis ipsis demonstrat rem esse exploratissimam, quam nemini liceat in dubium reuocare, idem confirmat eius interpres Philop. in 2. de anima, dicens, ζητήσειε δ' ἄν τις τίνι διαφέρει ῥυθμὸς μέτρου. φαμὲν οὖν ὅτ' ὁ ῥυθμὸς γενικώτερόν τί ἐστι, εἶδος δὲ τοῦ ῥυθμοῦ τὸ μέτρον, εἴτι μὲν γὰρ μέτρον, τοῦτο καὶ ῥυθμὸς, οὐκ ἔτι δὲ καὶ ἔμπαλιν. idest, Quæreret autem aliquis, quid intersit inter rhythmum, & metrum; Dicimus igitur, quòd rhythmus vniuersalius quiddam est, species autẽ rhythmi metrum. si quid enim metrum est, hoc & rhythmus est, non porrò è contra. idem etiam confirmat Suidas, qui sic ait, διαφέρει δὲ ῥυθμὸς μέτρου τῷ τὸ μὲν γεννικώτερον εἶναι, τὸ δὲ μέτρον ὑπάρχειν εἶδος τοῦ ῥυθμοῦ. Non solum autem metro simplici hunc rhythmum Poeticum effici volunt nonnulli, sed etiam compositione artificiosa, & electione verborum, quare definitur à Stephano Ferrerio in libello de numeris Poeticis sic. est autem numerus Poeticus rei descriptæ congruentibus verbis accommodatus sonus, quem efficit artificiosa, & apta rei, qua de agitur pedum, ac verborum in Poemate compositio, doctorũ hominum auribus periucunda, Quod quidem mihi quoque probatur, & hoc quasi tertium genus Poetici rhythmi esse dici posset, qui oratorio finitimus sit, in verborum, pedumque, & vocum compositione situs, de quo pauca quædam affert ibi Ferrerius, sed rem non planè, vt ego vellem, & res postularet, aperit, sed de hoc nos alio fortasse loco dicemus. Oratorius porrò rhythmus est etiam sicut Poeticus duplex; Alter enim suaptè natura fluit, alter arte, & industria quæsitus. Hunc numerum Oratorium,

torium, (vtrũq; intelligo) definit Cicero in 3. de Orat. modum,& formam verborum,ait.n.de numero locuturus: Hanc diligentiam ſubſequitur modus etiã,& forma verborum. Primus numerus ſuaptè natura, & orationis curſu efficitur, nam genus quoddam eſt verborũ, in quibus ipſis cõcinnitas ineſt; Quæ ſiue caſus habent in exitu ſimiles,quæ Græci ὁμοιόπτωτα dicunt, ſiue ſimiliter deſinunt, quæ illi ὁμοιοτέλευτα; ſiue paribus paria reddũtur,quæ illi appellant ἰσόκωλα, ſeu πάρισον, ſiue contrarijs opponuntur contraria,quę illi ἀντίθετα nominant, numerum Oratorium neceſſitate ipſa efficiunt, & eum ſine induſtria: in hoc genere concinnitatis fuiſſe principem Gorgiam accepimus, qui illam primus inuenit,ſed ea eſt vſus intemperantius,& his feſtiuitatibus (ſic.n.ipſe cenſebat,vt inquit Cicero)eſt inſolentius abuſus.Ex hoc genere ſunt illa(vt ipſemet affirmat Cicero) in Miloniana. Eſt enim Iudices hæc non ſcripta,ſed nata lex,quam non didicimus, accepimus, legimus,verũ ex natura ipſa arripuimus,hauſimus,expreſſimus, ad quam non docti, ſed facti, non inſtituti, ſed imbuti ſumus. Hęc.n.talia ſunt,vt quia referuntur ad ea,ad quę debent ferri, intelligimus non quæſitum eſſe numerum,ſed ſecutum.Alter porrò numerus induſtria, & arte quæſitus, quo caruere veteres illi, Herodotũ dico,& Thucididem, totamq; eam ætatem, licet aptè,numeroſeq; dixerint; Nam ea nõ numero quæſito, ſed fortuito, & temerè verborum collocatione ceciderunt,ſerius eſt aliquando notatus,& cognitus,qui quaſi quandam paleſtram,&.extrema (vt Cicero inquit)lineamenta orationi attulit;nam facit(quod aiunt Ariſt.& Theophraſtus)ne infinitè feratur,vt flumen oratio; Quæ non aut ſpiritu pronunciantis, aut interductu librarij , ſed numero coacta debet inſiſtere. Hic finitimus eſt Poetico metro, in quo illud eſt vel maximũ, ꝙ verſus in oratione ſi efficitur coniunctione verborũ,vitium eſt, & tamen ea coniunctio ſicuti verſus numeroſè cadere, & quadrare,& perfici debet.Nam cum iunxit orationem modis

X Orator,

Orator,& forma.i.numero;relaxat,& liberat immutatione ordinis,vt verba,neque alligata ſint, quaſi certa aliqua lege verſus,neque ita ſoluta,vt vagentur. Nemo autem miretur,ꝙ dixerim hunc numerum finitimum eſſe Poetico , cum verſus in oratione ſit vitioſus, neq; quicquam inimicius, quàm illa ver ſibus. Nam(vt ipſe inquit Cicero) ijdem ſunt numeri nō modo Oratorum,& Poetarum,verum omnino loquentiū,deniq; etiam ſonantium omnium, quæ metiri auribus poſſumus; ſed ordo pedum facit, vt id,quod pronūciatur aut Orationis, aut Poematis ſimile videatur. Nam nullus eſt numerus (vt idem Cicero) extra Poeticos, propterea ꝙ definita ſunt genera numerorum ; nam omnis talis eſt,vt vnus ſit è tribus , Pes enim qui adhibetur ad numerum,partitur in tria, vt neceſſe ſit partem pedis,aut æqualem eſſe alteri parti,aut altero tantum,aut ſeſqui eſſe maiorem. ſed in eo à metris diſcrepat,ꝙ metra ſemper eundem ſeruant curſum,& nunquam variant pedes ſuos, & in omnibus à principio ad finem carminis ita perſeuerant, vt ne vnica quidem ſyllaba liceat errare , vt

Arma , virumq; cano , Troiæ , qui primus ab oris.

Oratorius autem numerus , & rhythmus , licet certis quibuſdam pedibus, vt illud efficiatur, qui concordes ſint , & ab eis nomen accipiat ; Nam ſi pedes (exempli gratia) ſint Pyrrhichij, numerus ille Pyrrhichius vocabitur,tamen alio quodam modo fit,nam in medio negligentiam quandam quaſi deſiderat,in principijs ſolum, & fine diligentiam, & in ſingulis prope clauſulis mutari non ſolū poteſt, ſed etiam debet,ne agnoſcatur numerus, vt fit in verſu, in quo id facit pedū, & rhythmi ſimilitudo,quare de hoc pręcipiēs Cicero dixit,ſed id crebrius fieri non oportet; primum.n.numerus agnoſcitur,deinde ſatiat, poſtea cognita facilitate contemnitur, & paulo ante dixerat, ſed in orationis numero nihil eſt tā vitioſum,quàm ſi ſemper eſt idem. Hic cccc annos ante Ciceronem (vt ipſe teſtatur) vigebat, & probabatur apud Græcos , in quo genere

nemo

nemo ſcientius verſatus eſt Iſocrate, ſed princeps inueniendi fuit Thraſymachus, cuius omnia nimis etiam erāt ſcripta numeroſè, Latini verò Ciceronis tēpore agnouerunt, aut paulo ante, vt ipſe teſtatur, cum de eo loquens ait: Nos nuper agnouimus. hic numerus in tribus conſideratur in principijs in medio, & in fine, ſeu clauſula. Quæ omnia ſuos habent proprios, & accommodatos pedes; Nam quidam ſunt, qui melius principijs cohærent, quidam alij, qui clauſulis ſunt peculiares, in medio quoque deſideratur diligentia, vel potius diligens negligentia; quæ omnia debent quandam habere inter ſe proportionem, vt ad exitum à principio feratur verborū illa comprehenſio, & tota à capite ita fluat, vt ad extremum veniens videatur ſuaptè ipſa conſiſtere. De hoc à nobis dici multa poſſunt, ſed quoniam noſtri non eſt propoſiti, in aliud tempus differemus, licet de hoc multa extent apud omnes Rhetores tam veteres illos, Ciceronem dico, & Ariſtotelem, quam recētiores quoſdam, ex quorum numero ſuperiori ætate Iouita Rapicius libellū de numero Oratorio edidit, in quo quinque libris diligentiſſimè omnia perſequitur, quę ad hanc rem pertinent, licet in eo quoq; deſiderari poſſe videantur multa. Eſt præterea in his, quæ ſunt animi, alius Rhythmus, qui eſt in eo tempore, qui dicitur eſſe in Memoria, vt volunt Philoſophi, & Ariſtoteles ipſe confirmat in libello de Memoria, & reminiſcentia. Hinc fieri fortaſſe poteſt, vt aliquid interdum ſtatim recordemur, aliquid paulo poſt, aliquid verò nequaquā, tunc cum volumus, quod alio poſteà tempore non petentibus occurrat; quia ſcilicet per ἄρσιν, & θέσιν res memoriæ commendantur, & per eaſdem etiam ab ea repetentibus ſuppeditātur. Eſt etiā alius rhythmus, in illis (vt vult Auguſtinus) quę ſunt in ſuperiori quadam mentis vi, & de hoc fortaſſe loquitur Cicero (vt Rapicius quoque ſuſpicatur) cum ait, Aures, uel animus aurium nuncio naturalem quandā in ſe continet uocum omnium menſionem. Itaque & longiora, & breuiora iudicat,

& perfecta, ac moderata ſemper expectat, mutila ſentit quædam, & quaſi decurtata, quibus tanquam debito fraudetur, offenditur, de quo loquens paulo ante dixerat omnium longitudinum, & breuitatum in ſonis, grauiumque vocum iudicium ipſa Natura in auribus noſtris collocauit, cuius etiam meminit in 3. de Oratore. Hic autem quemadmodum ille ſuperior, non ſenſibus externis deprehenditur, ſed mente tantum, & cogitatione, interioribusq; ſenſibus: ſunt autem hi (ne ſuſpenſus huius rei ignoratione relinquatur Auditor) ſecundũ Ariſtotelicos, quatuor, Auerroem prꝍſertim. primus eſt ille, quem vocant ſenſum communem, ex eo ſic dictus, ꝙ omnes, quꝍ ab exterioribus quinque ſenſibus apprehenſæ fuerint imagines, colligat, atque percipiat, quare Plotinus eum dicit eſſe quaſi centrum, ſenſus verò ſingulos non aliter ad hunc, quam lineas à περιφερεία vſque protendi. ſecundus ſenſus dicitur vis imaginandi, cuius officium eſt, cum nihil ipſa præſentiat, imagines quæ à prioribus ſenſibus ſunt apprehenſæ, retinere, easque deinde tradere tertiæ ſentiendi naturæ, quam cogitandi, & exiſtimandi vim appellant, cuius eſſe opus putant, vt his acceptis imaginibus, quid, aut quale ſit id, cuius illæ ſunt imagines, diiudicet, atque percipiat, eaq; ipſa, quꝍ diſcreuerit, ſiue iudicanda conceperit, poſtremæ cerebri ipſius, ſenſusq; particulæ, quam memoriam dicunt, ſeruanda commendet.

FINIS TERTII LIBRI.

FABII PAVLINI VTINENSIS PHILOSOPHI HEBDOMADVM

Liber Quartus, SIVE DE ASTROLOGIA.

PROOEMIVM.

Proponitur habenda de Astrologia explicatio, & methodus de more.

ACTENVS in terris versati sumus, & inter homines, cum ea, quæ ad hominum naturam pertinent Maronem in hoc versu explicasse demõstrauimus, vt sunt Eloquentia, Poetica, Musica, humani animi harmonia, atque perfectio, quæ est ipsa sapientia. Nunc paulo altius euolemus tanti Poetæ quasi alis, & diuinitate sublati, cum velit Plato in Ione Interpretes Poetarum illorum diuinitatis, atque furoris fieri in explicando participes, & Cœlum ipsum, & astrorũ globos conscendamus de Astrologiæ mysterijs, & cœlestium corporum harmonia, locutum illum in hoc versu demonstrantes. Et ut in instituto septem capitum orbe, siue partitione permaneamus, in primo ostendam Astronomiæ cum Musica affinitatem, & sub Orphei lyra cœlestia corpora, & cœlum intelligi, in secundo quid sit harmonia

moniis testimonijs demonstrabo, in tertio qualis sit, & quo modo fiat, in quarto causas adducam, cur non exaudiatur; in reliquis tribus capitibus quæstionem de Orpheo saxa trahente persequar, in hisque primis, vt paucis me expediam, operam dabo, vt possim, quod mihi videtur magis necessarium, de eo pluribus disserere.

CAPVT PRIMVM.

Astronomiam esse tertium genus Musicæ declaratur, Orpheum fuisse Astrologum, & per Lyram significatam cælestem harmoniam, Lyramq; in Cælo ob id collocatam, eiusq; situs describitur.

ASTRONOMIA igitur tertium genus Musicæ cœleste appellatum, vt superiori proxima disputatione diximus ex Boethio, & Ptolomęo, iccirco sub Musicę genere collocata, quia maxima est inter illam, & Musicam cognatio, quare diuinus Plato in septimo de Rep. appellat Musicam Astronomiæ ἀντίςροφον. i. ex altera parte respondentem, atque similem, Pythagoriciq; Philosophi has duas artes appellabant sorores, quod confirmat eodem in loco Plato his verbis, κινδυνεύει ἔφην ὡς πρὸς ἀςρονομίαν ὄμματα πέπηγεν, ὡς πρὸς ἐναρμόνιον φορὰν ὦτα παγῆναι, καὶ αὗται ἀλλήλων ἀδελφαί τινες αἱ ἐπιςῆμαι εἶναι, ὡς οἵτε Πυθαγόρειοί φασι, καὶ ἡμεῖς ὦ Γλαύκων συγχωροῦμεν. i. Videtur inquã statim, vt in Astronomiã defixi fuerint oculi, statim, & in enharmonica conuersione aures affigi, & ipsæ inuicem sorores quædam esse scientię, quemadmodum & Pythagorici arbitrantur, & nos ô Glauce concedimus. Quod vero Orpheus fuerit Astrologus, & per lyrã ab eo effictam ad significandã orbium cœlestiũ harmoniam, intelligantur corpora cęlestia, probare superuacaneũ fortasse videri possit his, qui veterum monumenta, & fabulas perlustrarunt. nam veteres

teres quidem ipſam Aſtronomiam, & corporum cœleſtium molem harmonicè ſeſe mouentem appellabant lyrã magnam Orphei, Ὀρφέως λύρην μεγάλην. primus enim in Greciam ab Aegyptijs edoctus Aſtrologiam inuexit, ſed (vt teſtem aliquem perhibeamus) hęc omnia planiſſimè confirmat Lucianus in Aſtrologia, vbi ait, Ἕλληνες δὲ οὔτε παρ᾽ Αἰθιόπων, οὔτε παρ᾽ Αἰγυπτίων ἀστρολογίας περὶ οὐδὲν ἤκουσαν, ἀλλά σφισιν Ὀρφεὺς ὁ Οἰάγρου, καὶ Καλλιόπης πρῶτος τάδε ἀπηγήσατο οὐ μάλα ἐμφανέως, οὐδὲ ἐς φάος τὸν λόγον ἤνεγκεν ἀλλὰ εἰς γοητείην, καὶ Ἱερολογίην, οἵη διάνοια ἐκείνου. πηξάμενος γὰρ λύρην ὀργιάτ᾽ ἐποιεῖτο, καὶ τὰ ἱερὰ ἤειδε. ἡ δὲ λύρη ἑπτάμιτος ἐοῦσα τὴν τῶν κινουμένων ἀστρῶν, ἁρμονίην συνεβάλλετο: ταῦτα Ὀρφεὺς διζήμενος, καὶ ταῦτα ἀνακινέων πάντα ἔθελγεν, καὶ πάντων ἐκράτεεν, οὐ γὰρ ἐκείνην τὴν λύρην ἔβλεπεν, οὐδὲ οἱ ἄλλης ἔμελλε μουσουργίης, ἀλλὰ αὐτὴ Ὀρφέως ἡ μεγάλη λύρη, Ἕλληνές τε τάδε τιμέοντες μοίρην ἐν αὐτῷ οὐρανῷ ἀπέκριναν, καὶ ἀστέρες πολλοὶ καλέονται λύρη Ὀρφέως. ideſt, Gręci verò neque ab Aegyptijs, neque ab Aethiopibus quicquam de Aſtrologia didicerant, ſed ipſis Orpheus Oeagri, & Calliopes filius primus iſta expoſuit non valde perſpicuè, neq; in lucem ſermonem protulit, ſed in magicam, & religionis ſpeciem, qualis erat eius animus. Compoſita enim lyra Orgia faciebat, & ſacra canebat, lyra verò cum ſeptem eſſet fidium, earum, quę mouentur ſtellarum harmoniam ſignificabat. Hæc inquirens Orpheus, & hęc excitans omnia demulcebat, & præſtabat omnibus. Non enim ad illam reſpiciebat lyram, neque illi alia curę erat muſica, ſed ipſa Orphei magna lyra. Græcique venerantes partem in ipſo Cœlo tribuerunt, & ſtellę multę uocantur Orphei lyra. Hæc ille. vbi etiam aſſerit boues, leones, tauros, & huiuſmodi animantia, quæ Orphei cantum cupidiſſimè ſecuta dicuntur à Poetis, omnia videri in Cœlo, & ex eo dicta ipſius cantum ſequi, quia ſcilicet ipſe illas inuenerit ſtellas, & nomina etiam eiuſmodi primus indiderit. Philon Hebręus de opificio Dei, affirmat

firmat lyram reſpondere ſeptem planetis. Marſilius Ficinus lib.3.Enn.2. in Plotinum affirmat Cęlum à Pythagoricis Dei lyram appellatum. quod etiam aſſeuerat Stephanus Theupolus Academicarum Contempl.lib.5.c.8. qui etiam addit propterea cecinisſe Orpheum Opificem vniuerſa cuſtodire, quia æreos baculos ſumens tympano tantopere perſonet, vt Deos omnes ad ſe conuertat. Plotinus ipſe lib.4.Enn.4.cap.8.comparat globorum cœleſtium animas lyræ chordis, εἰ μέντοι αὐτοὶ μὲν ζωὴν ζῶσι μακαρίαν, ταῖς αὐτῶν ψυχαῖς τὸ ζῆν προσεμβλέποντες, τῇ δὲ τῶν ψυχῶν αὐτῶν πρὸς ἓν ταύτῃ τῇ νεύσει, καὶ τῇ ἐξ αὐτῶν εἰς τὸν σύμπαντα οὐρανὸν ἐλλάμψει ὥσπερ χορδαὶ ἐν λύρᾳ κινηθεῖσαι μέλος ἂν ᾄσειαν, ἐν φυσικῇ τινι ἁρμονίᾳ. i. ſi quidē ipſi vitam viuunt beatam, ſuis ipſorum animis vitam inſpicientes, atque ipſa ſuarum animarū ad ipſum vnum conſpiratione, & ex ſua in vniuerſum Cœlum colluſtratione, tamq; chordæ in lyra concorditer motæ, concentum in naturali quadam harmonia concinūt. Iſidorus originum lib.8.de pane loquens ait, Fiſtulam ſeptem calamorum geſtat propter harmoniam Cœli, in qua ſeptem ſunt ſoni, & ſeptem diſcrimina vocum, in quo etiam videtur ſenſiſſe Vergilium de illa Muſica hoc loco locutum, cum hoc hemiſtichium citet. Fiſtula autē eadem ferè eſt, quæ lyra, cum ſeptem ſit compacta cicutis. Quam rem omnes etiam Grammatici Poetarum interpretes confirmant. & Leon Hebręus lib.2.de Am.vbi allegoriam Panis interpretatur, ſic ait: Hæ ſunt fluuiales arundines, in quas Siringa fertur cōuerſa fuiſſe, qui quidem calami ſpiritu eos impellente, harmonicum, & ſuauiſſimum edunt cōcentum, quia ſpiritus intellectualis cœleſtes globos circumuoluens eorum concordantes, muſicosq; ſonos componit, ex ſeptem autem Calamis Pana fiſtulam confeciſſe nihil aliud ſignificat, niſi ſeptem orbium Planetarum congregationem, eorumq; circum ductorum maximam, & mirificam melodiam. Hæc autem Orphei lyra, per quam cœleſtis iſta Muſica ſignificabatur ab

Astrologis ob gratitudinis memoriam fuit inter sydera, & stellas relata. Posita porrò est inter lœuum crus, & manum sinistram Herculis, quem Græci vocant ἐγγόνασι, & ex alia alitem, cuius ipsa testudo circulum Arcticum spectat, cacumen verò ad æstiuum circulum conscendere videtur. Numeraturque inter XVIII signa Borealia, siue Septentrionalia, & in ascendenti optimum nascẽtibus esse signum ferunt; prębere enim, siue portendere autumant eruditionem, & sciẽntiam, & animi æquitatem, in descendenti verò contrarium, sed non ab re fuerit versus Arati de hac re proferre, vbi de lyra meminit:

Καὶ χέλυς ἥτ' ὀλίγη τὴν δ' ἄρ' ἔτι, καὶ παρὰ λίκνῳ
Ἑρμείας ἐτόρησε, λύρην δὲ μιν εἶπε λέγεσθαι,
Κὰδ δ' ἔθετο προπάροιθεν ἀπ' ἀιδέος εἰδώλοιο
Οὐρανὸν εἰσαγαγών, τὸ δ' ἐπὶ σκελέεσσι πέτηλον
Γούνατι οἱ σκαιῷ πελάει. κεφαλὴ γέ μὲν ἄκρη
Ἀντιπέρην ὄρνιθος ἑλίσσεται, ἡδὲ μεσηγὺ
Ὀρνιθέης κεφαλῆς, καὶ γούνατος ἐστήρικται.

quæ sic vertit Cicero,

Inde fides leniter posita, & connexa videtur,
Mercurius paruus manibus quam dicitur olim
Infirmis fabricatus in alta sede locasse,
Quod genus ad læuum nixi delapsa resedit,
Atque inter flexum genus, & caput alitis hæsit.

Hanc autem Auem Cycnum dicunt esse, vt etiam Interpręs testatur, dicens, Τοῦτον τὸν ὄρνιν οἱ μὲν λέγουσι τὸν κύκνον καταστερισθῆναι, εἰ τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος ἅτε μουσικὸν ὄντα, οἱ δὲ ὅτι Ζεὺς εἰκασθεὶς κύκνῳ κατὰ μὲν πολλοὺς ὡμίλησε νεμέσει κατὰ δὲ ἐνίους λήδᾳ. idest, Hanc Auem nonnulli dicunt Cycnum inter astra collocatum in honorem Apollinis, quòd canorus sit, nonnulli verò, quòd Iuppiter sub Cycni imagine secundum multos cum Necmessa stupri consuetudinem habuerit, secun-

dum quosdam verò cum Leda. Maxima autem ratione id factum, videtur enim inter Poeticam, & Eloquentiam quasi commune quoddam instrumentum collocata, nam per Cycnum Poetica, & per Herculem Eloquentia significatur, vt in superioribus declaratum est.

CAPVT SECVNDVM.

Harmoniam fieri in Cœlorum conuersione demonstratur multorum Auctorum testimonio.

QVOD verò in Cœlorum conuersione fiat harmonia, multos, eosdemq; præclaros habemus auctores, principemq; huius sententiæ Pythagoram ferunt, qui hanc indagarit, & expiscatus meditando fuerit, Habemus Platonem, qui id testatur multis in locis, habemus Ciceronem, apud quem in somnio huius concentus sibi dulci sono oppleri aures affirmat Scipio, habemus Ptolomęum, de cuius sententia mox loquemur, aliosq; quamplures, imò ferè omnes præter Aristotelis discipulos, qui videntur isthęc potius irridendo tollere, quam argumentis labefactare, quod non possunt. de hac Varro loquitur (vt ex Mario Victorino in libello de metris habemus)

Vidit & ætherio mundum torquerier axe,
Et septem æternis sonitum dare vocibus orbes
Nitentes alijs alios, quæ maxima Diuis
Lætitia stat, tunc longe gratissima Phœbi
Dextera consimiles meditatur reddere voces.

Et Varius Poeta ita quoq, de hac re testatus est. Primum huic neruis septem est intenta fides, variique additi vocum modi, ad quos mundi resonat tenor sua se voluẽtis in vestigia. Martianus Capella lib. 1. Superi autem globi, orbesque septemplices suauis cuiusdam melodiæ harmonicis tinnitibus concinebant,

cinebant, ac sono vltra solitum dulciore, quippe iam Musas aduentare præsenserant, quę quidem singillatim circulis, quibusq; actis, vbi suæ pulsum modulationis agnouerant, constiterunt, Baptista Mantuanus

Intonuere Poli, longeq; auditus ab alto
Concentus, mixtumq; melos ——.

Dantes quoque Aligerius huius meminit in Paradiso, vbi ait,

Quando la ruota, che tu sempiterni
Desiderato à te mi fece atteso
Con l'harmonia, chè temperi, & discerni.

Torquatus Tassius lib. 14.

E mentre mira in quell'eccelso loco
L'ampiezza, i moti, i lumi, e l'harmonia.

& Alexander Ephesius de septem orbibus loquendo,

Πάντες δ' ἑπτατόνοιο λύρης φθόγγουσι συνῳδὸν
Ἁρμονίην προσέχουσι διαστὰς ἄλλος ἀπ' ἄλλου. i.

Septitonisq; lyræ concordant carmina neruis
Diuisi alterno omnes eminus interuallo,

Leon Hebręus in 2. de Amore, huius quoque facit mentionem, vbi non pauca de hac affert, ex Platonico penu deprompta. Synesius Episcopus in hymno IX. (vt sacris quoque scriptoribus res firmetur) cecinit hoc pacto

Αἰθὴρ δὲ γελάσας	*Aetherq; renidens*
Σοφὸς ἁρμονίας πατὴρ	*Bonus Harmoniæ parens*
Ἔξ ἑπτατόνου λύρας	*Ex septitona Chely*
Ἐκεράσατο μουσικὰν	*Iam carmina temperans*
Ἐπινίκιον ἐς μέλος. i.	*Victrix cecinit melos.*

Quinimo in sacris literis Deus ipse apud Iobem, cap. 38. idem comprobat, cum dicat (vt vertit Diuus Hieronymus) Quis enarrabit cœlorum rationem, & concentum cœli quis

dormire faciet? Solus denique Ariſtoteles hanc videtur repudiare ſententiam, & negare in cœlis eſſe harmoniam: ſic enim ait in ſecundo de Cœlo, vbi multis argumentis conatur hanc euertere opinionem, φανερὸν δὲ ἐκ τούτων ὅτι, καὶ τὸ φάναι γίγνεσθαι φερομένων ἁρμονίαν ὡς συμφώνων γιγνομένων τῶν ψόφων, κομψῶς μὲν εἴρηται, καὶ περιττῶς ὑπὸ τῶν εἰπόντων, οὐ μὴν οὕτως ἔχει τὸ ἀληθές. ideſt, perſpicuum verò ex his fit, quòd etiam dicere fieri ex his, qui feruntur (orbibus) harmoniam tanquam concordes fiant ſoni, lepidè quidem dictum eſt, & egregiè ab his, qui dixere, ſed tamen non ita ſe habet veritas, & quæ ſequuntur multa, quæ nos, quandoquidem ſub illius non militamus inſignibus, & Academia, neque in illius verba, doctrinamve, & ſentētias iurauimus, ſed in veritatis nihili præ his, quæ attulimus exiſtimamus eſſe facienda. cumque Platonicum maximè Poetam interpretemur, nefas ſit à Platonicis recedere dogmatibus, & ſententijs.

CAPVT TERTIVM.

Variæ Philoſophorum de cœleſti harmonia ſententiæ recitantur, eamq; pluribus modis fieri demonſtratur, affertur Vergilianæ ſententiæ accommodata ratio, qua orbes chordis lyræ comparantur, & fieri diapaſon in cœli demonſtratur harmonia, & Platonis opinio affertur de Muſis, orbibus ſingulis inſidentibus.

QVAE autem ſit iſta Muſica, de qua obloquitur numeris ſeptem diſcrimina vocū noſter Orpheus, videndum eſt. Nam Platonici ipſi non ſimplex huius cœleſtis harmoniæ faciunt genus. ſunt enim, qui nouem in Cœlo, vel etiam plures reperiri harmonias putent, nam in eo primum eſſe dicunt harmoniam in ſola anima Mundi, ratione compoſitionis ex eius principijs, atque

generibus,

generibus, & ratione etiam numerorum rationalium, quos ipsa cōplectitur, de quibus superiori à me disputatione, cum de humani animi harmonia verba facerem, satis (vt arbitror) dictum est, & demonstratum, ex illis fieri diapason, secundo in orbe Cęli, in quo mira quadam affinitatls ratione, proportioneq; colligatę sunt elementorum naturæ. tertio dicunt inesse concentum in diuersis stellarum, orbiumq; motibus, ex quibus velociores sonum reddunt acutiorem, grauiorem tardiores, harumq; trium harmoniarum naturam ita connexam, vt vna ab altera pendeat, primaq; sit causa secundæ, secunda tertiæ, quartum ponunt harmonię genus in cōuenienti ratione, & apta proportione inter mobile, & motorem, quintū insuper inter motores ad inuicem, sextum inter magnitudines mobilium inter se corporum, septimam inter animas, & participatā mentem, octauum inter aspectus stellarū, & luminum earum inter se; postremum, inter cęlestia corpora, mundumq; mortalem. & ex his nouem rationibus, quasi Musis chorū cœlestis Musicę dicunt consurgere gratū Deo, & mundo huic salutarem. De hoc genere, vel singillatim de omnibus possemus dicere locutū Maronem, sed non de hoc verè loquitur Poeta. Ioannes quoque Bodinus in 6. lib. suæ Reip. extremo capite hanc cęlestem harmoniam multis modis fieri demōstrat, primum in proportione ipsius mundi ad ipsam materiā, atq; formam, deinde in motibus raptus Planetarum, & trepidationis, postremo in creaturis, quas harmonicis colligationib. omnino deuinciri inuicem probat, & ita gradatim vsque ad ipsum Deum peruenit. Ptolomæus in tertio libro multis etiam modis cęlestem harmoniā huic Musicę accommodat. primum. n. generatim, & cōmuniter, deinde singillatim in partibus cœli. primumq; generatim hāc cognationem demonstrat in motu diastematico, idest per interualla, seu loca, quo solo tum musicos sonos tum cęlestium lationes autumat terminari, deinde ꝙ cœlestium corporum moles in globum, & circulum omnes

ordine

ordine moueantur, & harmonicarum complexionum reſtitutiones eodem pacto ſe habeant, nam licet ordo, & tenſio ſonorum in recta quaſi linea procedere videatur, facultas tamē, & mutua illa inter ipſos habitudo, quæ maximè illis propria eſt, terminatur ad vnam, eandemq; reuolutionem iuxta globoſi motus rationem; duplam deinde rationem ineſſe demonſtrat, in vtroque, & multas alias coniunctiones, ſiue ſimilitudines proponit. ſingillatim verò primum in Zodiaco ſtatus, ſiue ſitus, vt ſunt ſemiſſis triens, ſextans, quadrans conuenire cum muſicis conſonantijs, vel diſſonantijs, deinde ſingulis ſtellarum differentijs, & motib. Muſicæ partes reſpondere demonſtrat. Triplicem igitur ſtellarum eſſe dicit motum κατὰ μῆκος in longitudinem, quo antrorſum, vel retrorſum mouentur ab ortu. ſ. in occaſum, vel contra, in profunditatem, quo humiliores, vel ſublimiores, ideſt à terra remotiores, vel propinquiores; in latitudinem, quo Boreales, & meridionales tranſitus fiunt. primo generi accommodat ſucceſſionem ſonorum, qui in acutiores, & grauiores fiunt; nam orientales, occiduaſque partes eſſe grauiſſimas dicit, meridionales verò acutiſſimas; amplius quia infima loca grauiſſimos reddunt ſonos, ſuprema acutiſſimos, vnde graues ab ilibus, ſeu lateribus τῶν λαγόνων proficiſci dicit, à temporibus acutos τῶν κροτάφων, orientales autem, & occiduas partes eſſe humillimas, altiſſimas verò meridionales, & ſic acutiſſimis iſtas reſpondere, illas grauiſſimis, ſecundo ſecundum profunditatem motui comparat tria genera, enharmonicū, chromaticum, diatonicum, & conuenire demonſtrat curſibus ſtellarum. tertio, qui eſt ſecundum latitudinem, ſtellarum itineribus accommodat tonorum mutationes, his non contentus ſtellarum aſpectus verſus Solem, & configurationes rationibus accommodat tetrachordorum, omnes denique perfectæ complexionis muſicæ partes, nempe biſdiapaſon ipſi Cœlo, & Zodiaco reſpondere oſtendit. Alij Muſici propius ad noſtri Poetæ ſenſum

harmoniam hanc cœlestem accommodarunt, septem enim globis Planetarum, septem lyræ chordas respondere voluerunt, à quibus etiam acceptas contendunt. de qua re multa eleganter disputat Emanuel Briennius lib. 1. de Musica, quem nuper apud Zarlinum manuscriptum legi, qui etiam Nicomachum huius opinionis acerrimum defensorem citat in Enchiridio harmonices, & alij omnes ferè Græci, vt etiam Cyrus Georgius Pachymerius, quem ego manuscriptum domi habeo. idque multis modis, nam alij à motu Saturnio, qui grauissimus est in cœlesti diapason, vocatam hypaten volunt, à lunari neten, vel neaten. i. vltimam à Iouis parhypaten, à Veneris, quæ supra Lunam posita est paraneten, à Sole, qui medius mesen, quem etiam ab extremis vtrinque efficere dicunt diatessaron, reliquas duas chordas à proximis, siue finitimis Soli globis ex superiori parte Martis hypermesen, qui etiam dicitur λίχανος, ab inferiori, Mercurij paramesen, & cum sint septem planetæ septichordis lyra fuit, ipsa media nempe Solis orbe vtrinque accepto, vt fiat duplex tetrachordum. alij contra accommodant nempe Lunæ hypatem tanquam grauissimæ, & sic vsque ad Saturnum, cuius globum ferunt esse, vt altissimum, ita concitatissimũ, atque velocissimum, adeo vt Luna cum Mercurio, Venere, & Sole efficiat tetrachordũ hypatarum, idem Sol cum Marte, Ioue, Saturno netarum tetrachordum, adeo ut Sol bis accipiatur, in hypatis tanquam nete, in netis tanquam hypate (ordinem enim sequimur Ptolomæi ab omnibus probatum, qui quartum locum tribuit Soli, maximum enim est inter Astrologos, & Philosophos veteres discrimen in planetarum ordine, hisque quatuor potissimum primis, aliter enim locabat Metrodorus, & Crates, aliter Democritus, aliter Alpetragius, aliter Aegyptij, & Plato, aliter Aristoteles, aliter Aristarchus Samius, & Nicolaus Copernicus, de quorum omniũ opinionibus Barroccius in 1. Cosmographiæ. Pythagoras verò ne per synaphen medius terminus,

& orbis

& orbis bis acciperetur distractus ad vtraq; tetrachorda, disiunxit, & addidit octauam chordam, quam appellauit προσλαμβανόμενον. i. (vt vertit Boethius) acquisitam, hancque in cœlesti harmonia respõdere voluit stellifero globô, neminem verò mirari oportet, ꝙ eadem stella, & orbis contrarios motus, & sonos edat, & musici illis tum hypates, tum netes accommodent, nam in proprio motu, & cursu quanto sphęræ, siue apsides, vt cum Plinio verbo vtar Græco, sunt centro propinquiores, eo velociores, & è contra, quo remotiores eo tardiores, in diurno motu quo remotiores, hoc velociores, & è contra. quo autem velocior motus eo acutior sonus, & quo tardior eo grauior. A nemine verò in dubiũ reuocatur quin errones istæ stellæ, atque globi duplici ferantur motu, nempe mundano, quo in dexteram pręcipiti vertigine cum Cœlo feruntur ab ortu. s. in occasum, quia diurnus dicitur motus, & suo, quo contrario cursu deflectunt ad lœuam, nempe ad ortum ab occasu, quod probat Macrob. lib. 1. in somnio Scip. & Plinius lib. 2. omnesq; Philosophi veteres. Nam Peripatetici distinctius hos motus diuiserũt, adiectis duobus orbibus, quibus singulis proprios assignant motus. Hunc enim diurnum motũ tribuunt primo mobili, quo se circumagendo ab oriente in occidentem omnes secum rapit cœlorum globos, & elementa, & ideo appellatur raptus motus, nono quoque contra, motum ab occidente in orientem, ex quo fit magnus annus, octauo verò Cœlo motum tribuunt trepidationis, qua mouetur à Boreali in Australem partem, de quibus præclarè Barroccius in primo Cosmographiæ. de hac re, contrarioq; motu Plinius lib. secundo, cap. 27. de Veneris, & Mercurij cum superioribus Soli Planetarum orbibus cõparatione loquens sic ait: Hinc & ratio motuum conuersa intelligitur, superiores enim celerrime feruntur in occasu vespertino, hæ tardissimę; illę à terra altissimè absunt, cum tardissimè mouentur, hęc cum ocyssimè, quia sicut in illis propinquitas cẽtri accelerat,

ita in his extremitas circuli; illæ ab exortu matutino minuere celeritatem incipiunt, hę verò augere; illæ retro cursum agunt à statione matutina vsque ad vespertinam, Veneris à vespertina, vsque ad matutinam; neque solum hoc pacto, sed alijs quoque modis resonare diapason septem orbes volunt, nempe secundum magnitudinem secundum locum, & situm, secundum ἐποχὰς, idest gradus, quibus deprehenduntur in Zodiaco Planetæ. Nos parum ab horum opinione discrepantes nostri Ciceronis opinionē secuti, à quo vix discedere fas sit, cum humaniores profiteamur nunc literas, stelliferū quoque globum non cū Pythagora tamē, disiunctis tetrachordis, adhibemus in cœlesti harmonia, adeo vt ille supremum hypates locum teneat, terra silentium repræsentet, cum sit immobilis, reliqui septem globi, in quibus eadem uis est duorum Mercurij, & Veneris efficiant reliquos sonos, & referant chordas in veteri lyra septichordi, & Orphica. Briennius ἀρχαιότροπον ἑπτάχορδον Ὀρφέως lyram appellat. Sed audiamus, quęso, Ciceronem. Quis hic inquam, qui est, qui complet aures meas tantus, & tam dulcis sonus? Hic est, inquit ille, qui interuallis iunctus imparibus, sed tamen pro rata portione distinctis, impulsu, & motu ipsorum orbium efficitur, qui acuta cum grauibus temperans æquabiliter concentus efficit, nec enim silentio tanti motus incitari possunt, & natura fert, vt extrema ex altera parte grauiter, ex altera parte autē acutè sonent. Quam ob causam summus ille cœli stelliferi cursus, cuius conuersio est incitatior acuto, & excitato mouetur sono, grauissimo autem hic lunaris, atq; infimus. Nam terra nona immobilis manens ima sede semper hæret, complexa mediū mundi locum. illi autem octo cursus, in quibus eadem vis est duorū, septem efficiunt distinctos interuallis sonos, qui numerus rerum omnium ferè nodus est. Nemini verò debet videri à ratione alienum, quòd neruos, & sonos Musicos lyræ, siue diapason, qui sunt tantum septem, octo cursibus cœlestibus comparauerit

hic non septem Planetis, vt faciunt Musici, atque etiam Platonici nonnulli, nam sonos sonis, prout sunt hincinde interuallis distincti, comparauit; ita enim sunt tantum septem, nam intelligendum est, quòd dicat Mercurij, Venerisq; globos, quorum vnam esse vim dicit, vnum tantum sonum efficere, ea tamen ratione, qua in mese per sinaphen duo tetrachorda iunguntur, quare vnus illis tantum musicus sonus comparari debet, quod significat Macrobius interpres, cum ait: Octo sunt igitur, quæ mouentur, sed septem soni sunt, qui concinentiam de voluptate conficiunt, propterea quia Mercurialis, & Venereus orbis pari ambitu comitati Solem, viæ eius tanquam satellites obsequuntur. Horum autem duorum orbium vnam esse vim ideo existimant Astrologi, quia pari passu sequuntur Solem, quare eos appellat idem Macrobius Solis satellites, & Timæus Locrus in libro de Anima Mundi, quem secutus est Plato in suo Timæo, appellat ἰσοδρόμως ἡλιου, quod videtur à Cicerone expressum, qui pari passu sequuntur Solem, ait.n. δύο δὲ ἰσόδρομοι ἀελίῳ ἐντι ἑομᾶτε, καὶ ἥρας, τὸ ἀφροδίτης, καὶ φώσφορον πολλοὶ καλίονται. idest, Duo verò pari passu sequuntur Solem, Mercurij, & Iunonis orbes, quem Veneris, & Luciferi multi nominant. quo etiam nomine eos appellat Aristoteles in lib. de Mundo. Quare cum pari passu ambo incedant non sunt distincti interuallis, & vnum tantum sonum edere debent. de interuallo autem motus intelligendum, non collocationis, nam ita disiungi paulo post constabit. Et hunc esse Ciceronis sensum puto. Neque iccirco mihi placet Boethij sententia, qui in suis libris de Musica affirmat Ciceronem voluisse tribuere octauam chordam, quæ dicitur προσλαμβανόμενος Lunæ, cum numeret in harmonia cœlesti stelliferũ globum; Nam cum apertè dicat Cicero septem tantum effici ex illis octo cursibus sonos, & vnam esse duorum vim, quomodo possunt illi octo soni, atque chordæ comparari? Et cum sit luce clarior Ciceronis sensus, non debet inuerti, & distorqueri

in eam

in eam notionem, à qua penitus abhorreat Ciceronis animus. Hoc autem, quod diximus de ſymphonia diapaſon ex globis cœleſtibus effecta, non ſolum ex motu, ſed ex intercapedine quoque, & ſphœrarum interuallo colligitur. Nam Luna diſtat à Terra (vt Plinius Cenſorinus, & Hyginus in 4. de ſignis cœleſtibus, omnesq; denique confirmant centum & vigintiſex millia ſtadiorũ. i. milliaria (vt vulgo loquũtur) 15625. vt refert Albertus auctor Cõpendij Theologicæ veritatis lib. 2. cap. 5. quę faciunt, toni interuallũ. A Luna porrò ad Mercurij globũ, qui dicitur ςίλβων, eſt dimidium eius ſpatij, quo diſtat à terra, quare efficit ſemitonium; Hinc ad Luciferum, quæ eſt Veneris ſtella tantundẽ eſt, & aliud efficit ſemitonium. Solis porrò globus ſeſquiplo diſtat à Venere, quod efficit tonum vnũ cum dimidio; a Sole ad Martis globum, qui dicitur πυρόεις tantundẽ eſt interualli, quantũ à Terra ad Lunam, quod efficit tonum, hinc ad Iouis, qui Φαέθων nominatur, eſt dimidium eius, quod efficit hemitonium; tantundem à Ioue ad Saturnum, qui dicitur Φαίνων, & ſic aliud hemitonium; Ab hoc ad aſtriferum cœlum eadem intercapedo, & idem conflatur hemitonium. licet in his poſtremis Martianus Capella diſſentiat, nam vult ille Martem à Sole, & Iouem à Marte, & Saturnum à Ioue tantum hemitonio diſtare, ſtelliferum verò globum ſeſquiplo diſtare. alijq́ue alio etiam pacto diſtinguunt, & accommodant hæc interualla, ſed omnes deniq; in rei ſumma conueniunt. nam ſiue hanc Archimedis ſequamur rationem, à Platonicis tamẽ repudiatam, quòd dupla, & tripla interualla non ſeruet, ſiue Pythagoricam, ſiue Platonicam, quæ ab hac Ciceronis, & Archimedis, qui Chaldęos ſequuntur, collocatione diſſentiens (ſecundum enim locum tribuit inter globos cœleſtes Soli ad Aegyptiacam normam, atq; doctrinam; quam amplexatur Plato, de qua re Macrob. lib. 1. c. 19.) vult (vt auctor eſt Macrobius, & Marſilius in Timæum) vt quantum à Terra ad Lunam, duplũ ſit ab illa ad Solem, quan-

tum à Terra ad Solem, triplum sit à Terra ad Venerem, quantum ab illa ad Venerem, quater sit ad Mercurij stellam, quantumq́ue est ad Mercurium, nouies tantũ sit ab illa ad Martem, & quantum à Terra ad Martem, octies tantum sit à terra ad Iouem, quantum ab illa ad Iouem, septies & vicies tantum sit à Terra vsq; ad Saturni orbem, profecto toni sunt sex in hac harmonia, quot sunt in diapason. fit enim ex quinque tonis, & duobus hemitonijs, quæ sextum constituunt tonum, licet Boethius, nescio quid deesse putet. & Plinius contra lib. 2. cap. 22. dicat septem esse tonos. sed vel mendus subest, & legendum sex, vel pro tonis legendum sonos, vel ipse pro interuallis accepit tonos, cũ enim in diapason (vt sæpe iam dictum) octo sint voces, septem interualla, & sex toni, cum septenarius sit vtriusque numeri nodus, & in Musica sit princeps, ita plerunque multi vsurpant, atque confundunt, vt septem uoces, septem etiam interualla inesse dicant. Quare (vt ad rem ueniamus) Martianus Capella, cum Philologia vna cum comitibus iter in cœlum per hos globos faciens, omnes superasset, sic ait: Sicq; sex tonorum conscensionibus, & stadiorum defessa lassitudine defatigati cũ diapason symphoniã, quicquid emensi erant, aduerterent consonare perfectione absolutę modulationis, post labores maximos recreati, paululum conquierunt. Hanc verò Cœlorum harmoniam Plato in 10. de Rep. fieri dicit ex eo, quòd singulis orbibus singulæ insideant Sirenes, quæ Deo canentes (vt ait Macrobius) Græco intellectu valent, ex quarum omnium concinentia efficitur suauissimus iste concentus. ait enim, ἐπὶ δὲ τῶν κύκλων αὐτοῦ ἄνωθεν ἐφ' ἑκάστου βεβηκέναι σειρῆνα συμπεριφερομένην φωνὴν μίαν ἀνάτονον ἐκ πασῶν δ' ὀκτὼ οὐσῶν μίαν ἁρμονίαν συμφωνεῖν. idest, in orbibus verò eius desuper in singulis positam esse Sirenem, circumagentem vocem vnam consonam, & ex omnibus, quæ octo sunt, vnam consonare harmoniam. quam fictionem alibi quoque narrat, hanc secutus elegantissimus nostri

temporis

temporis Poeta Torquatus Taſſius dixit lib. 14. de Goffredo,

E'n angeliche tempre vdì le diue
Sirene, e'l ſuon di lor celeſte lira.

Martianus Capella pro Sirenis poſuit Muſas, vt ſupra etiam dictum eſt. cuius opinionis auctorem volunt eſſe nonnulli Heſiodum, qui dixit

Τῑών μουσάων ἀρχώμεθα, ταὶ Διὶ πατρὶ
Ὑμνεῦσαι τέρπουσι μέγαν νόον ἐντὸς Ὀλύμπου.
Principio Muſas dicamus, vertice Cœli
Quæ reſident Iouis ornantes per carmina laudes.

quod etiam Homerus videtur ſenſiſſe, cum Muſas fingat in Deorum conuiuio accinentes, in primo Iliad.

—αἳ ἄειδον ἀμειβόμεναι ὀπὶ καλῇ.

ad quorum imitationem dixit Ennius:

Muſæ, quæ pedibus magnum calcatis Olympum.

CAPVT QVARTVM.

Verſus explicatio affertur de Aſtrologia, quatuorq; cauſæ recitantur, ob quas non exaudiri à nobis cœleſtem harmoniam volunt.

HIC erit igitur hodiernę huius verſiculi interpretationis ſenſus: Orpheus. i. ſapientiſſimus Aſtrologus, qualẽ ex Luciani teſtimonio demõſtrauimus, Obloquitur numeris ſeptem diſcrimina vocum. i. explicat perfectiſſimum illum diapaſon concentum, qui fit ex octo Cœlorum orbibus ſeptem diſtinctis interuallis, ſexque tonis, qui lyra magna Orphei appellatur: In Diatonico autem genere ſecundum Platonem ex Macrobij ſententia. nam Chromaticum eſt infame mollitie, Enharmonicum porrò non aptum propter difficultatem. Diatonum verò (vt ait Pſellus) eſt optimum, & ſimplex, & maximè aptum naturæ,

quare eum est Plato amplexatus. Ex hocque præcipuè fieri consueuit illa Dorica harmonia, quam à Platone tantopere laudatam diximus, & omnibus esse longe præstantiorem. Cur verò non exaudiatur à nobis suauissimus iste concentus, quæ res maximè aduersarios fulcit, in quo vno pugnant, quatuor afferũtur à doctis causæ, prima est Ciceronis, quòd s. propter magnitudinem sonitus non exaudiatur, sic enim ait: Hoc sonitu completæ aures hominum obsurduērunt, nec est vllus hebetior sensus in nobis, sicut vbi Nilus ad illa, quæ Catadupa nominantur, pręcipitat ex altissimis montibus, ea gens, quę ilium locum accolit propter magnitudinem sonitus, sensu audiendi caret. Hic verò tãtus est totius mundi incitatissima conuersione sonitus, vt eum aures hominum capere non possint, sicut intueri Solem aduersum nequitis, eiusq; radijs acies nostra, sensusq; vincitur. secunda ratio affertur contrarij indigentiam, non enim dignosci res, sine contrarij comparatione possunt, huius causæ meminit Aristoteles in 2. de Cœlo, vbi etiam illã confutat, ἐπειδὴ ἄλογον ἐδόκει, τὸ μὴ συνακούειν ἡμᾶς τῆς φωνῆς ταύτης, αἴτιον τούτου φασὶν εἶναι τὸ γινομένοις εὐθὺς ὑπάρχειν τὸν ψόφον. ὥστε μὴ διάδηλον εἶναι πρὸς τὴν ἐναντίαν σιγήν. πρὸς ἄλληλα γὰρ σιγῆς, καὶ φωνῆς εἶναι τὴν διάγνωσιν. i. Quia verò videbatur à ratione dissentaneum hanc nos vocem non exaudire, causam huius esse dicunt, quòd statim nascentibus sonitos ille aures impleat, vt non possit dignosci ad discrimen contrarij silentij: esse enim dicunt relatiuam silentij, & vocis cognitionem; tertia causa confertur in diuturnam assuetudinem, vt qui in fabrorum malleis versantur sonitum illum non exaudiunt, vtque his solet accidere, qui apud mare incolentes ingentem vndarum strepitum propter diuturnam consuetudinem nequeunt exaudire, qui tamen ab alijs, qui nuper ad littus accesserunt distinctissimè deprehenditur. huius quoq; mentionem facit Aristoteles eodem lib. 2. de Cęlo, & eam irridet suo more Platonicæ aduersarius diuinitati. hoc

autem argumento, quòd ſcilicet nihil patimur ſine ſenſu, διὰ τὸ μηδὲν πάσχειν χωρὶς αἰσθήσεως. quarta, & poſtrema cauſa, quæ à nonnullis quoque affertur, eſt longiſſimũ interuallum, quo à Cœlo diſiuncti exaudire ſonitum non poſſumus. hanc cauſam affert Leon Hebręus lib. ſecundo, de Amore. Stephanus Theupolus in Acad. Contempl. lib. 5. cap. 9. dicit hanc Cœli harmoniam non corporis auribus audiri, ſed purgatæ mentis auriculis; Nam duplex (inquit ille) eſt ſonus vnus cum ſtrepitu, & violentia iunctus, & hic in Cęlo non habet locum, à quo abeſt omnis violentia; alter in ſola motuum, & corporum conuenienti ratione, ac proportione collocatus, qui eminentiſſimè in Cœlo reperitur. Hunc viri vulgares, qui ob prauam aſſuetudinem, & coniunctionem cum terrenis ad diuina facti ſunt ſurdi, audire non valent, at aures à terrenis ſordibus purgatæ ſupra corporeas aſſuetudines erectæ illum ſolum audiant, & ad alia ſurdæ euadunt. Hunc itaque ſonum Plato, Pythagoras, Apollonius Thianęus, ter maximus Mercurius audierant, & admirati ſunt. Sed huic opinioni non ſatis aſſentiri poſſum, cum videatur repugnare his, quę dicta ſunt ex Ciceronis, aliorumq́ue ſententia, neque tamen omnino reijcio, cum poſſimus Ciceronis quoque ſenſum ad huius harmonię, atque ſonitus rationem trahere.

CAPVT QVINTVM.

Habendæ diſputationis, quòd Orpheus lyræ ſono verè potuerit ſaxa trahere, occaſio explicatur, & methodus proponitur, varijsq; res hæc teſtimonijs confirmatur.

PERCVCVRRIMVS quambreuiſſimè fieri potuit Cęlorum harmoniam, vt aliquid ex præſtituto nobis ad dicendum tépore ſupereſſet ad alia quoque, quæ nobis reſtant perſequenda. Superiori igitur proxima ſeſſione cum in eum ſermonem ex æquo

loco familiariter loquens incidissem, vt dicerem posse demonstrari Orpheum reapse, & verè potuisse saxa, & siluas ducere sono lyræ, vt de illo prædicatur, saxaq; etiam viuere vita communi, & per animam Mundi, negantibusque id Peripateticis, quorum magna nos corona cingebat, acris coorta esset disceptatio inter duo præclarissima literarum lumina Valerium Marcellinum Platonicum, qui meæ sententiæ propugnationem susceperat, & Octauium Amaltheum Peripateticę familiæ acerrimum defensorem, licet Platonicis quoque sit literis, & quasi sacris initiatus. pollicitus sum hodierno die de hac ipsa re me verba facturum. quod eo libentius faciam, quandoquidem res quasi ipsa, susceptaq; prouincia per se videtur loqui, & postulare, vt cum omnis sit de Orpheo noster sermo, hæc minimè intacta quæstio relinquatur, ne hæreat hic scrupulus in animis Auditorum, eosque offendens, non sinat cumulatè sibi, quantum in me est, satisfactum arbitrari, & desiderata ista particula, siue quæstio, mancum nostræ interpretationis septenariæ quasi corpus efficiat. Nam licet hęc ab omnibus passim fabulosa iudicentur, tamen excogitata, & indagata ratione, qua id fieri potuisse iudicemus, vera fuisse disputandi saltem gratia dici potest. In hac autem explicanda quęstione, quandoquidem paulo altius repetendum, & in Platonica penetralia confugiendum, quæ licet sint parum à nostra plerunque religione dissentanea, interdum tamen parum congruunt, quippe quæ profana sunt, & Platonica, quippe, quæ licet sint illustria, non ex eo tamen sunt accensa veritatis lumine, quę Christianorum illustrat ingenia, & quæ veritas ipsa tenet, præfandum mihi iudicaui, & profitendum me semper Platonicè locuturum, & disputādi, siue proludendi tm̄ gratia, vt in superiori quoque libro feci, vosq; admonendos, vt eam meis hisce sermonibus fidem adhibeatis, quæ Platonicis debet præstari sententijs, quæ eatenus veræ sunt existimandæ, quatenus cum sacrosanctis Ecclesiæ sanctionibus cōsentiunt,

in reliquis fabulosa omnia existimanda, & quasi Poetica, vel saltem Philosophorũ somnia, & ego solenni ista pręmissa professione aggrediar, & his tribus, quæ restant ad complendum septenarium, capitibus hanc absoluam. in primo quædam testimonia Poetarum, aliorumq́ue afferam, in hanc sententiam, quæ scilicet commemorãt hæc ab Orpheo gesta lyrę sono, & alijs. in secundo proponam rationes, quibus id facere potuerit, & quædam huius probationis quasi elementa constituam, ad iacienda fundaméta; in extremo septem illas causas explicabo. Inter testimonia, quæ plurima, & innumerabilia afferri possunt, ipsummet Orpheum producam, qui de seipso nõ temerè scripsisse credendus est. Hic igitur, vbi dicit se petentibus Argonautis cum Chirone lyra certasse, ita scribit:

Ἤειδον, στεινὸν δὲ διὰ σπέος ἤλυθεν αὐδὴ
Ἡμετέρη χέλυος μελιχρὼ ὄπα γηρυούσης
Ἔσσυτο δ' ἄκρα κάρηνα, καὶ ἄγκεα δενδρήεντα
Πηλίου, ὑψηλὰς δὲ μετὰ δρύας ἤλυθε γῆρυς
Καὶ ῥ' αἱ μὲν πρόρριζοι ἐπ' αὔλιον ἐθρώσκοντο,
Πέτραι τ' ἐσμαράγουν, θῆρες δ' ἀΐοντες ἀοιδῆς
Σπήλυγγος προπάροιθεν ἀλυσκάζοντες ἔμιμνον,
Οἰωνοί τ' ἐκυκλοῦντο βοαύλια κενταύροιο
Ταρσοῖς κεκμηῶσιν ἑῆς δ' ἐλάθοντο καλιῆς. idest,

Vt cecini, nostraq́ angustum egressa per antrum
Dulcisonæ mellita lyræ vox perculit auras,
Vmbrosi colles, & summa cacumina Pelei
Descendere, sonus simul atque auditus ab altis
Quercibus, accurrunt radicitus extirpata,
Saxa voluta sonant, chordas quotquotq́ loquaces
Audiuere, feræ steterunt in limine saxi,
Tectaq́ Centauri volucrum est amplexa corona
Fessa alis pendens, oblita reuisere nidos.

quod etiam multi Poetæ Græci dixere, quos breuitatis studio

prætereo. Hunc locum imitatus eſt eleganter Claudianus in prefatione ſecundi libri de raptu Proſerpinæ, vbi vim Orpheiæ vocis volens oſtendere, ſic ait:

Tum patriæ feſto lætatus tempore Vates
Deſuetæ repetit fila ſonora lyræ,
Et reſides leni modulatus pectine neruos
Pollice feſtiuo nobile duxit ebur.
Vix auditus erat, venti ſternuntur, & vndæ
Pigrior aſtrictis torpuit Hebrus aquis,
Porrexit Rhodope ſitientes carmina montes,
Excuſſit gelidas pronior Oſſa niues,
Ardua nudato deſcendit populus Aemo
Et comitem Quercum pinus amica trahit,
Pyrrhæaſq; Dei quamuis deſpexerit artes
Orpheis Laurus vocibus apta venit.
Securum blandi Leporem videre Moloſſi;
Vicinumq; Lupo præbuit Agna latus,
Concordes varia ludunt cum Tigride Damæ,
Maſſylam Cerui non timuere Iubam.

Huius rei apud omnes Poetas extant teſtimonia. Vergilius

Orpheaq; in medio poſuit, ſiluaſq; ſequentes. deinde de eodem
Mulcentem tigres, & agentem carmine quercus. Propertius,
Orpheu te tenuiſſe feras, & concita dicunt
Flumina Threicia detinuiſſe lyra. Horatius,
Vnde vocalem temerè inſecutæ
Orphea ſyluæ,
Arte materna rapidos morantem
Fluminum curſus, celereſq; ventos
Blandum, & auritas fidibus canoris
Ducere Quercus.

nemo demum eſt Poeta, qui de hac re non det teſtimonium, quę tamen omnia duximus omittenda. Hanc rem maximè comprobat

comprobat Martianus Capella lib. 9. (vt aliquem ex solutæ orationis scriptoribus perhibeamus, quo maior adsit fides) Musicam loquentem inducens, inquit: Animalium verò sensus meis cantibus inuictanter adduci saltem Thracius Citharista perdocuit, in quo non fabula, sed veritas gloriam procreauit, vnde etiam Cerui fistulis capinntur pisces in stagno Alexandriæ crepitu detinentur, Cygnos hyperboreos Citharæ cantus adducit. Elephantes Indicos organica permulsos detineri voce compertum, fistulis aues allici comprobatum, infantibus crepitacula vagitus abrumpere, quid? cantibus allici, disrumpiq; serpentes, glandem ferunt, messesque transire, manes cieri, Lunamq; laborare nonne ipsius vetustatis persuasione compertum. In Lydia Nympharum insulas dici, quas etiam recentior asserentium Varro se vidisse testatur, quę in medium stagnum à continenti procedentes cantu tibiarum primo in circulum motæ, dehinc ad littora reuertuntur. In Attico litore mare citharam sonat, Megaris saxum ad ictum cuiuscunque fidicinat. &c. vbi videtis nostram penè sententiam comprobatam exemplis, & aliarum rerum similitudine. Eusebius de laud. Constantini videtur hęc fuisse iudicare, cum dicat: Orpheus, vt in fabulis Gręcorum est, omnia ferarum genera cantu permulcere, & instrumenti fidibus plectro percussis belluarum immanium furores mitigare potuit, quæ res à Græcis & passim decantatur, & vera esse creditur, quòd scilicet lyrę inanimę concentu tum ferę mansuescere, tum arbores, quę fagi vocantur, Musicę suauitate delinitę, situs suos mutare solent. & Augustinus Steuchus Eugubinus in explicatione Psal. 67. vir doctissimus tanquã veram citat historiã: disputans. n. de voce mismor, & sir ait, vt ostẽdatur duabus vocibus, & harmonica ipsius psalterij, & humana recitãte hęc verba, modulatè hunc Psalmum, & alios multos fuisse cantatos. Quod Orpheus lyra fecisse dicitur, vt & cantando, & lyrę chordas ducendo, ac feriendo dulcissimũ redderet modu-

latum, quo ſaxa, arboresq́; ſe ſequi cogeret. Nicolaus Vicentinus Muſicus, qui Italico ſermone ſcripſit de Muſica non indoctè hęc Orphei miracula tãquam vera videtur afferre, cum dicat, de illis, & alijs huiuſmodi intelligens. *Ma perche ne i noſtri non ſi vede fare da Muſici quelli effetti, che ſcriuono gli Autori anticamente farſi, che viene dalla troppa abondanza, & frequenza della Muſica, che buone paiono, nientedimanco non mouono tanto, come faceuano nel principio, che furono ritrouate, perche la nouità della coſa, benche ſia poca, dà molto più ammiratione.* quæ quidem cauſa, atque ratio, quòd non eam vim habeat Muſica noſtro tempore, quo primis illis, non videtur aliena, imò valde accommodata, nam videmus idem in omnibus rebus euenire, vt nobis exemplo ſunt contagioſi quoq; morbi, qui initijs ſunt longè aſperiores, vſuq́; deinde molleſcunt, vireſq́; amittunt, & medicamentis diſcunt cedere, quę nulla principio admittunt. Idem de Amphione quoque prędicatur (vt ad rem noſtram reuertamur, & ab exemplorum ſimilitudine magis fiat probabile Orphicum miraculum) Propertius,

Saxa Cytheronis Thebas agitata per artem
Sponte ſua in muri membra coiſſe ferunt. Horatius,
Dictus & Amphion Thebanæ conditor vrbis
Saxa mouere ſono teſtudinis, & prece blanda.

Idem prope prodigium de Arione prædicatur, quem non Poetę ſolum, ſed etiam Hiſtorici ferunt à Delphino cantu, & lyrę ſono delenito exceptum, atque ſeruatum, hiſtoriam recēſet Herodotus, Plutarchus in Sympoſio, & lepidiſsimè Ouidius in 2. Faſtorum, & in faſtis fuiſſe de hac re relatum, teſtatur Solinus cap. 7. Quę quidem mirum non debet videri, ſi vulgò nō creduntur, nam quemadmodum (vt inquit Plinius) quam multa fieri non poſſe priuſquam facta ſunt, iudicantur, ita multa quoque, quę antiquitus facta ſunt, quia nos non uidimus, neque rationem aſſequi poſſumus, ex his eſſe, quę fieri

non

non potuerint,iudicamus : vt prçclarè L.V. Antiq.Rom.Dionysius, πεφύκασιν ἅπαντες ἀπὸ τῶν οἰκείων τὰ περὶ τῶν ἄλλων λεγόμενα κρίνειν, καὶ τὸ πιστὸν ἄπιστον ἐφ' ἑαυτοὺς ποιεῖν.i. eo sumus ingenio prçditi omnes, vt ex propriis ea, quç de alijs dicuntur, iudicemus,& credibile incredibile ex nostra facultate faciamus.

CAPVT SEXTVM.

Proponuntur septem modi, quibus Orpheus saxa verè trahere potuerit, & quatuor probantur fundamenta, siue principia quæstionis, quòd scilicet Cælum moueatur harmonia, quòd inferiora subiecta supernis sint, idq; multis herbarum, animantium, & lapidum exemplis probatur, quòd in omnibus rebus sint igniculi latentis harmoniæ, & lapides quoque viuant, quòd adhibita præparatione cælestium vires trahantur ad inferiora, & præsertim lapides, visq; Musicæ cælitus deductæ attingitur.

SED vt propius ad rem nostram accedamus. Id dicimus ab Orpheo multis modis, atque rationibus potuisse fieri, & quoniam in his maximè disputationibus sequimur septenarium, septemque interpretamur modis, septem id quoque modis fieri potuisse demonstrabimus ex ipsis quasi fontibus interpretationum acceptis. primum Musici soni, & harmoniæ vi, deinde cantus, tertio Astrologiæ, quarto numeris,seu figuris, quinto vi,seu prærogatiua naturali, sexto Magia,siue fascino,septimo admixtionis potestate, hisq; vel singulis, vel coniunctis, tum multis tum etiam omnibus. Et vt primum id vi harmoniæ, aliarumq; deinde rerum fieri potuisse demonstrem, quædam quasi fundamenta iacienda sunt,& veluti principia,atque elementa

menta ponenda. primumq; hoc erit, quod paulo ante comprobauimus, quòd cœlum mouetur harmonia, & potissimum ipsi planetæ, ad quorum concentus imitationem constructam fuisse lyram diximus. secundum, quòd omnia inferiora subiecta sunt planetis, atq; à stellis, vim accipiunt, Quod si quis fortasse minus crediderit, animum eò conuertat, vt consideret folia salicis, vlmi, populi albæ, tiliæ, oleę, quæ ipso die solstitij cum Sole vertuntur, aliaque repente facie cœlum conspicantur, proponat sibi varias herbarũ species stellis obsequentes, vt Cichoreum, quod singulis horis cum Sole etiam nubibus contecto, circumagitur, vt flores lupini, atque calthę, qui comitantur Solem, & eo oriente explicantur, occidente complicantur, vnde Solis sponsę vocantur, & horologia rusticorũ. Consideret alia genera herbarum, quarum comæ Solis iter comitari ab ortu ad occasum dicuntur, vt malua, lotus pratensis, scorpioides, & tithymalorum species aliquot, item lotus Aegyptia, cuius florẽ asserit Theophrastus nosse Solis ortum, & occasum, nam vespere vsque ad noctis medium mergitur Euphrate, paulatim mox ascendit oriente Sole. animum conuertat ad alia quoque, vt sunt selinite, quã Lunariam vocant, quæ Lunæ motus, & imitationes imitatur, vt Cepam, quę contrarias habet vires Lunę, nam ea crescente (vt ex Plutarcho tradunt Mizaldus, & Pierius) marcescit, decrescente virescit, qua de causa Sacerdotes Aegyptij nefas habebant illas edere, respiciat conchiliorum genera ferè omnia, quæ Lunę cursus imitantur, & illa plena, plena & ipsa, illa inani, inania & ipsa: proponat sibi ob oculos animantium multarum species, quæ siderum naturam sequuntur, vt Aries, qui ad vtrunque æquinoctium dormiendi rationem mutat, nam in lœuum latus cubat ab autumnali in vernũ, in dextrum ab hoc in illud. vt Gallus, qui Solem orientem, occidentem, & meridianum quotidie salutat, quare Leo illum reueretur, tanquam in solari serie superiorem. vt Cynocephalus, quem tradunt æquino-

ctia ista ratione indicare, quòd eo ipso die, quo incipiunt, vrinam interdiu, noctuque duodecies reddit, quiq; etiam adeo Lunam veneratur, vt toto interlunio, nec appareat, nec manducet, fęminaque etiam eo tempore luce priuetur, quam mox menstruo sanguinis erumpente cursu dicunt recipere, vt Scarabęus, qui fœtus edit iuxta cursum Lunæ: vt Panthera, quæ habere dicitur effigiem Lunę in humeris crescentem, ac decrescentem ad rationem cęlestis Lunę, quod annotauit P. Angelius Bargęus in 1. lib. Cyneg.

Est etiam alternis Lunam, qui dicat in armis
Augentem hesterno, aut minuentem lumen ab orbe
Assidue (mirum dictu) variare figuram
Non aliter quam, quæ sinuosis flexibus errat,
Et nunc sublimi gradiens super æthera passu
Candida purpureo despectat lumine terras.
Nunc humiles eadem vergens depressa sub Austros,
Et mutat facies, & se noua prodit in auras.

vt Patra auis, quę Sirio exoriente se abdere perhibetur, neq; conspicitur vnquam nisi occiso, Et contra Oryges fera exorientem defixis contemplatur oculis, & adorat vsque dum occidat; vt Lunaria auicula, quę exoriente eodem obmutescit, veteresq; deponit plumas; vt Galerita, quę exoriente Arcturo fit muta, quod etiam facit in Procyonis exortu Luscinia, & Coccyx: vt Vireo auis, qui ipso die Solstitij peruolat, neq; amplius conspicitur. Quid porrò dicet, si lapides quoq; animaduerterit eadem lege teneri; vt Helites, qui Solem imitatur, vt Selinites, qui Lunā, vt Helioselenus, qui vtriusq; naturam sequitur, vt Magnes, qui Cynosurę, & alia propemodum innumerabilia, vnde mirificę illę oriuntur rerum sympathię, atque antipathię, quarum pleni sunt Philosophorum libri. Veteres enim omnes Philosophi asserunt, neq; inficiantur recentiores omnes res Mundi naturales à stellarum radijs

propriè

propriè illis dicatis peculiari charactere virtutis earum participe insigniri, eamque suas vires in res, quibus fuerint hę applicatę, diffundere secundum eum ordinem, quo omnia inferiora superioribus parent. Hinc naturalis Magia, & de arcanis naturę, atque mysterijs philosophia ab Aegyptiis excogitata, qua nihil aliud probare nituntur, & demonstrare, nisi in infimis latitare summa, & in summis infima. i. in Cœlo terrena modo cœlesti, in terra cœlestia terreno modo, & illis hęc parere. Tertium, quod in omnibus rebus sunt quidam igniculi latentes, atque semina harmonię, siue sensus, nam veteres dicebat ἁρμονίαν συνέχειν τὸ πᾶν, idest harmoniam omnia continere, & ipsum Deum appellabant ἁρμονίαν αὐτοῦ, καὶ τοῦ παντὸς, harmoniam sui ipsius, & vniuersi. Hinc pręclarè Antonius Mizaldus librum scripsit de harmonia Cœli, & Terrę, in quo multis in locis disputat in hanc sententiam, vt dicat ex Procli etiam auctoritate, quòd cuncta hęc hymnos cōcinunt ad sui ordinis duces, sed alia intellectuali, alia rationali, alia naturali, alia sensibili tantum modo. Et profecto si quis posset (inquit ipse) audire pulsationem, quam singula in aere, in orbem efficiunt, vt solaria ad Solem, lunaria ad Lunam, profecto illum quendam eiusmodi sonum erga regem suum aptè compositum animaduerterent, qualemcunque possunt res sin gulę conficere. Et Macrobius ait, Musica capitur omne quod viuit; Viuere autem omnia, atque etiam lapides dicuntur tum generatim vita mundi communi, & propter particulam animę mundanę in ipsis quoque diffusam, vnde etiam vulgò quidam viui lapides appellantur, quòd in illis sit maior uis naturę viuentis, hoc genus pyritem vocat Plinius, tum singillatim anima terrę; Nam eo pacto se habent in mundano corpore, vt in nostro ad illius similitudinē effícto, dentes, ossa, vngues, pili, & similia, quę licet sensu careant per se; tamen quia partes sunt corporis animati, diffunditur in illis quoque anima, atque vita, & dicuntur uiuere, eiusdemq; uitæ instinctu crescunt,

ſcunt, & augentur: quod quidem ne quis mea eſſe putet ſomnia, vt proximo ſuperiori conſeſſu penè irridebant quidam Peripatetici doctiſſimi, Plotini eſſe ſententiam ſciat, qui in 4. Enn. 4. probat ex hoc Terram animã habere, ꝙ plantę, & lapides cũ illa creſcant, ab illa extirpatæ non amplius augeantur, ἀλλὰ αὐτῷ γε τῷ σώματι τῆς γῆς, τι δίδωσιν ἡ ψυχή; ἢ ταυτὸν δεῖ νομίζειν σῶμα εἶναι γήϊνον; ἀποτμηθὲν δὲ τῆς γῆς, καὶ μένον συνεχὲς, οἷα λίθοι δεικνύουσιν αὐξανόμενοι μὲν ἕως εἰσὶν συνηρτημένοι, μένοντες δ' ὅσον ἐτμήθησαν ἀφηρημένοι. i. Sed ipſi corpori terræ quid tribuit anima? nonne exiſtimandum eſt idem eſſe corpus terrenũ diuiſum autẽ à tota terra, & ꝙ toti cõtinuum permanet: vt lapides oſtendunt creſcentes quidẽ quandiu terræ radicibus hærẽt, orbati verò, ſi euellantur à terra, illa vi creſcendi. In quam ſententiã Plotini præclarè Theupolus lib. 5. ait. Con ſpicimus. n. per animã terrę viuere lapides, & metalla, quandiu fuerint cum terra complicata. quorum opinionibus ſuffragatur adſtipulator Hippocrates, qui in libro de natura pueri in hanc ſentẽtiam ita ait, Cenſeo terræ naſcentia omnia viuere ex terræ humore, & qualem terra humorem in ſeipſa habet, talem etiam naſcentia ex ipſa habere, ſic etiam puer viuit de matre in vtero, & quali mater ſanitate prædita eſt, talem etiam puer habet. In hanc ſententiam multa vbiq; Marſilius, multa cæteri Platonici. Quod verò Mundus viuat, & ſpiret, & animal in ſe vnum totum magis etiã ſit, quam quoduis animal, & ſicut in nobis inferiora membra à ſuperioribus capiunt virtutem, ita in ipſo mũdo, nemo audeat arbitror negare, cum tot ſit in locis à Platone, & Plotino comprobatũ (licet Theologi his non aſſentiãtur) quod præclarè Poetarum Plato Vergilius ſignificauit in ſexto Aeneid. cum de eo ſic ait:

— totamq; infuſa per artus
Mens agitat molem, & magno ſe corpore miſcet. tribuit. n. mũdo artus, & corpus, quę ſunt animãtiũ. Quare meritò Haly ex Ptolomęi ſententia eos deridet, qui diffidũt cęleſtia viuere.

Quodq́; lapides quoq; viuant anima mundi, vt diximus, facile declarant actiones illorũ, nam agunt cęlesti illa Mundi animæ virtute non solũ in corpus, sed in spiritum quoq; nostrũ, cum non solũ intus assumpti, sed etiam extrinsecus si carnẽ attingant, aut cutem, caloreq́; concepto suam vim depromant, cęlestẽ illam vim in eorum venis, partibusq́; diffusam, atque latentẽ spiritibus largiuntur, qua se tueri possint ab aduersis, vt peste, veneno, & alijs, vt de multis lapidũ generib. cõpertum est. quodq́; id nõ elementali, sed cœlesti virtute efficiãt, argumento est ponderis ipsa paucitas, perexigua.n. quælibet particula perficit opus, formalis.n. virtus, vt multũ agat, perexigua materiæ parte contenta est, materialis verò, vt multum agat, multã desiderat materiam, neq; solum agunt, sed etiã cœlesti illa virtute diuinant, vt Gagis lapis, quẽ Plinius asserit in Axinomantia à magis adhiberi, & nõ peruri, si euenturũ sit, quod aliquis optet. Hanc nostram sententiam de lapidũ vita ex anima mundi hausta, & communi vita confirmat Philoponus ex Platonis sententia in 1. de anima, vbi Aristoteles Timęũ citat de harmonia animæ, his verbis, οὐδὲν ἄμοιρον ζωῆς, ἀλλὰ πάντα μετέχει, τῆς ἀπὸ τῆς ψυχῆς τοῦ παντὸς ἐνδιδομένης ἐλλάμψεως, ἢ ἀμυδρότερον, ἢ καθαρώτερον κατὰ τοῦ αὐτοῦ μέτρα ἕκαστον, καὶ γὰρ αὐτὰ ἄψυχα μετέχει τινὸς ζωῆς καθ' ἣν, καὶ δυνάμεις τινὰς ἔχουσιν, ἢ θερμαίνοντα, ἢ ψύχοντα, ἢ ξηραίνοντα, ἢ ὑγραίνοντα ἔτι τε τὰ κινούμενα, ἢ κατὰ ἄλλας τινὰς δυνάμεις ἐνεργοῦντα, καὶ παραδόξους. i. nihil est expers vitæ, sed omnia participant ex eo, quod ab vniuersi anima egreditur, lumine vel obtusius, vel purius, pro sua mẽsura vnumquodq;, etenim ipsa anima carẽtia participia sunt alicuius vitæ, secundum quam & vires quasdam habent, vel calefacientia, vel frigefacientia, vel exiccantia, vel humectãtia, insuper mouẽtia, vel secundũ alias potestates agentia etiam incredibiles. Declarant præterea lapidũ vitam, atque significant arenæ, quæ coniunctæ natura sunt lapidibus, imò lapilli existimandę, illæ.n. (vt docti annotarunt, & Antonius

Mizaldus

Mizaldus in paradoxis affirmat) repente in viua animantia, vt ſunt ranæ,& huiuſmodi alia,cœli ſuffragãte vultu conuertuntur. Quinetiã non defuere magni apud veteres nominis Philoſophi,qui dicerẽt, & opinarẽtur lapides animã habere,quorũ princeps fuiſſe Thales perhibetur, cuius meminit Ariſt. in 1. de anima,c.2. ἔοικε δὲ καὶ Θαλῆς ἐξ ὧν ἀπομνημονεύουσιν κινητικόν τι τὴν ψυχὴν ὑπολαμβάνειν, εἴπερ τὸν λίθον ἔφη ψυχὴν ἔχειν, ὅτι τὸν σίδηρον κινεῖ.i.Videtur autẽ & Thales,quemadmodum ex his,quæ de illo narrantur,conſtat, motiuũ aliquid animam opinari,ſiquidem lapidẽ dixit animam habere, ꝙ ferrum mouet, quã etiam opinionem non vt longe abſurdã recitat idem Ariſt. auctore Philopono, cum dicat eum,vt conſuleret famæ Philoſophi,& verecũdia, ne de tãto viro bene de philoſophia merito parũ conſentanea diceret, reticuiſſe illam eius opinionẽ,ꝙ anima eſſet aqua,cũ ipſe principium rerũ omnium aquã diceret, quam poſtea Hipponi tribuit. Quartò ſciendum,ꝙ præparatione quadã,& quaſi diſpoſitione adhibita cœleſtium corporũ,atq; animarum(Platonicè ſemper loquor)bona,atq; vis in hæc inferiora illorũ influxib.expoſita,& affecta deducũtur,& ipſi quoq; lapides,quãuis duriſſimi ſint,aptiſſima tamẽ ſunt materia ad capienda, atq; tenẽda cœleſtia, & eis maximè parent,duriſſima.n.omnia ſunt ad Cœlum maximè imbecilla, & quo etiam duriora, eo maior eſt cœli conatus, & hoc ipſo, quo videntur obſiſtere,animæ præpotentis magis ictibus ſunt obnoxij: non ſecus ac lignũ lana obuolutũ non inciſa lana gladio præciditur, & ipſe gladius à fulmine frangitur intacta vagina, & aurum,æs, & argentũ etiam eodẽ fulmine colliqueſit non cõſumpto,aut læſo loculo, neq; etiã ceræ ſigno confuſo, quia virtus maximè agit in repugnantia. Cum.n.terra ſit tanquã punctum ad Cœlorũ magnitudinẽ comparata,radij ſtellarũ facillimè, & ictu oculi deferuntur ad cẽtrum, ibiq; maximè vim exercent ſuam,& lapides,qui maximè cẽtro iacent,& ex hoc denſa ſunt materia,quia ſortiti ſunt mediũ ipſum,atq;

centrum initio, sunt illis magis expositi, & vim ab illis accipere, & moueri etiā possunt, nō. n. anima carent illi radij, vt apud nos radij candelæ, atq; testæ, sed velut radij oculorū in viuis, vegetisq́; corporibus (Cœlestia.n. corpora sensus habent, & præcipuè visum & si specie differentē à nostro visu, generali tamē natura congruū, natura. s. viua, perspicua, atq; lucida, vt demōstrat Plotinus lib. 4. Enn.4. & Marsilius eius interpres) mirificā vim secum trahunt ex affectu etiā harmonico, & motu corporū rapidissimo, non tamen carente ratione, & musica, vt diximus. Et lapides ipsos à siderib. posse motum accipere, vel aliunde utpote anima terræ, declarat Selenites, qui nō solum figura, & coloribus Lunā imitatur, sed etiā motu, illam. n. vsq; subsequitur, vel potius cum illa circūfertur, declarat Magnes, qui vim quoq, alijs motū tradendi, & in alios trāsferendi accepit, quod etiā munus sortitus est ille lapis à Thianensi Apollonio, ut fertur inuentus, Pantauraq́; appellatus, qui vt Magnes ferrū, sic trahit cæteros ipse lapides, & Adamas quoque, qui paleas pilos, & surculos trahit. & alius dictus Androdamas, qui uelut magnes ferrū, ita hic trahere dicitur argentū æs, & ferrum: argumento maximo est Helites gemma solaris, qualem scribit Hieron. Cardanus fuisse in manibus Pontificis Clementis VII. quæ aureolā habebat maculam, & iuxta Solis motū singulo die oriens, & occidens circūagebatur. Itē lapis ille Cyzici fugitiuus ab effectu appellatus, quem Argonautæ pro anchora usi ibi reliquerāt, & Cyziceni è Prytanæo (ita uocatur locus) sæpe profugū fixere plumbo. idē ostendūt moles Versatiles Volsinijs repertæ, quæ spontè moueri in prodigijs inuētæ sunt, & statua illa Rauēnæ à Seuerino Boethio (ut fertur) ita cōstructa, ut cum Sole conuerteretur, unde dixere regisolem, cuius meminit in sua Rauēnati hist. Hieron. Rubeus. ostēdit Draconites. i. lapis ex Draconis capite erutus, qualem Florentiā aduectū dicit Ficinus, qui aceto inspersus mouetur in rectū, mox in gyrū, ostendunt alij quoq; lapides huiusmodi

uirtutibus

uirtutibus insigniti, quæ cũ ex elementis constare non possint (ut isti dicunt Philosophi) consentaneum est à uita, spirituq; mundi per stellarũ, quibus sunt expositi radios proficisci, quibus nõ secus ac sagitta à manu, & cognitione intorta sagittarij scopũ petit, ita hi quamuis cognitione, & sensu nõ sint præditi, diriguntur ab animatis stellis ad propria munera obeũda, & quemadmodũ speculare uitrum imaginem quamcũq; oblatam refert, & paries oppositus uocẽ, quę dicitur Echo, sic materia quęlibet, & lapides eodem modo superis expositi subito superne patiũtur, cum agens sit potentissimus, potestas uidelicet, uitaq; diuina, ubiq; pręsens, uirtutemq; patiẽdo auferunt, uel potius illa redundat in patientẽ, ut ignis in sulphurẽ, atq; escam. Nã (ut Ptolomęus docet) stellarũ uirtutes inferius deferũtur auctæ lineis pyramidalibus, & rectis, quæ in ipsarũ stellarum lumine formantur, quod lumen per lineas diuersas uectum specificas uirtutes ab ipsis stellis defert, quas rebus compositis hic cõmunicat, & in illis relinquit. Hęc autem præparatio fit per harmoniam, cũ.n. cœlum moueatur harmonia, harmonica sit ratione constitutũ, & harmonicis motibus, atq; sonis omnia conficiat, meritò non homines solũ, sed omnia inferiora, quæ illis parent, harmonica ratione ad illa capienda pręparantur. Quare quemadmodũ ex certa herbarũ, & uaporum compositione, & admixtione per artem medicam, astronomicamq; confecta conflatur cõmunis quædam forma, uelut harmonia siderũ muneribus, & quasi dote ornata, ut in Theriaca. quæ mirificã habere uim existimatur aduersus aduentantẽ senectutem, atq; uenenũ tribus in ea ad idem pariter cõsentientibus uirtutibus, cœlesti.s. per artificiũ opportunæ admixtionis accersita, altera item cœlesti, sed partibus eius naturaliter insita, tertia demũ elementali. sic ex tonis primo quidẽ ad siderũ normam delectis, deinde ad eorũmet exemplar, & conuenientiã inter se compositis, cõmunis quasi quędam harmoniæ forma colligitur, & in ea cœlestis etiam uis suboritur, cœlesti

lesti illa huic similiter temperatę respondenti harmonię, quod naturaliter cōtingere volūt è Cęlo Iāblicus, atq; Plotinus nō secus ac ex cithara neruis reboatus, siue tremor, vel ex opposito pariete respōdet Echo. quę quidē virtus cœlitus deuocata mox possit animos flectere, delinire, ad iram impellere, & mouere, rursumq. sedare, & cohibere, vt de Timotheo cōstat Alexandrū ad arma subito incitāte, eūdéq. mutato cōcentu reuocāte. quęq; etiā saxa trahat, & siluas, vt fecit Orpheus. q̄ possit ēt morbis mederi, qui nulla medicina sanari possint, vt Democritus asserebat, & Theophrastus, Pythagorasq; re ipsa cōprobauit, qui multos varijs morbis tam corporis, q̄ animi, Musica dicitur ad sanitatē reuocasse, vt Terpander, & Arion Methimnęus, qui (vt scribit Boethius) Lesbios cantu sanarūt, & Ismenias Thebanus, qui Bœotios ischiadico laborātes morbo, concētu liberauit, quod ēt cōfirmat Athenęus lib. 14. vbi autumat id fieri Φρυγιςὶ ἁρμονίᾳ, Phrygia harmonia ex Theophrasti sententia, quod etiam à Theophrasto memoriæ proditū affirmat Plinius. Xenocrates modis harmonicis lymphatos curabat, Asclepiades Medicus phreneticos eadem ratione restituebat, & Dauid Rex in sacris libris Saul ab insania reuocabat harmonia. Et in Apulia tanti Phalangio stupent omnes, semianimesq; iacent, donec (vt recitat Ficinus) certū quisq;, suūq, sonū audiat, tunc.n. saltat ad sonum aptè, sudat deinde, atque cōualescit. de hac vi Musica Martianus in nono lib. sub ipsius Musicę prosopopęa sic ait: Perturbationibus animorū, corporeisq; morbis medicabile crebrius carmē insonui, nam phreneticos symphonia resanaui. Quod Asclepiades quoq; Medicus imitatus, cū consulentib. vrbium patribus plebis incōditæ vulgus infremeret. seditiones accēsas crebrior cātus inhibuit, ebrios iuuenes, perindeq; improbius petulātes Damon vnus è sectatoribus meis modulorū grauitate perdomuit; Quippe tibicinem spondęum canere iubens temulentę perturbationis dementiā infregit. Quid afflictationib. corporeis nōne assidua

medita-

meditatione ſuccurri? febrē curabāt, vulneraq; veteres cātione, Aſclepiades itē tuba ſurdiſſimis medebatur, ad affectiones animi tibias Theophraſtus adhibebat. Iſchiadas quis neſciat expelli aulica grauitate? Xenocrates organicis modulis lymphaticos liberabat, Thaletē Cretēſem citharę ſuauitate cōpertū eſt morbos, ac peſtilentiā fugauiſſe, Hierophilus ægrorū venas rhythmorū collatione pēſabat. Difficillimū autē eſt agnoſcere quibus ſtellis quales potiſſimū toni reſpōdeāt, quibusve ſideribus, aſpectibusve cōſentiāt, ſed tū diligētia, & attētione, ac ſtudio, quo nihil nō aſſequimur, tū diuina etiā ope, & nutu cōſequi quis pōt, vt Andromachus in Theriaca cōponenda, qui poſt ſummā diligentiā (vt Galenus, & Auicēna cōfirmāt) diuini numinis auxilio eſt illius virtutē aſſecutus, cū.n. in aliqua re ꝑclara, & humano generi neceſſaria, ſiue perutili, quantā in ipſo eſt, dederit operā homo, vt conficiat rē, quod reſtat ad perfectionē Deus Opt. Max. abſoluit, & quaſi elargitur, ne ſpe ſua, tot incaſſum fuſis laboribus, fraudetur homo. Tres aūt dicūt Aſtrologi eſſe regulas cognoſcēdi conuenientiā tonorū cū ſideribus teſte Ficino. prima eſt indagare, quas in ſe uires, quosve ex ſe effectus quælibet habeat ſtella, ſidus, & aſpectus, quę ferant, quę auferant, atq; in ſonis, & verborū ſignificationibus hęc inſerere, reijcere quę auferant, & deteſtari, probare verò quę ferant. Secunda conſiderare, quę ſtella, cui loco, vel rei, vel homini maximè dominetur, deinde obſeruare qualib. paſſim ſonis, atq; cantibus illi homines vtantur, & ex quo genere harmonię quælibet à natura res ſit conſtituta. i. qua proportione, & quomodo, vt ipſe ſimiles quaſdam muſicus adhibeat, vnà cū ſignificationibus, quę ſiderib. eiſdē ſtudet exponere. Tertia animaduertere ſitus, aſpectusq; ſtellarū quotidianos, & ſub his explorare ad quales potiſs. ſermones, cantus, motus, ſaltus, mores, actus incitari homines, & res ſingulæ, ad quos effectus ſoleant, vt ſimilia pro virili in cantibus adhibeat, & imitetur cęlo ſimili placituris, ſimilēq; ſuſcepturis influxū.

nam

nã ſonus quemadmodũ & cãtus, eſt omniũ potẽtiſſ. imitator, qui omnia humana imitatẽ, & adeo uehemẽter, vt ad ea agẽda tũ cantantẽ, tũ audientẽ impellat. Eadẽ quoq; virtute quãdo cœleſtia imitatẽ, hinc quidẽ ſpiritũ noſtrũ, resq́. alias ad cęleſtẽ, inde verò influxũ ad ſpiritũ prouocat mirificè, & cuicũq; ſtellę reſpõderint, vel ſecundũ eius ſignificatũ, tũ ẽt ſecundũ imaginationis affectũ, virtutẽ trahit in cantantẽ. Quatuor aũt planetę in Muſica cõcẽtus regũt Apollo, Iuppiter, Venus, & Mercurius, ſed à primo .i. Apolline tota Muſica depẽdet, quare illi quoq; eſt tributa. Reliqui verò tres quatenus cũ illo concordãt Muſici ſunt, & voces habẽt ſolũ nõ cãtus. Hos igitur quatuor ſibi cõcilians Muſicus, & cõgruos adhibẽs concẽtib. eorũ ſonos efficit, vt cũ eorũ more opportunè canẽdo, & ſonando clamet, reſpõdeãt protinus, vel inſtar Echo, vel ſicut vniſonũ in cithara tremit, quoties vibratur altera chorda eodẽ temperata concentu.

CAPVT VII.

Septem illæ rationes explicantur, quibus Orpheus verè potuerit ſaxa trahere, prima Muſicæ vi, in qua agitur de cœleſti virtute trahenda, ſecunda cantu, in qua de verborum poteſtate afferũtur multa, tertia Aſtrologia, quarta figuris, in qua, de earum apud antiquos opinione, et ui, quinta vi eximia naturæ, in qua plurima afferũtur de prærogatiuis natura datis tum ſpeciebus, tum ſingularibus, & indiuiduis; ſexta Magia, ſiue Faſcino, in qua nonnulla his artibus fieri ſolita cõmemorantur, & ſeptem modi ponuntur, quibus dæmones fallunt huius artis ſectatores; ſeptima vi admixtionis, in qua multa, & quinque potiſſimum genera cõſtituuntur admixtionis naturalis, totidẽq; artificioſæ, & in poſtremo laudes attinguntur Summi Pontificis Xyſti V. eiusq́; nouum ex nomine ductum Hieroglyphicum explicatur.

SED tandem iactis fundamentis quęſtionis propoſitę ad rẽ noſtram accedamus, hac igitur ratione dicimus potuiſſe Orpheum ſaxa, & ſiluas trahere, ꝙ cum eſſet optimus

Aſtro-

Astrologus, idemque Musicus vtramq; perfectissime callens artem, ita opportunè temperaret, & misceret sonos, vt cœlestium siderũ, quam optimè ipse intelligeret, imitaretur harmoniam, & eam ad hanc ita prouocaret, vt eorum omnem in se traheret, ac deuocaret influxum, atq; vim, qua fretus quęcũq; vellet, pulsando traheret, ac deliniret. Vel dicẽdum, ꝙ cũ optimè noscet, qua proportione, & quo concentu vnũquodq; esset à natura cõpositum, cuiq; stellę pareret, essetq; subiectum, musicales rationes eisdem accommodans, & stellis earum ad motum alliceret inanima per vim stellarum, quã in illis latentem externa hac harmonia, quasi produceret, nõ secus ac ferrum ex silice latentẽ ignem excudit, vel flammam flatu follis abditã prodit, aut velut acetum literas hirci adipe inscriptas lapidi, quę sic cęlãtur, vt nõ cernãtur, educit, & facit eminere, vel ignis succo cepę exaratas literas non apparentes quasi detractis aulæis in Theatro spectandas præbet, vel postremo, vt scopę, & arbuti tactus rabiem excitat cõsopitam. Vel etiam, ea de causa id factũ possumus dicere, ꝙ animã Mundi à summo illo Opifice harmonicis numeris cõpositam, excitaret harmonia, qua valde illa delectatur, adeo vt cum illa in omnib. insit rebus, & vigeat, vt Platonici omnes volunt, & Plinius videtur confirmare lib. 2. vbi causam miraculorum non aliam afferri posse dicit, quam diffusę per omne naturæ subinde aliter, atq; aliter numen erumpẽs; secundum illas ipsas rationes, seu proportiones, quibus in quibusque rebus inest, harmonia excitata, ad motum impelleretur, quem ipse voluisset, ad quod respexisse videtur in 8. Thebaidis Statius, qui ait:

— duras animantem Amphiona cautes.

idest, animam mundi, quæ in illis erat mouentem, vel animam terrę, qua diximus quoque viuere lapides, & similiter Claudianus de trib. Hon. Cons.

—— Impauido linquis vultu Rhodopeia saxa
Orpheis animata modis —— Vel etiam dicendum, ꝙ ab ea

mundi anima sibi per mundi ipsius spiritũ conciliata vim mouendi inanima per neruos acceperit. nam sicut in nobis animę nostrę virtus per spiritum adhibetur membris, qui est uapor quidã sanguinis (vt quidam putant) subtiliss. quasi anima, ex quo vicinitate decepti Epicurei quidã, hunc esse animam arbitrati sunt. sic virtus animę Mundi per suum spiritum diffunditur, hic autẽ spiritus animalis semper ab anima mundi quasi interioris vitę propago spirat, & pullulat, sub forma quadam animę proxima, effector omnium, & seruator, & omnium alimẽtum, quinta essentia dicitur à quibusdã, à Cicerone quinta natura nõ nominata (vt ipse inquit) magis, quam nõ intellecta, Cœlum à multis appellata, non circumfusum modo, sed omnib. infusum, cęlumq; cęlorum (vt ait Marsilius) à quibusdam animale lumẽ, ab alijs ignis cęlestis existimatur, de quo Verg.

Igneus est ollis vigor, & cælestis origo.

est autẽ hic ignis solus, purusq; ignis, neque vim pati, neque inferre assuetus, mirificè lucẽs, & suauissimo calore enutriens, ab alijs cœli substãtia dictus, ab alijs etiã mundanę animæ verbum, ab alijs eiusdẽ oculus. Est autẽ hic spiritus inter corpus tractabile, & ex parte caducum, atq; fluxum, & ipsam eius animã, cuius natura longissimè abest à corpore, & est quasi vinculum, atq; nodus vtriusque, & inest vbique, sicut inter animã, & corpus in nobis, talis. n. spiritus necessario requiritur tanquã intercessor, & medium, velut etiã esca, atque fomes, quo anima diuina adsit corpori crassiori, & vitã eidẽ largiatur, cũ sit vtriusque particeps naturę, est enim tenuissimum corpus quasi non corpus, & quasi iam anima, & è contra quasi non anima, & quasi iam corpus, & ipse vbique viget, & omnium est auctor motionum, de quo Vergilius, *Spiritus intus alit*——
hic autem spiritus ab anima rationali facillimè suscipitur, & hauritur, vt ex Plotini doctrina Marsilius affirmat, & maximè virtus animæ mundanæ illis infunditur, qui huiusmodi spiritus plurimũ hauserint: est. n. hic spiritus tanquã imago animæ quemad-

quemadmodum anima ipsa est intelligentiæ, quare quemadmodum anima totidē habet rerum rationes, quot ideę sunt in mente diuina (Platonicè semper loquor) rationes inquā seminales diuinitus sibi datas, sic spiritus eodē pacto totidē habet quot anima, rationes, & eodē quasi intercedente, ac ministro, totidem efficit species in materia, & singulæ species per hanc rationē seminalem propriæ respōdent ideæ, facileque possunt quęlibet species per hāc, intercedente spiritu, aliquid illinc accipere, cum per hāc illinc eodē ministro sint effectæ (licet aliter sentiāt Theologi, sed nos nunc Platonicè loquimur, vt sumus ab initio professi) quare si alicui speciei, vel indiuiduo ritè adhibeātur multa, quæ sparsa sunt, sed eidem ideæ conformia, & cōuenientia, plurimum spiritus hauriet, & quasi cōbibet illa materies, & statim illo auctore in materiā ita affectā, atq; paratā singulare munus ab idea trahetur, velut ad lignū per sulphur dispositum facillimè flamma deducitur, & si per materialia id præstari potest, vt s. anima mundi ab illis quasi alliciatur, quod Mercurius, Plotinus, & Iāblicus confirmant, & cęteri omnes, multo magis anima rationalis, quę magis est illi cōsentanea, & maiorē mundani spiritus copiā haurire diuersis rōnibus potest, quare nihil videmus hominib. denegatum, nihilq; tandē aggressos, quin summo adhibito studio, & industria animæ mundanæ opera adiuuāte, & quasi inchoatū opus sua perficiente diuinitate, atq; potestate fuerint assecuti, qđ q; ēt inanimis rebus motum tribuere potuerint, & possint, facile declarat domesticum, & vulgatiss. Horologij exemplum, ac testimonium, in quo durissimo omnium rerum metallo, nempe ferro, videmus perpetuum quasi motum certa ratione assignatum, vt nunquā conquiescat. quod nisi diuino nutu humanis fauenti operibus, & industriæ factum esse arbitramur. Et hęc ad primæ rationis & causæ fundamentum satis esse ducimus.

De cantu verò, quē secundā esse causam diximus, eadē est ratio, & quo pacto diximus trahi potuisse sonis illā cœlestem

vim, ita etiã cantu poteſt, & cum de illis ſit dictum, de utriſq; dictum, illud tamẽ addẽdum, ꝙ verba etiã per ſe ipſa maximã vim habẽt, ad miranda quędã efficienda, præter.n. Plotini teſtimonium, qui ea ſub Magia locat, de qua ſuo loco, comperimus ex ſcriptorum monumẽtis multa verborum facta eſſe virtute miracula, licet hæc omnia ex Theologorum præſcripto ad Dæmonum fraudes ſunt referẽda, qui fallere homines hac ratione uoluerunt, Apollonius manes Achillis uerbis dicitur euocaſſe, & Origenes cõtra Celſum aſſerit in verbis certis certã, magnamq. vim ineſſe, idẽ cõfirmat Syneſius, & Alchindus de Magia diſſerẽtes, & horũ opinioni ſubſcribunt Zoroaſter, & Iamblicus, atq; alij cõplures; Epheſios tradunt ſcriptores quaſdã habuiſſe uoces, ſiue literas, quas ſecum ſcriptas ferentes, uel alio pacto adhibentes, ſemper voti cõpotes fiebant, vt quod Suidas de Epheſio cum Mileſio certãte ſcribit, qui cum triginta uiciſſet, iuſſus tandẽ deponere literas, quas in talo habere fuerat deprehẽſus, facile uictus eſt, vnde natũ prouerbiũ Epheſię literæ, de quo Heſichius, & alii cõplures. Cato prodidit luxatis mẽbris carmen auxiliari, & idẽ in re ruſtica, in curãdis belluarum morbis aliquãdo barbaris uti uerbis ſuadet, ut .c. CLX. Marcus Varro podagras curari carmine, & uerbis prodidit, ut aſſerit Plinius lib. 28. Veteres legimus carmina quędam adhibuiſſe cõtra grandines, & contra incendia, & annalium monumẽtis traditum, quibus uerbis antiqui fulmina arcerẽt, uel impetrarent, & leges adhuc extãt de procurandis, & expiãdis fulminib. Sacerdotes cœli fulgura regionibus ratis tẽperato &c. Q. Serenus Medicus tradit his duob. uerbis Abraca cabra ſcriptis, una sẽper detracta litera, donec in a deſinãt, & pyramidis figurã efficiant, ſanari febrim hemitritęam, ſic.n. ait, *Inſcribis chartæ, quod dicitur Abraca cabra*

Sæpius, & ſubter repetis, ſed detrahe ſummam
Et magis, atque magis deſint elementa figuris,
Singula quæ ſemper rapies, & cætera figes

Donec

Donec in angustum redigatur litera conum,
His lino nexis collum redimire memento.

Attalum affirmare tradũt, ꝙ si quis scorpione viso dicat Bud, eum illico impediat, ne ictus suos vibret, M. Seruilius Nonianus ad lippitudinis morbũ auertendum gestabat chartã duabus literis Gręcis inscriptam Π & Α, linoq; ex collo pendentem, eamq; cum nominaretur lippitudo, subuertebat, & sic lippitudinem se vitare arbitrabatur, quamuis Theologi (vt dicebam) hæc omnia contemnant, & damnent. & Homerus affirmat profluuium sanguinis in vulnerato Vlysse inhibitum fuisse carmine, sic enim ait in Τ Odyss.

Ὠτειλὴν δ' Ὀδυσῆος ἀμύμονος ἀντιθέοιο
Δῆσαν ἐπισταμένως, ἐπ' ἀοιδῇ δ' αἷμα κελαινὸν
Ἔσχεθον.—— idest,
Vulnera Semidei, præstantisq; optime Vlyßi
Inuoluunt pannis, mox ater carmine sanguis.
Comprimitur —— Et Pindarus in Ode 3. Pyth. vbi de Aesculapio loquitur, quem dicit omnigenis morbis mederi solitum, alios alijs medicinarum generibus curando, inter ea primum enumerat carmen ἐπαοιδὴν. ait enim,

—— λύσαις ἄλλον ἀλ-
Λοίων ἀχέων
Ἔξαγεν. τοὺς μὲν μαλακαῖς
Ἐπαοιδαῖς ἀμφέπων,
Τοὺς δὲ προσανέα πί-
Νοντας ἢ γυίοις περιάπτων πάντοθεν
Φάρμακα τοὺς δὲ τομαῖς ἔστασεν ὀρθούς.

idest, liberans aliũ alijs morbis eripuit, nonnullos mollibus incantationibus tractãs, quosdã verò lenia pocula bibentes, vel mẽbris circumponens vndiq; medicamẽta, quosdamq; etiam sectionib. erectos incedere fecit. Hinc miranda quædam fieri prædicant Poetæ à Magis, & Veneficis, siue Sagis verborũ, & carminum virtute, quæ passim leguntur in Vergilio, Tibullo,

Propertio,

Propertio, Horatio, Ouidio, & alijs, Lucanusq; pluribus in 6. vbi Ericthonis veneficæ potentiã, moresq; describit, quã etiã ibi dicit animã in quoddam defunctũ corpus reuocasse, vt sibi quid esset apud inferos de Pompeio statutum, demonstraret. Sed hęc fabulosa, quę tamẽ ipsa originẽ duxisse ab aliquo pri mordio veritatis Philosophi arbitrantur, multaq; narrantur à scriptorib. magicis verbis esse facta miracula, vt de Tauro pro strato verbis in eius auriculã prolatis à Mago, vt de pane con ceptis literis inscripto ad inueniendũ furtum, vt de ponderib. grauissimis digito subleuandis carminis vi, vt de ferocitate equorũ domanda, & canum etiã latratu inhibendo verborum virtute magicorum, & alia prope infinita, quæ tum apud antiquos reperiuntur, tum apud recentiores, atq; nostrates etiam Theologos, qui de Magis, & Veneficis scripserunt, quę tamen omnia dęmonũ fraudib. (vt diximus) tribuẽda. De Astrologia quoque, quã tertiã in his enumerauimus causis, superuacaneũ est dicere, nã dictum superius est ad Musicam pertinere, & ex vtriusque coniunctione, vel potius illius ad hanc accommoda tione, cœlestem illã vim potuisse deduci, quæ moueret inanima, nam (vt pręclarè Plotinus affirmat) superiora facilè mouent inferiora, adhibita præsertim harmonia, & ex vniuerso in partes agunt. Ptolomęusq; affirmat sapientem Astrologum, sic astrorum opus adiuuare posse, vt agricola terræ virtutem, nec aliter cœlestia terrenis commiscere potest, ac ille insitionis sciens vetustate confectis truncis recentem inserit surculum, naturasque etiam arborum mutat,

Nam sæpe alterius ramos impunè videmus
Vertere in alterius, mutatamq; insita mala
Ferre pyrum, & prunis lapidosa rubescere corna. Et Albumasar in eandẽ sententiã dicit cęlestia ita prudẽtię nostrę vsui subijci, quemadmodũ herbæ medico subministrãt, tradũq; nõnulli, & asserũt animi nostri sensus, cõceptionesq; reddi posse volatiles, corporeosq. vi imaginationis, eosq; pro sui qualitate

ad sidera,

ad ſidera,& planetas ferri,qui rurſus planetarū virtute affecti, & corroborati deſcendant nobis obſecuturi in hĩs, quę volumus,& de hoc attractu intelligunt Poetæ,cũ dicũt(vt Horat.) refixa Cęlo deuocare ſidera , ſed hęc magis ad Magum pertinent,de quo infra, quē tamen oportet eſse Aſtrologum , & è contra Aſtrologũ hęc tentantē Magum. Quarta cauſa referebatur ad numeros, atq; figuras. Fieri igitur potuiſſe dicimus, ea ratione, vt cũ concētus per numeros, proportionesq; ſuas vim habeat mirabilē,ad vnũquemq; ſpiritum,animũ,atq; corpus mouendũ,ſiſtendum, varioq; pacto afficiendũ,proportionesq; ex numeris conſtitutę quaſi figuræ quędā ſint, velut ex punctis,lineisq; factæ, ſed in motu, Orpheus ſimiles per proportiones muſicas,& numeros efficeret figuras cœleſtib.figuris,quę ſimiliter ſe habēt ad agendũ ſuo motu,vt muſicales,& harũ figurarum accõmodatione ad cœleſtes,illarũ in has virtutē deuocaret,qua quæcunq; vellet efficeret. Vel fortaſſe vis illa fuit in ipſius lyrę figura ad cęleſtis lyrę figurā cõformata. id.n.pręſtitiſſe ſuperius Orpheum declarauimus,cũ lyrā diximus ad cœli harmoniā ſignificandā ab eo fictam, omniũ planetarũ, fauoribus, & aſpectuũ benignitate cumulata, Apollinisq; potiſſimũ,qui Muſicā in aſtris regit,& Mercurij,qui illā adiuuat,quare ab illis inuētā veteres Poetę finxerũt, & ipſum Orpheũ potiſſimũ ab Apolline eruditũ tradiderunt, & ab illo accepiſſe ipſam lyrā,quæ figmēta inde duxerũt fortaſſe originē, ꝙ Orpheus lyrā fabricaſſet (vt illorũ temporũ ferebat ſuperſtitio) in aſcēdēte Apollinis, dũ lyræ ſignũ eſſet ingreſſus, & oēs omniũ ſtellarũ fauores ad illā adiuuandā cõgregaſſet, eſt.n. Apollo in ſuperiori corpore, quod in noſtro cor,quod omniũ membrorũ virtutē vnum habet , quare Cicero eũ appellauit Ducē, & moderatorē reliquorum luminũ,& quando Sol eſt aliquo ſigno,tũc maximè illud viuit,cæteriſq; dominatur, & præ cæteris ſuos ſortitur effectus , vt dicunt Aſtrologi. Quod aũt figuræ aptiſſimæ eſſent ad cęleſtiũ vim deuocandā,

omnium

omnium veterum Philoſophorum ſcripta teſtantur (licet nos ueritatis cultores meras eſse nugas cũ Theologis, & ſomnia credamus) ait antiquos ſapientes cõſueſse conſtruere quaſdã imagines, quãdo planetæ ſimiles in Cœlo facies, quaſi exẽplaria inferiorũ ingrederẽtur. Quod Haly confirmat, qui dicit in Aegypto ſuis temporibus factum, vt ſigillo ſcorpionis in lapide Beltzaar impreſso, quando ſcorpij ſignũ Luna ingreditur, impreſsoq́. thuris figurę, dataq́; ea ei in potũ, qui fuerat à ſcorpione demorſus, ſubito is cõualuerit, idẽ dicit imagines à quibuſdã eſse confectas eodẽ artificio, atque induſtria, quæ mouerentur, qualem ab Archita neſcio quo pacto effectam legimus, licet hanc ad artem mechanicam referre poſſumus, & inter machinas, quas Gręci dicunt αὐτοκινήτυς, de quibus Heronis extant duo libri, & multa à veterib. hoc pacto fabricata comperimus, quàles & Trimegiſtus ait Aegyptios ex certis Mundi materijs facere conſueſse, & in eas opportunè animas dæmonum ſolitos inducere. Albertus Magnus autumat quoque imagines ritè ab Aſtrologis conſtitutas virtutem, effectumq; acquirere à figura cœleſti, & mirificos earum perſequitur effectus ab Aſtrologis fieri conſuetos per imagines, idem comprobat Petrus Aponenſis, qui dicit medicum per imagines ſanare poſſe ægrotũ, qui etiã narrat regionẽ quandã, ad vaſtitatem redactã vi imaginis à Phedice quodã Aſtrologo fabricatę teſte Thebith; Porphyrius quoq; Proclus, Iamblicus, atq; Syneſius confirmant; Arabesq;, & Aegyptij in ea ſunt ſentẽtia, vt arbitrentur in imaginib. aſtronomica ratione, magicoq; artificio fabricatis ſtellarũ ſpiritus poſſe includi, & mirãda effici, & multi tradunt Aſtrologos tam Chaldæorum, quã Aegyptios conatos fuiſſe dæmonas per harmoniã in ſtatuas fictiles trahere, & quoſdã etiã feciſſe ſtatuas futura diuinãtes, & prędicentes, quod tamẽ nefas eſſet credere, id.n.fieri potuiſſe negãt Theologi (vt D. Thomas) per ſimplicẽ ſtellarũ influxũ, ſed ſi aliquando acciderit, malorum dæmonũ aſtu id

factum autumãt, vt ſuis cultorib. obſequerẽtur, tandẽq; deceptos perderẽt; ſed cœleſtium influxũ, & vim per has imagines legitima Aſtrologiæ ratione conſtructas, & naturalia quædã bona attrahi poſse minus impiũ concedere, ſaltẽ quãtum herbis, aliave ratione præſtari poſset. & ſi per materiales figuras id fieri licet, multo magis per mathematicas credendũ eſt, cũ in rerũ ordine mathematicę phyſicis præcedãt, tanquã ſimpliciores, & minus alienæ opis indigę. quare etiã proprietatẽ habere dicuntur indiuiduã, propriãq; cum ſpecie, & cum ideis in mente regina mundi coniunctionẽ. Quod minus mirũ fortaſse videbitur ſi id quod ad manum, & in promptu eſt omnibus, vt experiri poſſint paulo attẽtius cõſiderauerimus, ꝙ ſ. figura ſpecularis, lenis, conuexa, & nitens, Cęlo cõſentanea, ob hoc ipſum propriè munus, tãtum cœleſtis accipit uirtutis, ut Solis radios cumulatiſſimè recipiat, & ſolida ẽt quęq; ad centrum è regione collocata repẽte exurat; licet hęc omnia Concilijs, & Pontificum decretis prohibita nobis ſint, & exerceri ſanctiſſima lege non poſſint. Quinta cauſa, qua id fieri potuiſſe dicebamus ab Orpheo erat vis eximia quædam naturæ, ſingularisq́, virtus, qua id ſolus, vel cũ paucis poſſet efficere. nam videmus naturã ita eſſe aliquando beneuolam alicui homini, vt diuinas quaſdã illi tribuerit poteſtates. & ſi velimus annales percurrere, atq; hiſtorias infinita poſſim afferre teſtimonia, & exẽpla, quibus ne longus ſim inuicem ſuperſedebo, ipſa.n. natura in effingẽdis hominib. vtitur adminiculo ſtellarũ, & ſępe indiuiduo dotes tribuit tam pręſtãtes, quàm ſolent eſſe in ſpeciebus, quaſdamq́; poſuit inter ipſas ſpecies proportiones, & ſimilitudines, ſiue (vt Peripatetico vtar verbo) Sympathias, quaſi eſcas, alliciendæ vnius ad alterã, quibus res coniunguntur, & quaſi eodẽ naturæ inſtinctu lætantur, & contra quaſdã etiam antipathias, & diſſimilitudines, quibus alterũ ab altero lõgiſſimè ſegregatur, quæ qui cõſiderabit facile in eam deſcendet opinionem, vt nihil putet eſſe naturæ denegatum.

& his miraculis vehementer delectari,& singulis rebus quandā quasi coaguli vim , & attrahendi aliquid sibi non dissimile quasi escā,reijciendiq; aduersa facultatē addidisse.In medicis Rha barbarū cholerā trahit,colocynta,& agaricū,& albus elleborus, euphorbiūq;, ac coccū Ganidiū pituitā, crocus cor, eupatoriū, spodiumq; iecur,spica, muscusq; cerebrū,& adamas,& alliū magnetē ligant,magnes ferrū attrahit,& etiā magnetē, vt testatur Fracastorius, quāuis Ficinus neget;adamas, & electrū,siue succinū pilos,& surculos,pātaura lapides,oculi ictus acerrimos creat amores,rubēs oculus inficit intuentē, oscitāte alio oscitamus,alioq; acerbi aliquid edēte saliua alteri in os prosilit,speculū intuens inficit fęmina,quæ mēstruo laboret, & eadē si nudata segetē ambiat, erucas,ac vermiculos, scarabęosq;, ac noxia alia auertit, facitq; decidere, teste Metrodoro Scepsio , eadē nouellas vites cōtactu in perpetuū lædit,rutæ,atq; hederæ interitū affert,illico apes tactis aluearib. fugat,lina cū coquuntur,illius pręsentia nigrescūt,acies in cultris tonsorū hebetatur, æs cōtactu virus,& æruginē cōtrahit, equę grauidę vel solo aspectu etiā procul abortū patiuntur teste Plinio,canes eius gustato mēstruo sanguine in rabiē aguntur,& insanabilis est morsus ; eadē fœmina grauida tactu statim signat nascituri infantis mēbrū rei desideratæ nota,eiusdē capilli si cremētur,odore serpentes abigunt; vestis,quæ fuerit in funere,nō attingitur à tineis,serpentes ægrè præterquā lęua manu attrahūtur,quernis eædē frondib.cōtactę moriūtur, & Ibidis pēna sistuntur,quæ etiā penna crocodilū reddit immobilem, contra easdē est hominis saliua ieiuna,eædē fraxini vmbrā fugiunt,& cancros; tinnitu auriū pręsentimus eos,qui de nobis habētur sermones procul, brassica cyclamino opposita exarescit, cicuta vino inspersa interit,filix arundine obsita vanescit, & cōtra harūdo filice, olea in quercus scrobe posita moritur,eadē meretrices odit, quare à meretrice plātata fructus non edit,sed arescit, contra virgineā amat manū,quare à

veteribus

veteribus sacra dicebatur Palladi, quæ virgo est, eiusdē naturę smaragdus, & agnus castus, qui libidinē fugant, vitis suis pāpinis brassicā nō cōplectitur, odit quoq; raphanū, & hederam, brassica iuxta rutā sata arescit, formicæ fugiunt origanū, alam vespertilionis, & cor vpupæ, oues apiū raninum, quod illis læthale, & ideo gerunt pictū à natura in hepate, caprę ocymum, elephas grunnitū suis perhorrescit, stellio visu scorpionib. panorē inducit; illorū morsum mures sanāt superpositi, pantheræ iure gallinarū inunctos nō attingunt, scorpius, & crocodilus se mutuo perimunt, caseū ex coagulo mustellæ cerebro immixto factū mures nō attingunt, nec timet ille vetustatē, vnquāve corrūpitur, otis auis viso equo auolat, ceruus viso ariete, & vipera reformidat, hienæ pelle armatus (vt tradit Horus) si quis per medios hostes incesserit à nullo lædetur, faces ardētes timet leo, lupus nō enses, sed tinnitū, & saxa, coluber nudum hominē timet, quem vestitū insequitur, pœonia caducū morbū sanat, icterus, siue galgulus auis ictericiū morbū attrahit, & visum sanat hominē, vipera arundine tacta stupet, idem fagi ramulo cōtacta patitur, platani folia abigunt vespertiliones, eryngiū ore capræ sumptū totum sistit gregē, alliū, & cepę lachrymas eliciunt, piper sternutationē, interfecti hominis cadauer corā interfectore sanguinē fundit, cuminū cū maledictis, & probris satū lætius nascitur, & pulchrius; ruta, & alysſū in domo suspēsum, teste Dioscoride, valet cōtra fascinū, idem præstat hyenæ coriū & catochitis lapis, quo vtebatī Democritus, officulū in dextro latere rubetę amorē inhibet, chamaleōtis iecur amatoria dissoluit, teste Democrito, villus in cauda lupi viuenti præreptus virus habet amatoriū, radix herbæ dictę centumcapita, si mas contigerit viro, efficit amabilē, hac usum fuisse Phaonē narrant, & ideo tantopere adamatū à Sappho, eandē vim habere tradunt nōnulli Ayroum herbā, & Catanancem in Thessalia orientē, itē Amorem cōciliare achatem lapidē auctor est Orpheus, vt in carminib. de achate legitur,

idē eodē auctore ex Plinij testimonio pręstat sagitta ex corpore educta, si anteq̃ terrā contigerit, cubātib. subijciat, chelonia herba diuinare facit, & theāgelida herba in Syrię Libano, Cretæ mōtib. Babylone, & Susis persidis nasci solita, epota à Magis diuinatores reddit; torpedo marina tacta ēt procul per virgā manū subito obstupefacit, phalāgia ictū ēt occulto spiritū, animūq; repētino stupore permutant, rabiosus canis idē facit nō apparente ēt morsu, scopa, & arbutus leuissimo tactu venenū, & rabiē excitāt, fulmē aurū liquat sine loculi offensione, & ferrū frangit intacta vagina, vinaq; absumit vase nō læso, ficus taurū furētē sibi alligatū facit mitescere, cucumis recuruatur oleo supposito, adamas hircino sanguine solū mollescit, mala medica pane insperso flaccescūt, tacto vnisono in lyra, resonat statim altera chorda similiter tēperata, echeneis pisciculus remora ab effectu dictus nauim sistit, catablepa animal hoīem ad mille passuū cōspectū interficit, pyxis illa nauigatoria ignotū veterib. naturæ miraculū extremū perpēdiculum tēperati magnete ferri semp ad Polos cōuertit, in tāta cęli intercapedine, atq; interuallo; Aquilarū pēnæ alias pēnas dissoluunt, pulsato lupino tympano, ea dissoluunt, q̃ ex agnino corio sunt cōflata; Leo ferocissimū animal perhorrescit galli cantū, idē gallus vix natus equū, elephātūq. nō timet, sed miluio cōspecto cōtremiscit, & refugit; aliaq; infinita in reb. natura miracula, & sympathias posuit, q̃ omitto, cū nimius in his fortasse videri possim. sed aliquis dicet hæc ad species pertinere, nō ad indiuidua, & p̃sertim ad hominē. sed iā diximus solere plerūq; naturā indiuiduis, vt specieb. quasdā speciales qualitates addere, atq; naturas. Et ne ab hominis specie recedamus, multa de singularib. hoīb. recēsent. Apud Illyricos, & Triballos familiæ q̃dā iratis oculis hoīes ferūtur interemisse, nulla vi externa adhibita, idē facere quædā fęminæ in Scythia cōsueuerūt Bithię vocatæ, & in singulis oculis binas pupillas habētes, teste Plinio. ad qđ respexit noster Academicus Erasmus Valuasonius vir eruditiss.

Poetaq; inter Hetruscos nostri tẽporis meo iudicio Princeps, vel certè nemini secũdus, in 4. Lãciloti, vbi describẽs veneficã ait, *Raro, & bianco hauea il crin, la faccia rea,*

Bieco lo sguardo, & doppie le pupille,

Onde fascino vscia, ch'à poco à poco

I bambini struggea qual cera ai foco. Eiusdem naturæ in Põto Thibiorum scribit esse genus, qui pręterea mergi non possint, nc veste quidẽ degrauati. Hirpinæ familiæ teste Strabone, & alijs quãplurimis, ignẽ calcabant inoffensæ ad Soractem, quorũ meminit noster Maro in x1. sub Arũtis persona,

Summe Deum sancti custos Soractis Apollo,

Quem primi colimus, cui pineus ardor acerno

Pascitur, & medium freti pietate per ignem

Cultores multa premimus vestigia pruna. cui ẽt subscribit Syl. lib. 5. vt in nostris var. lect. libris, quos in dies scriptitamus annotauimus. Marsi & Psilli serpentes illæsi tractãt. de Marsis Aul. Gel. lib. 16. vi quadã genitali datũ, vt serpẽtiũ virulẽtorũ domitores sint, & incãtationib. herbarũq; succis faciãt medelarũ miracula, & Verg. lib. 7. meminit Vmbronis Marsi hac laude insignis, & Gale. in libello de Theriaca ad Pis. Marsorũ meminit; de Psillis Plin. lib. 7. horũ corpori ingenitũ fuit virus exitiale serpẽtibus, ex cuius odore sopirent eas Thessali, quędãq; familię in Creta laudãdo fascinãt, & intuẽdo infantes tabe affi ciũt, quidãq; oculo armẽtis quoq; nocẽt, vnde noster nullius rei ignarus Maro dixit, *Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos.* In Cipro fuit familia Ophiogenũ, teste Plin. lib. 28. licet lib. 7. dicat ex Cratetis Pergameni sentẽtia, esse in Hellespõto, venena corporib. extrahẽs, ex qua Legatus Hexagõ nomine à Cõsulibus Romę in doliũ serpentium cõiectus experimẽti causa circũ mulcẽtib. linguis miraculũ prębuit. In Insula Nili Tentiri nascentes tanto sunt crocodilis terrori, vt vocẽ quoq; eorũ fugiant. Pharnacũ in Aethiopia sudor tabẽ cõtactis corporib. afferebat. Pyrrhus Rex pollicẽ habuit in dextero pede, qui lie-

nosis medebatur, quiq; etiã exuri cum reliquo corpore nõ põ tuit illo mortuo. Alexãder in tenebris nõ secus, ac luce cernebat, & ex eius corpore odor suauissimus, qui mirificè delectabat, proficiscebatur. Sãpson (vt sacræ literæ testãtur) in coma, & capillis egregiã quãdam habuit virtutẽ, qua omnia aduersa vinceret, & omne eius robur in illis erat positũ. Vespasianus ea prętogatiua à natura donatus fuisse dicit̃, vt tactu, & saliua plurimis morborũ generib. mederetur. In Hispania nouissimè genus hominũ fuisse tradunt, qui dicerentur Salutatores, qui incredibilia quędã agerẽt salutationis tãtum virtute, & canũ etiã morsus sanarẽt, quos nunc in Gallia, & Burgũdia dicunt esse. Dictator Romanus figẽdo clauo pestilentiam sedabat, vt L. Manlius hac de causa Dictator creatus fecit, quare etiã frequens mẽtio apud Historicos Dictatoris figẽdo clauo creari soliti. Seleucus (teste Iustino) in femore habuit anchoræ figuram, quę in omnibus eius filijs, & nepotibus mansit, tanquam gentis nota, & nostro tempore quidam nascuntur cum signo D. Pauli, idest serpente, qui medentur sputo venenatis. Hermotimus Clazomenius ea prętogatiua fuit à natura donatus, vt eius anima relicto corpore erraret, & vaga è longinquis regionibus multa afferret. Theon Stoicus dormiens passim ambulabat, quo vitio multi laborasse comperti sunt. Abarim Hyperboreũ per uniuersum orbẽ terrę sagittã circũferendo tradũt nõnulli nihil unq̃ comedisse. Cęcinna Volaterranus equestris ordinis captas hirundines victoriæ nuncias amicis misit. Reges Gallię nostris tẽporibus strumã sanant signo Crucis. Quod fortasse minus mirãdum in homine videbitur, quẽ à diuina natura propius absentem credibilius est à natura diuinis posse munerib. & potestate donari, si quis animaduerterit rõne etiã carentia animãtia ab eadem natura nobilitata. Asinus, quo genere animãtiũ nihil stolidius excogitari põt, Alexãdrini Philosophi, qui fuit Origenis p̃ceptor, ita fuisse dr̃ à natura insignitus, vt illius esset doctrinę auditor. & Plin. ex Mutiano

refert

refert Elephantẽ Græcas literas didicisse, & Græcè scripsisse, Aelianus Ceruũ à Ptolomęo ita eruditũ, vt Græcè loquentẽ magistrũ intelligeret, Agrippinę Turdus imitabat̃ sermones hominũ, Cęsaresq; habuisse cõperimus Sturnũ, & Lusciniam Græcè, Latineq; loqui cõsuetas. Boues sępius in portẽtis locutas accepimus, Canes, Gallos, atq; etiã arbores teste Plinio, & Asina in sacris literis Balaã eadẽ laude celebrat̃, q̃ omnia, nisi hoc postremũ ad mysteriũ referat̃, naturæ excellẽtis virtutib. quibus donata in suis singula speciebus fuerint illa indiuidua, assignãda sunt. Sensu quoq; carẽtia quędã sortita sunt priuilegia, vt cãpana illa in Hispania in oppido Vililla (quã miraculorũ campanã ob id appellãt) quę per se pulsat̃ cũ aliquid mali est Christianę Reip. euẽturum. vt viuariũ in Cęnobio D. Mauritij in Burgundia, in quo positi pisces iuxta Monachorũ numerũ, cum aliquis ægrotat, piscis quoq; ægrotus supernatat, & si moriturus ægrotus, pręmorit̃ pisciculus, de quibus Leonardus Vairus lib. de Fascino, Et hęc fortasse vis attrahẽdi lapides, atq; syluas, Orpheo à natura data eadẽ ratione, qua cæteris superius demõstrata munera impartiuit, neq; hoc videtur à naturali ipso instinctu dissentaneum: nã si dedit illa lapidib. occultã quandã vim, vt agant nõ in corpus solum, sed in spiritum nostrũ, & ipsas animę potẽtias, vt de multis lapillorũ preciosissimorũ naturis cõstat, multo magis credendũ est mutua cõpensatione naturã, homini quoq; dedisse aliquid in ipsos lapides potestatis, q̃ per excellentiã potuit in Orpheo, & aliquo alio indiuiduo cumulari, vt apertius proderet̃. nã gaudet ista mutua cõpẽsatione natura, & (vt volunt Platonici) mundi machina, ita secũ est cõnexa, vt ẽt in terris sint cęlestia cõditione terrena, & in Cęlo vicissim terrestria dignitate cęlesti, vt multis demõstrat Ant. Mizaldus in libello de harmonia cęli, & terrę, & in occulta mundi uita, mẽteq. regina mundi cœlestia inesse volunt vitali, intellectualiq. proprietate, & excellẽtia, quã rẽ significare volẽtes Arabes vniuersum lineę cuidã in globũ
circum-

circumductæ persimile esse dixerũt, quę à diuinitate incipiẽs per septẽ gradus cõnexionis vsq; ad materiã primã extendat, quę toto diametro ab illa distat, & inde eadẽ se materia attollens paulatim ad eandẽ per eosdẽ gradus reuertatur, & ascendat diuinitatẽ: id planius illa significauit in horrẽda illa caute, quæ est apud Harpasa Asię oppidũ, quæ (vt scribit Plin. lib. 2. nat. hist.) vno est hominis digito mobilis, si toto corpore impellat resistens, cui affinis, & similis lapis esse dicitur, teste Arist. in libello de rebus mirificis, in Iapygia, Herculis monumentum, qui cũ sit ἁμαξιαῖος. i. molaris, ἀφ' ἑνὸς δακτύλου κινεῖσθαι συμβέβηκε, ab vno digito moueri cõtingit, itẽ in illo Cyziceno lapide de quo diximus, qui videtur fortasse desiderio Argonautarũ, qui illũ ibi reliquerãt prius vsi pro anchora, illinc profugisse sępius, quasi vellet illos sequi. Sexta causa, in magicas artes, siue fascinũ cõferebat (est. n. magię species fascinũ) quibus nihil nõ præstari posse in corporeis rebus putabãt Philosophi. de hac ego breuib. me expediã, Plotini sententiã afferens, qui in 4. lib. Enn. 4. quatuor attingit, quibus hic fiat magicus attractus, primũ qualitates specierũ occultas, de quibus dictũ est, deinde figuras, tertio loco cãtus, quarto votũ, & imaginationẽ. de tribus superiorib. nullũ verbũ faciã, quoniã in superiorib. est dictũ de quarto videt aliquid afferẽdum, sed breuibus. Sciẽdum igitur, ꝙ quemadmodũ in rerũ natura Medici volunt imaginationẽ τὴν φαντασίαν vim habere maximã, vt ẽt testẽtur affectũ ægroti animũ, in Medicum, fiducia plenũ, plus posse quẽ ipsa interdũ medicamẽta, sic in Mago affectũ illũ animũ ad stellę alicuius influxũ posse asserũt pręclara illinc munera haurire, cũ. n. omnia ita sint cõnexa, atq; cõiuncta, vt per gradus (quemadmodũ antea dictũ est) diuina vsq; ad infimã materiã deueniãt, & rursus eadẽ per alios totidẽ ad diuinitatem ascẽdat, volunt vehemẽtes animæ nostræ motus, & desideria, per cõmunẽ mundi vitã, atq; animã vbiq; uigentẽ, vt iã ex eorũ doctrina probauimus, diffusa, ad ipsa mũdi numina ꝑduci,

vicissimq;

viciſſimq; horũ numinũ motus per eandẽ animã, atq; vitã ad nos trahi, vel ea rõne qua diximus in Aſtrologia, ꝙ ſ. animi ſen ſus q̄dã putãt reddi imaginatione corporeos. & aligeros; & ad planetas euolãtes ꝓ ſuo quoſq, ordine, nẽpe Iouiales ad Iouẽ, eorũ affici poteſtate, & ad nos reuerti obſecuturos ad oĩa. in hoc autẽ dubitabãt nõnulli verũ ſtellis ad hoc ipſum opus eſſet ſenſũ, imaginatione, memoria, & electione, vt vota huiuſmodi hominib. perficiãt. Reſpõdet his Plotinus nõ eſſe neceſſariũ, ꝙ ex uiuis mũdi mẽbris, & corporib. vitalis vigor ſuaptè natura deriuat̃ in omnia, vberius in ea, q̃ ad accipiendũ aptiora fuerint facta per votũ, & alia cõueniẽtia, idẽ tamẽ Plotinus dicit viuis hiſce corporib. ſtellarũ, & mẽbris mũdi, quæ præſident intellectuales animas, habere electionẽ, & voluntatẽ, nõ tñ ab inferiorib. perſuaſam, neq; .n. ad eas peruenire dicit motionẽ, aut paſſionẽ per corporeas naturas cõtinuatam; ſed ex ſempiterno volentẽ imitari ſummũ ipſum bonum, & cõſulere rebus humanis, & ſupplicũ preces ẽt audire eorũ. ſ. qui intellectuali vita ipſos imitent̃, q̄idã verò impij, & ſceleſti ad declarandũ hũc votũ, & affectũ, adorationẽ ẽt adhibuerũt, ipſa corpora ſtellarum venerãtes, vt numina, & quã Deo ſummo ipſi Opifici debẽt latriã, imaginib. ſtellarũ pręſtãtes, occaſionẽ ma his dęmonib. attulerũt, vt fingẽtes ſe eorũ ſacrificijs, & magicis quaſi machinis trahi, vel pelli, eos verè in perniciẽ ſecũ ducãt ſempiternã. & ꝙ magicis artib. mira efficerent̃ ſacra teſtat̃ Hiſtoria, nã in Exodo virgas in ſerpẽtes transformatas legimus, & alibi ranas repẽte creatas, & à Simone Mago multa ẽt facta mirãda teſtant̃ actiones Apoſtolorũ, aliaq; multa exẽpla, quæ quidẽ omnia à dæmonib. facta, vel ab hominib. illorũ virtute credendũ eſt aliquo ex illis ſeptẽ modis, quos narrãt Theologi, & recẽſet Leonardus Vairus lib. 2. de faſcino, c. 12. qui ſunt primus ſenſuũ vires obnubilãdo, ne ad rẽ, quę ſenſuũ obiectũ eſt, pertingãt, ſecũdus obiectũ ipſum occultando, & pro eo rẽ aliqua oſtẽdẽdo, tertius oculorũ vim impediẽdo, quartus aerẽ interiectũ inter nos, & rẽ, quã occultare volunt cõdenſando,

illiq. rei ſimilẽ reddendo, quintus nubẽ ad alicuius rei ſimilitudinẽ redactã lineamẽtis fingẽdo, quæ res illa nobis videatur, quã oſtendere cupiunt, cũ alteratione quadã in noſtris ſenſib. facta, ſextus rerũ, quarũ ſimulachra in hominũ imaginatione recepta ſunt, immutationes faciẽdo, nõ ſecus ac ſomniorũ apparitiones fiũt, ſeptimus ex terra, aqua, vel aere quęuis corpora fingẽdo, & quibuslibet rebus ſimilia reddẽdo. Et aliquo ex iſtis modis id efficere potuit Orpheus, cũ præſertim illis tẽporib. ſuperſtitioſis multa huiuſmodi ꝓdigia legamus, qualia in Ariſtãdri libris apud Græcos, & Elpidij apud Romanos fuiſſe narrat Plinius, in quibus arbores ẽt locutas dicit narrari, quale & ipſe prodigiũ cõmemorat lib. 17. c. 25. de Vectij Marcelli Olmeto vniuerſo viã publicã tranſgreſſo in agro Marrucino. quare ẽt leges xij. tabularũ vetabãt id fieri, Ne pelliciũto alienas ſegetes excãtando, ne incantãto, ne agrũ defraudãto. vnde Verg. *Atque ſatas alio vidi traducere meſſes.* quę ſi legib. cauentur, fieri cõſueuiſſe credẽdũ eſt, ſuperuacanea. n. eſſet lex. quare quemadmodũ hęc carminib. magicis, & faſcino fieri potuere, ita hęc quoq;, q̃ de Orpheo prædicantur: & ne quis in hoc dubitet, ad animũ reducet ea, quæ ſacri Theologiæ Doctores à Strigib. & veneficis mulierculis fieri deprehenderũt, & literarũ multi monumẽtis tradidere: nihil. n. mirũ videbit, ſi perſuadeamur dæmonũ auxilio Orpheũ iſta feciſſe, quorũ nõ vti adminiculo non põt, qui magicis artib. det operã. Verũ, quoniã hæc ars periculoſa, de illa quoq; nullũ amplius verbũ faciã: Quod Magus verò fuerit Orpheus, quemadmodũ & Amphiõ, qui ob id dictus eſt lyræ ſono ſaxa ad fabricãdas Thebas aduocaſſe, ſuperuacaneũ eſt plurib. demõſtrare, cũ multorũ ea fuerit conſtans opinio, vt alibi ẽt dicetur. Poſtrema erat admixtio, cuius vi cœleſtẽ trahi virtutẽ potuiſſe dicebamus, quod minimè mirũ videbit, ſi quis cõſiderauerit Theriacæ myſteriũ, in qua cœlitus deductã vim eſſe diximus ex Galeni, & Auicẽnæ ſententia nulla alia rõne cõparatã, quã congrua admixtione ſimplicium aliquorum. Huius. n. admixtionis vi oĩa creant, vtq. pla-

nius

nius illius virtus cognoscat, sciendū, q̄ varij sunt gradus in illa perfectionis, & quo illa perfectior, eo maior mixti virtus, & vt ab ipsa ordiamur rerū gn̄atione nemo est, q̄ nesciat contrarias esse, lōgeq; pugnātes elemētorū naturas: hę igit̄ cęlo ipso intercedēte, ꝑ motus illius, & radiorum cōciliatricē, diuināq. virtutē coeūt, & permiscent, & in vnū deniq; ēt corpus coalescunt, unāq. recipiūt qualitatē, & ex hac mixtura illi subiecto, cęli uirtus prouocata aliā formā elemētari lōge ꝑstātiorē tradit, & in primo gradu admixtionis elemētariū qualitatum sunt lapides, atq; metalla, in quibus uidemus tn̄ alios alijs uirtute excellere, & ꝑstare, quod nō abūde effectū est, q̄ ex perfectiori admixtione, & magis æquali tēperamēto, ex quo maior cœli uis haurit̄, qđ uerò lapides, atq; metalla cęlestes quasdā habeāt hac rōne acquisitas uirtutes, experiētia rerū magistra docet, & qui de eorū uirib. scripserunt, elemētares.n. esse non possūt. Secūdus gradus admixtionis est in plātis, q̄ uegetātes animas, siue formas ex hac elemētorū cōiūctione, atq; admixtione receperūt, quæq. metallis, atq; lapidib. excellētiores germināt, alunt, augent, gignunt, & alia admirāda efficiūt cœlesti uirtute adiuuāte per arctius tēperamētū elemētorū accersita: & in hoc quoq. gradu, ut in alijs alij dant̄ perfectioris admixtionis gradus, & quo excellētior ipsa admixtio, ita uirtus ipsa subiecti ꝑclarior, hinc quædā plātæ sunt alijs lōge ꝑstantiori, & diuiniori quadā dote, muneribusq. insignitæ naturæ, q̄ in illis coagmētandis, atq. fingēdis meliori rōne cōcurrerint, permixtaq. fuerint elemēta. Tertius gradus est brutorū, q̄ nō solū per hāc elemētorū cōfusionē superiorib. nobiliores animæ nutrietis, generātis, augētis formas accipiūt, sed animę quoq. sentientis, q̄ illa motu, phātasia, atq. ēt cupiditate, & appetitu donat, vtq. in reliquis, pro rōne ꝑfectioris, uel imperfectioris, in hoc gradu admixtionis, alia sunt ꝑfectiora, alia minus, q̄damq. maiori, quā alia, cęli alicuius, qui in admixtione cōuenerit, virtute sunt ꝑdita, qua mirāda q̄dā agāt. Quartus & vltimus gradus admixtionis est in humana specie, in qua simpliciū illorū

corporũ ita naturę coaleſcũt, ita æquabili proportione perfe-ctà permiſcent,vt maiori nõ poſſint cõuenire,ex qua permix-tione tã excellẽs forma efficit, vt nõ ſolũ cęleſtiũ corporũ vir tutes trahat, & mixtas vegetãtes,ſentientes, & motrices reci-piat,ſed ẽt ipſam animæ intelligibilis formã ab omni hac gene rabiliũ, & corruptibiliũ corporũ labe, ac fœditate ſegregatã, illisq; cœleſtib.animis,q̃ maximè cognatã. & vt in ſupradictis gradib.dant adhuc gradus maioris,minorisq; perfectionis.ſic quoq; in hoc extremo gradu videmus euenire, in quib.n.pu-riſſima eſt elemẽtorũ,& qualitatũ facta ꝑmixtio,lõge p̃ſtãtio-res influere animas, ſeu qualitates animã recipere ꝑſpicimus, & ab ipſa propius abeſſe diuinitate, in quibus verò craſſior ſit ꝑmixtio,animã quidẽ ineſſe,ſed brutorũ magis finitimã natu ræ,prout ipſius ꝑmixtionis excellẽtia,aliqua ex parte defecit, aliquove impedimẽto cõminuta fuit.hinc quidam ſunt hoĩes adeo p̃ſtãtes,vt in diuinã abeãt naturã,& diuina q̃dam diuina ingenij cœlitus elargita facultate efficiãt; cõtra nõnulli in ex-tremo huius perfectionis gradu collocati ita hebetes, vt tanq̃ bruta,id ſolũ quod adeſt,quodq.p̃ſens eſt,contẽplent,tantũq. ſenſu moueant paulũ admodũ intelligẽtiæ, & mẽtis munera deguſtãtes. Hi ſunt gradus g̃nationis ex admixtione elemen-tari. Quintus enumerari gradus põt ſuperelemẽtarius,in quo erit ipſa mũdi anima, & intelligẽtia,qua nihil excogitari (vnũ tñ excipio Opificẽ ſummũ ipſum bonũ) pfectius,atq.diuinius põt,hæc igit anima Mũdi ex perfectiſſima omniũ admixtione cõpoſita eſt. qđ ne quis mea eſſe putet ſomnia, legat Platonẽ in Timęo,vbi affirmat ex hac ipſa ꝑmixtione in illo cratere mi ſcẽdo diuiduã,indiuiduãq.naturã ſummũ illũ Opificẽ animã illã excellentiſſimã mũdi fabricaſſe,& hinc factũ eſt,vt ſuã ſe-cuta natura, g̃nationisq; ſuæ principiũ per hãc admixtionem pro perfectionis illius gradib.in omnibus rebus inſit,& accer-ſat. Homoq; ſuæ cõſcius perfectionis,& naturæ per artẽ prin cipis naturę æmulã, miſcendo materias viã ſibi muniuit ad il-lius munera trahenda,atq; hauriẽda,& quemadmodũ in qua-

litatibus

litatibus elemẽtorũ dãtur natura multi gradus admixtionis, sic in artificiosa, & humana quoq;, & quo puriorẽ aliquis adhibet admixtionẽ, eo maiorẽ trahit à cęlo virtutẽ, ex quo ille dixit Poeta, *Semper varium plus micat artis opus.* totidẽq, huius gradus cõstitui possunt, quot diximus esse naturę, nã in primo gradu admixtionis artificiosæ sunt pulueres, q ex lapidib. atq; metallis, similibusve his rebus solidis nẽpe corporib. fit, in quibus mirificas inesse virtutes admixtionis rõne comparatas videmus. Secũdus gradus naturali respõdens erit omniũ saporũ, odorũ, liquorũ, in hoc reponent vnguẽta, electuaria, & omnia deniq; medicamenta, q́ opportunè cõmixta ipsius ui admixtionis cœlestes influxus facile, citoq́; suscipiũt, & quo melius admixta, eo p̃stantiorẽ formã accipiũt, vberiorẽq́; cęlitus virtutẽ hauriunt. Tertius gradus erit sonorũ omniũ, & harmoniæ, in quo, quo quisq; perfectius miscebit sonos, & tẽperabit harmoniã, eo maior cęlitus cõcentui vis tradet, qua in re perfectissimũ omniũ fuisse Orpheum iudicamus, & hinc factũ, vt propter admixtionis suę excellentiã tantã sibi vim cęlitus vendicarit, quod si nostrates quoq; Musici scirent efficere, nõ minora p̃starent, cũ uideamus quosdã pro suæ perfectionis gradib. mirãda effecisse, neminem verò Orpheo p̃stitisse maiora. Quartus gradus admixtionis humanæ erit orõnis, atq; carminis, q́ diximus ex formarũ dicẽdi admixtione diuinitatẽ acquirere, & quo quisq; melius ea fuerit vsus, & excellentius adhibuerit, eo maiora p̃stabit: Quod.n. Eloquẽtia, & Poetica diuinã quandã habeant facultatẽ nemo est qui nesciat; Hæc.n. uis potuit dispersos hoĩes unũ in locũ cõgregare, & à fera, agrestiq́. vita ad hũc humanũ cultũ, ciuilemq́. deducere, & iã cõstitutis ciuitatib. leges dare, iura describere, iudicia constituere, quibus liberi hoĩes veluti catenis, atq; vinculis obstringerent, quod nunq̃ fecissent nisi plusq̃ humana uis fuisset in dicentis orõne. Hac vi diuina orõnis mentes allicit, volũtates impellit Orator, quo vult, & vnde vult deducit, cętus hominũ tenet, & inuitos plerũque cogit aliquid agere, q.n. põt maius esse portentum,

tentũ, atq; miraculũ, qđ maius diuinitatis argumẽtũ, q̃ flectere aĩos pugnaces, & obſtinatos, & quocũq, uelis detorquere? vt in Cęſare fecit Cic. quẽ coegit de propoſita iã, defixaq́. ſententia dãnandi Ligariũ recedere, & libellis ꝓpalã cõſciſſis illi ignoſcere, quare idẽ aliqñ gloriatus eſt ſe tenebras iudicibus offudiſſe, & Philippus Rex dicebat inuictã eſſe Demoſthenis eloquẽtiã, vt aſſerit Lucianus his verbis, οὐκ ἔδει καὶ τῷ Δημοσθένους λόγων ἐγεῖραι τρόπαιον. ex quo Theophr. ꝙ mirificè hac vtetet generũ dicẽdi admixtione .i. diuinitate loquendi (vt inquit Cic.) nomẽ inuenit, Hinc Xenophõtis ore muſas locutas ferũt, veteresq́, de Platone (teſte Cic. Quint. & Val.) aiebãt, Ioue ita vt Plato, ſi Gręcè loquaĩ, loq. & Cic. eũ appellauit diuinũ authorẽ, & aliqñ Deũ. Varro ex Epiſtolonis ſentẽtia dixit muſas Plautino ſermone in ſuo gñe locuturas, ſi latinè loq vellẽt. qđ vſurpauit Polit. in procœ. qđ fecit in Plauti Menechmos, ſic.n. ait, *Siquidem ita traditum eſt a laudatis viris*

Latinè vellent etiam ſi Muſæ loqui

Nullis vſuras niſi Plautinis vocibus. Hinc meritò Statius diuinã appellauit Aeneida, ꝙ hoc artificio admixtionis ꝑfectę vſus ſit in illa Maro, & Propertius de eodẽ idem ſignificauit.

Tale facis carmen docta teſtudine, quale

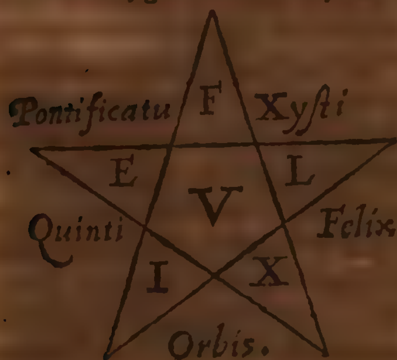
Cynthius impoſitis temperat articulis. Antonius apud Cic. in Orat. dicit ſe Craſsũ ſemper in dicẽdo putaſſe Deũ, & alibi vult Oratorẽ putari Deũ. multiq; diuinã Cic. & Demoſth. eloquẽtiã nõ immeritò vocãt, hãc.n. ſibi ꝑ admixtionẽ formarũ dicẽdi diuinitatẽ cõpararũt. Quintus deniq; gradus admixtionis, q diuino illi, ſupremoq́. rũdet, eſt admixtio virtutũ, oĩumq; doricus cõcentus laudũ, quibus humanus animus tẽperatur, atq; perficiĩ. quod nõ ſine myſterio factũ exiſtimabit, qui leget Plutarchũ, περὶ τοῦ εἶ ἐν Δελφοῖς, vbi quinarij τῆς πεμπάδος, vim, diuinitatẽq; explicat, & ſacratũ fuiſſe Apollini à Philoſophis dicit, ꝓꝑ excellentiã, quia ẽt aĩus ipſe nr̃ ꝑficiĩ, rõ.n. τὸ λογιστικὸν eſt in quinario, quare hoc lr̃arũ numero illud Delphicũ cõtinet γνῶθι. Hãc verò admixtionẽ, q optimè adhibuerit,

& omnes

& oẽs illas virtutes ꝑmiſcuerit debita ꝓportione verè ſapiẽs, diuinus, Deus ꝓpemodũ efficiet. vnde dixit ſalutis author humanę Christus, *Dixi vos Dij eſtis.* & Christiana ipſa pietas, q̃ oẽs veras amplectit virtutes, vereq. deos facit, hac admixtione cõſtat, vt ꝑclarè quaſi ꝑ trãſennã annotauit D. Chryſoſt. in quadã homilia, vbi illa D. Pauli verba examinat, atq; ꝑpẽdit, ἔλεγξον γὰρ φησὶν ἐπιτίμησον, παρακάλεσον. οὔτε γὰρ τοῦτο ἀεὶ χρὴ ποιεῖν μόνον, οὔτ' ἐκεῖνο μόνον, ἀλλ' ἑκάτερα ἀπαρτιζομένην ἐργάζεσθαι τὴν ὠφέλειαν. i. Argue (inquit) increpa, obſecra, neq; .n. hoc ſemp oportet, neq; illud ſolũ, ſed vtrũq; miſcẽdo pfectã afferre vtilitatẽ. Hæc nũp admixtio ꝑclarũ ſuæ diuinitatis teſtimoniũ dedit, q̃ abs te SYXTE ſanctiſſime tã tẽperate adhibita, vt nihil poſſit excogitari, optariue melius, tantũ ab ipſa diuinitate hauſit, vt nõ ſolũ te veluti Deũ effecerit. i. ab oĩ humana fęditate, & labe ſeparatũ, & iã penè cęleſtẽ in terris, ſed ẽt in proximos ita cum iratè redũdarit, vt luce illa clariſſima diuinitatis, diſſipatis ęmulationis, proprijq. amoris tenebris, Te verũ lumẽ noſtra Mũdana lumina Cardinales agnouerint, & Te Vicariũ Dei, quaſi propius ab illo abſentẽ, & maximè omniũ propinquũ repẽte ſine cõtrouerſia cõſtituerint, neq; id te illa ipſa, qua poteras, tuarũ virtutũ diuinitate illorum cogẽte voluntates; ſed illius radijs ſua ſpõtè diffuſis in aptas illorũ mentes, ad eandẽq. diuinitatẽ tuo exẽplo, longo tñ proximè interuallo, ꝑclara hac uirtutũ admixtionis via graſſantes, & ideo ad influxũ diuinæ voluntatis quaſi ꝑparatas, atq; diſpoſitas; Opportunè aũt, & cõmodiſſime factũ eadẽ fortaſſe tuæ diuinitatis aura ſpirãte, vt Te in hoc quinto gradu perfectionis, abſolutionisq. ſummę locaremus; nã pter hãc virtutẽ admixtionis, q̃ Te quinto loco, & ſupremo digniſſimũ reddit, alia quoq; ratione tibi congruit, Tu.n. verè es ipſius Orbis, & Eccleſiæ fluctuãtis Pentagonũ. i. ipſa ſalus, Pentagonũ.n. in Hieroglyphicis ſalutẽ repræſentat. vnde Antiocho cognomẽto Soteri per quietẽ viſus Alexander eũ admonuit, vt ſalutis ſymbolũ aſſumeret, & pro teſſera militibus daret ΥΓΙΕΙΑ, dicens, In hoc

ſigno vinces: quod prius tuum illud præclariſs. nomen futuræ dignitatis vaticinium FELIX quinque literarũ vocabulum portendebat, Antiochi cognomento reſpondens ΣΩΤΗΡ, & literarum numero quinario, & vocabuli notione, & quod latens Pentagonum erat in verbo FELIX, nũc accepto alio Quinto & ſignificatione, & literis nomine explicatum eſt, illudque Orbi, & Eccleſiæ tribuiſti, vt iam ſub tui Pentagoni auſpicio, ſit illorum vterque felix, & hoc ſit commune Orbis terrarum, & Eccleſię Pentagonum, & ſignum in quo vincat. SALVS ORBIS PONTIFICATVS XYSTI QVINTI. Vel, PONTIFICATV XYSTI QVINTI FELIX ORBIS.

In hoc ſigno vincet Eccleſia.

in quibus quinque verbis, partim quinq; ſyllabis cõſtantib. perfecti Pentagoni quinquies in ſe multiplicati, hieroglyphicũ deſignatᷓ; i. ipſa perfectiſſima ſalus, in quo etiã primo ſi literę, nõ ſyllabæ in maiori verbo numerent, annos ipſos Chriſti referẽt, cuius Tu Vicarium geris. Huius Pẽtagoni myſterium nos nuper expreſſimus quinque verſiculis iambicis brachycatalecticis, i. vno pede integro ſenario minorib. i. quinque pedũ, ſingulis ex quinque verbis, ex quinque etiã omnib. literis conſtantibus, vt perfectio Pentagoni in quinquies multiplicato quinario demonſtretur, ex quo rei ſignificatæ neceſſitas declaratur, neq; ſomnia eſſe, quæ dicimus, ſed abſit verbo arrogantia, vaticinia.

Nauim Petri donec reget FELIX
Vrbis Pater, Salus, Quies, Lumen,
Aurai Orbis felix deget vitam,
Bonos Honor, vltio manet Malos,
Oulle vigil Fides, fient vnica.

FINIS QVARTI LIBRI.

FABII PAVLINI MVTINENSIS PHILOSOPHI
HEBDOMADVM
Liber Quintus,
SIVE DE ARYTHMETICA, NVMERORVMQ. MYSTERIIS,
Habitus in D. M. Bibliotheca in ſtudiorum exordijs.

PROOEMIVM.

Conſilium de tractando publicè hoc argumento, & cauſæ exponuntur, & attingitur ſtrictim verſus explicatio, & methodus, ſiue partitio libri proponitur.

CVM primum aduentare Octobres Idus animaduerti, cœpi ſtatim cogitare quidnam potiſſimum hoc anno ex anniuerſario inſtituto præfarer, conuertensq; vt fit, animum ad librum, quem eſſem interpretaturus, tertium. ſ. de Orat. in eam veni ſententiam, vt exiſtimarem aliquid mihi de Eloquentia, & Oratoria facultate dicẽdum, vel ex ea aliquod tractandũ argumentum,

ſed ab inito propè iam conſilio, ſuſceptaq; ſententia reuocauit alia cogitatio, quòd putaui ad alios hanc pertinere prouinciam; alijs hanc eſſe perſonam impoſitam, vt ex hoc M profiteantur Eloquentiam. neque pudentis eſſe hominis, quę ſint alijs parata, præripere, & falcem alienæ (vt aiunt) meſſi immittere. mihi ſatis eſſe ſi non barbarè, ſi non inquinatè videar locutus, aliquodq; meæ fortunę conſentaneum, & accommodatum onus ſuſcipiendum, quę cum veluti grauis aduerſaria cum nudato omnibus pręſidijs homine colluctans, eo me coniecerit, vt ex altera omnibus maleuolorum telis ſit propoſita mea dignitas, qui in eorum vituperationibus probri etiam loco (ſi dijs placet) obijciunt indefeſſam induſtriam; ex altera tanquam baiulus aliquis literarius in poſtremis relictus locis, & Græcè, & Latinè interpreter tenuiſſima conditione, quaque vix, & ne vix quidem tenuitatem meam, ac ſtudia ſuſtentem, nihil videtur excultum ingenio, nihil induſtria, & eloquentiæ quaſi calamiſtris expolitum poſtulare, ſed laboriosum potius aliquod, & ſpiſſum, quodq; magis nõ ineptam operam, quam diſertam copiã redoleat; Cumq; Gręci, quem interpretor libri titulus obuerſaretur animo, ſeptem Sophoclis Tragœdiæ; primum illud verbum, quod non temerè vſurpatum iudicaui, operæprecium me facturum admonuit, ſi de huius numeri laudibus, & myſterijs hoc anno vobiſcum agerem, in quam ſententiam cunctantem me facile impulerunt, & anni præſentis numerus, qui ſeptimus, & octuageſimus vertitur, & meum neſcio quo fato cum aliorum impulſu, tum mea etiam ſpontè ſuſceptum inſtitutum, atque munus, vt in Vranicorum Academia ſeptem diſputationibus, ſiue libris varia in omnibus ratione, & interpretandi modo adhibito verſum vnum Maronianum explicem, ampliſſimorum Philoſophorum æmulatus induſtriam, qui hoc in ſacris quibuſdam locis explicandis pręſtiterunt, ſimulque me poſſe exiſtimaui quaſi ex eadem fidelia duos parietes dealbare, & eodem die,

eademq;

eademq; opera, & meo publicè muneri satisfacere, & quintã preterea Academicis interpretationẽ mei versus afferre. Date mihi igitur hanc veniam Auditores nobilissimi, vt omisso omni ornatæ orationis fuco, familiariter vobiscum hodierna die ita dicendo agam, vt in quotidianis prelectionibus, vel saltem in Academia consueui, & quoniam de hoc numero, omnium numerorum sine controuersia præstantissimo atque Principe, & numerorum numero multa afferri, atque dici possunt, ne quis fortasse, quæ consulto omiserim, aut ignorata, aut neglecta arbitretur, admonendos esse vos cẽsui, vt nihil eorũ à me expectetis, quæ ad Oratoriam, atque Poeticam facultatẽ pertinent, quas in mea prima disputatione in Academia hoc numero contineri ostendi, à primis repetens omnium Philosophorum familijs ad nostra vsque tempora, nihil de Musica, quam totam hoc constare numero demonstraui in secunda, nihil de humanę, aut mundanę animę perfectione, atque harmonia, quam vndique circumsonare diapason, totam esse in generibus, in partibus, globisq; suis septenariam ex Platonis, & Pythagorę sententia declaraui, in tertia; nihil ex cœlestium globorum concentu, quem ex septem distinctis interuallis sonis effici tum in motu, tum in intercapedine, alijsq; partibus, & Orphei magnam nobis lyram, & opificis ipsius citharã referre in quarta significaui, nihil ex naturę melioris arcanis, siue magia, quam in omnibus rebus, atque animantibus effingendis hunc adhibere numerum palam me facturum, in sexta sum pollicitus, nihil ex diuinarum rerum scientia, quam Gręci vocant Theologiam, quam potissimum huius in numeri campis explicari à summo ipso Auctore Deo faciens initium in postrema & septima prestaturum me recepi. Sed quoniam hic non Philosophum nos agere, sed Doctorem Humanitatis oportet, habet enim hæc Exhedra sapientissimum, & spectatę doctrinæ virum Peripateticæ familiæ lumẽ clarissimum, Gradonicum, quẽ honoris causa nomino, cum summa etiam elo-

quẽtiæ laude, philoſophię Ariſtotelicæ germana, & uera dogmata ita explicantem, vt nihil omnino eorum, quæ ad illã pertinent deſiderandi cuiquam ſano relinquat locum, de his potiſſimum huius numeri myſterijs dicentem audietis, quæ in Poetarum, & Hiſtoricorum lectione à nullo fortaſſe antea iſta ratione obſeruata collegi, vt intelligat vel ex re nata Calumniator meus, non caſu hunc numerũ adhiberi à ſcriptoribus, ſed ſumma ratione, atque conſilio, & non ſuperuacanee, & imprudenter ab eorum Interpretibus annotari. Vos verò, qui adeſtis Academici arrigite aures, intelligetis enim in his explicãdis numeri ſeptem reconditis, & myſticis notionibus, quas inter ſe diſcrepantes, ac varias videbitis Orpheum veſtrum, ideſt ſapientiſſimum, & à nullius cognitionis, & ſcientiæ intelligentia nudatum vobis obloqui numeris ſeptem diſcrimina vocum, & vobis more ſuo ſub fabularum inuolucris, atque integumentis aperire, & quaſi enucleare latentia, penitusq́; abſtruſa in hoc numero myſteria doctis ſolum viris, atq; animis non vulgari cognitione imbutis percipienda, quæ cæteris prophanis.ſ.meræ fortaſſe nugę, aniliaq́; figmẽta videri poterunt. Sed antequã hęc enuntiem, & ex Poetarũ, & Hiſtoricorũ penetralibus, atq; ſacrarijs educã, videtur res ipſa poſtulare, vt aliquid prius de Arythmeticæ, & ipſius numeri laude dicatur. Quare ne de ſeptenario numero agentes ab eo procul abeamus, quoniã ille in duas partes aptiſſimè ſecatur tria & quatuor, noſtrũ quoq; ſermonẽ hodiernũ in duas partes diuidemus. prima laudes illius q̃ breuiſſimè amplectetur ex tribus quaſi fontib. deprõptas Mathematicarũ generatim, Arythmeticę ſpeciatim, nominatim ex vi numeri, atq; natura, cũ.n. hic numerus in Arythmetica familiã ducat, illa autem in Mathematicis, videtur de omnib. dicẽdũ, altera quatuor quaſi capitib. & riuis diducetur. primũ, quę ad auſpicia veterũ pertinebãt, cõtinebit; ſecundũ, quę ad morales animi virtutes; tertium, q̃ ad ſolida referẽtur, poſtremũ quę ad effectus, & πάθη.

Laudandi

CAPVT PRIMVM.

Laudandi pro tempore Mathematicas artes difficultas ostenditur, triumq; Philosophorum testimonijs Platonis, Plutarchi, & Procli illarum præstantia demonstratur.

SED ad laudes Mathematicarum vt sum pollicitus aggredientem in amplissimo dicendi campo, vbi tanta laudandi vndique circumfluit, redundatque materia in ipso statim aspectu deterretur animus, & hæret, videt enim difficillimum quid dicat potissimum in deligendo iudicium, & vbi optarit commemorando persequi breuiter, & exitum institutæ orationis reperire, vt tẽpus postulat, satiusq; ducit esse nihil omnino dicere, quam ingressum ad dicendum in ipso propè laudationis vestibulo reuocari, & ad alia cogi traducere orationem. Quare cum vt ad ea, quę propius attingunt propositum nostrum has temporis angustias reseruem, tum ne videar, quod negaui me facturum in his recensendis, eloquentiæ laudem, atque famam velle colligere, & aucupari, hanc omnem orationis partem in aliud tempus reiectam hodierno die prætermittam. Verum ne omnino deserta, aut præterita istarum artium causa videatur, imitabor callidos alieni negocij Procuratores, quos vbi Patroni, atque Oratoris eloquentia, in qua omnis spes victorię esset posita aliquo casu defecit, hoc pręsidio destituti, aliud sibi parant firmamẽtum, & causam dictis saltem testium ad suam rem, & voluntatem accommodatis conantur cõmunire. Sicq; ego paucos quosdã, sed præclaros, vt res ista tanq̃ in iudicio testimonijs comprobetur, auctores perhibebo. primumq; omniũ laudabo testem tum in dicendo tũ in iudicãdo grauissimum Platonem, harũ artiũm præconẽ honestiss. & integerrimũ, cuius in scriptis clarissima passim extãt testimonia de illa-

de illarũ diuinitate, atq; prçstantia. Sed cæteris omiſſis audite præclarã illã in Politia vocẽ, Ὄμμα τῆς ψυχῆς ὑπὸ τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων ἀποτυφλώμενον, καὶ κατορυττόμενον ὑπὸ μαθημάτων μόνον ἀναζωπυρεῖσθαι, καὶ ἀνεγείρεσθαι πέφυκεν. ideſt, Oculus animæ ab alijs præceptis quaſi cæcatus, & obrutus à Mathematicis tantum accendi, & excitari conſueuit. Huic proximus grauitate teſtis prodeat Xenocrates, quem nulla labefactauit, aut abduxit vnquam a veritate perturbatio, qui aiebat, Τὰ μαθήματα λαβὰς εἶναι φιλοσοφίας. i. Mathematicas eſſe anſas philoſophię. omnis enim veterum philoſophia mathematicis præceptis inuoluta, quaſi integumentis latitabat, vt poſtea dicetur. Audite apud Plutarchũ in Sympoſio Tyndarem dicentẽ, Πᾶσι τοῖς καλουμένοις μαθήμασιν ὥσπερ ἀστράβεσι, καὶ λείοις κατόπτροις ἐμφαίνεται τῆς τῶν νοητῶν ἀληθείας, καὶ ἴχνη, καὶ εἴδωλα. ideſt, omnibus his artibus, quę mathematicę vocantur, tanquam rectis, & leuibus ſpeculis intelligibilium veritatis veſtigia, & imagines apparent, quibus ſ. vt paulo ante dicebat à ſenſibus abductos homines ad intelligibilẽ, ſempiternamque naturam traducit, ἧς θέα τέλος ἐστὶ φιλοσοφίας, cuius contemplatio finis eſt philoſophiæ. auctuarium adijciatur teſtis Timæus, qui dicebat, κατὰ παίδευσιν ὁδὸν τὴν τῶν μαθημάτων γνῶσιν. Viam eſſe, quæ duceret ad eruditionem Mathematicarum cognitionem, cuius ſententiæ explicator Proclus τοῦτον (inquit) ἔχει τὸν λόγον πρὸς τὴν τῶν ὅλων ἐπιστήμην, καὶ πρώτην φιλοσοφίαν, ὃν ἡ παιδεία πρὸς ἀρετήν. i. eandem habet rationem ad vniuerſorum ſcientiam, & primam philoſophiam, quam habet ad virtutem diſciplina. Sed ne vos diutius morer. Hunc ipſum adite, & legite Proclum (ſi qui cupidi eſtis harum epularum) qui in primo lib. Commentariorum in Euclidem, harum laudes luculenta oratione perſequitur. ex quo tamen poſtremo, non erit vobis nunc fortaſſe iniucundum quendam quaſi breuiſſimum antedictorum epilogum audire. Καὶ τὸν ἔργον ἄρα τῆς ἐπιστήμης ταύτης ὁποῖον δή τι

ἐστὶ

ἔργον ἐκ τοῦ ὀνόματος δηλοῦται. κινητικὸν γὰρ γνώσεως, καὶ ἐγερτικὸν τῆς νοήσεως, καὶ καθαρτικὸν τῆς διανοίας, καὶ ἐκφαντικὸν τῶν κατὰ οὐσίαν ἡμῖν ὑπαρχόντων εἰδῶν, λήθης τε, καὶ ἀγνοίας ἀφαιρετικὸν ὧν ἀπὸ τῆς γενέσεως ἔχωμεν, καὶ ἀπολυτικὸν τῶν ἐκ τῆς ἀλογίας δεσμῶν κατὰ τὸν θεὸν ὄντως τὸν τῆς ἐπιστήμης ταύτης ἔφορον. ideſt, Et opus iam huius ſcientię quale ſit ex nomine declaratur, mouet enim cognitionem, & ciet intelligentiam, & purgat mentem, & patefacit, quæ ſecundum ſubſtantiam nobis inſunt formę, obliuionemque, & ignorantiam aufert, quas ab ortu ipſo ducimus, & vincula prauæ, & ratione carentis rationis ſoluit, ſecundum Deum, qui verè eſt huius ſcientię auctor, & princeps.

CAPVT SECVNDVM.

Arythmeticæ laudes recenſentur, duplexq; illa eſſe demonſtratur, altera vulgaris, ſiue quanti, altera ſubſtantiæ οὐσιώδης, *qua vſos Philoſophos oſtenditur, eiusq; & numerorum ſingulorum myſteria explicantur.*

QVID porrò dicã de Arythmetica huius numeri parẽte? quali digna pręconio iudicabitur, quæ inter Mathematicas omnium artium præſtantiſſimas ſine controuerſia ſit princeps? quę diuinis ſit referta myſterijs? cuius quaſi cancellis ſit circumſcripta ſapientia? qua deſtitutus nulla in re fieri poſſit homo prudentior, vt teſtis eſt Plato in Epinomide, εἴπερ ἀριθμὸν ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐξέλωμεν, οὐκ ἄν ποτέ τι φρόνιμοι γενοίμεθα. i. Si numerum ab humana natura tollamus, nunquam erit, vt fieri poſſimus prudentes, & multis antea verbis in eam diſputat ſententiam, vt dicat, niſi hac eſſet prędita humana natura cognitione, atque ſcientia, omnium eſſet ſtolidiſſimum, & imperitiſſimum animans. Ἡ μὴ παραγενομένη (inquit) τῶν νῦν παρουσῶν

ρυσῶν ἀνοήτατον ἄν, καὶ ἀφρονίςατον παράχοι τὸ ζῶον τὸ τῶν ἀνθρώπων. & Auenzaar ille Babylonius aiebat omnia ſcire, & cognoſcere exquiſita ratione, qui numerorum ſcientiam teneret, hinc natum adagium de ſapiẽtiſſimo, & omnibus ſcientiæ numeris abſoluto ἀριθμεῖν ἐπίςαται nouit numerare. Hac omnes ſcientias indigere dixit Socrates apud Platonem in Philœbo. Hanc Imperatori neceſſariam iudicat in libris de R.P. Hanc matrem cęterarum artium appellat Boethius, Hanc nos ab ipſo Deo doceri auctor eſt idẽ Plato in Epinomide. Quid plura? eadem ſublata omnia pereunt, πάντα δ' ἀπόλειται τὸ παράπαν ὅταν τὴν ἀριθμετικὴν τὶς ἀνέλοι. idem inquit Plato. omnia funditus pereant, ſi quis arythmeticam tollat. Verum non de vulgari, hac & cuique etiam pro letario nota Arythmetica intelligi doctiſſimi homines voluerunt. ſed de recondita, & penitus à vulgi intelligentia remota ſcientia numerorum, qui formæ, atque ſubſtantiæ appellantur à doctis. qua duce philoſophari veteres conſueuerunt, vt Pythagoras, Platõ, & alij, qui horum veſtigia ſecuti ſapientiſſimi Philoſophi. quaq; Poetæ hac philoſophandi obſcuritate delectati, vſi ſunt ſuarum fabularum inuolucris præclara dogmata cõtegentes, in quibus tamen pauciſſimi ſunt, qui agnoſcant hæc myſteria, hisq; potiſſimum duobus Homero, atque Marone, qui maximè hac vſi doctrina hanc maximè diſſimulant, & eſſe volunt quamtectiſſimam. Sed ne quis hanc duplicis Arythmeticæ, ſiue numeri partitionem fortaſſe continuat, nouam putet, vt intelligat & veterem eſſe, & ſummorum Philoſophorum opinionibus, atque conſenſu firmatam, grauiſſimum, eundemq; ſapientiſſimum auctorẽ nominabo Plotinum, qui lib. 5. enn. 5. duplicem facit numerum, alterum vocat οὐσιώδη. i. ſubſtantiæ, alterum τοῦ ποσοῦ quanti, quam etiam ſæpius repetit, ſed potiſſimum in *6.* enn. *6.* vbi de his ſubſtantiæ numeris pluribus agit, & hunc poſteriorem numerum, quem appellat etiam μοναδικὸν. i. ex multis vnis conflatum, dicit prioris eſſe εἴδωλον,

imaginem,

imaginem.& hunc substantiæ numerũ verum,& primum esse contendit, definitque ὁ μὲν οὐσιώδης ὁ μὲν ἐπιθεωρούμενος τοῖς εἴδεσιν, καὶ συγγενῶν αὐτά, πρώτως δὲ ὁ ἐν τῷ ὄντι, καὶ μετὰ τοῦ ὄντος, καὶ πρὸ τῶν ὄντων, βάσιν δ᾽ ἔχει τὰ ὄντα ἐν αὐτῷ, καὶ πηγὴν, καὶ ῥίζαν, καὶ ἀρχὴν. i. substantię verò numerus, qui in speciebus spectatur,& eas gignit, primumq; in eo quod est viget, & cum eo, & ea quę sunt pręcedit, firmamentumq; habent ea quæ sunt, in eo,& fontem,& radicẽ,& principium. libroq; 5. de quo supra,dicebat τῷ νοεῖν εἶναι ἀεὶ παρέχειν, idest hunc numerum intelligentiæ semper vt sit præstare. Et apud eundem quoque Plotinum eodem lib.6. sex deinceps gradus videntur cóstitui numerorũ, primus in eo, quod primo est super ideas, secundus in ideis ingenitus, tertius in substantijs corpore vacuis, solutisque; quartus in eiusmodi viribus, atque facultatibus, quintus in corporibus aptè coniugatis, sextus in eisdem corporibus diuulsis. Hanc præterea nostram sententiam, ꝙ Philosophi non intelligant de vulgari Arithmetica, sed de illa diuina, comprobare videtur maximè Plutarchus in 8. conuiuialium disputationum, vbi Platonicum illud dictum expenditur, τὸν θεὸν ἀεὶ γεωμετρεῖν. i. Deum semper Geometriã exercere, non enim esse intelligendum affirmat de his, quę corporibus accidunt, sed de diuinis, & ideo reprehendere solitum Platonem Eudoxi discipulos, & Architã, atq, Menechmum, ꝙ στερεοῦ διπλασιασμὸν. i. solidæ figuræ, hoc est cubi duplicationem eniterentur in instrumẽta, & mechanica opera conijcere. hoc enim pacto aiebat, ἀπόλλυσθαι, καὶ διαφθείρεσθαι τὸ γεωμετρίας ἀγαθὸν αὖθις ἐπὶ τὰ αἰσθητὰ παλινδρομούσης, καὶ μὴ φερομένης ἄνω, μηδὲ ἀντιλαμβανούσης τῶν ἀϊδίων, καὶ ἀσωμάτων εἰκόνων, πρὸς αἷσπερ ὢν ὁ Θεὸς ἀεὶ Θεός ἐστι. i. perire, atq; perdi Geometrię bonum rursus ad res sensui obnoxias recurrentis, neque superiora loca petentis, neque comprehendentis, sempiternas, corporeq; carentes imagines, quibus deditus Deus semper est Deus. Declarãt id quoque definitiones, quas ijdẽ

Gg Philo-

Philoſophi tradidere numerorum, Pythagoras dicebat numerum eſſe extenſionem,& actum ſeminalium rationum,quæ in vno dominantur,vel primũ id,quod in diuina mente exiſtit,à quo, & ex quo omnia componũtur, & perſeuerant ſerie quadam mutua conglutinata, & ordine, qui conuelli, aut labefactari nullo pacto poteſt. Hippaſus Pythagoricus aiebat numerum eſſe exemplar primũ mundanæ fabricæ,& inſtrumentum iudiciarium mundani opificis. Philolaus imperioſam, & ex ſe genitam ſempiternæ mundanarum rerum permanſionis continentiam, & alia, quę quidem nemo non videt non poſſe huius vulgaris Arythmeticę numeris accommodari, aut vlla ratione conuenire. Ex hac ſcientia proficiſcebantur prꝗclara illa, & recondita dogmata animam eſſe numerum ſe mouentem, omnia numero conſtare, Deum quoque ipſum eſſe numerum, Mundum ex numeris eſſe conflatum, & eius quoque mentem, ſiue animam eſſe numerum, ideas quoque ipſas eſſe numeros,& alia huiuſmodi multa,quæ prętereo. Ex hac quoque ſcientia ſingulis ferè Deorum eſt aliquis numerus tributus apud veteres, ſacerque dictus. Vnum quod Gręcè dicitur μονὰς Ioui. Duo Iunoni,& (teſte Plutarcho) Heroibus,atque Heroinis,tria Gratijs,& Deæ triformi Hecati,& Iuſtitiæ, quatuor Cyllenio, qui ſolus quadratus Deus habetur, quinque Mundo, & Apollini,vt Plutar.in opuſc. περὶ τοῦ εἰ ἐν Δέλφοις, ſex Hymenæo, ſeptem Palladi, & Apollini, octo Vulcano, & Cybelle,nouem Marti,& Muſis, decem Iano,vt Martianus in ſeptimo teſtatur. Hinc varia ipſis numeris impoſita nomina, alij Virginis, vt ſeptem noſtro numero,qui etiam Pallas eſt dictus, vt Macrobius, & Martianus affirmant, Alij Iuſtitiæ,vt quinque,quod etiam nomẽ tribus,auctor Plutarchus,& octo tributũ auctor eſt Macrobius, eidemq; numero quinque duo alia nominum inſignia donata(teſte Plutarcho)nempe γάμος nuptiæ,& φύσις,i.natura.Alius vocabatur fons vitæ, ſeu naturæ, vt τετρακτὺς, quaternarius à Pythagoricis, Alius Hymenæus,

næus, siue γάμος, idest nuptię, vt sex, quod testatur Philoponus Aristotelis interpres in tertio naturalis auditionis, alijq́; alio sunt cognomento, & nomine cohonestati. Vnum etiam est à Pythagoricis appellatum species specierum, & seminarium sempiternum rationum, & proportionum, idem vnum à Platonicis appellatum est bonum, hęcq; duo vicissim retro commeare affirmant, quod multis probat Marsilius in suo contra Gnosticos Commentario in Plotinum, idem vnum appellatum à Pythagoricis Apollinem autumat Plut. in opusc. de Iside, & Osiride. Idem dictum est mas, & duo fœmina, sicq; hos duos numeros appellabat Zaratas Pythagoræ magister. Idem vnũ ab alijs vocatũ Deus, & ipse Deus uocatus vnum; dicebatur enim ἐνὴ, quòd in vnum dissipata cogat, & μονὰς, quia scilicet (vt ait Prothospatarius Hesiodi interpres) πάντων φθειρομένων αὐτὸς μόνος μένη, καὶ ὅτι μονὴν ἔχει ἐν τοῖς αὐτοῦ βουλεύμασι. quod quia vix nisi à Gręce scientibus potest intelligi Latinè non vertam. & Homerus sapientissimus Poeta, idẽq; Philosophus, vt hoc attingeret mysterium ἐνὴν appellauit bonum, quasi vnũ, ipsamque virtutem, & ἐνηέα illa præditum, nempe virum bonũ, contra δύην appellauit malum dolorem, atque ærumnas. Hoc ipsum vnum dicebatur infinitũ ἄπειρον, vt auctor est Aristoteles in 3. Phys. Hoc Cupidinem appellatum ab eodem Arist. dicit Martianus, ab alijs etiam Concordiam, Pietatem, & Amicitiam, Plato hoc vnum appellauit formam τὸ εἶδος, duo verò materiã τὴν ὕλην, qui etiam numerus in bonis plerunque significat iustitiam teste Martiano, idẽ est societas, idemq́; mater elementorum. Decem numerus vocatus est Mundus ob imaginem perfectionis, tria vniuersum τὸ πᾶν, & νόμος τῆς φύσεως. i. lex naturæ, vt Aristoteles in primo Cœli. Hinc quoque paris, & imparis mysteria, quorum alterum nempe ἄρτιον par significat τὸ ἄπειρον infinitum, & impar τὸ περιττὸν, contra terminum τὸ πέρας. vt idem Aristoteles in tertio naturalis auditionis. ijdem quoque eodem auctore re-

ferebant formam, atque materiam impar formam, par materiam; ad hæc par fœminam, impar marem, eaq; ratione ille matris, hic patris nomine fuere cohonestati. Et par omnia etiam nomina materię sortitus αἰσχρὸν, θῆλυν, δεξαμενὴν turpe, fęminam, & latrinam, aliaq; huiusmodi, quæ ei tribuebantur à Philosophis, vt Aristoteles in primo naturalium elementorum. & Plutar. cōtra impar omnia formę insignia, atq; titulos accepit καλὸν, ἄῤῥεν, θεῖον, ἐφετὸν, ἀνενδεές. i. pulchrum masculum, diuinum, optabile, nullius opis indigens, quę in secundo tribuit formæ Aristoteles. Hinc emanata illa Poetarum celeberrima mysteria, vt impar superis tribuatur Dijs, vnde dixit Maro *— numero Deus impare gaudet.* & par dijs inferis, quod videmus optimè seruasse illa duo præclarissima Poetarum lumina, quæ sæpius repeto Homerus, & Maro. ex quorum poematis afferre exempla, cum ad manum sint omnibus, superuacaneum, atque putidum videtur. Per hanc scientiam numerorum res quoque diuinas declarabāt, vt auctor est Proclus in eo quem supra nominauimus libro. ex quo hæc fortasse non erit alienum recitare, δεῖ δὲ, καὶ τῶν καθέκαστον μεμνῆσθαι, καὶ ὅτι θεολογία μὲν προευτρεπίζει τὰς νοερὰς ἐπιβολὰς, ὅσα γὰρ τοῖς ἀτελέσι δυσθήρατα, καὶ ἀνάντη φαίνεται τῆς περὶ τῶν θεῶν ἀληθείας εἰς διάγνωσιν, ταῦτα οἱ τῆς μαθηματικῆς λόγοι πιστὰ, καὶ καταφανῆ, καὶ ἀνέλιγκτα ἀποφαίνουσι, τῶν μὲν γὰρ ὑπερουσίων ἰδιοτήτων ἐν τοῖς ἀριθμοῖς τὰς ἐμφάσεις δεικνύουσιν, τῶν δὲ νοερῶν σχημάτων, ἐν τοῖς διανοητοῖς τὰς δυνάμεις ἐμφαίνουσιν, διὸ δὴ, καὶ ὁ Πλάτων πολλὰ θαυμαστὰ δόγματα περὶ θεῶν διὰ τῶν μαθηματικῶν εἰδῶν ἡμᾶς ἀναδιδάσκει, καὶ ἡ τῶν Πυθαγορείων φιλοσοφία παραπετάσμασι τούτοις χρωμένη τὴν μυσταγωγίαν κατακρύπτει τῶν θείων δογμάτων, τοιοῦτος γὰρ ὁ ἱερὸς σύμπας λόγος, καὶ ὁ Φιλόλαος ἐν ταῖς Βακχαῖς, καὶ ὅλως ὁ τρόπος τῆς Πυθαγόρου περὶ θεῶν ὑφηγήσεως. quæ sic Latinè se habent. Oportet autem & de singulis dicere, & quòd Theologia intelligibiles quidem præparat notiones per mathematicas, quæcunque enim ru-

dibus

dibus captu difficilia, & ardua videntur de Deorum veritate, quę percipiantur, Hæc mathematicæ rationes fide digna, & plana, luceque ipsa clariora demonstrant. Nam supersubstantialium proprietatum in numeris significationes ostendunt, & intelligibilium figurarum in intellectiuis potestates declarant. Quare etiam Plato multa, & admiranda de Deis nobis per hęc præcepta tradit, & Pythagoræorum philosophia velaminibus huiuscemodi adhibitis diuinorum dogmatum initia, & mysteria coelat. Huiusmodi.n.est omnis sacer sermo, & Philolaus in Bacchis, & totum Pythagoræ institutum de Deorum commemoratione. Quæ licet Proclus de mathematicis omnibus dicere videatur, de Arithmetica tamen vel vna, vel maximè est intelligendum, cum mentio fiat à Proclo de numeris tantum, & dicat in numero singulari *μαθηματικῆς* Mathematicæ, per excellentiam enim & *κατ' ἐξοχὴν* dicitur Arithmetica Mathematica, quæ sit princeps reliquarum. & licet nominauerit etiam figuras, figurę sunt etiam numerorum intelligendæ. Reconditiores enim dicunt Philosophi eandem vim habere numeros cum figuris, prærogatiuamque eandem, & cum ideis ipsis maximam his intercedere in mente mundi Regina coniunctionem. Per hanc demum scientiam omnes alias tradere, ac docere consueuerunt Pythagorici scientias, quod confirmat Philoponus in tertio Comment. naturalis auditionis, vbi ait, *Ἰστέον δὲ ὅτι εἰώθασιν οἱ Πυθαγόριοι συμβολικῶς τὰς διδασκαλίας ἐκ τῶν ἀριθμῶν ποιεῖσθαι*. idest, Sciendum autem, quòd Pythagorici allegoricè per numeros tradere præcepta consueuerunt. quare etiam dicebant (vt idem est auctor) *ἀριθμῷ πάντ' ἔοικε*, idest numero omnia conueniunt.

CAPVT

CAPVT TERTIVM.

Numeri Septenarij in Mathematicis excellentia declaratur, et Numerorum esse Antistes multis rationib. comprobatur.

SED me iam ad ipsum numerum septem delabentem oratione vox deficit, & latera penè destituũt, repentè quasi tenebræ animo videntur offundi, & tanta rerum copia mens obrui, vt nõ quid dicam, sed quid omittam cogitandum sit. Cum ea sit huius numeri natura, atque præstantia, teste Philone, vt nulla possit exprimi facundia, nemoq; illum satis vnquam pro dignitate laudare. est enim hic numerus primum impar (vt de eo tãtum loquar, qui est intra denarium, nam alter ille extra denarium, quem laudat Philon, quiq; fit sumpto à monade initio iuxta duplices, ac triplices, proportionalesq; numeros satis ab illo laudatus, nunc à nostro proposito si non alienus, est certè longinquus, atque remotus) qui parem longe antecellit, vt superior quoque demonstrauit oratio, & imparium longe præstantissimus. sunt enim impares numeri, aut πρῶτοι primi, aut σιώθετοι compositi, aut μέσοι medij. Hic primus est, & medius simul, primus est, nam solo vno terminatur, vt tria, & quinque, primus enim numerus (vt inquit Euclides) est ὁ μονάδι μόνῃ μετρούμενος. qui solo vno terminatur, quod genus numerorũ vocant Platonici γραμματικὸν lineare: Medius est, quia vno tantum numero illum nobis metiri licet, nempe tribus, hic enim numerus circuitu naturali in se conuertitur, quia ter tria efficiunt septem, sunt.n.in ipso numero bis tria, quæ cum vno, quod superest alia rursus tria constituunt, de qua re nos in alijs in Academia disputationibus egimus. huiusmodi est numerus 25. quem quinque in orbem, seq; conuersus efficit. quid alias numerorum imparium diuisiones à Mathematicis traditas persequar? in quibus omnibus familiam ducit, & caput est

put est iste numerus. In hoc omnes ferè Mathematicæ figurę continentur, est enim trigonũ primum in tribus vnis .·. & primum tetragonum in reliquis quatuor .·.· quæ coniuncta referunt septem ·.·.·.· & illud planitiem, hoc solidum, amboque sine his numeris constare non possunt, & ad vinciendũ, atque copulandum plurimum valent, quare Cicero Mathematicarum rationum non ignarus appellauit hunc numerum rerum omnium nodum. in hoc præterea est etiam tetragonum secũdum, ea ratione, qua ter tria complecti diximus, & eadem de causa trigonum quoque secundum, quod quinque unis conficitur, & primo tetragono, quod ex quatuor constare admonuimus. In hoc trigonum quoque tertium, cuius latera quatuor vnis diriguntur, sic, vt vniuersa figura conficiatur ex decem. habet enim hic numerus ter tria, quibus ipsemet additus vt vnus vniuersus, vnumque corpus, ex illis constitutum, efficit decem, vel alia ratione, quia eius coniunctę, atque subductæ partes efficiunt X. sunt enim 1, 2, 3, 4, quæ decem efficiunt, hinc factum vt pro quolibet numero vsurpetur, item pro vniuerso, & infinito. qua notione dixit Poeta noster Maro

Terq;, quaterq; solum scindendum, glebaq; versis
Aeternum frangenda bidentibus.

vbi ter quater idem videtur esse quod æternum, sed in numero. s. infinitum. & alibi dixit,

Terq; quaterq; manu pectus percussa Deorum. pro sæpius.

item Propertius 2. Eleg.

Non quia septenas noctes seiuncta cubaris. i. multas.

sic Lucanus in 5. ——*his terq; quaterq;*
Vocibus excitum postquam cessare uidebat. i. sæpius.

Infinita passim in Poetis exempla occurrunt, ideo hæc satis. In hoc naturaliter inesse demonstrat Philon rectangulã quoque formam, quæ est principium qualitatum: nam constare hanc dicit ex numeris his 3, 4, & 5, tria autẽ, & quatuor, quę sunt essentia septenarij, rectum angulum efficiunt, quare ita

concludit

concludit, nam ſi rectangulus triangulus figurarum, & qualitatum eſt principium, in hoc autem rem maximè neceſſariam rectum angulũ eſſentia ſeptenarij præbet, ternio ſimul, & quaternio, meritò cenſendus eſt hic fons omnis figuræ, & omnis qualitatis. Nihil eſt denique in Arithmetica, aut alijs etiam Mathematicis perfectum, nihil præclarum, nihil reconditum, quod in hoc ipſo numero non liceat inuenire, quæ ne putidus fortaſſe videar, omitto, & ad alia me conuerto. Non ſolum igitur iſta de cauſa princeps eſt numerorum iſte, aut ea ratione, qua cęteris intra denarium longe anteire demonſtrat Philon, quia omnes alij, aut gignant tantum, non gignantur, aut gignantur, tantum, non gignant, aut vtrunque, ſeptenarius verò, neque gignat, neq; gignatur, ſed etiam ratione collocationis. ſitus enim eſt inter duos omniũ, cũ ab hoc diſceſſerimus, præſtantiſſimos numeros quatuor, & decem, pari ab vtriſque interuallo ſeiunctus, totidẽ.n. à quatuor diſtant ſeptem, quot ſeptem à decem, nempe tribus. qui etiam numerus eſt maximè perfectus, & plenus, hocq; ipſum mediũ appellatur Arithmeticum, quod ſic à Philoſophis dicta analogia, & proportione conſtet. Ariſtoteles verò in 2. Eth. appellat ἴσον, ideſt ęquale ex re ipſa, ἴσως enim (inquit) ὑπερέχει, καὶ ὑπερέχεται, æquis partibus exuperat, & exuperatur, eademq; proportione interiacet inter quinque, & nouem, ſex & octo, hic enim vno, illic duobus ſuperat, & ſuperatur. Ad hæc compoſitionis ipſa ratio numeri ſeptem demonſtrat præſtantiam. vt enim omittam vnum, atque ſex, duo, & quinque, ex quibus componi poteſt. tria & quatuor, ex quibus verè componi creditur ſeptem, vt Poetarum recondita doctrina demonſtrat, qui cum ſepties volunt dicere, in duas has maximè partes ſecant τρὶς, καὶ τετράκις, terq́ue, quaterq́ue, ſunt in Arithmetica ſummis referti myſterijs, atque diuinitus conuęnerunt ad hunc perfectiſſimum numerum conſtituendum par, & impar tanquam parentes mas, atque fęmina, ſine quibus in natura rerum nihil efficitur perfectum,

fectum, atque plenum. deinde quia alter planum, atque longitudinem refert, alter ſolidum, ex quibus efficitur corpus verè ſolidum, cuiuſmodi eſſe diximus numeri ſeptem figuram, & ideo perfectum, atque plenū à Cicerone appellatum, poſtremo, quia vterque naturam referunt diuinam, & ipſe hic numerus eſt etiam ipſe Deus. ſed de his ſuo loco, & alibi. nam ſi velim de his etiam agere numeris, vnde cōponitur ſeptem numerus, nunquam deeſſe poſſet oratio, nullus vnquā dicendi terminus inueniretur. Philon Hebræus doctiſſimè ex hac ipſa re nempe partib. numeri ipſius prerogatiuam ſeptenarij peregregiam demonſtrare conatur ea ipſa qua diximus ratione, dicit.n. tertium efficere quadrāgulum, quartum verò cubum, ſeptimum autem compoſitum ex vtroque efficere ſimul cubum, & quadrangulum, & ideo eſſe maximè perfectum, deinde probat eſſe harmonicum, & omnes quoque complecti pro portiones Arithmeticam, Geometricam, & harmonicam. Verum iam ad illud ſe noſtra conferat oratio, quod potiſſimū nobis eſt propoſitū hodierna die dicere, numeri ſeptē myſteria.

CAPVT QVARTVM.

Septenarij myſteria incipiunt explicari, & primum optimi eſſe oſtenditur auſpicij, illiusq. ominibus Romanam vrbem conditam, & auctam, necnon Venetam, quæ cum illa comparatur ex numeri auſpicijs, & laudatur, adhiberi in ſalutationibus, & conſilijs ea de cauſa, deinde mala etiam portendere demonſtratur, et ſummum bonum, ſummumq. malum in illo contineri, ſiue ſignificari.

IC igitur numerus in rerum auſpicijs optima creditus eſt dare omina, & ſumma omnia portendere, atque polliceri. Hinc ſeptem colles intra Romana menia recepti vniuerſum terrarum orbis imperiū detulerunt,

quem etiam numerum ne prætergrederentur diuinitus admonitos tradunt. ita enim ſcriptum reliquit in 4. Dionyſius Halycarnaſſeus de ſeptem Collibus à Tullio intra mœnia receptis, προσωτέρω οὐκ ἔτι προῆλθεν ἡ κατασκευὴ τῆς πόλεως οὐκ ἐῶντος ὡς φάσι δαιμονίου. ideſt non vlterius proceſſit vrbis exædificatio diuino non permittente (vt fertur) oraculo. quo animaduerſo Romani huius numerorum ſcientiæ peritiſſimi augurium exoſculati Septimontij feſtum, & ferias instituerunt, vt ſcilicet quotannis præclari ominis memoria renouaretur, de quo Plutarchus in quæſtionibus Romanis ſic ait, τὸ δὲ Σεπτομέντιον ἄγουσιν ἐπὶ τὸν ἕβδομον λόφον τῇ πόλει προκατανεμηθῆναι, καὶ τὴν Ῥώμην ἑπτάλοφον γενέσθαι. ideſt, Septimontium agunt Romani, quòd ſeptimus collis vrbi ſit adiectus, & Roma fuerit facta ſepticollis. huius ſacri meminit Varro, & Feſtus, qui in ſeptem quoque locis fieri conſueuiſſe narrant in Palatio, Suburra, Velia, Fagitali, Cœlio, Oppio, & Ceſpio. hoc die per vrbem vehiculis vehi criminoſum habebatur. meminit quoque Suetonius in Domitiano, quem narrat inter ſpectacula muneris largiſſimum epulum Septimontiali ſacrorum die, Senatui, Equitiq́; dediſſe, panarijs plebeis ſportellis cum obſonio diſtributis: quod non ſolum ſeptem colles portenderunt Romæ, ſed alia quoq; multa ex hoc numero profecta auguria. primumq́ue ipſius conditoris Romuli cum hoc numero mirifica coniunctio. nam primo anno Olympiadis ſeptimæ conceptus eſt. natus eſt menſe ſeptimo, nempe Septembri, vt prodidit Lucius Tarrutius Mathematicorum facile princeps ætate Varronis, qui Romuli Geneſim intuitus longa temporum ſerie retro ad calculum reuocata iuſſu Varronis ita eſſe monſtrauit. feruntq́; vrbem Romam eandem habuiſſe geneſim cum ipſo conditore, quod auſpicatiſſimum fuit augurium, vt tradit Cenſorinus, præterea vrbem ipſam condidit Olympiade ſeptima, anno CCC, II poſt captum Ilium, vt collatis Romanis, & Græ-

eorum temporibus se collegisse affirmat Solynus, quod etiam affirmant Dionysius, alijq; scriptores, licet dissentiat Bodinus in 4. & nō longe (vt potest colligi ex Dionysio) ab eo loco, qui diceretur ἑπτὰ ὕδατα. i. septem aquæ. accedit ipsius nomen septem literis cōstans R O M V L V S. quod mirificè cum auspicijs cōuenit. Quare huius numeri omen secuti Romani vrbem ipsam in bis septem regiones partiti sunt. & męnia bis septem millia passuū complecti voluere, vt quidam qui de antiquitatib. scripserunt auctores sunt. septem circi fuere præter maximū (vt Victor in lib. de Regionib. vrbis Romę) qui fuere Flaminius, Agonalis, circus Sallustij, Floralis, Vaticanus, circus Neronis, & circus in via Appia, quem Sancti Sebastiani vocant. septē aquas habuerunt, quæ omnibus illis bis septem regionibus inseruirent, & fuere Iulia, Tepula, Martia, Anio, Virgo, Appia, Alsietina, quod mysterium non intelligens fortasse C. Caligula, vel fretus nouem, & septem affinitate, duos aquęductus inchoauit ad duas alias aquas in vrbem inducendas, quod opus cum inchoatum reliquisset, M. Claudius magnificè perfecit. & hæ aquæ fuere Anio nouus, & aqua Claudia ab ipso auctore appellata. de quibus omnibus legendus Frontinus de aquæductibus. & ne numeri auspicium amitteretur, subsecuti mox Imperat. ad 14 auxerunt, nam totidem fuisse mox constat, vt Hieronymus Rubeus in sua Historia Rauennati testatur his verbis, lib. 3. de Vitige verba faciens, Tibure exclusus Romam obsedit omnibus aquęductibus, qui quatuordecim erant, barbara ira distractis. In quo etiam illud vehementer considerandum, quòd veteres illi Romani huius numeri mysteria studiosè consectati, studentesque ex hoc imperij omina colligere, ex Sabbatino lacu, huius numeri prærogatiua ornato, quòd septimo quoque die siccatur (vt Plinius, & Iosephus, alijque autumant scriptores) aquam à lacu dictam Sabbatinam in Vaticanum induxerunt. quod videtur tanto ante Romani Pontificis sedem augurio firmasse.

Nam Sabbatinus lacus ex Palęſtina proficiſcens Romam legem Dei ab Hebræis, qui olim ſancta gens fuere, & Sacerdotij ſupremam in terris dignitatem Chriſti Vicariam ablatum iri, Romamq; translatum videtur ſignificare. His animaduerſis veteres prudentiſſimi Hiſtorici, qui res Romanas perſecuti ſunt, hunc numerum complecti voluerunt. Liuius Romanorum fortaſſe princeps ſupra ſeptingenteſimum annum repetiuit, vt ipſe profitetur in prooemio. nam ab V.C. ad Seruatoris noſtri Chriſti tempora intercedunt anni ſeptingenti. & bis ſeptem Decadibus complexus eſt omnem hiſtor. lib. ſ. CXL. rotũdo numero. L. quoq; Florus eiuſdẽ temporis epitomen fecit, à Romulo ad Auguſtum. & Dionyſius ſæpe huius facit numeri mentionem, & in hunc conſulto ſermonem delabitur, vt ſeptem nominet ſcriptores, quos fuerit in Romana conſcribenda hiſtoria ſecutus. Portium Catonem, Fabium Maximum, Valerium Antiatem, Licinium Macrum. Aelios, Gellios, Calpurnios. & ipſo hanc hiſtoriam ſcribente ſeptimã regnare γενεάν. i. ſiue generationem, vel ſęculum, prę ter 700 ipſos annos, quos attingit. Hinc Poetæ huius rei non ignari ex hoc præcipuè numero Romam vel laudant, vel nominant, ſed vnus maximè, qui maximè excellit Maro, vt in 2. Georg.

——Rerum facta eſt pulcherrima Roma
Septem quæ vna ſibi muro circundedit arces.

quod in 6. repetit *—— illa inclyta Roma*
Imperium terris animos æquabit Olympo
Septem quæ vna ſibi muro circundabit Arces. Tibullus
Carpite nunc Tauri de ſeptem montibus herbas
Dum licet hic magnæ iam locus vrbis erit. & Propert.
Septem vrbs alta iugis, toto quæ præſidet orbi.

Græci verò Poetæ ſiquando huius meminerunt, ἑπτάλοφον vocant. Vergilij imitator Statius ſuum ſecutus Doctorem

huius

huius sæpius meminit, & plerunque ipsam per septem colles intelligit in primo Sylu. in Galeno Hetrusci

—— Septenaq; culmina Nymphæ

Incolitis— & in 2.in Arbore Atedij —*ecce citatos*

Aduertit diana gradus, dum per iuga septem

Errat Auentina—— & in Geneth. Lucani

Nec plectro Geticas mouebis ornos,

Sed septem iuga, Martiumq; Tibrim. & in 4.

Et septemgemino iactantior æthera pulset

Roma iugo—— Sillius Italicus in 10.

—— Septem arces fumare videntur.

& in 7. *—— Sparsissem incendia montes*

Per septem bello vacuos. alijque multi, quos prætereo. Hæc quoque eadem fere, & fortasse meliora ex hoc numero omina sortita est, sempiternum hoc gloriæ, & Imperij domicilium, vera libertatis sedes, terrarum prope orbis emporium, ac prope compendium, Italiæ lumen clarissimum, diuina inquam Vrbs, & patria nostra Venetię, Romanę Vrbis vt in regnando æmula, ita in bene regnandi scientia, & diuturnitate Imperij longe princeps. Vt enim omittam (quod maximi fortasse ponderis, & præclari est ominis) septem hoc nomen literis constare VENETIAE, & in nomine VENETVS totidem esse literas, quot etiam sunt in nomine Romanus, septem partibus Maria recipit, vt docet in primo lib. de Ven.Rep.doctissimus,idemq; pręclarissimus Gaspar ex nobilissima, & omni præclara laude cumulata Contarena familia, quam summi honoris, & obseruantiæ causa nomino, quod septem Romanis arcib. respondet, & maiora etiã tutiora, quidem certè, & diuturniora pollicetur septem quoq; flumina, in eius sinum ab Alpibus profecta decurrunt, septem locis in mare stagna labuntur Hadriatica, quæ etiam appellata septem maria, auctor est Hieron. Rubeus in sua Rauen. Hist. quæ respondent septẽ aquis, apud quas conditam Romam diximus.

In septua-

In ſeptuaginta duas diuiſa eſt curias, ſiue (vt vulgo Grēcō vō cāt vocabulo) Parochias, magiſtratus quoq; maiores fere omnes hoc numero conſtituit. nā ſex Conſiliarij purpurati, cum Sereniſſimo eorum Duce ſeptem implent, idem præſtant ſex Prēconſultores longi ſubſellij, quos vocant vulgo Sapientes, & ſex vrbis Præfecti cum eodem Duce, qui inſtar Capitis in eodem magiſtratu eſt, & in alijs. cui noſtrē opinioni ſubſcribit Bodinus in primo de Rep. c. 10. vbi de Ven. R.P. loquens ait, *Le facende ordinarie di ſtato paſſano per mano delli ſette, che ſi chiamano la Signoria*, & ipſa tota Reſp. ex ſeptimo genere conſtituta eſt rerum pub. ſeptem enim ſunt, teſte Polybio, tres optimæ Monarchia, Ariſtocratia, Democratia, tres prauæ his contrariē, & ſeptima ex tribus optimis perfectiſſima, quod ita eſſe multis oſtendit Contarenus, & alij, licet aduerſetur Bodinus, qui hāc Ariſtocratiam eſſe tantum probat. qua etiam ratione vniuerſam ciuitatem partiti ſunt veteres in ſex regiones, ſiue tribus, quas vocamus à numero ſexterios, quæ ſex partes cum ipſa Principis, atq; Senatus Regia hac ampliſſima, hunc ipſum numerum referunt, quod etiam ad Romanorum imitationem factum videri poteſt, nam Seruius Tullius ſecutus numeri myſterium, quem in vtroque nomine gerebat, ſunt enim in vtroque ſeptem literæ, in ſex claſſes diuiſit ciuitatem, eo conſilio, vt ipſe Rex vnius, & monadis (vt Græco vtar verbo) quaſi imaginem referens, vnde ab Homero dictum
—εἷς βασιλεὺς εἷς κοίρανος ἔστω. ſeptem numeri perfectionem aſſequeretur. quare etiam inſtituerunt, vt ſeptimo quoque die Comitia ordinaria habeantur, Dominico. ſ. vnde Germanus Audebertus in 3. Venet. lib. ait,

Qui quoties ſacrata Deo ſeptena refulget
Aurora—— Hinc factum, vt hēc fortunata, felixque ciuitas numeri ſeptem ſit conſecuta proprietates, atque naturam. ille virgo eſt appellatus, hēc eodem cognomine à multis nominatur, q adhuc ſit veluti ſanctiſſima quēdam Virgo, intacta, atq; integer-

integerrima, nullo vnquam barbarorum, aut hostium incursu violata, à nullo vnquam capta, licet sæpius oppugnata, quod ipsa præclarè intelligens tanto honore, tanta religione sanctissimã illam Virginem Dei parentem colit, & veneratur (quasi suam illi tacitè commendet virginitatem, seq; cliens Virgini virgo tradat) vt nulla maior desiderari posse pietas, nullus haberi honos, nulla in colendo sanctitas maior videatur. Ille Palladi, atque Apollini sacer est. In hac hæc eadem duo numina potissimum dominantur, suisq; dotibus ornant Venetos. Hic.n.pax viget sempiterna, armata tamẽ manu, tamq; Pallas cõuerso numine formidabile nomen hostibus. quã qui lacessit, memorabiles suæ solet temeritatis pœnas dare. In hac florent artes, in hac scientiæ omnes, in hac potissimum sedem suam posuit Eloquentia, & sempiternum constituit in Venetis facundię seminarium, vt pene infantes ipsi eloquentes sint. hic illius comes alijs fere locis expulsa Poesis regnat, & harum duarum artium septem publici cõstituti Doctores, quatuor in tribubus, ex quibus vnus ipse, qui in ea interpretor, qua olim Murettus, duo in D. M. Bibliotheca, quorum alter Latinè interpretatur, alter Græcè, quo præceptor in Græcis meus eruditissimus Parthenius iam tanquam sacer vetustate Lucus venerandus propè iam nonagenarius, munere perfungitur, septimus in scribarũ Collegio, quam etiã sustinet idem meus Parthenius personam, cum legitimo quasi iure hæc duo munera (vt in multis alijs factum est) coniungantur, qui nunc dum hi libri imprimerentur, cũ summo omnium dolore, & literarũ iactura, senectutis molestias cum sempiterna vita commutauit. In hac denique omnes virtutes perpetuum sibi domicilium collocarunt, nihilq; aliud huic deesse video, quę vim attingunt huius numeri nisi Terrarum Orbis Imperium, hoc vnum ad assequendam, & complendam hanc numeri perfectionem desiderari, quod non despero futurum, neque ista cunctatio, aut mora cuiusquam offendat animum, quæ enim

tardius aduentant, ea ſunt diuturniora, & firmiora bona. tantis enim iactis fundamentis tanto firmatis augurio rebus fieri non poteſt quin ſua aliquando Deus ipſe manu hoc culmen imponat, & nobis videre *Det Venetos rerum dominos, gentemq; togatam*, neque enim quod Romæ olim tribuit, Venetijs denegabit. quare etiam factum, vt ſiue ſcriptoris prudentia id animaduertente, ſiue caſu, aut diuinitus iniecta illi mente, bis ſeptem quoque libris Sanſouinus Italicus eius deſcriptor complexus ſit Vrbis deſcriptionem, ne hoc quoque quod aderat Romæ, in illa deſiderari poſſet; qua de cauſa nos etiam cum olim ludentes in eius laudem Epigramma conſcriberemus ſeptem modis Cœlo comparari diximus, & bis ſeptem carminibus complexi ſumus argumentum.

DE VRBE VENETA.

NON hæc humanis æquanda eſt vrbibus, æmula Cœlo
VRBS VENETVM ſeptem Cœlũ imitata modis.
Septem errant ignes Cœlo, ſeptem oſtia Ponti
Vrbe fluunt, totidem hic flumina pontus habet.
Septem immota tenent complexum climata Cœlum,
Vrbs ſeptemgemina ſe regione tenet.
Bis maiora Iouem ſex cingunt numina Cœlo,
Ex clauo totidem lumina in Vrbe Ducem.
Stat Cœlum rapida vertigine vtrinque rotatum,
Stat ſuper undantis fluctibus iſta maris,
Nunquam expugnatum Cœlum eſt, vt ſæpe Gigantes
Aggreſſi, hæc terris non tulit vna iugum.
Regnat virgo aſtris, eadem dominatur in Vrbe,
Aeternum Cœlum, æterna erit VRBS VENETVM.

Sed ut

Sed ut vnde digressa est se nostra referat oratio, summa semper hic numerus portendit omnia;& in condendis ciuitatibus fere semper habita huius numeri ratio. Hinc Rauennam Galliæ Cisalpinæ vrbem antiquissimam septem Duces ex Armenia profecti ciues post cataclysmum condiderunt,& quòd nauibus fortasse septem appulissent, septem literarũ nomine appellarunt Nauenna, quod mox dictũ est Rauenna, quæ etiam in septẽ regiones fuerat olim diuisa, vt in primo Historiarum Rauennatum sub finem Hieronymus Rubeus docet, qui libri nunc denuo typis inuulgãtur hac re vt multarum aliarum innumerabilium additione auctiores. Et Mario olim septem reperti in nido Pulli septies Consulem futurum significarunt, qđ lepidè attigit in carmine de fortuna Baptista Mantuanus,

Transit ad ærumnas à fascibus, atque triumphis
Exul, & extorris Marius, speratq; reuerti
Rursus ad antiquas Cælo aspirantẽ secures
Et rediјt, sicut puero portenderat olim
Nidus, & iuuenti septem super arbore pulli.

Flauius Vopiscus in Floriano tradit Tacito, ex hoc numero prædictum Imperium, ait enim, Omina Imperij Tacito hæc fuerunt Fanaticus quidam in templo Siluani tensis membris exclamauit Tacita purpura, idque septimo, quod quidem postea omini deputatum est. Hinc apud Martianum Philologia cum penderet animi, & hæsitaret, an Mercurio in matrimonium se coniungeret, vbi ex se, & illo septem hunc numerum τὴν ἑπτάδα conflari subducta summa animaduertit, numeri omine lętata omni cunctatione deposita statuit Mercurio postulanti innubere: quia nihil ei videbatur hęsitandum, si tam perfecti numeri, quique (vt ipse inquit) superæ rationis esset perfectio, coniungeretur auspicio. Hinc sæpius adhibebatur à Romanis in acclamationibus, vt apud Treuellium Pollionem in D. Claudio. Claudi Auguste, tu nos à Zenobia,

& à Victoria libera dictum septies. Claudi Auguste Tetricus nihil fuit, dictum septies. quare etiam Nonius ille (vt refert in apophthegmatis Plutarchus) fugam arripiente Pompeo recte sperare iubebat, quòd adhuc septē Aquilæ superessent. Hinc factum, vt ex hoc numero boni ominis gratia salutarent veteres. adhibuerunt enim Græci (teste Luciano) septem literas in verbo χάιρειν, si enim dissoluantur diphthongi, tot erunt, quas cum Plato planius vellet intelligi, vertit in εὖ πράττειν, quod septem habet literas non dissolutis diphthongis, neque duplicatis literis. Archytas verò Pythagoram secutus, ne duobus verbis res vna significaretur, & tamen (quod Plato volebat) sine diphthongorum resolutione cognosceretur mysterium, induxit ὑγιαίνειν, quod etiam vsurpauit Epicurus. & Latini quoque horum secuti auctoritatem, verbum inuenerunt septem literis constans, quod his rebus præponerent, quibus salus nunciaretur, in quarto enim casu dicimus Salutem. in quo verbo septem sunt literæ, & Horatius in epistolis dixit, gaudere expressum ex Græco χάιρειν totidem literis.

Celso gaudere, & bene rem gerere Albinouano
Musa rogata refer. —— i. τὸ χάιρειν, & εὖ πράττειν.

idemque dixit totidem literis saluere. Eaq; de causa adhibebatur à veteribus hic numerus in consilijs capiendis, & deliberando. Quare apud Statium Adrastus nisi septimo die deliberaturus prodit,

Septima iam nitidum terris Aurora, Deisq;
Purpureo vehit ore diem, Perseius heros
Cum primum arcana senior sese extulit aula
Multa super bello, generisq; tumentibus amens.

itemque profectionibus aptus habebatur. vnde apud Homerum in Ξ Odysseę Vlysses ait,

Ἑβδομάτῃ δ' ἀναβάντες ἀπὸ κρήτης εὐρείης. i.
Soluentes Creta cum primum septima fulsit.

& Athenis fuit edictum, ne ante septimum diem mensis bo-

ni ominis

ni ominis gratia exercitum educerent, vnde natum Adagium ἐντὸς ἑβδόμης, id est intra ſeptimam, cuius meminerunt Suidas, & Heſichius. Sed quoniam diſcrepantia, & pugnantia quoq; hunc numerum continere myſteria diximus, lege quadam naturæ communi, qua omnia etiam bona vertere in malum poſſunt, vt alio loco diximus, peſſima etiam, & mala portendit omnia hic idem numerus, cumulatamq; omnibus ærumnis infęlicitatem, & ne ab vrbium exemplis recedamus, in Thebana vrbe ſeptem portæ calamitatem abſolutiſſimam omnibus malis ſignificarunt, & importarunt, quæ etiam ob eam cauſam ex hoc numero celebrantur à Poetis. Homerus ſemper fere dicit ἑπτάπυλοι Θῆβαι, i. ſeptifores Thebæ, ſic quoq; nominat Pindarus in Nemeis. Statius in 3. —*Tunc viſa leuari*

Culmina, ſeptenaq; iugo concurrere portæ.

& in 8. —*ſic omnibus alæ*

Arctantur portis, ſeptemq; excurſibus hærent.

Quo animaduerſo Aeſchylus Poeta Tragędiam, in qua Thebarum excidium, & infortunia perſequitur inſcripſit, ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις, i. ſeptem in Thebis, quaſi hic numerus infęlicitatis, quam deſcribit in Tragœdia ſit legenti argumentum, & ſpecimen. Septem præterea omnibus portis in illo fatali, & pernicioſo fratrum bello fuere præſides Duces ſinguli ſingulis, de quibus Ouidius

Et ſeptem portas ſub duce quamq; ſuo.

Has autẽ portas ab Amphione pro numero ſeptem filiarum fuiſſe diſpoſitas tradit Hyginus, quæ fuere Thera, Cleodoxe, Aſtynome, Aſtiacratia, Chias, Ogygia, Chloris, Philoſtratus verò pro numero tonorum ipſius lyrę. ait enim in Amphione, τὸ δὲ τεῖχος ἑπτάπυλον ὅσοι τῆς λύρας οἱ τόνοι. i. murus autem ſeptiforus, quot ſunt lyræ toni. Septem etiã Duces ad earum excidium ſunt profecti, vnde Propertius lib. 1. ad Ponticum, qui Thebana bella canebat, condicit, quòd ſi amore capiatur.

Longe caſtra tibi, longe miſer agmina ſeptem.

Hi autem fuere, vt enumerat Hyginus in fabulis, Adrastus, Polynices, Tydeus, Amphiaraus, Capaneus, Hippomedon, Parthenopęus, qui omnes interierunt præter Adrastum, qui mox septem superiorum filios, siue nepotes τοὺς ἐπιγόνους misit armatos ad paternas vindicandas iniurias, eo quòd insepultos Creon esse voluisset. Hi fuere Aegialeus Adrasti filius ex Demoanassa, qui solus interijt, vt debitam superiori numero septem pro patre vicariam vitam daret, cæteri sex victores redierunt. Thersander Polynicis, Polydorus Hippomedontis, Alcmæon Amphiarai, Thesimenes Parthenopæi, reliqui duo in eo desiderantur. apud Statium in 5. Theb. septem illæ Aquilæ à Melampode visæ in augurio excidium vrbis portendunt —*septem ordine fuluo*

Armigeras summi Iouis exultante caterua

Intuor, Inachij sint hi tibi concipe Reges.

nec mirum, nam in Thebanorum Græco nomine Θηβαῖοι resolutis diphthongis septem sunt literæ, totidem in recto apud Latinos Thebani, quæ respondent septem literis, quæ continentur in verbo ærumna Latinè, Gręcè συμφορᾶ, nam in vtroque septem sunt literæ, si .s. in Latino verbo diphthongus dissoluatur in a e, totidem etiam in verbis Latinis exitium, exilium. Idem numerus apud Vergilium Aeneæ in 5. septem annorum perpetuam errationem denunciat.

—*Nam lubricus anguis ab imis*

Septem ingens gyros, septena volumina traxit

Amplexus placide tumulum, lapsusq; per aras.

Dantes Aligerius in Purgatorio, cap. 8. fingit sibi prædici exilium ab hoc numero à Conrado Malaspina,

Et egli, hor và, che'l Sol non si ricorca

Sette volte nel letto, che'l montone

Con tutti quattro i piè cuopre, & inforca.

quare etiam Pontanus lib. 5. de stellis, veterum Poetarum vestigia secutus Herculis luctū ex Hylæ amissione hoc numero præsi-

pręſignificatum demonſtrat —— *petit impiger alti*

Alcides iuga per denſum fundentia montis,
Hic ſeptem capit errantes per deuia ceruos
Septem arcu.&c. — Quare multa prodigia ex hoc numero facta apud Hiſtoricos, & Poetas inueniemus. ex Iulio obſequenti de prodigijs. In prouinciam proficiſcens Poſthumius Conſul cum immolaret in plurimis victimis caput in Iecinore non inuenit; profectuſque poſt dies ſeptem æger Romam relatus expirauit. Item in Veſtrinis per dies ſeptem lapidibus, teſtiſq; pluit. Item M. Antonio, & Dolabella Coss. ſtella per dies ſeptem inſignis arſit. Ioſeph de bello Iudaico tradit per ſeptem annos per vrbem Ieroſolyma vociferatum quendam nomine Ieſum. & Syll. Italicus lib. 8. belli Punici, vbi prodigia futuræ Cannenſis cladis, & ſigna deſcribit.

Terq; quaterq; ſolo penitus tremuere reuulſæ
Tarpeiæ arces — aliaq; multa, quæ colligere non neceſſe habui. Hinc cum in malis tantam vim habeat à veneficis adhibebatur in rebus magicis. Valer. Flaccus lib. 7. vbi de Medeæ veneficijs loquitur.

Ceſſit ab ore pudor, propiorq; impleuit Erynnis
Carmina nunc totos ſoluit, figitq; per artus
Aeſonidæ, & totum ſepteno murmure fertur.

quod etiam Apollonius antea fecit in Argonautica.

Ἑπτὰ μὲν ἀενάοισι λοεσσαμένη ὑδάτεσσι
Ἑπτάκι δὲ βριμὼ κουροτρόφον ἀγκαλέουσα. i.
Lauit ſeptenis vini cum fluminis vndis
Terq; quaterq; vocans magno clamore Triformem.

idem confirmat Lucianus in philopſeudo, vbi ait de Mida quodam Mago, ἐς γὰρ τὸν ἀγρὸν ἐλθὼν ἕωθεν ἐπειπὼν ἱερά τινα ἐκ βίβλου παλαιᾶς ὀνόματα ἑπτὰ θείῳ, καὶ δᾳδὶ καθαγνίσας τὸν τόπον περιελθὼν ἐς τρὶς ἐξήλασεν ὅσ' ἦν ἑρπετὰ ἐντὸς τῶν ὅρων. ideſt, in agros enim profectus mane pronuncians ſacra quędam ex vetuſto quodam libro nomina ſeptem

ſulphure,

ſulphure, & face luſtrans locum circumeũdo ter, eduxit quæcunque erant in illis montibus ſerpẽtia animantia. & in Dialogo Melittæ, & Bacchidis, Bacchidem inducit ſociæ exponentem cuiuſdam Aniculæ mores in veneficio quodam amatorio peragendo, & ſic ait, λαμβάνει μὲν οὐδὲ πολλὴν ὦ Μέλιττα τὴν μισθὸν, ἀλλὰ δράχμην, καὶ ἄρτον, καὶ ἐπικεῖσθαι δὲ δεῖ μετὰ τῶν ἁλῶν, καὶ ὀβολοὺς ἑπτὰ, καὶ θῦον, καὶ δᾷδα. ideſt, accipit autẽ non multam quidem mercedem ò Melitta, ſed drachmam, & panem, & apponere ei præterea oportet cum ſalib. ſeptẽ obolos, & thuium herbam, & faculam. quare etiam faſcinum, ſub quo veluti genere ſaltem ſubalterno omnia cadunt veneficia, ſeptem modis intelligi dixit Vairus lib. 2. de faſcino, vt numerus, quo delectatur in agendo, in eius diuiſione reperiretur, & ſeptem modis etiam fit ex dæmonũ artibus, quos ſuperiori in libro attigimus. Nec mirum, quod tam bona, quàm mala ex hoc numero auſpicia, & omina proficiſci veteres arbitrarentur, cum in hoc ipſo numero vtriuſque boni. ſ. & mali ſummũ, & ipſa idea ab eiſdem ſit conſtituta. primum igitur ſummum bonum in hoc numero ponebant, vnde illud Homericum.

Τρὶς μάκαρες, καὶ τετράκις, οἳ τότ᾽ ὄλοντο.

quod expreſſit ita noſter Maro in ſuam transferens Aeneida.

—— O terq́, quaterq́ beati
Queis ante ora patrum, Troiæ ſub mœnibus altis
Contigit oppetere —— & Tibullus,
O mihi felicem terq́, quaterq́ diem. Propert.
Ter quater in caſta felix ò Poſtume Galla.

Syllius Italicus lib. 9. ſub Solymi perſona,

——felix ò terq́, quaterq́,
Frater cui fatis genitorem agnoſcere ademptum. Aurelius

Prudentius in quodam hymno vtrunq; coniunxit, dicens,

O ter, quaterq́, ò ſepties
Beatus vrbis incola.

Hinc etiam Atlantici maris Inſulæ, quas beatas vocant, hoc

numero

numero comprehenduntur. Quare Similis (vt Dion in Adriano scribit) præfectus cum data sibi vacatione tandem à præfectura, vixq; dimissus in agro septem annos (quod fuit reliquum vitæ) exegisset in ocio, & quiete, vt testatam apud omnes suam relinqueret sine inuidia in extrema vita fęlicitatem. Hæc moriens sepulchro inscribi iussit: Similis hic iacet, cuius ętas multorum quidem annorum fuit, septem tamen duntaxat annis vixit. Quare Aristoteles id præclarè intelligens lib. 1. Rhet. septem dat boni definitiones, vt numerus cum re congruat, & septies aduerbium à Poetis vsurpatur pro optime Martialis lib. 1.

Calceus est sarta, terq;, quaterq; cute. i. optime.

Hinc Iuuenalis bonorum virorum numerũ hoc numero contineri dixit,

Rari quippe boni, vix sunt totidem numero, quot
Thebarum portæ, vel diuitis ostia Nili.

Sic contra summum malum hoc eodem numero conclusum intelligebatur, vnde Vergilius in 5. —— *ô gens*
Infelix cui te exitio fortuna reseruat
Septima post Troiæ excidium iam vertitur æstas.

quasi dixisset iam cumulata est, & ad summum peruenit ærumnarum tua infęlicitas, quæ attigit septenarium.

& in primo —— *Nam te iam septima portat*
Omnibus errantem terris, & fluctibus æstas.

& in 3. vbi describit infęlicem regionẽ gelu, & niuibus quammaximè infensam, adhibet hunc numerum.

Sed iacet aggeribus niueis informis, & alto
Terra gelu late, septemq; assurgit in vlnas,
Semper hiems, semper spirantes frigore Cauri.

& Propertius de Poeti infelici interitu,

Obruis insano, terq; quaterq; mari &c.

quare dicebant veteres *ἑπτάκις διέφθαρται* septies perijt, pro *πανσυδεὶ διέφθαρται*, idest funditus perijt, vt annotauit Cœlius

lius Rhodiginus vir doctissimus. Hinc apud Homerũ Andromacha in maximæ, & cumulatæ infęlicitatis loco numerat, quòd septem fratres vno die amiserit,

Οἵ δέ μοι ἑπτὰ κασίγνητοι ἔσαν ἐν μεγάροισιν
Οἵ μὲν πάντες ἰῷ κίον ἤματι ἄϊδος εἴσω. i.
Et septem fuerant fratres mihi in ædibus omnes
Vna, qui Ditis subterunt Tartara luce.

Hinc Grammatici quidam nõ vulgares annotarunt hunc numerum vsurpari pro supremo rerum gradu, quem vocant ipsi superlatiuum. Quare Strabo in primo Geogr. illud Homericum, Τρὶς μάκαρες, καὶ τετράκις, terq́ue, quaterq́; beati interpretatur, μακάρτατοι, idest beatissimi, & sic interpretandus ille locus Pindari in prima ode, Μετὰ τριῶν τέταρτον πόνον, *Cum tribus quartum malum*, idest maximũ, & septimum malum Poetico more, qui semper diuidunt hunc numerum in tres & quatuor, licet eo loco multa afferant interpretes Græci, quæ tamen germanum Poetæ sensum non assequuntur, quamuis non omnino abhorreant. nam est amplificatio, & exaggeratio ingentis ærumnæ Tantali, qui lapide illo immenso premeretur,

Τὸ ἀεὶ μενοινῶν κεφαλᾶς βαλεῖν
Εὐφροσύνας ἀλᾶται.

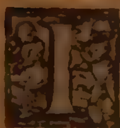
Στρ. γ. κωλ. ιζ.
Ἔχει δ᾽ ἀπάλαμνον βίον
Τοῦτον ἐμπεδόμοχθον.

post quæ tanquam epiphonema ad rem exaggerandam, & quasi cumulandã, additur cum tribus quartum malum, quasi nihil addi amplius posset, quod ad hunc numerum mali vniuersi supremum gradum peruenisset.

CAPVT

CAPVT QVINTVM.

Virtutum omnium complecti mysteria septenarium, illarumq́ contraria ostenditur, & primum iustitiæ, & earum rerum, quæ ad illam referuntur, vt iudicia, remunerationes, supplicia, expiationes: secundo sapientiæ, siue prudentiæ, & earum rerum, quæ ad hanc spectant, vt diuinatio· tertio fortitudinis, & earum, quæ sunt illius administra, vt expugnationes, victoriæ, regna, deditiones, fugæ; postremo temperantiæ.

NTER virtutes verò, quarum omniũ ferè mysterium hoc numero contineri, & significari diximus, principem sine cõtrouersia locũ tenet ipsa iustitia, quæ tanquã Sol siderum, & dux, & moderatrix est reliquarũ, hancq́; omnes vt reginã subsequuntur administræ. Huius igitur mysterium primũ hic habet numerus, quare præclarè Arist. in 5. Ethic. vbi disputat de iustitia, & potissimũ de ea, quę posita est in negocijs τοῖς συναλλάγμασι, hęc diuidit in ἑκούσια, & ἀκούσια, i. quę spõtè, & quæ inuitè fiunt, priorisq́; partis septẽ facit species, πρᾶσιν, ὠνὴν, δανεισμὸν, ἐγγύην, χρῆσιν, παρακαταθήκην, μίσθωσιν. i. venditionem, emptionem, mutuum, fideiussionem, cõmodatum, depositum, locationem cum conductione, quæ duo sub eodẽ vocabulo continẽtur in Græco. Alterius verò generis, quod constituit iniustitiam illius contrarium, (nã demonstraturos contraria, & pugnantia rerum mysteria sumus polliciti) duas facit partes, quarum altera continet τὰ λαθραῖα. i. clandestina, & septem illorũ facit species, κλωπὴν, μοιχείαν, φαρμακείαν, προαγωγίαν, δουλοπαθείαν, δολοφονίαν, ψευδομαρτυρίαν. i. furtum, adulterium, veneficium, lenocinium, serui alieni corruptionẽ, per insidias illatam necem, falsum testimonium. altera τὰ βίαια. i. violenta, quę septem quoque enumerantur, nempe αἰκία, δεσμὸς, θάνατος, ἁρπαγὴ, πήρωσις, κακηγορία, προπηλακισμὸς. i. verberatio, vincula, mors, rapina, debilitatio, maledictum, contumelia.

quare Romani, quæ ad hoc genus iustitiæ pertinerent leges septies septem. i. 50 constituerunt, quas appellat Dionysius νόμους συναλλακτικοὺς, καὶ περὶ ἀδικημάτων, συμβολαίων. idest, negociales, vel de iniustitijs in contractibus, quas renouatas à Coss. commemorat, & verbũ etiam condendæ legis propriũ sancire, & Sanctio, quod verbũ ad eorum solum pertinet maiestatem, teste Bodino in 1. de Rep. qui habent condendę legis auctoritatem, septem est literarum. Nec solum isti iustitiæ est aptus iste numerus, sed illi quoque, quæ in distribuendo vel honore, vel pecunijs, alijsve rebus, quæ diuidi possunt inter eos, qui eiusdem R. P. communione coniuncti sunt, posita est, accommodatus, vnde apud Homerum frequens est illud ἕπταχα διαμοιρᾶσθαι. i. in septẽ partes diuidere, vt in ξ Odyss.

Καὶ τὰ μὲν ἕπταχα πάντα διαμοιρᾶτο δαΐζων. i.

Omnia septenas in partes ritè secabat.

& ex historijs habemus in diuisionibus agrorum hãc fere semper habitam septenarij rationem, vt T. Liuius lib. 5. dec. 1. Senatusconsultum fieret, vt agri Veientani septena iugera plebi diuiderentur, Valerius Max. lib. 2. Decretis à Senatu septenis iugeribus. Ideo Iustinianus in præfatione ad Senatum in Pandectas id innuens ait, Et in septem partes eas digessimus non perperam, neque sine ratione, sed in numerorum naturam, & artem respicientes, & consentaneam eis diuisionem partium conficientes; quasi diceret hunc numerum adhibuimus in diuisione hac, ꝙ illo potissimum iustitia, & leges contineantur. Quod etiam in Græca prçfatione ad Senatum, & ad populum significauit his verbis, καὶ εἰς ἑπτὰ τοῦτο διαθέμενοι πραγματείας, καὶ τοῦτο οὐ παρέργως, ἀλλὰ τῆς τῶν ἀριθμῶν φύσεώς τε, καὶ ἁρμονίας στοχασάμενοι. & Iurisconsulti, qui illas leges condiderunt septem, & triginta fuere, quos enumerat Politianus, & Neratius Priscus Iurisconsultus, quẽ amauit Traianus, septem reliquit membranarum libros, teste Egnatio in Spartianum, vt scilicet numerum hunc iuribus, & legibus destinatum adhi-

beret,

beret, quem fortaſſe ſecutus noſtra ætate eruditiſs. Iuriſc. Tiraquellus omnia ſua opera in ſeptẽ volumina redegit. Et Plutarchus in Lycurgo arbitratur XXVIII Senatores ab illo conſtitutos, qui rebus præeſſent iudicandis, & quaſi imperij habenas moderarẽtur propter ſeptenarij quater repetiti perfectionem, recẽſens enim aliorum de hoc numero ſententias, hoc quaſi ex ſuo ingenio addit, *εἴη δ' ἄν τι, καὶ τὸ τοῦ ἀριθμοῦ διὰ ἑβδομάδος τετράδι πολλαπλασιασθείσης ἀποτελούμενον.* ideſt, adduci fortaſſe hæc quoque cauſa poſſit, quòd numerus ille ſeptenarius, per quaternarium multiplicatus perficitur, quare multę actiones apud Romanos hoc numero confirmabantur; nexus ſeptem fiebat teſtibus, ſeptem ad ſummum horæ, ſiue clepſydræ dabantur agendis cauſis. Hinc Martialis lib. 6. in Cęcilianum,

Septem Clepſydras magna tibi voce petenti
Arbiter inuitus Cæciliane dedit.

Teſtamenta ſeptem teſtibus obſignabantur, qui numerus adhuc integer ſeruatur, & Petrus Dominicus Magdalenus Capiferreus noſtra tempeſtate ingentem edidit Tractatũ de numero teſtium in teſtamentis requiſito. vbi multa præclara, ad hancq; noſtram ſententiam accommodata ponit cõcluſa, primum generatim, ꝙ in omnib. grauibus, & maximi (vt ait ipſe) momenti rebus ſeptem teſtes requiri ſolent propter vim maiorem, & efficaciam (ſic enim Iuriſc. loquuntur) numeri, deinde ſpeciatim de teſtamentis, quòd ius ciuile ex edicto Prætoris ſtatuit ſeptem teſtes adhibendos eſſe, hincq; regulam ducit, quòd ſi vnus deficiat, ipſo iure teſtamentum quoque deficiat, & quòd numerus iſte eſt de forma, & ſolennitate ſubſtantiali, & quòd non ſolum de hac, ſed etiam de probatoria forma, & quòd hic numerus appellari poteſt numerus ſolennitatis, quia pertinet ad ſolẽnitatem iuris poſitiui, & quòd ad publicam vtilitatem eſt inducta illa ſolennitas numeri, & ad bonum publicum reſpicit, & quòd illi non poteſt etiam cum iu-

ramento teſtator renũciare, & demum, quòd eſt indiuiſibilis, & irreparabilis, & quòd teſtator, qui non perhibuit ſeptem teſtes, videtur noluiſſe valere teſtamentum, & dicitur inteſtatus decedere, aliaque multa. Ptolomęus ſeptem conſtituit iudices Poetarum, de quibus dictum à me in prima diſputatione. Et Cyrus apud Xenophontem de Oratore proditionis reo iudicium laturus ſeptem accerſiuit conſiliarios. καὶ συγκαλεῖ εἰς τὴν αὐτοῦ σκηνὴν περσῶν τοὺς ἀρίστους τῶν ἐπὶ αὐτὸν ἑπτά. & in eius tentorium conuocat ex Perſis optimos quos ſecũ habebat ſeptẽ. & apud Gell. Rhetor ille in quæſtione ait, De reo ſeptem iudices cognoſcant, eaq; ſententia ſit rata, quam plures ex eo numero dixerint, cum ſeptem iudices cognouiſſent. Hoc intelligens Antoninus Pius (vt refert Iulius Capitolinus) ſeptẽnis annis in prouincijs bonos pręſides detinuit, vt numerus etiam annorum, qua id cauſa faceret, declararet. Et hinc ego facere non poſſum quin Vtinenſium ciuiũ meorum, qui olim Vrbem illam legibus, inſtitutisq; firmarunt, prudentiam, atq; iudicium laudem, qui his animaduerſis pręter alia multa, hoc quoque ſapientiſs. decreuerunt, vt ſeptem eſſent, qui ius ciuitati dicerent, eiusq; res adminiſtrarent, quare etiam magiſtratus ipſe appellatur à numero Septemuirorum. Præterea cum remuneratio ad iuſtitiam ſpectet, huic quoque eſt attributus numerus, & adhibitus. quod Apollo primus demonſtrauit, qui (vt ſcribit Plutarchus in conſolatione ad Apoll.) cum Agamedes, & Trophonius exædificati Delphis templi mercedem peterent, ſeptimo ſe die daturum pollicitus eſt, & eo die interierunt, quod ſummę fęlicitatis loco iudicatum, cuius rei meminit etiam Stobęus in laudatione mortis. Verba Plutarchi ſunt: Καὶ περὶ Ἀγαμήδου, καὶ Τροφωνίου φησὶ Πίνδαρος τὸν νεὼν τὸν ἐν Δελφοῖς οἰκοδομήσαντας αἰτεῖν παρὰ τοῦ Ἀπόλλωνος μισθόν, τὸν δὲ αὐτοῖς ἐπαγγείλασθαι ἐς ἑβδόμην ἡμέραν ἀποδώσειν, ἐν τοσούτῳ δὲ εὐωχεῖσθαι παρακελεύσασθαι. τοὺς δὲ ποιήσαντας τὸ προσταχθὲν τῇ ἑβδόμῃ νυκτὶ κατακοιμηθέντας τελευτᾶν.

τιλόντων. & Iuppiter cum iudex Tiresias de iocosa lite sumptus inter se, & Iunonem, quòd secundum Iouem pronunciasset, fuisset ab irata Iunone excoecatus, remunerandi iudicij gratia, illi dedit, vt septem ætates viueret, quemadmodum ex fabulis accepimus. quare apud Homerum pollicetur hoc numero remunerationem Achilles Agamemnoni,

—— τρίπλητι τετράπλητ' ἀποτίσομεν. i. tripliciter, & quadrupliciter remunerabimur. Et contra etiam supplicia, atque poenæ, quę ad eandem iustitiam referuntur, hoc pręcipuè numero irrogari consueuerunt, Tiresias, quòd baculo serpentes lęsisset septem annos fęmina fuit, Ouid. lib. 3. Metamorph.

Corpora serpentum baculi violauerat ictu,
Deq́ꝫ viro factus (mirabile) fœmina septem
Egerat autumnos. —& Niobes ob arrogantiam septem natis, totidemq́; filiabus orbata est. Ouidius,

——Huc natas adijce septem,
Et totidem iuuenes, & mox Generosq́ꝫ, Nurusq́ꝫ.

quare apud Vergilium irata Iuno, & poenas à Troianis, suppliciumq́ue repetens coegit septem annos errare Aeneam. & in 6. *——sic pendere pœnas*
Cecropidæ iussi, miserum septena quotannis
Corpora natorum &c. cuius etiam supplicij meminit Plato in Phœdone, Pontanus in Charonte hoc numero supplicium Tyranno constitutum tradit, vt septenario quoque die in rubetam versus, vbi diem totum concrepuisset, vesperi ab Hydro depastus interiret, maneq́; in vmbram reuiuisceret. Hinc Dantes Aligerius septem facit in suo Inferno globos, in quibus omnes poenis ingentibus luunt commissa, totidemq́ue in Purgatorio, quare ait in primo agens cum Catone, cuius custodiæ illum assignatum dicit,

Lasciane andar per li tu' sette regni. hinc hodie quoque mos remanet apud multas ciuitates, vt septimo die capite plectantur impij, & poenę omnes publicæ irrogentur.

Cumq́;

Cumq; expiationes, & placationes ad eandem pertineant iustitiam, & potissimum diuinam, cui hoc pacto satisfit, his quoque inseruit hic numerus. Hinc Varro tradit Orestem expiari non potuisse ex Apollinis oraculo, nisi septem fluminibus, quæ vno alueo miscerentur, ablueretur, vel (vt ait Scaliger lib. 1.) quæ vno de fonte erumperent; Hinc finxerunt Poetæ in septimo ex illis nouem circulis, quibus cincti sunt inferi, animas purgari, de quibus vide Seruium lib. 6. Aeneidos. & Suidas testatur, veteres homicidio pollutos vestes suas bis septem inundationibus, immersionibusq; solitos lauare, & inde natum vult Adagium, ἀπὸ δὶς ἑπτὰ κυμάτων, à bis septem vndis. quare dixit Apuleius, Me protinus purificandi studio marino lauacro trade septies submerso capite. & Dantes Aligerius in Purg. vbi etiam, vt diximus, septem cõstituit globos.

Diuoto mi gettai à i santi piedi
Misericordia chiesi, che mi aprisse
Ma prima al petto tre fiate mi diedi.
Sette P nella fronte mi descrisse
Col punton della spada, & fa che laui
Quando se' dentro queste piaghe disse.

Idcirco verò hoc illi munus, & prærogatiuam largitam puto, quòd symbolum est puritatis, & candidam, simplicemq; refert virginitatem, quare dictus est Virgo, & Pallas. Hinc apud Martianum in primo, septem radiorum coronam soliuaga virginitas renudat: Cum verò expiationibus Deorum ira placetur (vt diximus) tamquam finitimus irrepsit in hoc quoque ministerium, quare Sicyonij (vt dictum est libro primo) vt placarent Apollinem, & Dianam septem pueros, totidemq; fœminas ad ripam fluminis constituebant. & apud Homerum Agamemnon agens de placando Achille pollicetur se daturum ἑπτ' ἀπύρους τρίποδας. i. vt dixit Ouidius,

Et Tripodas septem pondere, & arte pares.

Item

Item ἑπτὰ δέ οἱ δώσω εὖ ναιόμενα πτολίεθρα.

Et septena dabo bene cultis oppida tectis.

& Valerius Flaccus huc respexit, cum dixit sub fratris Medeę illam persequentis persona:

Quinquaginta animæ me scilicet, vnaq; mersa

Sufficiet placare ratis. — nam quinquaginta sunt septem in se multiplicata, quot etiam erant Argonautę. Post principem virtutum iustitiam consequitur prudentia, siue sapientia, cui maximè est hic accõmodatus numerus, in quo illa tãquam in firmissimo solo radices egit, nec diuelli sine interitu potest, quod primo libro satis est à me declaratum. Hinc septem sapientum apud Gręcos frequentissima, & celeberrima mentio, atq; etiam apud Latinos, vnde natũ adagium in stultos homines, qui sibi sapientes videantur. Sapientum octauus, quasi numerum sapientię sint prætergressi, quamuis vsurpetur etiã in bonam partem, pro eo qui addi illis possit. hinc apud Salomonem prouerb. 8. vbi laudibus effert sapientiam, & nulli non rei anteponendam probat, Glossa septem illius elicit ex textu conditiones, itaque ait: Sapientiæ septem ex textu eliciuntur conditiones, insignis est, recta est, vera, quieta, pacifica, ordinata, & delectabilis. Hinc septem artes libero, ingenuoq; homine dignę hinc omnes ferè artes hoc numero continentur, vt alibi latius declaratum, & Pindarus ad hoc mysteriũ respexit, cum in laudibus Rhodi Insulæ de Apolline loquens ait,

—Ἔνθα Ῥόδῳ ποτὲ μιχθεὶς
Τέκεν ἑπτὰ σοφώ-
Τατα νοήματ᾽ ἐπὶ προτέρων
Ἀνδρῶν παραδεξαμένους

Παῖδας. i. vbi Rhodo (Nymphę) aliquando iunctus genuit septem liberos, qui sapientissimas cogitationes antiquorum virorum tempore accęperunt. hi enim septem Apollinis liberi sunt scientiæ, atque artes omnes laudandæ. Hinc Hieroglyphicum septem capitibus insigne xv. gradu geminorum

facit,

facit, vt multiſcius naſcatur, & ſapiẽtiſſimus, vt annotauit Pierius lib. 2. & mox alij multi ex P. Aponẽſis inuentis. Hoc animaduerſo Plato omnem doctrinam, & ſapientiam ſuam quinque ſeptenarijs librorum complexus eſt. quæ in quatuor Enneades ab alijs digeruntur, qui exuperat ex ſeptem quinquies multiplicato Euthyphron, eſt vnum, quod non efficit numerum, vt etiam annotauit Alexander Farrus. Quare eſt aptus ſtudijs, quibus initiamur ad ſapientiam, hinc veteres in liberis erudiendis per ſeptennia eorum ætatem diuidebant, primo enim ſeptennio pueros exercitationibus ita inſtituebant, atq; alebant, vt eorum corpora redderẽtur idonea ad labores tum ſtudiorum, tum militiæ ſuſtinẽdos, in ſecundo prima philoſophię parte imbuebant Logica. ſ. quam complecti Grammaticam, Rhetoricam, Poeticam, & Hiſtoriam volunt: tertio ad ſecundam philoſophię partem, quæ Mathematicas cõtinet, deducebant; quarto ad naturalis philoſophię penetralia accedebant, quinto moralem edocebantur, ſexto ad ſupremã, quam vocant Metaphyſicam ſe conferebant; ſeptimo demum fructum omnem anteactæ vitæ legendo, & commentando percipiebant, quod non attigit Bongus, qui in hic recenſendis omiſit hoc poſtremum. Quare etiam Marſilius Ficinus in ſeptimo de legib. annotauit ſeptẽ officia ſtudiorũ eſſe à Platone in eo libro pro ætatibus diſpoſita (quod quidẽ non caret myſterio, quòd potiſſimum in ſeptimo egerit de ſtudijs, & ſeptem præſcripſerit rationes) iubet enim prima ætate tradi literas, ſecunda Muſicam, tertia Gymnaſticam, quarta Arithmeticã, quinta Geometriam, ſexta Aſtronomiam, ſeptimo verò loco Dialecticam. i. Metaphyſicam. Hinc legibus, & iure ciuili cautum eſt, vt in tradendis ſapientiæ, prudentiæq; inſignibus, quod vulgus Doctorare dicunt, ſeptem prę ſto ſint, qui de illius eruditione dicant teſtimonium, & laudent, iuxta leges, quas ſuperiore libro nominauimus. Quia verò potiſſimum ſapiens, & prudens poteſt tanquam ex aliqua ſpecula prouidere futura,

& diui-

& diuinare, Oraculis quoque inseruit, & Oraculorum Deo dicatus est Apollini. Hinc Lucianus in philopseudo ait, ἀλλὰ μοι, καὶ ἔχρησεν ὁ μέμνων αὐτὸς ἀνοίξας τὸ στόμα ἐν ἔπεσι ἑπτά. i. Sed & mihi Memnon ipse vaticinatus est os eius ipse aperiēs in carminibus septem; & apud Vergilium Sibylla in 6. bis septem versibus vaticinium suum Aeneæ pronunciat, nam illud hemistichium quod superest nō numerandum inter versus, & summo artificio à Poeta factum existimari debet, ne integro versu Oraculi mysterium turbaretur, & apud eundem ad præsagium pluuiarum —*presso ter gutture corui*,

Aut quater ingeminant — Et Pontanus libro Meteororum de Trigella flumine,

Horrescit quoque Lucanis in saltibus antrum,
Vnde petunt trepidi afflictis oracula rebus,
Præcipitat longo immanis descensus hiatu;
Septem aræ circum, & fumos flant thura Sabæos.

Et quoniam pugnantia quoq; & aduersa bonis hic numerus continet mysteria, vt nos sumus polliciti demonstrare, tribuitur etiam stoliditati, quæ est ipsius sapientiæ contrariū. Hinc adagium ἕβδομος βοῦς, septimus bos vsurpatur de stolidis, & insipientibus, & illud septennis edentulus, quod etiam in eos solet iaci, qui natu grandes, vt pueri tamen sunt, quasi septimum annum agentes, nōdum omnes dentes egerint, ad quod respexit eleganter Aristophanes in Ranis, vbi de Archidamo ait, — Ὅς ἑπτέτης ὢν οὐκ ἔφυσε φράτορας. i.

Qui septennis cum sit nondum edidit Tribules. de quo vide interpretem, Iuuenalis verò Satyra 14. — *Cum septimus annus*
Transierit puero nondum omni dente renato.

Et Plautus huc respiciēs in Mercat. sub Demiph. persona ait,
Puer sum Lysimache septuennis.

mox ipse Lysimachus dictum hoc interpretans ait,
Modo hercle in mentem venit quid tu diceres
Senex cum extemplo est; Iam nec sentit, nec sapit.

Fortitudo tertium sibi vendicat in virtutibus locum, & hunc numerum non secus, ac reliquæ amplexatur, & fortasse, quæ est vis illius, vehementius, cumq; in animo spectetur, & corpore, in vtroque huius mysteria retinet. hinc dixit Aristophanes in Ranis θυμὺς ἑπταβοείυς. i. animos septemplices, vel ex septem corijs sumpta metaphora ab Aiacis clypeo (vt annotat interpres Græcus) qui fuit ἑπταβόειος. i. (vt interpretatur Eustatius) ἑπτάπτυχος ἑπτάβυρσος, quod etiam inter Adagia collocatum est. Hic verò clypeus Aiacis ratione numeri fortitudinem, roburque præseferentis factus, est apud Poetas celeberrimus Homerus in H Iliadis,

Αἴας δ' ἐγγύθεν ἦλθε φέρων σάκος ἠΰτε πύργον
Χάλκεον ἑπταβόειον, ὅ οἱ Τύχιος κάμε τεύχων
Σκυτοτόμων ὄχ' ἄριςος ὕλῃ ἔνι οἰκία ναίων,
Ὅς οἱ ἐποίησεν σάκος αἰόλον ἑπταβόειον.
Accedens Aiax turritum ancyle gerebat
Ferro perfectum, & tauro septemplice summi
Arte laboratum Tychij nemora ipsa colentis;
Qui clypeum hunc Tauri septeno è tergore fecit.

de quo præterea sæpe meminit idem Hom. Ouid. in Amorib.
Quid? non & clypei dominus septemplicis Aiax. & in 2. Am.
Scilicet Aiaci coniunx ornata veniret.
Cui tegmen septem terga fuere boum.

Ad cuius imitationem apud Verg. Cyclopes viro fortissimo,
Ingentem clypeum informant vnum omnia contra
Tela Latinorum, septenosq; orbibus orbes
Impediunt &c. — Cuiusmodi etiam Turno ipsius Aeneæ aduersario, & hosti acerrimo, nec fortitudine inferiori in 12. tribuit. —— *extremos septemplicis orbes*
Per medium stridens transit femur——

Hos secutus Statius in VII Theb. ait,
Sed potius celsos vmbrantem hunc aspice late
Hypsea quadriiugos clypei septemplice Tauro.

& Val.

& Val. Flaccus in 6. Arg. de Telamone — *contraq; ruentem*
Septeno validam circumfert tegmine molem,
Et mox. Ille iterum in clypei ſeptemplicis orbem
Arietat. &c.——Arioſtus quoque Poeta Tuſcus non omiſit, hos ſecutus, nam cantu XII ait, — *il luogo armato*
Vsò portar, dou' era il dubbio ſempre
Di ſette piaſtre fatte à buone tempre.

Quare apud Sophoclem Aiax in Tragędia eiuſdem tituli, vbi iam ſuſcepto de morte ſibi conſciſcenda conſilio, iubet arma ſecum ſepeliri, cum interierit, hęredi filio ſolum relinquit clypeum, tanquã hęreditariũ virtutis, fortitudinisq; patrimoniũ,
Ἀλλ᾽ αὐτὸ μοὶ σὺ παῖ λαβὼν ἐπώνυμον
Εὐρύσακες ἴσχε διὰ πολυῤῥάφου ϛρέφων
Πάρπακος ἑπταβόειον ἄῤῥηκτον σάκος.
Sed tu mea ò ſoboles tibi cognominem
Habeto clypeum Euryſaces ex ſeptemplici
Sutum bouis tergore, & inexpugnabilem.

Lycophronq; numeri ſpectans myſterium appellauit Achillem ἑπτάπαχυν ſepticubitum, quaſi ex vi numeri declarans illius eximiam fortitudinem, Homerus in φ Iliadis de Marte, ἑπτὰ δ᾽ ἐπέχε πέλεθρα πεσών. i. ſeptem iugera occupauit cadens. & in tertio de Menelao Alexandrum feriente quamfortiſſime,
Ἀτρείδης δὲ ἐρυσσάμενος ξίφος ἀργυρόηλον
Πλῆξεν ἀνασχόμενος κόρυθος φάλον ἀμφ᾽ δ᾽ ἀρ᾽ αὐτῷ
Τριχθάτε, καὶ τέξανθὰ διαξυφὲν ἔκπεσε χειρός. i.
Fulgentem ſtringens argento protinus enſem
Atrides galeam percuſsit terq; quaterq;,
Excidit è manibus diffractus protinus enſis.

Hinc Iulius Capitolinus in Maximinis de Patre, Tum ille more ſolito ſeptem fortiſſimos vno ſudore vicit. & Suet. de Tito Veſpaſiano, nouiſſima Hieroſolymorũ oppugnatione ſeptem fortiſſimos propugnatores totidẽ ſagittarum confecit ictibus.

Hinc Achilles occidit 72, Aiax Oilei bis ſeptem, Meriones ſeptem, Aiax Telamonius quater ſeptem, nempe 28. & totidem Aeneas, vt teſtatur Hyginus in fabulis, & Tydeus maximam ſibi fortitudinis laudem comparauit, quòd ſepties ſeptem occiderit. i. 49. quinquageſimo relicto, qui ſuæ præconium virtutis efferret. Hinc Tyrinthem Arcem ad excurſiones faciendas vſurpatam ſeptem Gigantum (vt Strabo lib. 8. ſcribit) opera, atque arte communiuit Prætus. Hi autem fuere ſeptem numero, quos γαστροχείρας appellabant. i. Ventrimanos, quoniam ſuo ſe alebant artificio. Hinc Tynnichus ille Lacon apud Plut. in Laconicis inſtitutis cum Traſybulum filium ſeptem aduerſis vulneribus confoſſum accepiſſet, quaſi ex numeri myſterio illius appareret fortitudo, lætus ſepulchro mandauit, & hoc quidam Epigrammate, & iuuenis fortitudinem, & patris lętitiam ex illa perceptam explicauit.

Τὰν Πιτάναν Θρασύβουλος ἐπ' ἀσπίδος ἤλυθεν ἄπνους
Ἑπτὰ πρὸς Ἀργείων τραύματα δεξάμενος.
Δεικνὺς ἀντία πάντα. τὸν αἱματόεντα δ' ὁ πρέσβυς
Θεὶς ἐπὶ πυρκαϊὴν Τύννιχος εἶπε τάδε.
Δειλοὶ κλαιέσθωσαν, ἐγὼ δέ σε τέκνον ἄδακρυς
Θάψω τὸν καὶ ἐμὸν, καὶ Λακεδαιμόνιον.

Exanguis Pitanam thraſybulus in aſpide ſeptem
Argiuis fractus vulneribus rediȷt.
Cuncta aduerſa gerens, fœdatum ſanguine in ignem
Quem ſenior mittens Tynnichus iſta dedit.
Imbelles plorentur. Ego te ſiccus humabo,
Qui meus es fili, atque es Lacedæmonius.

Et Plautus præclarè, vbi glorioſum militem inducit de ſua fortitudine gloriantem, & occiſorum à ſe vno die numerum ſubducentem cum Paraſito, hoc vtitur numero.

Pyrg. Quanta iſthæc hominum ſumma eſt. Art. Septem millia.
Pyrg. Tantum eſſe oportet, rectè rationem tenes.

Cum verò ſit fortitudinis ſymbolum hic numerus ad omnia

etiam,

etiam, quæ ab illa proficiſci conſueuere, aut illam comitari, eſt accommodatus. primumq́; expugnationibus. Quare Agamemnon quinquies multiplicato nauiũ ſeptenario ad expugnandam Troiam eſt profectus, vt Hyginus auctor eſt in fabulis ducentis. ſ. & 49. & ſepties ſeptem. i. quinquaginta Reges cũ eo ad Troiam nauigarunt, teſte Quintiliano lib. 7. c. 11. Hinc Sertorius, qui diuino conſilio creditus eſt à barbaris res illas geſſiſſe præclaras, hunc numerum adhibebat, & mirifica illa aſſequebatur in præliando. ait enim de illo Plutarchus rationem reddens, cur diuino crederetur agere conſilio. Ἅμα καὶ τῶν πραγμάτων ἐπιμαρτυρούντων τῷ παρὰ λόγον τὴν δύναμιν αὐξάνεσθαι. δισχιλίοις γὰρ ἑξακοσίοις, οὓς ὠνόμαζε Ῥωμαίους, συμμίκτοις δ' ἑπτακοσίοις Λιβύων εἰς Λυσιτανίαν αὐτῷ συνδιαβᾶσι, πελτιςάς τε τρισχιλίους Λυσιτανῶν, καὶ ἱππεῖς ἑπτακοσίους προσλαβὼν ἐπολέμει τέτταρσι Ῥωμαίων ςρατηγοῖς. i. Cum ſimul quoque res geſtæ teſtatum facerent, quantũ præter rationem vires augerentur, nam duobus millibus & ſexcentis, quos Romanos appellabat, admixtis ſeptingẽtis Lybicorum, qui cum eo in Luſitaniam profecti erant, & aſſumens tria millia peltatorum ex Luſitanis, & equites ſeptingentos pugnauit cũ quatuor Romanorum Imperatoribus. Quare Plautus id intelligens eleganter luſit in Milite, act. 4.

Pl. Domi ad eam rem video ſalis ſatis,
Mulieres tres, quartus tu es, quintus ego, ſextus ſenex.
Pla. Quod apud nos fallaciarum ſeptimus certo Scio,
Oppidum quoduis videtur poſſe expugnari dolis.

Hinc ſeptem annis Cæſar vniuerſam Galliam deuicit, & ſeptem etiam libris complexus eſt illorum annorum geſtas res, nam licet Hirtius librum addiderit derelictorum, eos tantum annos duos attingit, quibus deuictam iam, ſed rebellantem in officio permanere, & parere docuit, quod ex ipſius Hirtij verbis apparet, qui ſic incipit, Omni Gallia deuicta Cæſar &c. Et quoniam expugnationi in re militari reſpondet in re literaria

taria

raria confutatio, & reprehẽsio, huic quoque hic numerus adhibitus. nam Cornelio, & Bebio Coss. in agro Scribæ Petilij, sub Ianiculo arcæ duæ lapideæ sunt repertæ, in quarum altera corpus Numæ fuerat, in altera septẽ Latini libri de iure Pontificio, totidemq; Græci de disciplina sapiẽtiæ scripti, quibus religiones omnes dissoluebantur, & reprehendebantur, quare Senatus decreto cremati sunt, meminit Liuius lib. 10. dec. 4. & Lactantius lib. 1. de falsa religione, qui etiam auctor ad hoc confirmandum dat nobis calculum, qui in falsa religione confutanda septem adhibet libros, quod ne casu, aut temerè factum videatur, ipsemet cõsulto id, & de industria se fecisse testatur. ait enim, Nullus enim suauior animo cibus est, quàm cognitio veritatis, cuius asserendæ, atque illustrandæ septem volumina destinauimus. & Algazel maximus Philosophus, cum aggressus est confutare aliorum Philosophorum opiniones hunc numerum adhibuit, bis septem enim quæstiones accepit in Metaphysicis, quas recẽset Aueroes, qui illi totidem respondit disputationibus, quæ extant. quare etiam contradictio apud Dialecticos (vt annotauit D. Thomas in Perihermenia) septem conditiones requirit. idem subiectum, idem prædicatum, non æquiuocè, ad idem secundum idem, similiter, & tunc, & ibi. quod intelligẽs nostra hac tempestate doctissimus vir Mazzonus, Dantis oppugnatores septem libris suscepit reprehendendos, ipsumque Poetam defendendum. Hinc (vt ad rem nostram redeat oratio) auxilijs in bello, atque pręsidijs est idoneus. quare opportunũ ex hoc numero auxiliũ Cydoni mittit in 10. Verg. de quo ait — *miserande iaceres*

Ni fratrum stipata cohors foret obuia Phorci
Progenies septem numero, septenaq; tela
Conyciunt, &c. & in 11. præsidium, & custodiam ex hoc numero constituit,

Bis septem Rutuli muros, qui milite seruent
Delecti, atque illos centeni quemque secuti.

& Aeneæ

& Aneneæ in aduersa illa sæuientis Iunonis procella, quasi solatium, & præsidium malorum relinquuntur à Neptuno septem naues *——septem collectis nauibus omni*

Ex numero subit, & magno telluris amore

Egressi optata potiuntur Troes arena.

quæ mox in Nymphas abiere in 9. & mox idem Aeneas non sine mysterio *——septem ingentia victor*

Corpora fundit humi, & numerum cum nauibus æquat.

& apud Xenophontem in septimo de Cyri expeditione *Σεύθης ἧκε βοηθήσων σὺν ἑπτὰ ἱππεῦσι τοῖς πρώτοις*.i.Seuthes accessit auxilium laturus cum septem equitibus pręcipuis. Nam generatim hic numerus est aptus omnibus choris, & comitatui. Videmus enim in Cœlo multos illarum cœtus hoc numero contentos, vt Pleiadas, Hyadas, & alia multa, de quibus dicetur suo loco. Hinc Dantes in decimo Purgatorij, vbi describit gentes, quæ fuerant insculptæ in primo illo globo ait in septem choros fuisse diuisas.

Dinanzi parea gente, & tutta quanta

Partita in sette Chori à due mie sensi.

& Beatrici suæ huius numeri comitatum tribuit cantu 32.

In cerchio le facean di se claustro

Le sette Ninfe con quei lumi in mano.

& cantu 29 eiusdem Purgatorij in illo curru, quem in ripæ fluminis conspexit, ait fuisse septem mulieres, & septem deinde viros, de quibus ait,

Et questi sette col primaio stuolo

Di sopra'l capo non faceuan brolo. nec solum simplex, sed multo magis multiplicatus, nã septies septẽ efficiunt 49. & vno addito quinquaginta numerum apud Hom. celeberrimum. Plutarchus 49 pręclarorum virorum, & illustrium vitas scripsit, 50 fuere Argonautæ, de quibus Statius in 5.

Quinquaginta illi trabibus de more reuinctis

Eminus abrupto quatiunt noua litora saltu.

Quin-

Quinquaginta ab Etheocle delecti, qui Tydeum adorirentur, de quibus Statius —— *densi sic agmine facto*

Quinquaginta altis funduntur in ordine portis.

& in primo Aen. Verg. *Quinquaginta intus famulæ &c.*

Omnibus demum rebus bellicis, & expeditionibus est accommodatus, hinc Xenophon idem Philosophus, historiæq; scriptor nitidissimus profectionē Cyri septem libris complexus est, Græcorum etiam bella totidem. & Liuius (vt diximus) Romanorum res gestas bis septem decadibus. & ea de causa C. Octauius Lampadio Grammaticus insignis Bellum Punicum primum Næuij, vnico volumine, & continenti scriptura expositum, teste Suetonio in Gramm. in septem libros diuisit, vt numerus cum re conueniret. Verum, quia bellorum finis est victoria, huic quoque se comitem, atque ministrum præbet iste numerus, imò à Philosophis significatur illa per hunc numerum, de quo Philon ita inquit, Ὁ ἑπτὰ οὔτε γεννᾶν πέφυκε, οὔτε γεννᾶσθαι δι' ἣν αἰτίαν οἱ μὲν ἄλλοι φιλόσοφοι τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἐξομοιοῦσιν τῇ ἀμήτορι νίκῃ. i. septem neque gignere natura potest neque gigni, quam ob causam alij Philosophi numerum similē esse voluerunt matre carenti victoriæ. In hoc veterum testimonia prætermittam, cum domesticis abundemus, & nostratibus exemplis. nam vel vna illa diuinitus humano, & Christiano generi concessa victoria ad Naupactum declarauit, quę septimo die mensis octobris anno septuagesimo supra millesimū, & quingētesimum est reportata. in cuius rei monumētum sanctissimus hic Senatus decreuit, vt quotānis solenni pompa dies ille coleretur, & mea Vtinensis Ciuitas in perpetuum suæ in hanc R. P. fidei testimonium eidem D. Iustinæ templum erexit, & summa religione diem illum colit, & memoriam, nomenq; Vico illi dedit D. Iustinæ. in quo illud nisi diuinitus videtur potuisse cōuenire, vt Iustinę, quæ ipso die colitur Virginis nomen septem literis constaret, quam pium est credere præsentientem, vel potius,

(quę est

(quæ eſt diuinarum animarum notitia) ſciẽtem hunc tantum ſibi cultum prꝗſtandum, ſuis apud Deum tunc precibus maximè in impetrãda victoria valuiſſe, cum Virgo pro Virgine, Iuſtina pro Iuſtitiæ Regina Ciuitate, & ſeptem numeri myſterium, vt ipſa, in nomine referente deprecaretur. Hinc Bodinus vir vndequaque eruditiſſimus in quarto libro ſuæ R. P. obſeruauit mẽſe ſeptimo, nempe Septembri fieri ſolitas omnes ingentes Rerumpub. & Imperiorum cõmutationes, quas fieri neceſſe eſt per victoriam partis alterius. Auguſti victoria ſecũdo Septembris cõtra M. Antonium eſt habita, tertia eiuſdem menſis die Perſem Regem Paulus Aemilius deuicit, & multas prꝗterea in ſingulis totius menſis diebus ex Hiſtorijs recentiorum victorias enumerat, quas omitto reijciens huius rei cupidos ad eius libros, ne videar velle, quæ ſunt ab alijs inuenta mihi impudenter arrogare, hoc vno contentus, quòd ſi de hoc numero aliquid nos diximus à vulgari ſenſu abhorrens, tanti quoque viri, & aliorum auctoritate fulciatur, quos non reprehendere non poterit, qui me accuſabit. Victorias verò ſemper conſequitur imperium, & regna, idcirco illis quoque accommodatus numerus; hinc in verbo Βασίλεια, quod Græcè regnum eſt, ſeptem ſunt literæ, Septem Romæ Reges regnarunt, & Auguſtus, cuius facta eſt in regnando cꝗteris fꝗlicitas optabilis per octies ſeptem annos regnauit nempe 56. multique deinceps Imperatores hunc numerum in regnando ſortiti ſunt, vt Caracalla ſeptem annos, ſeptimo enim anno Imperij mortuus, & alij ſeptem menſes, alij alio pacto, vt percurrenti hiſtorias patebit. Aegyſtus apud Homerum,

Ἑπτάετες δ᾽ ἤνασσε πολυχρύσοιο Μυκήνης. i.
Septem annos dites preſsit ditione Mycenas.

& in Catalogo apud eundem,

Τῶν δὲ Φυλοκτήτης ἦρχε τόξων εὖ εἰδὼς
Ἑπτὰ νεῶν, ἐρέται ἐν δ᾽ ἑκάστῃ πεντήκοντα. i.

Hisce Phyloctetes bene doctus figere neruo
Nauibus in septem Dux, quinquagintaq; nauis
Remigium sortita omnis. Et Architas Tarentinus ἑπτάκις. (vt ait Laertius) τῶν πολιτῶν ἐστρατήγησεν, septies suorum fuit ciuium Imperator, vt Marius apud Romanos septies Consul. Et vt aliquem ex recentiorib. addamus, Aloysius Mocenicus Princeps sapientissimus, idemq; præclariss. septem annis fęlicissimè hanc Venetiarum rexit Remp. & septuagenarius decessit, quam rem elegantissimè attigit Laurentius Massa huius R.P. à secretis, vir summa eruditione, & in re literaria iudicio, in ea, quam habuit in eius funere oratione, quam licet ipse, cum abessem ab hac Ciuitate, præsens non audiuerim, quæ tamen est hominis humanitas, & mea cum illo coniunctio, legendam nuper mihi tradidit, cum, apud cõmunem quendam amicum, in cymba veherer cum illo pransurus, & cum duobus huius ciuitatis luminibus Iosepho Zarlino Mathematico præstantissimo, & Bernardino Parthenio Poeta celeberrimo, necnon Fabritio Cechono Iurisconsulto, atque Philosopho. quare etiam apud Persas septem præclari viri, qui coniuratione facta Persidem à Magorum Imperio occupato per fraudem liberauerant, de imperio decertarunt, sese fortunæ arbitrio committentes, cum inter eos conuenisset, vt cuius equus prior hinnisset, is regno potiretur. qua in controuersia regnũ Darius accepit Oebaris equisonis fraude, de qua re Herodotus lib. 3. Iustinus lib. 1. & Valerius Max. lib. 7. c. 3. Hinc Otho tertius, cum liberos nõ haberet cum Gregorio Pontifice sanctionem tulit, quæ adhuc durat, vt Imperatorum nullus hæreditariã sibi dignitatem vendicaret, sed septem essent Electores, quorum tres essent sacri ordinis Principes, tres profani, & tanquam coronis numeri Rex esset Boemię. Et quoniam pugnantia ministeria pręstat hic numerus victorię expugnationũ, & Imperij contrarijs inseruit, quæ sunt fuga, seruitus captiua deditio. Fugæ, vt apud Cæsarẽ in primo belli Ciuilis.

Amici

Amici Cæſaris die ſeptimo de ſua ſalute cogitare coguntur. & apud Syllium Italicum lib. 13. pater Scipionis ait,

Nobis indomitus conuertit terq́, quaterq́,

Germanus terga Hannibalis —— Seruituti, & captiuis. Roma ſeptima Luna capta fuiſſe traditur à Seruio in 2. Verg. ſuper illud —— *tacitæ per amica ſilentia Lunæ*. Eadem ſeptem menſibus ſeruitutem ſeruiuit, & capta ſub barbarorum Imperio fuit. Plutarchus in Camillo, *οὕτως μὲν ἡ Ῥώμη, παραλόγως ἥλω, καὶ παραλογώτερον ἐσώθη μῆνας ἑπτὰ τοὺς πάντας ὑπὸ τοῖς βαρβάροις γενομένη*. i. Sic Roma pręter opinionem capta eſt, ſed multo magis præter expectationem menſes ſeptem integros manſit in barbarorum poteſtate, & Troia capta eſt decem & ſeptem diebus ante ſolſtitium, vt annotat Glareanus in ſua Chronologia. apud Homerum in Ξ Odyſſ. Vlyſſes dicit ſe apud Aegyptios captiuum fuiſſe ſeptē annos.

Ἔνθα μὲν ἑπτάετες μένος αὐτόθι &c. Deditionibus. Hinc ſeptem res nominabant in deditionibus faciendis (vt ex multis Liuij locis colligitur, & potiſſimum in primo, ex deditione Collatinorum, vbi formulam deditionis recitat) populum, vrbem, agros, aquam, terminos, delubra, vtenſilia. mox genere addito dicebant humana, diuinaq; omnia. & mox ad declarandum, quòd viciſſet Latinos Tarquinius, ſeptem nominat oppida capta, aitque, Nomen omne Latinum domuit, Corniculum, Ficulnea vetus, Cameria, Cruſtumerium, Ameriola, Medullia, Armentum, hæc de priſcis Latinis, aut qui ad Latinos defecerant, capta opida. Quare Romulo cum ſe dediſſent Veij, in deditionis teſtimonium ſeptimam agri partem aſſignarunt, quam vocabant ſeptemagium, & 50 obſides dederunt. Plutarchus in Romulo, *Ἀλλὰ δεηθέντες ὁμολογίαν ἐποιήσαντο, καὶ φιλίαν εἰς ἔτη ἑκατόν. χώραν τε πολλὴν προέμενοι τῆς ἑαυτῶν ἣν σεπτεμάγιον καλοῦσιν ὅπερ ἐστὶν ἑπταμόριον, καὶ τῶν παρὰ τῷ ποταμῷ ἐκστάντες ἁλοπηγίων, καὶ πεντήκοντα τῶν ἀρίστων ὁμήρους ἐγχειρήσαντες*. i. Sed ſupplices cū Romanis fędus, pacemq;

inierunt per centum annos, & bonam partem ſui agri tradiderunt, quam ſeptemagium.i.ſeptimam partem vocant, & maritimis locis cedētes quinquaginta obſides dedere. Dionyſius lib. 2. dicit locum illum vocatum ἑπτὰ πάγους, & Porſenę reſtitutum in pactionibus lib. 5. quaſi. ſ. victi eſſent, & dediti. quem cū rurſum poſtea à Porſena donatū recepiſſent tanquam ſeruitute depulſa ſupplicationes decreuerunt, & vota, quæ dijs pro receptione fecerant, perſoluerunt. Hinc apud Liu. lib. 4. Quinctius increpat Romanos, qui Veientem hoſtem ſepties victum pertimeſcant, deinde cohortans ait ſeptimā infęlicem defectionē, arma caperent. quo tamē in loco nonnulli ignari huius myſterij pro ſepties legunt ſexies, nonnulli toties, ſed Glareanus vir doctiſſimus illam probat lectionem, quandoquidem in Quincto in eandem ſententiam Appius dicit Veientem hoſtem ſepties rebellaſſe, & ego in emendando Liuio retinebo, quam prouinciam emendandi ex veterum codicum fide Liuij nuper ſuſcepi, & ſpero non infructuoſam noſtram futuram operam etiam poſt tot clariſſimos viros, qui verſarunt hoc ſaxum Glareanum, Vallam, Rhenanum, Gelenium, Sigonium, & alios, niſi me fortuna more ſuo ex inſidijs adorta alio traducere animum, & operam coegerit, quod vereor futurum. Temperantia, & continentia poſtremo inter virtutes numeratur, cuius maxima pars eſt parcimonia, atque frugalitas. Huius quoq; ductor, & quaſi anteſignanus eſt hic numerus. Regulus apud Romanos agellum habuit ſeptem iugerum in Pupinia, Valerius Max. lib. 4. Idem de Scauro prædicatur, de quo idem Valerius: Nullum autem vel admodum parui ponderis argentū, paucos ſeruos, ſeptem iugera aridę terrę. idem de Cincinnato, qui ſeptem iugera agri poſſedit, eodem auctore Valerio. Idemq; Valerius laudat M. Curionem frugalitatis, & temperantiæ, quòd ex prędа regia, qua exercitum, vrbemq; ditauerat, decretis à Senatu ſeptenis iugeribus agri populo, ſibi quinquaginta adiudicauit tātum, i. ſepties ſeptem

popularis assignationis modum non excedens. Idem Scipionem eodem capite laudat ex hoc numero parcimoniæ. Scipio Aemilianus post duos inclytos Consulatus, totidemque suæ pręcipuę glorię triumphos septem seruis sequentibus officio legationis functus est. Hinc Martialis lib. 1. celebrat septenariam synthesim Sagunti, vbi res quasdam viles persequitur, quibus tamen beatum se putabat Sabellus.

CAPVT SEXTVM.

Vitalem esse septenarium demonstratur epulis, conuiuijsq; accommodatum, necnon hospitalitati, deinde etiam nuptijs probatur esse aßignatum, & fœcunditati; postremo funeribus, & morti.

NTER ea, quæ corpori tribuuntur princeps est vita, qua sustentatur, & ideo huic potissimum accommodatur septenarius. Vitalis igitur appellatur hic numerus à Philosophis, atque Medicis Græcè ζωογόνος, ꝙ in hoc infantes victuri nascuntur, quæ, quoniam disputatio pertinet ad naturæ arcana, ideo in suum reijcimus locum, alia hic ratione vitalem esse demonstrantes. Iarchas igitur Philosophus, & sapientum Indorum princeps (vt Damis scribit) tam scitè, tamq; doctè in numeri naturam, & vitā respiciens annulos septem cōflauit, qui stellarum septem nominibus insigniti vim mirificam haberent ad vitam, vt auus illius illorum vsus beneficio ad centesimum, & trigesimum annum quasi integer, & nullo tentatus morbo perueniret, hisq; donatus ab Hiarcha Apollonius illorum munere iuuenilem decorem, & alacritatem sit adeptus, quamuis annum iam centesimum attigisset: Quia verò vita sustentatur cibo, quo destitutum corpus interit, epulis quoque hic numerus, & conuiuijs est præfectus, tanquam lex, atque norma; & ideo apud veteres hoc semper conuiuarum numero epulabantur, vnde vulgatum

vulgatum illud, septem conuiuium, Plutarchus librum scripsit hoc titulo, ἑπτὰ σοφῶν συμπόσιον. Homerus in β Iliadis septem adhibet conuiuas, ait enim eos enumerans,

Νέστορα μὲν πρώτιστα, καὶ Ἰδομενῆα ἄνακτα
Αὐτὰρ ἔπειτ' Αἴαντε δύο, καὶ Τυδέος υἱὸν,
Ἕκτον δ' αὖ Ὀδυσῆα Διὶ μῆτιν ἀτάλαντον,
Αὐτόματος δέ οἱ ἦλθε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος. i.
Nestora cum primis, præstantemq; Idomeneum,
Dehinc geminos Aiaces, Tydidemq;, Iouiq;
Consilio propior qui accedit, sextus, Vlyssem.
Ast vltro accessit bello præstans Menelaus.

In quo vltimo versu ponens verbum αὐτόματος, videtur significare fuisse necessarium ratione cõuiuij, vt, cum sex essent, septimus etiam non vocatus accederet. de quo quidem versu vltimo multæ sunt habitæ inter doctos disputationes, atque sermones, de quibus legendus Athenæus lib. 4. Hinc Martialis lib. 10. in eo Epigrammate, vbi conuiuium parat, eleganter allusit ad hunc in conuiuijs numeri septenarij vsum.

Septem sigma capit, sex sumus, adde Lupum.

vbi videtur confirmare, quod de Homero diximus. per sigma autem intelligitur συμπόσιον, quod Latinè est conuiuiũ, cum sigma sit eius verbi primæ literæ; idem demonstrat in primo, vbi auaritiam Caleni exagitat, qui conuiuium sordidissimum pararet in toto anno semel.

Et septem veteres tui sodales
Constemus tibi plumbea selibra.

Macrobius quoque in Saturnalibus septem tantum adhibet primo conuiuas, deinde duos alios superuenientes inducit, vt licere demonstret propter affinitatem septenarij, & nouenarij ad hunc vsque numerum peruenire, quare Varro, vt idem Macrobius, & A. Gellius lib. 13. referunt, dixit in libro inscripto, nescis quid vesper serus vehat. vbi disserit de apto numero conuiuantiũ, debere numerum cõuiuarum incipere à gratiarum

tiarum

tiarum numero, & progredi ad musarum, i. proficisci à tribus, & consistere in nouem. Hinc meritò reprehensus Aelius Verus, qui (vt refert Capitolinus) duodecim conuiuas adhibuerit, de quo ait, Et notissimum eius fertur tale conuiuium, in quo primum duodecim accubuisse dicitur, cum sit notissimũ dictum de numero conuiuarum, septem conuiuium, nouem verò conuicium, in quem etiam sensum Græcum extare carmen autumat Egnatius; & apud Xenophontem in Symposio Socrates non plures videtur desiderare, cum dicat, ἀλλ᾽ ἀρκέσει μοι οἶκος ἑπτάκλινος, i. sufficiet mihi domus septem accumbentium. Quare Romani huius numerorum (vt dixi) scientiæ obseruatores septem viros Epulis pręfecerũt, quos etiam Septemuiros Epulonum appellarunt, quorum meminit Lucanus lib. 1.

Septemuirq́, Epulis festis, Titiiq́, sodales.

vnde adhuc Romæ extat teste L. Fauno de Ant. sepulchrum cum pulcherrima Pyramide C. Cestij Septemuiri Epulonum his notis C. CESTIVS L. F. POB. EPVLO PR. TR. PL. VII Epulonum. & Iulius Capitolinus in Antonino Philo ait, More Romano lectisternia per septem dies, vbi ego adiungendum puto illud more Romano non ad lectisternia, qui mos est aliunde inuectus, sed ad numerũ dierum, quẽ religiosum habebatur à Romanis, præterire; Quare apud Spartianũ in Bonoso extat Aureliani Augusti præscriptum, siue epist. ad Galienũ his verbis de hac re, Superioribus literis scripseram, vt optimates Gottichos apud Perinthũ collocares decretis salarijs, non vt singuli, sed vt septem simul conuiuium haberent. Hunc etiam in ipso conuiuio libenter adhibebant, vt s. vel septem cyathis frequentius biberent, vel cyatho ex septem vncijs, qui vocabatur septunx, licet alij aliter interpretentur hæc nomina; Martialis,

Næuia sex cyathis, septem Iustina bibatur.

vbi notandus mos, quòd pro numero literarum cyathos bibebant,

bebant, ſeptem enim literæ in Iuſtinæ nomine ſunt, lib. 8.

—Si dubia eſt ſeptunce trahar. lib. 3.

Septunce multo dehinc perditus ſtertit.

Hora quoque ſeptima diei. ſ. ciuilis dare incipiebant operam conuiuijs, & prandebant, vt Græcum illud teſtatur diſtichum in Anthologia,

Ἓξ ὧραι μόχθοις ἱκανώταται, αἱ δὲ μετ᾽ αὐτὰς
Γράμμασι δεικνύμεναι ζῆθι λέγουσι βροτοῖς. i.

Sufficiunt horæ bis ternæ rebus agendis,
Quaſq; alias ſignat litera, viue refert.

vbi interpres Græcus rem omnem explicat planiſſimè, δεῖ μέχρι τῆς ἕκτης ὥρας ἐργάζεσθαι μετὰ δὲ ταύτην ἐπ᾽ ἄριστον ἔρχεσθαι. i. oportet ſex horas agere, poſt has cęnatum ſe conferre: Huc pertinet illud Iuuenalis Sat. 1. *-quis fercula ſeptem Secreto cœnauit auus*— Hinc hoſpitalitatis quoque miniſter eſt, vt apud Homerum in ω Odyſſeæ, Vlyſſes alienam fingens perſonam dicit ſe Vlyſſi hoſpiti ſeptem res dono dediſſe, & inter ea primum ſeptem talenta.

Χρυσοῦ μὲν οἱ δῶκ᾽ εὐεργέος ἑπτὰ τάλαντα.

Donaui ſeptena auri fabrefacta talenta.

reliqua ſex munera, quæ commemorat, fuere κρατὴρ, χλαῖναι, τάπητες, φάρεα, χιτῶνες, γυναῖκες, i. crater, chlęnæ, tapetes, pallia, tunicę, mulieres. Eadem ratione, quia vitæ proſpicere dicitur, & corporum ſaluti conſulere, Nuptijs quoque adhibebatur, vt ſuo omine, atq; myſterio firmaret connubia, vitam ſponſis, & poſteritati illorum largiturus. Hinc Claudianus in præfatione de nuptijs Honorij, & Mariæ, demonſtrat ſeptimo die fuiſſe celebratas,

Septima lux aderat, Cælo, totieſq; renatus
Viderat exactos Heſperus igne choros.

& apud Verg. Iuno Aeolo pollicetur ex bis ſeptem vnam connubio ſtabili coniuncturam, & Pontanus de Am. coniugali in Epith. filiæ Eugenię huc reſpexit,

En te

En te septenæ felix Hymenæe puellæ
Inuitant cupido munera ad ista sinu.

quam rem etiam cõfirmat, quod supra commemorauimus ex Martiano de Philologia, quæ subducto ex se, & Mercurio septenario libenter illi nupsit. neque solum fortasse hac de causa nuptijs adhibitus, & aptus iudicatus; sed propter alias quoq; causas, tum quòd virgo diceretur, & Pallas, cuiusmodi omnes sibi optant vxores, tum quod numerus sit fœcunditatis, quãuis enim nihil ex se gignere dicatur à Mathematicis, & ob id Virgo, & Pallas appelletur: quia tamen ex masculo, & fœmina pari. s. & impari numero (vt antea dictum est) cõponitur, non alienus ab ea existimatur. Hercules septem diebus, septies septem, i. quinquaginta filias Thestiæ mulieres fecit, vnde cingulum, & zona sponsæ, quam soluebat maritus, erat nodo herculano nexa, Idem habuit septuaginta filios superstites: Danaus quinquaginta filias, frater eius totidem filios. Niobe gloriabatur, quòd septem filios, totidemq; filias peperisset. Priamus quoque quinquaginta habuisse filios traditur, & filias, quorum nomina recẽset Hyginus in fabulis, sed quia in eo capite, multæ sunt lacunæ, plurimaq; corrupta, videte illius scholiastem, vel Pausaniam in pictura Polygnoti, vel etiam Boccaccium. Et quoniam aduersaria maximè est vitę mors, vt hanc pugnantium mysteriorum prętogatiuam obtineret, huic quoque adhibitus, ad dissoluenda corpora, quæ per vitę ministerium connectit, & tuetur. Bodinus in 4. lib. Rerumpub. annotauit mense septimo. i. Septembri multos esse mortuos pręsertim Imperatores Augustum, Tiberium, Vespasianum, Titum, Domitianum, Aurelianũ, Theodosium, Valentinianum, Gratianum, Basilium, Constantinum V. Leonem IIII. & alios quamplurimos recentiores Imperatores, & mox etiam multarum historiarum testimonio in septenario mortem contingere hominibus probat, vt Theophrasto in XII annorum septenario, nempe 83. Isocrati, & D. Hieronymo in XIII, qui vi-

xere XCI. Plinio in octauo, nempe anno LVI. & alia multa in hanc ſententiam, dicitq́; LXIII. annum eſſe ſenibus lętiferum propter coniunctionem ſeptenarij cum nouenario, & ideo Auguſtum gauiſum ad amicos Gallum præcipuè ſcripſiſſe, ſe hunc elapſum fuiſſe. & in hoc ætatis anno mortuos commemorat quamplurimos, vt Ariſtotelem, Ciceronem, Criſippum, Boccaccium, aliosq́, recentiores plures. Hinc ſummæ apud veteres erat religioni: nam primum corpora ſeptem diebus ſeruabant, antequam cremarentur, vt annotauit Alexander ab Alexandro, & alij. & in Inferijs hunc ſemper adhibebant, vt in Archemori funere, de quo Hyginus, facti ſunt ludi in Nemea Archemoro Lyci, & Euridices filio, quos fecerunt ſeptem Duces, qui Thebas ibant oppugnatum, in quibus ludis Pythaules ſeptem habuit palliatos, qui voce cantauerunt, de quibus etiam Statius,

Tunc ſeptem numero turmas, (centenus vbique
Surgit eques) verſis ducunt inſignibus ipſi
Graiugenæ reges, luſtrantq́ ex more ſiniſtro
Orbe rogum, & ſtantes inclinant puluere flammas.

& dies quoque ſeptimus ſeruabatur ad faciendas inferias. quare apud Sill. Italicum Scipio in honorem mortuorum celebraturus inferias ait,

Septima cum Solis renouabitur orbita Cœlo.

Itaque & Aeſchines (vt Cicero in tertia Tuſculana refert) in Demoſthenē inuehebatur, quòd is ſeptimo die poſt filij mortem hoſtias immolaſſet, quaſi nefario ſe piaculo obſtrinxiſſet, quòd illum diem inferijs, & luctui dedicatū quaſi ſpreuiſſet. Quare Sertorius ſapientiſſimus Imperator per ſeptē dies matrem luxit, de quo Plutarchus in eius vita, Πυθόμενος τὴν τελευτὴν τῆς μητρὸς ὀλίγου ἐδέησεν, ὑπὸ λύπης προέσθαι τὸν βίον. ἑπτὰ γὰρ ἡμέρας οὔτε σύνθημα δοὺς, οὔτε ὀφθείς τινι τῶν φίλων ἔκειτο.

ἔκειτο. ideſt, Audito obitu matris parum abfuit quin moreretur, ſeptem enim diebus neque teſſeram dedit, neq; cuiquam ex amicis conſpici paſſus eſt. & Pindarus in Nemeis,

Ε᾽πτὰ γὰρ δαίσαντο πυραὶ νεογυίους

Φῶτας. i. ſeptem uorarunt pyræ iuuenili robore præditos viros, & Ouid. de Am. lib. 2. eleg. 6. vbi deplorat Pſittacum, ad numeri vim alluſit,

Septima lux venit non exhibitura ſequentem.

& Cicero in 2. de Finibus, citat locum ex Himnide Menandri fabula, quam Latinam fecit Cęcilius, quo vulgo etiam vterentur, vt illud in ore habeant ex Himnide,

Mihi ſex menſes ſatis ſunt vitæ ſeptimum orco ſpondeo.

In quam ſententiam dixit etiam Lucilius, teſte Nonio,

Qui ſex menſes vitam ducunt Orco ſpondent ſeptimum.

qui duo loci ſignificant vulgo etiam hoc tritum, atque vulgatum fuiſſe. Martialis ex hoc numero Gallæ prædicit interitum, lib. 9. Epigr.

Funera poſt ſeptem nupſit ſibi Galla virorum
Picentine ſequi vult puto Galla viros.

Hinc credebatur etiam aptus apparitionibus mortuorum, nam poſt ſeptimum diem, & poſt ſeptimum menſem ab interitu libentius ſeſe hominibus dicebantur oſtendere, vt auctor eſt Lucianus, qui in Philopſeudo, vbi de Mago quodam loquitur, ait, περὶ μέσας νύκτας ἀνεκάλεσεν ἡμῖν πρῶτον μὲν τὸν Α᾽ναξικλέα, τὸν πατέρα τοῦ Γλαύκου πρὸ ἑπτὰ μηνῶν τεθνεῶτα. ideſt, circa mediam noctem euocauit nobis primum Anaxiclem patrem Glauci, qui ſeptem menſibus ante diem ſuum obierat, & mox apud eundē alter ait, vxorem ſibi apparuiſſe ſuam Demanetem ἑβδόμῃ μετὰ τὴν τελευτὴν ἡμέρᾳ. i. ſeptimo poſt obitum die.

CAPVT SEPTIMVM.

Inseruire animi affectib. septenarium demonstratur, primumq; lætitiæ, & omnibus, quæ illius causa fiunt, vt festi dies, ludi, ἀποθεώσεις, & sacra; contra etiam esse mœroris, iræ, indignationis, crudelitatis, item amoris, pietatis, innocentiæ, memoriæ, diligentiæ, perfectionis, & quietis.

RESTAT iam hoc vnum ad patranda promissa, vt demonstremus hunc quoque numerum animi inseruisse affectibus, & quas vocant perturbationes, & πάθη. Inter quæ quoniam optabilior est lętitia, qua vna vel omnes perturbari, & affici maximè velint, huius datorem hunc numerum, & ministrum, vel etiam indicem declaremus. Ouidius, *Ter quater Imperij læta, honore tui.* Hinc adhibebatur (vt omittam nuptias, de quibus diximus, & epulas) ad festa, ludos, & solemnia. Aegyptij per dies septem solemnitatem Apis celebrabant, teste Solyno cap. 44. vbi de Api multa. quibus etiam diebus cum Sacerdotibus inducias habuisse Crocodilos ferunt, octauo verò die ceremonijs peractis hora sexta ad solitam redijsse feritatem. & apud Romanos Saturnalia per septē dies fiebāt, auctore Macrobio in Saturn. & sępissimè septē dierum supplicationes decernebātur, Aelius Lampridius in Diadumeno, dies septē pro Antonini nomine supplicatio celebrata est. & apud Gręcos (vt testatur interpres Pindari ode 3. Olymp.) Olympicorum ludorum celeberrimum certamen agebatur 49 mense, i. septies multiplicato numero septenario. ait enim, γίνεται δὲ ὁ ἀγὼν ποτὲ μὲν διὰ τεσσαράκοντα ἐννέα μηνῶν, ποτὲ δὲ διὰ πεντήκοντα. in quo etiam cum eodem auctore in his ludis Lunæ obseruarent quodammodo apparitiones, quas nonnulli Mathematici vocant ætates, hæq; septenarijs, vt mox suo loco dicetur, peragantur, colligi potest septenarij mysterium in omnibus

secutos.

ſecutos. Apollo Pythios ludos, & certamina per ſeptem dies celebrauit, vt Pindari interpres in Pythijs narrat, ſeptemq́; illius conſtituit partes connumerata coronatione. ait. n. καὶ ἀποκτείνας τὸν ὄφιν τὸν Πυθῶνα ἀγωνίζεται τὸν Πυθικὸν ἀγῶνα κατὰ ἑβδόμην ἡμέραν. πεῖραν μὲν ὅτι ἀπεπειράθη τῆς κατὰ τὸ θηρίον μάχης, ἴαμβον δὲ διὰ τὴν λοιδορίαν τὴν γενομένην αὐτῷ πρὸ τῆς μάχης. λέγεται γὰρ ἰαμβίζειν τὸ λοιδορεῖν, δάκτυλον δὲ ἀπὸ Διονύσου ὅτι πρῶτος οὗτος δοκεῖ μετὰ τοῦ τρίποδος θεμιστεῦσαι, κρητικὸν δὲ ἀπὸ Διός. μητρῷον δὲ ὅτι γῆς ἐστὶ τὸ μαντεῖον. σύριγμα δὲ διὰ τὸν τοῦ ὄφεος συριγμόν. i. & interfecto ſerpente Pythone celebrat Pythicum certamẽ per ſeptem dies. Pirum quidem, quòd periculum fecerit de pugna aduerſus belluam, Iambum propter conuiuium ſibi factum antequam pugnam ſuſciperet, dicitur enim ἰαμβίζειν conuiuari, Dactylũ à Dionyſio, quia primus hic videtur poſt Tripodem vaticinatus, Creticum à Ioue, Metroum, quia terræ eſt vaticinium, Syrigma propter ſerpẽtis ſibilum, quibus ſi addatur στεφάνωσις, coronatio ſunt ſeptem. Septem prętere apud Græcos fuere genera ludorum, quorum quinque vnus ille complectitur verſiculus,

Ἅλμα, ποδωκείην, δίσκον, ἄκοντα, πάλην.

quæ ſic Latinè reddi verſu poſſunt,

Cum ſaltu curſus, lucta, trochus, iaculum.

& præter hęc Cœſtum, & Pancratium, quibus ſeptem vicerunt Argonautæ ſeptem, eo tempore, quo Pythios inſtituit ludos Apollo, ſi interpreti Pindari credimus dicenti, Οἱ δὲ τὸν γυμνικὸν ἀγῶνα νικήσαντες εἰσὶν οὗτοι, ὅτε Ἀπόλλων ἔθηκε Πύθια, ἐν τῷ τοῦ Πυθῶνος ἀγῶνι. Κάστωρ στάδιον, πὺξ Πολυδεύκης, δολιχὸν Κάλαϊς, ὁπλίτην Ζήτης, δίσκον Πηλεύς, πάλην Τελαμὼν, Παγκράτιον Ἡρακλῆς, οὓς τῷ φυτῷ τῆς Δάφνης ἐστεφάνωσαν. ideſt, Qui verò gymnicum certamen vicerunt hi ſunt, eo tempore, quo Apollo conſtituit Pythium in Pythonis certamine. Caſtor ſtadio, pugillatu Pollux, curſu Calais, armato Zetes, diſco

diſco Peleus, lucta Telamon, Pancratio Hercules, quos arbore lauri coronauit. In Curuli certamine apud Romanos idem numerus vſurpatus, ſeptem enim erant metæ in circo maximo, quas omnes, qui curſu contendebant, ſemel circundare tenebantur, quare dixit Propertius

Non prius infecto depoſcit præmia victor,
Septima quam metam triuerit arte rota.

licet nonnulli dicant duas tantum fuiſſe metas, quas ſepties tamen circundare cogerentur, ſed Caſſiodorus probat fuiſſe ſeptem, Iſidorus Hiſpalenſis lib. 18. dicit (vt obiter etiam quaſi tranſeũtes in noſtris ſcholijs in primũ de Orat. annotauimus) ſeptem fuiſſe ſpatia, ait enim, Septem ſpatia quadrigę currunt referentes hoc ad curſum ſeptem ſtellarum, quibus mundum regi dicunt, ſiue ad curſum ſeptem dierum potẽtium, quibus peractis vitæ terminus conſumatur, quorum finis eſt meta. i. iudiciũ, & ex Varronis libro, qui Hebdomades (vt hic noſter) inſcriptus fuerat, A. Gellius de ſeptenario, ſeptẽ curricula Circenſium ludorũ ponit. idem fuiſſe ſeruatũ apud Græcos colligitur ex Sophocle, qui in Electra vbi pędagogus obitũ fictũ Oreſtis exponit in Curulli certamine ita ait, --ἐκ δ' ὑποστροφῆς
Τελοῦντες ἕκτον ἕβδομόντ' ἤδη δρόμον. idest,
Cũ curſu ex flexu rotę ſextum ſeptimumq́. iam percurrerent. vbi videtur confirmare eorum ſententiam, qui ſepties circundari metam ſolitam dixerunt, quæ verior videtur eſſe, quamque multis probat Onuphrius Panuinius in ſuo libro de ludis Circenſibus, vbi multa de hoc auctorum teſtimonia affert. hunc verò ſolennem ſeptem curriculorum curſum miſſum vocatum dicit, quatuor verò fuere factiones aurigarum, Albari, Ruſſati, Praſſini, & Veneti à ſpeciebus colorum, & ſingulis miſſib. quatuor ſingularum factionum agitatores currebant, & qui primus curru, vel equo ſeptimam metam cõfeciſſet, illius miſſi victor erat, iuxta verò ſingulas metas columellę aliquot erãt, quibus per ſingulas circuitiones agitatorum à Cir-

censium

censium ministris quibusdam singula oua, & Delphini erigebantur, & omnia curricula septem ouis, & totidem Delphinis erectis annotabantur, vt idem testatur Panuinius ex Cassiodoro, & alijs. idemq; Romani circum ipsum penè totũ hoc numero constituerunt; nam primum eius longitudo triũ erat stadiorum, latitudo quatuor iugerũ, quatuor colores, & tres porticuum ordines, item quatuordecim gradus theatri, quatuordecim ostia, vnum ab extremitate hemicycli, tredecim ab altera extremitate, quæ etiã erãt ita collocata, vt duplicatum efficerent septenarium, cum in medio esset ingens ostiũ vtrinque sex, quæ cum illo magno vtrique senario communi duplicem implebant septenarium. septem præterea in hoc circo genera ludorum præbuerunt, hoc currule, de quo diximus gymnicum, pompam, venationes, ludum Troiæ, pugnas, Naumachiam, septem quoque fuere Circensium ludorum præfecti, quos enumerat Iulius Pollux lib. 3. c. 30. Brauiorum constitutores, certaminum institutores, præmiorum procuratores, censores, inspectores, præsides, & speculatores. In priuatis etiam ludis adhibebatur, vt in talis, quorum maior iactus erat septem, qui omne punctum ferebat, & lucrabatur, appellabaturq; hic iactus Venus, cuius oppositum erat *κύων*. i. canis, qui monadem referebat. vnde Propertius dixit,

Me quoque per talos Venerem quærente secundos,
Semper damnosi subsiluere canes.

Et Horatius, quem Venus arbitrum dicet bibendi? qui etiam iactus Cous dicebatur (vt nonnulli volunt) à dextris erat Senio, qui quatuor, à læua Chius, qui tria referebat, qui omnes numeri sunt partes septenarij, de quibus partibus meminit Persius Sat. 3. — *Quid dexter senio ferret*
Scire erat in voto, damnosa canicula quantum
Raderet —— quod licet in nostratibus, quos vulgò Dados vocant, etiam annotare; Nam hi quoque, vt veteres ferè tali ex septenario constant, nam si numerentur, numeri omnes ad-

hibiti

hibiti efficiunt tria ſeptenaria,& hoc mirum,q̄ ex aduerſo con ſtituti ſunt illi omnes numeri, in quos diuiditur ſeptenarius, nam primũ diuidi legitimè poteſt in ſex,& vnũ, quæ quidem primũ faciunt ſeptenarium,& ſibi è regione reſpondent, deinde in duo,& quinque,& hęc pari pacto oppoſita,tertio in quatuor, & tria, & hi quoq; ſimili modo iacent è regione ſibi aduerſa,vt vnicuiq; facile eſt obſeruare. Nam hi ſex habēt baſes quadratas, veteres verò tantũ quatuor, & ideo illi integrũ ſeptenariũ, & potiores illius partes poſuere tres,& quatuor, hi omnes particulas nominatim perſecuti ſunt. Et quoniã nulla maior apud homines lętitia pōt contingere,quàm inter Deos relatũ aliquẽ coli,diuinisq; honorib.cohoneſtari,ad hoc quoque munus adhibuerunt ſeptenarium, quod Gręco vocabulo dicebant ἀποθέωσιν,Latinè (ſi verbũ verbo velimus reddere) Deificationẽ.Romani.n.cũ aliquem in Deorum numerũ volebant referre, prout mos erat de ſuis facere Imperatorib. bene de Rep.meritis,ſepulto corpore ceream illius imaginẽ in Regiæ veſtibulo conſtituebant ſuper eburneo lectulo, à lęua ſtabant Senatores, à dextra matronæ, Medicis ad lectũ quotidie accedentibus, & deterius ſeſe habere ſemper pronũciantibus ſeptimo die migraſſe fingebant in cęleſtẽ Patriam. Aeneas anno ſeptimo poſt obitũ in Deorum numerum relatus,& Patris Indigetis nomen adeptus eſt. Hinc Sannazarius vir doctiſs.in 1.Ecl.vbi facit apotheoſin Phyllidis,ſeptẽ illi aras pollicetur,

Nos tibi, nos liquidis ſeptem pro fluctibus aras
Ponemus, ſeptemq; tibi de more quotannis
Monſtra maris magni vitulos mactabimus hirtos;
Et tibi ſeptenis pendebunt oſtrea ſertis.

Hoc intelligens Seuerus Imperator adhuc viuens ex hoc numero ſibi ſepulchrũ ſtruxit,quaſi futurũ habendorũ ſibi diuinorũ honorum præcurſorẽ, ac nunciũ, quod Septizoniũ appellauit à ſeptẽ zonis.i. lineis,& colũnis, quibus niteret, quod etiam appellatũ Septodium accepimus à ſeptẽ vijs, quæ huc tendebant,

tendebant, item ſeptiſolium, à ſeptem ſolarijs, ſiue contignationibus, quę in illo eſſent. In quo tamē variant Hiſtorici, nonnulli. n. negant ab hoc Imperatore extructum, ſed vetus renouatum, nonnulli verò nouum iuxta vetus exiguum, ab hoc fabricatū: eſt etiam mētio de alio Septizonio apud Suetonium, apud quem natum eſſe Titum Imperatorem dixit. Hinc (vt ad rem redeamus) non ſolum ad ludos, ſed etiam ad ſacra adhibitus, quare in ſacro illo Neptuni ſeptem ciuitates adhibebantur, de quo Strabo lib. 8. Fuit quidem Amphyctionum conuentus ex ſeptem conſtans ciuitatibus ad hoc faciendum ſacrificium commune habentib. officium, quę fuerunt Hermione, Epidaurus, Aegina, Athenæ, Praſium, Nauplia, Orchomenus, Minyus. Pro Nauplijs Argiui, pro Praſijs Lacedæmonij conferebant. Hinc Martialis luſit lib. 10. ad Kal. Mar.

Quinquageſima liba, ſeptimamq́;
Veſtris addimus hanc focis Acerram.

Hinc ſeptem animantiū genera mactare veteres Dijs conſueuerunt, ouem, ſuem, capram, bouem, gallinam, anſerem, & ſeptimum farinaceum bouem, quem immolabant pauperes, qui bouem viuum nō habebant, vnde natum Adagium, ſeptimus bos. Eſt contra etiam aduerſarij affectus, nempe mœroris, de quo ſupra diximus, cum de funeribus agebamus, quibus mœroris explicādi ergo eſt aſſignatus. Hinc apud Vergilium hoc numero defleuit Orpheus Euridicen, ait enim,

Septem illum totos perhibent ex ordine menſes
Fleuiſſe —— & hunc imitatus Pontanus de Adonide lib. 1. de ſtellis ait, —— *nouus dolor attigit amnes,*
Septem illi totis ripa latuere diebus,
Et ſeptem plenis ſpumanti margine ripis
Exiluere, cauo digreſſi fluminis alueo.

Eſt odio exprimendo accommodatus, hinc Iuuen. Satyra 6. de magno odio dixit,

—— *inq́; diem ſeptennis oderit horis.*

Hinc Cicero ſeptem libros, ſiue actiones habuit in Verrem, & in Antonium, quem impenſius oderat, duplicauit numerum, nempe bis ſeptem 14. Eſt indignationis, & iuſtæ iræ, apud Ouid. in primo Metamor. Iuppiter nefarijs hominum ſceleribus vehementer commotus,

Terrificam capitis concuſſit terq; quaterq;
Cæſariem, qua terram, mare, ſidera mouit.

Item in 4. de Perſeo cum Dracone pugnante,

Ter quater exegit repetita per ilia ferrum. & in 6. de Pallade
Ter quater Idmoniæ frontem percuſſit Aracnes. ad quod ſpectat illud quoq; Hom. quod ſupra retulimus de fortitudine, cũ enſis indignati Menelai Paridẽ ferientis, *eſt diſtractus terq; quaterq;*. Quare nos quoq; nuper in quodã Iambo, quẽ effudimus ſubito ad declarandã iuſtam animi noſtri indignationem, hunc numerum adhibuimus in quẽdam maledicum, qui noſtra carmina carpſerat, *paratus ter quater*. Sed non alienum fortaſſe fuerit hic totum adſcribere, vt amicis morem geram, quibus vt ſubito effuſus, non videtur omnino improbandus.

AD DETRACTOREM SVI CARMINIS.

VID anguis horrida vt ſpecu tumens
Liuore proripis caput?
Quid immerentem in me venena Colchicis
Collecta rupibus vomis?
Ignauaq; vt Canis remorſuras timens
Facere impetum prope in feras
Reples timendo cuncta latratu procul,
Quin prodis ignauiſſime?
Quin me petis præſentem, & audaces minas
Huc comminus vertis ferox?
Tuum ede nomen, ſcribe, fac extet meis
Inuſta verſibus nota,

Palam

Palam omnibus fac si potes, iam nunc meam
Poesis inscientiam,
Nec ficto Ynonis nomine, aut abutere
Figmento alius, ades, ades,
Quid nunc lates? cur hanc palæstram cautius
Telo venenato fugis?
Et Gracculorum mittis emissarium,
Qui strepat in angulis gregem.
Prodi ipse, prodi, haud amplius possim pati
Hoc improbum Os, nequam hoc caput.
Semper ne inultus? nec repungam tamq; ouis
Quocunque demorsus modo?
Erras inepte, erras. Paratus ter quater
Laniare dente asperrimo,
Qualis, molossa colla vestit ferrea
Cui tegmen armillæ, Canis
Securus ipse morsuum lætalium
Cædit, trahit, laniat Lupum,
Meis iambis felle tinctis te sequar,
Te mille differam modis;
Caue caue, iam te Lycambes exitus,
Te fata Bubali manent.

Et apud Græcos teste Hesychio ἑπταγράμματος, quod sonat septiliterũ, ponitur pro iracundo, & aspero, sic.n.ipse interpretatur ὀργίλον σκληρόν. Est crudelitatis, quæ est odiũ efferatũ. Hinc Nero illius siue filius, siue parens, siue exemplar, Histrionis habitu è turri Mœcenatis, vnde vniuersa ciuitas aspici cõmodè poterat, per septem dies, totidemq; noctes spectauit vrbis incendium, quod ipse efferato animo, & immani iusserat accendi, & ad hoc respiciens Iuuen.Sat.6. crudelitatem Pontiæ declarat, ex numero amplificans:

Tu ne duos vna sæuissima vipera cœna,
Tu ne duos? septem, si septem forte fuissent.

 Est con-

Eſt contra etiam amoris,qui odio reſpondet. hinc apud Ouidium Leander ſeptem dies expectaſſet, vltra non potuit:

Septima lux agitur, ſpatium mihi longius anno,
Sollicitum raucis vt mare feruet aquis.

& apud Theocritum in Pharmaceutria, Simętha ait,

Ἦ γάρ μοι καὶ τρὶς, καὶ τετράκις ἄλλοτ' ἐφοίτη. i.

Ter'q; quater'q; die ſe ad nos conferre ſolebat. i. valde amabat nos. Hinc Franciſcus Petrarcha conqueritur in ſeptima ode,

Che s'al contar non erro, hoggi ha ſett'anni,
Che ſſpirando vò di riua in riua
La notte, e'l giorno, al caldo, ed à la neue . & odecula 84.
La voglia, e la ragion combattuto hanno
Sette, e ſett'anni, e vincerà il migliore.

& in centeſima ad declarandam eius conſtantiã in amore ait,

Dice ſett'anni hà già riuolto il Cielo
Poiche prima arſi, nè giamai mi ſpenſi. Hinc Ioannes Iacobus Calandra Mantuanus, qui Italicè conſcripſit de amore libellum inſcriptum Auram, 70 quæſtiones de amore proponit, vt meminit etiam Marius Equicola lib. 1. de amore. Hinc Sabini vxor, quæ à Plutarcho proponitur veluti coniugalis amoris exemplar ſingulare ſeptem menſes cum eo delituit in ſpecu. Hinc ſeptem gradus eſſe amoris dicuntur à nõnullis, in quorũ quinto ſunt oſcula, teſte Horatio dicẽte, — *quæ Venus*
Quinta parte ſui nectaris imbuit.

& Leon Hebręus lib. 2. de Am. ſeptem facit cauſas, ſiue ſpecies amoris; quarum quinque nobis dicit eſſe cõmunes cum brutis, duas propriè noſtras tantum. primam dicit eſſe deſiderium, & voluptatem generandi, ſecundam poſteritatis propagationem, tertiam beneficium, quartam ſpeciei conuenientiam, quintam ſocietatem, & conſuetudinem, ſextam conuenientiam naturæ, atque temperamenti, ſeptimam virtutem. Hinc Iuriſconſulti amoris naturã ſecuti, affinitates, quę ſunt quoddam quaſi vinculũ amoris, hoc numero præfiniuerunt,

ſeptem enim tantum dicunt eſſe gradus affinitatis, & coniunctionis, ſiue cognationis, vt in Pandectis tit.x. de grad. affin. vbi præter cęteros ita Modeſtinus. Non facile autem, quòd ad noſtrum ius attinet, cum de naturali cognatione quęritur, ſeptimum gradum quis excedit, quatenus vltra eum fere gradum rerum natura cognatorum iura conſiſtere non patitur. Apud Hebræos ſeptem nominibus appellatur amor, ahab, vel oheb, dod, cheſeph, zebi, hageba, rehuth, rachem. & ex Plotino probatur efficere ſeptenarium, nam amor efficit vnum, & quatuor, nam primum duo in vnum coniunguntur, & ſic tria, & cum in vtroq; vno ſint duo, efficit quatuor, quæ omnia efficiunt ſeptem, duobus ipſis ſolidis permanentibus. quare etiam in ludis Romanorum (vt dictum eſt) ſeptenarius numerus Venus eſt vocatus, quæ mater eſt Amoris, & nos, dum hi libri imprimerētur in ſtudiorum exordijs amatorium poema interpretaturi, & ideo in pręfatione amatorium argumentum tractantes de ſilentio ſcilicet amantium, primum probauimus hoc eſſe pathos amantium ſeptem Gręcis, totidem Latinis, necnon totidem Hetruſcis laudatis teſtibus; deinde cauſas inueſtigantes ſeptem aſſignauimus, nempe affectus, quam cauſam in quinque ſubdiuiſimus timorem, pudorem, lętitiam, dolorem, & cupiditatem; memoriæ vitium; admirationem, ſeu ſtuporem; amati quandam prærogatiuam, naturęque ſuperioris vim; ſympathiam, vel antipathiam; vocis materiam, & inſtrumenta, poſtremo pulchritudinis diuinitatem. Eſt contra etiam caſtitatis. Hinc apud Chianos, vt auctor eſt Plutarchus in libello de mulierum virtutibus ob Chianenſium mulierum modeſtiam, & caſtitatem annorum 700 ſpatio, neque adulterij vllius, neque uirginitati oblati extra matrimonium uitij mentio ulla fuit. & quia amor potiſſimum pulchritudine conciliatur, pulchritudini quoque inſeruit, hinc apud Græcos ἑπτάπευτος κόμη, pulchra coma dicitur, quòd ſepties tonderi poſſit. & apud

Romanos

Romanos insederat hæc opinio, quòd qui leporem edisset, septem diebus esset pulcher, de qua re alio loco dicemus. Est pietatis, quare (vt supra dictum est) Sertorius septem diebus parentem luxit. est innocentiæ, hinc à Philosophis obseruatum Socratem innocentissimum septuagenariũ fuisse interfectum, vt numerus eius esset innocentiæ argumentum. Valet ad memoriam, & monumentum. Hinc septem orbis miracula, quæ tamquam notissima decreueram præterire, sed scriptorum varietas me cogit illa nominare: constans ergo de illis opinio, & numerus iste est. vt primum Nili Pyramides ponant, mox Phariam Turrim, dehinc muros Babylonis, tum templum Dianæ Ephesiæ, quinto sepulchrum Mausoli, sexto colossum Solis Rhodij, septimo simulacrum Iouis Olympici; de his frequentissima est apud omnes scriptores mentio, vt superuacaneum, & putidum sit recensere, cum ad manum sint omnibus officinæ Textoris, & libri huiusmodi, vnde harum explicationem petant. tantum dicam Bedam dissentire à cæteris in horum enumeratione, qui Tomo 1. in libello de septem mir. primum enumerat Capitolium Romanum, dehinc Pharum Alexandrinam, mox Rhodium Colossum, tum simulachrum Bellorophontis, quinto Theatrum Heraclidis, sexto Apollotanenses thermas, siue balneum, septimo templum Dianæ Ephesiæ, quæ qui velit ab eo petat. non enim tam longum, quàm etiam putidum, & superuacaneum esset plura afferre. hinc ab Imperatoribus (vt ante dictum est) extructa Septizonia, quare ex hoc Plautus eleganter suo more ludit in Curc. de Milite —— *statuam vult dare auream*

Solidam faciundam ex auro Philippæo, quæ siet

Septempedalis, factis monumentum suis.

Huc respiciens fortasse Cæsar ad perpetuam sui memoriam retinendam legauit viritim denarios 75. ἑβδομήκοντα πέντε δραχμὰς ἑκάστῳ. Hincq; fortasse apud veteres in more positum

re positum fuit, vt septima die nomina imponerentur, vt testatur Aristoteles lib. septimo de natura animalium, cap. 17. vt scilicet huius numeri diutissimè eorum memoria perduraret. licet Romani (vt auctor est Plutarchus in problematis) post septimam, octaua scilicet imponerent, alia tamen de causa, quam vide in Plutarcho. Hinc ad immortalitatem Homeri septem vrbes de illius origine contenderunt, quæ illo versiculo continentur, qui recitatur à Plinio lib. tertio, cap. 11.

Ἑπτὰ πόλεις διερίζουσιν περὶ ῥίζαν Ὁμήρου
Σμύρνα, Ῥόδος, Κολοφὼν, Σαλαμὶν, Χίος, Ἄργος, Ἀθῆναι.

Septem vrbes certant de vatis origine Homeri
Smyrna, Rhodus, Colophon, Salamis, Chios, Argos, Athenæ.

qua in re ludens Sannazarius 1. Epigrammatum ita scripsit,

Smyrna, Rhodos, Colophon, Chios, Salamis, Argos, Athenæ
Cedite, iam Cælum patria Mæonidæ est.

& in alio de Homero in Latinum verso,

Quid septem de Vate sacro contenditis vrbes?
Ecce potest ciuem dicere Roma suum.
At vos aut nostrum si fas auferte Maronem,
Aut alium vobis quærite Mæonidem.

Hinc apud Romanos septem Dij præesse putabantur Scribis, qui acta publica literarum monumentis consignabant, vt colligitur ex ea inscriptione, quæ inuenta est in Porticu Scribarum, de quo Lucius Faunus lib. secundo, cap. decimo. BEBRYX AVG. L. DRVSIANVS A. FABIVS XANTHVS CVR. IMAGINES ARGENTEAS DEORVM SEPTEM POST DEDICATIONEM SCHOLAE, ET MVTVLOS CVM TABELLA AENEA DE SVA PECVNIA DEDERVNT.

Est dili-

Eſt diligentiæ, & ſedulitatis, ſiue laboris. Ouidius primo Faſtorum,

Ter quater euolui ſignantes tempora Faſtos. i. diligentiſſimè, ſummoque labore. hinc apud Plautum in Menechmis volens ſummam diligentiam in quærendo fratre Menechmi oſtendere, nominat ſeptem regiones ab illo peragratas.

Meſſ. Nam qui modi futurum eſt illum quærere?
Hic annus ſextuſt, poſtquam rei huic operam damus
Iſtros, Hiſpanos, Maſsilienſes, Illyricos,
Mare ſuperum omne, Græciamq́ Exoticam,
Orasq́ Italicas omnes, quas aggreditur mare
Sumus circumuecti, ſi acum credo quæreres,
Acum inueniſſes. & quoniam diligentia, atque labore rebus perfectio, & abſolutio affertur, ei etiam inſeruit. Vergilius opus abſolutiſſimum Georgica ſeptem annis compleuit (vt hi teſtantur, qui de eius vita ſcripſere) Protogenes Ialyſum ſuum ſeptem annis perfecit, teſte Plutarcho in Demetrio, vbi ait, Ἑπτὰ γὰρ ἔτεσιν συντελέσαι λέγεται τὴν γραφὴν ὁ Πρωτογένης, Eiúque ob præſtantiam Rhodijs deprecantibus pepercit Demetrius, & duo illa Græcæ, Latinæq́ue eloquentiæ lumina Demoſthenes inquam, & Cicero, ſeptimo, & vigeſimo anno pulcherrimas habuerunt orationes, alter contra Androtionem, & Timocratem, alter pro Sex. Roſcio, quod annotauit A. Gellius lib. decimoquinto, cap. 28. Quare Phryges hoc intelligentes vltra ſeptenarium non amplius numerabant, teſte Herodoto (vt nos vltra denarium) & hinc nonnulli ſuſpicantur factum, vt Maro de Phrygibus loquens frequenter hunc numerum adhibeat veluti genti familiarem. Hinc decoctionis perfectio vſque ad ſeptimum gradum peruenit, vt ſaccharo, quod eſt perfectiſſimum, ſi vlterius verò fundatur, & decoquatur, lapideſcit omnino, vnde natum Adagium de re perfectiſſima, & de homine perſpicaciſſimo

(vt vult Bongus) ſeptimę decoctionis saccharum, ad quod reſpexit Dauid in Pſal. argentum repurgatum ſeptuplum. Eſt poſtremo etiam quietis maximè numerus, id nobis præcipuè demonſtrat Philon Hebræus lib. de Abraamo, vbi ait, At honeſtatis amatores quietam, immotam, pacatamque vitam præferunt, & hoc eſt, quòd à ſeipſo non diſſentiens Vates ſabbatum Hebræorum ſeptimum quemq; diem quietem nominat, non vt quidam putant, quia poſt ſex dierum ſpatium populus abſtinebat à conſuetis operibus, ſed quia ſeptenarius numerus tam in mundo, quàm in nobis confeſſione omnium habetur pacatiſſimus, & à ſeditione, bello, contentione alieniſſimus atteſtantur mihi, quæ nobis inſunt potentiæ; Harum enim ſex indeſinenter bella terra, marique concitant, quinque ſenſus, & ſermo, qui profertur, illi deſiderio ſenſibilium, quibus ſe non potiri ægre ferunt, hic per os infrene, multa ſilenda effutiens, at ſeptima potentia, nempe mens cæterarum dux, quando in poteſtate illas ſex retinet, & perdomitis eis in ſeceſſum ſe recipit, amans ſolitudinis, & contenta ſecum ipſa colloqui, nullius externi confabulatoris indiga, tum demum à curis, negotijsque mortalibus liberata vitam ſerenam, tranquillamq; complectitur. eſt deponendis laboribus accommodatus, quare apud Romanos ſeptima annorum Hebdomade à militaribus laboribus requietem, & vacationem habebant homines, & rude donabantur. Hinc apud Xenophontem in expeditione Cyrus ſem per ſeptem diebus in ciuitatibus quieſcebat, vt in primo Oloſeæ ἔμεινεν ἡμέρας ἑπτὰ, manſit ſeptem dies. item totidem Miriandri, & in ſexto Chryſopolis ſeptem dies commorati ſunt Gręci, καὶ ἐκεῖ ἔμειναν ἡμέρας ἑπτὰ τὰ λάφυρα πωλοῦντες, & ibi commorati ſunt dies ſeptem ſpolia vendentes &c. & apud Platonem in lib. de Rep. animæ ſeptem dies conquieſcunt in prato, & octauo diſcedunt, vt in primo libro annotauimus, allegoricè ad Eloquentię myſterium accommodantes locum.

& Plato iubet ſeptuagenarium ſenem à Reip. adminiſtratione feriari, & Zenodorus auctor eſt in ſuis collectaneis citans Aeſchylum, quandam eſſe gentem, Coloniam Carthaginienſium, quæ ſeptuagenarios Saturno, qui quies interpretatur, vnde Hebraicè ſabath quies dicitur, ſacrificabant, vt hoc numero quieſcendum eſſe ſignificarent, quos imitati Caſpij (vt ſcribit Strabo Geographiæ lib. 2.) parentes ſeptuagenarios ſiti, & inedia necabant, pulcherrimum id illis ducentes eſſe funus, & alij etiam de quibus vide Adagium, riſus Sardonius. Sed quoniam iam ipſe ſum dicendo defatigatus, & vos fortaſſe audiendi cępit ſatietas, ne ab hoc ſeptenarij myſterio abhorruiſſe videamur, fine hic dicendi facto, veſtra bona cum venia, quieſcemus.

FINIS LIBRI QVINTI.

FABII PAVLINI VTINENSIS PHILOSOPHI HEBDOMADVM

Liber Quintus, SIVE DE NATVRAE MYSTERIIS.

PROOEMIVM.

Paratur via ad explicationem versus de Naturæ mysterijs à studijs Poetæ, & methodus ex instituto septenaria proponitur.

EMENSI iam ingentia Cœlorum spatia, & suauissima illa diuini concentus harmonia oppleti adhuc aures, dum etiam ad explicandã Orpheiæ lyræ in trahendis, & syluis, & saxis facultatem, atque vim digressi sumus per arithmeticæ, numerorumq; mysteria transeuntes ad summæ Opificis naturæ quasi thronum peruenimus, quæ sempiterno solio residens ad summi Dei omnium auctoris pedes, æthereas despectat desuper arces, & per dulcisonos illos cœlestium corporum globos descendens harmonica ratione paulatim ad ima quoque delabitur, & mi-

rifico quodam artificio cęlestes ad terrena secum virtutes trahit, & hęc rursus eodem cursu repetens ad cœlestia deducit. Huius igitur quasi sinum, & latentia reconditis penetralibus mysteria aperuisse, ac commostrasse nobis Poetam declarandum est. Hoc enim optimè illum potuisse facere illius studiorum ratio declarat, qua à teneris exquisitè illam nouisse didicerat. Scribit enim Donatus summo eum studio operam dedisse naturæ arcanis cognoscendis, Medicinæ artibus, philosophiaq; omni, & mathematicis etiā disciplinis percipiēdis. Et vt eum, quo inchoata est ista explicatio, hic quoque ordinem retineamus. In primo cap. demonstrabo per lyram septichordem, siue septenarium intelligi à doctis corpus, & per Orpheum naturā. In secundo ex mixtis, discrepantibusq; inuicē principijs, & elementis omnia constare. In tertio naturā in omnib. effingendis delectari septenario, primūq; de Cęlo, mundo dicetur. In quarto de Homine agetur, quem totum vsquequaque hoc numero conflari demonstrabitur. In quinto de cæteris animantibus. In sexto de sensibilibus. In septimo de rebus sensu omnino carentibus.

CAPVT PRIMVM.

Ostenditur tribus modis sub Orphei persona intelligi naturam, primo propter lyram, & propter septenarium, deinde quòd Magus ille, et Natura Maga, postremo quòd musicus. versusq; affertur explicatio in ista notione.

PRAECLARE hoc in versu à Marone sub Orphei persona lyram septichordem tractantis naturę opificis persona effingitur, & significatur. nam per lyram omne corpus, & potissimum humanum intelligi docti putant. Diuus Basilius est auctor præcipuus, qui per citharam corpus interpretatur, alij quoque

Theologi eius ſubſcribunt opinioni, qui Pſalmo 57. Exurge pſalterium, & cithara, per pſalterium animam, per citharam corpus intelligi volunt, quibus ita in pluribus eſſe locis acceptum Euthymius obſeruauit. Beda Presbyter in lib. de Templo Salomonis Tomo 8. interpretatur per ſeptenarium hominem. ſic enim ait, Homo autem ſeptenario numero comprehenditur, quaternario videlicet propter corpus, quod ex quatuor elementis conſiſtit, ternario verò propter triplicem interioris hominis differentiã, quam Scriptura nobis ſancta oſtendit, cum diligere nos iubet Deum ex toto corde, ex tota anima, ex tota virtute. Præterea Cenſorinus tradit in libello de die Nat. ſeptenarium corpus ſignificare, & Martianus Capella lib. 2. non alieno à re noſtra figmento demonſtrauit hunc numerum eſſe miniſtrum naturæ, cum ſeptem finxit fratres in ea, quam nauim totius naturæ appellauit. quod etiam apertiſſimè Hippocrates teſtatus eſt in vltimo libelli de carnibus, vbi ſignificat naturam eſſe ſubiectam ſeptenario: nam poſtquam multis demonſtrauit vitam hominis hoc numero contineri, hæc addit, Neceſſitatem autem naturæ quaptopter in ſingula hæc diſpenſentur, ego alijs locis declarabo. & Theophraſtus in eadem re laudari teſtis, poteſt & optimus, qui lib. 6. de cauſis plãtarum rationem afferens, cur non plures, quàm ſeptem fecerit ſaporum ſpecies natura, ait, ὅτι ἀριθμὸς τῶν ἑπτὰ χαριώτατος, καὶ φυσικώτατος. i. numerus ſeptem opportuniſſimus, & amiciſſimus naturæ eſt, quod etiam fabularum nobis figmenta reconditis philoſophiæ inuolucris oſtendunt. Nam Pani, quem vniuerſum interpretantur, ipſamq; Naturam, tribuunt ſeptem cannarũ fiſtulam &c. ſuffragatur huic ſentẽtiæ Philon Hebręus, qui in libro Allegoriarum oſtendit, & prædicat gaudere ſeptenario naturã. & Rabbanus Maurus de inſtitutione Clericorum lib. 2. c. 20. affirmat creaturã ſeptenario figurari. & Lauretus in ſylua allegoriarũ, vbi agit de Numeris, ſic ait: Septenarius creaturam indicat propter vitam, & corpus, nam

in illa

in illa tria ſunt, vnde & toto corde,tota anima,tota mente di-
ligẽdus eſt Deus,in corpore verò ſunt quatuor elementa: ſe-
ptẽ dieb. durat immunditia,vt includatur immunditia animæ
per tria, corporis per quatuor, quã rem varijs comprobatam
ſacris auctorib. ille protulit,quos citat in marg. quod etiã vi-
detur poſſe ratione cõprobari, nã tantũ huic tribuit numero
natura,vt eum voluerit totius Geometriæ eſſe principiũ, & ſo
lidorũ omnium corporũ menſuram,nam primũ partes ſepte-
narij,quę ſunt 1,2,3,4,quatuor Geometricos terminos reprę
ſentant,vnũ.ſ.puncto reſpõdet,2 lineæ,3 ſuperficiei,4 ſolido,
& quodlibet corpus metimur tribus modis, in longũ, in latũ,
& in profundũ,quę tria cũ illis quatuor terminis pũcto,linea,
ſuperficie,ſolido, ſeptenariũ conficiunt. Deinde,quia erat ex
his,quę fieri nõ poſſunt, vt ſeptenarius metiretur corpora his
tm̃ tribus dimẽſionibus,& quatuor terminis,niſi primorũ nu
merorũ ideæ, i. 1,2,3,4.ex quibus cõflatur denarius,& cõtine
tur,ſeptenarij naturã retinerent,hac quoq; illũ ṗrogatiua au-
xit, nã iſti quatuor numeri tria habẽt interualla,quæ abſoluũt
ſeptenariũ,ab 1.ſ.ad 2,à 2 ad 3,& à 3 ad 4.quã rem etiã anno
tarunt ex Philone Hebręo,qui id notauit in lib.de Mũdi opifi
cio,Petrus Bõgus,& Alexãder Farrus in Septenario,auctoris,
vnde ſumpſerũt nomine pręterito. Cũ verò Orpheum cõſtet
fuiſſe Magum, vt multorũ fuit opinio, qui etiã ex eo factũ di-
cũt,vt feras,ſyluas,& ſenſu carentia traheret lyræ ſono,quare
Suidas(ni fallor)dixit τὸν Θρᾷκα Ὀρφέα μαγεῦσαι δεινόν, natu-
rã optimè repręſentat. Natura.n. à Platonicis Maga appella-
tur, & Plotinũ, atq; Syneſiũ eam vbiq; Magã appellare dicit
Ficinus,quia certa quædã pabulis vbique certis ineſcans non
aliter quàm centro terræ grauia trahit, Lunæ concauo leuia,
colore folia,humore radices, cæteraq; ſimiliter. & Stephanus
Theupolus lib.6.c.11.ex Plotini,Aegyptiorumq; ſentẽtia ait,
Natura maga eſt ob mirum nexum rerum natura conſtãtium,
certumq; ordinem earũ,ex quo antipathia,& ſympathia con-
ſurgit:

ſurgit: quo quidē ordine ſecundū Theupolum, ſiue attractu ſecundū Marſilium cū ſeipſo Mundum connecti teſtantur ſapientes Indorum, cū dicant Mundum eſſe animans paſſim maſculum, atq; fœmineum, mutuoq; membrorū ſuorum amore vbiq; coire, atque ita conſiſtere, vinculum verò membrorum ineſſe ſibi per inſitam mentē, quæ totam infuſa per artus agitat molem, & magno ſe corpore miſcet. Alia prætérea ratione dicitur maga Natura, q.ſ. ſapienter omnia efficiat, & moliatur, prophanum, indoctumq; vulgus ſua maximè cęlans arcana, reconditasq; cauſas operum intimis penetralibus, & ſcientiæ ſeptis intercluſas prodire in vulgus, & quaſi proſtitui non ſinat, quas qui tamen diu meditando per philoſophiæ campos ingreſſi attingunt, & ſummis obſcuritatū velis obductas inſpiciunt, & ſpectant, atq; intelligunt, ſapiētes ſunt, & Magi dicuntur, vt Perſica lingua ſonat vocabulū. Accedit ad hæc tertio, q alia quoque ratione ſub Orphei perſona deſignatur Natura maximè aptè, & conuenienter, q ſit Muſicus, cum ipſa ſit omnium μυσικωτάτη. i. perfectiſſimè Muſicā callens, & exercens. compertum. n. eſt doctis omnia ferè naturam muſicis conficere rationibus, quare eā veteres dicebant συνέχειν τὸ πᾶν continere vniuerſa, & hinc dixit Ariſt. Polit. lib. 8. Naturam Muſicā requirere. Hic erit igitur hodiernę interpretationis ſenſus. Orpheus. i. Natura, quæ & Maga, & Muſica eſt. Obloquitur diſcrimina. i. componit diſcrepantia rerū ſemina, & elementa, & inde omne, quod extat, efficit, voces vſurpās pro rebus per tropū, quo rem ſignificatā per ſignificantē intelligimus, voces. n. ſunt ſigna, & notæ rerū, numeris verò ſeptem, pro ipſo ſeptenario, quē ſemper adhibet in rebus effingēdis, & procreandis adminiſtrum: dixitq; numero multitudinis more Romano ad myſteriorum declarandam multitudinem, & virtutes numeri: hi. n. in loquendo cū pręclarum aliquem virū appellabant, numero vtebantur multitudinis, vt cum dicebant Fabios, Decios, Catones, &c. egregios tātum, & ſingulares intelligentes.

Qui mos

Qui mos ab Hebræis fluxit, quibus est hoc frequentissimum, vt honoris causa numero vtātur multitudinis in aliqua re præclara nominanda, vt docti annotarunt interpretes in primo Dauidis Psalmo asrei hais. idest beati vir. quare omnia fere apud illos Dei nomina sunt numeri multitudinis.

CAPVT SECVNDVM.

Omnia pugnantib. ex principijs in natura constare demonstratur, primum Poetarum testimonijs, mox Philosophorum.

QVOD verò Natura componat omnia ex varijs, pugnantibusq; principijs, quamuis nemo ferè sit qui nesciat, si philosophiæ parumper, aut Medicinæ fontes primis etiam modo labris delibarit, videtur tamen id probandū, sed paucis, sumpto à Poetis exordio, qui id sæpe demonstrant. Ouid. in 1. Metam. de Chaos loquens, (per quod intelligitur materia prima, quam Græci vocant ὕλην, Hebręi hiuili, vel etiam tohu, vt Moses in principio Geneseos tohu, vebohu, i. informe, & in quo, Vergilius ab huius appellatione non recedens magnum inane)

—congestaq; eodem
Non bene iunctarum discordia semina rerum.

& deinde, *—quia corpore in vno*
Frigida pugnabant calidis, humentia siccis,
Mollia cum duris, sine pondere habentia pondus.

& Lucretius omnia dixit ex principijs mixtis, hoc est contrarijs, atque pugnantibus constare, in 2.

Illud in his obsignatum quoque rebus habere
Nihil esse in promptu, quorum natura tenetur,
Quod genere ex vno consistat principiorum,
Nec quicquam, quod non permixto semine constet,
Et quam quodq; magis multas vis possidet in se,

Atque

Atque potestates, ita pluria principiorum
In se se genera, ac varias docet esse figuras.

Vergilius, quem primum auctoritatis, & honoris ergo debueram laudare testem, & auctorem. in Sileno Ecloga ait,

Namq́; canebat vti magnum per inane coacta
Semina, terrarumq́;, animaq́;, marisq́; fuissent,
Et liquidi simul ignis, vt his exordia primis
Omnia, & ipse tener mundi concreuerit orbis.

Hinc Empedocles appellauit naturam μίξιν admixtionem, quia pugnantibus ex rebus omnia conficiat. quod ex Aristotele etiam colligitur, vbi ait, Ἐμπεδοκλῆς φησιν, ὅτι φύσις οὐδὲν ἐστὶν ὄντων, ἀλλὰ μόνον μίξις, διάλλαξίς τε μιγέντων. i. Empedocles ait, quòd natura nihil est eorum, quæ sunt, nisi solum admixtio, & mixtorum immutatio, qui etiam fecit duas ἀρχικὰς δυνάμεις. i. principiorum potestates longe discrepantes φιλίαν, καὶ νεῖκος, ὧν ἡ μὲν ἐστὶν (inquit Plutarchus) ἑνωτικὴ, τὸ δὲ διαιρετικὸν. i. amicitiam, & dissidium, quorum altera conglunatiua, alterum verò diuisiuum, quod etiã sensit Anaxagoras, de quo Lucretius lib. 1.

Id quod Anaxagoras sibi sumit, vt omnibus omnes
Res putet immistas rebus latitare, sed illum
Apparere vnum, cuius sint plurima mixta.

qui etiam duo ponebat principia contraria, ὁμοιομερείαν, & ἀνομοιομερείαν, admixtio autem vera fit ex contrarijs, vt superioribus etiam disputationibus ostendi, quod significatum à Platone in Timæo allegoricè docti volunt per bellum inter Athenienses, & Atlanticos commissum, quod ipse narrat, sic enim ait Ficinus: Sensum præterea Platoni nihil vnquam temerè molienti allegoricum existimant adhibendum. bellum illud igitur inter Athenienses, atque Atlanticos imaginẽ præseferre putant oppositionum, quæ in vniuerso sunt omnium: bellum. n. i. oppositionem apud Heraclitum esse omnium patrem. vbi etiam multa persequitur oppositionum genera in

Mundo ex Amelij, Numerij, Porphyrij, & aliorum Platonicorum sententijs, quas breuitatis gratia prætermus, cum rem clarissimam pęne manibus tenere videamur: quinimò si velimus opiniones veterum Philosophorum de rerum principijs expendere, quas & Plato tum in Theętero, tum in Sophista persequitur, & Arist. 1. Phys. de generatione, 3. de Cœlo, & 1. Metaphys. & à Plutarcho recensentur in 1. περὶ τῶν ἀρεσκόντων τοῖς φιλοσόφοις, i. de placitis Philosophorum. inueniemus omnes posuisse pugnãtia principia, & vt omittamus Empedoclem, & Anaxagoram, de quibus iam dictũ, Archelaus Apollodori Atheniẽsis (teste Plutarcho) posuit ἀέρα ἄπειρον, καὶ τὴν περὶ αὐτὸν πυκνότητα, καὶ μάνωσιν. i. aerem infinitum, & quæ circa illum contingunt, raritas, & densitas, quæ etiam opinio fuit (teste Laertio) Anaximenis, qui fuit auditor Anaximãdri, eadẽ fuit Diogenis Apolloniatis ipsius Anaximenis discipuli. Heraclytus Ephesius, & Ippasus Metapontinus posuerunt ignem cum eisdẽ raro, atque denso administris, quam etiam sunt amplexati sententiam Stoici, vt auctor est Cicero in lib. de Natura Deorum: Thales eadem duo tribuit tanquam administros suo principio nempe Aquæ, Pythagorici maximè omnium ex pugnantibus sua cõstituerunt principia, nam decimam fecerunt principiorum pugnantium συζυγίαν coniunctionem, hinc bonorum, inde autem malorum, quæ sunt

πέρας. i. finitum	ἄπειρον. i. infinitum
περιττὸν. i. impar	ἄρτιον. i. par
ἓν. i. unum	πολλά. i. multa
δεξιὸν. i. dextrum	ἀριστερὸν. i. sinistrum
ἄῤῥεν. i. masculum	θῆλυ. i. fœminam
ἠρεμίαν. i. quietem	κίνησιν. i. motum
εὐθὺ. i. rectum	καμπύλον. i. curuum
φῶς. i. lumen	σκότος. i. tenebras
ἀγαθὸν. i. bonum	κακὸν. i. malum
τετράγωνον. i. quadratum	ἑτερομηκὲς. i. altera parte lõgius

Democritus,

Democritus, Leucippus, & Epicurus ponebant τὸ πλῆρες, & κενὸν, ideſt plenum, & vacuum, illudque dicebant eſſe ens, & corpuſcula ἀτόμους, hoc non ens, & inane. Zeno Mnaſeæ Citticus θεὸν, ὕλην, ideſt Deum, materiam, ὧν (inquit Plutarchus) ὁ μὲν ἐστι τοῦ ποιεῖν αἴτιος, ἡ δὲ τοῦ πάσχειν. i. quorum alter agendi cauſa, altera patiendi. Platonici θεὸν, ὕλην, ἰδέαν, ideſt, Deum, materiam, & ideam, quæ duo extrema pugnantia, Ariſtoteles ὕλην, εἶδος, στέρησιν, i. materiam, formam, & priuationem, quæ contraria; ipſe demum Ariſtoteles in primo Phyſicorum ita concludit, vt dicat omnes facere contraria principia his verbis, πάντες δὲ τἀναντία ἀρχὰς ποιοῦσιν οἵτε λέγοντες, ὅτι ἓν τὸ πᾶν, καὶ μὴ κινούμενον, καὶ γὰρ Παρμενίδης ψυχρὸν, καὶ θερμὸν ἀρχὰς ποιεῖ, ταῦτα δὲ προσαγορεύει πῦρ, καὶ γῆν, καὶ οἱ μανὸν, καὶ πυκνὸν, καὶ Δημόκριτος τὸ στερεὸν, καὶ κενὸν, ὧν τὸ μὲν ὡς ὄν, τὸ δ᾽ ὡς οὐκ ὂν εἶναί φησιν. ἔτι θέσει, σχήματι, τάξει, ταῦτα δὲ γένη ἐναντίων, θέσεως ἄνω, κάτω, πρόσθεν ὄπισθεν, σχήματος γεγωνιωμένον, ἀγώνιον εὐθὺ περιφερές, ὅτι μὲν οὖν τἀναντία πως πάντες ποιοῦσι τὰς ἀρχὰς δῆλον. ideſt omnes ex contrarijs principia ſtatuunt, & qui dicunt, quòd vnum totum, & immobile; Nam Parmenides frigidum, & calidum facit principia, hæc verò appellat ignem, & terram, & qui rarum, ac denſum, & Democritus ſolidum, & inane, quorum alterum tanquam ens, alterum veluti non ens eſſe dicit, prӕterea differre poſitione, figura, ordine; hęc verò genera ſunt contrariorum, poſitionis ſupra, infra, ante, retro; figuræ anguloſum, angulis carens, rectum, circumductum. Quod igitur contraria quodammodo omnes ſtatuunt principia, perſpicuum eſt.

CAPVT TERTIVM.

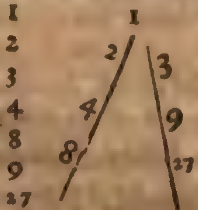
Mundum vniuersum septenario constare ostenditur, septem illius esse partes, vires, climata, motus &c. Stelliferum globum, & Zodiacum septenario potissimum insignitos, omnia sidera hunc numerum habere; septem Planetarum variæ potestates ex septenarij vi declarantur, tum generatim omnium, tum singulorum, & potissimum Lunæ, annum solarem, vertentem, siue magnum, & tempora omnia ex isto constituta; postremo etiam Elementa istum continere demonstratur.

HAEC igitur Natura, quam dudum sub Orphei persona significatam in hoc versu demonstraui, & ideo dictam obloqui nobis septem numeris discrimina vocum, quòd in omnibus effingendis rebus hunc maximè adhibeat; hoc maximè numero delectatur, & vtitur, quod vt luce meridiana planius, & dilucidius appareat, ab ipso Mundo omnium perfectissimo illius sempiternæ Opificis opere corporeo exordiemur. Hunc igitur mense Septembri ædificauit, vt Bodinus prçclarè lib. 4. de sua Rep. testatur, & (si Platoni credimus, quem maximè vt certissimum in his auctorem libenter sequor) totum construxit ex hoc numero. primum enim accepit quatuor elementa, tres deinde naturas, diuiduam, indiuiduam, & mixtam (sic enim vertit Cicero in libro de Vniuersitate, in quo Timæum Platonis Latino sermone elegantissimè explicauit, sed mutilus, quæ est nostri sæculi infçlicitas, ad nos peruenit.) quod dixit Plato μεριστὴν, ἀμέριστον, καὶ μικτὴν. Animam deinde Mundi eodem numero conflauit, vt in superioribus quoque est declaratum, nam tribus illis naturis acceptis vnam in speciem temperauit, & ex tribus vnam effecit, deinde in ea, quæ

decuit,

decuit.i.septem membra partitus est, nam (vt Ciceronis verbis vtar) vnam principio partem detraxit ex toto, secundam primę partis duplam, deinde tertiam, quæ esset secundæ sesquialtera, primę tripla; deinde quartam, quę secundę dupla esset; quintā mox, quæ esset tertię tripla; tum sextā octuplam primę; postremo septimam, quæ septem, & viginti partibus antecederet primę, quod à Platonicis quibusdam per lambda Græcę literę figuram, siue triangulum demonstratur, in vertice posita vnitate, hinc verò duplis, inde triplis descriptis numeris, à nonnullis verò vnico solum ordine constituuntur hi numeri, quod Proclo videtur magis ad Platonis mentem accedere;

ille enim non seorsim duplos, triplosque statuit numeros, sed permixtim rectè procedentes ordine. Huic pręterea animæ septem tradidit vires, & proprietates, quę sunt vnitas, intelligentia, voluntas, ratio, imaginatio, vis connectendi, vis generandi, quibus à Platonicis quinque comparantur rerum genera, & duo simul elementa essentia, idem, alterum, motus, status, infinitum, & terminus, de quibus Ficinus in Timęum, qui ex his etiam probat harmonicam participandi rationem in anima. Triplici deinde septenario voluit eam hunc mundum regere, ac tueri, primo septem occultis quibusdam facultatibus, & viribus Planetarum in firmamento per causas dominantium, secundo Planetarum septē formis in globis septem firmamento subiectis, tertio septem muneribus Planetarum generationem sub Luna regentibus. Marsilius Ficinus in suo Comm. in Plotini lib. 4. Enn. 2. c. 5. probat mundum non modo sensibilem, sed etiam intelligibilem ex septē numeris constare, quibus explicatis ait, His certè numeris consumatur superior Mundus, & in agente quiescit, eisdem absoluitur, & inferior, & agit in superiore, quietem. & Cornelius Gēma libro 1. artis Cyclognomicæ in septem partes vniuersum videtur

detur

detur partiri, siue septem ordines per quos Pythagoricum ipse τετρακτὺν, i. quaternionem distribuit. nẽpe Mundum intelligibilem, cœlestia, ætherea, sublunaria, animantia, hominis animam, & Remp. Hebræi septem faciunt Cœlos, semaim, semei, rachia, sechachim, zabol, Mahaion, harboth. Rabbanusq; Maurus auctore D. Thoma septem cõstituit ipse etiam Cœlos horum fortasse secutus opinionem empyreum, cristallinum, seu aqueum, sidereum, igneum, olympicum, ęthereum, & aereum, nonnulliq; recentiores bis septem fecerunt Mundi globos, quos naturæ gradus appellarunt, decem nempe Cœlos, & quatuor elementorum sphœras. In Mundi sphęra, vt Varro, teste Gellio, dicebat, septem constituit circulos circum longitudinem axis, è quibus duos minimos, qui axem extimum tangunt πόλους appellatos. Sed Astrologi vndecim faciunt in Mundi sphœra circulos, ex quibus tamen septem tantum dicunt esse maiores, qui sunt Aequinoctialis, Zodiacus, Colurus æquinoctiorum, Colurus solstitiorum, Meridianus, Horizon, & Lacteus: septem quoque climata, siue plagas totius Cœli fecit, totidem enim sunt, si Seruio credimus in Bucolicis, quare vt ipse inquit dissensio Astrologorum in ortu siderum, quæ fit pro ratione climatum vltra septem dies non procedit, de quibus R. Ioseph. Kimchi hoc modo scribit, Creator excelsus mundum creans diuisit illum in septem partes, quę vocantur Harabicè Hechlimin, Græcè climata, & in lingua sancta nophoth, licet recentiores plura addiderint climata, de quibus vide Baroccium lib. 3. de sphęra; hęc verò septem ab antiquis appellata fuere per nomina vrbium, vel fluminum. primus enim per Meroem Aethiopiæ ciuitatem, secundus per Sienem Aegypti, tertius per Alexandriam, quartus per Rhodum, quintus per Romam, sextus per Boristhenem fluuium, septimus per Ripheos Sarmatię montes. sed ne tam cito à Cœlorum altissimis verticibus ad ima terrę delabamur: stelliferum globum percurramus, quem potissimum

tiſſimum huius numeri prærogatiua inſigniuit Artifex natura: nam primum illi eum dedit motum, qui trepidationis (vt alibi diximus) appellatur, & ſeptem annorum millibus ſuum curſum perficit, deinde multis ſtellarum choris ornauit hoc numero conſtantibus, de quibus dicemus ſimul cum Zodiaco, qué hunc complecti orbem, & circummeare volunt Aſtrologi. Hic verò totus fere eſt ſeptenario factus, nam (vt annotauit Varro apud Gellium) in ſeptimo ſigno fit ſolſtitium à bruma, in ſeptimo bruma à ſolſtitio, in ſeptimo æquinoctium ab æquinoctio: & ipſe Zodiaci numerus 12. maximam habet cum ſeptenario affinitatem, eaſdem enim habet vterque radices nempe 3, & 4, qui numeri ſi iungantur faciunt ſeptem, ſi alter per alterum multiplicetur faciunt 12, ter enim 4, & quater tria ſunt 12. Septies ſeptem ſunt Cœli ſtelliferi imagines, nempe 48. quibus ſi addatur ipſa Zodiaci ſphœra ſepties ſeptem efficiunt 49. multæ (vt dicebam) ſtellarum ſunt coniunctiones, & choreæ ex hoc numero, vt Septentriones maiores, & minores, ex quibus primus ille chorus maiorum vocatur à Gręcis ἄμαξα. i. plauſtrum, de quo Homerus,

Ἄρκτόν θ᾽, ἣν καὶ ἄμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσι. i.

Atque vrſam, quam etiam plauſtrum cognomine dicunt.

non deſtitutę hoc numero Vergilię à Gręcis πλειάδες appellatæ, Latinis etiam recepto vocabulo Pleiades, quas ἑπταπόρους vocat Aratus. Cicero in Phœn.

Paruas Vergilias tenui cum luce videbis,
Hæ ſeptem vulgo perhibentur more vetuſto
Stellæ —— Quorum mox nomina enumerat dicens,
Alcyone, Meropeq́; Celenoq́; Taygeteq́;
Electra, Steropeq́; ſimul ſanctiſſima Maia. Græcè ſic Arat.
—— ἑπτὰ, δὴ κεῖναι ἐπιρρήδην καλέονται
Ἀλκυόνη, Μερόπη τε, Κελαινώ τ᾽, Ἠλέκτρη τε,
Καὶ Στερόπη, καὶ Τηϋγέτη, καὶ πότνια Μαῖα.

Hyades hoc quoque numero ſuperbiunt, quæ ſunt ſeptem

ſtellæ

ſtellæ in cornu Tauri, vt Pleiades in latere ἐπὶ τὴν πλευρὰν, quas Latini quidam (vt ait Plinius lib. 18. cap. 16. & Tullius Tiro Ciceronis libertus in Pandectis) à ſimilitudine Græci cognominis propter ſues impoſitum arbitrantes, imperitia appellauere Suculas, cum dictæ ſint Hyades, vel à ſimilitudine ὖ ψιλῦ Græcę literę, vel ἀπὸ τῦ ὕειν. i. pluere, quia pluuias inducunt, vel ab Hyade fratre deplorato, & defleto, vt teſtatur Homeri interpres in Σ Iliadis, vbi multa de his, illum Homericum verſum explicans,

Πληιάδας θ', Ὑάδας τε, τό τε σθένος Ὠρίωνος.

quæ nos omittimus, cum hæc ſatis ſit quaſi per tranſennam prætereuntes ſtrictim attingere, & leuiter delibare digitum ad vberiores fontes intendentes, Vergilius noſter Eoas Atlantidas vocat,

Ante tibi Eoæ Atlantides abſcondantur.

In angue ſeptem ſunt ſtellæ, quare Valerius Flaccus in ſecundo Argon.

Axe nitet ſerpens, ſeptenoſq; implicat ignes.

Crater quoq; ſeptem fulget ſtellis, totidem Coruus, totidem Ara, nullumq; fere ſignũ eſt, quod hoc numero caret, Bootes habet 14. Leo ſepté, quæ vocantur Coma Berenicis, Andromeda habet ter ſeptem. i. 21. Capricornus in dorſo ſeptem, Sagittarius totidem ſubter crura, in Orione ſunt decem, & ſeptem, ſed obſcuriores, Lepus ſeptem habet, Cetus bis ſeptem, Eridanus fluuius 17 in primo flexu quatuor, in ſecundo tria, quæ ſunt partes ſeptenarij, in tertio rurſus tria, in nouiſſimo ſeptem, quas dicunt in ore Nili fluuij eſſe, Auſtralis Polus Auſtronotus, quem nonnulli dicunt eſſe Thetim Oceani vxorem, quæ fingitur in Oceano prohibita occidere, habet ſtellas in capite ſeptem cum cęteris, Arctophylax bis ſeptem, Perſeus 17. Auriga ſeptem, Virgo in veſte ſeptem, Corona Centauri ſeptem, Aquarius bis ſeptem, & alię multę, quæ ne putidus ſim, omitto. Hac tanta ſtellarum, & ſeptenarij

varietate

varietate expolito ſtellifero globo, ſeptem deinde conſtituit Planetarum orbes, quas erraticas ſtellas appellat Varro. P. Nigidius vocabat errones. Hebręi מזלות, ſiue מזרות, mutant enim ל in ר, à radice נזל, quod eſt fluere, quia curſu ſuo influant, vel ab אזל. i. eundo, quę quidem in mundano corpore (vt volunt Aſtrologi) ſeptem reſpondent generationis membris in humano corpore poſitis. Cordi, cerebro, hepati, lieni, feli, renibus, teſtibus, peni. Nam (vt præclarè Leon Hebræus lib. 2.) Cœlum eſt tanquam maritus Terræ, vel primæ materię, vt nonnulli volunt, vnde noſter Maro dixit in Georg.

Tum pater omnipotens fæcundis imbribus æther
Coniugis in gremium lætæ deſcendit, & omnes
Magnus alit magno commixtus corpore fætus.

& in hoc coniugali amore ad rerum generationem, tanquam homini ad conficiendum ſperma conuenientia, Planetæ Cęlo ipſi inſeruiunt. Sol enim eſt cor Cœli, Luna cerebrum, Iuppiter hepar, Saturnus lien, Mars fel, & renes; Venus Cœli teſtes, Mercurius cœleſtis coles, neque ſolum his reſpondent, ſed etiam ſeptem alijs partibus ſenſui, & cognitioni deſeruientibus, in capite locatis, quæ habent cum his ſeptem maximam ſimilitudinem, mirificeq; reſpondent, quòd eodem ſint in capite loco, quo illæ in vniuerſo corpore: nam Sol dextrum oculum, Luna ſiniſtrum, Saturnus dextram, Iuppiter ſiniſtram aurem, Mars dextrum, lęuum Venus narium foramen, vel contra referunt, Mercurius poſtremo linguæ, & oris munere fungi exiſtimatur. His ſeptem globis planetarum ita ſe in mundano corpore habentibus ſeptem dęmones impoſuit, qui Dei ſphœrarum, & animæ dicũtur à Platonicis, quia illas mouent, quos angelos Dei miniſtros Dionyſij more quidã appellant, communis noſtrorum, qui hæc tractant, Theologorum familia intelligentias vocant, quibus inferiorum regimen, & gubernationem tradidit. Horum nomina (vt Hebræi perhibent Doctores) ſunt, quæ ſingulis præſunt orbib. Saturno Zaphchiel,

Ioui Zadchiel. Marti Camael, Soli Raphael, Veneri Honiel, Mercurio Michael, Lunę Gabriel, has ſecundeas, ſiue diuinas Intelligentias Tritemius appellauit in ſuo libello de Secũdeis, cuius meminit etiam Cornelius Gemma lib. 1. quarum ſucceſſione cõtinua humanæ vitę hiſtoriam ita diſtribuit, vt mundi ætates ſeptem cum Planetarum ſeptem ingenijs, & angelorum miniſterijs exactè conſenſiſſe hactenus videantur. Eſt autẽ partitio huiuſmodi, Saturni primus angelus Oriphiel cępit gubernatio eius anno mundi primo 15. menſis Martij, durauit annis 354, menſes 4. quod quidem tempus, & in cæteris eſt obſeruandũ, ſecundus Veneris Anael cępit anno 354. tertius Iouis Zadhiel, quartus Mercurij Raphael, quintus Martis Samuel, ſextus Lunæ Gabriel, ſeptimus Solis Michael. noſtrã ætatẽ conſtituit verſari in ordine 19, ſub Gabriele ſpiritu Lunę, cuius auſpicium fuit ab anno mundi 6732, Nat. Dominicæ 1525. duratque ad annos mundi 7086. Nat. Dominicę 1879, vbi demum ad Solem, & angelorum principem reditũ iri exiſtimat. His ſeptem (vt ad Platonicos reuertar) alios ſubiecit dęmonum ordines, qui iſtis ſubſeruiunt, & famulantur, & ex eorum nomine appellauit, nempe eos, qui ſunt Saturni, Saturnios, qui Iouis Iouiales, ſeptem præterea conſtituit rerũ omnium præcipuas ideas, quas primum in diuina mente collocauit, quæ ſunt ſecundum Platonicos, contemplationis acumen, gubernandi poteſtas, animi magnitudo, claritas ſenſuum, amoris ardor, interpretandi ſubtilitas, & fœcunditas generandi. harum vim his planetis, & Planetarum animis ſecundo conceſſit, & voluit ſingulos ſeparatim ſingularum idearum vim per ſuos dęmonas hominibus deferre. Saturnus enim contemplationis munus per ſuos. i. Saturnios dęmonas tribuit homini, nam hi ſubſeruientes dęmones medij ſunt inter cœleſtes, & homines vtriuſq; participes naturæ, & interiecti inter vtrãque, vt hi Saturnij inter Saturnum, & homines contemplationi deditos, & ſic reliqui. Regendi, & imperandi vim per Iouiales Iup-

les Iuppiter largitur, animi celſitudinem Mars per Martios dęmonas; ſenſuum, opinioniſq; claritatem, ex quo vaticinium ſequitur, Sol per ſolares dęmonas impartit; Amorem Venus per Venereos inducit, ſeu potius inſtillat; Interpretandi prudentiam, & intelligendi aciem, Mercurius per ſuos influit; Luna verò generādi poteſtatem per lunares ſpiritus, & dęmonas humano generi ſuppeditat: Et hæc non ſolum animi Planetarum tribuunt animis hominum; ſed etiam corpora Planetarum ipſis corporibus hominum. Ex qua quidem influendi poteſtate pēdere, & duci fatum quidam voluere, & Zoroaſter in ſuis carminibus de hoc horum ſeptem orbium regimine intellexit in his verſibus,

Δίζεο σὺ ψυχῆς ὀχετὸν ὅθεν, ἢ τινι τάξει
Σώματι θητεύσας ἐπὶ τάξιν, ἀφ᾽ ἧς ἐρρύης,
Αὖθις ἀναστήσεις ἱερῷ λόγῳ ἔργον ἑνώσας,
Μηδὲ κάτω νεύσεις, κρημνὸς κατὰ γῆς ὑπόκειται
Ἑπταπόρου σύρων κατὰ βαθμίδος, ἣν ὑπὸ δεινῆς
Ἀνάγκης θρόνος ἐστίν. i.

Quære animæ fluxum, unde ſcilicet ordine quove,
Corporeo addictus vinclo illuc, unde rediſti,
Rurſum te referas, factis iungens ſacra verba;
Lumina non infra demittas, nam iacet ingens,
Septifluaq; trahens Barathrum baſi; Et thronus eſt hic
Omnia vincentis, quam dicit Græcus Anancen.

vbi interpres Græcus ait, ἑπτάπορον δὲ βαθμίδα φησὶ τὴν ἐκ τῶν πλανητῶν εἱμαρμένην. i. ſeptemfluam baſim dicit fatū ex planetis pendens. quare etiam Chaldæi, qui in eadem erant ſententia coæuos, & æquales vocitare ſolebant planetas quaſi ſub eodem planeta natos, & ſimiles; addunt præterea nōnulli ſeptem virtutes per hos ſeptem orbes à ſummo bono in homines influere, nempe per Saturnum ſpem, per Iouem iuſtitiam, vnde etiam ab Hebręis vocatur zedech hic globus, ideſt iuſtitia, per Martem fortitudinem, per Solem omnium regem

 charita-

charitatem virtutũ reginã,per Venerem pietatẽ,& temperantiã,per Mercurium prudentiã,per Lunam, quæ nũc apparet, nunc latet,fidẽ.Septem prætetea ſecundũ Plotinicam doctrinam,auctore Ficino, in his Planetis ſtatuit natura gradus, per quos à ſuperiorib. ad inferiora fit attractus;Hi ſoli Planetæ in ſeptenario ſphęræ ſitu oriũtur,& occidunt,vt annotant Aſtrologi. His quoq; ſeptẽ terræ Climatum imperium attributum à natura ijdẽ ſunt auctores Aſtrologi, quippe qui lõgis obſeruationib. inuenerũt, Saturnũ primi climatis ſortitũ gubernationẽ, Iouem.ſecundi,Martem tertio præpoſitum, & reliquis alios. ijdem autumant his ſeptẽ planetis in quolibet die naturali,& nocte horarũ per vices diſtributũ imperiũ, quas vocãt inæquales,ſiue planetarias,& antiquas.diuturna.n.diligentiá; obſeruatione collegerunt præter influxũ,quem habẽt planetę in hæc inferiora motu,ſitu,& lumine,magnã quoq; poteſtatẽ in dictis horis deinceps planetas eſſe ſortitos,& incipere ſingulos dominari prima hora diei naturalis eo ordine, vt ſemper ſuperiores inferiorib. antecedant, & illũ planetam, qui prima diei naturalis hora dominatur habere etiã in dicto die, ac nocte ſequenti maiorẽ virtutem,quam in cæteris dieb. naturalibus,& noctib.hebdomadę,& ideo factum,vt quemlibet diem ciuilẽ hebdomadę à planeta dominãte,in prima diei hora denominarint,vt ſuis tabulis nos docent Aſtrologi: neq; ſolũ id factũ in diebus,ſed in hebdomadis quoq;, & menſib.& annis, quod facile apparet in fœtu, in quo per mẽſes Planetarũ officia natura digeſſit, nã in aluo latentem infantem regit primo mẽſe Saturnus,ſecundo Iuppiter,& ſic de reliquis vſq; ad Lunam, quę regit ſeptimũ,& in ipſa hominis ætate,atq; annis,in quibus cõuerſo ordine ijdẽ dominantur,Luna.n.in primo familiã ducit,ſecundũ Mercurius regit,tertiũ Venus ſibi vendicat, & reliqui deinceps vſq; ad Saturnũ,qui in ſeptimo caput eſt,& princeps reliquorũ,idemq; ſeruatur ordo vſq; ad extremã vitæ lineã,quæ mors eſt. Eandem à natura prærogatiuam

accepere

accepere Planetæ in morbis (vt Medici testantur) nam ipsum humoris, & naturæ motũ per dies, eodem quo dictũ est, ordine, & potestate regũt, quare septima quæq; dies iudiciaria, & critica appellatur, quia in ea ordinis fit mutatio de supremo ad infimũ, qua etiam de causa in quolibet vitæ humanę septeno anno ingens fit in corporib. mutatio, quoniam & Saturnus nobis, vt plurimũ est peregrinus, & ab eo, qui suprema Planetarum specula residet, ad Lunam imã repente clauũ, & gubernatio traducitur, neq; solũ in humano corpore fit ista mutatio, sed etiam in tẽporibus, nã ita disputãt Philosophi (quemadmodum Antonius Mizaldus de harmonia Cœli, & Terræ) vt dicant ex coniunctionib. planetarũ permutari etiam qualitates tempestatũ, vt Ver hiemis mores, interdum æstatis, & veris æstas induat, & contra etiã hiems ipsa veris, vt hoc septenario anno videmus vsu euenisse, media. n. bruma ver penè ipsum habuimus, quod quarto quoque anno, sed septimo frequẽtissimè fieri obseruarũt, ceu decretorijs mundi tẽporibus. quod etiam fieri nõnulli dicunt ratione perfectionis numeri, qui diebus, hebdomadis, mensibus, annis, horis, & tẽporibus suã perfectionem, absolutionemq; naturæ cõmunicat, quare Linus Poeta antiquissimus sic cecinit, vt diceret die septima omnia absoluta propter eius perfectionem, & propter eãdem perfectionẽ esse hunc Planetarũ numerũ Cœlo tributũ, ait. n. (Latinos versus ponam, cum Gręci libri mihi copia non sit)

Septima cum venit lux cuncta absoluere cœpit
Omnipotens pater, inque bonis est septima, & ipsa
Est etiam rerum cunctarum septima origo,
Septima primum eadem perfecta, & septima septem;
Vnde etiam Cœlum Stellis errantibus altum
Voluitur, atq; globis totidẽ circũ vndiq; fertur. Hi ꝑterea planetę septẽ regũt hoĩs δυνάμεις, seu πάθη. i. ꝑtãtes, siue perturbationes, de quib. extãt elegãtes quidã versiculi, quos esse dicũt Euclidis, & ideo nõ alienũ erit à ꝓposito nostro recitare.

Ἑπτὰ

Ἑπτὰ πολυπλανέες κατ᾽ ὀλύμπιον ἀστέρες οὐδὸν
Εἱλεῦνται, καὶ τοῖσιν ἀεὶ κανονίζεται αἰὼν
Νυκτιφαὴς μήνη, στυγνὸς κρόνος, ἥλιος ἡδὺς
Πασιφόρος παφίη, θρασὺς ἄρης, εὔπτεος ἑρμῆς,
Καὶ ζεὺς ἀρχιγένεθλος, ἀφ᾽ οὗ φύσις ἐβλάστησεν,
Οἱ δ᾽ αὐτοὶ μερόπων ἐλάχουσι γένος, ἐστὶ δ᾽ ἐν ἡμῖν
Μήνη, Ζεὺς, ἄρης, παφίη, κρόνος, ἥλιος, ἑρμῆς,
Οὕνεκ᾽ ἀπ᾽ αἰθερίου μεμερίσμεθα πνεύματος ἕλκειν
Δάκρυ, γέλωτα, χολὴν, γένεσιν, λόγον, ὕπνον, ὄρεξιν,
Δάκρυ μέν ἐστι κρόνος, ζεὺς δὴ γένεσις, λόγος ἑρμῆς,
Θυμὸς ἄρης, μήνη δ᾽ ἄρ᾽ ὕπνος, κυθέρεια δ᾽ ὄρεξις,
Ἠέλιος δὲ γέλως, τούτῳ γὰρ ἅπασα δικαίως,
Καὶ θνητὴ διάνοια γελᾷ, καὶ κόσμος ἀπείρων.

quæ ſic nos ludentes Latina fecimus adoleſcentes.

Septem voluuntur ſtellanti in limine Cœli,
Errabunda regunt quæ noſtrum ſydera ſeclum
Phœbe noctiuaga, triſtis Saturnus, Apollo
Dulcis, amica Venus, Mars audax, aliger Hermes,
Naturæq́; parens, & stirpis Iuppiter auctor;
Hæc mortale regunt hominum genus, iſta colunt nos
Luna, Venus, Sol, Mars, Saturnus, Iuppiter, Hermes.
Aetherea nobis quoniam ducuntur ab aura
Stirps, ſermo, ſomnus, riſus, lacrimæ, ira, cupido,
Saturnus lacrima, ſtirps Iuppiter, oratio Hermes,
Mars ira eſt, Phœbe ſomnus, Cytherea Cupido,
Sol riſus; namq́; huic ſumma ratione renidet
Et mens mortalis, & magni machina mundi.

multa alia afferre poſſem de horum in homine facultate, ſed hęc Medicis,& Aſtrologis relinquo. Præterea ad horũ quoq; numerum, ſeptem fecit motus localis ſpecies, quarum perfectiſſimam,& ſeptimam cœlis attribuit, quę ſunt ſurſum deorſum, ante retro, dextrorſum ſiniſtrorſum,& in orbé. qui licet omnes

omnes in Cœlo reperiantur, hic tamen ſeptenarius eſt naturalis, & germanus, quod annotauit Plato in Timæo, vbi ait de Cœli loquens machina, Κίνησιν γὰρ ἀπένειμεν αὐτῷ τὴν τοῦ σώματος οἰκείαν τῶν ἑπτὰ τὴν περὶ νοῦν, καὶ φρόνησιν μάλιστα οὖσαν, διὸ δὴ κατὰ ταυτὰ ἐν τῷ αὐτῷ περιαγὼν αὐτὸ ἐποίησε κύκλῳ κινεῖσθαι στρεφόμενον, τὰς δὲ ἓξ ἁπάσας κινήσεις ἀφεῖλεν, καὶ ἀπλανὲς ἀπειργάσατο ἐκείνων. i. (vt Cicero vertit in libro de Vniuerſitate) motum dedit Cœlo, eum, qui figuratus ſit aptiſſimus, qui vnus ex ſeptem motibus mentem, atque intelligentiam cieret, maxime itaque vna conuerſione, atq; eadem ipſe circum ſe torquetur, & vertitur, ſex autem reliquos motus ab eo ſeparauit, itaque eum ab omni erratione liberauit. Et ſi velimus per ſingulos ipſos planetas excurrere, inueniemus omnes hunc maximè numerum ſequi, & adamare, ſed ne nimium longi ſimus, ſeptimum orbem, nempe Lunam nobis proponamus: qui, quòd ſeptimus, hoc maximè numero videtur delectari. nam primum quatuor dierum ſeptenarijs ſuum conficit curſum integrum. ſ. 28. diebus, ita enim eſſe Macrobius probat, idem autumat Galenus, & alij. Varroq; huius opinionis auctorem eſſe dicit Ariſtidem Samium, qui confirmat Lunam duo de triceſimo die, ex quo veſtigio ſit profecta, redire, licet Aſtrologi vltimum diem non integrum dicant eſſe, ſed octo tantum illius horas, ſed hęc parum ad rem. primis.n. ſeptem diebus ab extremitate Septemtrionalis oræ, oblique meando per latum ad medietatem latitudinis peruenit, qui locus dicitur eclipticus, ſeptem deinde alijs à medio ad infimum auſtrale delabitur, ſeptenario tertio rurſus ad medium obliquata conſcendit, vltimis ſeptem diebus Septentrionali redditur ſummitati (vt ait Macrob.) ita quatuor ſeptenarijs totam Zodiaci lõgitudinem, & latitudinem circum peragrat, perque diſcurrit, deinde ſimili ſeptenariorum quaſi anfractu luminis ſui vices diſtribuit. primis.n. ſeptem diebus fit διχότομος, quod eſt, cum ad medietatem veluti diuiſi orbis excreuit,

ſecundis

ſecundis ſeptem fit plena, tertio ſeptenario rurſum διχότο-μος poſtremis ſeptem lumine deſtituitur, ſeptem præterea toto menſe permutationibus diſponitur, quas Græci vocant φάσεις, ideſt apparitiones, prima cum oritur, quod dicitur corniculatio, vel corniculans Luna ab Aſtrologis, Græcè μηνοει-δὴς.ſ.φάσις, vt Martiano placet, & (vt alijs quibuſdam placet) ἐοτίτοκος, ſecunda cum fit διχότομος, tertia cum fit ἀμφίκυρ-τος, quarta cum plena, quæ πανσελήνη Græcè dicitur, quinta cum rurſus ἀμφίκυρτος, ſexta cum denuo διχότομος, ſeptima & poſtrema cũ ad nos vniuerſo lumine orbatur, amphicyrtos autem eſt (ne quis hoc deſideret) cum ſupra diametrũ dichotomi eſt, antequam in orbem concludatur, vel de orbe iam recedens inter dichotomum, & plenitudinem inſuper mediam luminis curuat eminentiam, vt Macrobij verbis vtar, qui hæc omnia diligenter annotauit: quas quidem Lunæ varietates, ſiue apparitiones aſpectus Aſtrologi vocant, ex quibus dicunt duos eſſe quadratos, duos ſextiles, duos trinos, & ipſam coniunctionem, hosq; ætates Lunæ appellatos lib.4. Coſmographiæ dicit præclariſſimus, & eruditiſſimus vir Franciſcus Baroccius, Patritius Venetus. de his eleganter lib.1. de ſtellis Pontanus, qui ita ait,

Septima quinetiam vt Cælo conceſsit ab alto
Mole grauis ſeptem ore vices, ſeptem ore figuras
Mutat agens circum, & paruum conuertitur orbem.

In hac porrò re lunaris curſus non ſolum id animaduerti debere dicit Varro, (vt refert A.Gellius lib.3.c.10.) quòd quater ſeptenis diebus conficiat Luna curſum ſuum, ſed quòd is numerus, ſi ab vno profectus, dum ad ſemetipſum progreditur, omnes, per quos progreſſus eſt, numeros comprehendat, ipſumque ſe addat, facit numerum 28. quot ſunt dies lunaris curſus: idem in Sole poſſumus animaduertere, qui annuo ſpatio curſum ſuum conficit; nam annus ſecundum veterẽ Græcorum diuiſionẽ conſtabat ſeptem ſeptenarijs dierum ſepties

in ſe

in se singulis multiplicatis, & alio deinceps addito septenario, ad quod elegantissimè respexit Homerus in Odys. dicens, Solis septē fuisse greges Taurorum, septem ouium, quarum singulis greges erant quinquaginta, vt conficerent tercentum, & quinquaginta, quot dierum erat vetus Græcorum annus, vel vt Macrobius, & alij ccclіv. versus Homeri sunt

Βόσκονται δ' ἠελίοιο βόες, καὶ ἴφια μῆλα,
Ἑπτὰ βοῶν ἀγέλαι, τόσα δ' οἰῶν πώεα καλά,
Πεντήκοντα δ' ἕκαστα, γόνος δ' οὐ γίνεται αὐτῶν. i.

Pascuntur lætumq́; pecus, armentaq́; Solis,
Septem armenta boum, septenaq́; ouilia, quod vis
Quinquaginta capit. quæ gestant pignora nunquam.

quo in loco Didymus interpres ait, *Ἀριστοτέλης φυσικῶς φησιν, λέγει γὰρ τὰς καθ' ἡμέρας πεντήκοντα πρὸς ταῖς τριακοσίαις.* idest, Aristoteles ait (Poetam id finxisse) secundum naturam, dicit. n. has secundum dies L, supra ccc. hi enim numeri septem septenarijs septies multiplicatis singulis efficiunt tercentum & quinquaginta, quod etiam procedit secundum numerum Macrobij, qui ponit 354. nam illud quatuor non perturbat mysterium septenarij. hoc etiam numero erat annus apud Palęstinos auctore Galeno, & primis illis temporibus Romanorum in ipsis nascentis imperij incunabulis annus continebatur hoc numero addita monade, vt esset impar, nempe 355. Numa enim Pompilius ad Græcorum morem annum constituit, sed Cæsar mox addidit dies decē, & duplicauit simplicē septenariū: nam quatuor illi primi his decē additi bis septem efficiunt. vt annus omnino constet septem septenarijs dierum septies multiplicatis. Sed (qm̄ de anno incidit sermo) non hic solaris, & paruus solū annus hoc numero est cōprehensus, sed ille ēt magnus, & vertēs annus appellatus, qui fit, cū ad idem, vnde semel profecta sunt, cuncta astra redierunt, eandemque totius Cœli descriptionem longis interuallis retulerunt, hoc

numero eſt circumſcriptus, nam(vt nonnullis placet) 77 millibus annorum redit, vel etiam ſepties ſeptem (vt maiori fortaſſe parti probatur,& potiſſimum Alphonſo) nempe 49 millibus,licet Platonici nõnulli dicãt 29 millibus, alij 15 millib.vt Macrobius,alij ẽt minori 12.ſ.millibus,alij etiã longe minori nempe xl & 10 annis contineri dixerunt, quarum duarũ opinionum meminit Solinus in Polyhiſtore,Ptolomæus 36000, Albategnius 23760.de quibus Baroccius mentionem facit in primo libro.& quoniam digreſſa eſt in anni mẽtionem oratio, antequam in orbem propoſiti reuertamur, hoc quoq; addatur auctarium, quòd ſeculum quoq; hoc numero continetur, quod Græci vocãt γενεὰν, nam Artemidorus lib.2.c.75. περὶ χρόνων ζωῆς.i.de vita temporum,auctor eſt ſeptem annos cenſuiſſe quoſdam tãtum complecti. ait enim, ἔχει δὲ ἡ ἀνθρωπίνη γενεὰ κατὰ ἐνίους μὲν ἔτη ἑπτά.i.continet ſeculum ſecundũ nonnullos, annos ſeptem, quod etiam confirmat auctoritate Medicorum, qui dicunt τῶν δύο γενεῶν μηδένα φλεβοτομεῖν. i.nulli duorum ſeculorum mittendum ſanguinem, intelligentes annum xiv. licet ipſe centum annorum eſſe ſtatuat, vbi etiam quiddam affert non alienum à noſtra ratione de numeris ſeptem, qui totis literis numeratis intra cẽtum colligant :& veteres γενεὰν, ſiue ſeculum ad lunaris curſus rationem accommodabant, triginta enim complecti annos volebant, de quo genere loquitur Homerus in α Iliad.

Τῷ δ' ἤδη μὲν γενεαὶ μερόπων ἀνθρώπων
Ἐφθίαθ' οἵ οἱ πρόσθεν ἅμα τράφεν, ἠδ' ἐγένοντο,
Ἐν πύλῳ ἠγαθέῃ, μετὰ δὲ τριτάτοισιν ἄνασσεν. i.

Aetates binas, iam ſæcula bina peregit,
Mortali quæ vita homines vixere, ſimulq;
Quos tulit alta Pylus, nunc tertia viuitur ætas.

vbi Græcus interpres ait, ἰστέον ὅτι οἱ παλαιοὶ τὰς γενεὰς ἐψήφιζον ἕως τῶν τριάκοντα. ideſt, ſciendum quòd veteres ſęcula

numera-

numerabant vſque ad annos 30. quod ſi ita eſt, videtur Ouid. erraſſe, qui locum hunc vertens in 12. Metamorph. ſub Neſtoris perſona ait, —— *vixi*

Annos biſcentum, nunc tertia viuitur ætas.

de hoc ſeculi genere intellexit etiam Valerius Flaccus in Argonaut. 6. vbi de Anco ait, —— *dat longior ætas*

Iam ſpatium triplici percurrens tempora nodo.

Hoc etiam numero diuiſus eſt dies ciuilis, nam ſeptem horas Canonicas diei ſtatuit Eccleſia: item dies naturalis, qui eſt ab ortu ad occaſum, quare Venetijs in D. Marci ędibus quotidie ſepties campanæ pulſantur ad ſeptem tempora diei ſignificanda, diluculo enim, & primo mane matutinum, paulo poſt baiularia, quam vulgo Marangonam vocant, tertio ſemitertia, mox tertia, ſubinde nona, veſperæ, poſtremo Angelica ſalutatio veſpertina: Noctem quoque naturalem in ſeptem partes dicunt eſſe diuiſam, quas ita enumerant, veſperas, crepuſculum, conticinium, intempeſtam noctem, gallicinium, matutinum, diluculum, licet M. Varro lib. 5. velit idem eſſe intempeſtam noctem, concubium, & conticinium: ſed iam ab ipſis Planetis, & cęlorum globis delabentes ad elementa perueniamus, vt breuiter vniuerſum hunc Orbem ſeptenario conſtare demonſtremus. Septem igitur numerus eſt etiam in elementis, nam ipſa conſtat eſſe quatuor, & tria eorum interualla, quæ efficiunt ſeptem, hæc tria interſtitia appellat Macrobius, & primum, quod eſt à terra vſque ad aquam appellari dicit à Phyſicis neceſſitatem, quia vincire, & ſolidare creditur, quod eſt in corporib. lutulentum, ſecundũ inter aquam, & aerem, & hunc ἁρμονίαν vocari. i. aptam, & conſonantẽ conuenientiam, quia hoc ſpatium ſit, quod ſuperioribus inferiora conciliat, & facit diſſona cõuenire. tertium, quod inter aerem, & ignem, obedientiam vocatam refert: quia ſicut lutulenta, & grauia ſuperioribus neceſſitate iunguntur, ita ſuperiora lutulentis obediẽtia copulantur harmonia media coniunctionem

vtriusque præstante. hinc etiam factum, vt cum quatuor sint elementa, tria tamen solum habeamus, quæ illa comprehendunt, ne extra septenarium egrediamur, nempe humida, solida, & spiritum. de qua re quærit Alexander probl. sectione 5. tria præterea sunt, quibus illa colligantur, substantia, virtus, actio, ex quibus tres singulorum emanant qualitates, subtilitas, acumen, mobilitas, & his contraria crassum, obtusum, immobile, quibus elementis, & tribus nodis, siue interstitijs animam nonnulli humanam ita assimilant, vt dicant igni intellectum, terræ naturam, aeri intelligentiã, aquę denique animam respondere, tribusq; vnumquodque qualitatibus præditum, intellectum esse vniformem, indiuiduum, æternum, naturam contra, quibus media colligantur, & fiunt vtriusq; participia. Sed, vt ad elementa reuertamur, Martianus præterea affirmat septem esse transfusiones elementorum, nam ex informi materia primus ignis, ex igni aer, ex aere aqua, ex aqua terra, itẽ fit ascẽsio, & ex terra aqua fit, ex aqua aer, ex aere ignis, ex igni in materiam incomprehensam iam non poterit perueniri. Quam septenariam naturæ permutationem; in elementorum vicissitudine significauit allegoricè Vergilius in 4. Georg. vbi fabulam Aristæi persequitur, (quam allegoricè interpretatus Cornelius Gemma in tertio, dicit Aristæum esse sensum humanum, Cyrenem intellectum, Arethusam Nympham, quæ parentem admonet de Aristęo, imaginatricem virtutem, Proteum naturam rerum) nam Proteum, per quam diximus signi ficari naturam, prędicere Cyrenem facit conuersum iri in varias formas, demum ad suam rediturum, sexq; enumerat, quæ cum propria forma sunt septem, ait enim,

Fiet enim subito sus horridus, atraque tigris,
Squammosusq; draco, & fulua ceruice leæna,
Aut acrem flammæ sonitum dabit, atque ita vinclis
Excidet, aut in aquas tenues dilapsus abibit,
Sed quanto ille magis formas se vertet in omnes,

Tanto

Tanto nate magis contende tenacia vincla,
Donec talis erit mutato corpore, qualem
Videris, incepto tegeret cum lumina somno.

In multis præterea ipsorum elementorum reperitur hic septenarius, vt in aere, cuius septẽ sunt attributa, & in quo septem gignuntur (vt annotauit Landinus in Vergilij allegorijs) attributa aeris sunt leuis, mobilis, calidus, humidus, serenus, taciturnus, & spirabilis, ea verò quę gignũtur sunt Iris, Phyton, Cometa, fulmen, tonitruũ, exhalatio, terręmotus, quare sapientissimè, & physicè dictum à Marone dicunt in 1. de Iunone,

Sunt mihi bis septem præstanti corpore Nymphæ,
Quarum, quæ forma pulcherrima Deiopeam &c.

quam rem etiã annotauit Corradus in suo Comm. in primum Verg. Terræ, quæ vltimum est elementum, motus omnes maiores hoc numero fieri cõsueuerunt, nam Bodinus in 4. de sua Rep. auctor est omnes maiores terręmotus fieri mense Septẽbri, Nicolaumq; de Liures citat, qui in lib. de Terræmotibus idem sentiat, & multis ex historia allatis testimonijs probat, nam hoc mẽse euenisse illud dicit Constantinopoli M D I X. in quo xiij millia hominum interiere, huius mensis sexto die vniuersum concussum orbem terrarum anno D X L V. & alios ibi complures persequitur, quos legat qui volet apud illum. & venti etiam ipsi auctores terræmotus septenario maximè numero delectantur, quare Callimachus in hymno suo in Delon dixit de specu Boreæ septem cauernarum,

Ε῾πτάμυχον Βορέαο παρὰ σπέος ἠυλίζοντο. i.

Astabant magno Boreæ septemplicis antro. quidamq; sunt auctores hunc ipsum Boream septem diebus vt plurimum flare, licet nonnulli vulgò putent nouem, nisi tertio die desistat. & huc fortasse respiciens Homerus mirificus naturæ Vates dixit in 9. Odysseæ, —— *ἱςία δέ σφι*

Τριχθάτε, τετραχθάτε διέσχισεν ἲς ἀνέμοιο. i. —*vela, sed illis*
Spirantis venti vis differt terq; quaterq;.

& septem

& septem quoque esse venti dicuntur à nonnullis quatuor, nempe illi ab Aeolo primum inuenti, qui principes sunt, & à Poetis ponũtur Eurus, Auster, Zephyrus, Boreas, & tres non legitimi, qui sunt ἐκνεφίας, τυφὼν, καὶ πρηστήρ. licet de numero ventorum aliter multi sentiant, sunt enim qui octo faciant, bona pars duodecim, recentiores verò vsque ad trigintaduo, de quibus legendus Franciscus Baroccius vir eruditiss. & nobiliss. lib. 2. Cosmographiæ, qui etiam non sine mysterio fortasse explicatis ex veterum doctrina ventorum naturis, septem addit ex suo de illis corollaria, quę apud illum legenda lib. 2.

CAPVT QVARTVM.

Hominem figuram orbis habere tanquam paruum mundum, & à natura totum ex septenarijs constitutum demonstratur, in semine, in vtero mulieris per Hebdomadas informari, septimo tantum mense nasci ad vitam, & multa de partu septimestri, multa de octimestri, & cur non sit vitalis, & à septimo vsque ad bis septimum omnes menses esse γονίμους, id est partui edendo aptos; rationes afferuntur ex numeris, cur septenarius sit ζωογόνος, totam hominis ætatem per hebdomadas diuisam, totum illius corpus, & membra omnia, & minimas quasque particulas anatomicè consideratas septenario constare. Actiones denique illius, affectus, prærogatiuas, morbos, medicamenta, signaq; morborum huic septenario subiecta.

DECVRSO iam mundano corpore, & illius explicatis partibus à natura, hoc maximè septenario siue communitis, siue insignitis, secundum hoc obuium nobis sit, & cõsiderandum sese offert humanũ, quod ob similitudinem eodem nomine etiã appellari

consueuit,

consueuit, paruus mundus μικρὸς κόσμος à Physicis, ꝙ globosa forma sit, quantum enim manibus expansis inter digitos longissimos modus, est tantum constat esse inter calces, & verticem, quare hoc respiciens diuinus Hippocrates in lib. de locis in homine, dixit principium corporis nullum esse, sed omnia similiter principium, & omnia finis, quia circulo scripto principium nõ reperitur, quasi. s. dixisset, quemadmodũ in magno mundo, quia in globum vertitur, & rotatur nullum principium, nullus finis, ita vsu venit in homine, qui eodem pacto formatus eadem ferri orbis figura debet, & ideo carere principio, atque fine. nam motum quoque illum in homine potissimum reperiri doctissimi sunt Philosophi, qui putent, dicunt enim spiramentum, quod animam cerebro quasi omnes corporis sensus gubernanti suppeditat, quodq; ambiens cerebrũ singulis vim sensibus præstat, plerunq; motu hoc in orbis speciem agitari, quod declarant vertigines, quæ tamen quoniam nimis rapidę sunt, offendunt. in hoc homine magis etiã fortasse hunc voluit numerum adhibere natura, quæ hunc concipi, procreari, educari, crescere, corroborari, & ad senium deniq; hoc numero voluit peruenire, quo sanè nihil est post mundũ, neque perfectius, neque dignius, & licet non sit omnino perfectus, ad cœlum comparatus, est tamen quædam (vt inquit Cicero) particula perfecti. Hunc igitur primũ natura secundum Platonem in Timæo, ex eadem materia, qua animam mundi creauerat, & in eodem cratere, hoc est vitæ rationalis idea pari ratione formauit, quam ex septem partibus diximus extitisse, & vt relictis his, quæ ad animum potius pertinẽt, ad ipsum corpus propius accedamus. in hoc primũ corpore conformãdo septem numerus adhibetur. Semen enim ex septem membris (vt testatur Leon Hebręus lib. 2. de Amore) conficitur, corde, qui dat quasi formam calore, cerebro, quod humorem tanquam materiam suppeditat, Iecore, qui conficit, Liene, qui purgat ab atræ bilis sordibus, renibus, qui mordacem

eum, &

eum, & feruidum reddunt, teſtib. à quibus generandi facultas, & vis additur; poſtremo pene, cuius opera in vterum fęminæ conijcitur, quibus ſeptem planetas ſimiles eſſe in mundano conficiendo ſemine idem probat Leon, vt ſupra etiã diximus. D. quoq; Thomas hanc ſeptenarij in natura neceſſitatem cognouit, qui dixit, ꝙ in generatione animaliũ, & pręſertim hominis ſunt neceſſarię ſeptem mutationes ſeminum. ſ. ſeminis conuerſio, & pręcipuè ad formam cordis, materię diſtinctio ad formam membrorum principalium. ſ. cerebri, hepatis, & vaſorum ſeminalium, diſtinctio materiæ quando veſicula cerebri aſcendit ſurſum, & veſicula hepatis aliquando ad dextrum, & ad vltimum deſcendit ad veſiculam vaſorum ſeminalium; totius materiæ diſtinctio, vt tribuatur locis membrorum ſecundariorũ, tranſmutatio materiæ in figuram membrorum, mutatio, quæ completur per calorem cordis cum ſpiritu diffuſo in membris, qui exiccans ſuperfluum humidum conſolidat, & confortat iuncturas, & connexiones; & motus per virtutes motiuas, qui omnibus membris à corde influitur. Idem ſemen voluit ſeptima hora iudicari, nam receptum aluo mulieris, ſi per ſeptem horas permanſerit hęſiſſe ad vitalem fœtum eſt exploratum, vt Medici teſtantur, licet Ariſtoteles de hiſtoria animalium, ſeptimo die dignoſci dicat. Idem voluit illa ſeptem diebus conglobari, folliculus enim genitiuus die ſeptimo circundatur humore ex membrana tam tenui, qualis in ouo detracta exteriore teſta clauditur, & intra ſe liquorem complectitur, ac retinet, pellucentem interna pellicula, vt auctor eſt Hippocrates in libro de natura pueri, vbi illud etiã ad hanc rem videtur facere, ꝙ dicit ſeptimo ſaltu profluxiſſe geni turam illius pſaltriæ, quæ illum de expungendo fœtu conſuluerat. & licet eo loco dicat ſex dierum illam fuiſſe genituram à ſe conſpectam, Macrobius tamen legit ſeptimo die: & vbi dicit ſeptimo ſaltu exiluiſſe genituram, ipſe legit ſeptimo die ſaltu eiectum ſemen cum tali folliculo, & quidam in vulgaris

Hipp.

Hipp. libris perperam ita legi annotarunt, germanamq; hanc Macrobij esse lectionem volunt. quod in sequēti libro de carnibus, vbi probat vitam hominis septem esse dierum, maximè confirmat, dicens postquam genitura in vteros peruenit, in septem diebus habet quæcunque corpus habere debet; idq; se compertum habere dicit ex multis meretricibus, quæ cū rem habuissent cum viris, scientes quando in ventre concepissent, & postea conceptum perdidissent, elapsam velut carunculam ostendisse, quam in aquam coniectam, & consideratam omnia membra habere reperisse, quod ad manum esse omnibus, & in promptu dicit, vt periculum queant facere, licet nefario hoc scelere nemo nostrū, qui Christiana imbuti religione sumus, inquinari velit, vnius. s. animæ perdendæ, si modo statim concepto partui immittitur (vt quidam voluere) nam constans est opinio post quadragesimum diem à summo Deo animā concepto fętui infundi. Straton verò Peripateticus (auctore Macrobio) & Diocles Carystius alia ratione per septenos dies concepti fœtus quasi fabricam dispensant, & dicunt post conflatum ex semine folliculum, quod primis septem diebus fieri ostendimus, secunda hebdomade guttas sanguinis in superficie folliculi extare, tertia demergi eas introrsum ad ipsum conceptionis humorem, quarta humorem ipsum coagulari, vt quiddam velut inter carnem, & sanguinem liquida adhuc soliditate conueniat, licet hac quarta hebdomade dicat Varro (vt refert Gellius) quod eius virile fœtus futurum est, caput, & spinam, in dorso informari. quinta fingi in ipsa substantia (illi dicunt) humoris humanam figuram magnitudine quidem Apis, sed vt in illa breuitate omnia membra, & totius corporis lineamenta designata consistant, quod quoties fit, mense septimo maturatur partus, nam si nono edendus est, siquidem futura fœmina. sexta hebdomade, si masculus septima membra diuidūtur, quare etiam Varro dixit hac hebdomada. i. nono & quadragesimo die totum hominem intra vterū absolui.

tantiq; hunc numerum fecit natura, tantam illi vim tribuit in humano corpore, vt ante ſeptimum menſem, neque marem, neque fœminam naſci ſalubriter, aut ſecundum ipſam naturam voluerit, vt refert Varro, immo niſi in ipſo ſeptenario naſci, nam nouenarius quoque numerus eſt ſeptenarię particeps naturæ, vt in ſuperiorib. diximus, & ſub ſeptenario quodammodo continetur, quam etiam rem ipſe diuinus Hippocrates videtur comprobare in libro de carnibus, vbi dicit tribus denarijs hebdomadum ſeptimeſtrem abſolui partum, nouimeſtrem verò quatuor, & octimeſtrem non naſci ad vitam propter interruptum, & non impletum ſeptenarium. Sed verba ipſa Hippocratis ſunt producenda, vt res clarius eluceſcat. Ἐστι δὲ καὶ τόδε τεκμήρασθαι, τὸ παιδίον ἑπτάμηνον γόνον γενόμενον λόγῳ γεγένηται, καὶ ζῇ, καὶ λόγον ἔχει τοιοῦτον, καὶ ἀριθμὸν ἀτρεκέα ἐς τὰς ἑβδομάδας, ὀκτάμηνον δὲ γενόμενον οὐδὲν βιοῖ πώποτε. ἐννέα δὲ μηνῶν, καὶ δέκα ἡμερέων γόνος γίνεται, καὶ ζῇ, καὶ ἔχει τὸν ἀριθμὸν ἀτρεκέα ἐς τὰς ἑβδομάδας, τέσσαρες δεκάδες ἑβδομάδων ἡμέραι εἰσὶν, διηκοσίαι ἑβδομήκοντα, ἐς δὲ τὴν δεκάδα τῶν ἑβδομάδων, ἑβδομήκοντα ἡμέραι, ἔχει δὲ καὶ τὸ ἑπτάμηνον γενόμενον τρεῖς δεκάδας ἑβδομάδων, ἐς δὲ τὴν δεκάδα ἑκάστην ἑβδομήκοντα ἡμέραι, τρεῖς δεκάδες δὲ ἑβδομάδων αἱ σύμπασαι δέκα, καὶ διηκόσιαι. quæ ſic Latinè leguntur: Sed & ex hoc coniectare licet hominis vitam ſeptem dierum eſſe, puer ſeptimeſtri partu natus pro ratione natus eſt, & viuit, & rationem talis habet, ac numerum ad hebdomadas, ac ſeptenarium exactũ, octimeſtris autem natus nullus vnquam vixit; Nouem verò menſium, & decem dierum partus fit, & viuit, & habet ad hebdomadas numerum exactum, quattuor enim denarijs hebdomadum, dies ſunt ducenti, & octuaginta; in denarium autem hebdomadũ ſeptuaginta dies incurrunt. Habet autem & ſeptimeſtris partus tres denarios, ſiue decadas hebdomadum, & in vnaquaque decade 70 dies, tres verò hebdomadum decades ex toto ſunt dies ducenti ac decem.

quod

quod etiam confirmat idem auctor in libellis de ſeptimeſtri, & octimeſtri partu, vbi dicit decimeſtres, & vndecimeſtres quoq; hoc ſeptenario fieri ex ſeptem. ſ. quadragenarijs. ait. n. Οἱ δὲ δεκάμηνοι τῶν τόκων, καὶ ἑνδεκάμηνοι ἐκ τῶν ἑπτὰ τεσσαρακοντάδων τὸν αὐτὸν τρόπον γίνονται, καὶ ἐκ τοῦ ἡμίσεος τοῦ ἐνιαυτοῦ οἱ ἑπτάμηνοι. Cæterum decimeſtres, & vndecimeſtres partus ex ſeptem quadragenarijs eodem modo fiunt, velut ex dimidio anno ſeptimeſtres. quare ſolus hic numerus appellatur à Græcis ζωογόνος quaſi viuos generans, & ijdem Græci, cum numeros per literas oſtendant, & ſignificent, eam literam, quę ſeptenarium ſignificat, primam in eo verbo eſſe voluerunt, quod vitam, & viuere ſignificat, nempe ζῆτα, dicunt. n. ζωὴν vitam, ζῆν viuere, vnde etiam Iuppiter, qui iuuans pater, & vitæ princeps, atque auctor habetur ab hac litera nomen ſuum auſpicatus eſt nempe ζεῦς. Neque ſolum hoc numero naſci, ſed etiam ſine dolore naſci voluit, vt facile conijcitur ex vagitu, quem ſeptimeſtres non edunt, vt nouimeſtres, de quo quęrit Alexander in problem. ſectione 1. licet à noſtra hac diſſentiat ille opinione, id euenire dicens propter partus imbecillitatem cum ſeptenario (vt ipſe vult ſecutus. ſ. Ariſtotelis ſententiam in 7. de hiſtoria animantium, qui ita eſſe iudicat) menſe minus firmus ſit, ſed tamen quam abhorreat à veritate illa ratio, eiuſdemmet auctoritate comprobatur, & ſuo telo conficitur. is enim alio problemate in vltima ſectione, vbi quærit cur ſeptimeſtris partus viuat, octimeſtris verò nequaquam dicit ſeptenarium eſſe perfectum, idque probat teſtimonio Pythagoræ Arithmeticorum, & Muſicorũ multa de numeri pręſtantia pro loci breuitate afferens, repugnant enim hæc eundem numerum propter præſtantiam, & vim largiri vitam, & propter imbecillitatem voce priuare. ſolus igitur ſeptenarius meritò vocatus vitalis, quia & in ſeptimo, & in nono naſcentes menſe, qui ſeptenarij naturam multis partibus refert, vitæ munere fruũtur, alij minimè; Nam Dioclis, & Polybi empiri-

ricorum explosa, atque derisa sententia est, qui (vt refert Galenus, & Plutarchus de placitis Philosophorum lib. 5.) dicebant octauum quoque mensem esse γόνιμον, i. generatiuum, nam licet interdum vsueueniat, vt extra hos duos menses septem, & nouem nati infantes viuant, id tamen non est secundum naturam iudicandum, sed monstri, ac portenti loco habendum, nam negari non potest, quin aliquando acciderit, & vsueuenire etiam posthac possit, Aristoteles enim in 7. de natura animaliũ (vt vertit Gaza, nam Græcus titulus est περὶ ἱστορίας de historia) dicit in Aegypto octimestrem partũ viuere. ait enim, Τὰ δ' ὀκτάμηνα περὶ μὲν Αἴγυπτον, καὶ ἐν ἐνίοις τόποις, ὅπου εὐτόκοι αἱ γυναῖκες, καὶ φέρουσί τε τὰ πολλὰ ῥαδίως, καὶ τίκτουσι, καὶ γενόμενα δύναται ζῆν κἂν τερατώδη γένηται. ἐνταῦθα μὲν οὖν ζῇ τὰ ὀκτάμηνα, καὶ ἐκτρέφεται, ἐν δὲ τοῖς περὶ τὴν ἑλλάδα τόποις ὀλίγα πάμπαν σώζεται, τὰ δὲ πολλὰ ἀπόλλυται &c. i. Octimestres verò vitales sunt in Aegypto, & alijs quibusdam in locis, vbi mulieres fœcundæ, feruntq; simul multos, & pariunt, & ea quæ gignuntur possunt viuere, quamuis monstrosa sint. hic igitur viuunt, & nutriuntur octimestres, in Græcia verò locis per quam pauci seruantur, plurimi verò intereunt. hoc translatitium putat Plinius lib. 7. c. 5. quòd octauo mense gignantur, & viuant in Aegypto, & ipse tamen eodem capite auctor est Cæsoniam Gaij Principis coniugem octauo mense genitam à Vestilia matre, quæ C. Herdicij, ac postea Pomponij, atque Orfiti clarissimorum ciuium vxor fuit: idem de octauo mense confirmat A. Gellius lib. 3. c. 16. vbi ait, Sed noster Cęcilius, cũ faceret eodem nomine, & eiusdẽ argumenti Comędiam, ac pleraq; à Menandro sumeret, in mensib. tamen genitalibus nominandis non prætermisit octauum, quem præterierat Menander. Cęcilij versus hi sunt:

Insolet ne mulier decimo mense parere?

Pol nono, etiam septimo, atque octauo.

quod non inconsiderate, neq; temerè dictum à Cęcilio probat mox

bat mox Varronis testimonio, qui lib. 14. rerum diuinarū scriptum reliquerit mēse nonnunquā octauo editū esse partum. Asclepiades (vt scribit Cęlius lib. 12. c. 13.) auctor est Naxias mulieres ὀκτάμηνα. i. octimestria edere puerperia, vel Iunonis munere id illis gratificantis ob Dionysij beneuolentiam, vel quia Bacchus ipse sic natus creditur: & quamuis Hippocrates in libello de septimestri partu videatur quibusdā nō omnino ire inficias, quin fieri possit, vt octauo mense nati viuant, difficillimum tamen eodem in loco demonstrat, & ex his fere, quę fieri nisi portenti in speciē possint, propter duplicem afflictionem, alterā in laxatione pelliculari, siue folliculorum in septimo mense, quibus contenti partus tanquā spicę ex mēbranis, & cortice erūpunt, alteram in partu, & licet in lib. περὶ τροφῆς. i. de diœta dicat (vt refert Gell.) ἔστι δὲ, καὶ οὐκ ἔστιν ὀκτάμηνος γένεσις, est, & non est octimestris generatio, quem locum Sabinus medicus eodē auctore ita interpretatur, vt esse dicat φαινόμενα ὡς ζῶα μετὰ τὴν ἔκτρωσιν, q̄ appareant quasi animantia post abortū, non esse vero ὡς θνήσκοντα tanquā intermoritura, apertè tamen in cęteris libris idē ille profitetur neminem unquā uixisse, neq; uiuere posse octimestrem. Galenus in libello de Philosophi hist. & Plutarc. de Plac. Philos. lib. 5. dicūt vitales nō esse octimestres partus propter insociabiles astrorū cōiunctiones, siue aspectus. ait. n. οἱ δὲ μαθηματικοὶ τοὺς ὀκτὼ μῆνας ἀσυνδέτους φασὶν εἶναι πάσης γενέσεως, τοὺς δὲ ἑπτὰ συνδετικούς. idest, Mathematici octo menses dicunt esse insociabiles, ad omnem partum, septem verò sociabiles: & octo enumerat ζώδια. i. signa cęlestia, ἀσύνδετα, quæ sociari nequeant, sunt verò huiusmodi (vt inquit Gal.) ἃ ἔχει τοὺς οἰκοδεσποτοῦντας φαύλους τῶν ἀστέρων, q̄ habēt domib. cęlestibus imperātia mala astra. quidā Philosophi dixere octimestrē partum ea de causa non viuere, quia semen sit imperfectū, quia duo tantum sint genera seminis, alterum quod septimo, alterum quod nono mense partum edat, neq; dari semen, quod ad aliud tēpus procreare possit,

possit, quemadmodum in tritico, cuius duo genera dicunt esse vnum, quod tribus mensibus gignitur, alterum quod nouem. huius opinionis meminit Leonardus Vairus lib. 2. de fascino, cap. 11. Plutarchus eodem in loco, de quo supra, innuere videtur in more positū, & instituto fuisse veteribus, vt octauo mense natos tanquam portenta exponerent, & vita priuarent, affirmans tamen multos natos his mensibus in viros euasisse. Καθολικώτατον δὲ μηδένα βούλεσθαι τὰ ὀκτάμηνα τρέφειν, γεγενῆσθαι δὲ πολλοὺς ὀκταμηνιαίους ἄνδρας. quæ sic vertit Xylander, ac tametsi fere in vniuersum nemo octauo mense natam prolem alendam censet, tamen multos sic natos in viros euasisse. quo in loco obiter notādum desiderari verbum constat, vel simile, nam in Græco oratio pendet à verbo ἐστι καθολικώτατον: dicit enim vniuersorum hanc esse generalē opinionem, vt nemo velit alere, non tamen negare multos extitisse viros octauo mense natos, in quo tamen loco si quis legat τρέφεσθαι, vel actiuum τρέφειν, pro illo vsurpatum dicat, sit fortasse conuenientior sensus, vt dicat, neminem quidē in vniuersum sentire, aut velle, vt ali possint, sed tamen constare multos educatos, & natos hoc mense. Eandem rem, quòd octauo mense natus ali possit, cōfirmat Marsilius Ficinus, qui in proęmio lib. 3. de vita, & in Commen. in 3. lib. Enneadis secundæ Plotini affirmat infantem octauo à conceptione mense natum Florentiæ mense Martio noctu, ascendente Saturno retrogrado semiuiuum esse seruatum diligentia, & vixisse. Sed ut vnde digressa est, se nostra referat oratio, hæc omnia licet fiant interdū, portenti tamen potius, & monstri loco sunt habenda, neq; hi secundum naturā nati, aut seruati dici debent, sed vel fato aliquo, vel diuina uoluntate, quare antiquos Romanos Varro dicit (vt refert Gellius) non recepisse huiuscemodi quasi monstrosas raritates, sed nono mense, aut decimo, neque præter hos, alio paritionem mulieris secundum naturā fieri existimasse: Non defuere, qui decimum mensem partui à natura

assignatum

assignatum dicerent, in qua sententia uidetur fuisse Aristoteles de historia animalium, qui ait gigni homines septimo, octauo, nono mense, & ut plurimum decimo τὰ δεκάμηνα τὸ πλεῖστον, huius rei meminit quoque Plinius, & A. Gellius hanc maximè tuetur sententiam lib. 3. cap. 16. ubi ait, Et multa opinio est, eaq; iam pro uero recepta, postquam mulieris uterus conceperit semen, gigni hominem septimo rarenter, nunquã octauo, sæpe nono, sæpe numero decimo mense, eumq; esse hominem gignendi summum finem, decem menses non inceptos, sed exactos. idque confirmat Plauti testimonio in Cistellaria dicentis —— *Tum illa, quam compresserat,*

Decumo post mense exacto hic peperit filiam.

mox Menandri, qui dixit γυνὴ κυεῖ δεκαμήνος. i. mulier gestat uterum, siue parit decimestris, in quam sententiam dixit quoque Ouid. in 8. de Althea Meleagri,

Et quos sustinui menses bis quinque labores.

Nonnulli, cum statutum pariendi certum tempus negent, vndecim quoque, & alios multos addiderunt. de undecimo meminit & Plinius, & Aristoteles (ut interim Medicos omittamus, qui id accidisse, & fieri posse dicunt) M. Varro in Sat. quę inscripta erat Testamentũ (vt est apud Gell. eodẽ loco, quem supra citauimus) Si quis mihi filius, unus, pluresue in decem mensibus gignuntur, ij si erunt ὄνοι λύρας, ex hæredes sunto. Quod si quis undecimo mense κατ᾽ Ἀριστοτέλην natus esto, Accio idẽ, quod Titio ius esto apud me &c. & apud eundem Gellium refertur Hadrianum causa cognita mulieris Romanæ, quę undecimo mense post mariti mortẽ peperisset, decreuisse in undecimo quoque mense partum edi posse, & in decreto hæc uerba posita; *requisitis veterum Philosophorum, & Medicorum sententijs.* Horum quoq; duorum mensiũ meminit Hippocrates, & (ut supra diximus) ad septenariũ referuntur propter septem quadragenarias: duodecim quoq; mẽses, & integer annus non caruere in hac causa patronis, multi.n.

extiterunt

extiterunt, qui hoc quoq; menſe edi ſalubri auſpicio partum putent: & hi auctorem ſuæ ſententiæ habent Homerum, qui finxit Neptunum dixiſſe puellæ à ſe compreſſæ,

Χαῖρε γυνὴ φιλότητι, περιπλομένου δ' ἐνιαυτοῦ
Τέξεις ἀγλαὰ τέκνα, ἐπεὶ οὐκ ἀποφώλιοι εὐναὶ
Ἀθανάτων —— quæ ſic reddi Latinè poſſunt:

Iſta tibi Veneris nunc gaudia, terga reuerſum
In ſua poſt annum claram dabis inclyta prolem,
Namque eſt concubitus cæleſtum nullus inanis.

De XIII quoque extant teſtimonia, & Plin. lib. 7. c. 5. ſic ait, Maſſurius auctor eſt. L. Papyrium Prætorem ſecundo hærede lege agente bonorum poſſeſſionem contra eum dediſſe, cum mater partum ſe XIII menſibus diceret tuliſse, quoniã nullum certum tempus pariendi ſtatum uideretur. De XIIII, qui ſunt bis ſeptem, laudatur præclarus teſtis, & auctor in medicis rebus Auicenna, qui teſtatum reliquit partum quendam fuiſse editum 14 mẽſe cum dentibus: ex quibus apparet à ſeptimo pariendi initiũ feciſse naturam, & uſq; ad duplicatum ſeptenarium progreſsam, & quemadmodum & IX, & X, & XI referri ad ſeptenariũ diximus, ita reliquos referre quis poſset ad bis ſeptem, quamuis non defuere, qui putarint etiam intra ſextum mẽſem editum partum eſse poſse uitalem, auctorem profitentes Auicennam, qui dicat in ſexto menſe puerum natum uixiſse, & Speronus de Speronis, qui Italicè ſcripſit perquam eruditè, & eleganter Dialogos, probare contendit in quadam eius diſputatione inſcripta, *Del tempo del partorire,* partum intra ſextum menſem editũ nempe dierum 166 poſse eſse uitalem: quæ tamen omnia (ut ſæpe iam dictum eſt) ſi aliquando fiunt, quoniam præter naturæ ordinem, & inſtitutum fiunt, & præter eius etiam mentem, ac uoluntatem, & (vt Philoſophi noſtrates loquuntur) intentionem, non naturæ opus, ſed monſtra potius, & portenta habenda ſunt. Nos igitur his prætermiſſis ad noſtram ſeptenariam naturæ rationem reuertamur,

tamur, & quandoquidem in Medicorum campis euagata eſt oratio noſtra, aliquid etiam de Muſarum promptuario, ſeu viretis, & hortis depromamus, quæ fortaſſe minus trita veſtris erunt auribus, qui hæc hactenus à me pertractata millies fortaſſe audiſtis, & legiſtis, vosq; potiſſimum, qui medicinę artes, & ſtudia profitemini. Pauſanias igitur ſcribit lib. 3. Agaſeclis filium, qui puellam illam duxerat vxorem, quæ Spartanarum omnium virgo fuerat turpiſſima, mulier verò omnium poſt Helenam formoſiſſima, cum eſſet illi nunciatum in conſilio Ephororum ſedenti, ex ea ſibi natū filium, eo quòd natus eſſet ipſo ſeptimo menſe, negaſſe ſuum eſſe, qui non eſſet legitimo numero menſium natus, oblitum. ſ. (inquit Pauſanias) eorum, quę de Euriſthei natali ſunt verſuum Homeri, vel ꝙ illos omnino non ſatis intellexiſſet, cuius tam temerè effuſæ vocis poſtea eum pœnituiſſe dicit. Verſus Homeri ſunt in T Iliadis,

Ἥρη δ' ἀΐξασα λίπεν ῥίον οὐλύμποιο,
Καρπαλίμως δ' ἵκετ' ἄργος ἀχαικὸν, ἔνθ' ἄρα ᾔδη
Ἰφθίμην ἄλοχον Σθενέλου περσηϊάδαο
Ἡ δ' ἐκύει φίλον ὑὸν, ὁ δὲ ἕβδομος εἱστήκει μεὶς,
Ἐκ δ' ἄγαγε προφόωσδε ἠλιτόμηνον ἐόντα. i.

At ſoror ipſa Iouis iuga celſa relinquit Olympi,
Mœniaq; extemplo contendit Achaica, & Argos,
Vxor vbi Stheneli perſeo ſanguine clari
Geſtabat puerum ſepteno in menſe, deditq;
In lucem ante nouem præſcriptos partubus orbes.

qui, vt planius intelligantur, repetenda eſt ab interprete ipſa fabula, dicit. n. Iouem, cū concubuiſſet cū Alcmena Helectrionis, grauidaq; illa facta, non longe à pariendi tēpore abeſſet, iuraſſe inter Deos eū, qui illo die, quem ſciebat naturæ legib. præfinitū illi partui, ortus eſſet; regnaturum inter eos, qui ab illis oriundi eſſent. Iunonem aūt zelotypia correptam Alcmenæ partū retardaſſe, & Antibiam, quam Leucippen nonnulli

vocant Stheneli vxorem grauidam ſeptimeſtrem eo die pare-re feciſſe,& ita Euriſtheum natũ ſeptimeſtrem, vnde factũ di-cit,vt mox iubente Iunone ſeptem menſiũ partus educationis ſorté acciperet. & deinde problema illud examinat interpres πῶς τὰ ἑπταμηνιαῖα γόνιμα, ὀκταμηνιαῖα δὲ οὔ. i. ſeptimeſtres vi-tales, octimeſtres nequaquã. & ab Hippocrate(vt videtur)ac-cipit illam triplicẽ motus rationem,primã quę quarto, ſecun-dam,quę tertio,tertiã,quę ſecundo menſe fit,ex quibus nouẽ conficiuntur,tribus illis pomorũ temporib. cõparans,qui ha-bent ἀπόξυψιν, ὡριμότητα, καὶ ἀποβολήν. i. acerbitatem,matu-ritatẽ,& matris depoſitionẽ,cũ deijcit pomũ arbor,ꝙ id arue-rit interiectũ inter matrem,& pomũ,quod dicitur πισμάτιον. & ideo ſeptimo tantũ,& nono menſe ad vitam naſci,ꝙ motus hi ſint naturales. deinde idẽ probat Pythagoricis rationibus, quæ quia ſunt pulcherrimę,nõ vidẽtur prętermittẽdę. inquit igitur, Οἱ δὲ Πυθαγόρειοι, καὶ μαθηματικῶς, ἤτοι ἀριθμητικῶς τὴν αἰτίαν ἀποδιδόασιν λέγοντες ἐκκεῖσθαι τρίγωνον σκαληνὸν τὸ αβγ ἔχων τὴν μὲν αβ μονάδων δ, τὴν δὲ βγ μονάδων ε, τὴν δὲ αγ μονάδων γ. φανερὸν ὅτι κατὰ τοὺς Πυθαγορείους ὁ μὲν γ, καὶ ὁ ε ἄρρενες ὡς περιττοί. ὁ δὲ δ θῆλυς ὡς ἄρτιος πεπολυπλασιάσθω, ὁ δ᾽ ἐπὶ τῶν ε γίνονται κ, καὶ ὁ ε ἐφ᾽ ἑαυτὸν κε ὁμοῦ με, ταῦτα ἐπὶ τὸ ἥμισυ τοῦ ἐμβαδοῦ, ἤτοι τὸν ς γίνονται σο, ἃ περιέχουσι χρόνον μηνῶν θ, πάλιν τὸν δ᾽ ἐπὶ τὸν ε γίνονται κ, τὸ γ ἐπὶ τὸν ε γίνονται ιε ὁμοῦ λε, ταῦτα ἐπὶ τὸ ἥμισυ τοῦ ἐμβαδοῦ τοῦ τριγώνου τὸν ς ὁμοῦ σι, ἃ περιέχουσιν χρόνον μηνῶν ζ, πάλιν τὸν γ ἐπὶ τὸν ε γίνονται ιε ἐφ᾽ αὐτὸν γίνονται κε, ὁμοῦ μ. ταῦτα ἐπὶ τὸ ἥμισυ τοῦ ἐμβαδοῦ τοῦ ς γίνονται σμ, καὶ περιέχουσι χρόνον μηνῶν η. ἐπεὶ οὖν μόνον ἐπὶ τὸν θ, καὶ ζ κατὰ φυσικὴν συμπλοκὴν ἄρρενος, καὶ θήλεος τοῦ ε, καὶ δ, καὶ γ οἱ ἀριθμοὶ τὸ ζ, καὶ θ γίνονται, εἰκότως τὰ οὕτω τικτόμενα ζωογονεῖται, ἐπὶ δὲ τῶν η μηνῶν, οὐ φαίνεται ἄρρενος συμπλοκὴ πρὸς τὸ θῆλυ, οὔτε γὰρ ὁ ε, οὔτε ὁ γ γίνονται ἐπὶ τῶν δ, ὅς ἐστι θῆλυς. εἰκότως οὖν παρὰ φύσιν οὔσης τῆς συμπλοκῆς οὐ ζωογονεῖται τὰ τικτόμενα.

quę

quæ licet verti in Latinum ſatis commodè, & aptè nequeant propter diuerſam numeros ſignificandi rationem, illi enim literis, nos arithmeticis characteribus; experiamur tamen aliquam lucem afferre. ſic igitur inquit: Pythagorici verò etiam mathematicè, & arithmeticè cauſam afferunt, cum dicant, exponatur triangulus obliquus $\frac{1}{\alpha}\frac{2}{\beta}\frac{3}{\gamma}$ habens $\frac{1}{\alpha}\frac{2}{\beta}$ vnitatum $\frac{4}{\delta}$. & $\frac{2}{\beta}\frac{3}{\gamma}$ vnitatum $\frac{5}{\epsilon}$, & $\frac{1}{\alpha}\frac{3}{\gamma}$ vnitatum $\frac{3}{\gamma}$, planum eſt, quòd ſecundum Pythagoricos $\frac{3}{\gamma}$ & $\frac{5}{\epsilon}$ maſculi tanquam impares $\frac{4}{\delta}$ fęmina, vtpote par multiplicetur $\frac{4}{\delta}$ ſuper $\frac{5}{\epsilon}$ fiunt $\frac{2\,0}{\kappa}$ & quinque ſuper ipſum $\frac{2\,5}{\kappa\,\epsilon}$ ſimul $\frac{4\,5}{\mu\,\epsilon}$. Hæc ſuper dimidium areæ trigoni. ſ. 6 ſimul $\frac{2\,7\,0}{\sigma\,o}$, quæ continent tempus menſium nouem, rurſum $\frac{4}{\delta}$ ſuper $\frac{5}{\epsilon}$ fiunt $\frac{2\,0}{\kappa}$ $\frac{3}{\gamma}$ ſuper $\frac{5}{\epsilon}$ fiunt $\frac{1\,5}{\iota\,\epsilon}$ ſimul $\frac{3\,5}{\lambda\,\epsilon}$, hæc ſuper dimidium areæ trigoni. i. 6 ſimul $\frac{2\,1\,0}{\sigma\,\iota}$, quæ continent tempus menſium ſeptem, rurſum $\frac{3}{\gamma}$ ſuper quinque $\frac{5}{\epsilon}$ fiunt $\frac{1\,5}{\iota\,\epsilon}$ ſuper ipſum fiunt $\frac{2\,5}{\kappa\,\epsilon}$ ſimul $\frac{4\,0}{\mu}$ hæc ſuper dimidium areę trigoni fiunt $\frac{2\,4\,0}{\sigma\,\mu}$ & continent tempus menſium octo. Quoniam igitur ſolum in $\frac{9}{\theta}$ & $\frac{7}{\zeta}$ ſecundum naturalem coniunctionem maſculi, & fœminæ ϵ & $\frac{4}{\delta}$ & $\frac{3}{\gamma}$ numeri $\frac{7}{\zeta}$ & $\frac{9}{\theta}$ fiunt, iure ſic geniti viuunt. in 8 verò menſibus non apparet coniunctio maſculi cum fœmina, neq; enim $\frac{5}{\epsilon}$ neque $\frac{3}{\gamma}$ fiunt ſuper $\frac{4}{\delta}$, qui eſt fœmina. Iure igitur cum ſit contra naturam ipſa coniunctio non viuunt ea, quæ generantur octauo menſe. Sed nimium fortaſſe à propoſito nos abduxit ſeptimeſtris partus, iam vnde digreſſa eſt, ſe referre debet oratio, vt demonſtremus hominem non ſolum naſci ad vitam in hoc numero, ſed nihil non agere, vel pati in hoc numero. poſtquam igitur natus eſt homo ſtatim hoc numero diiudicatur. nam primum ſeptima hora iudex eſt, an ſit vitalis, tradunt enim niſi per hoc horarum ſpatium ſuſtinuerit aeris halitum, fuiſſe præmortuum in matris vtero iudicari, contra ſi permanſerit, vitam, & ſpiritum producturum proculdubio affirmant. In ſeptimo die iactat reliquias vmbilici, quare Plutarchus ſeptimum diem periculoſum dicit propter vmbi-

licum in problematis, & ideo Romanos consueuisse non ante septimum diem nomina imponere neq; maribus, neq; fœminis, quod plantæ interim similior sit infans, quàm homini. post bis septem visum ei natura incipit aperire, post septies septem. i. integrum, & in se reuolutũ, siue multiplicatum septenarium, liberat omni impedimento & visum, & oculos, septimo mense dentes ei tribuit, & septenos ex vtraq; parte, septimo anno firmiores illis depositis sufficit ad cibũ solidum confringẽdum, vnde ortum illud Adagium, septennis edentulus, quod in eos vsurpatur, qui natu grandes vt pueri tamen sunt, quasi septimum annum agentes nõdum omnes dentes egerint, ad quod respexit eleganter Aristophanes in Ranis, vbi de Archidamo ait, Ὅς ἑπτέτης ὢν, οὐκ ἔφυσε φράτορας, qui septennis cum sit, nondum edidit tribules, de quo vide Interpretem, & Iuuenalis Satyra 14. —— *Cum septimus annus*

Transierit puero nondum omni dente renato.

de quibus (credo) etiam superiore libro diximus, sed ad aliud referentes. Eodem septimo anno integrè eum posse loqui voluit nullo ætatis impedimento. Quare hoc etiam anno rationem absolui quidam dixere (vt auctor est Philon in libro Alleg. legis) & bis septimo pubescere iussit, vocemque mutari in sonum asperiorem, & inæquabiliorem εἰς τὸ τραχύτερον, καὶ ἀνωμαλέστερον, & in eo generandi facultatem moueri, & inchoari, appetitumque procreandi, & coniunctionis excitari; hinc quærit in problematis Alexander Aphrodiensis, cur XIIII potissimum anno pueri pubescentes hircissant. quo etiam anno volebant Stoici, & Heraclitus (auctore Galeno de Philosophi historia) ἄρχεσθαι ἡμᾶς τῆς τελειότητος, i. perfectos nos fieri incipere hoc nisi argumento, quòd etiam arbores tunc perfectæ dicuntur, cum fructus ferunt, quare etiam Aegyptij (auctore D. Ambrosio) nisi hoc anno circuncidunt mares, & etiam fœminas, quòd. s. earum purgamenta menstrua, hoc anno incipiant, licet Aristoteles à Stoicis dissentiat,

ſentiat, & dicat nos id aſſequi ſeptimo anno.i.ἄρχεσθαι τῆς τελειότητος. hac de cauſa, ꝙ in illo fiat pulchræ, & turpis educationis, ſiue inſtitutionis initium καθ᾽ ἣν γίνεται (inquit ipſe) καλῆς τε, καὶ αἰσχρᾶς διδασκαλίας ἀρχὴ. qua etiam de cauſa fortaſſe Perſæ liberos ſuos non prius aſpiciebant, quam ſeptimum annum impleſſent, vt refert Valerius Maximus lib. 2. cap. 1. quia ſcilicet imperfecti adhuc eſſent. alij contra niſi tertia annorum hebdomade id nobis dicunt accidere, quòd eo anno firmet natura vires, & metam etiam nobis in longum creſcendi ſtatuat, genasque pilis, & barbæ decore iuuenta veſtiat, quo etiam tempore, opportunam eſſe fœminis procreationem dicit Ariſtoteles libro ſeptimo de hiſtoria animalium, Μετὰ δὲ τὰ τρὶς ἑπτὰ ἔτη αἱ μὲν γυναῖκες, πρὸς τὰς τεκνογονίας ἤδη εὐκαίρως ἔχουσι. ideſt, poſt ter ſeptem annos mulieres ad prolem procreandam iam ſunt tempeſtiuæ, & opportunæ. hinc etiam vxorem ducere virum oportere dicunt hoc tertio ſeptenario, licet alij quarta hebdomade, quibus videtur aſſentiri Plato de Repub. vbi trigeſimum annum nuptijs aſſignat, licet alibi vigeſimumquintum. Ariſtoteles verò in ſeptimo Politicorum trigeſimumſeptimum putat eſſe numerum annorum viri ducendæ vxoris; Idemq; Ariſtoteles in ſecundo œconom. ſeptem conſtituit leges (vt nonnulli, qui de œconomica Italicè ſcripſere annotarunt) quibus fœmina obligare ſeipſam debet. primam omnib. quę ſunt intus dominari, curareq; omnia ſecundum præſcriptas leges, ſecundam nō permittere quemquam ingredi ſine prꝗcepto viri, tertiam, vt ſumptu, veſtitu, & apparatu minori vtatur, quàm leges permiſerint, quartā ne curet ſcire, quę foris gerit vir, prꝗſertim in Rep. quæ agantur, quintam vt putet mores viri eſſe legem ſuæ vitæ impoſitā ſibi à Deo, ſextam vt vnanimem ſe viro prꝗſtet, ſeptimā vt inſeruiat ei tā in proſperis rebus, quàm in aduerſa fortuna. in quarto annorum ſeptenario in latum creſcendi terminum locauit, ſiue fixit, in quinto, quantum vnicuiq; poteſt

ineſſe

inesse uirium, completur augmentum, & quasi coronis hinc nuptias postulare hanc ætatem dicit Philon de M. opificio: Sexto in eadem permanent ratione, & maturatur uis intelligendi, in septimo demũ, hoc est septies septem annis, qui sunt I X L perfectam constituit ætatem, in qua & valeat plurimum consilio, atque prudentia (in ea enim ætate animi est maturitas, summaq; perfectio mentis, & rationis) & viribus non adhuc sit destitutus, quo etiam terminatur fœminæ fœcunditas, vltra enim non concipit, vt septuagesimo viri, qui vltra nõ generat; nono septenario ob duorum numerorum coniunctionem periculum senibus imminere vitæ cum morte immutandæ voluit, vt superiore libro diximus, de quo A. Gell. lib. 15. cap. 7. sed quoniã extant de his vitæ humanæ septenarijs pulcherrima quædam Solonis carmina, quæ recitantur etiam à Philone, non alienum fuerit hoc loco inserere.

Παῖς μὲν ἄνηβος ἐὼν ἔτι νήπιος ἕρκος ὀδόντων
  Φύσας ἐκβάλλει πρῶτον ἐν ἑπτ' ἔτεσι.
Τοὺς δ' ἑτέρους ὅτε δὴ τελέσει θεὸς ἑπτ' ἐνιαυτοὺς
  Ἥβης ἐκφαίνει σήματα γεινομένης,
Τῇ τριτάτῃ δὲ γένειον ἀεξαμένων ἐπὶ γυίων
  Λαχνοῦται, χροιῆς ἄνθος ἀμειβομένης.
Τῇ δὲ τετάρτῃ πᾶς ἐνὶ ἑβδομάδεσσιν ἄριστος
  Ἰσχὺν, οἵ τ' ἄνδρες σήματα ἔχουσ' ἀρετῆς.
Πέμπτῃ δ' ὥριον ἄνδρα μεμνημένον ἀρ γάμου εἶναι,
  Καὶ παίδων ζητεῖν ἐξοπίσω γενεήν.
Τῇ δ' ἕκτῃ περὶ πάντα καταρτύεται νόος ἀνδρὸς,
  Οὐδ' ἔρδειν ἔθ' ὅμως ἔργ' ἀπάλαμνα θέλει,
Ἑπτὰ δὲ νοῦν, καὶ γλῶσσαν ἐν ἑβδομάσι μετ' ἀρίσταις
  Ὀκτὼ δ' ἀμφότερα τέσσαρα, καὶ δέκ' ἔτη.
Τῇ δ' ἐνάτῃ ἔτι μὲν δύναται, μαλακώτερα δ' αὐτοῦ ·
  Πρὸς μεγάλην ἀρετὴν γλῶσσά τε, καὶ σοφίη.
Τῇ δεκάτῃ δ' ὅτε τις τελέσας κατὰ μέτρον ἵκοιτο,
  Οὐκ ἂν ἄωρος ἐὼν μοῖραν ἔχει θανάτου. quę sic nos vertimus

Impub is

Impubis puer, atque infans os dentis vtrunque
Annorum septem digerit in spatio,
Septem alios rursum Phœbus compleuit vt annos,
Apparent pubis non dubia indicia,
Tertia cum veniunt septennia, crescit in artus,
Lanugo, & vestit flore nigrante genas,
In quarto iuuenis firmatus robore præstat,
Raraq́; virtutis dat documenta suæ.
Quinque monent meminisse virum septennia tædæ,
Natorum & dulcem quærere progeniem.
Annorum series sex septem perficit omne
Mentis opus, nec agit, quæ minus acta probet;
Septem, octoq́; simul septennia linguæ
Præstant eloquio, consilioq́; beant.
Nona & adhuc retinent vires, sed languet ad ipsa
Munia virtutis, linguaq́; mensq́;, simul;
Ad septem denos si quis peruenerit annos
Non immaturo is funere conciderit.

Præterea modum, metamq; crescendi humano corpori præstituit septem pedes, vt Varro confirmat auctore Gellio lib. 3. quod etiam confirmat Solynus in Polyhistore cap. 5. dicens hanc esse quorundam opinionem, vt definiant nullum posse excedere longitudinem pedum septem, quòd intra mẽsuram istam Hercules fuerit: licet Herodotus lib. 1. scribat Orestis corpus fuisse inuentum sub terra habens cubita longitudinis septem, quæ faciunt pedes duodecim, & quadrantem. cuius prodigij meminit etiam Plinius lib. 7. cap. 16. & Soly. cap. 5. vbi multos alios cõmemorant prodigiosæ magnitudinis, quæ quoniam naturæ cancellos excedunt, nihil ad rem nostram uidentur posse labefactandam, aut infringendam, non enim iri inficias potest gigni interdũ præter naturæ morem monstrosa quædã, & portentis similia, quæ tamen ad naturæ leges, & instituta quærentem nihil attinent. Vim quoq; sentiendi hoc

numero circumscripsit, nam quinque tribuit sensus, & præterea vim generandi, & organũ vocis, quæ duo nonnulli cum his coniungunt ad absolutionem septenarij perficiendam; septem etiam hominis esse voluit ætates, siue gradus ætatum, quas mirificus naturę arcanorum indagator Hippocrates expiscatus est, qui (vt auctor est Censorinus lib. de die natali, & Iulius Pollux) hos ita constituit, vt primum septimo anno dicat cötineri, alterum quartodecimo, tertium duodeuigesimo, quartũ tricesimoquinto, sextum sexagesimoprimo, septimum quoad spiritus duceretur in terris. Philon Hebręus in lib. de Mundi opificio meminit huius Hippocraticæ diuisionis, ætatum, nominibusq; distinguit, nempe infantis pueri, adolescentis, iuuenis, viri, senioris, senis, & vt supra his accommodat annorum septenarios, licet alij alijs terminis ætates includant, Peripatetici enim tres ponunt gradus ex Aristotele colligentes, nempe incrementi, status, & diminutionis. Medici reliqui quatuor, vt Galenus, & Auicenna partibus anni, atque tempo ribus applicantes, & comparantes ætates, veri iuuentutẽ, ætatem vigentem τὴν ἀκμάζουσαν æstati confirmatam, & mediam Autumno, senectam hiemi, ad hoc adducti humorum, qui in nostro dominãtur corpore cum his partibus similitudine. alij quinque fecerunt, vt Varro, qui diuisit hominis ætatẽ in pueritiam, adolescentiam, iuuentutem, seniorum, & postremo senum, humanam denique fœcunditatem hoc quoque numero conclusit, nam vsque ad septem gestari posse in aluo mulieris tradunt, & Plinius lib. 7. c. 3. auctor est testimonio Trogi, in Aegypto septenos vno vtero simul gigni, quod etiam asserit Strabo lib. 15. citans Aristotelẽ, & Paulus Diaconus lib. 1. c. 8. auctor est meretricem Longobardam septẽ pueros vno partu peperisse sub Agelmundo Rege, quos omnes illa in piscinam coniecit, ex quibus vnũ qui hastam manu prehẽderat Lamissionem appellauit Agelmundus, & alendum curauit, qui mox regno successit. Per hunc etiam numerum hęc mirifica opifex

Natura

Natura totius corporis membra diſpoſuit, totum hoc numero conſtare voluit: Nam primũ (vt auctor eſt Hippocrates in lib. de ſtructura hominis) conſtat ex bis ſeptem rebus nempe ner uis, venis, arterijs, ſanguine, ſpiritu, carne, adipe, chartilagine, vnguibus, oſſibus, medullis, capillis, membranis, humoribus, intra hominem ſeptem ſunt membra (auctore Macrobio, & Philone Hebręo in libro Alleg. legis) quæ nigra appellantur, nēpe lingua, cor, pulmo, iecur, lien, renesq́; duo, item ſeptem alia cum venis, & meatibus ad cibũ recipiendum, & ſpiritum mutua hauriendum viciſſitudine deſtinata, quæ ſunt guttur, ſtomachus, aluus, veſica, & inteſtina præcipua tria, quorum vnum diſſipium vocatur, quod ventrem, & cætera inteſtina ſecernit, alterum medium quod Græci appellant μεσιντέριον, ſeu μεσάραιον, quidam Latini animellas, quòd glandulis ſit plenum, Tertium, quod antiquitus dicebatur Hyra. Septem præterea quaſi gradus poſuit in corpore, qui dimenſionem altitudinis ab imo in ſuperficiem complent, medullam, os, neruum, venam, arteriam, carnem, cutem, eodem affirmāte Macrobio. In aperto quoque ſeptem fecit corporis partes, caput, pectus, manus duas, pedes totidem, & pudendum, ea item, quæ diuiduntur, ſeptem iunxit cōpagibus, vt manus humero, brachio, cubito, vola, & digitorum ternis nodis, vt etiam pedes femore, genu, tibia pede ipſo, ſub quo vola eſt, & digitorum ternis nodis, colli (auctore Hippocrate de oſsium natura) vſque ad magnum verticulũm oſſa ſeptē, idem collum, ſiue ceruix (auctore Bongo) inter caput, & humeros habet ſeptem nodos, ſiue vertebras, & ſingulę vertebrę habent ſeptem proceſſus τὰς ἀποφύσεις. i. duos deſcendentes, duos aſcendentes, duos ante vnum retro; verticula ſupra clauiculam (vt eodem in lib. idem eſt auctor Hippocrates) vna cum magno ſunt ſeptem, quod ſe ex hominis oſſibus didiciſſe teſtatur. Eodem affirmante in lib. de locis in homine, Coſtæ ſeptem à poſteriore corporis parte ad verticula connectuntur, anteriore parte in pectore inter ſe

committuntur. Capitis caluaria, quod Græci κράνιον dicunt, septem ossibus constat, osse frontis, quod bregma vocāt, duobus verticis ossibus, totidē temporum, sexto occipite, septimo base ossis frontis, quod dicunt ἠθμοειδὴς, idest colatorium, alij σπογγοειδὴς, quòd spongiæ vice foraminibus sit refertū. nam os, quod dicunt cuneiforme, licet à quibusdam inter ossa capitis numeretur, à multis tamen rectissimè inter ossa censetur maxillæ superioris, occiput quoque septem habet foramina; os stomachi septenis quoque vt plurimum ossibus constat, in nonnullis enim senis, in alijs etiam XI. sed rarò. thoraci costæ insunt 24, vtrinque 12, sed septem integræ, reliquæ adulterinæ notantur, septem sunt ligamenta ossium in corpore, caro, musculi, membrana carnosa, adeps, cutis, cuticula, ossea membrana, quam dicunt περιόστεον: septem cutis palam occurrentia foramina, nasi, oculorum, oris, aurium, pudendi, sedis, yngium. musculi brachij motores sunt septem, scapulam mouentes quatuor, qui cum tribus ligamentis humerū scapulis committentibus implent septenarium, capitis motionibus, qui priuatis præsunt musculi 14. vtrinque septeni, manus mouentes quater septeni.i.28. femur mouentes bis septem, nerui sensui deseruientes in. septem partes excurrunt in oculos, in aures, in nares, in palatum, in ventriculi os, manuum volas, & in cutem vniuersam; Oculus septem tunicas habet, quibus contegitur, sex musculis mouetur, & vno fulcitur, quod implet septenariū, licet quidā tribus dicāt. Et quia sensus, eorumq; ministeria in capite velut in arce constituit, septē foraminib. sensuum distribuit officia. i. oris, oculorum, narium, & aurium binis, fluxionesq; de eadem arce capitis (vt Hippocrates annotauit in lib. de glandulis, & de locis in homine) septem sunt per aures secundum naturam, per oculos, per nares, aliæ per palatum in guttur, in gulam, aliæ per venas in medullam spinalem, & in sanguinem, quæ omnes numero septem sunt. Septem præterea sunt excrementa, quæ ex hac hominis quasi

cloaca

cloaca prodeunt, lacrymæ ex oculis, è naribus capitis purgamenta, ex ore saliua, ex cole vrina, ex ano detractio confecti, consumptiq́; cibi, ex toto corpòre sudor, ex genitalib. sperma. Non his contenta natura septem (vt autumat Cœlius Rhodiginus) neruorum συζυγίας produxit ad eorundem, de quibus modo dicebamus sensuum officia accommodatas, quas Latinè dicere possis (vt ille vult) coniugia, aut coniugationes, siue paria, Est enim Syzygia neruorum cũ nerui bini pariter emergunt in constitutum corriuati locum, quos fistularũ vice fungi tradunt, & illud ipsum, quod diximus spiramentum sensificum ad destinatam ab natura metam, veluti curricula deuehere, vt vicinis, remotioribusq́; paulo membris sentiendi vis instilletur, ex his neruorum coniunctio prima ad oculos profertur, vnde illis comparatur speciei cuiusque internotio, distinctioq́; colorum, secunda aures petit, quæ sonos ea facultate concipiunt, tertia naribus inseritur, vt adsit odorandi potestas, quarta in palatum deriuatur, vnde fit saporum discretio cum primore lingua, quinta per totum effusa corpus illud ui sua complectitur, hinc expressa est tangendi necessitas, & sensus, vt nocitura facile declinarētur, quæ verò lenitate sua confouerent, blandius permulcentia admoueri possent, Sextã sentit stomachus ob alimenti indigentiam, vt vitæ necessaria expetat, redundantia reiectet, septima ad spinalem delabitur medullam, quæ in animãte id planè esse deprehenditur, quod in nauigio carina. eius inde præstantia cognoscitur, quòd medicæ facultatis periti longioris cerebri nomine appellarũt. Cornelius Gemma lib. 2. de arte Cyclognomica has septem neruorum coniugationes, siue alias septem similes tribuit phantasiæ inferiori, dicens Phantasia inferior, quam sensualem nuper, sensumve cõmunem appellauimus in basi cerebri, sedem obtinet, ad quam neruorum. s. parium septem acies vniuersæ vnà cum medulla Rachitide tanquam ad commune centrum referuntur. Totam deniq; humani corporis machinam lxxij

articulis,& iuncturis colligauit, quorum XII præcipuę in brachijs ſpectantur, & cruribus, in quolibet enim brachio ſunt tres iuncturæ, prima ad humerum, ſecunda in cubito, tertia in manu, quæ coniunctæ conſtituunt ſex, item in quolibet crure totidem, prima ad femur, ſecunda ad genu, tertia in vertebro pedis, & totidem fiunt, quot in brachijs, tres item iuncturæ in ſingulis digitis manuum, atq; pedum, qui ſunt viginti, qui ter multiplicati efficiunt ſexaginta, & additis illis duodecim lxxij. ſeptem adhuc de cauſis quicquid agerent, agere voluit (vt annotauit Ariſtot. in primo Rhetoricorum) vbi ait, anteactum de cauſis ſermonem quaſi ad capita, & numerum reuocans, ὥστ' ἀνάγκη πάντα ὅσα πράττουσιν δι' αἰτίας ἑπτὰ πράττειν διὰ τύχην, διὰ βίαν, διὰ φύσιν, δι' ἔθος, διὰ λογισμὸν, διὰ θυμὸν, δι' ἐπιθυμίαν. i. quare neceſſe eſt omnia, quæ agunt homines, ſeptem de cauſis agere, fortuna, vi, natura, conſuetudine, ratione, ira, cupiditate: ad quem numerum etiam Cicero in Topicis cauſas deduxit, nempe neceſſitatem, volũtatem, perturbationem animi, habitum, naturam, artem, & caſum; animæ ſeptem perturbationes tribuit, quas commemorat Ariſt. lib. 1. de anima, λυπεῖσθαι, χαίρειν, θαῤῥεῖν, φοβεῖσθαι, ὀργίζεσθαι, αἰσθάνεσθαι, καὶ διανοεῖσθαι, i. dolere, lætari, confidere, timere, iraſci, ſentire, cogitare, quas quidam alio pacto Philoſophi enumerant eodem ſeptenario ſeruato, impetum, iram, timorem, mœrorem, inuidiam, vehementem cupiditatem, nimium affectum, qui vel eſt amor, vel odium, vt Leonardus Vairus Beneuentanus lib. 1. de faſcino, c. 12. qui etiam eodem lib. c. 6. ſic ait, Omneſq; hominum affectus ad ſeptem iuxta numerum ſeptem planetarum reducunt, libidinem Veneri adſcribentes, triſtitiam Saturno, alacritatem Ioui, bella Marti, præſidentiam Soli, ſolertiam, & aſtutiam Mercurio, inſtabilitatem Lunæ, licet ex Ariſtotele in Ethicis multi XI faciant, vbi ſex ſubijcit concupiſcibili facultati, quinque iraſcibili. quare Pythagorici appellabant hunc numerum εὐκαιρείαν, i. (vt nonnulli vertunt) tempeſtiuitatem,

ſiue

ſiue melius opportunitatem, ꝙ ad omnia eſſet aptus in natura. Septimeſtres ſemper fere excellentiæ quadam prærogatiua ſunt à natura donati. Hinc Apollo, de quo ſupra, Bacchus, & Oſiris, ſeptimeſtres, vt teſtatur Euſebius, inter Deos relati: Hinc Euriſtheus ſeptimeſtris natus imperium accepit. Non adhuc defeſſa exornandi huius numeri inſignibus hominem, multa adhuc munera ex hoc numero, & quaſi priuilegia donauit. Hinc virgo ſeptenaria nata modo nullus intercesserit partus, partus adiuuat, maſculus ſeptimus abſque fœmina interiecta vim habet curandi ſtrumas (vt Cæſar Bouillus annotauit in ſuis libris de numeris, & Leonardus Vairus lib. 1. de faſcino) mulierum menſtrua ſeptē dies perdurant, acuti morbi in febrim continuam delapſi ſeptimo die iudicantur, vel in duplicato ſeptenario, nempe 14. (vt vult Hippocrates) qui aph. 23. ita ait, ὀξέα τῶν νοσημάτων κρίνεται ἐν τέσσαρες, καὶ δέκα ἡμέρῃσι. i. acuti morbi in XIV diebus iudicantur. qui tamen etiam in lib. de carnibus ſic ait, vbi probat vitam hominis eſſe ſeptenariam. Quin & morbi acutiſſimi, ſic hominibus fiūt prę teritis diebus hebdomadis dimidiæ, aut vnius, in quibus iudicantur, & moriuntur, aut ſani euadunt, & tertij generis in vndecim diebus, hoc eſt una, & dimidia hebdomade, & quarti in duabus hebdomadis, & quinti in duodeuiginti diebus, hoc eſt duabus, & dimidia hebdomadis, mox ad eundem modū etiam vlcera magna in capite, ac reliquo corpore, quarto die inflammari incipiūt, in ſeptimo autem inflāmatio ſedatur, aut etiam 14, aut 18. aphoriſ. lib. 6. aph. 44. ὁκόσοισιν ἐκ στραγγουρίης εἴλεος ἐπιγίνεται ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν ἀπόλλυνται. i. Quibus ex ſtillicidio vrinę ileos ſuperuenerit, in ſeptem diebus pereunt, & aph. 51. quicunque ex capitis dolore eruti fiunt ἀπόλλυνται, ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν. i. pereunt in ſeptem diebus. Cornelius Celſus lib. 2. vbi de indicijs mortis, dicit de ſputo bilioſo, & purulento, ac ſi circa ſeptimum diem tale eſſe cępit, proximum eſt, vt is circa XIIII diem decedat, & in ſequenti capite 6. de notis auris

quoque

quoque dolor acutus cum febre continua, vehementiq; sæpe mentem turbat, & ex eo casu iuniores interdum intra septimum diem moriuntur.& cap.7.In pulmonis morbo si sputum primis diebus non fuit, deinde à septimo die cœpit, & vltra septimum mansit, periculosum est, & ibidem mox, Cui verò sano subitus dolor capitis ortus est,dein somnus oppressit,sicut stertat, nec expergiscatur, intra septimum diem pereũdum est, item ibidem morbus intestini tenuioris, nisi resolutus est intra septimum diem,occidit,in tertio, vbi tertianæ tria ponit remedia,vomitum,alui ductionem,vini potum,de hoc ait,nec vinum, nisi post accessionem die septimo bibat. & in quarto de ventris fluxu.vno die fluere aluum sępe pro valetudine est, atque etiam pluribus,dum febris absit,& intra septimum con quiescat.& in 4.cap.lib.3.de diebus criticis loquens ait, Ita ut summa potentia septimo, deinde quartodecimo, deinde vni & vigesimo daretur.Galenus de diebus criticis dicit ardentissimas febres solui die septimo, quòd si humor adhuc superfuerit noxius,ad aliud perdurat septenarium,& si in hoc quoque non desierit,ad tertium vsque deuoluitur; Auicenna acutas febres tradit septimo die desistere,diuturnas septimo mense, vel septimo anno, vel quartodecimo, vel vigesimoprimo. Q.Serenus affirmat in carbone, ni remedium adhibeatur, vix septẽ posse diebus vitã produci &c.Idem de fracturis,& luxis

Bis septem credunt coalescere cuncta diebus.

quare frequenter in multis morbis ex hoc numero præbent medicamẽta Medici. Q.Serenus de auriũ vitijs succurrendis,

Allia tum septem numero, septemq; lupinos

Cretaceam dabis in testam.--& de felli,vel phthisi arcendis,

Hac iterum septena capis. (de allio loquitur) & de lethargia expellenda,

Quidam dira iubent septeno cimice trito,

Vt vitientur aquæ, cyathusq; bibatur earum.

Hippocrates tradit in Coacæ pręnotionibus Seniores septem

annis in febre non corripi conuulsione. Venæ, & arteriæ (vt quidam Medici annotarunt) numero mouentur septenario, vitaque hominis sine interspiratione vltra septem horas non durat, item ultra septem dies non sustinetur inedia, quod etiã confirmat Hippocrates in libro supradicto. & P. Bougus de hac re multa, vbi etiam quędam recenset hominum prodigia, qui diutissimè tolerarunt inediam, sed naturæ communis instinctus non fert vltra septimũ. Marsilius Ficinus lib. 3. enn. 2. in Plot. affirmat fieri, vt per septenarios, vel dierum in morbis, vel annorum in uita mutationes fiant, & in bonum, & in malum. in quam sententiam dixit Seneca septenarius quisq; annus ætati notam imprimit, Physionomique asserunt septimo quoque anno quædam accidentia, & nouæ figurę lineamenta, nouosque colores, motus, gestus in hominibus suboriri, & ex singulis uitæ septenarijs valetudinis, & morũ indicia, atque argumenta perspici, in ipso demũ septenario omnib. ferè mortem contingere etiã doctissimi viri annotarunt, vt Bodinus in sua R. P. quare sapiẽtissimi Medici his animaduersis septenarij mysterijs, cũ de homine agũt, & eius morbis, hunc quoq; numerũ in diuidendis operib. solent adhibere. sic diuinus Hippocrates libros de morbis popularib. hoc numero librorũ septẽ s. cõplexus est, totidẽ quoq; aphorismos. sic Vesalius humani corporis anatomẽ vniuersam septẽ libris cõprehendit, & nuper eodẽ numero librorum Valuerdus. eadẽ de causa Paulus Aegineta septẽ scripsit libros de Medicina, & alij complures.

CAPVT QVINTVM.

Omnia animantia ex eodem septenario constituta à Natura ostenditur, primumq́ in insectis esse, mox in alitibus, tum in piscibus, postremo quadrupedibus &c.

NON solum uerò in homine, quem secundum Mundum perfectissimum esse uoluit Natura, sed in cęteris quoq; animãtib. & brutis hũc adhibere tanquã instrumẽtum

maximè

maximè accommodatum, & necessariũ voluit; & primum in insectis generandis vsurpauit, de quibus audite Aristotelem lib.5. de historia animalium, siue natura, Ὁ δὲ χρόνος τῆς γενέσεως ἀπὸ μὲν τῆς ἀρχῆς μεχρὶ τέλους σχεδὸν τῆς πλείστοις ἑπτάσι μετρεῖται τρισὶν, ἢ τέτταρσιν. τοῖς μὲν οὖν κώνωψι, καὶ τοῖς σκωληκοειδέσι τοῖς πλείστοις τρεῖς γίνονται ἑπτάδες, τοῖς δὲ ᾠοτοκοῦσι τέτταρες ὡς ἐπιτοπολύ. τούτων δὲ ἀπὸ μὲν τῆς ὀχείας ἐν τοῖς ἑπτὰ ἡ σύστασις γίνεται, ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς τρισὶν ἐπῳάζουσιν, καὶ ἐκλείπουσιν ὅσα γόνῳ τίκτεται, οἷον ὑπὸ ἀράχνου, ἢ ἄλλου τοιούτου τινός. i. Tempus generationis à principio ad finem maximæ fere parti septenarijs circumscribitur tribus, aut quattuor. Culicibus, & vermiformi speciei vt plurimum tres sunt septenarij, ouiparis verò quattuor magna ex parte. horum septem ab initio concretio, & consumatio oui sibi vendicat, in reliquis tribus septenis incubant, atque excludunt quęcunq; procreantur fœtu, vt ab araneo, & alijs huiuscemodi animantibus. Hanc significat rationem naturæ per quater septenaria generationem producentis scarabæus, qui pilulam stercoris bubuli, siue asinini, vt quidã volunt tamdiu scrobe abditam tenet, quoad Luna ad intermenstruũ reuersa silentia amica peragat. i. 28. dies quater septem, & tunc sphœram aperit, & nouum fœtum conspicit, suoque facto hominibus quoque denunciat certissimum Solis coitum, & Lunæ. Apes hoc quoq; numero ornauit, nam ad septimum annum eorum produxit vitam, teste Vergilio dicente in 4.

—— *neque enim plus septima ducitur æstas.*

& in eorum quoque aluearibus septem ad summum nasci voluit reges, teste Aristotele lib. 5. c. 21. de animantium historia, vbi ait: Οἱ δὲ ἡγεμόνες γίνονται κάτω πρὸς τῷ κηρίῳ ἀποκρεμάμενοι χωρὶς, καὶ ἕξ, ἢ ἑπτὰ ἐναντίως τῷ γόνῳ πεφυκότες. idest, Duces generantur infra ad fauum pendẽtes separatim & sex, & septem contra fœturæ adhærentes. quo tamen in loco deprauate nũc legitur ἑξήπτω pro ἕξ, καὶ ἑπτὰ, cum ita sit legendum,

dum, quam etiã secutus est lectionem Theodorus Gaza in sua versione: Ad volatiles accedamus, in quibus multas animãtes hunc seruare numerũ in procreandis pullis obseruatum est, vt de perdice constat, de qua sic Philes auctor Gręcus, qui volatiliũ naturam, proprietatesq́; iambico carmine est persecutus.

Ἐν ἡμέραις δέ φασιν ἑπτὰ μὲν κύειν,
Καὶ τοὺς νεοττοὺς ἐν τοσαύταις ἐξάγειν,
Καὶ πάλιν αὐτοὺς ἐν τοσαύταις ἐκτρέφειν,
Καὶ τὴν καλιὰν ἐν τοσαύταις ἐμπλέκειν. i.
Has concipere diebus in septem ferunt,
Totidemq́; pullos solibus producere,
Et rursus illos alere totidem in lucibus,
Numeroq́; eodem nidulum contexere.

Halcyones aues hoc eodẽ numero insignes septẽ diebus (teste Plinio) ante brumã faciunt nidos, totidem sequentib. pariunt, & ex vi ipsa fortasse numeri in eorũ procreando fœtu adhibiti hoc sunt assecutæ, vt per eos dies semper tranquillũ sit mare. Coruus eodẽ vtitur numero in dignoscendis pullis suis, nam (teste D. Thoma) septẽ diebus nihil dat pullis suis, donec eos videat nigrescere. Palumbes, & Turtures (teste Arist. lib. 6. de hist. animaliũ) gerunt vterum bis septẽ diebus, totidem incubant, totidẽ fœtus fit volucer, atq; perficitur, Columba intra triginta dies, nẽpe quatuor septenis partum expedit, & rursus parit; Gallinaceus pullus tertio dierũ septenario vt plurimum ouo excluditur. De piscibus eadẽ ratio, nam vt omittam Delphinum, quẽ tradunt totidem mẽsib. gestare in vtero partum, quot fęminã, nempe decem. Arist. locuples est testis, qui lib. 6. de pisciũ partubus verba faciens, sic ait, Κύουσιν δὲ τούτων ἔνιοι οὐ πλείους τριάκονθ' ἡμερῶν, οἱ δὲ ἐλάττω χρόνον. πάντες δὲ ἐν χρόνοις διαιρουμένοις εἰς τὸν τῶν ἑβδομάδων ἀριθμόν. i. Vterũ ferunt ex his nonnulli non plus triginta dierum, alij verò pauciore tempore. omnes autẽ in spatijs diuisis septenariorũ numero. vbi obiter notetur error in versione Gazæ, non ipsi tamẽ, sed

librario ascribendus, nam tollendum verbum nec, quod abundat, & cõtrarium efficit sensum, cum dicat omniũ, nec tamen. Multi prȩterea pisces hoc numero insignes, vt celeberrima Romano cognomine, & affinitate Murena septem foraminum exornata priuilegio, vt Hydra septem capitibus superbiens, vnde Pontanus in Antonio —*pelta horrida monstro*

Lernao, septemq́, illi capita alta tumescunt.

Purpura septem annis viuit, & capta quinquagenis diebus se sustentat sua saliua, Plin. lib. 9. c. 36. Non dissimilis quoq; ratio in genere quadrupedũ, ex quibus multæ vtero fȩtum gestant ad numerũ fœminarum, vt boues, sed ne longum faciamus in cȩterorum natura examinanda, domesticum animal canẽ consideremus, cuius tradit Aristoteles καταμήνια menstrua diebus septem moueri, alij sequẽtibus septem diebus coitũ pati, & ad summum per bis septem dies XIV σκυζᾷν. i. libidini, & canis desiderio teneri. nonnullas etiam gestare fœtum dicit ad LXXII dies, quæ est quinta pars anni, vitam producũt ad bis septem annos, ad summũ vsq; ad tertiam hebdomadam. O᾽ρεὺς, idest mulus septẽnis ἑπταέτης ὢν, vt inquit Arist. coire potest, quo etiã anno primos dentes abijcit, τὸν πρῶτον βόλον, & hominis more solidiores recipit, quod etiã in equo euenit, cuius ætas septennis ex canino dente dignoscitur, κυνόδοντος. Asina septimo post partum die mari iungitur βιβάζεται, inquit Aristoteles, & eo iuncta maximè recipit initũ τὸ πλῆσμα. Hircus septima die statim rei Venereæ dare operã aggreditur, vt auctor est secundum quosdam Aelianus, vel septima hebdomada, vt quidã sensere fortasse melius, quare pro libidine in Hieroglyphicis vsurpatur, de quo vide Pierium. Capreoli bis septem dies operam dant Veneri, quod eleganter lib. 2. Cyneg. annotauit P. Angelius Bargȩus.

Quamquam autem aeterna coniunctæ fœdere vitæ
Decurrant lumen, spatiumq́, volubilis anni,
Haud tamen assidua Veneris tenuantur ab vsu,

Bis septem

Bis ſeptem noctes, bis ſeptem ex ordine luces
Suſpirant, gemitusq́; imo de pectore fundunt,
Et ſyluis incredibilem teſtantur amorem.

Vrſi quoque ſeptenario vtuntur, nā Plin. auctor eſt lib. 8. c. 36. cum ſe abdunt primis bis ſeptenis diebus tam graui ſomno premi, vt ne vulneribus quidem excitari queant. multæq; hac ſeptenarij etiam prærogatiua quadrupedes inſignitæ, vt Lepus, ex cuius carne qui ederit, ſeptem diebus eum pulchrum futurum affirmant, vnde Martialis lib. 5. Epigr. luſit,

Si quando Leporem mittis mihi Gellia, dicis
Formoſus ſeptem Marce diebus eris:
Si verum dicis, ſi verum Gellia mandas,
Ediſti numquam Gellia tu Leporem.

meminit huius ioci poetici (ſic enim ipſe appellat) Lāpridius in Alexandro Seuero, qué conſtat Leporem quotidie habuiſſe in conuiuio, & inde factum, vt dicerent gratiam illi corporis, & formam Leporinę carnis eſitatione frequenti comparari, vnde in illum ſcripti extant verſiculi,

Pulchrum quòd vides eſſe noſtrum Regem,
Quem ſyrum ſua detulit propago
Venatus facit, & Lepus comeſus,
Ex quo continuum capit Leporem.

huius quoq; rei meminit Cęl. Rhodig. lib. 14. c. 30. hac quoq; ſeptenarij prærogatiua ornatæ equæ vento conceptæ, quę ſeptem tantum annis vitam ducunt, de quibus Sillius Italicus lib. 3. belli Punici ita ſcribit,

Hic adeo cum ver placidum, flatusq́; tepeſcit,
Concubitus ſeruans tacitos grex perſtat equarum,
Et Venerem occultam genitali concipit aura,
Septimaq́; his ſtabulis longiſſima ducitur æſtas.

& Ariſtoteles (vt narrat Bodinus) multa nominat genera animantium, quæ ſeptem annos tantum vitam ducant.

CAPVT SEXTVM.

Sensus omnes esse septenarios, & eorum etiam obiecta probatur.

B animatis corporibus cũ discessimus presto sunt sensus, & res, quę sensib. percipiũtur. Iam igitur cũ de homine agerẽ demõstratũ est esse sensus quodammodo septẽ, quamuis tantum quinque vulgo sensuũm nomen acceperint, & septẽ quoq; in capite foraminib. eorũ distributa officia, & septẽ neruorum quoq, coniunctionibus, nũc latius explicandum, & demonstrandũ eos hoc potissimũ numero lætari, & contineri eorũ obiecta. Aueroes in 1. lib. de anima, t. com. 46. sic ait in hanc sententiam. Hæc est quinta figura, per quam ostenditur, ꝙ in anima est duplex circulatio. i. operatio intellectiua, & sensitiua, & vna harũ diuiditur in septẽ circulos, quia virtutes sensitiuæ ordinantur secundum septẽ gradus, vel melius, in anima est duplex circulatio. i. operatio intellectiua vna, per quã intelligit substantias, & alia, per quã intelligit hæc corporalia, & hęc diuiditur in septẽ circulos, prout secundũ gradus septẽ ista obiecta corporalia ordinantur, vide figuram 17 f, quare etiam Medici septẽ dicunt esse sensibiles qualitates, quatuor primas, & simplices, frigidũ, calidũ, siccum, humidum, & tres secundas, siue admixtas, quæ sunt color, odor, sapor. Corn. Gẽma lib. 3. artis Cyclog. can. 6. omnib. sensuũ obiectis septẽ cõstituit gradus, tres in defectu, & tres in excessu, & vnũ in medio, ut in sono, quod est obiectũ visus grauissimos, grauiores, graues, tẽperatos, siue lenes, acutos, acutiores, acutissimos, in colore, qui visui obuersaẽ opacũ maximè, opaco proximũ, subobscur, ũlętũ (vt viridis, cęruleus) fulgidũ, fulgidiorẽ, fulgidissimũ, in odore inodoros, frigidos, subtiles, temperatos, amaros, aromaticos, acres, in sapore acerbum, austerum, acidũ, dulcem, amarum, salsum, acrem, in tangendi qualitate, quam quadruplicẽ constituit, in prima tres in

defectu

defectu frigidi,& humidi, tres in excessu calidi,& sicci,& sic in reliquis trib. tres in defectu grauis, dēsi, mollis, tres in excessu leuis, rari, duri,& mediū temperatū. Septē sensui videndi sunt subiecta (vt Philō Hebręus auctor est in lib. de Mūdi opificio) corpus, interuallū, figura, magnitudo, color, motus, & status. Septē (eodē auctore) sunt uocis mutationes, quas percipit auditus, acuta, grauis, circūflexa, aspera, lenis, longa, breuis. septē sunt species saporū auctore Theophr. γλυκὺς, λιπαρὸς, πικρὸς, αὐστηρὸς, δριμὺς, ὀξὺς, στρυφνὸς, i. dulcis, pinguis, amarus, austerus, acris, acidus, acerbus, nā si quę alię species ab alijs recēsentur sub his cōtineri putat idē Theophr. septē fecit species odorū,& totidē colorū, vt idē auctor Theophr. qui lib. 6. de causis plātarū ita scriptū reliquit, αἱ δὲ ἰδέαι τῶν χυλῶν ἑπτὰ δοκοῦσιν καθάπερ, καὶ ὀσμῶν, καὶ χρωμάτων. i. septē autē vidētur esse species saporum, quemadmodū & odorum,& colorum. Colorū verò species sunt niger, albus, & quinque interiecti, siue temperati ex vtrisq; croceus, cęruleus, viridis, purpureus, puniceus: licet nōnulli plures multis partis species cōstituant, quę tamē omnes ad septenariū quoq; numerum rediguntur. Nam Corn. Gemma lib. 1. artis Cyclogn. constituit tres ordines colorum interiectos inter extremos albū, & nigrum. primus ordo est à calore secundum magis,& minus, & cōtinet luteum, flauum, fuluum, rutilum, rubrum, nigrescentem purpuram, fuscum, quas etiam species varijs nominibus appellat. Secūdus ordo à frigore secundum magis, & minus, & continet argenteum plumbeum, glaucum, cœruleum, hyacinthinum, indicum, liuidum. Tertius ordo extremis inter se variè temperatis continet uiridem, prassinum, cæsium, ferrugineum, roseum, puniceum,& hoc paulo intensiorem Phœniceum. In tactu quoque inest septenarius, nam Medici bis septem constituunt qualitates, quas ab hoc sensu tangibiles uocant, quę sunt graue, leue, crassum, subtile, durum, molle, densum, rarum, lentum, friabile, asperum, lene, aridum, lubricum.

CAPVT

CAPVT SEPTIMVM.

Inanima quoque, sensúq; carentia septenario constituta, & insignita ostenditur, vt metalla, flumina, fontes, insulas, porticus, turres, arbores, & herbas.

NON adhuc expleta septenario suo natura, illũ quoq; ad extremos suę ditionis terminos perduxit, & in rebus etiã sensu carentib. adhibuit veluti mirificũ suæ facultatis administrũ, & aptum rebus omnib. instrumentum, septem igitur primũ fecit genera metallorũ, tot.n. sunt Isidoro Hispalensi auctore in orig. lib. 16. nempe aurum, argentum, æs, electrum, plumbum, stannum, ferrum. multa flumina hac prærogatiua numeri insignia reddidit, vt Nilum omniũ apud Poetas ex hoc numero celeberrimum, de quo Verg. 6. Aen.

Et septemgemini turbant trepida hostia Nili. & in 4. Georg.

—— diuersa ruens, septem discurrit in ora.

quæ eadem ita dicta sunt à Dionysio de situ orbis Græce,

Ἑπτὰ διὰ στομάτων εἱλιγμένος εἰς ἅλα πίπτει.

qui idem dixit ἑπταπόρου Νείλοιο. i. septihostij Nili, vel septemflui. Statius arripiens à Vergilio epithetum dixit,

Et septemgemini caput haud penetrabile Nili.

quod tamẽ ante etiã Vergilium adhibuerat Catullus, dicens,

——Siue qua septemgeminus colorat Aequora Nilus.

de hoc meminit Ouidius primo Metamorph.

Sic vbi deseruit madidos septemfluus agros Nilus--& in 2. de eodem, *Occuluitq; caput, quod adhuc latet, ostia septem Puluerulenta vacant, septem sine flumine valles.* Lucanus,

—— Qua diuidui pars maxima Nili

In vada decurrit Pelusia septimus amnis. i. septẽ ostiũ, de quib. dixerat paulò añ, *Gurgite septeno rapidus mare submouet amnis.* Claudianus in præfatione de Nuptijs Hon. & Mariæ,

—— Et septem despectans cornua Nili.

Hac Gangem quoque exultare laude voluit, de quo Verg.

Cen

Ceu septem surgens sedatis amnibus altus
Per tacitum Ganges — Hac Danubium, siue Istrum, vt testis est Pomponius Mela, & Solynus cõfirmat in Polyhistore, vbi eorum nomina recenset, quæ sunt Peuce, Naracustoma, Calostoma, Pseudostoma, Boreostoma, Stenostoma, & septimum quod dicit ἀνώνυμον. i. sine nomine, ex quo fortasse nõnulli decepti sex tantum esse dixerunt, vt videtur Plinius velle, de quo Ouid. de Ponto dixit, *Cedere Danubius se tibi Nile negat*. Hac non carere Timauum Aquileiensem voluit, de quo lib. 3. nos diximus, & Martialis,

Et tu Ledæo felix Aquileia Timauo
Hic vbi septenas Cyllarus hausit aquas.

Idẽ fecit natura in quibusdã fontibus, quib. miranda quędã ex huius numeri perfectione elargita est, vt in illo fonte Andri factũ, de quo Plin. lib. 31. ex Mutiano ita refert: E fonte Liberi patris statis dieb. septenis eiusdẽ Dei vinum fluere, si auferatur è conspectu tẽpli saporem in aquã transire; Idẽ in riuis quibusdam vt de Sabbatino cõpertum est in Iudęa, quẽ dicit Plinius sabbatis omnib. siccari, hoc est septimo quoq; die, quẽ tamen fluuium esse dicit Iosephus lib. 7. vbi de illo facit mentionem, quẽ multi sequuntur recentiores; vt Galatinus, qui de hoc satis multa in suo cõtra Hebręos libro. Eodẽ quoq; numero illustrauit quasdã Insulas, vt Aeolidas, de quib. interpres Apollonij in 3. εἰσὶ δὲ αἱ τοῦ Αἰόλου νῆσοι ἑπτὰ, Στρογγύλη, Εὐώνυμος, Ἱέρα, Λιπάρα, Διδύμη, Ἐρικώδης, Φοινικώδης. i. Sunt autẽ Aeoli Insulę septem ipsę Strongyle, Euonymos, Iera, Lipara, Didyme, Ericodes, Phœnicode, has vocat Vulcanias Solynus c. xi. in Polyhistore, in quibus etiã si quis perscrutetur septenariũ inueniet, vt in Lipara, in qua dicit Xenophanes teste Aristot. in libello περὶ θαυμασίων ἀκουσμάτων. i. de mirificis auditu rebus, sexdecim annos ignem deficere τῷ δὲ ἑβδόμῳ ἐπανελθεῖν, i. septimo reuerti. quo etiam loco narrat Aristoteles in Lydia magnam vim ignis emergere, perque septem dies ardere. sic

Atlantici

Atlantici maris Insulas, quas Beatas vocant, siue Fortunatas. Hac numeri absolutorij nota insignitæ etiam Porticus, vt illa celebris Olympicę, cuius meminit Plutarchus in lib. περὶ ἀδολεσχίας, & Plin. lib. 36. c. 15. quę ab effectu appellata est Heptaphonum, quoniā septies vocē redderet, licet Plutarchus dicat ἀνταναχλάσεις ἀπὸ μιᾶς φωνῆς, multas repercussiones ex eadē voce; Item Turres, vt Cyzici septem turres iuxta portā, quibus ob vim numeri, datum est, vt voces numerosiore repercussu multipiicent, teste Plinio, cui miraculo nomen Echo est à Græcis inditum, item Bizantij septem aliæ Turres, quæ ita natura comparatæ erant, vt si quis vni inclamasset, lapidemve immisisset, sonitus ex omnibus redderetur æqualis, cuius rei auctor est Dio, & meminit etiam Egnatius in 2. lib. Romanorum Principum, in Bizantio, item Athenis locum appellatum Heptachalcum. Non arbores quoque voluit hoc munere indonatas abire, quasdam enim hac numeri facultate donauit, vt ficum Aegyptiā, quæ septies in anno, teste Solyno, fructus facit; Non carere hoc honore herbas voluit, & Dodecatheon numeri vniuersa potestate refersit, nam cum septem sit foliorum omnibus mederi morbis creditur, sic Plantaginem maiorem ornauit à septem folijs laterum modo inclusis Heptapleuron appellatam, teste Plin. lib. 25. c. 8. cuius Dioscorides etiam meminit lib. 2. cap. 153. mirificamq; vim habere dicitur potissimum contra fluxiones, siue rheumatismos. Innumerabilia alia potuissem in omnibus hisce rebus exempla colligere, sed superuacaneum est visum, cum hæc facile persuaderi possint probatis his, quæ maiorem pręseferebant difficultatem, nempe cœlestium orbium natura, & homine, de quibus satis me dixisse puto, & si non vobis, quod vix possum adduci, ne credam, mihi saltem videor satisfecisse, vel necessario, cum plura iam defatigatus dicendo, afferre non possim.

FINIS LIBRI SEXTI.

FABII PAVLINI VTINENSIS PHILOSOPHI

HEBDOMADVM

Liber Septimus,

SIVE DE THEOLOGIA.

PROOEMIVM.

Vltima de Theologia habenda proponitur explicatio ex instituto septenario.

IAM tandem ex hoc decursu exantlati propè laboris propius absumus ab ipsa meta, & sacri septenarij requietem, in quo & propositæ nobis de septenario disputationes, nostriq; versus explicationes conquiescent, & animi olim nostri ex his corporum custodijs euolati veri Septenarij, qui Deus est, clementia, quam speramus, & precibus continenter petimus, tanquam in portum ex alto inuecti, omnem peractæ hic peregrinationis nauseam, atque fastidium deponent, sacri inquam septenarij requietem animo, & cogitatione cóplectimur, & videmus, nondum tamen manu tenemus.

Quare cum mens facibus cupiditatis admotis illius desiderio flagret, omni superuacaneę orationis fuco prętermisso ad rem se noster sermo conuertat, & uideamus, an nobis liceat huius mysterij doctrinam ex sacrorum scriptorum fontibus haurire, & ad nostras irrigandas, explicandasq; intelligentias deducere. Quod videtur non incommodè, immo peropportunè cecidisse, vt hic, postremus. s. ex Theologiæ penetralibus repetendus sermo ad hęc solẽnia Quadragesimalium ieiuniorum tempora nobis habendus reseruaretur, vt quemadmodum à profanis nos tempus reuocat ad sacra, ita profanorum quoq; Poetarum carmina nos ad diuinarum rerum explicationem ex Gentilium quisquilijs diuinæ aurum doctrinę colligentes, traduceremus. In quo tamen si minus fortasse vestræ expectationi respondebo, tẽporis angustias accusatote, & subitam hanc penè, & extẽporariam iudicatote dictionẽ. Cum. n. duobus adhuc Academicis ante me esset dicendũ, satis tẽporis habiturum ad cogitandum etiam occupatum me arbitrabar, sed me fefellit opinio, repente. n. cum omnia alia cogitarem, summisq; occupationum quasi fluctibus opprimerer, nudius tertius ab Accenso nostro denunciatum mihi est, ꝙ illi non possent, mihi eorum esse subeundam vicem, atq; hodierna die dicendum, ne legitimo suo censu fraudaretur ista sessio, quare vix tribus ipsis his diebus horã huic cogitationi potui impartire. Sed ne longior sim, quam sum pollicitus, ad rem venio, & vt institutum meum insistam, cõsuetudinemq; septenarię explicationis. In primo capite quambreuissimè afferã interpretationem; in secundo illius quasi fundamenta probabo; in tertio ad mysteria aggrediar explicanda, & primum de Deo ipso agemus; in quarto de Sanctis; in quinto de Ecclesia; in sexto de vtraque lege, quæ vocant Testamenta, ac de septenarij in vtroque mysterijs; in septimo respondebo Obtrectatoribus (si tempus feret) qui nostrum hoc interpretationis genus non probant, immo vituperant.

CAPVT

CAPVT PRIMVM.

Explicatio versus ad Theologiam accommodatur, & ostenditur hanc Musicam interdum appellatam; duoque probanda fundamenta proponuntur.

IC igitur erit hodiernæ Maroniani versus explicationis sensus, & ratio: Orpheus, idest perfectus Theologus obloquitur discrimina septem vocum, idest aperit, atq; nudat, vel explicat oratione mysteria in sacris scriptoribus septenarij, quæ vt plurima sunt, & penè numero carentia, ita quoque inter se varia, & discrepantia, ita tamen discrepantia, vt tãquam discordes in musicis soni concentum efficiunt, ita illa summi Dei, & veri (vt diximus) septenarij vim, atque potestates clarissima, atque vna voce testentur: nec longe repetita videri debet hæc interpretatio, quod Musicam ad Religionem significandam, resq; diuinas traducamus, cũ passim id à sacris fieri Doctoribus videamus, & Christiana ipsa pietas à multis illorum Musica interdum appelletur, vt Rabbanus Maurus lib. 3. c. 24. vbi ait, Musica ergo disciplina per omnes actus vitæ nostræ hac ratione diffunditur, primum si Creatoris mandata faciamus, & puris mentibus statutis ab eo regulis seruiamus, quicquid enim loquimur vel intrinsecus venarum pulsibus cõmouemur per musicos rythmos harmoniæ virtutibus probatur esse sociatũ, musica quippe scientia bene modulandi. Quod si nos bona conuersatione tractamus, tali disciplinę probamur semper esse sociati, quando verò iniquitates gerimus musicã non habemus. Vt autem nostra hæc interpretatio fidem acquirat, & auctoritatẽ, nec in nubibus, & per inania videatur esse captata, cum Maro nunquam hæc somniare, nedum cogitare potuisse, velut auersus à nostra fide, iudicetur, pręter hęc, duo nobis quasi fundaméta sunt probanda, antequam ad ipsius septenarij my-

ſteria aggrediamur explicanda, primum quòd Maro Chriſtianam potuerit doctrinam tenere, & hæc diuina cogitare, & enunciare vel prudenter, vel etiam neſciens, vt Cayphas myſteria, deinde quòd Orpheus fuerit Theologus etiam Chriſtianus. Chriſtianos autem intelligo eos quoque qui aduenturum Chriſtum crederent, antequam veniſſet.

CAPVT SECVNDVM.

Duo fundamenta explicationis probantur: alterum, q. Maro fuerit ſacrarum rerum, & doctrinæ cognitione imbutus tum generatim probando Romanos fuiſſe ſtudioſos Hebraicæ doctrinæ, tum ſingillatim, de ipſo Marone laudatis teſtibus: alterum, quòd Orpheus fuerit Theologus Chriſtianus, quod & ipſius ſcriptis, & aliorum de illo teſtimonijs oſtenditur.

QVOD Maro potuerit lumen aliquod Chriſtianæ veritatis animo, & mente comprehendiſſe, facile eſt aſſequi coniectura, multisq; argumentis probari poteſt; nam primum conſtat Romanos Hebraicæ doctrinæ fuiſſe ſtudioſiſſimos, & cum Vergilium dicat Macrobius nullius eſſe cognitionis expertem, à nulla inopem, nudatumve ſcientia, hac quoque non caruiſſe credendum eſt. Quod verò Romani operam huic ſtudio darent, declarant Rabbenorum multorũ literæ, quæ Conſulibus Romanis ſunt de legis myſterijs perſcriptæ, quemadmodum de nomine Dei יהוה, quod Græci vocant Τετραγράμματον. i. (ſi ita Latinè dici poteſt) Quadriliterum, Hebraicè ארבע אותיות, Rabbenus Haccados in libro גלי רזיא .i. reuelatore ſecretorum, ad Antoninum Conſulem ſcripſit, quem & Galatinus, & Auguſtinus Iuſtinianus Genuenſis in gloſsis Pſalmorum citãt, vbi, quòd precib. Antoninus cum illo de hoc egiſſet, erudit illum

de huius

de huius mysterij ueritate. Non leuis quoque ad hanc rem, & coniecturam confirmandam est crebra apud Poetas mentio Iudæorum, vt apud Ouidium, Martialem, & alios complures. Sed clarissimè id demonstrat Numatianus Poeta in Itinerario, vbi queritur omnes Romanos Iudęorum præcepta, & doctrinam sequi, vbi post multa maledicta, quę prophanus Poeta iactat, hæc quoque addit:

Atque vtinam numquam Iudæa subacta fuisset
Pompeij bellis, Imperioq; Titi,
Latius excisæ pestis contagia serpunt,
Victoresq; suos natio victa premit.

vbi non intelligendum de armorum oppressione, sed animorum, quos suæ doctrinę cupiditate, quasi vinculis deuinxerāt. multi enim sacrarum literarum aliquid degustantes se totos illis dediderunt. quod planius Iuuen. affirmat, qui ait,

Quidam sortiti metuentem sabbata Patrem
Nil præter nubes, & Cæli numen adorant,
Nec distare putant humana carne suillam,
Qua pater abstinuit, mox & præputia ponunt
Romanas autem soliti contemnere leges
Iudaicum edi scunt, & seruant, & metuunt ius.
Tradidit arcano quodcunque volumine Moses.

& Plutarchus in Scylla dicit eum præsciisse, quòd esset moriturus, quia à Chaldæis id didicisset. Sed de hoc hactenus: probato autem proposito, siue thesi, quòd uniuersi fere Romani huic studio operam nauarent, & addicti essent, facilior est probatio hypothesis de Vergilio. Hunc Lactantius Firmianus libro primo, dicit ex nostris nempe Romanis primum non longe fuisse à veritate. cui subscribere videtur Tertullianus in Apologetico, qui generatim autumat omnes Poetas de Prophetarum fontibus potasse. Et Dantes Aligerius in Purgatorio inducit Statium dicentem se Poetam, &

tam, & Christianum ex Vergilij poematum lectione extitisse, quo in loco videtur significare Dantes se multa in hoc Poeta reperisse Christianæ veritatis mysteria, quę tamen ipsi Vergilio non profuisse dicit, quia. s. vel metu, vel alia quauis causa in illa fallaci permaneret idolorum, & dæmonum adoratione, & nefaria labe.

Et egli à lui: Tu prima m' inuiasti
Verso Parnasso à ber nelle sue grotte,
Et prima appresso Dio m' illuminasti.
Facesti, come quei, che và di notte,
Che porta'l lume dietro, & se non gioua,
Ma dopo se fa le persone dotte.
Quando dicesti secol si rinoua,
Torna Giustitia, & primo tempo humano,
Et progenie scende dal Ciel noua.
Per te Poeta fui, per te Christiano.

Quod non solum Statio, teste Dante, euenit, sed multis alijs, vt scilicet Vergilij carminib. admoniti veritatis, ad fidē Christianam se contulerint, vt de Secundiano, Veriano Pictore, & Marcelliano Oratore, hominibus à religione nostra prorsus alienis produnt Historici, qui Ecloga illa, de qua Dantes perlecta, & alijs fortasse multis animaduersis sacræ doctrinę mysterijs, susceperunt fidei nostræ documenta. D. Augustinus lib. 1. de Ciuit. Dei, cap. 3. videtur existimare Vergilium veritatem nouisse, cum ait perpendens illa Vergilij verba, *victosq́. Penates.* Non itaque cum de Dijs victis illa conscriberentur, atque canerentur Poetas libebat mentiri, sed cordatos homines cogebat veritas confiteri. Verum ista opportunius alio loco diligenter, copioseque tractanda sunt. vbi videtur significare multa se potuisse afferre, quibus res illa probaretur, & in decimo, cap. 29. longè apertius, & clarius hanc tuetur sententiā, Vergilium. s. nouisse veritatē, sed in Romanorum gratiam fuisse

fuisse plerunque mentitum. Qui hoc (inquit) regnis terrenis promiserunt, non veritate ducti sunt, sed adulatione mentiti sunt. Poeta illorum quidam induxit Iouem loquentem, & ait de Romanis:

His ego nec metas rerum, nec tempora pono

Imperium sine fide dedi. — Non planè ita respondet veritas, Regnũ hoc, quod sine fine dedisti, in terra est an in Cœlo? vtique in terra, & si esset in Cœlo, Cœlum, & terra transient, transient quæ fecit ipse Deus, quanto citius, quod condidit Romulus? forte si vellemus hinc exagitare Vergilium, & insultare, quare hoc dixerit, in parte tolleret nos, & diceret nobis. Et ego scio, sed quid facerem, qui Romanis verba vendebam, nisi hac adulatione aliquid promitterẽ, quod falsum erat: Et in hoc cautus quando dixi, *Imperium sine fine dedi.* Iouem ipsorum induxi, qui hoc diceret non ex persona mea dixi rem falsam, sed Ioui imposui falsitatis personam, sicut Deus falsus est, ita mẽdax Vates erat. Nam vultis nosse, quia ista noueram? alio loco quando non Iouem lapidem induxi loquentem, sed ex persona mea locutus sum, dixi:

Non res Romanæ, perituraq; Regna &c. Videte, quia dixi pertura regna. dixit peritura regna, non tacuit peritura, peritura veritate non tacuit, semper mansura adulatione promisit.

De Orpheo verò constat apud Ethnicos fuisse Theologũ, & id tam est perspicuum, vt testimonijs comprobari per seipsum recuset, compertum enim est, & inter veteres omnes con uenit auctores Orpheum Deorum initia, sacraque instituisse, & principẽ vniuersam Theologiam explicasse, sed fabularum inuolucris circumsepsisse, & quasi obuallasse, ne prophanis, & vulgo impartita quasi inquinarentur. Quod verò Christianus fuerit Theologus, vel saltem sacra Religionis nostrę mysteria explicarit, locupletissimus est auctor Picus, qui multis in locis hoc prædicat, & in suis conclusis profitetur secretam diuinarum rerum, naturaliumque sapientiam in hymnis Orphei se

primum

primum reperiſſe,& 31 concluſis hanc tuetur opinionem. inter quas illę potiſſimũ ad rem noſtram faciunt. Tertia, qua dicitur: Nomina Deorum, quos Orpheus canit non decipientium dæmonum à quibus malum, & non bonum prouenit, ſed naturalium virtutum, diuinarumque ſunt nomina à vero Deo in vtilitatem maximè hominis, ſi eis vti ſciuerint, mundo diſtributarum. Quarta, ſicut hymni Dauid operi Cabalæ mirabiliter deſeruiunt, ita hymni Orphei verè licitæ,& naturali Magiæ. Quinta, tantus eſt numerus hymnorum Orphei, quantus eſt numerus cum quo Deus triplex creauit ſeculum ſub Quaternarij Pythagorici forma numeratus. Decimatertia idem eſt Typhon apud Orph.& zamael in Cabala. Decimaſeptima ex eiſdem dictis poteſt intelligi cur in Sympoſio à Diotima Poros conſilij filius, & Iheſus in ſacris literis Angelus magni conſilij nominetur. Vigeſima, per ſeptenarium hymnorum paternæ menti attributorum Prothogni, Palladis, Saturni, Veneris, Rheæ, Legis Bacchi poteſt intelligens, & profundus contemplator de ſęculi conſumatione aliquid coniectare. Multi alij quoque, qui de arte Caballiſtica ſcripſerunt diuina quædam,& noſtram attingẽtia Religionem myſteria autumant explicaſſe Orpheum, vt etiam annotauit Moſellanus in ſuis in Quintilianum ſcholijs lib. 1. Diuus quoque Auguſtinus videtur in libro contra Fauſtum Manichęum aſſentiri, vel concedere, quòd Orpheus quædam de Deo prædixerit vera. ſic enim ait, Sibylla porrò, vel Sibyllæ, & Orpheus, & neſcio quis Hermes, & ſi qui alij Vates, vel Theologi, vel ſapientes, vel Philoſophi gentium de filio Dei, aut de patre Deo uera prędixiſſe, ſeu dixiſſe perhibentur, valet quidem aliquid ad Paganorum vanitatem reuincendam, non tamen ad iſtorum auctoritatem amplectendam, cum illum Deum nos colere oſtendimus, de quo nec illi tacere potuerunt, qui ſuos cõgentiles populos ad idola,& dęmonia coenda partim docere auſi ſunt, partim prohibere auſi nõ ſunt.

& Euſebius

& Eusebius Cæsariensis lib. 13. de præparatione Euangelica, in eandem discedit sententiam, vt Orpheum multa mysteria sacra explicasse existimet. vbi ait, Sed Orpheus etiam in carminibus, quæ inscripsit de verbo sacro diuina virtute omnia gubernari, cunctaque à Deo producta hoc modo asserit:

Φθέγξομαι, οἷς θέμις ἐστὶ, θύρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι
Φεύγοντες δικαίων θεσμοὺς θείοιο τεθέντος
Πᾶσι νόμου. σὺ δ' ἄκουε φαεσφόρου ἔγονε μήνης
Μουσαῖ', ἐξερέω γὰρ ἀληθέα, μηδέ σε τὰ πρὶν
Ἐν στήθεσσι φανέντα φίλης αἰῶνος ἀμέρσῃ:
Εἰς δὲ λόγον θεῖον βλέψας, τούτῳ προσέδρευε
Ἰθύνων κραδίης νοερὸν κύτος. εὖ δ' ἐπίβαινε
Ἀτραπιτοῦ, μοῦνον δ' ἐσόρα κόσμοιο τυπωτὴν
Ἀθάνατον. παλαιὸς δὲ λόγος περὶ τοῦδε φαείνει.
Εἷς ἐστ' αὐτοτελὴς, αὐτοῦ δ' ὑπὸ πάντα τελεῖται.
Ἐν δ' αὐτοῖς αὐτὸς περινίσσεται, οὐδέ τις αὐτὸν
Εἰσοράᾳ ψυχῶν θνητῶν, νῷ δ' εἰσοράαται.
Αὐτὸς δ' ἐξ ἀγαθῶν θνητοῖς κακὸν οὐκ ἐπιτέλλει
Ἀνθρώποις. αὐτῷ δὲ χάρις, καὶ μῖσος ὀπηδεῖ,
Καὶ πόλεμος, καὶ λοιμὸς, ἰδ' ἄλγεα δακρυόεντα.
Οὐδέ τις ἔσθ' ἕτερος, σὺ δέ κεν ῥέα πάντ' ἐσορήσαις
Αἴ κεν ἴδῃς αὐτὸν πρὶν δήποτε δεῦρ' ἐπὶ γαῖαν
Τέκνον ἐμὸν δείξω σοι, ὁπηνίκα δέρκομαι αὐτοῦ
Ἴχνια, καὶ χεῖρα στιβαρὴν κρατεροῖο θεοῖο,
Αὐτὸν δ' οὐχ ὁρόω, περὶ γὰρ νέφος ἐστήρικται
Λοιπὸν ἐμοί. στᾶσιν δὲ δέκα πτυχαὶ ἀνθρώποισιν,
Οὐ γάρ κέν τις ἴδοι θνητῶν μερόπων κραίνοντα,
Εἰ μὴ μουνογενής τις ἀπορρὼξ φύλου ἄνωθεν
Χαλδαίων, ἴδρις γὰρ ἔην ἄστροιο πορείης,
Καὶ σφαίρης κίνημ' ἀμφὶ χθόνα ὡς περιτέλλει
Κυκλοτερές γ' ἐν ἴσῳ κατὰ δὲ σφέτερον κνώδακα,
Πνεύματα δ' ἡνιοχεῖ περί τ' ἠέρα, καὶ περὶ χεῦμα

Νάματος, ἐκφαίνει δὲ πυρὸς σέλας ἰφιγενήτου.
Αὐτὸς δὴ μέγαν αὖθις ἐπ᾽ οὐρανὸν ἐστήρικται,
Χρυσέῳ εἰνὶ θρόνῳ. γαίη δ᾽ ὑπὸ ποσσὶ βέβηκε.
Χεῖρα δὲ δεξιτερὴν ἐπὶ τέρμασιν ὠκεάνοιο
Ἐκτέτακεν, ὀρέων δὲ τρέμει βάσις ἔνδοθι θυμῷ,
Οὐδὲ φέρειν δύναται κρατερὸν μένος. ἔστι δὲ πάντως
Αὐτὸς ἐπουράνιος, καὶ ἐπὶ χθονὶ πάντα τελευτᾷ
Ἀρχὴν αὐτὸς ἔχων, καὶ μέσσον, ἠδὲ τελευτὴν
Ὡς λόγος ἀρχαίων ὡς ὑλογενὴς διέταξεν
Ἐκ θεόθεν γνώμαισι λαβὼν κατὰ δίπλακα θεσμόν.
Ἄλλως, οὐ θεμιτὸν δὲ λέγειν, τρομέω δέ γε γυῖα,
Ἐν νόῳ. ἐξ ὑπάτου κραίνει περὶ πάντ᾽ ἐνὶ τάξει.
Ὦ τέκνον, σὺ δὲ τοῖσι νόοισι πελάζεο, γλῶσσην
Εὖ μάλ᾽ ἐπικρατέων, στέρνοισι δὲ ἔνθεο φήμην.

quæ ſic nos totidem verſibus Latina fecimus, quam maximè Græcorum verborum vim conati exprimere.

Fas quibus eſt pandi, dicam, procul eſte prophani,
Iuſtorum fugitis qui leges: omnibus vna eſt
Lex diuina data, hanc tu Phœbes clara propago
Audi Muſæe, (haud fingam mendacia) felix
Ne ſeclum inuideant tibi, quæ iam pectore dudum
Hærebant, verbum diuinum reſpice, cymbam
Pectoris huc totam conuertens dirige, rectam
Ingredere, & mundi auctorem meditare carentem
Fine vnum, veterum quem narrant carmina vatum;
Vnus perfectus, qui perficit omnia ſolus,
Voluitur inq́ ipſis ipſe, haud ſpectabilis vllo
Lumine mortali, vna tantum mente videtur,
Ipſe bonus, nullumq́ malum mortalibus vnquam
Inuehit, aſt illo ſubeunt abeunte malorum
Agmina Mars, maleſuada fames, & triſtis Erinnys:
Hunc præter non eſt alius, tua lumina cernant

Omnia,

Omnia, si videas illum, ast ostendere terris
Nate tibi hunc nequeo, quoniam vestigia tantum
Illius aspicio, fortemq; manum Omnipotentis;
Non tamen ipse Deum video, caligat plurima circum
Lumina mi nubes, bis quinos implicat orbes
Mortali eripiens se aspectu, nemo regentem
Cuncta videt, nisi vir solus de gente profectus
Chaldæa, astrorum cui nota est semita, solus
Qui nouit Cœli motus, vt circuit ipsam
Tellurem, circumq; suum conuertitur axem,
Vt vaga flabra regat, quæ regnant æthere, & vndis,
Ignis vt ardenti collustret lampade terras.
Ille autem Cœli residens in vertice sedem
Auratam premit, huic humilis stat sub pede tellus,
Et dextram extremi protendens litora Ponti
Comprehendit, montana tremunt præcordia, robur
Nec iam ferre valent supremum: vtq; aurea semper
Astra colat, tamen imis perficit omnia terris:
Ipse est principium, medium idem, finis & idem,
Priscorum vt docuit nos sermo, vt vir docet ille,
Qui geminis præcepta Deo, legemq; tabellis
Accepit: sed plura nefas me pandere, membra
Iam mihi, mensq; tremunt, hic perficit ordine cuncta,
Tu fili, tu hunc mente require, accede, memento
Parcere sed linguæ, & mea pectore dicta reconde.

quibus carminibus quid enucleatius ad Dei vnicam naturam exprimendam, quid religiosius, quid Christianæ fidei, atque luci magis esse potest consentaneũ? cum clarissima sacrarum scripturarum,& Decalogi fiat mentio. Suidas clarissimum de hac re dat testimonium. non enim solum autumat eum scripsisse τριασμὺς.i. Trinitatis mysteria, τὰ ἱεροσολικὰ.i. de diuinarum rerum occulta ratione. ἱερὺς λόγυς ἐν ῥαψῳδίαις κδ. sacros sermones rapsodijs 24. χρησμὺς oracula, τελετάς. i.ex-

 piationes,

piationes, siue mysteria. sed hæc quoq; postremo de Orpheo tradit ὅτι ἐπὶ τῶν παρὰ Ἰουδαίοις κριτῶν καταλυθείσης τῆς βασιλείας Ἀθηναίων Ὀρφεὺς ἐγνωρίζετο σοφὸς ἄριστος γενόμενος, καὶ πολλὰ μυστήρια διδαχθείς. φέρονται γὰρ αὐτοῦ, καὶ περὶ θεογνωσίας λόγοι, ἐξ ὧν εἰσὶ ταῦτα. εἶπε γὰρ ὅτι, καὶ ἐξ ἀρχῆς ἀναδειχθεὶς ὁ αἰθὴρ ὑπὸ θεοῦ δημιουργηθείς, καὶ ἐντεῦθεν κἀκεῖθεν τοῦ αἰθέρος ἦν χάος, καὶ νὺξ φοβερὰ πάντα κατεῖχε, καὶ ἐκάλυπτε τὰ ὑπὸ τὸν αἰθέρα. σημαίνων τὴν νύκτα προτερεύειν. εἰρηκὼς ἀκατάληπτόν τινα, καὶ πάντων ὑπέρτατον αἰθέρα, καὶ τὴν γῆν εἶπε ἀόρατον. ἔφησε δὲ ὅτι τὸ φῶς ῥῆξαν τὸν αἰθέρα ἐφώτισε τὴν γῆν, καὶ πᾶσαν κτίσιν, ἐκεῖνο εἰπών. τὸ φῶς τὸ ὑπέρτατον πάντων τὸ ἀπρόσιτον, τὸ πάντα περιέχον, ὅπερ ὠνόμασε βουλὴν, φῶς, ζωὴν, ταῦτα τὰ τρία ὀνόματα μίαν δύναμιν ἀπεφήνατο, ἐκ τοῦ μὴ ὄντος παραγόντος εἰς τὸ εἶναι, ὁρατά τε, καὶ ἀόρατα. περὶ δὲ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων εἶπε, ὅτι καὶ αὐτὸ ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ πάντων, καὶ θεοῦ ἐπλάσθη, καὶ ψυχὴν ἔλαβε λογικὴν ἀκολουθήσας τοῖς Μωσέως. i. tempore, quo Iudices apud Iudęos floruere, cum Atheniensium regnum corruisset, Orpheus cognitus est sapiens prędtantissimus, & qui multa mysteria esset edoctus. illius enim esse feruntur de Dei cognitione sermones, ex quibus hæc sunt. Dixit enim, quòd ab initio cum apparuisset æther à summo opifice Deo factus ex vtroque illius latere hinc & inde erat Chaos, & horribilis nox omnia continebat, & contegebat, quæ sub æthere essent, significans noctem præcedere, dicens incomprehensibilem, & omnium supremum æthera, & terram dixit inuisibilem. dixit autem, quòd lux discindens æthera illustrauit terram, & quicquid genitum erat, illud dicens, lumen omnium supremum inaccessum, omnia complectens, quod appellauit consilium, lumen, vitam, hæc tria nomina vnam vim declarabant, quæ ex eo quod non erat, deduxit ad esse, visibilia, & inuisibilia, de genere autem hominum dixit, quòd & ipsum ab Opifice omnium, & Deo fictus est, & animam accepit ratione prędítam, secutus ea, quę

tradidit Moses. Sed ne Theologię mysteria tractãtes à Theologis discedamus in orbem illorum, & numerum reuertamur. Eusebius Cæsariensis libro 2. de præparatione Euangelica, cap. 2. appellat summum Theologorum Orpheum: & in x I probat Platonem, & omnes etiam Græcos ab Hebręis omnia accepisse. Diuus Thomas dicit Poetas Theologizantes ante septem Sapiẽtes fuisse Orpheum, Musæum, Linum. Augustinus Steuchus Eugubinus vir doctissimus, idemque Theologus præstantissimus, in tertio volumine de perenni philosophia manibus, atque pedibus in hanc venit sententiam, vt omnium ferè veterum Theologiam cum nostra congruere ostendat, sed potissimum Orphei. de quo libro primo, cap. 28. vbi principẽ eũ Græcę Theologię prędicat, sic ait: In huius Theologia multa veritatis antiquæ visuntur vestigia, quæ etsi sunt quibusdam fabulis à superstitiosis postea temerata, seposita tamen, ac dirempta, & expurgata suam recipient venustatem; Nam cum & superstitionibus falsis, & cultui dæmonum, omnique idolatriæ deditus antea fuisset, & hymnos, & odas dijs fictitijs cecinisset (si tamen eius sunt hymni non potius alterius Orphei ætate multo posterioris) postea rerum verarum scientia adiutus, cecinit anteactæ vitæ palinodiã, & in vnum, verumq; Deum acie defixa, maiestatem, diuinitatemque eius, quam apud Aegyptios didicisset miris laudibus celebrauit. Hunc igitur cum omnes vetustissimũ confiteantur, quidamq; asseuerent eum discipulum Mosis fuisse. i. Musæi, è quibus est Polyhistor (quod ipse non affirmo) ex illa Aegyptia sapientia, aliaque per orbem sparsa Theologia, multa scripsit vera, & his seculis admiranda, altissimumque Dei verbum sequens celebrem famam, vocat vocem, per quam asserit Patrem omnia creasse, & quæ sequuntur multa in hanc sententiam, & libro tertio, cap. 3. Orpheus igitur etiam vetustissimus, ante omnes celebratos in Græcia Philosophos, & Poetas multis carminibus de singulari Deo non secus, atq; Prophetarum quis

mira exprompsit nemini non suspicienda. Hæcque carmina partim apud Platonicos, partim Theologos nostros Iustinũ, Eusebium, Cyrillum, Clementem Alexandrinum habentur, ne putes non vetustissimi, quemque vocat diuinissimum Ioannes Philoponus, esse. & lib. 7. cap. 10. multis probat Orphei Theologiam cum nostrati conuenire, & de creatione ea scripsisse, quæ Mosem.

CAPVT TERTIVM.

Ipsum Deum septenario significari, Christum Filium, & Spiritum sanctum, totam denique ipsam Trinitatem ostenditur.

PER hunc igitur nostrum septenarium intelligi primum Deum, quod primo nobis erat propositum, auctor est Philon Hebręus ex Pythagoreorum sentẽtia, qui sic ait in lib. de opificio Mundi, Μόνος ὡς ἔφην ὁ ἑπτὰ οὔτε γεννᾶν πέφυκε, οὔτε γεννᾶσθαι, δι' ἣν αἰτίαν οἱ μὲν ἄλλοι φιλόσοφοι τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἐξομοιοῦσι τῇ ἀμήτορι νίκῃ, καὶ Παρθένῳ, ἣν ἐκ τῆς τοῦ Διὸς κεφαλῆς ἀναφανῆναι λόγος ἔχει. οἱ δὲ Πυθαγόρειοι τῷ ἡγεμόνι τῶν συμπάντων. τὸ γὰρ μήτε γεννῶν, μήτε γεννώμενον ἀκίνητον μένει. ἐν κινήσει γὰρ ἡ γένεσις, ἐπεὶ καὶ τὸ γεννώμενον οὐκ ἄνευ κινήσεως τὸ μὲν ἵνα γεννήσῃ, τόδε ἵνα γένηται. μόνον δὲ οὔτε κινοῦν οὔτε κινούμενον ὁ πρεσβύτερος ἄρχων, καὶ ἡγεμών, οὗ λέγοιτ' ἂν προσηκόντως εἰκὼν ἑβδομάς, μαρτυρεῖ δὲ μου τῷ λόγῳ, καὶ φιλόλαος ἐν τούτοις. ἔστι γὰρ φησὶν ἡγεμὼν, καὶ ἄρχων ἁπάντων θεὸς εἰσαεὶ ὢν μόνιμος, καὶ ἀκίνητος αὐτὸς αὑτῷ ὅμοιος ἕτερος τῶν ἄλλων. quæ sic Latinè loquentur: Solus vt dicebam numerus septem, neque gignere natura potest, neque gigni, propter quam causam, alij Philosophi similem dicunt numerum hunc matre carenti Victoriæ, & Virgini, quam ex Iouis capite extitisse opinio est. Pythagorici verò similẽ dicunt Duci, siue auctori vniuersorũ. quod

quod enim neque gignit, neq; gignitur immobile permanet, in motione enim eſt generatio, quando, & quod gignitur non ſine motu eſt, partim quidē, vt generet, partim vt generetur, ſolus verò neque mouet, neque mouetur ſenior princeps, & dux. cuius dici poſſit decenter imago ſeptenarius; teſtis huic huic meo ſermoni accedit, & Philolaus his verbis. Eſt enim (inquit) Dux, & Princeps omniū Deus in ſempiternum, qui ſtabilis eſt, & immobilis ipſe ſibi ipſi ſimilis, & alter ab alijs, hæc nos ad verbum: Cornelius Gemma lib.1.de arte Cyclog. hæc ita pene conuertit, ne dicam mutuatus eſt. ſolus ſeptenarius omnis generationis expers & actiuæ, & paſſiuæ, quia neque oritur ex duplicatione alterius numeri, neque duplicatus producit alios, & ideo ſolebant ſymbolici Philoſophi Victoriæ aſſimilare natæ ſine matre, & ſemper virgini, & Pythagorici hunc ipſum dedicarunt ſummo Regi vniuerſi; & qui neq; generat, neq; generatur eſt vnus, item immobilis cum in motu ſit multitudo, & generatio, ſed vnus, & immobilis eſt ſolus Deus, cuius ſymbolum (vt Hebræi volunt) & myſterium eſt ſeptenarius, quod confirmat Philolaus illis verbis, & auctor, atque princeps omnium rerum Deus ſemper vnus, ſtabilis, immobilis, ſibi ipſi ſimilis, & cęteris diſſimilis. multi alij etiam Theologi id confirmarunt, vt Cornelius Muſſus in Concione de Trinitate parte tertia, qui ait, *Si ſoleua tra gli antichi ſignificar Idio tra i numeri per lo ſettenario cognominato σεβα-σμός.* idem autumat Cæſar Bouillus de Numeris, alijq; complures, quare eodem Philone auctore, à quo iſti accepere dictum voluere veteres ἑπτὰ ἀπὸ τοῦ σεβασμοῦ, ideſt à veneratione, quod clarius in voce Romana qui addunt ſ, apparere dicit, ſeptem. Id nobis maximè declarant Caballiſtæ, apud quos omnia fere Dei nomina hoc numero conſtant ex tribus ſcilicet נקודות ideſt punctis, & quatuor; literis, vt אֲדֹנָי Adonai אֶהְיֶה Ehie, quod etiam nomen ter ſeptem nnmerat. ideſt, 21. item אֲגְלָא Aglaa, אֱלֹהִים Elohim, ſic אֶהְיֶה quo ſe nomine

Deus

Deus ad Mosem appellat. item celeberrimum illud, & sanctissimum nomen יְהֹוָה Iehoua, quod nephas habebant Hebræi pronunciare, & in legendo pro eo vsurpabant Adonai, vel Elohim, ex quibus sumpta dicuntur esse puncta, quibus legitur. Hoc nomen quidam dicunt efficere 72 ista ratione, quòd י valet 10, ה 5, ו 6, ה 5, hoc totum ex arte arithmetica collectum, י 10, יה 15, יהו 21, יהוה 26. compositaque hęc singula 10, 15, 21, 26, efficiunt 72, à Caballistis vocatur שֵׁם הַמְּפוֹרָשׁ. idest nomen expositum, sex enim literarum septenariis, idest 42 interpretantur, quæ sunt אב אלהים בן אלהים quæ sonant ab elohim, רוח הקדש אלהים שלשה באחד אחד בשלשה ben elohim, ruach haccodes elohim, selosa beachad, achad beselosa, significant verò Deum Patrem, Deum filium, Deum Spiritum sanctum, Trinitatem in vnitate, & vnitatem in Trinitate: idemque Caballistæ illud arcanum septem literarum, שעטנזגץ super quibus dicunt esse ter septem coronas, idest 21, quæ esse dicunt secretum huius nominis, & alia multa, de quibus R. Abraham Picus in libello de significatione Taghin. i. Apicum, quę superscribūtur literis legis, ex quo acceperunt Augustinus Iustinianus in glossis Psalmorum, & Galat. lib. 2. cap. 14 vbi de nomine Dei agunt אֶהְיֶה, & vt ad rem redeam, multa alia quoque sunt nomina hoc eodem numero constantia, quę prętereo breuitatis studio: nam Caballistę lxxii. Dei nomina fecerunt, totidemque legis, & totidem Synagogę, quę recenset Iustinianus, quem supra commemoraui in glossis super Psalmum octonarium, qui secundum Hebręorum numerum est cxix. quæ quidem lxxii. Dei nomina formantur ab eisdem, ex tribus פסוקים. i. textubus, siue versiculis textus cuiusdam in sacris literis, quorum quilibet 72 constat literis in Hebręo idiomate, ex quarum fontibus miro quodam artificio, atque mysterio ista nomina sunt educta. hinc D. Thomas ad hoc fortasse respiciens dixit nomen Dei esse honorandum septempliciter. s. quia est magnum ad timendum, sanctum ad venerādum, dulce ad meditandum, copiosum

piosum

piosum ad miserendũ, efficax ad impetrandũ, virtuosum ad sal uãdum, & occultũ ad sciendũ. quare cũ die septimo quieuisse tradit Moses, & alia multa, quæ postea videbimus, cũ de sacris illius mysterijs disputabimus. idem primo die septẽ res creasse dicitur, vt refert Isidorus Hispalensis lib. 18. in verbo modius, qui ita ait, Modius est mensura librarum xliii. i. sextariorum xxii, cuius numeri causa inde tracta est, eo ꝙ in principio Deus septẽ opera fecit materiam informem, Angelos, lucem, cœlos superiores, terram, aquam, aerem: & Caballistæ septem res esse dicebant, quæ creatæ essent ante mundi constitutionem, vt habetur in פסח שני pesah seni. i. paschate secundo. nempe legem, pœnitentiam, gehennam, domum sanctuarij, thronum gloriæ, hortum voluptatis, & nomen Messiæ, quod confirmatur in libro Midas Bemidbar Synai. i. in glossa libri Numeri 7. cap. idem comprobatur in Midras Tehilim. i glossis Psalmorum super illud Psalmi 92. Parata sedes tua Deus ex tũc à seculo, vbi dicitur, quòd Rex Messias est vna de septem rebus, quę ascenderunt super propositum ante sęculi creationem, sicut dictum est Psal. 71. ante Solem ינון Yinon fuit nomẽ eius, quia futurum est, vt ipse ינין Ianim. i. iterum nasci faciat omnes in puluere dormientes, quæ tamen opinio confutatur à Galatino veluti absurda. Non solum verò Pater ipse Deus, & primus auctor à nullo genitus hoc numero pręsignificatur, sed ipse Filius, qui primum dicitur sapientia, quam etiam in superioribus ex Salomone ostendimus extruxisse sibi domum columnis septem innixam. Nomen ipsum Χριστὸς & Græcè, & Latinè septem constat literis, & si numeremus literas Græco more Caballistarũ exemplo philosophantes efficient bis septẽ centum, & octuaginta, 1480. & in Hebræo מָשִׁיחַ Messias constat, vt cętera Dei nomina quatuor literis, tribusque, punctis, & maximè gaudet hoc numero in sacris scriptis, & historia, nam ab Adam primum secundum generationes, quas Lucas enumerat est septuagesimus septimus, vt vltionem in Lamech

ſeptuagies ſepties promulgatam adueniens terminaret, quo in loco (vt annotauit Viues in lib.11.de ciu.Dei D. Auguſtini) D. Hieronymus, qui inter omnes plurimum tribuit Religioni numerorũ, nonnullos progenitores eſſe in ſtemmate Chriſti ab Euangeliſta prętermiſſos dicit, vt ad numerum omnia congruerent. Eius aduentus tẽpus apud Danielem Angelus Domini reuelans ait, Hebdomades lxx (quod Hebraice dicitur Sabuaim ſibuhim) pręfinitum tempus ſuper populum tuum; & ſuper vrbem ſanctuarij tui ad conſumandam præuaricationem, & ad finiendum peccatũ, & delendam iniquitatem, de quibus hebdomadis pręter ſacros Doctores, interpretesq; legis diſputat etiam Galatinus lib.4.c.14. vbi quomodo ſint intelligendæ declarat. præterea eundem aduenisse idem Galatinus ſeptem rationibus probari demonſtrat procul omni dubio aduerſus Hebręos, prima eſt ex Iudaici ſceptri ablatione, ſecunda ex templi ſecundi deſitione, tertia ex loci aſſignati vaſtatione, quarta ex temporis præſcripti præteritione, quinta ex Iſraelitici populi punitione, ſexta ex Romani Imperij ſubiectione, ſeptima ex Idolatrici cultus ceſſatione. quas perſequitur idem lib.3.c.4. & Rabbanus Maurus ſeptem ſigna collegit Natiuitatis Domini, quę ſunt (vt ipſe enumerat) primum princeps vnus per omnem terram, ſecundum pax admirabilis ſuper omnem terram, tertium, ꝙ Cæſaris edicto captiuis poſſeſſio propria reddebatur, & ſinguli cenſum reddebant, quartũ, quòd vna die mille & triginta fuere ſerui, qui ad proprios redire dominos noluerunt poſt captiuitatem laxatam, quintũ ſtella noua in Oriente orta, qua duce Magi venerunt, ſextum circulus magnus aureo ſplẽdore circa Solem tota die Natiuitatis, ſeptimum, ꝙ ipſa die tota riuulus olei in vrbe Roma trans Tyberim largiter fluxit, natus eſt in vrbe ſeptem literarum Nazareth, idem ſeptem annis latuit in Aegypto, multaq; ex hoc numero fecit miracula, ſeptẽ enim panibus quinque millia hominum, & rurſum econtra totidem panibus ſci-

licet

licet quinque septem millia hominũ pauit, septimo die transfiguratus est, ex quo discipulis persuaserat, vt crucẽ tollerent, & æternam cœli vitam sperarent. in qua etiam actione septem fuere personæ. pater de nube locutus, filius. i. Iesus, tres Apostoli, & Moses cum Helia, & eius transfigurationis claritas septuplo maior fuit claritate Solis, vtpote corporis gloriosi, ita enim dicunt esse Theologi, vnde illud Isaię potest accõmodari cap. 30. vbi dicit, Lux Solis erit septempliciter sicut lux septem dierũ in die, qua alligauerit Dominus vulnus populi sui. & post resurrectionem cum septem discipulis conuiuatus est, vt auctor est Isid. Hispalẽsis in allegorijs in sacras scripturas, septẽ vlnarũ magnitudinis eius fuisse corpus tradit, quod ego apud sacrũ quendã Doctorẽ me legisse recordor, sed auctoris mihi nomẽ excidit. septẽ dæmonia ex peccatrice Magdalena eiecit, remissionem Petro faciendam præcepit septuagies septies (vt in hesterni Euangelij lectione audiuimus) quem numerum crux ipsa, quæ symbolum est condonationis, & in cuius potestate, siue signo crimina condonantur, Græcis literis ϛαυρὸς, hunc numerum cõstituit nempe triplicatum septenarium, nempe cẽtenariorum, denariorum, & vnitatum, 777. ϛ enim valet 6 α. i. υ, 400, ρ, 100, ο, 70, σ, 200, quorum numerorum subducta summa efficit 777. quod à nullo adhuc arbitror animaduersum. quare etiam nõ sine mysterio ab Ecclesia celebratur Crucis exaltatio die 14 septimi mensis nempe Septembris, quæ etiam bis septem annos post inuẽtionem fuit apud Cosdroam Regem Persarum. idem & septem petitionibus orandum Patrem æternum docuit, septies septẽ verbis explicatas: totidẽ. n. esse dicuntur in textu Hebræo Sancti Matthęi. nã in D. Luca sunt tantũ quinque, (vt asserit D. Thomas) ex quibus septẽ tres æternę, Sanctificetur nomẽ tuũ, adueniat regnũ tuũ, fiat volũtas tua; quatuor subsequẽtes ad tẽporalia pertinent, qđ annotauit Rabbanus Maurus lib. 2. c. 16. quas quidem septem petitiones, eodem numero in se multi-

plicato contentas, nempe 1x1 esse dicit Gemistus Plethon septem illos gradus illius exigui currus, qui spiritus noster interpretatur, per quos Ozias Chaldæus, & Zoroaster Magus docuerunt ad salutem inueniendā properandum esse ad summum patrem, quos quidem Plato, atque Pythagoras se fassi sunt ignorare, & à diuino Homine patefacienda esse dixerūt, quare hoc animaduerso Sacrosancta Ecclesia instituit, vt ista oratio Dominica septies à Christianis in supplicationibus repetatur, vt fit in ea, quam ob excellentiam (vt arbitror) appellamus Coronam, in qua etiam septuagenarius integer est numerus, 63 enim salutationes Angelicæ ad Virginem, septēq; Dominicę efficiunt 70. Hinc Diuus Thomas septem dixit habere conditiones debere orationem, vt sit perfecta, humilis, cōtinua, deuota, vigilans, instans, charitatiua, & rursus septem alias bonæ orationis conditiones enumerat, & D. Gregorius septiformem Litaniam instituit ad deprecandam pestem, vt est auctor Diaconus lib. 18. Tertia quoque persona Sanctissimæ Trinitatis hoc numero significatur, diuinus nempe spiritus, quod omnibus esse arbitror exploratum; Będa quidem T. 5. in Euangelium Ioannis, cap. 21. ait, septenario significari Spiritum sanctum aduertenda literarum sacrarum documenta testantur, idemque affirmat T. 7. in homilijs æstiualibus. & T. 4. lib. expl. in All. in Sam. c. 10. vbi ait, fuit ergo Arca Domini in regione Philistinorū septem mensibus, dicit per septem exprimi plenitudinem gratiæ spiritalis. & eod. T. in Iob. per septē eius filios interpretatur septē gratias septiformis spiritus. & D. Augustinus T. 5. lib. 11. cap. 31. septenario numero significatur Spiritus sanctus, de quo Dominus ait, Docebit vos omnem veritatem. & in Dominicam de Helisæo, quod autem puer oscitauit septies, septiformis gratia Spiritus sancti ostenditur. & allegorici Interpretes infinitis in locis, vbi mentio fit de septenario Spiritum sanctum interpretantur, & eius dona, vt septem agnas datas ab Abraham Abimelech Gen. 2.

vt ſeptem mulieres apud Iſaiam, ſepties lauari Naaman, ſeptem oculos Zach. 32. 4. ſeptem lucernas in candelabro.i.ſeptem dona Spiritus ſancti in Chriſto, ſeptem ſportas in Euangelio, ſepties aſpergi in Leuit. ſeptem dierum expectationem, qua Saul Samuelem expectauit, 1.Regum. item Taurum annorum ſeptem Iud. 6. ſeptem paſtores Mich. 5. ſeptem verſus retiaculorum in columnis, 3. Regum. ſeptem boues craſſas, & ſeptē ſpicas plenas Gen. 4. ſeptem ſacrificia pro amicis Iob, ſeptem gradus Aquilonaris templi Exod. 4. ſeptem ſtellas, ſeptem lampadas, ſeptē cornua, ſeptem oculos, ſeptem ſpiritus Dei in Apoc. & alia, quare ſæpius decantari in Eccleſia audimus ſacrum ſeptenarium, hinc ſeptem ſunt munera, ſiue dona diuini huius Spiritus, quæ ſeptiformis gratia vocatur ab Eccleſia, & ſunt (vt enumerat D. Thomas) ſapientia, intellectus, conſilium, fortitudo, ſcientia, pietas, & timor Domini, hinc Columba per quam myſticè idem Spiritus ſignificatur (eodem auctore D. Thoma) ſeptem habet proprietates ad deſignanda hæc ſeptem munera, ſecus fluēta habitat, meliora grana eligit, alienos pullos nutrit, non lacerat roſtro, felle caret, in cauernis petræ nidificat, & gemitum pro cantu habet. quæ quidem dona nobis ſunt aduerſus ſeptem capitalia crimina quaſi propugnacula, hinc Beatus Bernardus in paruis ſermonibus ait: Ordinata procedit acie aduerſus ſeptē peccati gradus ſpiritus ſeptiformis, & primus cōtra negligentiam timor exurget &c. hinc poſt ſepties repetitum dierum numerū, miſſus eſt ad Apoſtolos, & 49 poſt Paſcha die celebratur, & colitur illius ſacroſancta memoria. Tota denique ipſa Τριὰς hoc numero aptiſſimè ſignificat̃, tria.n.ternaria ſunt in ſeptenario duo æqualia, & faciunt ſex, quæ duo tria cū monade, quæ ſupereſt, tertiū efficiūt ternariū, qui ex duobus ſuperiorib. tanq̃ Spiritus à Patre, & Filio coęqualib. procedit, & ſibi inuicē omnes ſunt ęquales. quare frequēter in ſacris literis hi duo numeri cōiunguntur, vt in x præceptis legis, nā (vt narrat Albertus

auctor,

auctor, si modo ipse est, Compendij Theologicæ veritatis) duabus tabulis ea dedit Deus, in prima tria, quæ ad Deum spectant, in altera septem, quæ ad proximum, sic in x sephirot. i. symbolis veterum Theologorum, quibus Deum, & nudum. i. ab omni attributo vacuum, & vestitum significabant, sunt coniuncti hi numeri; nam tria dicunt esse prima, quę sunt corona, sapientia, prudentia, tribus personis attributa Patri, Filio, & Spiritui sancto, quibus nudus significatur Deus, septem reliqua indutum nobis significare, quæ sunt benignitas, timor, gloria, triumphus, confessio laudis, fundamentum, regnum, & in x filijs Iob, tres fœminę, quæ interpretantur à Beda T. 4. in Iob. Lex, prophetia, & Euangelium, & septem masculi, qui septem gratias septiformis spiritus repręsentant eodem auctore. hinc apud Hebręos ab eadem litera vterque incipiunt Ternarius, & septenarius, ש s. & vterque fęmineo sexu inclinantur, frequentissimeq; coniunguntur, vt Paralip. 1. c. 29. vbi Dauid inquit pręparaui in ædem sanctam tria millia talentorum auri de auro Ophir, & septem millia talentorum argenti probatissimi ad deaurandos parietes templi, & alibi sæpius: Spiritus sanctus septem multiplicato numero dierum venit, idest quinquagesimo die, & hora tertia, vt hos duos numeros coniungeret.

CAPVT QVARTVM.

Beatissimam Virginem septenarij appellatione significari ostenditur, item Angelos, & omnes Virgines, omnes Apostolos, Discipulos Domini, Martyres, & omnes denique singillatim Sanctos septenarij continere mysteria, & attigisse ex eis aliquid.

NTER Sanctorum verò Patrum, & fęlicium animarum cœtus, tanquam Luna inter minora sidera refulget, ac splendescit sacratissimæ Virginis Dei parentis virtus,

laus, &

laus,& gloria, de qua ſatius eſt ſilere, quàm pauca dicere,vita enim potius, & tépus omne nos deficiat, quã illam laudandi materia, quare nę minuatur eius infinita laus dicendo, ſacro digna(vt ait Poeta ille,quãuis prophanus,ad rem tamen aptè) ſilentio,cum rebus diuinis, & ipſi Deo non laus debeatur, quę pro dignitate illi dari non poteſt ab hominibus; ſed honor, & cultus, merita illam veneratione proſecuti hanc orationis partem prætermittemus,& ad id quod agimus, quodq; nobis eſt propoſitum, veniemus. Hæc igitur ſecundum Deum, à quo propius abeſt diuinitate, & gloria, prima omnium ſeptenario numero ſignificatur;nam primum ſeptenarius Virgo appellatur, vt nos quinto libro demonſtrauimus, & nuper attigimus in quodam Græco epigrammate, quod impulſu Pauli Rhamnuſij, & Hieronymi eius filij, qui ambo viri ſunt doctiſſimi, mihiq; coniunctiſſimi, conſcripſi in librum Bertaſſi Galli inſcriptum Hebdomadam,de ſex dierũ diuinis operibus: quod fortaſſe,cum totum ſit ſeptenarijs refertum, ſeptem enim res nominat, quæ ſeptenario appellantur, tamq; ab hoc propoſito non alienum, vobis fuerit non iniucundum audire, mihiq; non ſuperuacaneum afferre.

Ἑπτατόνῳ φόρμιγγι ἀείδετε ἕπταχα μοῦσαι
  Θείαν Βερτάσου ἑπτάκις ἑβδομάδα,
Ἑπτὰ τ᾽ ἀρχόμεναι, λήγουσαί θ᾽ ἑπτάδα καὶ γὰρ
  Ὑμᾶς, πρᾶγμα, βίβλον, πάντοθεν ἑπτὰ πρέπει,
Ἑβδομάς ἐστι βίβλος, ποιήσας ἐν ἑπτάδι πάντα
  Ἔσθ᾽ ἑπτάς, πάντων θ᾽ ἡ φύσις ἑβδομάδες,
Ἑβδόμη ὑμέτερον τὸν ἄνακτα ἐγείνατο Λητώ,
  Παρθένος ἔσθ᾽ ἑπτάς, καὶ χέλυς ἑπτάμιτος,
Παρθένοι ἔστε ὑμεῖς, εἰ μὴ ψεύδεται Ἐπίχαρμος:
  Ἄδετ᾽ ἄρ᾽ ἔστε ὑμεῖς ἑπτάκις ἑβδομάδα.

quæ, quamuis nõ ita facile Latino verſu explicari poſſint, propter aduerbia illa ſepties, & ſeptempliciter, tamen vt inſtitu-

tum

tum retineamus nostrum, quo melius fieri poterit, & linguæ inopia Latinę concedet, interpretabimur.

Dicite septitonaq́; Chely, & septemplice versu
Bertasii Musæ ter quater Hebdomadem.
Dicite tum primo, tum extremo carmine, vobis
Et libro, atque rei conuenit hic numerus,
Est liber Hebdomada, est septem, qui lucibus omne
Septem egit, natura ipsa etiam Hebdomades;
Luce parens vestro septena natus Apollo,
Est Virgo septem, atque est lyra septitona;
Vosq́; estis Virgo septena Epicharmus vt auctor.
Dicite septem igitur ter quater Hebdomadem.

Deinde sacri omnes ferè scriptores passim per septenarium significatā tradunt, vt in Prouer. ix. vbi dicitur, Sapientia ędificauit sibi domum, excidit columnas septē, vbi glossa ex Bernardo in par. sermonibus ita ait, Nulla sapientia carnis, aut mundi ædificat sibi domum, sed potius destruit, quamcūque domum inhabitat, at illa sapientia, quæ de sursum est descendens à patre luminum ędificat sibi domum ipsam. s. Virginem Mariam, in qua septem columnas excideret, omnes inquā virtutes, & omnia dona Spiritus sancti. & ipse Bernardus alibi per septem columnas intelligit ipsam Virginem. Fuit igitur (inquit) beata Virgo Maria fortis in proposito, temperans in silentio, prudens in interrogatione, iusta in confessione, his namq; morum columnis, & tribus fidei prædictis extruxit sibi domum sapientia cœlestis, in qua septem illæ virtutes: plura adhuc possem ex sacris libris loca proferre, sed ea breuitatis studio omitto, cum hic adsint prudentissimi Theologi, qui hęc optimè norunt, & satis sit scientibus, & notis vnico testimonio significasse, digitumq́; ad ipsos fontes intendere, quare septimo etiam mense nata est, quemadmodum Ecclesiæ institutum, quę eius hoc mense celebrat natale, declarat, & Angelus qui

Ius,qui ad illam missus est septem habet literas in nomine Gabriel,qui etiam septem illas Hebdomadas Danieli prędixit de Christi aduētu, & Virginis cōceptione, quinimo omnes Angeli, quorum illa naturę virginea scilicet puritate fuit affinis, licet gratijs, & prærogatiuis à Deo datis longe etiam superarit, hoc numero in terris delectantur, nam primum in verbo Angelus septem sunt literæ, & multa eorum nomina septem literarum, vt Raphael, Michael, cuius etiam festū, & omnium simul Angelorum mēse septimo celebratur ab Ecclesia, quod non carere mysterio credendum est. quinimo septem rebus differre dicuntur ab anima rationali, quamuis multis alijs sint cognati. hę autem sunt (vt annotauit D. Thomas) esse vnibile corpori, & non vnibile; esse rationale, & intellectuale, habere vertibilitatem immutabilem, & mutabilem, habere virtutem interpretatiuam sine voce, & cum voce, habere esse altius, & minus nobile, indiuiduari ex se, & vnione ad corpus. Et vt ad virginitatis (à qua tamen non discessimus, cum Angeli sint omnes virgines, & idem sit esse in Cœlo Angelum, quod in terris virginem) propositum reuertar, hinc fortasse factum, vt quoniam hic numerus maximè Virginem decebat, & illi erat acceptus, septem eius celebret festa Ecclesia nempe Purificationem (sequar ordinem mensium) Annunciationem, Assumptionem, Natiuitatem, Pręsentationem, & Conceptionem, hinc etiam septem illius gaudia numerātur, totidem dolores, quibus tanquā gladijs confixam sacri tradunt Doctores, hinc etiam institutum, vt in supplicationibus illi potissimum dicatis nouies, septies repetatur Angelica salutatio, quæ globulis ligneis, vel eburneis in corona illius distinguuntur, & in supplicatione, quam Rosarium vocant bis septem numerus cum denario reperitur, multa alia possem afferre, si attentius de hac re velim cogitare, sed hæc satis arbitror, hinc factum etiam, vt cum ipsa fuerit virginitatis exemplar verum, multa nomina sanctarum Virginum, quę illam sunt imitatæ, hunc numerum

veluti virginitati peculiarem, & maximè conſentaneum, acceperint, vt Iuſtina, Brigida, Theodora, Dorothea, Pelagia, Suſanna, Praxeda, Ruffina, Secunda, Barbara, Bibiana, Cecilia, Balbina, Seraphia, Eugenia, Eufemia, Cordula, & alia complura. Idem de Sanctis quoque aſſeuerari poteſt, quorum ſi ſingillatim, & attentius perſequi hiſtorias velim, infinita afferre poſſim exempla de ſeptenario: Sed ne diutius vos morer, Diuum Thomam laudabo teſtem, qui per ſeptem videtur velle ſignificari Sanctos, cum dicit hos comparari Aquilæ propter ſeptem rationes: Aquila (inquit) habet ſeptem proprietates, quibus ſignificat Sanctos, qui comparantur Aquilis ſeptempliciter, ſcilicet propter volatus altitudinem, in quo notatur eminentia contemplationis, propter odoris ſubtilitatem, in quo notatur feruor dilectionis, propter loci ſublimitatem, in quo notatur ſtudium cœleſtis conuerſationis, propter motus velocitatem, in quo notatur promptitudo bonæ operationis, propter diurnam renouationem, in quo notatur ſtudium internę emendationis, & profectus, propter membrorum pulchritudinem, in quo notatur decor virtutum, propter filiorum ſollicitudinem, in quo notatur ſollicitudo Sanctorum, hinc in libro Midras Tehilim (vt recitat Iuſtinianus in octonario Pſalmorum, & Galat. lib. 12. cap. 12.) ſeptẽ dicũtur eſſe Beithoth. i. mãſiones, ſiue domus Zadichim. i. Iuſtorum ſuper illud Pſalmi, dicitis animę meę, vt migret ſicut paſſer, ait enim gloſſa: Hę ſunt ſeptem iuſtorum (omittam Hebrę̃ũ, ne vos alienę linguæ, & ignotę recitatione faſtidium capiat) differentię, de quibus dictum eſt Dan. 12. & intelligentes ſplendebant ſicut ſplendor Cœli, futurum ſiquidem eſt, vt facies iuſtorum fulgeant tanquam Sol, tanquam Luna, tanquam Cœlum, tanquam ſtellę, tanquam fulgura, tanquam lilia, tanquam lampades, deinde hęc teſtium auctoritatibus confirmat. mox addit, quęlibet harum differentiarum habet manſionem in horto delitiarum, & è contra ſeptem quoque

habentur

habentur mansiones in gehenna pro impiis, & sunt istæ שאול seol.i.infernus, אבדון auadon.i. perditio, גיא ghe, i. vallis, vel profundum, דומה duma.i. silentium, צלמות zalmaueth. i. vmbra mortis, ארץ תחתית herez tachthith. i. terra inferior, ארץ ציה herez zia.i.terra sitiens. Hę sunt septem mansiones iustorum, & septem impiorum, cuilibet autem mansio assignatur secundum opera eius: in quo obiter illud animaduertendum, quòd Rabbi Iehosuas filius Leui dicit hæc esse nomina gehēnę, non mansiones, & variat etiam in tribus nominibus, nam omittit ghe, duma, & herez zia, & pro his ponit בור שחת Bor sahath.i. Puteū corruptionis, בור שאון Bor seon. i. puteum mugitus, & טיט היון Tith hayauen. i. lutum fecis, de quibus vide Galatinum lib.6.c.7. Sed vt ad rem reuertamur, hinc in sacris literis Bibliorum, iustorum numerus semper fere inuenitur septenarius, vt Regum 3.c.19. septem millia fuere, quorū genua non sunt incuruata ante Balaal, & septem fuere Machabęi fratres, qui martyrium pro lege Domini subierunt, alijq; complures. Apud Theologos pari ratione septem dicuntur esse beatitudinum gradus, quos enumerauit Seruator in Euangelio, vbi sermonē habet in monte, licet octo sint secundum essentiam, quare etiam sanctissimè est ab Ecclesia constitutum, vt hoc Euangelium legatur in recolenda omnium Sanctorū memoria, cum.s.assignatus huic rei dies festus agitur, hæc autē sunt, esse pauperē spiritu, mitem, lugere, esurire propter iustitiam, misericordem esse, mundum corde, pacificum: nam his singulis sua in Cœlis præmia parata, ac beatitatū gradum, perque has beatitudines excludi septem vitia capitalia ostendūt, nam paupertas superbiam eijcit, comitas iram eliminat, luctus inuidiam pellit, esuries iustitiæ deturbat accidiam, misericordia arcet auaritiam, munditia cordis amandat gulam, pax exterminat luxuriam, de quibus vide librum primum Compendij Theol. veritatis. Si verò propius ad ipsas species Sanctorum accedamus nullam carere hoc numero inueniemus. Apostoli,

qui Principem tenent inter Sanctos locum (vnam tamen semper Virginem excipio, quæ omnium concessu longe excellentiori est prædita sanctitatis, & diuinitatis gradu, ad quem nulli fas amplius mortali peruenire) hoc numero constituti, nam licet fuerint duodecim, ille tamen numerus septenarium continet, cum vtriusque eadem sint Arithmetica principia, tria, & quatuor: quæ coniuncta septem, multiplicata efficiunt 12. & cum duo ex ipsis discipulis fuerint delecti, qui beneficio diuinæ sortis in damnati Iudæ locum sufficerētur implesse binum septenarium dici possunt. multi prętereа ex ipsis hunc numerum in ipso nomine retinuerunt, vt Iacobus, Ioannes, Philippus, Andreas, Mattheus, Matthias, & non sine mysterio liber, qui illorū actus continet hoc numero est diuisus nempe quater septenis capitibus, & si vitas illorum percurramus, multa eorum acta ex hoc numero constabunt. D. Petrus Princeps Apostolorum septem annis māsit Antiochiæ, & Apostolicam auctoritatem exercuit, quam mox Romam transtulit iubente Domino, septuagesimo anno à Natiuitate Christi martyrij dignitate, & palma insignitus cum ipso eius comite Paulo. D. Iacobus maior in Hispania septem habuit discipulos, quos enumerat Pelagius, Calocerum, Basilium, Pium, Chrysogonum, Theodorum, Athanasium, & Maximum; D. Andreas, qui, vt in nomine septilitero, ita in mortis genere nempe in Cruce peractę Christum magistrum est imitatus, à septem satellitibus fuit cæsus iussu Egeæ Præfecti, D. Bartholomæus Astaroth Idolum septiliterum euertit, & ab eo ad fidem fuit conuersus Polemon Rex idem numeri mysterium in nomine retinens, D. Ioannes Euangelista, qui septenarij quoque proprietatem est assecutus, nempe Virginis, ędificauit septem Ecclesias, in septē ciuitatibus, quæ fuere Ephesus, Smyrna, Pergamus, Thiatira, Philadelphia, Saulus, & Laodicea, septuaginta integros annos prædicationi operā nauauit: Discipuli Domini hoc numero fuere comprehensi nempe 72. quorū etiam

nonnulli

nonnulli septenariũ in nomine ad magistri exẽplum retinuere, vt Ananias, & alij Apostoli quoque septem diaconos delegerunt, qui ministerijs societatis Apostolicę pręessent, ex quibus duo sunt pręcipui in sacris libris Stephanus Protomartyr, & Philippus: Martyres frequẽter hoc numero in Ecclesia testimoniũ pro fide dederunt, frequensq; mentio septẽ Martyrum, vt septem illorũ fratrum Felicitę filiorum, quorũ festum martyrij diẽ celebrat Ecclesia vj. non. Iul. quorũ nomina fuere Ianuarius, Felix, Philippus, Siluanus, Alexander, Vitalis, & Martialis: totidẽ filiæ Symphorosæ martyrij pręrogatiua cum matre cohonestari, xv. Kal. Sex. qui fuere Crescẽtius, Iulianus, Nemesius, Primitiuus, Iustinus, Stacteus, & Eugenius, septem Rauennatũ Martyrũ meminit Hier. Rub. lib. 4. Rauen. hist. sub Decio Imp. septẽ dormientes fuere in monte Odon cõclusi in spelunca, nomina eorũ sunt Maximilianus, Iãblicus, Martinus, Ioannes, Dionysius, Essacustadius, & Antonius, qui post 200 annos excitati sunt: & simile miraculũ narrant Paulus Diac. in hist. Longobard. & Holaus Magnus in 1. hist. septẽtrionalium de septẽ dormientib. in quodam antro, quos quiuis videt, neq; qui sint, aut quando fuerint ingressi, cognoscit, & integri sunt, habitu Romano: septem capita sanctarũ Virginum sociarum D. Vrsulæ sunt in Ecclesia D. Iacobi de Galitia: septem mulieres sanguinẽ D. Blasij collegerunt, & martyrio mox affectæ: quare sapientissimè Clemens Pontifex iussit, vt in septem regionibus Romæ septem essent Notarij, qui huic scriptioni, & historiæ texendæ præessent: quod factũ mox etiam quamplurimi Pontifices approbarunt, & faciendum omnino decreuerunt, vt Antherus, & eius successor Fabianus, Lucius, demum Vrbanus, necnon alij, cuius etiam rei meminit in sua Rauennati Historia Hieronymus Rubeus. Multi alij sunt sanctorum Martyrum cœtus hoc numero, quos colligere necesse non habui: si verò ad singulares Sanctorum personas accedamus, in omnib. ferè inueniemus aliquod ex septenario mysterium,

ex quibus

ex quibus aliqua breuiter recensere non fuerit fortasse alienũ. B. Ioannes Baptista Sanctorum Princeps, & Præcursor, siue prodromus Domini, septem annis mansit apud parentes, vel potius septimo anno in eremum se, ac solitudinem coniecit, quarta annorum hebdomade est egressus, & cępit prædicare, nempe annorum 28. septem literas habuit in nomine diuinitus sibi imposito Ioannes, totidem in nomine patris eius Zachariæ, totidem in ciuitate Sebaste, vbi sepulturæ mandatum est eius corpus. Sancta Maria Magdalena septem habuit dæmonia, quæ à Seruatore eiecta fuere; & cum esset in eremo, septies in die ab Angelis in altum tollebatur, & choros canentium audiebat Angelorum, vt testatur Rodulphus Ardens Pictauus in eius vita ex Petrarcha, qui ait:

Hic hominum non visa oculis, stipata Cateruis
Angelicis, septemq; die subuecta per horas
Cælestes audire Choros alterna canentes
Carmine corporeo de carcere digna fuisti.

D. Apollinaris, qui fuit D. Petri Apostoli discipulus post vulnera septẽ diebus superuixit in hospitio leprosorum. D. Pantaleon Martyr (vt scribit Symeon Metaphrastes) septem diebus fuit apud Hermolaum Sacerdotem, vt fidei Christianæ documenta perdisceret. D. Alexij corpus septem diebus stetit in Ecclesia, D. Anastasius septem annos in cœnobio mansit, mox ad martyrium egressus cum 70 Christianis occiditur. D. Felix voluit Quintum fieri Episcopum Nolę, quòd septem diebus ante ipsum fuisse sacris initiatus, & Sacerdos factus, quasi sibi in Sacerdotali dignitate præiret ratione etiam numeri, & mysteriò, D. Maurus lxxij annum agens mortuus est. D. Antonius septem literas scripsit ad ecclesias Aegypti, mortuus septimo & quinquagesimo anno supra tercentesimum, & eius inuentum corpus septimo & vigesimo supra quingentesimũ. Fabianus Pontifex septem delegit Diaconos, septem

Notarios

Notarios (vt supra dictum est) qui acta Martyrum perscriberent, bis septẽ annos rexit Ecclesiam. D.Chrysostomus mortuus anno septimo supra quadringẽtesimum, mense septimo, & die septimo & vigesimo Ianuarij eius fuit corpus Constantinopolim delatum, D.Blasius Sebaste, quæ vrbs septem literarum nomen habet, martyrio cohonestatus, septem mulieres collegerunt guttas sanguinis eius cadentis, quæ mox eandem martyrij dignitatẽ meruere, D. Athanasius septẽ annos delituit in cisterna, septem menses quieuit sub Imperio Iouiniani, quot.s.ille vixit, D.Iuuenalis Episcopus septem annis Vmbriam rexit. D. Petrus Martyr septem annos natus de fide testimonium dedit, & patruo hæretico rectè respondit, septimo die mensis Aprilis occisus est, & bis septem dies id ante sibi euenturum prædixerat, D.Stephanus Pontifex septem annis rexit Ecclesiam, Stephanum verò Protomartyrem Christiani luxerunt 70 dies, & 73 sanati fuerunt tempore eius inuentionis, ex odoris mirifica fragrantia, D. Dominicus annum agens septimum cœpit asperrimum vitæ institutum, cum lecto descendens humi cubaret, septem annos mansit in Gallia, vt cõuerteret hæreticos. D.Donatus septimo die mensis Augusti martyrio donatus, D. Sisinius septem dies fuit in carcere, D.Ciriacus occisus cum socijs anno septimo supra trecentesimum. D.Eusebius septem menses mansit inclusus cubiculo angustissimo in domo Constantij Imperatoris, 14 Augusti mortuus. D.Aegidius septuagesimo anno mortuus, & Kalen. Septembris mensis. D.Augustinus septẽ concilijs interfuit, & mortuus annũ agens septuagesimũ sextũ. Sancta Felicola Comes D. Petronilæ Diui Petri filia septem diebus detenta est carceribus conclusa. D.Linus tertiam agens annorum hebdomadam Roma profectus studiorum causa, mortuus est die septimo & vigesimo Septembris. D. Ianuarius, & socij septem fuere, Festus, Sosius, Proculus diaconi, Desiderius Lector, Acacius, & Eutyches, D.Remigius lxxiv annos rexit Ecclesiam.

D.Franciscus

D. Franciſcus ſeptem fecit globulos niueos, quibus vſus eſt ad carnis titillationes depellendas. D. Caliſtus Pontifex ſeptimum conſtituit conſanguinitatis gradum. D. Hilarion Marſitam ſecum detinuit ſeptem dies, & eum à dęmonis vexatione liberauit, ſeptem dies ſine cibo perdurauit, cũ diſcedere à ſuis prohiberetur, ſeptuaginta annis Chriſto inſeruiuit, vt ipſe dixit in ſua oratione moriens, ſeptima hebdomada diem ſuum obijt 29 annos natus. D. Chryſantus ſeptimo die poſt baptiſmum cœpit prædicare. D. Euariſtus Pontifex inſtituit, vt ſeptem diaconi comitarentur Epiſcopum prædicantem honoris ergo: D. Gregorius Thaumaturgus XVII Chriſtianos inuenit in ſua ciuitate, cum eſt creatus Epiſcopus, totidemque Idolatras reliquit moriens cæteris omnib. ad fidem illius prędicatione, & opera cõuerſis, & idem decimoſeptimo die Nouembris eſt mortuus. D. Clemens Pontifex primus inſtituit ſeptem illos notarios, qui in ſeptem regionibus vrbis Romæ Martyrum hiſtorias contexerent, de quibus ſupra dictum eſt, eius ſepulchrũ in mari diuinitus fabricatum per ſeptem dies tempore eius martyrij apparebat recedentibus quotannis vndis. D. Ambroſij feſtum celebratur ab Eccleſia die ſeptimo Decembris menſis, licet quarto Aprilis ſit mortuus, quia eo die fuerit conſecratus, non ſine diuini ſpiritus illuſtratione rata gratius illi futuram ſeptimi, quàm quarti diei celebrationem, cum longe maiora hic contineat myſteria, quo etiam præſente ſeptem millia Theſſalonicenſis populi fuere cæſa ab Imperatore, D. Thomas Epiſcopus Cantuarenſis interfectus anno ſeptuageſimoprimo ſupra milleſimum centeſimum decimum, D. Thomas Aquinas ſeptimo poſt obitum menſe tranſlatus ab Antiſtite, cum per ſomnum admonuit, vt in ſuum reſtitueret ſe locum, & arca recluſa integer inuentus, & ſuauiſſimum dedit odorem, idem factum anno poſt ſeptimo, cum marmoreo eſt ſepulchro conditus. idem 14 poſt anno cum apertũ ſepulchrum in Theodorę ſororis gratiam

eiusq;

eiusq; festum celebrat Ecclesia septimo mensis Martij. Diua Catherina Sennensis septennis vouit Deo Virginitatem. Diuus Ioãnes Elemosinarius dictus cum factus Patriarcha Alexandrinus septem inuenit Ecclesias, moriens septuaginta reliquit. D. Siluester Arium ab Imperatore curauit damnãdum cum sex socijs hæreticis, & cum Nicęno interesse Concilio non potuisset, Romæ habuit concilium, cui interfuere septingenti septem Episcopi, qui vna voce omnes damnationem Arij comprobarunt, & sociorum. Diuus Patritius (vt scribit Cabilunensis Episcopus in sua Topographia) septem Reges baptizauit, septuagintaquinque supra trecentas Ecclesias ędificauit, septimo & decimo Martij mortuus, quo etiam die colitur eius memoria. Diuus Albertus Carmelita mortuus die septimo mensis Augusti. Diuus Bernardinus natus mense septimo, septemdecim natus annos iuris Canonici studio applicuit animum, & cura suscepta Sennensis Hospitalis quotidie bis septem sepeliebat. Diuus Vitalis pœnas repetiuit ab impio illo sacerdote Apollinis, qui auctor sui fuerat supplicij, hoc numero; per septem enim dies à cacodęmone excruciatus clamabat se à Vitale vri, & octauo se stagno immersit. Diuus Germanus, de quo Rubeus in sua Historia, septimo postquam laborare cœpit die, obijt. alijque fere omnes aliquid ex huius numeri mysterijs hausere. quare hoc animaduerso, vt cum re librorum quoque numerus conueniret, Lippomanus Vitas Sanctorum septẽ distinxit voluminibus, quorum septimum cum ipse non perfecisset, morte scilicet impeditus, quæ præclara semper consilia, cogitationesque perturbat, Laurentius Surius perfecit, & adiecit, vt de Sanctis, qui maximè septenario continentur, septem quoque volumina extarent, quæ illorum acta persequerentur, & exponerent.

CAPVT QVINTVM.

Ecclesiam vniuersam septenario numero significari demonstratur Theologorum testimonijs; deinde illam hunc potissimum numerum adhibuisse in omnibus, & ex hoc constare ordines, horas canonicas, virtutes, vitia his aduersantia, articulos fidei, præcepta, & libros quoque sacros.

ECCLESIA verò vniuersa hoc maximè numero significatur. nam primum septem sunt literę in hoc verbo Ecclesia, hinc Apostolus Ioãnes ad septem Ecclesias scripsit: quem locum considerans Beda Tomo 5. vbi dicitur (Ioãnes septem Ecclesiis, quæ sunt in Asia) per has (inquit) septem Ecclesias omni Ecclesię scribit, solet enim vniuersitas septenario numero designari, quòd septem diebus cunctum hoc sæculi tempus euoluatur. quod etiam ipse alibi affirmat multis in locis, sed potissimum T. 4. in Sam. alleg. explic. lib. 1. vbi dicitur, donec sterilis peperit plurimos, ibi enim ait, Septuaginta Interpretes posuerunt, quia sterilis peperit septem, Saba quippe verbum Hebræum, & septem designat, & plurimos, sed & illius editionis sensus elucet, agnoscentibus enim septimum, quo est vniuersa Ecclesiæ significata perfectio; propter quod & Ioannes Apostolus ad septem scribit Ecclesias, eo modo se ostendens ad vnius plenitudinem scribere, & in prouerbio Salomonis hoc antea pręfigurans sapientia ædificauit sibi domum, excidit columnas septem. & T. 2. in lib. de temporum ratione, c. 62. septem quoq; dies Lunę. i. à xv. vsque ad xx1. per quos eadem Dominica naturali ordine discurrit vniuersitatem Ecclesiæ, quę per totum mundum paschalibus est redempta mysterijs, apertè denunciat, nã & septimo numero vniuersitatem designare scriptura consueuit, vnde quod ait Proph. Septies in die laudẽ dixi tibi,

nihil

nihil melius intelligitur, quàm quod alibi dixit; Semper laus eius in ore meo. idem quoque alij Doctores affirmant, vt Augustinus T.5. lib. 17. c. 4. qui ait, Et hoc velut quæreretur causa cur factum sit, quia sterilis (inquit) peperit septem, & multa in filijs infirmata est, Hic totum, quod prophetabatur, eluxit agnoscentibus numerũ septenarium, quo est vniuersa Ecclesiæ significata perfectio, propter quod & Ioannes Apostolus ad septem scribit Ecclesias eo modo se ostendens ad vnius plenitudinem scribere, & in prouerbijs Salomonis hoc antea præfigurans sapientia ædificauit sibi domum, & suffulsit columnas septem, & in explicatione epistolæ ad Galatas: Nouerat enim Paulus sapientiam ędificasse sibi domum, & non tres columnas constituisse, sed septem, qui numerus vel ad vnitatem Ecclesiæ refertur (solet enim pro vniuerso poni, sicut in Euangelio dictum est, accipiet in hoc sęculo septies tantum, ac si diceret quasi nihil habentes, & omnia possidentes, vnde etiam Ioannes ad septem scribit Ecclesias, quę vtique vniuersitatis Ecclesiæ personam gerunt) vel certè ad septenariam operationẽ Spiritus sancti magis refertur septenarius numerus columnarum sapientiæ, & intellectus consilij, & fortitudinis, scientiæ, & pietatis, & timoris Dei, quibus operationibus domus filij Dei, hoc est Ecclesia continetur. idẽ alij cõplures. Huc enim referunt per allegoriam fratres septem in martyrio cohærentes, & Machabæorum, quos dicunt Ecclesiarum numerum esse complexos, huc septem spiritus, & Angelos, qui assistunt ante Dominum, huc septẽ candelabra aurea in Apocal. & septem mulieres virum vnum apprehẽdentes in Esaia, huc septem filias Sacerdotis Madiam, & alia complura, quare etiam Paulus ad septem Ecclesias, siue populos Christianos tantum scripsit Romanos, Corinthios, Galatas, Ephesios, Philippenses, Colossenses, Thessalonicenses, & in Apocalypsi Dominus ad septem Ecclesias, & earum Angelos mandata sua dirigit. quare hunc maximè numerum amplexata est Ecclesia,

& in omnibus rebus libenter, & frequenter adhibet. hinc septem ab illa posita sacramenta ita constituta (vt inquit auctor Compendij Theologicæ veritatis) secundum septem diuersitates hominum in Ecclesia. primum est intrantium nempe Baptismus, secundum pugnantium. i. Confirmatio, tertium vires resumentiũ, idest Eucharistia, quartum resurgentium, hoc est Pœnitentia, quintum exeuntium. i. extrema vnctio, sextum ministrantium. i. Ordo, septimum nouos milites introducentium. i. Matrimonium, vbi ille multis in locis hæc in veteri figurata, nouoq; Testamento ostendit, disponuntq; hæc ad septem virtutes. nam Baptismus est sacramentum fidei, confirmatio spei, Eucharistia charitatis, Pęnitentia iustitiæ, extrema vnctio perseuerãtiæ, quæ est fortitudinis perfectio, ordo prudentiæ, matrimonium temperantiæ, idem instituta dicit contra triplicem culpam, & quadruplicem pęnam &c. multaq; ex his sacramẽta hoc numero diuiduntur, vt ordo, qui in septem species secatur, qui sunt quasi septem gradus, quibus ascenditur ad thronũ Salomonis (vt auctor ille inquit) hi sunt Ostiarius, Lector, Exorcista, Acolytus, Subdiaconus, Diaconus, & Presbyter, qui etiam minores ordines ante septimum annum dari non possunt, & septimo omnes. & statuit (auctore Diuo Thoma) inijcientem in clericum manus septem modis non incidere in excommunicationem, si causa disciplinæ faciat, vt magister, si iocosa leuitate, si inueniat eum turpiter agentem cum vxore, matre, sorore, filia, si statim cum vi repellat, si ignoret eum esse clericum, si inueniat eũ in apostasia post tertium admonitum, si transeat ad actum penitus aduersum, vt si fiat miles, vel bigamus. Qui etiam ordines (vt præclarè idem Diuus Thomas) septem sunt secũdum septem respectus ad Eucharistiam, non autem secundum gratiam gratis datam. & in matrimonio, auctore D. Thoma, ad impotentiã declarandam, & dirimendum coniugium oportet septem propinquos iurare, quòd credunt verum dicere eos, & tunc nuntium remittere

tere alter alteri poteſt. diuinarum laudum canendarũ munus in ſeptem horas diſtribuit, quas Canonicas appellauit, ipſis Apoſtolis auctoribus, & ſunt matutinum, & laudes; feriæ quatuor. i. prima, tertia, ſexta, & nona, Veſperę, & Completorium, ſiue Lucernas, quod videtur à Propheta admonita inſtituiſſe, qui dicit, ſepties in die laudem dixi tibi, Pſal. 118. quem locum explicans D. Dionyſius Carthuſianus dicit in perſona populi Chriſtiani dictũ, qui omni die naturali Deum ſepties laudat, & inuocat, nam Iudæi (inquit ille) hunc numerum ad literam non obſeruabant, quoniã Nehemias ait, quater in die, & quater in nocte confitebãtur Iudęi, & adorabant dominum Deum, hanc conſuetudinem ſeruat etiam Orientis Eccleſia, & Græci: ipſi enim orationem in ſeptem tempora diſtinctam adhuc retinent, & ita vocant μεσονυκτικὸν ὄρθρον, πρώτην τρίτην, ἕκτην, ἐννάτην, ἑσπερινὸν, ἀπόδειπνον, ſeu ἐπιλύχνιον. quæ noſtris Latinis nominibus reſpondent, quorum etiam meminit in ſua Moſcouia Antonius Poſſeuinus è Societate Ieſu vir eruditiſſimus, & integerrimus. & omittenti diuinum officium harum horarum præcipit iniungi pœnam ſeptem Pſalmorum ſeptem poſuit virtutes, quibus humana vita regitur, tres. ſ. Theologicas, & quatuor Cardinales, quæ licet ſint gratuitæ (vtar Theologicis verbis) per informantem diuinã gratiam, poſſunt tamen informes fieri per culpam, excepta charitate, & iterum informari per pœnitentiam. hæ autem ſunt fides, ſpes, charitas, quatuor Cardinales, prudentia, iuſtitia, fortitudo, temperantia, & ex his multæ ſeptenario conficiũtur, vt fides, ad cuius perfectionem ſeptem eſſe neceſſaria Theologi tradunt, primum vt ſit primę veritati iniuncta (eorum vtar vocabulis, aliter enim intelligi res difficillime poſſunt) ſecundo, vt ſit charitate formata, tertiò, ꝙ ſit deuotione feruida, quarto, quòd ſit bonis operibus probata, ſexto, quòd ſit fortitudine roborata, ſexto, quòd ſit obedientia decorata, ſeptimo, ꝙ ſit humilitate ſubiecta, de quibus vide dictum iam Compen-

dium

dium Theol.ver. lib.5.cap. 19. Eiusdem fidei bis septem fecit ipsa articulos, considerans ea, quæ sunt credenda singillatim, & nominatim, nam si habeatur ratio eorum, qui symbolum ediderunt, constat esse tantum duodecim, quot scilicet fuerunt Apostoli, & ex his 14. septem pertinere dicit ad diuinitatem, septem ad humanitatem Christi. septenarium diuinitatis sunt credere vnum esse Deum; Patrem, Filium, Spiritum sanctum esse Deum, remissionem peccatorũ, mortuorum resurrectionem, bonorum remunerationem, malorumque supplicia. septenariũ humanitatis sunt credere filium Dei conceptum de Spiritu sancto, natum ex Maria virgine, mortuum in cruce, descendisse ad inferos secundum animam, surrexisse à mortuis, ascendisse ad Patris æqualitatem, iudicaturum viuos, & mortuos. vt Charitas cuius opera, siue gradus in duo septenaria diuisit, alterum spiritus, alterum temporis: primũ constituit docere nescientem, corrigere peccantem, consilio adiuuare indigentem, consolationem adhibere afflictis, ferre æquo animo iniurias, condonare offensiones, pro viuis, & mortuis, ac persequentibus deprecari. secundũ fame laborãtem pascere, potum sitienti suppeditare, hospitem excipere, nudum hominem vestire, ægrotantem, & in carcere constitutũ inuisere, captiuos redimere, & mortuũ sepultura cohonestare. vt etiam Iustitia, cui teste D. Thoma ex Macrobio referente, annexæ virtutes septem, religio, pietas, innocentia, amicitia, concordia, affectus, & humanitas. septem pręcepta Catholicis obseruanda præter Decalogum proponit, quæ sunt festos dies celebrare, à seruilibus operibus abstinendo, Missę sacrificio diebus festis interesse, Quadragesimale ieiunium, quod primis temporibus fuit septem Hebdomadum, nunc tantum sex, & quatuor Temporum, vigiliarumq; seruare, quo præcepto teneri etiam noluit nisi post tertium septenniũ nempe annos 21. feria sexta, & sabbatho à carnibus abstinere, peccata Sacerdoti spectatę probitatis, & doctrinę confiteri, & sacrosanctum

Eucharistię

Euchariſtiæ ſacramentum ſemel ſaltem in Paſchate ſumere, diebus ab Eccleſia interdictis nuptias non celebrare. ſeptem vitia capitalia conſtituit, Superbiam, Auaritiam, Luxuriam, Inuidiam, Gulam, Iram, & Accidiam, quæ cũ ſint animę morbi, ſeptem corporis morbis comparantur à Theologis, hydropi, lethargo, inflammationi, epilepſiæ, leprę, febri, & phreneſi. ſeptem quoque comparantur brutis, Auaritia Hiſtrici, Accidia Aſino, Superbia Leoni, Gula Vrſo, Inuidia Cani, Ira Lupo, Luxuria Porco; horum verò remedia ſtatuit eſſe ſeptem Pſalmos, & ſeptem virtutes his opponi iubet, Humilitatem, Liberalitatem, Caſtitatem, Patientiam, Abſtinentiam, Charitatem, Diligentiam, & plurima ex illis in ſeptem ſunt diuiſa, vt Superbia tanquam Hydra in ſeptem capita, quæ ſunt ſecundum D. Thomam inanis gloria, iactantia, hypocriſis, contentio, diſcordia, præſumptio nouitatum, pertinacia, quibus ſeptẽ athletas opponit aduerſaria virtus Humilitas, cuius ſeptem gradus ſecundum Anſelmum, contemptibilem ſe eſſe cognoſcere, de hoc dolere, confiteri, ne hoc velit credi, vt patienter ſuſtineat hoc dici, vt patiatur cõtemptibiliter ſe tractari, vt hoc amet. Quas quidem ſuperbiæ ſeptem partes, & aduerſariæ Humilitatis virtutes pugnantes ex aduerſo, ita recenſet Rabbanus Maurus lib. 3. vt in hanc ſententiam dicat: Duci igitur inani gloriæ contra ſtatuenda eſt dux Humilitas, quæ maximè generat in homine deſpectionem ſui, & contemptum caducarum rerum, comitibusq; eius, comites contrarij inobedientiæ obedientia, iactantiæ, humilis profeſſio, hypocriſi ſimplicitas, contentioni innocentia, pertinaciæ ſubiectio, diſcordiæ pax, præſumptioni timor Dei, & honoratio patrum. Idemq; præcipit vt Gaſtrimargiæ, quę Gula eſt, contraria dux ſtatuatur Abſtinentia, cohortibusque illius ſeptem, cohortes iſtius totidem, ineptæ lętitiæ modeſtia, ſcurrilitati ratio ſermonum, immunditiæ ſobrietas, multiloquio taciturnitas, hebetudini, ſenſus circa intelligentiam, furori diſcendi ſapientia,

ſomnolentię vigilãtia. Eodẽ pacto caſtitas ſeptẽ remedia proponit aduerſus eius aduerſariã Luxuriam, auctore D. Thoma, macerationẽ carnis per abſtinentiã, & vigilias, contẽplationẽ diuinitatis cũ oratione, ſtudium ſcripturarũ, cogitationes ſanctas, exercitiũ contra ociũ, laborem, anguſtiã, & ſolitudinẽ, & Paupertas hoſtis acerrima Auaritię ſeptẽ confert eodẽ auctore bona, peccatorũ recognitionẽ, virtutũ conſeruationẽ, cordis quietẽ, deſiderij impletionẽ, diuinæ dulcedinis participationẽ, meritorũ exaltationẽ, & cęleſtẽ hæreditatẽ. Eidẽq; Auaritię Rabbanus Maurus opponendã pręcipit largitatẽ lib. 3. & agminib. eius ſeptẽ agmina iſtius perditioni fidẽ nõ fictã, fraudi ſinceritatẽ, fallaciæ veritatẽ, periurijs non iurare, inquietudini tranquillitatẽ, violẽtiæ patientiã, duritiei miſericordiam. ſeptẽ recepit Canonicas epiſtolas, vnã B. Iacobi, duas B. Petri, tres B. Ioãnis, vnamq; B. Iudę omniũ Apoſtolorũ. ſeptẽ libros illa recepit, qui nõ ſunt in canone Hebręo, qđ corpus cõtinet tm̃ libros 24. ideo eſrim vearba ipſum appellant. hi autẽ ſunt liber Ieſu Sirach. i. Eccleſiaſticus, Iudith, Tobias, Machabæorũ libri. duo Eſdræ, tertius & quartus, ſapientia Salomonis, ſiue (vt quidam arbitrantur) Philonis, Baruch Ieremiæ ſcriba.

CAPVT SEXTVM.

Vtriuſq; Teſtamẽti myſteria cõiunctim in ſeptenario explicãtur; tũ eorũ quæ ad Deum, tũ eorũ, quæ ſpectãt ad creata. primumq; ad laudẽ Dei pertinere oſtẽditur Tẽpli conſtitutionẽ, feſta, ſacrificia, oblationes, Sacerdotũ cõſecrationẽ, Dei iuſtitiã, potentiã, gloriã, miſericordiã, in creatis eſſe fidei numerũ expiationũ, vniuerſitatis, perfectionis, calamitatis, luctus, ſeruitutis, et cõtra ẽt libertatis, requietis, ſapiẽtiæ, fortitudinis, regnis aptũ, regio comitatui, nequitijs, ſupplicijs, præmijs, fæcũditati, vitæ, morti; poſtremo vltimã ſignificare requiẽtẽ, ſabbatũq; ſupremũ.

VTRIVSQVE Teſtamenti myſteria ita ſunt coniuncta, vt quæ in veteri ſub inuolucris fuere ſignificata, ea ſint in nouo perſpicuè explicata, & demonſtrata, quæq;

veluti

veluti vmbræ, vel imagines, & simulachra erant, nunc in nouo sint veluti vera corpora, quare cum nobis sit propositũ septenarij mysteria indagare, ac persequi, ita instituemus, vt à veteri facientes initium, statim quasi cõsequens necessario nouum agglutinemus, & quæ in illo inuenerimus, in hoc quoque esse coniunctim demonstremus. Septenarius igitur primũ vtrunq; significat, quare verbum Grecum διαθήκη est septẽ literarum, de veteri quidem satis cõstat, nam etiam in primi libri vltimo capite demõstrauimus ex multorum sacrorum Doctorum testimoniis per septenarium intelligi legem, & Testamentum vetus, per octonarium verò nouum. præter illa igitur Isidorus Hispalensis in Exodum c.49. Septenarius numerus legem significare solet pro multis septem numeri sacramentis, idem Beda sępius, idem D. Thomas, idẽ omnes testantur Theologi: & licet nouum Testamentum per octonarium significatũ diximus, in sacris literis; tamen id quoq; septenarius refert, nam & Christum ipsius auctorem, ac conditorem, & Ecclesiam illius sacrorum custodem, & obseruatricem, hoc numero significari ostendimus, nam si consideretur coniunctum cum veteri, & vt illud necessario tanquam perfectio consequitur, significatur per octonariũ: si verò per se, significari etiã potest per septenariũ, propter multa septẽ numeri mysteria, hinc ẽt constat ex septem partibus, vel septem continetur, nẽpe quatuor Euangelijs, Actibus, Epistolis, & Apocal. quare septem panes Matth. 15. ab Allegoricis interpretantur scriptura noui Testamẽti. sic enim ait Glossa. supra in refectione quinque panum turba super fęnum viride discumbebat, nunc vbi septem panibus reficienda est, supra terram discumbere præcipitur, quia per scripturam legis carnis desideria calcare, & comprimere iubemur, omnis enim caro fęnum, & omnis gloria eius tanquam flos fœni; In nouo autem Testamento ipsam quoq; terram, ac facultates tẽporales derelinquere pręcipimur. Beda do. septem post Trinit. & per septies ductã Arcam circum

Hierico coniunctionē noui,& veteris Testamenti,per septem annos seruitutis Iacob, vita Christi in hoc mundo, ex qua natum Euangelium, & noua lex, & per septem sigilla libri clausi Apoc.5. mysteria Christi, quæ in scriptura sacra clausa erant ante carnis assumptionem: & supra ex Carthusiano diximus à Propheta dictū in persona Christiani populi, septies in die laudem dixi tibi. In vtroque igitur innumerabilia sunt mysteria sub huius numeri dignitate,& amplitudine comprehensa,plurimaq; ad Deū,multaq; referūtur ad creata,quę ad iam breuiter aggrediamur explicanda. Pertinet igitur hic numerus primum ad laudem Dei, qui per eum etiam (vt diximus) significatur, quare Propheta dixit septies in die laudabo te,& Geneseos c.33.Iacob progrediens adorauit pronus in terram septies,In nouo item ecclesia septem horas(vt dictum est) canonicas instituit, quibus Deo laudes canit. In veteri tēplum magna ex parte septenario constitutum. septem gradus erant portę Aquilonaris Ezech.c.40.septem lucernas super candelabrum fieri iussit Deus,quę lucerent ex aduerso Exodi c.24. & c.27.omnia perfecta.3.Regum c.7.Salomon ædificauit domum Domini. i. templum septem annis, cuius etiam tertium tabulatum latitudinis fuit septem cubitorum c.6.& Paralip.1. c.29. dicit Dauid se parasse septem millia talentorum argenti probatissimi ad templi ornatum,& Paralip.2.c.2.vbi decreuit Salomon ędificare domū nomini Domini,numerauit septuaginta millia virorum portantium humeris,& Regum 3. super columnas templi fecit septena versuum retiacula in vtroque Capitello, postremo in veteri Testamento septem mansiones Deus habuisse reperitur, quas enumerat Glossa ex Beda Regum 3.c.8.in deserto,vbi fixum est tabernaculum,in Galgala, in Silo,in Nobe,in Gabaon,& in Sion, & in Gabaa. In nouo Testamento Redemptor noster per Salomonem typicè designatus in veteri, (vt ait Glossa) Ecclesiam fundauit in nouo, quæ templum est. Hinc septem Ecclesiarum frequenter celebrata

brata mentio, vt Apoc. 1. quod vides scribe in libro, & mitte septem Ecclesijs Epheso, & Smyrnę, & Pergamo, & Tyatiræ, & Sardis, & Philadelphiæ, & Laodiceę, & in fine eiusdem cap. sacramentum septem stellarum, quas uidisti in dextera mea, & septem candelabra aurea, septem stellæ Angeli sunt septem Ecclesiarum, & candelabra septem, septem Ecclesiæ sunt.

Erat Numerus solemnitatum, hinc septem reperiuntur à Deo institutæ solẽnitates, quarum singulæ septenario fere constabant. fuere autem istæ Sabbatum, Pascha cum azymis, Primitię cum Pẽtecoste, Tubę, Expiationes, Tabernacula cum collectis, festũ Remissionis, qui diuiditur in paruum, qui erat septimus annus, & magnum qui quinquagesimus, dicebaturq; Iubileus: Sabbathũ erat dies septimus, de quo dicitur Leuit. c. 23. sex diebus facietis opus, dies septimus, quia sabbati requies est, vocabitur Sanctus, nullum opus facietis in eo &c. & frequens est mentio in sacris libris. Philon quoque Hebræus in libro de sacrificijs, quẽ citat etiam Sigonius, dicit septimo die duplicatum fuisse victimarum numerum in honorem ęternitatis, quod septimus dies sit natalis Mundi: Pascha, & dies Azymorum celebrabantur 14 mensis Nyssan. i. Martij, atque id per septem dies, nempe vsque ad vigesimamprimam, quæ erat septima azymorũ, & dicebaẽ Collecta, quemadmodum primus dicebatur Pascha, & Phase, & prima Azymorũ, de hoc habetur Exodi cap. 12. vbi primo iubet de immolando agno die 14. mox addit septem dies azyma comedetis, & mox dies prima erit sancta, atq; solennis, & dies septima eadem festiuitate venerabilis, & mox. & obseruabitis azyma vsq; ad diẽ 21 eiusdem mensis ad vesperam. idem multis alijs locis, & Leuit. c. 23. & in Deut. & frequens etiam celebratæ huius festiuitatis est in sacris libris mentio. Primitiarum festum, siue Pentecoste, quod etiam dicebatur festum Hebdomadarum, vel septimanarũ, vt secundo Machabæorum dicitur c. 12. vel etiam quinquagesimæ, fiebat post septẽ hebdomadas, à quo falcem

in segetem immisissent, quod fiebat secunda Azymorũ nempe 16. mensis Nyssan, quo die manipulum nouarum frugum Domino offerebãt, & recidebat in sextã diem mensis Siuan, qui nobis est Maius. de hoc præcipitur Leuit.c. 23. Numerabitis autẽ ab altero die Sabbati, in quo obtulistis manipulum primitiarum septem hebdomadas plenas, vsq; ad alterã diem expletionis Hebdomadæ septimæ, idest quinquaginta dies,& sic offeretis sacrificium nouum Domino panes primitiarum duos,septem agnos immaculatos anniculos,& vitulum de armento vnum,& arietes duos, & erunt in holocaustũ cum libamentis suis in odorem suauissimum Domino: vbi etiam videmus adhibitum numerum septenarium, cũ septem agnos iubeat immolari. idem sæpius dicitur, vt Num. 18. & Deut. 16. Festum tubarum quoque septenarium habuit,nam fiebat prima die septimi mensis, qui dicitur Tisri, nobis est Septẽbris. Leuit.c.23.mense septimo prima die mensis erit vobis sabbatum memoriale clangentibus tubis,& vocabitur Sanctum:appellatus quoque hic dies Græco vocabulo Neomenia,Latinè nouilunium.nam Hebræi dies etiam appellabãt Lunas,vt decimaquarta Luna. i.die,vnde Psalmo 80. dicitur Buccinate in Neomenia Tuba &c. Festum expiationũ, quod etiam ieiuniũ appellatur, fiebat eodem mẽse septimo, decima die mensis,vt eodem c.23.Leuit.habetur.& ante c.16.sic pręcipit mense septimo,decima die mensis affligetis animas vestras,nullumque opus facietis, siue indigena, siue aduena, qui peregrinatur inter vos. In hac die expiatio erit vestri, atq; mundatio ab omnibus peccatis vestris corã Domino mundabimini, sabbatum enim requietionis est,& affligetis animas vestras religione perpetuo. Festum Collectæ fructuum ita dictæ ad discrimẽ alterius collectæ frugum; siue Tabernaculorum Gręco vocabulo dictũ σκηνοπηγία,scenopegia fiebat mense septimo, & septem diebus fiebat Leuit.c.23.à quintodecimo mẽsis septimi erunt Feriæ Tabernaculorum septẽ diebus Domino. & mox,mense

septimo

ſeptimo feſta celebrabitis,& habitabitis in vmbraculis ſeptem diebus &c. quod etiam quamplurimis in locis repetitur, vt Num. cap. 29. Exod. 23. Feſtum remiſſionis erat duplex anni ſeptimi, & anni quinquageſimi, quorum vterque à ſeptimo menſe ſumebat initium, nempe à Tiſri, cum annus ciuilis à Nyſſan inciperet, ideſt Martio. vt etiam annotauit Carolus Sigonius lib. 3. de Rep. Hebr. ſeptimi anni mentio eſt, Exodi 23. Leuit. 35. ſex annos ſeres agrum tuum,& ſex annis putabis vineam tuam, colligesque fructus eius, ſeptimo autem anno ſabbatum erit terræ requietionis Domini.quomodo autem remiſſio illa eſſet facienda præcipitur 15. Deuteronomij. ſeptimo anno facies Remiſſionem, quæ hoc ordine celebrabitur &c.de quinquageſimo,qui vocatur Iobeleus,quòd à Leuitis per tubas arietinas, dictas eorum lingua Iobelim conuocato populo, indicebatur, agitur Leuit. 25. Numerabis quoq; tibi ſeptem hebdomadas annorum. i. ſeptuagies ſeptem, quæ ſimul faciũt annos 49,& clanges buccina menſe ſeptimo decima die menſis propitiationis tempore in vniuerſa terra veſtra, ſanctificabisq; annum 50. & vocabis Remiſſiònem cũctis habitatoribus terræ tuę. ipſe enim eſt Iubileus,&c.& alibi quoq; & in hoc quoque indicendo colligitur ſeptem adhibitas buccinas,cum dicatur Ioſue cap.6.ſeptima die Sacerdotes tollent ſeptem buccinas,quarum vſus eſt in Iubileo: & hęc Feſta agebantur ex præcepto Domini, cætera verò, ex hominum inſtituto, quæ etiam ad hunc numerum referuntur nempe 7, & ſunt encænia, feſtum Iephte, ignis, Iudith, Eſther, Nicanoris Victoriæ,& Godolię ieiunium,de quibus Carolus Sigo.lib.3. In nouo Teſtamento, Eccleſia ſeptem ſolemnitates Saluatori noſtro inſtituit, ex quibus quatuor ſtatis fiunt diebus, & ideo ſtabiles dici poſſunt,Natiuitas,Circũciſio,Epiphania,Transfiguratio:tres mobiles,Reſurrectio,quę celebratur in Paſchate, Aſcenſio, & Cœna, quæ colitur ſub titulo Corporis Chriſti. In quibus etiam omnibus ſeptenarij myſterium inueniemus,

ſi atten-

ſi attentius conſiderabimus; nam Natiuitatem futuram prædixerunt multa ſigna ſeptenaria, de quibus dictum cap. 3. Circunciſio facta eſt poſt ſeptem dies; Transfigurationi ſeptẽ interfuere, vt dictũ iam, Paſcha hoc numero celebratur, de quo D. Auguſtinus ad Ianuarium. Hoc ergo & in Lunari numero ſignificatur, quia enim ſeptenarius ſolet in ſcripturis ad quandam perfectionem myſticus apparere, tertia hebdomada Lunæ Paſcha celebratur. i. qui dies occurrerit à decimaquarta in vigeſimamprimam, Aſcenſio facta poſt ſex ſeptẽ dies nempe quadraginta, & in hiſce, magniſq; omnibus feſtis id obſeruat Eccleſia, vt poſt feſtum diem rurſus ſeptimam colat, celebrat enim octauam feſtorum, quæ eſt ſeptima poſt ipſum feſtum. Sacrificia quoq; hoc numero fiebant. quare Philon Hebręus in libro de ſacrificijs: publica ſacrificia ita diſtinguit, vt dicat alia fieri quotidie, alia ſeptimo quoque die, alia in nouilunijs, alia in ieiunijs, alia tribus diebus feſtis, quæ omnia implẽt ſeptenarium, ſed hæc ad diſtinctionem dierum pertinent, non ſpecierum. ſpecies ergo ſacrificiorum ſex tãtum in veteri Teſtamento reperiuntur à Deo tradita, vt ſcilicet in nouo ſeptenarius perficeretur in oblatione Chriſti, qui tanquam agnus occiſus eſt pro peccatis noſtris. fuere autẽ illa holocauſtum, libamina, pacifica, ſacrificiũ pro peccatis, ſacrificium pro delictis, & ſacrificium conſecrationis. quæ etiam continent ſeptenarium cum ſacrificium ſalutare, quod dicitur Pacifica, auctore Origene hom. 5. fuerit duplex voti. ſ. vnum, alterum laudis. vel ſi addamus his ſacrificium confeſſionis. i. laudis, de quo etiã Sigonius lib. 4. de Holocauſto, quod etiã dicebatur Holocarpoma habetur Leuit. c. 1. & 6. lex illius traditur, de libaminibus 2. Leui. & cap. 6. de pacificis, 3. Leuit. & cap. 7. lex edicitur hoſtiæ pacificorũm. de ſacrificio pro peccatis dicitur Leuit. 4. lex verò traditur c. 6. de ſacrificio pro delictis cap. 6. lex edicitur c. 7. De numero verò ſeptenario adhibito in ipſis ſacrificijs tot ſunt exempla, vt ſuperuacaneum videri fortaſſe

poſſit

poſſit his colligendis facere longius: omnes enim oblationes fere hoc numero fiebant, vt Num. cap. 28. ſeptem agnos anniculos immaculatos præcipit ſibi offerri Deus, & repetit ſæpius c. 29. in quo etiam meminit duplicati numeri nempe 14. & crebro, & vitulos etiam ſeptem ſibi præcipit offerri, & Leuit. cap. 23. offeretis ſacrificium in igne Domino ſeptem diebus, item offeretis cum panibus ſeptem agnos immaculatos, quod ſæpe repetit, vt Num. cap. 29. in primo Paralip. cap. 15. de arca fœderis immolabantur ſeptem tauri, & ſeptẽ arietes in 2. cap. 29. obtuleruntque ſimul tauros ſeptem, & arietes ſeptem, agnos ſeptem, & hircos ſeptem pro peccato, pro regno, pro ſanctuario, pro Iuda, & ibidem quoque multitudo obtulit inter cætera 70 tauros, & 1. Eſdræ cap. 8. obtulerunt pro omni populo agnos 77. & Paralip. 2. c. 15. immolauerunt boues ſeptingentos, arietes ſeptem millia. & Num. cap. 7. (quod non caret myſterio) ſingulæ tribus, præter cætera offerunt phialam argenteam habentem 70 ſiclos ad pondus ſanctuarij, & alibi ſæpius, ſed ne, quod negaui me facturum, de exemplorum afferenda multitudine, videar ſtudioſè conſectari, his ero contentus. In nouo Teſtamento (vtor enim vocabulis contritis, & Theologicis, nam oportet verba quoque artium, de quibus agimus retinere, vt intelligamur apertius) ſeptem ſunt ſacramenta, quæ ſacrificijs illis reſpondent, de quibus dictum, cum de Eccleſia loqueremur, & quotidie à Chriſtianis Sacerdotibus offertur ſacratiſſimum holocauſtum ſeptenarium, qui eſt ipſe Chriſtus pro nobis in Cruce oblatus ad Patris iram auertendam, atque placandam, qui etiam ſeptem verba protulit in Cruce, & ſeptem verbis ſe moriens Patri commendauit, cum iam conſumatum eſſet Dominicæ Paſſionis ſacrificium, Pater in manus tuas commendo ſpiritum meum, hinc meditationes de Paſſione Domini ſeptenarias plures fecere Doctores, vt Bernardus, qui ſeptem Domini membra totidem meditationibus alloquitur, & alij.

In veteri

In veteri Consecratio Sacerdotum, atq; Pontificum hoc numero fiebat, vt Exo.29. vbi præcipiens ait Deus, septem diebus consecrabis manus eorum, & vitulum pro peccatis offeres per singulas dies ad expiandum, & paulo ante de veste sacra, septem diebus vtetur illa, qui Pontifex pro eo fuerit constitutus, quod mox c.8. Leuit. exequitur in consecratione Aaronis, & filiorum aspergens præterea altare septem vicibus: ex quibus colligitur & in tempore, & in modo adhibitum septenarium; vestes præterea Pontificiæ septem erant, Superhumerale, Rationale, Tunica, quæ duplex fuit, quare nonnulli octo faciunt vestes, altera hyacinthina, altera linea stricta, Feminalia linea, Baltheus, Tiara, & Lamina aurea, quibus omnib. mādauit Deus Moysi, vt Aaronem Pontificem designatū indueret, qui etiam numerus adhibitus in altarium consecratione. hinc 2. Paralip. c.7. Salomon dedicauit altare septem diebus, & solēnitatem celebrat septem diebus. In nouo Testamento Sacerdotum consecratio eisdem septenarij cancellis continetur, & per septem ordinum gradus ad Sacerdotalem dignitatem peruenitur. Dei iustitiam prȩsignificabat, vnde Leuit. 26. interminatur Deus si non obedieritis mihi, addam correptiones vestras septuplum propter peccata vestra, & cōteram superbiam duritiæ vestræ, & mox sæpius repetit septem percussiones, septem plagas, vsq; in septuplum &c. quare diluuium, quo Dei iustitia à sontibus petere pœnas constituerat post septem dies incepit Gen. c.7. cumq; transissent septem dies, aquæ inundauerunt super terram. dixerat enim ante, & post septem dies pluam &c. idq; factum septima & decima mensis die. & in Exodo, septimo quoq; die ingressus ad Pharaonem Moyses plagas illas magnas Dei mandato inferebat, c.7. Impleti sunt dies septem, postquam percussit Dominus fluuium. Hinc septupla punitio apud Hebrȩos celebris, & in sacris literis frequens Psal.78. redde vicinis nostris septuplū. & in Ecclesiastico cap.40. super peccatores septuplum. & in 4. Gen.

omnis

omnis qui occiderit Caim ſeptuplum punietur,& mox ſeptuplum vltio dabitur de Chaim, de Lamech verò ſeptuagies ſepties.i. (vt quidam interpretantur) ſeptem vindictas exoluet, D. Hieronymus verò ſeptem maximis pœnis ſe reum faciet: D.verò Chryſoſtomus in c.4. Gen.hom.19. dicit has ſeptem pęnas eſſe ſeptem peccatis debitas, quæ commiſit Chaim inuidiam, homicidij fraterni deliberationem, fraudem conſutam,cędem opere impletam,fratricidium, primã mortis operationem,& Deo mentitum eſſe. Hæ autem ſeptem vindictę, ſiue pœnę explicari videntur c.28.Deut.vbi dicitur percutiat te Dominus egeſtate, & febri,& frigore,ardore,& æſtu,& aere corrupto,ac rubigine, & perſequatur donec pereas; neque ſolum in rebus, & ipſis vindictis, ſed etiam in tempore,& generationib. obſeruaſſe Deus reperitur ſeptenariũ, vnde c.34. Exodi dictum, qui reddis iniquitatem patrum filijs, ac nepotibus in tertiam,& quartã progeniem.i.in ſeptimam. ita enim interpretatur D. Auguſtinus. ſuper Deut.lib.5.& Baruch c.6. propter peccata dicit futurum populum in Babylone tempus longum vſque ad generationes ſeptem. & Ezech. cap.39. de Gog,& Magog,per quos hæretica impietas ſignificatur. Egredientur habitatores de ciuitatibus, & ſuccendent, & comburent arma clypeũ, & haſtas,arcum,& ſagittas, & baculos manuum,& contos,& ſuccendent ea igni ſeptem annis,vbi gloſſa gehennæ tradendos interpretatur Antichriſti diſcipulos, ſuccendiq; eos ſeptem annis.i. duratione completa,atq; perpetua, vbi etiã non caret hoc myſterio ſeptem eſſe nominatas res. & in Dan.ſeptuaginta anni ſunt deſolationis Ieruſalem.& Iud.c.7. tradidit Deus filios Iſrael in manus Madiã ſeptem annis,& oppreſſi ſunt valde,quia malũ fecerãt,& Dan.4. Nabuchodonoſor punitur hoc numero, fęnum quaſi bos comedes, & ſeptem tempora commutabuntur ſuper te. & Reg.2. c.28. Deus puniens Dauid peſtilentia facit interire 70 millia virorum. idem primo Paralip.c.21. & inter tres conditiones ſup-

plicij proponit illi ſeptem annorum famem. & Reg.4. fames ſeptennis inducitur. & Regum 2. c.21. Dentur nobis ſeptem viri de filijs eius, vt crucifigamus eos Domino in Gabaa. quibus omnibus exemplis apparet Deum ſolere pœnam irrogare, vindictamque repetere, hoc numero adhibito tum in tempore, tum in generationibus, tum in perſonis, tum in rebus; In nouo idem myſterium elucet in numero, vnde Iſidorus Hiſpalenſis ſuper Gen. 11. ſic ait, alibi ſecundum Hiſtoriam dictum eſt, quòd ab Adam vſque ad Chriſtum ſeptuaginta, & ſeptem generationes inueniuntur, in quibus peccatū Lamech, ideſt totius mundi ſanguinis Chriſti effuſione ſolutum eſt, ſiquidem & in populo Iudæorum propter interfectionē Chriſti ſeptuaginta, & ſeptē vindictę ſunt ſtatutę, iuxta illud Euangelicum, in quo dictum eſt Petro Apoſtolo nō ſolum ſepties, ſed etiam ſeptuagies ſepties ſi pęnituerit, fratri remittendum, ideſt Iudæum reuertentem poſt ſeptuaginta & ſeptem vindictas ſtatutas recipiendum ad indulgentiā Chriſti; & frequenter ab Eccleſia pœnæ hoc numero irrogantur, vt (exēpli gratia) à Canonici Iuris peritis blaſphemo pœna irrogatur, vt ſeptem Dominicis diebus extra portas Eccleſiæ cum Miſſæ ſolemnes celebrantur, maneat capite nudato, ac pedibus cum fune alligato collo, & ſeptem diebus Veneris ieiunet, vt in c.ſtatuimus, de maledictis clericis. Ang. vide Blaſphemia, §.7. multæq; aliæ pœnæ eodem pacto imponi conſueuerunt pro peccatis. Ad Dei potentiam declarandam adhibitus eſt in veteri. Ioſue c.6. ſeptem Sacerdotes Dei mandato tollunt ſeptem buccinas, & ſeptimo circundant ciuitatem, & capiunt eam ſeptimo die. In Exodo Moyſes, vt ſupra dictum, ſeptimo quoque die ingrediebatur ad Pharaonem ad Dei potentiam declarandam miraculis: In Deuter. pollicetur Deus deducere Iſrael in terram promiſſam, & deleturū gentes multas coram eo Hethęum, Gergeſęum, Amorrhęum, Cananęum, & Pherezęum, & Heuęum, & Iebuſæum ſeptem gētes multo maiores,

& robustiores illo: & alibi dicitur de benedicto à Domino dabit Dominus inimicos tuos, qui consurgent aduersum te cor ruentes in conspectu tuo, per viam vnam venient contra te, & per septem fugient à facie tua, & Isaias c. 11. desolabit Dominus linguam maris Aegypti, & eleuabit manum suam super flumen in fortitudine spiritus sui, & percutiet eum in septem riuis, ita vt transeant per eum Calceati: vbi per linguam maris Aegypti interpretantur Doctores scientiam doctrinæ sęcularis: In Daniele eum eripit de septem Leonum lacu, quare die septimo veniens Rex exclamat magna voce, magnus es Domine Deus Danielis. In nouo Testamento eadem ratione ad Christi potentiam declarandam adhibitus, cum ex Magdalena septem eijcit dæmonia, de quo Marcus c. 16. Lucas cap. 8. cum septem panum multiplicato miraculo tot hominum millia pauit, & tulerunt quod superauerat de fragmentis septem sportas, de quo Matthęus c. 15. & Marcus c. 8. huc pertinet & alterum miraculũ, quòd potuit absens morbum à filio Centurionis depellere, quem hora septima reliquit febris, de quo Ioannes. Ad Dei gloriam significandam pertinebat: vnde Exodi cap. 24. cum ascendisset Moyses in montem, operuit eum nubes, & habitauit gloria Domini super Sinai tegens illum nube sex diebus, & septimo die vocauit eũ Dominus de medio caliginis. In nouo transfiguratur Christus, cum septem adessent personę, vt supra dictum est, & septem vicibus maior fuit ille splendor, quàm splendor Solis, vt dictum est ex Diuo Thoma. Misericordia Dei quoque isto numero declarata est in veteri. Arca Noes, in quam se Dei misericordia contulit, & clementia, cum illius munus suum obiens iustitia perderet humanum genus, requieuit mense septimo, & septimo mensis die super montes Armeniæ, in quo verbo septem sunt literæ, quod non caret mysterio, Gen. cap. 8. & in Arca ipsa adhibitus hic numerus, nã expectatis septem diebus emisit Columbam Noe, & rursus alijs septem expectatis diebus emisit, & in

imploranda Dei misericordia Helisæus, vt pluuiam miseratus induceret iubet puerum suum reuerti septem vicibus, & septima vice apparuit nubecula, mox ingens pluuia subsecuta. hinc annus septimus, & quinquagesimus erãt anni remissionis Dei ipsius mandato instituti; quibus libertatem, & omnia condonabant. hinc de Iob dicitur è sex tribulationibus liberabit te, & in septima non tanget te malum: hinc etiam Prouerb. c. 24. dictum septies in die cadit iustus, & resurget. i. Deus misericors eum subleuabit, quare in nouo quoq; Theologi septem esse dicũt, quæ licet iustus committat, tamen (quæ Dei est misericordia) iustitiam non amittat, illa autem sunt cogitatione peccati mortalis, quæ peccato non caret, præueniri; offendere, aut ignorãtia, aut obliuionis errore, aut facilitate sermonis, ad punctum in fide Catholica aliquid hæsitare, subtili quadam cenodoxiæ titillatione pulsari, necessitate naturæ aliquantulũ à summa perfectione recedere. quare Christus, qui potissimũ de Cœlo descenderat, vt reclusos, peccati causa, misericordię thesauros reseraret, & vniuerso humano generi communicaret, hominesq; sibi faceret cohæredes, vt inquit scriptura, non septies, sed vsque septuagies septies præcepit dimittendum, vt est apud Matthęum cap. 18. & apud Lucam c. 13. si septies in die peccauerit in te, & septies in die conuersus fuerit ad te dicens, pœnitet me, dimitte illi, de quo D. Augustinus T. 10. in Euangel. serm. 15. vbi probat per septuagies septies intelligendum toties quoties, deinde probat argumento D. Lucæ, qui ascendendo generationes Christi numerans cõpleuit 77. exorsus numerare à Christo vsq; ad ipsum Adam, quem numerũ in remissione cõmendauit, quia Lucas ipse à baptismo cœpit numerare, vbi omnia peccata soluuntur: mox ex altiore numeri secreto probat, nempe de parab. debentis in Euangelio decem millia talentorum, quæ omitto breuitatis studio. & D. Chrysostomus in Homilijs in Matthęum septies cum auditis, nolite ad numerum attendere, quasi vsq; in septem peccauerit

esuerit frater, aut 77, septem ponit. i. toto tempore &c. deinde probat quoniam Petrus interrogat, in quo fundata est Ecclesia, semper dimittere eam &c. Idemq; auctor dixit esse misericordiam Dei hoc numero comprehensam, ait enim septẽ misericordiæ Dei, prima, quòd à multis peccatis adhuc in seculo positum custodit; secunda, ego peccabam, tu dissimulabas, tertia, quòd visitauit cor, & quę male dulcia erãt vertit in amaritudinem, quarta, quòd pœnitentem misericorditer suscepit, quinta quid continendi, & emendatius viuendi præstat virtutem, sexta gratiam promerendi, septima spem obtinendi cęlestia. Hinc etiam D. Thomas mysterium agnoscens dixit misericordiam Dei esse magnam septempliciter, quia incomprehensibilis, implens omnia, est in omnibus, est sublimis, æterna, virtuosa, & vniuersalis. quare etiam ad eam implorandam in Ecclesia adhibitus Psalmus septenarius, nempe quinquagesimus, qui incipit, Miserere mei Deus &c. qui non sine mysterio à Propheta eo numero est collocatus. Si verò ad creata conuertamur, infinitam mysteriorum in hoc numero multitudinem reperiemus. nam primum pertinet ad fidem, hinc Gen. cap. 21. percusseruntque ambo fœdus, & statuit Abraham septem agnas gregis seorsum, cui dixit Abimelech, quid sibi volunt septẽ agnæ istæ, quas stare fecisti seorsum? at ille, septem (inquit) agnas accipies de manu mea, vt sint mihi in testimonium, quoniam ego fodi puteum istum. idcirco vocatus est locus ille Bersabee. i. fons septẽ, seba enim fœminine sonat septem, ber puteum, in nouo in 6. Actuum, septem eliguntur viri boni testimonij pleni spiritu, & sapientia. Expiationibus maximè inseruiebat, de quo frequẽtissima in sacris libris mentio, Leu. cap. 4. de peccato ignorantiæ, cumq; intinxerit digitum in sanguinem, asperget eum septies coram Domino contra velum sanctuarij, & mox sæpius puerpera ex masculo immunda erat septem diebus, bis totidem de fœmina, Leu. c. 12. & c. 13. iubet Deus leprosum recludi septem diebus, & consi-

derari

derari à Sacerdote die ſeptimo,multaque ibi,& c.14. aſpergere iubetur ſepties.& c. 15. de viro ſeminis fluxum patiente, ſi ſanatus fuerit numerabit ſeptem dies poſt emūdationem ſui, & lotis veſtibus,& toto corpore in aquis viuentibus erit mundus.ſic de muliere mēſtruoſa, numerabit ſeptem dies purificationis ſuæ.& Num.cap.12.præcipit Mariam Aaronis vxorem extra caſtra ſeparari per ſeptem dies,& poſtea reuocari &c.& cap. 23. de vacca Ruffa immolata, & tingens digitum in ſanguine eius aſperget contra fores tabernaculi ſeptem vicibus. & mox,Qui tetigerit cadauer hominis,& propter hoc ſeptem diebus fuerit immundus,aſpergetur ex hac aqua die tertio,& ſeptimo,& ſic mundabitur,& mox,expiatusq́; die ſeptimo. & cap. 31. lauabitis veſtimenta veſtra die ſeptimo, & purificati poſtea caſtra intrabitis.& apud Ezech.c.43.ſeptem diebus facies hircum pro peccato quotidie, & vitulum de armento, & arietem de pecoribus immaculatos offerenti ſeptē diebus expiabunt altare, & mundabunt illud, & implebunt manū eius. Expletis autem ſeptem diebus in die octaua,& vltra faciēt Sacerdotes ſuper altare holocauſta veſtra, & quæ pro pace offerunt,& placatus ero vobis ait Dominus Deus. & c.44. de Sacerdote, & poſtquam fuerit emundatus ſeptem dies numerabuntur ei.& Naaman Syrus iuſſus 4.Regum c.5.lauari ſepties in Iordane à lepræ labe eſt mundatus, quare etiam generale feſtum expiationum fiebat menſe ſeptimo,decima menſis, vt ſupra dictum eſt.& apud Ezechielē cap. 39.ad mundationem terræ, quæ Gog ſepeliuerit, & ſepelient eos domus Iſrael, vt mundent terram ſeptem menſibus. hinc quoque præcipitur Noe, vt tollat de mundis ſeptena ſeptena Gen. cap.7.item de volatilibus ſeptena & ſeptena. Hanc conſuetudinem in nouo Teſtamento vſurpatam videmus, nam in Actib. dicitur c.21. Tunc Paulus aſſumptis viris poſtera die purificatus, cum illis intrauit in templum annuncians expletionem dierum purificationis, donec offerretur pro vnoquoq; eorum oblatio, Cum

autem ſeptem dies conſumarētur &c. Hinc ad expianda peccata ſeptem Pſalmorum orationem laudauit Eccleſia, & ſepties, vt ſupra, iuſſit Saluator dimittere, vel ſeptuagies ſepties, & ſeptem Sacramentis Eccleſiæ omnia peccata delentur, & expiantur. Hinc D. Auguſtinus lib. 4. quæſtionū ſuper Num. vbi dicitur aſperget ſepties contra faciem Tabernaculi. Hæc teſtificatio eſt Chriſtum ſecundum ſcripturas fudiſſe ſanguinem in remiſſionem peccatorum, ideo contra faciem Tabernaculi teſtimonij, quia non aliter declaratum eſt, quàm fuerat diuino teſtimonio prænunciatum, & ideo ſepties, quia ipſe numerus ad mundationem pertinet ſpiritualem. & in baptiſmo, qui eſt ianua omnium Sacramentorum, hic numerus requiritur; nam primum fit ſeptem verbis, ego te baptizo in nomine Patris, Filij, & Spiritus ſancti omiſſis. ſ. copulis, quæ verba non ſunt, cum nihil ſignificent. prima tria ſignificant perſonam Sacerdotis, baptizati, & actionem ipſam baptiſmi, in nomine ſignificat Trinitatis coniunctionem, tria ſequētia verba tres diuinas perſonas, quæ in hypoſtaſi tres, vnum tamen ſunt in diuinitate, non enim tres Dij, ſed vnus eſt Deus. deinde ſeptem ſunt de ſolemnitate baptiſmi, quæ non ſunt de ſubſtantia (omiſſis patrimis, qui extrinſeci ſunt, nam adhibitis illis eſſent octo) quæ his verſiculis à Theologis ſunt incluſa.

Sal, oleum, chriſma, cereus, chriſmale, ſaliua,
Flatus, virtutem baptiſmatis iſta figurant.

Erat in veteri numerus vniuerſitatis, hinc illud Pſal. 118. ſepties in die laudē dixi tibi, exponunt per aliud Proph. dictum ſemper laus eius in ore meo. D. Auguſt. T. 8. hunc locum explicans in enarr. concione 31. ſepties in die laudaui te ſuper iudicia iuſtitiæ tuæ, ſepties in die quod ait ſignificat ſemper. ſolet eſſe quippe iſte numerus vniuerſitatis indicium, propter quod ſex diebus diuinæ operationis, ſeptimus adiectus eſt quietis, & per ſeptem dies currentes, & recurrentes tempora

vniuerſa

vniuersa voluuntur, nec ob aliud dictum est septies cadet iustus, & resurget. i. non perit iustus modis omnibus humiliatus, sed non prȩuaricatus, alioquin non erit iustus; Nam pro omni genere tribulationis, qua in conspectu hominum deijcitur positum est septies cadit, & pro eo, quod ex ipsis omnibus tribulationibus proficit, positum est, resurget. itaque iusto septies cadere, & resurgere in omnibus malis non infirmari. meritò igitur septies in die laudauit Ecclesia Deum super iudicia iustitiȩ ipsius. Idemque Augustinus lib. 5. super Deuter. sic ait, quamuis & illud merito quȩri possit, si redduntur peccata patrum in filios, qui oderunt Deum, cur in tertiam, & quartam generationem velut prætermissa prima, & secunda, vel non etiam in cæteras permanente impietate, & imitatione malorum parẽtum? an per hunc numerum, quoniam septenarius intelligitur vniuersitatem significare voluit, & ideo non ipsum potius septenarium posuit, vt diceret in septimam generationem? Ac sic omnis intelligitur, quia causam perfectionis huius numeri hoc modo potius intimauit, ideo namq; perhibetur perfectus, quia ex his duobus constat ternario, primo impari toto, & quaternario primo pari toto, vnde esse & illud Propheticum existimo in tribus & quatuor impietatibus non aduersabor, per quod voluit impietates vniuersas potius, q̃ tres vel quatuor intelligi. & T. 5. lib. 11. vbi laudat numerum septenariũ, quòd ex primo toto impari ternario, & quaternario pari constet, hæc addit, ideo pro vniuerso sæpe ponitur sicuti est septies in die cadet iustus, & resurget. i. quotiescũque ceciderit, non peribit, quod non de iniquitatibus, sed de tribulationibus ad humilitatem producentibus intelligi voluit, & septies in die laudabo te, quod alibi dictum semper laus eius in ore meo, & multa huiusmodi in diuinis auctoritatibus reperiuntur, in quibus septenarius pro cuiusque rei vniuersitate poni solet. Idemq; T. 3. lib. 3. de doctrina Christiana de legitimis numeris loquens, septenario denario &c. plerunque

enim

enim huiuſmodi numeri pro vniuerſo tempore ponuntur ſicut ſepties in die laudem dixi tibi, nihil aliud eſt, quàm ſemper laus eius in ore meo; tantundem valent,& cum multiplicantur ſiue per denariū ſicut ſeptuaginta, & ſeptingenti, vnde poſsūt & ſeptuaginta anni Hieremię pro vniuerſo tēpore ſpiritualiter accipi, quo eſt apud alienos Eccleſia. ſic etiā in Leuitico, apponam vos caſtigare ſepties exponit pro omni numero. Idem retinet myſterium in nouo, nam idem D. Auguſtinus T. 10. verba Domini explicans in Euangelio ſeptuagies ſepties probat eſſe intelligendū toties quoties, & concludens poſt multa ait, Omnia igitur dimitti peccata voluit, qui ſeptuageſimoſeptimo numero præſignauit &c. & Beda ſæpius, vt T. 5. lib. 4. in Euangelium, vbi de Magdalena ſermo eſt, de qua eiecerat ſeptem dæmonia. vbi per ſeptem dæmonia dicit intelligi vniuerſa vitia, additq́, ſeptenarius namque numerus pro vniuerſitate ſolet myſticè poni. & T. 7. in Hom. Quadrageſ. vbi dicitur, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus nequiores ſe. ſolet ſeptenarius numerus in ſacro eloquio pro vniuerſitate accipi, quia omne ſæculi tempus per ſeptē dies voluitur, per ſeptem igitur ſpiritus vniuerſitas vitiorum deſignatur. & ſæpius hoc repetit, vt cum de ſeptem Eccleſiis verba facit, & de ſeptem diebus Lunæ, & alibi D. Chryſoſtomus T. 2. Hom. 62. in cap. Matth. 18. in eo loco, non dico tibi vſq; ſepties &c. Qua quidem oratione nullum omnino numerum ipſe ait, ſed indefinitè, continuè, ac ſemper ſignificauit, nam ſicut millies infinitè deſignat, ſic quando hic numerus dicitur, plerūque multa indefinitè, atq; indiſtinctè denotantur, veluti cum dicitur, quia ſterilis peperit ſeptem. non ergo certo numero indulgentiam concluſit, ſed continuo, atque ſemper indulgendum eſſe denotauit, & Hom. 18. ex 26. varijs in Matthæum. Septies cum auditis nolite ad numerum attendere quaſi vſque in ſeptem peccauerit frater, aut ſeptuaginta, & ſeptem, ſeptem ponit pro toto tempore, quia in ſeptenario numero venientes dies

ad primum redeunt, deinde probat alijs quoque rationibus. Erat perfectionis hinc templum ſeptem annis abſolutū à Salomone, de quo diximus,& ſcriptura dicit 2. Gen. Deum complevisse opus ſuum, & requieuiſſe in ſeptima die, non quia nihil Deus poſtea agat, ſed quoniam ordo rerum perfectum, atque defixum habuit ſtatum, qui nunquam mutatur; ideo ceſſaſſe dicitur, & ſeptimam diem nobis colendam ſtatuit in ſignum rationis ſeptimæ, quæ in nobis conſtituta eſt, in qua diuinarum, humanarumq; rerum cognitionem aſſequimur,& exinde perfectionē. Beda T.8. in Pſal.46. Cum ceciderit non collidetur, iuxta (inquit) illud ſepties in die cadit iuſtus, ideſt omnimoda afflictione affligitur iuſtus. ſeptenarius enim numerus perfectus eſt, & ideo per ſepties plenaria tribulatio intelligitur. & T.4. in Iob. de ſeptem millibus animaliū. ſeptem iuxta auctoritatem ſcripturarum plenitudinem quādam ſacri myſterij ſignificat. & Dauid in Pſal.11. Eloquia Dei eloquia munda argentum igne examinatum repurgatum ſeptuplum, ideſt perfectiſſ. & 2. Paralip. cap.31. aceruorum fundamenta mēſe ſeptimo cōpleuerunt. hinc in nouo ad Chriſti in humanis declarādam perfectionē ſeptuageſimus ſeptimus ab Adā factus homo, vt diximus c.3. & apud Matthęum in tribus illis quaſi terminis, quibus generationū tempus diſtinguitur, bis ſeptē numerus recenſetur. ait enim Euāgeliſta, Omnes igitur generationes ab Abraham vſque ad Dauid generationes quatuordecim, à Dauid vſq; ad tranſmigrationem Babylonis generationes quatuordecim, à tranſmigratione Babylonis vſq; ad Chriſtum generationes quatuordecim, & apud Lucam in Euangelio ad declarandam ſuæ doctrinę perfectionem docebat illos ſabbatis. & ipſum Euangelium hoc numero conſtat. nam primum Matthęi Euangelium conſtat quater ſeptenis capitibus. i.28. & Ioannis ter ſeptenis. i.21. quæ ſeptenariū implent multiplicatum nempe 49. qui cum ſint α, & ω. i. principium & finis, primum, & vltimū totū videntur repręſentare,

& ex

& ex ſeptenario cõficere. Et hinc rebus omnibus ſummis declarandis erat accommodatus, vt calamitati: hinc Gen. c. 41. ſeptem vaccæ tenues ſeptenariæ famis calamitatem portenderunt, idemque ſeptem ſpicæ tenues, & percuſſæ vredine, hinc ſeptenaria etiam Iobes afflictio, qui in ſeptem filijs, in ſeptem millibus animaliũ percutitur, & reliquis; cum quo etiã ſeptem dies amici ſedent eius calamitatem quaſi ſilentio deplorantes. & Ezech. c. 3. manſi ibi ſeptem diebus mœrens in medio eorum. & Regũ 4. c. 18. anno ſeptimo Hoſee filij Hela oppugnatur Samaria, & c. 25. ſeptima die menſis Hieruſalem ſolo æquatur, & cumulata calamitas infertur. & Iſaiæ c. 4. ad orbitatem virorum in ciuitate declarandam dicitur apprendent ſeptem mulieres virum vnum. In nouo in Apocalypſi cap. 16. ſeptem phialæ aureæ traduntur ſeptem Angelis plenę irę Dei ad affligendas, & conſumandas ſeptem plagas, & c. 16. effunduntur. Hinc contra etiam abundantię, vt Gen. cap. 4. ſeptem boues pingues, & ſpicæ portendunt omnium rerũ vbertatem. & cap. 12. ad declarandam in Abraam rerum omnium abundantiam, qua afflaebat propter Saram vxor, cũ eum amplexarentur Aegyptij, ſeptem res enumerantur, fueruntq; ei oues, & boues, & aſini, & ſerui, & famulæ, & aſinæ, & cameli. In Euãgelio ſeptem panes multiplicati rerum omnium, & annonæ ſummam copiam demonſtrant, qui ſic myſticè interpretantur à D. Bernardo: ſeptẽ panes, quibus reficiamini iſti ſunt: primus panis verbũ Dei, in quo vita hominis eſt; ſicut & ipſe teſtatur, ſecundus panis obedientia eſt, quoniam meus cibus (inquit) eſt vt faciam voluntatem patris mei, tertius meditatio ſancta, quartus orantium lachrymæ, quintus pœnitentiæ labor, ſextus iucunda vnanimitas ſocialis fermentari, ſapientia Dei, ſeptimus eſt Euchariſtia. Calamitatẽ ſequitur luctus, hinc luctus numerus fuit in vtroque, Iudith ſeptem diebus mortua defletur, in Exodo fleuit Aegyptus Iacob ſeptuaginta diebus, & in terra Chanaam ad ſepulturam fleuerũt ſeptem

Ggg 2 diebus.

diebus. hinc Machabæorum lib. 1. c. 13. ædificauit Simon super sepulchrum patris sui, & fratrum suorum ædificiũ altum visu, & statuit septem pyramidas, quia.s.hic numerus funeribus accommodatus, vt etiam cum de Ethnicis loqueremur, demõstratum est. In nouo Testamento idem institutũ,mosq; seruatur ab Ecclesia; quare D. Augustinus T.4. quæstionum super Gen.lib. 1.de Ioseph: Et fecit luctũ patri suo septẽ dies. sic ait. nescio vtrum inueniatur alicui Sanctorum in scripturis celebratum esse luctum nouem dies, quod apud Latinos Nouendial appellant, vnde mihi videntur ab hac consuetudine prohibendi, si qui Christianorum istum in mortuis suis numerum seruant, qui magis est in Gentilium consuetudine. septimus verò dies auctoritatem in scripturis habet, vnde alio loco scriptum est, luctus mortui septem dierum, fatui autem omnes dies vitæ eius; Septenarius autem numerus propter sabbati sacramentum præcipue quietis indicium est, vnde meritò mortuis tanquam requiescentibus adhibetur, quem tamen numerum in luctu Iacob decuplauerunt Aegyptij, qui eum septuaginta diebus luxerunt. Affinis luctui, comes calamitatis est seruitus, hinc Iacob seruiuit Laban septẽ annis pro Lia, septemq; rursus pro Rachel, Gen.c.29. Seruiam tibi pro Rachel filia tua minore septẽ annis.& cum(teste D.Hieronymo) post septem dies nuptiarum vxoris primæ Lię,quę est illi supposita pro Rachel, potitus esset optatis nuptijs,rursum seruiuit alijs septem annis.& Laban c.31. cum fugientem persecutus septem diebus, & 70 annis seruiuit populus Aegyptius. hinc 2.Esdræ c.7. vbi enumeratur multitudo; serui,& ancillæ inueniuntur septem millia trecenti triginta septem,vt numeri mysterium cũ re cõueniret.& alibi sępius numerus seruorum est septuaginta, vel similis ex septenario, vel simplici, & intra denarium,vel extra,& multiplicato. Seruitus in nouo Testamento sunt septem peccata, quibus illaqueantur homines, ex quibus mox in libertatem vendicantur per septẽ Sacramenta.

Aduersa

Aduersa seruituti est libertas, quæ etiam hoc numero significabatur, & donabatur, hinc anno septimo seruis dabatur libertas, & multiplicato multo magis, nam in agros quoq; & bruta redundabat, vt Exodi c.21. si emeris seruum Hebræum sex annis seruiet tibi in septimo egredietur liber, & de quinquagesimo in Leuit.c.25. vbi primo de septimo, dehinc addit, numerabis quoque tibi septem hebdomadas annorum, idest septies septem, quæ simul faciunt xlix, & clanges buccina mense septimo, decima die mensis propitiationis tempore in vniuersa terra vestra, sanctificabisque annum quinquagesimum, & vocabis remissionem cunctis habitatoribus terræ tuæ. ipse est enim Iubileus, reuertetur homo ad possessionem suam, & vnusquisque rediet ad familiam pristinam, quia Iubileus est, & Quinquagesimus annus &c. qui etiam annus vterq; septimus. s. & Quinquagesimus (vt ex supra dictis etiam patet) ordiebatur à septimo mense, cum anni ciuilis initium esset Martius, Nysan: quo etiam mense conditum à Deo mundum arbitrabantur, sub æquinoctio scilicet autumnali. & hinc cum populus Hebræus ex Babylonica seruitute se in libertatem vendicat, reuertitur post septuaginta annos permissu Cyri Regis in Iudæam. & 1. Esdræ, vbi reuertentes à captiuitate numerus recensetur, in omnibus fere familijs, & gentibus hunc numerũ videbis, quæ breuitati studio prætereo. Libertatẽ lætitia consequitur, quare lętitiæ hic quoq; erat numerus, quemadmodũ illius aduersarij luctus. hinc per septẽ dies celebrabãt conuiuia, & epulas, vt lib. Iud.c.14. Sampson septẽ diebus facit cõuiuium, ex quo colligitur nuptiarũ solemnitatem per septem dies durasse, quod etiã confirmatur in Genesi, vbi dicitur à Laban Iacob de nuptijs primę vxoris Lię, imple hebdomadam dierum huius copulæ, & hanc quoq; dabo tibi pro opere, quo seruiturus es mihi septem annis alijs; hinc Esdrę 1. Sacerdotes perfecto tẽplo iussu Darij fecerunt solemnitatem azymorum septem diebus in lętitia, quoniam lętificauerat eos,

Dominus

Dominus &c. vt dicitur c. 6. hinc 3. Esdræ cap. 4. reportata victoria quæstionis ab adolescente, exultauerunt cum Musicis, & lætitia diebus septem. & eodem lib. cap. 7. idem legitur; & in 2. Paralip. cap. 3. restituto Dei cultu ab Ezechia fecerunt filij Israel solemnitatem azymorum diebus septem in lætitia magna, deindeque placuit vniuersæ multitudini, vt celebrarent etiam alios dies septem, quod & fecerũt cum ingenti gaudio. & 4. Esdrę c. 2. pollicetur Deus septem immensos montes habẽtes rosam, & liliũ, in quibus (ait) gaudio implebo filios tuos. & apud Tobiam c. 11. per septem dies epulantes omnes cum gaudio magno gauisi sunt. & in Esther c. 1. iussit Rex septem diebus conuiuium præparari in vestibulo horti. In nouo Testamento prima sabbathi resurgit Seruator, vnde omnis Christiana lætitia, cum septem discipulis conuiuatur post resurrectionem, vt testatur Isidorus Hispalensis in Alleg. & ex Euangelio colligitur, & in ipso Eucharistiæ sacrosancto sacramento hic est numerus; nam primũ fit transubstantiatio (vt Theologorum proprio vtar verbo) per quatuor verba: *Hoc est corpus meum*, quę dicunt Theologi sola esse de substantia formę, illam verò particulam *enim* dicunt esse de bene esse, & ideo non omittendam, deinde in tres partes diuiditur hostia. & septẽ illius Sacramenti mirabilia circa species annotarũt Theologi, quæ persequitur auctor Compendij Theologicæ veritatis, siue is Albertus (vt volunt Dominicanæ familiæ Fratres) siue sit D. Bonauentura, vt alij contendunt, lib. 6. c. 14. quare Iulius Camillus diuino propè vir ingenio cum aggressus esset disputationem de Cœna Domini, eam partitus est in septem capita, quam ego domi habeo manuscriptã, & proximis diebus præclarissimus, idemq; doctissimus, sed magis in recessu, quàm fronte. ire uera potius, quàm ostentatione, Vincentius Longus mihi dixit se Parmæ impressam vidisse, & totidem esse capitibus distinctam. Et quoniam de epulis, & conuiuio sacro vtriusque Testamenti diximus non alienum addere, de

ieiunio,

ieiunio, quod, vt lætitiæ epulum comes, ita ipsum calamitatis, cui hic quoque numerus in vtroque Testamento est accommodatus, hinc Reg. 1. c. 31. Cęso Saule viri Iabes ieiunauerũt septem diebus. & 1. Paralip. c. 10. Sepulto Saule ieiunauerunt septem diebus. & Esdræ 4. c. 5. Et ego ieiunaui diebus septem vlulans, & plorans, sicut mihi mandauit Vriel Angelus &c. qui prius illi dixerat, Si oraueris iterum, & ploraueris sicut & nunc, & ieiunaueris septem diebus audies iterato horum maiora. & apud Zachariam c. 8. inter quatuor ieiunia enumerat Deus ieiunium septimi. Moyses in Exod. c. 24. ieiunat quadraginta dies, & totidem noctes, quæ faciũt sex septenarios, nam licet duo desint, non turbatur mysterium. In nouo Testamento Deus. i. Seruator noster Christus sex septem diebus. i. sex hebdomadis ieiunat nempe 40, licet duo illa sint omissa, quæ non turbant mysterium, & Ecclesia eundem numerum retinuit ad eius exemplum, teste B. Ignatio ad Philip. imò perfectam in sacratis quibusdam viris esse voluit nempe septem Hebdomadam. qui numerus magni ieiunij quadragesimalis fuit in primo Ecclesiæ, & ante Telesphorum Pontificem, qui ad hunc obseruandum hortatur, quod adhuc faciunt Orientales, qui nos etiam accusant, quòd vnam hebdomadam abscindimus, teste Posseuino in Moscouia. & septem genera ieiuniorum instituit extra Hebdomadam, quatuor Temporum, Quadragesimæ, Aduentus, & vigiliarum, item sabbathi ieiunium ordinarium induxit, quod non sine magno mysterio factum est. Erat numerus requietis, hinc Deus quieuisse dicitur die septimo. c. 2. Gen. & in Exodo præcipitur die septimo cessare, item septimo anno, item septies septeno nempe ıxl. & Gen. 8. requieuit Arca mense septimo. In nouo Apostoli præter obseruationem diei septimi. s. Dominici, solebant in vrbibus septem dies requiescere ad nauseam nauigationis deponendam, vt Act. c. 20. in Troade Paulus cum comitibus demoratur diebus septem. & c. 21. Tyri inuentis discipulis mansit ibi

ſit ibi diebus ſeptem.& cap. 28. dicitur poſt vnum diem flante Auſtro veniamus Puteolos, vbi inuentis fratribus rogati ſumus manere apud eos dies ſeptem, & ſic venimus Romam. Erat ſapientiæ numerus, hinc ſapientia apud Salomonẽ Prouerb.c.9. ædificauit ſibi domum, & excidit columnas ſeptem. Hinc Exodi c.24. ſeptuaginta ſeniores aſcendunt cum Moyſe,& Aaron,& viderunt Deum Iſrael, qui 70 erant illi, de quibus Num.cap.11.congregans 70 viros de ſenibus Iſrael, quibus Deus dedit auferens de ſpiritu ſapiẽtiæ, qui erat in Moyſe,& prophetauerunt; hinc erat illud ſapientiſſimũ conſilium, quod vocabãt Sanhedrim, qui omnes erant 72,& 72 linguas ſinguli callebant, omneſq; ſciẽtias, hinc 72 delecti, qui libros ſacros cõuerterent. hinc Salomõ 2.Paralip.c.2.ad Hiram ſcribens, vt ſibi mittat virum eruditum, qui nouerit operari (enumerat ſeptem res) in auro, & argento, ære, & ferro, purpura, coccino,& hyacintho quaſi hoc numero ſcientia conſtaret. & Tobiæ cap. 3. ſeptem viri Saræ interfecti ab Aſmodeo interpretãtur Doctores prophani, ſic enim ait ex Beda, Gloſſa. Doctores gentium ſignificat, qui tantum huius vitæ, quę per ſeptem voluitur dies, nouerãt vitam; de æterna nihil dicere ſciebant, ideoque ſunt omnes à Diabolo rapti, & Salomon Prouerb.26.Sapiẽtior ſibi ſtultus videtur ſeptẽ viris loquentibus ſententias: & teſte Epiphanio Hebræorum vniuerſa doctrina fuit diuiſa in ſeptem partes, quas ſeptem hęreſes appellarunt, fuereq; Sadducæi, Scribæ, Phariſęi, Hemerobaptiſtæ, Nazarę i, Oſſęni, & Herodiani, de quibus etiam loquitur Sigonius lib.5.c.11. de Rep.Hebræorum. hinc etiã factum, vt ſeptimo die nempe ſabbatho operam potiſſimum ſapientię, & philoſophię nauarent, vt teſtis eſt Philon lib.3. de vita Moyſi: Moris (inquit) fuit ſabbatis operam dare philoſophiæ principe antecedente, ac docente, quæ opus facto, ac dicto eſſent, reliquis audientibus, ex quo nunc etiam philoſophantur ſabbato primo more, nam oratoriæ in ciuitatibus ſcholæ ſunt omnium

virtutum,

virtutum, quibus diuina, humanaq; intelligũtur, & corriguntur, & ex legis mandato septimo quoq; anno Leuitę verba legis populo tradere tenebantur: hoc verò de recitanda lege populo septimo anno confirmatur Deut. c. 31. & Zachariæ c. 3. dicitur super lapidem vnum septem oculi sunt, vbi glossa ex Beda ita refert, hoc est super Christum vniuersitas scientię spiritalis inhabitat, cuius Apostolus Petrus meminit dicens, ad quem accedentes lapidem viuum, & ipsi tanquã lapides viui superædificamini. & c. 4. vbi dicitur, ecce candelabrũ aureum totum, & lampas eius super caput ipsius, & septẽ lucernę eius super illud, & septem infusoria lucernis, quæ erãt super caput eius &c. vbi glossa ex Alberto ita refert, Non incõgrue candelabrũ ad Doctorem, vel Pręlatum refertur, de quibus dicitur Luc. 12. & lucernę ardentes in manibus vestris, & tunc septem infusoria septem sunt sacræ scripturæ studia primũ literale. s. ad veritatem, secundum Allegoricũ ad fidem, tertium Tropologicum ad mores, quartum Anagogicũ ad spem, quæ est de æternis, quintum Disputatiuum ad exteriores conuincendos, Tit. 1. amplectentem eum, qui secundũ doctrinam est fidelem sermonem, vt potens sit in doctrina sana exhortari, & contradicentes reuincere, sextum exhortatiuum ad bonos mores, vt proficiant, septimum increpatiuum ad duros, & obstinatos ne noceant. 2. Timoth. 4. argue, increpa, obsecra in omni patiẽtia, & doctrina &c. idem numerus in nouo quoque Testamento eidem rei adhibitus, nam Christus 72 delegit discipulos, quibus prędicationis munus iniunxit, vt est apud Lucam cap. 10. post hęc designauit Dominus & alios 72. & misit illos binos ante faciem suam in omnem ciuitatem &c. & rectè 72. inquit Glossa ex Dionysio, quia 72 mundi gentibus fuerat Euangelium prędicandum. & in Apocalypsi liber ille est septem signaculis munitus c. 5. & nemo dignus inuẽtus aperire librum, nisi hoc numero munitus nẽpe Agnus ille habẽs septem cornua, & oculos septem, qui sunt septẽ spiritus Dei missi in omnem

terram, quare aperto libro dignus iudicatur accipere septem res. ait enim, Dignus est Agnus, qui occisus est accipere virtutem, & diuinitatem, & sapientiam, & fortitudinē, & honorem, & gloriam, & benedictionem. Hinc etiam Sadducæi in Euangelio Marci c.12. Lucæ c.20. ad sapientię captandam gloriam, & tentandum de doctrina Christum proponunt implicatam quęstionem de septem fratribus, quibus eadē vxor nupserit. Erat fortitudinis, hinc Sampsonis fortitudo septem crinibus nitebatur c. 16. lib. Iud. & septem neruiceas funes disrumpit, & alia &c. hinc in bello in sacris literis frequenter vsurpatum videmus, hūc numerum, & lib. 4. Moysis, qui liber Numeri dicitur, vbi enumerat XII tribuum armis aptos viros in omnibus fere septenarius reperitur. vt c. 2. & 3. & tota castra septenario duplicato tentoriorū constabant, nempe XII tribuum, & Moysis vnius, & Aaronis alterius. lib. Iud. c. 20. Habitatores Gabaa septingenti erāt viri fortissimi ita sinistra vt dextra præliantes &c. & 1. Paralip. Asabias, & fratres eius viri fortissimi mille septingenti pręerant Israeli, & mox inuenti viri fortissimi duo millia septingenti. & Paral. 1. c. 21. De Iuba quadringenta septuaginta millia bellatorum. & Machab. 2. c. 7. septem fratres Machabęi fortissimi pro lege Dei interimuntur, quorum nomina fuere ex Iosepho, Machabęus, Aber, Machir, Iudas, Achaz, Areth, Iacob. & cap. 8. Iudas cum septem millibus Nicanoris vincit exercitum. & Reg. 2. c. 23. vbi fit Catalogus illustrium, & fortium virorum Dauid, enumerantur 37. & Regū 4. c. 24. omnes viros robustos septē millia. & Reg. 3. c. 20. septem millia Israel exercitus, & dirigebant septem diebus ex aduerso, & septima die commissum est prœliū. & Exodi c. 15. parta victoria de Pharaone submerso, venerunt in Helim, vbi septuaginta palmę. Hinc Chaldęus Paraphrastes c. 8. 3. Regū appellat mensem septimum mēsem fortium. Conuenerunt ad Salomonem in mense fortium festo Dei, quem vocabant olim primum, & nunc est septimus. Erat Regnis quoq; accommo-

datus,

datus, hinc ſeptẽ gentium imperiũ pollicetur Deus Hebręis. Deut.c.7. & Reg.1.c.11. dicitur, Venite eamus in Galgala,& innouemus ibi regnum, nam ſeptem ſunt literæ in verbo Galgala, quod non caret myſterio. Regum lib.3. cap.2. regnauit Dauid in Hebron ſeptẽ annis, & in vniuerſum annos 40. qui ſunt ſex ſeptem, demptis duobus. Idemq; Dauid ex ſeptẽ filijs Ieſſe minimus creatus eſt Rex miſſo Samuele ad eum inungẽdum.& c.26.anno viceſimoſeptimo Aſa Regis Iuda regnarunt Zambri diebus ſeptem in Therſa.eodẽ 3.c.17. Roboam decem,& ſeptẽ annis regnauit in Ieruſalem ciuitate.& Ierem. c.52.filius viginti,& vnius anni erat Sedechias cũ regnare cępiſſet.i.trium hebdomadũ.& 4.Reg.Iehu regnauit in Samaria annos 28.qui ſunt quatuor hebdomades.& Reg.4.c.11. Athalia regnauit ſuper terram ſeptẽ annis, anno autem ſeptimo miſit Ioiada &c. & in fine ſeptem annorum erat Ioas cũ regnare cępiſſet.& c.12.anno ſeptimo Iehu regnauit Ioas 40.annis regnauit in Hieruſalem. nã 40. ſunt ſex ſeptẽ demptis duobus, vt dictũ eſt. & c.13.regnauit Achaz filius Iehu ſuper Iſrael in Samaria decẽ & ſeptem annis. 1.Iud. Adonibezech 70 Reges ſeruiebant.& Paralip.2.c.17.Regi Ioſaphat Arabes tributi,& muneris nomine adducunt arietũ ſeptem millia ſeptingẽtos, & hircos totidem. In nouo Teſtamẽto in Apocalypſi ſeptem capita beſtię ſignificãt ſeptẽ Reges, quare ex Beda dicit Gloſſa, Ne ſæuitiã hoſtis antiqui humana timeret infirmitas ſepticipitẽ deſcribit beſtiam ſecularis regni cornib. armatã Chriſto triũphante deuinci.& ſi Pontificum, qui Regum typũ referunt vitas percurramus in ſeptenario numero multorũ Pontificatus reperiemus, vt Stephanus Pontifex ſeptem annos rexit Eccleſiam, bis ſeptẽ Fabianus Pontifex. Ioannes Pontifex anno ſeptimo Rauennæ ab Othone habito conuentu Pontificatu priuatur. alius Ioannes Pontifex Pontificatus anno 14. ſtrangulatur à Vidone, Bonifacius Pontifex fuit in Pontificatu menſes 14.& Gregorius Romanam aulam poſt lxx. annos

 ad locum

ad locum suum reuexit, eadem Pontificia sedes sępe hoc numero vacauit, à Telesphoro ad Iginum septem dies, à Marcellino ad Marcellum septem annos, & alias sæpius, non.n.nunc vacat historias percurrere. Erat comitatui Regio, & cœtibus etiā aptus, & adhiberi solitus. hinc cum Dauide erant septem chori, cum Arcā deduceret, Regū 2.c.6.& Esdrę lib.1.c.7. septem dicūtur esse Regis Artaxerxis Consiliarij, & socij. dicitur enim, à facie.n. Regis, & septē Consiliatorum missus es, vt visites &c.& lib.3.c.8.idē Artaxerxes ad Esdram scribens, dicit sicut placuit mihi, & septē amicis meis Consiliarijs. & lib.1. Esther. septem Duces Persarum assidere dicuntur Regi Assuero: ait.n. Iratus Rex, & nimio furore succēsus interrogauit sapientes, qui ex more regio semper ei aderant, & illorū facie bat cuncta cōsilio scientium leges, & iura maiorū; erāt autem primi, & proximi Charsera, & Zethar, & Admatha, & Tharsis, & Mares, & Marsena, & Mamucha, septem Duces Persarum, atque Medorū, qui videbant faciem Regis, & primi post eum residere soliti erāt. & Ierem.c.52.nominat septē viros de his, qui videbant faciē Regis, vbi Glossa hoc annotat quasi à Dauide institutum. & c.2. Reginæ Esther septem puellæ speciosissimæ de domo Regis assignātur, hinc Micheę c.5. de Christo dicitur, & suscitabimus super eū septem Pastores. In nouo quoq; idē mysterium retinuit, nam Apostolos frequenter hic numerus comitatus est, vnde in Act.c.20. septem enumerantur, qui Paulum sunt comitati. ait.n. Comitatus est autē eum Sosipater Pyrrhi Berœensis, Thessalonicēsium verò Aristarchus, & Secūdus, & Gaius Derbęus, & Timotheus, Asiani verò Tichychus, & Trophymus &c.et c.6. septē constituuntur, qui præsint operi &c. & Euaristus Pōtifex instituit, vt septem Diaconi comitarentur Episcopum prædicantē honoris ergo. Erat vitij numerus, & nequitiæ (diximus.n. pugnātia hunc numerū continere mysteria, quæ tamē omnia vno ore Dei gloriā, laudemq; testantur, qui bonis dat pręmia, septuplū verò malis

malis suppliciũ) hinc Prouerb. 26. de doloso, & susurrone. septẽ nequitiæ sunt in corde illius, hinc eodẽ lib. c. 6. dicitur septẽ res Deum odisse, sex sunt, quæ odit Dominus, & septimũ detestatur anima eius oculos sublimes, linguã mendacẽ, manus effundentes innoxiũ sanguinem, cor machinans cogitationes pessimas, pedes veloces ad currendũ in malũ, proferẽtem mẽdacia testem fallacẽ, & eũ qui seminat inter fratres discordias: hinc 70 erant Bel Sacerdotes, & Paralip. 2. c. 13. dicitur, quicũque initiauerit manũ suam in Tauro, in bobus, & in arietib. septem fit Sacerdos eorũ, qui non sunt Dij. In nouo præter septẽ peccata capitalia de quibus dictũ, & septẽ dęmonia eiecta ex Magdalena, quę respondent septem nequitijs. Luc. c. 12. dicitur de spiritu immũdo, ꝙ assumit septẽ aliqs spiritus nequiores se &c. hinc in Apocalypsi cap. 17. Babylon magna mater fornicationũ, & abominationũ terrę, quę interpretatur ciuitas magna diaboli toto orbe terrarũ diffusa sedet super bestiã septicipitem, & nõ sine mysterio septẽ constat literis eius nomen, quemadmodũ in veteri Testamẽto Salmana Iud. lib. 1. c. 8. vbi ex D. Hieronymo interpretatᷓ perfecti in malitia, qui occiditur à Gedeon. & in Actis Apost. c. 19. septẽ erant Scęuę Iudæi Principis sacerdotũ filij nequã, quos spiritus nequam malè multauit, eo ꝙ adiurassent eũ per Iesum, quem Paulus prędicat, dicens, Iesum noui, & Paulum scio, vos aũt qui estis? & in Ecclesia sępe hęretici hoc numero sunt dãnati, vt Arius, & sex socij dãnantur in Nicæno Cõcilio, & mox Romæ à Siluestro. Nestorius, qui negabat B. Virginem esse Dei matrem, cũ sex episcopis socijs fuit in Cõcilio damnatus agẽte Cyrillo Alexãdrino. & Nicolaus, vnde Nicolaitarũ antiqua hæresis fuit vnus è septẽ Diaconis electis, vt Iudas vnus è duodecim. Et quia nequitiã pœna, suppliciumq; cõsequitur, erat hic numerus, huic quoq; irrogãdæ assignatus, vt dictũ est superius, cũ de Dei iustitia loqueremur, & septẽ potissimũ in lege pœnarum genera inueniuntur, quæ fuere restitutio, multa, talio,

verberatio,

verberatio, exilium, vēditio, mors, de quibus vide Sigon. lib. 6. de Rep. Hebr. c. 8. & ipsi quoq; iudices ex hoc numero cōstituti nēpe 70 Seniores, de quibus frequēs mentio in sacris libris, & Iosephus auctor est in singulis ciuitatib. Hebræorū septenos fuisse, qui iudicijs præessent appellatos tū Septemuiros ex numero, tū Principes ciuitatis, siue iudicū. & 4. Reg. c. 2. in pœnam irrisionis, qua Eliseo illudebāt pueri, sex septeni ex eis sunt ab vrsis deuorati nēpe 42. ad quorū in nouo exemplū puer (vt testatur D. Gregorius) ante septēnium damnatus est propter peccatū blasphemiæ. neque solū iustitię huic iudiciariæ erat assignatus, sed etiā distributiuæ.: hinc cū esset dictum à Moysi Iosue c. 31. Deut. tu eam sorte diuides, de terra promissa loquēs Iosue c. 18. septē tantum tribus remāserunt, quæ sortis beneficio vterētur, & diuiserunt terrā in septē partes, & septem sortes pro numero tribuū miserunt. hinc Ecclesiastes c. 11. vbi dandā docet eleemosinā ait, da partem septē. i. diuide egenis bona tēporalia, sic. n. interpretātur Theologi, vt Gregor. mor. 35. c. 7. hinc etiā contractib. humanis accōmodatur, quare septē stateres appendit argentū Ieremias pro agro hæreditatis, c. 32. & iustis quoq;. i. bonis. 2. Reg. 3. septem millia Israel nō incuruarunt se Baalal, & optimus quisq; fuit septenarius, vt Dauid ex filijs Isai. Erat numerus fęcunditatis, hinc Gen. 46. omnes animę domus Iacob, quæ ingressæ sunt in Aegyptū fuere septuaginta: & in his ante recēsendis sæpe septenarij simplicis facit mentionē, nā dicit, Hi filij Rachel, quos genuit Iacob, omnes animæ quatuordecim, & deinde de Bala, omnes animæ septē, etc. repetiturq; 1. c. Exodi, Erant igitur omnes, qui egressi sunt de femore Iacob septuaginta. c. 2. Exodi, Erant Sacerdoti Madiam septē filiæ, ex quibus vnam duxit vxorē Moses, Reg. 1. c. 16. adduxit Isai septē filios suos coram Samuel, ex quibus septimus electus Rex Dauid. & in Rut. c. 4. de vnico filio Booz dicitur, multo tibi melior est, quàm si septē haberes filios, quasi diceretur, quàm si esses fęcūdissimus.

eodem ſenſu dicitur Ierem.c.15.Infirmata eſt,quę peperit ſeptem. Iud.lib.1.c.8. Ieroboal habuit 70 filios.& 4.Reg. Erant Achab ſeptuaginta filij in Samaria &c. & Iob habuit ſeptē filios,totidē fuere filij Iaphet, et aliorū multorū,quorum in ſacris ſcriptis mētio. In nouo Teſtamēto vocātur filij hi, qui ad fidē regenerantur,quare Chriſtus ipſe 72 habuit filios.i.diſcipulos, quos ad multiplicandum ſemen Euangelij dimiſit, et alios ſibi filios,nepoteſq; in fide procreādos. Vitalis demum, ſiue uitæ terminus,ac mortis initiū fuit hic numerus, hinc Dauid Pſal.86.dies annorū noſtrorū in ipſis ſeptuaginta anni. et Gen.c.5.multorū vita hoc numero cōtinetur,vt Cainam vixit 70 annis, et genuit Malahel, et uixit Mathuſalem poſtquam genuit Lamech ſeptingentis octuagintaduobus annis, et facti ſunt omnes dies Lamech ſeptingenti ſeptuaginta ſeptē anni, et mortuus,et ſæpius in ſequētibus,quę breuitatis ſtudio,et ſatietatis fugiendæ gratia prætereo . hac de cauſa ad vitā noſtrā fruendam reuerſurus puer 4.Reg.c.4.oſcitauit ſepties,et aperuit oculos: quare dici ēt poteſt numerus reſurrectionis, quę erit vniuerſalis in poſtremo ſabbato,in quo requies æterna, q̄ erit ſeptima ætate, quę per ſeptē dies Geneſis figuratæ dicuntur.quare dici poteſt ſempiterni eſſe figurā ſabbati, ſiue ſymbolū hūc numerū,de quo D.Auguſt.lib.22.de ciui.Dei c.vlt. ibi perficietur vacate, et videte, quoniā ego ſum Deus, quod erit ibi verè maximū ſabbatum non habens veſperam, quod cōmendauit Dominus in primis operib.mundi,vbi legitur,et requieuit Deus die ſeptimo.Dies.n.ſeptimus etiā nos ipſi erimus quādo eius fuerimus benedictione,et ſanctificatione pleni,atq; refecti, et mox ipſe etiā numerus ætatū veluti dierum ſi ſecundū eos articulos tēporis computentur, qui in ſcripturis ſanctis vidētur expreſſi,iſte ſabbatiſmus euidētius apparebit,quoniā ſeptimus,vt prima ætas tanquā dies primus ſit ab Adā vſq; ad Diluuiū,ſecūda inde vſq; ad Abrahā nō æqualitate temporū,ſed numero generationū, denos quippe habere

repe-

reperiuntur, hinc iam ſicut Matthęus Euangeliſta determinat tres ætates vſq; ad Chriſti aduentũ, quæ ſingulę denis, & quaternis generationib. explicãtur. Ab Abrahã vſque ad Dauid vna, altera inde vſq; ad tranſmigrationẽ in Babyloniam. tertia inde vſq; ad Chriſti carnalẽ Natiuitatem. Fiunt itaq; omnes quinque, ſexta nũc agitur nullo generationũ numero metiẽda propter id, quod dictũ eſt non eſt veſtrũ ſcire tẽpora, quę pater poſuit in ſua poteſtate; Poſt hãc tanquã in die ſeptimo requieſcet Deus, cũ eundem ſeptimũ diem, quod nos erimus in ſeipſo faciet Deus requieſcere, de iſtis porrò ętatibus ſingulis longũ eſt diſputare, hæc tamen ſeptima erit ſabbatũ noſtrum, cuius finis nõ erit veſpera, ſed Dominicus dies velut octauus æternus, qui Chriſti reſurrectione ſacratus eſt, æternã non ſolum ſpiritus, ſed ẽt corporis requiẽ præfigurãs. & T. 1. de Geneſi cõtra Manichęos lib. 1. ſeptẽ ponit ętates cõparans ſeptẽ dieb. illis Geneſeos. & ſeptimã dicit eſſe requiẽ, moxq; ponit ſeptẽ dierum altiorẽ allegoriam, q̃ quiſq; in bonis habet operibus, per primũ diem lucẽ fidei, per ſecundũ firmamentũ diſciplinæ, quo diſcernit inter carnalia, & ſpiritualia, tertiũ quo mentẽ ſuam ad ferẽdos bonorũ operum fructus ſeparat à labe, & fluctib. tentationũ carnalium, tanquã aridam terrã à perturbationib. maris, vt iã poſſit dicere, mente ſeruio Deo, quartum veritatẽ incõmutabilem, quæ tanq̃ Sol fulget in anima, quintũ in actionib. turbulentiis. ſeculi, & mari operari. i. reptilia producere; ſextũ animam viuã. i. de ipſa ſtabilitate mentis ſuæ, vbi ſpiritales habet fructus. i. bonas cogitationes, motus, omnes animi ſui regat, vt ſit in illo anima viuã. i. rõni, & iuſtitię ſeruiẽs nõ temeritati, atq; peccato, ita fiat homo ad imaginẽ, & ſimilitudinẽ Dei maſculus, & fœmina. i. intellectus, & actio, quorũ copulatione ſpiritalis fœtus terrã impleat, ſeptimũ verò requiẽ, & ſabbatũ ſupremũ. Hinc manſiones Iſraelis ſexies ſeptẽ numerantur nẽpe 42. Num. c. 33. de quibus B. Hieron. ad Fabiolam. & Beda, vt. ſ. demonſtraretur ſeptimã illam fore

immu-

immutabilem, quæ esset sabbatũ æternum. & D. Dionysius in Psal. 93. Deus vltionũ dominus &c. sic ait, Sciendũ, ꝙ triplex est sabbatũ, videlicet sabbatũ temporis, quod est dies Hebdomadæ, siue ipsa Hebdomada, secundũ sabbatũ mentis. i. quies cõscientiæ immaculatæ, tertium verò sabbatũ æternitatis, de quo agitur in Psalmo præsenti. & Apostolus Paulus in Epist. ad Hebręos, vt annotauit glossa ex Ambrosio. Tres ponit requies, siue sabbatos. sic. n. ait, Tres itaq; requies Apost. memorat in hac epistola, vnã sabbati, qua Dñs requieuit ab operib. suis: secundã in Palæstina, in qua ingressi Israelitæ requieturi sunt ex miseria multa, & laboribus: tertiã, q̃ vera est requies, hæc est regnũ Cœlorum, ad quã quos peruenire cõtigerit re uera requiescũt à laboribus, & difficultatib. suis &c. & nos ad hanc requiẽ per nouum Testamentũ oblatam, in quã Iudæi iuxta Prophetã non introibũt ob induratũ cor, hortatur properare Apostolus c. 4. & Isid. Hispalẽsis in Allegorijs in sacrã scripturã ait septem discipuli, cũ quibus Dominus post resur rectionẽ suam cõuiuasse describitur septimã indicant resurre ctionis futuræ requiẽ, per quam omnes Sancti per Christum ęterna beatitudinis refectione saturabuntur. plura multis partib. possem ex sacrorũ scriptorũ penu depromere ad hanc rem cõfirmandam, planiusq. explicandã, & plura etiã colligere septenarij mysteria, ex sacris scripturarũ cãpis, quæ vel ingentis voluminis possunt materiã non indocto suppeditare, sed hunc sabbatũ præterire, nefas esse duco, qui cum sit quieti aptus, & numeri mysterio, & notione verbi, nos quoq; vt iam quiescamus admonet, & æterni illius sabbati beatitatẽ animo contem plantes benefactis, & vitæ innocentia nobis ad illud paremus viã, vt post huius vitæ turbulentissimas tẽpestates, atq; procel las portũ illum Dei clementia, & pietate adepti sempiterna in pace, & sabbato cõquiescamus. quod faxit Deus. & fine hic ho diernæ disputationi imposito, quæ ad septimũ caput pertinebant in aliũ diem me iam dicẽdo, vobis defatigatis audiendo

admonēte de hoc Clepsydra reijcimus. Quod fortasse (vt nūc mihi ne cogitāti quidē venit in mentē) nō sine mysterio factū videri poterit (quamuis casu ceciderit) vt cum in primo libro septem sint ideæ eloquentiæ, & octo in illis considerentur, in musica septē interualla octo soni, in animæ harmonia septem globi octo partes, in harmonia cœlesti octo globi septē interualla; in ipso hoc postremo libro nouū Testamētum, & per septē, & per octo significari dicatur, sic quoq; hęc interpretatio, quāuis sit vndiq; septenaria, septē s. libris cōtenta, & septē in vnoquoq; libro capitib. explicata, octo tamē diebus sit habita.

CAPVT SEPTIMVM.

Reprehensorum huius Septenariæ interpretationis tria genera ponuntur: vnum eorum, qui non probant hanc varietatem interpretandi: Alterum eorum, qui dicunt Poetam ista ne quidem somniasse: tertium eorum, qui negant voluisse his inuolucris, aut consueuisse artium præcepta, & arcana abdere Poetas. Primis satisfit demonstrando hanc multiplicem interpretandi methodum esse antiquissimam, & à Cabalistis, Theologis, Philosophis, & Sophistis, ipsisq; plerunque Grammaticis vsurpatam præsertim in interpretatione Poetarum, ipsiusq; potissimum Maronis: Secundis probando Maronem hæc omnia tenuisse, de quibus adhibita interpretatio, & significasse ipsum se adhibere in hoc Poemate: Postremis declarando hunc morem, & institutum cælandi his inuolucris arcana esse antiquissimum à Poetis, Philosophis, Iurisperitis; postremò etiam Theologis religiosissimè obseruatum.

NON sum nescius, Academici nobilissimi, nostrā hanc septenariā interpretationem, siue explicādi huius versus tam multiplici ratione institutū in varias incurrisse reprehēsiones, & voculas etiam maleuolorū, quas nemo vnquā doctus potuit effugere. Quare licet magni sit animi argumētum voculas huiusmodi con-

temnere, & Leo catulos oblatrantes aſpernetur; quia tamen apud Aeſopum idem Leo cũ deprehendiſſet Muſculum, Vulpeculæ ridenti dixit, Οὐ μὴν φοβοῦμαι τὴν ὁδὸν δ' ἀναζεύγνω.i.

Nullus timor me vrget, ſed interrumpo iter.

nos quoque non quia reprehenſionib. eorũ commoueamur, quæ per ſe ipſæ loquuntur, & prudentibus viris reſpondendi ſuppeditant facultatẽ vberrimam, ſed vt humanitatis memores eos nõ cõtemnere videamur, & illi ſui muneris admoniti, perſpectaq́; ſuæ reprehenſionis iniuria deſinant maledicere, reſpondendũ paucis exiſtimaui. Tria igitur Reprehenſorũ genera potiſſimũ nobis occurrunt: primum eorũ, qui dicunt ſibi genus hoc variæ interpretationis, & tot ſenſuum nõ probari, quibus ſatisfactũ erit opinor, cæteris quidẽ certè omnibus, ſi demõſtrauero id apud veteres fuiſſe frequentiſſ. Alterum eorum, qui dicunt Poetas nunquã iſta cogitaſſe, dum ſcriberent, neq; quicquã interiori verborum ſenſu voluiſſe cęlare, eosq́; qui huiuſmodi interpretãdi vias indagãt, ea dixiſſe Poetas fingere, quæ nõ ſolum nõ ſomniaſſent, ſed neq; illis, dũ vitę vſura fruerẽtur, tormenta, & equuleus (vt ipſi ludentes dicũt) extorſiſſent. Tertium eorum, qui dicunt nõ eſſe conſentaneum, Poetas hæc tã recondita, & ex media philoſophia, mathematiciſq́; diſciplinis repetita, ſi modo voluiſſent demõſtrare, tam obſcurè, & quaſi latenter tetigiſſe, tamq́; implicatis cęlauiſſe integumẽtis, quibus vtriſq; ſatisfiet, ſi probauerimus id Poetas, præſertimq́; Vergilium facere potuiſſe, & cõſueſſe, ex veterum inſtituto, & à bonis omnib. omnium artium magiſtris ab ipſo mundi primordio, incunabuliſq́; factitatum. Hunc igitur morem interpretãdi antiquiſſimũ eſſe, & ab illis excellentibus viris, qui σοφισταὶ dicebãtur antiquitus vſurpatum ex eorum, quæ extãt adhuc monumentis, & cõiectura colligi ẽt poteſt: Nam Hermogenẽ (qui tantam de ſua doctrina, & eruditione penè puer nõdum xv. egreſſus annũ opinionem concitarat, vt M. Antoninum Imperatorẽ, eundemq́; Philoſophũ ad ſe au-

diendum frequenter alliceret, quo ẽt adeo ferunt delectatũ, vt eũ honorificẽtissimis munerib. donaret, Musoniusq; Philosophus frequẽs illius esset auditor) hac rõne vsum, aut nõ dissimili, vel ẽt fortasse ampliori conijcitur ex eius monumẽtis. In Cõpendio. n. Rhetorices septẽ enumerat modos Rhetoricos explicãdi, quos nos recẽsuimus in nostris Scholijs in 1. de Or. per allegoriã, per expositionẽ, per artẽ, per historiã, per figurã, per ideã, per dilucidationẽ, quos etiã modos à cæteris adhibitos fuisse colligĩt ex Aphthonij Scholiaste, qui hæc eadẽ enumerat genera interpretationũ tanq̃ ab omnib. adhiberi solita, in quibus videmus primũ fuisse enumeratã allegoriã, sub qua varij adhuc sensus, interpretãdiq; rationes cõtinentur; non. n. accipitur hic allegoria, vt à Grãmaticis pro figura elocutionis obscurata, nã est in sensu, triplicemq; cõstituunt nõnulli allegoriã, ex Poetarum antiquis interpretib. acceptã, Hesiodi. s. & aliorũ φυσικὴν naturalẽ, ἠθικὴν moralẽ, & θεολογικὴν. i. Theologicã, quas omnes in hac nostra interpretatione, qui diligenter inspexerit, inueniet, hacq; vsos veteres tã est perspicuum, q̃ quod clarissimũ, quo. n. pacto retinere doctissimos viros potuissent, & ad audiendũ quasi rapere, nisi aliquid præclarũ, & præter literę sensum attulissent? literæ. n. explicatio ad Grammatistã rudẽ pertinet, & illarũ rerũ minutarũ persequi commentaria puerile potius est, & leuis doctrinæ, qua ad humanitatẽ informanĩ adolescentes, & pueri, q̃ doctis, & eruditis stomachum facile mouerẽt crambe. s. repetita (vt dr̃). i. rebus puerili cognitione pceptis, quare doctissimè Hebræi Philosophi sensum hũc, & explicationẽ literę, sub quã cadũt reliqua omnia nẽpe historia, figura, & pręcepta Rhetorica, & similia vocant דבר קטן dauar cathã. i. rem parui momenti, sensum verò, quẽ vocant mysticũ, & allegoricũ דבר גדול. i. negocium, remq; magnã, atq; arduã: quantumq; hic interpretãdi modus superiori sit anteponẽdus, quẽ משל. i. exemplum illi vocãt pulcherrima cõparatione declarãt, hũc. n. cõparant faculę, q̃ minimo

emitur teruntio, Allegoricum verò quem quoque appellant ברים של תורה. i.certitudinem legis, margaritæ, & lapillo, qui in abdita, ac remota domus parte lateat, & tandē lumine faculæ, i.literalis interpretationis indagātibus palā fit, ac illucescit: Et Salomon Prouer.xxv. de his duob.interpretādi modis loquēs תַּפּוּחֵי זָהָב בְּמַשְׂכִּיּוֹת כָּסֶף דָּבָר דָּבֻר עַל אָפְנָיו quæ sic cōis legit è Græco conuersio. mala aurea in lectis argēteis, qui loquitur verbū in tēpore suo, sed ad Hebraicā verit Spius mala aurea in cācellis argēteis verbū dictū secundū ambas facies suas. Quē locum, siue parabolam interpretans Rabbi Moses Aegyptius, sic ait: Cācelli argētei sunt retiacula argētea, in quibus oculi sunt minutissimi, qui tamē oculi penetrari possunt. est ergo sensus, qđ verbū dictū secundū ambas facies suas. i. secundū interiorē, & exteriorē sensum, est sicut pomū in retiaculo argēteo, veluti si diceret necesse est, vt sit sensus exterior preciosus, & bonus velut argenteū, interior verò multo melior, sicut aurum, ita vt se habeat exterior ad interiorē, velut se habet argentū auro comparatū, necesse quoq;, vt sit aliquid in exteriori sensu, qđ ducat, & trahat cōsiderantem ad interiorē, vt pomū aureū vestitū retiaculo argēteo, cum procul respicit, quod primo aspectu totū videtur argenteū, cū verò ob preciū argenti, & nitorem, qui visu sit acuto accedēs prospexerit, animaduertet profectò aureū intus pomū latere, sic igit̃ sunt verba Prophetarū, frequenter.n.ea, q̄ exterius sunt, sapientia sunt vtilis in multis, & faciūt ad cōpositionē morū, ac status, & societatis, vt patet in superficie Prouerbiorū Salomonis, quæ autē interius sunt, sapientia sunt vtilis ad credendū secundū veritatē. Hęc ille, quę nos à Prophetis ad Poetas illis affines, atq; cōiunctos traducimus, qui ēt plerūq; Prophetę appellari possunt, p̄sertim Maro noster. Hāc duplicis sensus cōiunctionē pulcherrima, & sanctissima cōparatione Origenes mōstrauit Hom. 1. in Leuiticū, nā mysticū sensum diuinitati in Christo, literalē corpori componit, & similē facit. Vt.n.carnis aspectus in eo omnibus erat

apertus

apertus omnes eũ videbãt, diuinitatẽ verò in illo corpore latentẽ pauci, & hi tantũ, quibus erat datũ desuper, agnoscebãt; ita (inquit ille) in Prophetis, & sacra scriptura cum verbũ Dei profert ad hoĩes nõ sine suis proferẽ integumentis, & semper sub cortice velata tanquã corpore latet diuinitas, illius tãtum cultorib. suæ lucis radios impartiens, vt. s. litera ab omnib. aspiciatur tanq̃ corpus, latens verò sensus tanq̃ diuinitas abscondatur, delectis tantũ, & bonis sese offerens videndã. Huc pertinet & illa Cabalistarũ sciẽtię distinctio, qui duplicem faciũt doctrinã alterã humano studio elucubrando cõparatã, quam vocãt de Beresith, alterã diuinitus elargitam, quã appellant de Mercaua. Philõ Hebręus ĩ libello περὶ βίου θεωρικοῦ, de vita cõtẽplatiua frequẽtes esse Hebręos in hoc genere dicit, & sic soli tos philosophari, quos θεραπευτὰς appellabant, ita.n. inquit ἐντυγχάνοντες γὰρ τοῖς ἱεροῖς γράμμασι φιλοσοφοῦσι τὴν πάτριον φιλοσοφίαν ἀλληγοροῦντες. i. versantes sacra volumina dant operã philosophiæ per manus à maiorib. acceptæ, scrutando eius allegorias, qm̃ sub apertis verbis latere credũt secreta naturæ cõiecturis probabilius explicãda. Hinc apud nostros Theologos tot sensuũ genera, vt sunt τροπολογικὸς, ἀναγωγικὸς, ἀλληγορικὸς, quos ita distinguũt, vt primũ ad mores, alterum ad Ecclesiã, tertiũ referant ad Christum; Hinc tot interpretandi sacra scripta rõnes, & modi reperiuntur, vt syluas ingentes, & maxima habeamus volumina allegoriarũ, & cõmentariorũ, & Isagogas ad mysticos sensus, & alia, in quib. non literę, sensum persequuntur, sed mysteria, allegorias, tropos, typos, Anagogas, & figuras. i. obscuratas verborũ integumentis sententias. quo sensu D. Hieron. appellauit librũ Iob ἐσχηματισμένον. i. figuratũ, & (vt elegãter Budæus in 1. de Asse interpretaĩ) figuris verborũ, sententiarumq; variatũ, & quodãmodo velatum, atq; adeo vestitũ. Hinc Cabalistæ omnẽ suę doctrinę segetem hauserunt, relicta.n. literæ notione ad latẽtia sub rudi illo cortice mysteria delati sunt, & multa à vulgari, & cõi sensu abhorrentia,

horrentia, & remota indagarũt, vt exẽpli gratia ex verbo primo Mosis philosophãdo hacrõne multa, pulcherrimaq; arcana expiscati sunt, q̃ attingũtur à Pico, & Iulio Camillo, alijsq; quãplurimis, & ex tribus versiculis sacræ scripturæ pasuchim ipsi appellãt lxxii Dei nomina deduxerunt, idq; decẽ modis. & in singulis Dei nominib. explicãdis penè volumina conscripsere quemadmodũ in nomine illo, quẽ Græci vocant τετραγράμματον. i. quadriliterũ, de quo supra sæpius facta mentio, cuius qui velit à Cabalistis inuẽta mysteria explicare ingens volumen cõficeret, vt in alijs quoq;. Enumerãt.n̄.illi 32 methodos, quas vocãt uias, siue methodos sciẽtiæ, quas edoctos fuisse tradũt à Deo Opt. Max. patrem Abrahã, & reliquos ante Christi aduentũ, quæ comprehendũtur x Sephiroth, vt ipsi vocãt, & 22 Alphabeti literis: Alij verò ex ipsis ẽt plures fecere nẽpe 50. quas appellãt Sear Bina. i. portas intelligentiæ, quas omnes pręter vnã fuisse Moysi patefactas dicunt, quinquagesimã verò nulli patuisse nisi Messiæ. Quare doctissimus vir Picus Phęnix ob excellentiam à Marsilio, cæterisq; doctis appellatus, cũ id optimè nosset interpretationẽ aggressus primi capitis libri Geneseos Mosis, quẽ libellũ ob mysteriorum copiã, & grauitatẽ, q̃ ænigmatib. ibi inuoluit Moses grauidã, & fęcundissimã Mundi Fabricæ descriptionẽ Theologi appellant, septẽ modis est interpretatus, & librum ipsum inscripsit Heptaplũ, cuius vel sola viri auctoritas, & imitatio nos ab omni semper calumnia vindicabit. Sed ne aliquis fortasse dicat Theologos à Sophistis, & Poetarũ interpretib. differre, ad hos se nostra referet oratio. Porphyrius pulcherrimũ cõfecit libellum, siue disputationẽ, in qua probat maxima naturalis philosophię cõtineri mysteria in illis carminib. in quibus Homerus antrũ Nereidum in Ithaca describit in N Odysseæ. Qui etiam in fine illius disputationis huic reprehẽsioni occurrẽs ita rñdet in H. Οὐ δεῖ δὲ τὰς τοιαύτας ἐξηγήσεις βεβιασμένας ἡγεῖσθαι, καὶ εὑρεσιλογούντων πιθανότητας, λογιζόμενον δὲ τὴν πα-

λαιὰν

λαιὰν σοφίαν, καὶ τὴν Ὁμήρου ὅση τις φρόνησις γέγονε, καὶ πάσης ἀρετῆς ἀκρίβειαν μὴ ἀπογινώσκειν ὡς ἐν μύθου πλάσματι εἰκόνας τῶν θειοτέρων ἠνίσσετο, οὐ γὰρ ἐνῆν ἐπιτυχῆ πλάσσειν ὅλην ὑπόθεσιν μὴ ἀπό τινων ἀληθῶν μεταποιοῦντα τὸ πλάσμα ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου εἰς ὅλην πραγματείαν ὑπερκείσθω τὸ σύγγραμμα. i. Nō oportet aūt huiuſmodi explicationes coactas, viq́; ductas exiſtimare, & nugantū perſuaſiones: cōtemplantē verò veterē ſapientiā, & Homeri qualis fuerit prudētia, & in omni virtutū genere excellentiā nō reprobare eū, quod in fabulę fictione imagines diuiniorū obſcurato ſermone explicarit: non.n.licebat pro volūtate fingere vniuerſum argumētū, nō ab aliquib. veris accipiēdo fictionē, ſed hæc in integrā diſputationē reijciatur ſcriptio. & Ariſtotelē ipſum Principē Philoſophorum (Platone tn̄ ſemper excepto) ſex libris de Homericis ambiguitatib. cōſcriptis, & alijs quoq; cōmentarijs Homeri doctrinā philoſophica interp̄tatione illuſtraſſe, cōpluresq́; alios Peripateticos maximis cōmentarijs illius doctrinā iſta explicaſſe rōne, Plutarchūq́; maximo quodā volumine aggreſsū dicūt oēs ſciētias, & artes, oīa tam humana, q̄ diuina tribuere Homero, & in eius Poematis mirāda quædā demōſtraſſe cōtineri, quæ omnib. nō eſsēt ad manū, atq; cognita, quod maximè teſtatur Frāciſcus Picus in libro de veneficis, & magis vbi etiā in eam diſputat ſententiā, vt cōcludat, & autumet oportere eſſe Philoſophū, qui velit Poetarū arcana cognoſcere: quā quidē ſententiā Plutarchi videtur Plato primus excitaſſe, qui in ſuis Dialogis vbiq; Homerū prędicat, & omniū eſſe quaſi ſcientiarū fontē autumat, in eiusq́. Poematis oēs artes eſſe incluſas, cōſtāsq́; eſt omniū Philoſophorū opinio ipſum Homerū omnē Aegyptiorū doctrinā ſuis carminib. inſeruiſſe, & fabulis obſcuraſſe ex veteri inſtituto, de quo dicemus, q̄ paſſim videmus à Platone in eius Dialogis explicari. Cęterosq́. Philoſophos videmus eandē viā ingreſſos, vt q̄ extāt ex eorū ſcriptis monumēta declarāt, quare noſtris etiā tēporibus, atq; memoria multi extitere,

tere, qui in Marone nr̃o latere philoſophię pulcherrima pręcepta demonſtrarint, & multi in eorũ ſcriptis Philoſophi ad res cõfirmãdas adhibẽt Poetæ teſtimoniũ lõge ſecus acceptũ, ac Grãmatici putant, vt ſæpe facit etiã Marſilius Ficinus, & alij huius ordinis ſcriptores, vt interim veteres illos omittam Macrobiũ, & alios, qui dixere nullius ſciẽtię in Maroniano opere deſiderari præcepta, atq; myſteria, & ea etiã ſępenumero ſuis in ſcriptis conãtur oſtẽdere, & explicare. Quid tandẽ nõne ẽt Grãmatici ipſi interpretes agnoſcũt in Poetis eſſe philoſophię pręcepta recõdita, & ea ẽt interdũ aggrediũtur palã facere, & vulgi aurib. cõicata inquinare, licet ipſi quoq; interdũ hallucinent̃, & ne ficta à nobis iſta iudicẽtur, vnũ è multis proferemus locũ, quo res planius cognoſcat̃. Didymus igit̃ Scholiaſtes Homeri, qui tantũ res Grãmaticas perſequit̃ in 2. Odyſſ. vbi mẽtio fit Penelopes, q̃ ex tela illa noctu diſſuebat, quicq̃d die cõtexerat, ſic ad philoſophiæ myſteria accõmodat. Πηνελόπη φασὶν ἡ φιλοσοφία, ἱστὸς ἡ ἐπίτασις τῶν προτάσεων, ἐξ ὧν αἱ συλλογιστικαὶ συμπλοκαί, ἀνάλυσις ἡ οὕτω καλουμένη παρὰ τοῖς φιλοσόφοις, ἣς οὐκ ἐπαΐουσιν οἱ παχεῖς, καὶ σπάταλοι μνηστῆρες, διὸ καὶ παύουσι αὐτὴν, κύβοις αὖθις ἐπιρρίψαντες ἑαυτούς. θεῖον γὰρ ἔργον τὸ τοιοῦτον. διὸ καὶ ἡ Πηνελόπη λέγει ἑξῆς θεὸν ἐμπνεῦσαι αὐτῇ τὰ κατὰ τὸ τοιοῦτον ἱστόν. θεράπαιναι δὲ ἡ προστιθεῖσα τῇ φιλοσοφίᾳ συλλογιστικὴ μέθοδος, δαΐδες δὲ αἱ τῆς γνώσεως. i. Penelope (aiũt) eſt philoſophia, tela propoſitionũ amplificatio, ex quibus ſyllogiſticę cõprehẽſiones, Reſolutio ea, q̃ apud ipſos Philoſophos hoc noĩe appellatur, quã nõ intelligũt, obeſi, & luxu diffluẽtes proci, quare ẽt ceſſare ipſam faciũt talis ſe ipſos mutuo petẽtes, diuinũ eſt hoc opus; quare & Penelope dicit mox Deũ ſibi illã mentẽ inieciſſe, vt hoc in illa tela faceret. Ancillę verò ſunt, q̃ inſeruit philoſophiæ ſyllogiſtica methodus, faces porrò ſunt intelligẽtię, & cognitionis lumina. & in nr̃o Marone Seruius quoq; Honoratus Grãmaticus, & Donatus, alijq́; interpretes plerũq; ſentiũt, & vidẽt aliquid ſubeſſe recõditũ, in huius Poetæ carminũ quaſi cortice incluſum, quod ipſi pro

eo diuini, Poeticiq. furoris radio, qui tanq̃ in magnetis annulis à primo illo vim à magnete accipiēte pendētib. in eorū redundat ingenia, vt Plato diuinus asserit, sed tñ enucleate explicare vel nó possūt, vel nō audent. qđ multo frequētius cōspicitur in recētiorib. quibusdã, qui vel illū totū, vel partē tantū Poematis sunt interpretati doctiss. viris, vt Corrado, & Sebastiano Regulo, qui in primū scripsere, vt Hortēsio, q in totū, & alijs. Hinc ēt nōnulli extitere, qui vniuersam Maroniani Poematis Historiã ad allegorias traducerēt, vt Christophorus Lãdinus, qui duos scripsit libros, & alij cōplures, & Viues, q in Bucolicis id præstitit, qđ nó solū in illis veterib. factitatū videmus Græcis, & Latinis, sed nostratib. quoq;. quis.n. ignorat omnia Hetrusca Poemata ad Allegorias esse à præclaris ingenijs, cū summa Lectorū vtilitate, & voluptate traductas? quot Philosophi in Petrarchæ carminū interpretatione insudarūt? quot in illis philosophię secreta latere demōstrarunt? vndiq;.n. personare Philosophiã, vndiq; pręclaros Theologię etiam sensus affirmãt: quis igitur nobis hoc vitio vertet, si tantorū virorum veterū inquã, & recētiorū vestigia secutus, hos in Maroniano versu sensus indagaui, qđ si alicui prolixior fortasse sum visus, id non vitio verti, sed laudi potius debet, cū ea q̃ dixi, sunt ipsi rei cōsentanea, & accōmodata, neq; longa ēt existimari, iuxta illud Martialis: *Non sunt longa quibus nihil est, q̃ demere possis.* vel si id mihi nolūt cōcedere, ipsius materiæ vbertati, & cãpo tribuãt, vel ēt occasioni, quæ tantã mihi suppeditauit dicendi copiã, & facultatē. Sed iam satis arbitror probatū hūc morem interpretãdi fuisse veterib. acceptū, & nostris quoq; tēporib. vsurpatū, neq; ideo nouū, aut reprehendēdum. reliqua igitur persequamur, & si fieri pōt huic hoīum generi satisfaciamus, qui alienis potius reb. reprehēdendis, q̃ suis edēdis volunt laudē cōparare, vt intelligãt his, qui scripserint, vel dixerint non ineptè, facile esse se tueri, suãq; sententiã, veniamq; etiã apud bonos viros promereri, si quę nō ita singulis ex partib. satisfaciãt, ipsis verò lōge magis arduum, atq; spissius eorum, quos

repre-

reprehēdunt vel in ſcriptione elegātiā, vel in doctrina eruditionē aſſequi. Alterū igitur reprehēſorum genus eſt eorū, qui dicunt Poetā hæc ne ſomniaſſe quidē, nedū cogitaſſe, aut voluiſſe verſib. includere. de volūtate quidē diuinare nō poſſum, cum iā ille tot annos inter hoïes eſse deſierit, cumq; humani animi ſint ignota cęteris penetralia, niſi externis indicijs, & ſignis explicent̄, quibus ea aſſequi cōiectura poſsumus. Quare ſi demōſtrauero id facere Maronē potuiſse, & earū omnium, quas diximus artiū fuiſse peritiſſimum, & in hoc opere ipſum id profiteri. ad hęc morē hunc eſse antiquiſſimū Poetarum, & hoïum doctorū, vt res integumētis fabularum, & ænigmatib. obſcurēt, nō ſolum his, ſed tertio quoq; generi ſatisfactū à me arbitrabor. Maronē igit̄ fuiſse Eloquētiæ, Poeticesq; facultatis peritiſsimū quis audeat denegare, aut in dubiū reuocare? quis Mathematicarū, quibus operā frequentē dedit, quis philoſophiæ, quis deniq; ēt Theologię, cū in ipſis mearū diſputationū libris id fuerit declaratū? oēs quidē certè, qui de Vergilio ſcribūt, hoc aſserunt Mathematicarū, & Philoſophię cognitione nulli nō fuiſse cōparandū. Macrobius multis in locis, vt ſupra ēt diximus, nullius ſcientiæ vacuū autumat, Seuerus (vt eſt apud Lāpridium) Vergilium Platonem Poetarū vocitabat, non tā ꝙ ipſe ſic inter Poetas emineat, vt Plato inter Philoſophos, q̃ ꝙ ex oïbus maximè Poetis ex Platonicę doctrinę fontib. nullis nō riuulis ſciētiarum irrigatis, & auctis multa in ſuū Poema deriuaſset. Quod verò nō ſolū id præſtare potuerit, vt cū cōſtat, qui hęc omnia teneat, ſed ēt fecerit, quid maius requirimus argm̄, q̃ ipſam Poetę uocē, & teſtimonium? ſic.n. ait in epiſtola quā ad Octauiū Auguſtum ſcribit, quā Macrobius recitat, & alij fere omnes, qui eius uitā cōſcripſere. De Aenea quidē meo ſi mehercule iā dignū aurib. haberē tuis, libenter mitterē, ſed tāta inchoata res eſt, ut penè uitio mētis tantum opus ingreſsus mihi uidear, cum pręſertim (ut ſcis) alia quoq; ſtudia ad id opus, multoq; maiora impartiar. quibus ex uerbis meridiana iā luce clarius apparet Maronem multa ex intimis

 philoſophiæ,

philoſophiæ,omniũq; ſcientiarũ penetralib. depromere,q̃ tñ nó oĩbus datũ eſt cognoſcere,quare fiebat,vt pauciſſimos verſus pãgeret,quia.ſ.nó inania tantũ perſequi, nugasq; ſonoras volebat effutire, ſed neruoſa,& doctiſſima carmina, quibus & planè docti,& mediocriter literati oblectarenť,quęq; vt in poſterũ quoq; dič Cęnæ Platonis erãt iucũdæ, ſic poſt lectioné adhuc multũ,diuq.cogitãdi,& philoſophãdi afferrét occaſioné.quare de eo dictũ,q̃ faceret verſus more vrſino,imò ipſum de ſe dictitare ſolitũ ſcribit Gell.lib.17.q̃a incudi illos ſæpius ſubijciebat,& quaſi tornabat incóptos,multis ſcientiarũ luminib.expoliens,& obſcurãs,ne plebeculæ,& prophanis cóicata vileſcerent,quare meritò vir doctiſſ.ille Rhodiginus(Cęlium intelligo) appellauit Platonici Maronis profundioré ſciétiam cimmerijs adobrutã tenebris: Tanta aũt breuitate hæc omnia perſtrinxit, vt Pythagoricum illud dogma ſeruaret à maximis ſemp̃ Philoſophis,& Poetis obſeruatũ,& diligétiſſimè cuſtoditũ,qui aiebat oportere(vt refert Stobęus)μὴ ἐν πολλοῖς ὀλίγα λέγειν,ἀλλ᾽ἐν ὀλίγοις πολλά. i.non in multis pauca,ſed in paucis multa dicere,quod nó tã de verborũ,& locutionis copia dictũ puto, q̃ de hoc cęlãdi ſecreta dogmata inſtituto, qđ pauciſſimis verbis,& allegoricis cóſueuerunt grauiſſima dogmata innuere, ac deſignare. His igiť voluit Maro fabularũ inuolucris,ac integumentis,& quaſi ænigmatũ, & allegoriarum ſcyrpis abdere hæc recódita, & ſignificare, vt hoc inſtitutum retineret, ac ſequereť, de quo iã tépus eſt vt paucis dicamus. Hoc igiť antiquiſſimo ſemper fuit in more poſitũ, & inſtituto ab ipſis arbitror mũdi incunabulis vſq; ſeruato,vt res p̃claras, magniq; póderis docti diſſimularét,& memorię poſterorũ indicijs tãtum,& notis ꝓderét obſcuriſſimis,quas illi ſolũ intelligerét,quos ipſi voluiſſent,& vt aliquis in hoc ordo ſeruetur, primũ demóſtrabo id à Poetis factitatũ, mox à Philoſophis, poſtremò ẽt à Theologis,vt tot auctorib.prolatis iã in noſtrã veniãt oẽs ſententiã, vel ſalté palã nó audeãt denegare in Poetis, & Marone p̃ſertim enitere hos latétes ſciétiarum quaſi lapillos,

pillos, quos ineruditi nõ agnoſcũt, & veluti arenã calcãt, atq; cõtẽnũt, quod licet attigerim in meis in 1. lib. de Ora. ſcholijs, hic tñ multo vberius illis ẽt repetitis argumẽtis demõſtrabiẽ. Orpheus igiẽ omniũ antiquiſſimus Poetarũ oĩa ſua dogmata, atq; rerũ maximarũ myſteria fabularũ contexit inuolucris, & Poetico velamẽto ita diſſimulauit, vt ſi quis illius hymnos legat, nihil ſubeſſe arbitreẽ præter fabellas, nugasq́; meras, cũ tñ maxima Theologiæ p̃ſertim philoſophiæ, & oĩum ſciẽtiarum myſteria cõplectaẽ, quare Pythagoras Orphicã Theologiam (vt ſcribit Iãblicus) ſumpſit tanq̃ exẽplar, ad quã ipſe ſuã effingeret philoſophiã, quin ideo dicta Pythagorę ſacra dicunẽ, ꝙ ab Orphei fluxerint inſtitutis, inde ſecreta de numeris doctrina, & quicquid magnum, ſublimeq́; habuit Gręca philoſophia ab hoc primo fonte manauit, quemadmodũ ẽt teſtaẽ Picus in Apologia. Idem quoq; factitauit Zoroaſter, quos duos Poetas philoſophico more ſe fuiſſe interpretatum profiteẽ Picus, qui dicit ſe ex his affectatis ænigmatũ ſcyrpis, & fabularũ latebris latitãtes eruere ſecretæ philoſophiæ ſenſus, idq́; deinceps oẽs Poetę boni factitarunt. Homerũ doctiſſimi ſunt Philoſophi, qui autumẽt oẽm Aegyptiorũ doctrinã hauſiſſe, vt diximus, & eorũ more varijs adumbraſſe figmẽtis, qđ idem nos de noſtro Marone dicimus. Plato in 2. Alcibiade de Homero loquẽs ita inquit: Ἀλλ' αἰνίττεται ὦ βέλτιϛε, καὶ οὗτος, καὶ ἄλλοι δὲ ποιηταὶ σχεδόν τι πάντες. ἔϛι τε φύσει ποιητικὴ ἡ σύμπασα αἰνιγματώδης, καὶ οὐ τοῦ προστυχόντος ἀνδρὸς γνωρίσαι, ἔτι δὲ πρὸς τὸ φύσει τοιαύτη εἶναι, ὅταν λάβηται ἀνδρὸς φθονεροῦ τε, καὶ μὴ βουλομένου ἡμῖν ἐνδείκνυσθαι, ἀλλ' ἀποκρύπτεσθαι ὅτι μάλιϛα τὴν αὑτοῦ σοφίαν ὑπερφυῶς δὴ τὸ χρῆμα, ὡς δύσγνωϛον φαίνεται ὅτι ποτὲ νοοῦσι ἕκαϛος αὐτῶν. i. Sed obſcurè loquiẽ ò optime Hic, & alij Poetę fere oẽs, eſtq́; natura Poetica omnis ænigmatũ plena, & non cuiuſlibet hoĩs eſt ea agnoſcere. Præterea ad hoc, ꝙ natura talis, ſi qñ ſortita fuerit virum inuidũ, & nolentẽ nobis oſtẽdere, ſed q̃ maximè cęlare eius doctrinam, dici vix poteſt, quã ſit arduum cognoſcere quidnã eorum quilibet intelligat.

quare

quare etiam dicit in Lyside Poetas nobis esse ὥσπερ πατέρας τῆς σοφίας, καὶ ἡγεμόνας. i.tanquã parẽtes sapiẽtiæ, & Duces, quod videmus ipsi Platoni euenisse, qui Homeri vsus adminiculo, atque ductu, suã condidit philosophiã, nihil.n.fere dicit, quod Homeri auctoritate, & testimonio nõ probet. Quare etiã Pindarus Lyricorũ facile mea sententia Princeps id apertè significat, cum dicit, Παμπολλά μοι ὑπ' ἀγκω-

Νος ὠκέα βέλη
Ἔνδον ἐντὶ φαρέτρας
Φωνᾶντα συνετοῖσι. ἐς
Δὲ τὸ πᾶν ἑρμηνέων
Χατίζει —. i.multæ mihi sub cubito celeres sagittæ intra pharetrã sunt sonãtes prudẽtibus, apud vulgus verò interpretib. indigẽt. In quã sententiam respexit in 5.ode Nemeorum, vbi dicit sapientissimum esse sæpe inter homines scire tacere.

Καὶ τὸ σιγᾶν πολλάκις ἐστὶ σοφώ-
Τατον ἀνθρώποις νοῆσαι.

quod etiam dici potest Hesiodus cogitasse, cum dixit,

Γλώσσης τοι θησαυρὸς ἐν ἀνθρώποισιν ἄριστος.

Thesaurus linguæ est mortales optimus inter. i. qui scit, quæ sunt tacenda dogmata, & sacro silentio obsignãda dissimulare, is inter homines magnũ iudicatur habere thesaurũ.i.sciẽtiam, qua nihil preciosius. Fulgẽtius in 2.mythol. ita ait de hoc Poetarum instituto, Tale quippiam Poetæ seruãt in fabulosis suis narrationibus, quale Iurisperiti illi primi, vt Cicero tum alibi, tum in primo de Orat. memorat, obseruarunt, qui obtinendę, atq; augendæ potentiæ causa artem suã peruulgari nolebant. quare etiam Dantes horum secutus institutum, atq; vestigia fabulis, & huiusmodi integumentis suum poema obscurauit, vt tantum intelligatur à doctis, quare ait in Inferno cap.9.

O voi, c'hauete gl'intelletti sani
Mirate la dottrina, che s'asconde
Sotto'l velame delli versi strani.

Et in Purgatorio lib.8. in eandem dixit sententiam,

Aguzza

AguZZa quì Lettor ben gli occhi al vero,
Che'l velo e hor ben tanto sottile
Certo, che'l trapassar dentro è leggero. & sępe etiã nonnulla, ne prophanarentur, silentio obruebãt, vnde apud Horat. sacro digna silentio appellantur, & Dantes ait in Inferno, c. 4.
Cosi n'andamo insino alla lumera
Parlando cose, che'l tacer è bello,
Sì come era il parlar colà doù era.

& Apollonius lib. 1. Argon. vbi loquitur de Hesperijs, sic ait:
Τῶν μὲν ἔτ' ἂν προτέρω μυθήσομαι, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ
Νῆσος ὅμως κεχάροιτο, καὶ οἳ λάχον ὄργια κεῖνα
Δαίμονες ἐνναέται, τὰ μὲν οὐ θέμις ἄμμιν ἀείδειν. i.
De quibus haud vltra mihi fient verba, sed ipsa
Insula & indigenæ valeant illa orgia Diui
Sortiti, nobis quæ versu pandere non fas. & si qñ aliquid nõ edẽdum pandebãt, veniã petebãt à Musis, vt idẽ Apoll. lib. 4.
— Ἵλατε μοῦσαι Οὐκ ἐθέλων ἐνέπω προτέρων ἔπος. i.
-- *ignoscite Musæ Inuitus veterum pando secreta.*

Poetas verò in hoc instituto subsecuti sunt Philosophi, hinc illud Pythagorę silentiũ ἐχεμυθία, cuius sacris per quinquennij, siue lustri spatiũ discipuli initiabantur, quiq; nihil propemodũ scripsit, nisi paucula quædã, quæ Damæ filiæ moriens cõmendauit, & oĩa eius dogmata ænigmatib. solebat obscurare, ex quibus nõnulla recensẽt ab Athenęo lib. x. vbi de ęnigmatis disserit ex Demetrij Bizãtij lib. 4. Poetarum, & Philop. lib. 1. Cõm. in lib. de anima, vbi Arist. cõfutat opinionem Pythagoræ de harmonia animæ, vt sunt hæc ex moralib. ἠθικῶν παραγγελμάτων, ignẽ ense nõ cõfodere πῦρ μαχαίρῃ μὴ σκαλεύειν, pro iratũ virũ non irritare, μὴ σχίζειν ξύλα ἐν ὁδῷ non scindere ligna in via. pro in vita studio virtutis nimium indulgẽdo corpus ipsum nõ curare, & vitã amittere, ζυγὸν μὴ ὑπερβαίνειν iugũ non trãsilire. i. æquitatẽ seruare, & alia huiusmodi. & hæc erat, dicebaturq; συμβολικὴ φιλοσοφία, de qua Philop. in eo lib. ait, Συμβολικὴ γὰρ ἦν ἡ τῶν Πυθαγορείων διδασκαλία ἀποκρυπτόντων

κρυπτόντων τὰ δόγματα, ἵνα μὴ ὥς φησιν ὁ Πλάτων, καὶ τοῖς σκυτοτόμοις κατάδηλον ποιῶσι τὴν ἑαυτῶν σοφίαν. ὥσπερ οὖν ἐπὶ τῶν ποιητικῶν μύθων ὡς αὖτις πάλιν ὁ Πλάτων φησὶν, εἰ μέν τις ἐμμένοι τῷ φαινομένῳ καταγελάστους αὐτοὺς ὄψεται, ἐὰν μέντοι τὴν κεκρυμμένην ἐν ἑαυτοῖς ζητεῖ διάνοιαν ἐνθουσιώσης ψυχῆς δεήσεται. τὸ αὐτὸ, καὶ ἐπὶ τῆς τῶν Πυθαγορείων διδασκαλίας λεκτέον, εἰ μὲν γὰρ τὸ φαινόμενον ἐκληψόμεθα καταγέλαστον ἔσται, καὶ οὐ σοφῶν, ἀλλὰ γραῶν λῆρος, εἰ δὲ ἐκεῖνοι σοφοὶ, δεῖ ζητεῖν τι τῶν φαινομένων σεμνότερον.i.Symbolica erat Pythagoreorū doctrina cęlantiū dogmata, ne (vt inquit Plato) etiā ſutorib. perſpicuam redderēt eorum ſapientiā, quemadmodū igitur in Poeticis fabulis vti idē rurſus inquit Plato, ſi quis inhæreat ei, quod apparet, & in cortice, ridiculos eos videbit, ſi verò abditā in illis ſententiā quærit, furore diuino afflatæ animæ indigebit, idem quoq; de Pythagoreorū doctrina dicendū: ſi.n. quod apparet, & ſuperficiē ſumamus ridiculū erit, & nō ſapientū, verū anicularū deliramenta, ſi verò illi ſapiētes, oportet inquirere aliquid ſuperficie ipſa grauius. qua quidē cōparatione illud etiā quod ſuperius dicebamus de Poetis cōfirmat̄, & colligit̄ eſſe Philoſophos nō nugatores, & Grāmatiſtas, qui in Poetis huius lucis radios indagēt, & perſequātur. cuius ēt Pythagoreorū conſilij rationē affert in eodē lib. mox, vbi repetēs illā Platonis comparationē de Poetis, addit præterea: Καὶ αὐτὰ δὲ τὰ συμβολικῶς εἰρημένα διὰ τῆς κατὰ τὸ φαινόμενον ἀτοπίας ἐνάγει ἡμᾶς εἰς τὸ ζητεῖν ἐν αὐτοῖς τὴν κεκρυμμένην ἀλήθειαν. οὔτε γὰρ οὕτω μυθολογεῖν ᾤοντο δεῖν, ὡς οἱ ποιηταὶ διὰ τὴν τῶν νέων λάβην συνιδεῖν μὴ δυναμένων εἰς τὸ νοούμενον. οὔτε ἀπερικαλύπτως τὰ δόγματα παραδιδόναι, διὸ συμβολικὴν τὴν διδασκαλίαν ἐποιήσαντο διὰ αὐτοῦ τοῦ παραλόγου εἰς ζήτησιν τῆς κεκρυμμένης ἀληθείας ἀνάγοντες. ipſa verò (præcepta) ſymbolicè explicata ob ineptū, abſurdūq; ſenſum ducunt nos ad inueſtigandā abditā in illis veritatē, neq;.n. ita fabulari opus ſibi eſſe arbitrati ſunt, vt Poetæ propter adoleſcentiū deprauationē, qui inſpicere in cōprehenſum intellectū ſenſum nō poſſunt, neq; ſine

integu-

integumentis præcepta tradere, quare ſymbolicã facere doctrinã per ipſum à ratione diſſentaneũ ad inquiſitionẽ abditæ veritatis adducẽtes. quare Lyſis ille Tarẽtinus Pythagorę auditor, idemq; Doctor Epaminundæ condiſcipulũ ſuum Hipparchũ duob. potiſſimũ nominibus reprehendit, ꝙ cũ multitudine philoſophiã cõicaſſet, & in publico philoſopharet̃, quorum vtrũq; fieri vetuerat ſummo ſtudio Pythagoras: Pythagoreos cõſecuti ſunt Platonici nõ minus huius inſtituti obſeruatores, q̃ illi, ſed qui magis ad Poetarum fabulas acceſſerũt. Plato ipſe in epiſtola ad Dionẽ per ænigmata ſibi ad illũ ſcribendũ dicit, & mox præcipit, vt dicta ſilentio ſacro contineat, ne in vulgus prodeant εὐλαβοῦ μέντοι, μήποτε ἐκπέσει ταῦτα εἰς ἀνθρώπους ἀπαιδεύτους, σχεδὸν γὰρ ὡς ἐμοὶ δοκεῖ οὐκ ἔστι τούτων πρὸς τοὺς πολλοὺς καταγελαστότερα ἀκούσματα, οὐδ᾽ αὖ πρὸς τοὺς εὐφυεῖς θαυμαστότερά τε, καὶ ἐνθουσιαστικώτερα. i. caue ſiquidem ne vnquã hæc tibi excidant apud homines imperitos, nã fere (vt mihi videtur) nihil põt vulgus his ridiculoſius audire, neq; docti quicquã magis admirandũ, atq; diuinius, & paulo poſt ait, Πρὸς ταῦτ᾽ οὖν σκοπῶν εὐλαβοῦ μήποτέ σοι μεταμελήσῃ τῶν νῦν ἀναξίως ἐκπεσόντων μεγίστη δὲ φυλακὴ τὸ μὴ γράφειν, ἀλλ᾽ ἐκμανθάνειν. οὐ γὰρ ἔστι τὰ γραφέντα μὴ οὐκ ἐκπεσεῖν. διὰ ταῦτ᾽ οὐδὲν πώποτε ἐγὼ ἐπὶ τούτων γέγραφα, οὐδὲ ἔστι σύγγραμμα Πλάτωνος οὐδὲν, οὐδ᾽ ἔσται, τάδε νῦν λεγόμενα Σωκράτους ἐστὶ καλοῦ, καὶ νέου γεγονότος. Ἔρρωσω, καὶ πείθου, καὶ τὴν ἐπιστολὴν ταύτην νῦν πρῶτον πολλάκις ἀναγνοὺς κατάκαυσον. i. Hæc igitur cogitans caue, ne te aliquando pœniteat, ſi hęc indigne tibi exciderint, maxima autẽ cuſtodia eſt nihil ſcribere, ſed ediſcere, nõ. n. fieri poteſt, quin quæ ſcripta ſint excidant; Propterea nihil vnq̃ de his ego ſcripſi, neq; vllũ extat Platonis ſcriptũ, neq; extabit. Quæ autẽ nunc dicunt̃, Socratis ſunt, cũ adhuc pulcher, & iuuenis eſſet vale, & crede. Epiſtolamq; hãc nunc primũ ſæpius perlectã incendito. Proclus in Timęũ de aĩæ gñatione. ſic ait, Plato myſterij, occultationiſq; cauſa

mathematicis vti voluit vocabulis, tanq̃ velis quibuſdã, quibus veritatis ſacraria occulerẽtur, quemadmodũ Theologi fabulis, Pythagorici verò ſignis vſi ſunt, nã in imaginibus etiam exẽplaria ſpeculari cõtingit, & per has ad illa nobis datur acceſſus. mox de characterib. cęleſtibus loquens ait, addidit Plato nobis ſignificans, ꝙ characterẽ hunc ad velandã, occultandamq; veritatẽ prætendit oratio inſiguratã penitus animę naturã figura inſignire conata. & in fine, Hæc curſim breuibusq; à nobis in præſentia explicata, nõ contemnendã afferẽt vtilitatem ijs, qui pręceptoris noſtri (Amonij. ſ.) cõmentarios legere voluerit, in quibus intima, abſtruſaq; Platonis de his ipſis rimãt ſenſa &c. & quædã protheoria incerti auctoris in librũ Syneſij de Inſomnijs ita de hoc Platonico inſtituto ait, Ἀρχαῖον οἶμαι, καὶ λίαν Πλατωνικὸν ὑπὸ σχήματι φαυλοτέρας ὑποθέσεως κρύπτειν τὰ ἐν φιλοσοφίᾳ σπουδαῖα. τοῦ μήτε τὰ μόλις εὑρεθέντα πάλιν ἐξ ἀνθρώπων ἀπόλλυσθαι, μήτε μολύνεσθαι δήμοις βεβήλοις ἐκκείμενα. i. Vetus, & valde Platonicũ eſt ſub figura deterioris materiæ abdere philoſophiæ præcepta ſeria, vt neque ea, quæ vix magno labore inuẽta ſunt, homines amittant, neq; inquinẽtur plebi prophanæ expoſita, & proiecta. Cęlius Rhodiginus vir doctiſſimus lib. 9. c. 24. Nam vt iuxta Theogniin è ſquilla nõ prouenit roſa, nõ item hiacynthus, ita ex Platonicis muſæis nihil omnino profluit, ꝙ nęnias redoleat Hibericas, grauia omnia, ſublimia, nitida, ſed quæ Deliũ ſæpe requirunt natatorẽ, nã Heracliti tenebras nulla non ingerit pagina. Romulus Amaſęus in ſua Schola 1. in hanc ſententiã ita ait: Doctiſſimi plerũq; ac humanarũ, diuinarumq; rerũ conſultiſſimi hoĩes de induſtria ſapiẽtię ſuę arcana fictis fabulis, & cõmentitijs ambagibus, ac nonnunq̃ anguſtiore, atq; aſperiore dicẽdi genere obſcurarũt. Hinc Herennius Plotinus, & Origenes (vt ſcribit Porphyrius) iurarunt ne Ammonij dogmata ederẽt, & quia Plotinus violato iureiurãdo myſteria, & ſacra philoſophię palã fecit ob id creditus eſt horrẽda pediculorũ tabe

fuiſſe

fuiſſe extinctus. Hinc Aueroes obijcit Algazeli in proœmio libri, quē aduerſus eum ſcripſit, ꝙ in ſuis voluminib. ſapientum opiniones clarius quā deberet, & fuſius oſtendit. Id Aegyptij quoq; primi omniū factitarunt, apud quos inſculptę Sphynges id demōſtrabant, & ſimulachrū illud in Iſidis tēplo dictū (vt vult Politianus) Harpocrates, qui digito ad os admoto ſilentium imperabat, nefas.n. habebant philoſophię arcana, & quaſi myſteria populo rudi, indoctoq; detegere, ac commonſtrare; Quare Achor apud Lucanum à quo petierat Cæſar, vt ſibi panderet fluuij cauſas per ſecula tanta latentis, ignotumq; caput Nili, cuius cognoſcendi tanto ſe teneri deſiderio dicebat, quòd ſi ſpem habuiſſet exploratam videndi Niliaci fontis, bellum ciuile deſeruiſſet ea de cauſa, ſic reſpondet,

Fas mihi magnorum Cæſar ſecreta parentum
Prodere ad hoc æui populis ignota profanis,
Sit pietas alijs miracula tanta ſilere.

Hoc Perſæ ſeruarunt etiā, vt ex Stobæo cōſtat; qui ex Serino ita refert: Οἱ δὲ βασιλεῖς ἀπεδείκνυντο μὲν ἐκ τῶν ἱερέων ἢ τῶν μαχίμων. τοῦ μὲν δι᾽ ἀνδρείαν, τοῦ δὲ διὰ σοφίαν, γένους ἀξίωμα, καὶ τιμὴν ἔχοντος. ὁ δὲ ἐκ μαχίμων ἀποδεικνύμενος εὐθὺς ἐγίνετο τῶν ἱερῶν, καὶ μετεῖχε τῆς φιλοσοφίας ἐπικρυπτομένης πολλὰ μύθοις, καὶ λόγοις, ἀμυδρὰς ἐμφάσεις τῆς ἀληθείας ἔχουσιν. i. Reges declarabātur quidē ex Sacerdotib. vel ex bellatoribus. hoc propter fortitudinē, illo propter ſapientiā generis dignitatem, & honorē habēte. Qui verò ex bellatorib. declaratus fuerat ſtatim in Collegiū aſciſcebatur Sacerdotum, & particeps erat philoſophiæ abſcōdentis multa fabulis, & ſermonib. obſcuras notas veritatis habētibus. Idem apud Gallos, ſiue Philoſophi (vt Strabo appellat, & Ammianus qui Pythagoricos facit) ſiue Magi (vt Plinius) Druidæ faciebāt, qui (vt refert Cęſar de bello Gall. lib. 6.) nefas exiſtimabant ſuā diſciplinā literis mādare, ne. ſ. in vulgus efferrēt. Hinc (vt ſcribit Fulgentius in Mythologicis) Mineruā triplici veſte contectā veteres fin-

xerunt, ꝙ omnis (inquit ipſe) ſapiētia tecta extrinſecus rarius agnoſcatur, in huius ēt tutela noctuā volunt eſſe, ꝙ vt noctua, ſic ſapientia ēt in tenebris propriū fulgorē poſſideat. & Phornutus de Nat. Deorū dicit ex interpretatione Velarei, Mercuriū arcanorū ſcientiā illi tradere cupientes veteres furē tradiderunt eſſe, nā illum, qui proditus erat ſublatū occultat ſuffuratus aliquatenus ſua perſuaſione rei veritatē, vnde nonnullos etiā ἐπικλόπους vafra, ac frauduléta oratione vti dicunt; & recenti memoria Abbas Tritemius nouarū artium mirificus inuentor, cū hoc intelligeret, edidit tantū πολυγραφίαν, in quam occultè docet ſuas illas artes, quas apertè, & abſq; vllo inuolucro (vt ipſe ait) docebat in Steganographia, quā ea fortaſſe de cauſa nō edidit, ne ſua dogmata plebi uulgata vileſcerent, ex quibus omnib. clariſſimè apparet oēs in hac Philoſophos fuiſſe ſententia, vt ſuæ artis dogmata nō diuulgarent. Theologi poſtremo hoc idē factitarunt, (vt interim de Iuriſconſultis ſileā, quos idē ſeruaſſe ex Cicerone diximus, quare licet ille libertus G. Flauius, qui eorū doctrinā, & artē diuulgauit, apud rudē populū gratiā inierit, ab ingenuis tamē tacitè accuſatus, & ſeruile facinus aggreſſus fuiſſe iudicatus) & vt prius de Ethnicis loquar, Macrobius lib. 1. Satur. c. 7. occultas, & manantes ex meri veri fonte rōnes, ne ipſis quidē ſacris enarrari permittitur, ſed ſi quis illas aſſequiť, continere intra conſcientiam tectas iubeť. & Pauſanias lib. 9. dicit ſe religione prohiberi, quo minus vulget qui ſint Cabiri, & quomodo ſacra faciāt, & ideo petit veniā ab his, qui cupidi ſint audire. Hinc orgia, & alia ſacra, de quibus frequēs mentio apud Poetas, quæ ſilentio ſeruabātur, hinc etiā numina ſilentio conſacrata, vt apud Romanos Angerona, cui ſacrificabatur, & Cal. Ian. ore obligato, obſignatoque ſimulachrum habens, de qua Plin. & Macrobius. Quare Apollonius in 2. Arg. dicit Phinea fuiſſe à Sole orbatum lumine, & harpijs oppoſitū, ꝙ nimis apertè ſcientiam diuinandi exerceret omnia pandens Deorū myſteria. ait enim,

Ἔνθάδ'

Ἐνθάδ' ἐπάκτιον οἶκον ἀγηνορίδης ἔχε φινεὺς,
Ὅς περὶ δὴ πάντων ὀλοώτατα πήματ' ἀνέτλη,
Εἵνεκα μαντοσυνης τὴν οἱ πάρος ἐγγυάλιξε
Λητοΐδης, οὐδ' ὅσσον ὀπίζετο, καὶ διὸς αὐτοῦ
Χρείων ἀτρεκέως ἱερὸν νόον ἀνθρώποισι,
Τῷ καὶ οἱ γῆρας μὲν ἐπὶ δηναιὸν ἴαλλεν
Ἐκ δ' ἕλετ' ὀφθαλμῶν γλυκερὸν φάος. i.

Atque hic litoreas ades, Phineus, & tecta colebat
Qui cunctos magna superauit mole malorum,
Quod Vates tanto dignatus munere, Phœbo
Dante, nihil veritus Phœbum (ò mens læua) Iouemq́;
Pectore vaticinans vero mortalibus ipsa
Panderet arcana, hinc illum vesana senectus
Inuasit miserum, atque oculorum lumen ademptum est.

vbi etiam Interpres hæc, illum ex Apollonij sententia passum dicit, quòd ἀνέδην, καὶ διαῤῥήδην ἐμαντεύετο. i. impudenter, & apertè vaticinaretur. vnde apud Vergilium Sibylla

Horrendas canit ambages, antroq́; remugit
Obscuris vera inuoluens -- Eusebius in proœmio secũdi libri de Phœnicũ Theologia sic ait: Quod aũt fabulæ dictę sunt, aut Poetarũ figmẽta altius quoddã quasi nucleũ contegentia, sed sapientũ priscorum, & Theologorum, vt gentes dicerẽt vera, certaq́; testimonia cũctis antiquiora Poetis. Sed vt tandem ad ipsam accedã veritatẽ, nostrosq; Theologos, hoc ab illis tum in veteri tum in noua lege factitatum accepimus. & vt ab antiquis exordiar breui tamen. Salomon ipsius pater sapientiæ c.25. initio sic ait de hac re. כְּבֹד אֱלֹהִים הַסְתֵּר דָּבָר וּכְבֹד מְלָכִים חֲקֹר דָּבָר i. Dei est cęlare verbũ, & gloria Regum est inuestigare sermonẽ, vbi glossa sic addit: hoc est ad gloriam Dei pertinet aliqua tradere in scripturis, per verba obscura, velata, & mystica, ne diuina secreta pandanť indignis, & detur studiosis occasio honestæ exercitationis, iuxta qđ Dionys. ait de mystica theol. c. 1. & 12. אָדָם עָרוּם כֹּסֶה דָּעַת i. homo versutus cęlat scientiam. & Re-

gius Propheta Dauid Psal.78. אפתחה במשל פי אביעה חידות מני קדם׃
i. Aperiam in parabola os meũ, loquar ænigmata quę fuerunt ab antiquo, vel vt habet cõisi nterpretatio abscõdita à cõstitutione mundi. quare in eã sententiã dicit Rabbi Moses clauim intelligentiæ vniuersorũ esse intelligere parabolas, metaphoras, similitudines, atq; ænigmata, quibus in sacris literis referti sunt oẽs Prophetę. Ex quibus Ezechiel, quia paulò cęteris est apertior, & magis fortasse, q̃ Prophetã oportebat, patefacit mysteria, rusticus Propheta appellatur à Cabalisticis Doctoribus, q͏̃ rustici more arcana detexerit. Scribũt prætereà nõ modo Hebræorũ optimi quique Doctores, sed ex nostris fere omnes assentiunt Mosem nõ modo legẽ, quã quinque exaratam libris posteris reliquit, sed secretiorẽ quoq;, & verã legis interpretationẽ in monte diuinitus accepisse, mandatũq; illi à Deo, vt legẽ populo traderet, legis interpretationem cęlaret, nec inuulgaret, quare de illo 4. Esdras ait Dominus, Et detinui eũ apud me diebus multis, & narraui ei mirabilia multa, temporũ secreta, & finẽ, & dixi hæc palã facies, hęc abscõdes: nefas deinceps semper est habitũ secretiora, & sub cortice legis, rudiq; verborũ superficie latitãtia diuinitatis arcana palã facere. sed ea tantũ doctissimis 70. & senio cõfectis, & in omni scientiarũ genere volutatis reuelauit Moses iuxta præceptum Domini, isq; mos vsq; ad Esdræ tẽpora seruatus est, vt s. nõ literis, sed memoria traderetur hæc diuina facultas, ideo appellata Cabala, quod Latinè dicitur receptio, quia nõ literis, sed hæreditario quodã iure traditionis ore reciperetur à doctis. Esdras verò, ne penitus deperiret hæc sciẽtia, cum deficerent apud Hebræos, qui literis p̃starent homines, quibus rectè hęc cõmitti possent, quædã paucula scriptis mãdauit, sed inuolucris abdita, & alij quoq; subsecuti Doctores omnia velaminibus obũbrarunt, vt à doctis tantũ agnoscerent. quã superiori ætate fere iã deperditã primus Picus excitauit, & lucẽ aliquã intulit, quẽ mox subsecuti Paulus Israelita, Augustinus Iustinianus,

nianus, Egidius Cardinalis, Galatinus, & alij in pristinam fere dignitatem restituerũt, & Thalmudistæ, qui alterũ genus sunt eruditorũ apud Hebręos (vt scribit Galatinus) hoc institutum imitati infinita penè arcana figuris, & ęnigmatib. tradiderunt, quæ his, qui nõ intelligunt, absurda quædam, & inepta videri solent, vt supra de Pythagoręorũ symbolicis dogmatib. dicebamus, cũ tamẽ re uera innumerabilia arcana, & mysteria, ad Messiam, & ipsam veritatẽ spectantia in illis lateant. Ad hęc in ipso nouo Testamento, in quo sunt explicatæ veteris figuræ, hoc quoq; retinetur institutum. quare ipse veritatis auctor, & salutis pręcepit nõ proijci margaritas porcis, neq; dari sanctũ canibus. i. secreta mysteria non inuulgari, & rudibus proponi: semperq́; loquebatur in parabolis dicẽs, Qui habet aures audiẽdi audiat, & apud Matthęum c. 13. de hoc mysteriorum thesauro intelligens ait, Simile est Regnũ Cęlorum thesauro abscõdito in agro, quem qui inuenit homo abscõdit, & præ gaudio illius vadit, & vendit vniuersa quæ habet, & emit agrum illum. vbi Glossa Parisiensis ita addit: Sermo. n. diuinus in agro huius mũdanæ conuersationis absconditus est per typos, & figuras, & parabolas scripturarum occultatur. quare in hãc sententiã D. Hieronymus super epist. ad Galatas ait, Non putemus in verbis scripturæ esse Euangeliũ, sed in sensu, non in superficie, sed in medulla non in sermonũ folijs, sed in radice rationis, hincq́; in Apocalypsi c. 10. dicitur Ioanni signa, quæ locuta sunt septẽ tonitrua, & noli ea scribere, vbi Glossa ex Beda refert mysteria fidei Christianæ nec passim cunctis ostenta ne vilescãt, nec probis claude, ne in totũ lateant, quod inferius audiuit his verbis, ne signaueris verba prophetię huius. Quod apud Danielẽ vno versiculo cõprehenditur, cui per Angelum dicitur, signa librũ, & claude sermonẽ vsq; ad tempus statutum. Idem Seruator dixit Apostolis, Vobis datũ est nosse mysteria Regni Cœlorũ, cæteris in parabolis, vt vidẽtes non videant, & audientes non intelligant. Quare etiam scribit

Origenes

Origenes multa Christum reuelasse discipulis, quæ illi, ne vulgo fierent communia, scribere noluerunt. idq; deinceps Theologi religiosissimè seruarunt. Dionysius Areopagita in cęlest. Hierarch. 2. ait, Nefas est, vt sacra testantur eloquia spiritualium margaritarum purissimum illum, ac permistionis ignarum, perlucidumq; decorem, & ornatum totius vetustatis auctorem in porcos abijcere. Idemq; in. 9. epist. dicit esse duplicem Theologorum traditionem, alterã arcanam, & mysticam, alteram notiorem, & apertam. & Rubeus lib. 4. Rauennatis Historiæ de Gregorio Pontifice ita refert: Addit se grauatè accepisse, ꝙ intellexerit Marinianum Archidiaconum in peruigilijs palam Gregorij in Iobem Commentaria legenda proponere, cum nõ sit opus illud populare, & rudib. auditoribus impedimento potius futurum, quàm vt inde progressum faciant, mox ait, verba referens ipsius Gregorij: Neque enim volo (inquit) dum in hac carne sum, si qua me fecisse contigit, ea facile hominibus innotesci. quod intelligens diuino spiritu afflata Ecclesia Romana nostris quoq; temporibus prudentissimè vetuit vulgo Italico sermone legi sacras scripturas; multa alia possem afferre sacrorum Theologorum testimonia, & exempla, sed rem iam esse Sole ipso meridiano illustriorem arbitror, quare vt de allegorijs locuti in allegoria desinamus

Cum iam tempus equum spumantia soluere colla.

hic nostra de hoc omnis terminetur oratio.

FINIS LIBRI VII. ET VLTIMI.